Geylânî Külliyâtı

SEYYİD ABDÜLKÂDİR GEYLÂNÎ (K.S.) KÜLLİYÂTI
EHL-İ BEYT- İ KİRÂM PINARLARI

GEYLÂNÎ TEFSİRİ

(VI. CİLT)

KUTB-I RABBÂNÎ SEYYİD ŞERİF ŞEYH

ABDÜLKÂDİR GEYLÂNÎ

EL-HASENÎ EL-HÜSEYNÎ (470-561/1077-1166)

CEYLANİ
İLİM ARAŞTIRMA VE YAYIN MERKEZİ
İSTANBUL

Geylânî Külliyâtı

SEYYİD ABDÜLKÂDİR GEYLÂNÎ (K.S.) KÜLLİYÂTI
EHL-İ BEYT- İ KİRÂM PINARLARI

GEYLÂNÎ TEFSİRİ

(VI. CİLT)

KUTB-I RABBÂNÎ SEYYİD ŞERÎF ŞEYH

ABDÜLKÂDİR GEYLÂNÎ

EL-HASENÎ EL-HÜSEYNÎ (470-561/1077-1166)

ARAPÇA ORİJİNAL TEFSİRİN TAHKÎKİ
SEYYİD ŞERİF DR. MUHAMMED FÂDIL CEYLÂNÎ

CEYLANİ İLİM ARAŞTIRMA VE YAYIN MERKEZİ
İSTANBUL

CEYLÂNÎ
İLİM ARAŞTIRMA VE YAYIN MERKEZİ - İSTANBUL
TEL: 00902125117340
00905334866661
www.algeylani.com
www.algeylani.net
E-MAİL: algeylani@msn.com

Koordinasyon
PROF. DR. DİLÂVER GÜRER

Dizgi
HALİL İBRÂHİM AÇA

BİRİNCİ BASKI
İSTANBUL 2012

ISBN
978-605-60519-0-6 (tk.)
978-605-60519-6-8 (6.c)

ALTINCI CİLDİ TERCÜME EDENLER

HADÎD ... SAF SÛRELERİ
PROF. DR. AHMET YILMAZ

CUMÂ ... TAHRİM SÛRELERİ
ABDÜLAZİZ CEYLÂNİ

MÜLK ... KIYÂME SÛRELERİ
DOÇ. DR. TÂHİR ULUÇ

İNSAN SÛRESİ
DR. FÂDIL CEYLÂNİ

MÜRSELÂT ... ABESE SÛRELERİ
YRD. DOÇ. DR. İBRÂHİM IŞITAN

TEKVİR ... TÂRIK SÛRELERİ
DOÇ. DR. MUSTAFA ÇAKMAKLIOĞLU

A'LÂ ... ALAK SÛRELERİ
DOÇ. DR. OSMAN NÛRİ KÜÇÜK

KADİR ... NÂS SÛRELERİ
PROF. DR. DİLÂVER GÜRER

KASÎDELER
PROF. DR. DİLÂVER GÜRER

تفسير الجيلاني

GEYLÂNÎ TEFSİRİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Vahdet-i Hakk'ı bilen, onun hiçbir şeye muhtaç olmadığını, mülkünün çok geniş olduğunu ve yüce saltanatının her şeyi kapsadığını gören kimseye şu hususlar hiç gizli değildir:

Görünen ve görünmeyen, açık ve gizli olan her şey Allah'ın zâtî işlerindendir. Onun cemal ve celâl sıfatlarının tecellileridir. Onun zâtî-fiilî isimlerine ve sıfatlarına göre düzenlenmişlerdir. Bunun içindir ki Hakk'ın yarattığı ve oluşturduğu her şeyin dili Hakk'ın birliğini söyler, ona layık olmayan şeylerden tenzih eder. Allah bütün mahlukatın kendisini tesbih ettiğini, kullarını uyarmak ve aydınlatmak için, onları kendisine dönmeye teşvik etmek için haber vermektedir. Allah yüce ismi ile başlayarak şöyle buyurmuştur:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾ لَهُ مُلْكُ
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۚ يُحْيٖ وَيُمِيتُۚ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَیْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢﴾

SÛRENİN TEFSİRİ

بسم الله: Sevgi tecellisinin gereği olarak görüneni ve görünmeyeni olduğu gibi yaratan **Allah'ın adıyla** başlarım. الرحمن: Rahmeti bol, keremi ve ihsanı çok olduğu için bütün yarattıklarına karşı **Rahmân** olan Allah'ın adıyla başlarım. الرحيم : Kullarının seçkinlerine de **Rahîm** olan ve onları tevhidinin fezasına ulaştıran Allah'ın adıyla başlarım.

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ: **Göklerde ve yerde bulunan her şey Allah'ı tesbih etmektedir. O azîz olandır, hakîm olandır.(1)** Bir olan, tek olan, hiçbir şeye ihtiyaç duymayan, sonsuza kadar tek başına yapmaya devam edecek olan, daîmî olarak aynı kalacak olan, ilah olmayı ve rab olmayı hak eden ve diri olan Allah'ı yücelerde ve aşağılarda yaratılmış olanların, gizli ve aşikar edilenlerin hepsi tesbih ederler. Allah'ı, vahdet-i zatına uymayacak olan noksanlıklardan kesin olarak tenzih ederler. Her şey kendi kabiliyet ve istidatına uygun olarak, kendi dili ile Allah'ın rab olduğunu itiraf eder ve ona kulluk etmekle meşgul olur. Hem de bunları gönül rızasıyla ve isteyerek yaparlar. Çünkü Allah nimet vermeye de intikam almaya da gücü yetendir, izzet sahibidir. Yarattıklarını ve var ettiklerini, kendi irade ve isteğine göre en iyi biçimde yapandır, hikmet sahibidir.

لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ: **Göklerin ve yerin mülkü onundur. O hayat verir ve o öldürür. Onun her şeye gücü yeter.(2)** Gökler ve yer ona aittir. Yani isim ve sıfatlarının etkileyici olması için yücelerde tezahür eden ve sabit deliller olarak gökyüzünde duran tecellileri de Allah'ın kendisine aittir, aşağılarda yani yerde olup yukarıdaki etkileyici unsurların etkisiyle ortaya çıkan ve mahlukatı kemale erdirecek olan yetenekleri vermek de Allah'ın kendisine aittir. Çünkü Allahü sübhanehu kendisinin tek ve bir oluşu ile hayat verir ve

هُوَ الْاَوَّلُ وَالْاٰخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُۚ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلٖيمٌ ﴿٣﴾ هُوَ الَّذٖي
خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ فٖي سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِۜ
يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْاَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَٓاءِ وَمَا
يَعْرُجُ فٖيهَاۜ وَهُوَ مَعَكُمْ اَيْنَ مَا كُنْتُمْۜ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصٖيرٌ ﴿٤﴾

---

hayat alır. Yani göklerde ve yerde yarattıklarına hayat verme ve öldürme, yok etme ve ortaya çıkarma hususlarında dilediği gibi tasarruf eder. Sonuç itibariyle her şey onun ilm-i huzûrîsi içine girer ve Allah da ilmi içerisinde kalan her şeyi yapmaya tam gücü olarak yetendir. Zira Allah'ın vahdaniyetinin ve ferdaniyetinin ışığı üzerine düşen bir zerre bile onun ilm-i huzurisinin dışında kalamaz.

Allahü sühbanehu, tek başına sahip olduğu kendi mülkünde kendi irade ve isteğine göre tasarrufta bulunamaz olur mu hiç! Zira o,

هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ: **O ilktir, sonuncudur, görünendir, görünmeyendir ve o her şeyi bilendir.(3)** Her şeyin ezelîsidir, ilk var olan odur. Hak olmanın gereği olarak ebedîyen devam edecek olan da odur. Görünenlerde o vardır, görünmeyenlerde de o vardır. Yani görünen ve görünmeyen her şeyi o yaratmıştır. Ey ibret almasını bilen ve gören kişi, iyice bak bakalım, geriye Allah'tan başka birinin varlığı kaldı mı? Allah'tan başkasının bir izi ve bir şahidi var mı? Allah'ın bizzat kendisi, kendi sayesinde var olan her şeyi, kendi varlığının nurunun parıltılarının yansımaları olan her şeyi en iyi bilendir. Hiçbir şey onun bilgisinin dışında kesinlikle kalamaz.

هو الذي خلق السموات والأرض في ستة أيام ثم استوى على العرش يعلم ما يلج في الأرض وما
: السماء وما يعرج فيها وهو معكم اين ما كنتم والله بما تعملون بصير يخرج منها وما ينزل من

O gökleri ve yeri altı günde yaratan sonra da arşa oturandır. Yere gireni ve yerden çıkanı, gökten ineni ve göğe çıkanı bilir. Nerede olursanız olun, o sizin yanınızdadır. Allah yaptıklarınızı görmektedir.(4) Gökleri tabaka taba olarak, yeri de dayalı döşeli halde, altı yön esasına göre yaratan odur. Bunlar tamamladıktan sonra, yarattığı her şeyi içine alan, her şeyin tek başına sahibi olduğunu belirleyen arşın üzerine kurulan odur. Öyle ki yer yüzüne düşen her habbeyi, veya istidat ve ......

لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُورُ ﴿٥﴾ يُولِجُ الَّيْلَ فِى
النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِى الَّيْلِۜ وَهُوَ عَلٖيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٦﴾

kabiliyetler tarlalarına giren her türlü marifet ve hakikat tohumunu bilir. Yerden çıkan çeşit çeşit bitkileri, ya da marifet ve güzel amel tohumlarına dayalı olarak ortaya çıkacak olan mükâşefe ve müşâhedeleri de bilir. Göklerden ya da sebepler âleminden inen yağmurları, isimlerinin göklerinden yağan ve istidat tarlalarını diriltecek olan ulum-ı ledünniyye sularını bilir. Yerlerden çıkan buharları ve dumanları ya da göğe yükselip yakîn ve irfan feyezanlarını asıl kaynağından celp edecek olan güzel sözleri de bilir. Siz ey yaratıklar, her nerede olursanız olun Allah sizinle beraberdir. Bu birliktelik zamanî değil, zatî birlikteliktir. Bir araya gelme şeklinde değildir. Hulûl etme yoluyla gerçekleşmiş bir birliktelik değildir. Bilakis var etme ve tecellî etme, nuru ile ışıtma birlikteliğidir. Size gölgesini ulaştırarak sizi kendi şekillerinizde var eden ve her şeyi kapsayan Allah yaptıklarınızı kesin olarak görmektedir. Kıyamet gününde, kendi gördüklerine göre sizin yaptıklarınızın karşılığını verecektir.

له ملك السموات والأرض وإلى الله ترجع الأمور: Göklerin ve yerin mülkü onundur. Her iş Allah'a geri dönecektir.(5) Gökleri ve yeri ilk olarak yaratan odur, sonra yok edecektir, sonra da tekrar diriltecektir. Tekrar diriltme gerçekleştiği zaman her yapılan iş Allah'a geri dönmüş olacaktır. Bu geri dönüş ne Allah'tan başkasına olacaktır, ne de başka herhangi bir sebebe dayandırılacaktır. Meydana gelen her iş kesin olarak ilk yaratıcısına, tıpkı ilk yaratıldığı gibi geri döndürülecektir. Var oluş Allah'tandır, son oluş yine ona dönüş olacaktır. Onun kendi mülkünde yine kendi hikmetlerine göre tasarrufta bulunmasının misallerinden birisi de şudur:

يولج الليل في النهار ويولج النهار في الليل وهو عليم بذات الصدور: Geceyi gündüze katar, gündüzü de geceye katar. O kalplerde olanı bilendir.(6) Gecenin bir kısmını bahar ve yaz mevsimlerinde gündüze katar. Gündüzün de bir kısmını sonbahar ve kış mevsimlerinde geceye dahil eder. Bütün canlıların hayatlarını idame ettirebilmeleri için böyle yapar. Gündüz ve gecenin aşırılık yaratmaması için böyle yapar. O sizin yaratılışınızda size bahşedilen yeteneklerinizin gereği olarak kalplerinizde

اٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِه۪ وَاَنْفِقُوا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُسْتَخْلَف۪ينَ ف۪يهِۜ فَالَّذ۪ينَ اٰمَنُوا
مِنْكُمْ وَاَنْفَقُوا لَهُمْ اَجْرٌ كَب۪يرٌ ﴿٧﴾ وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِۚ وَالرَّسُولُ
يَدْعُوكُمْ لِتُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ وَقَدْ اَخَذَ م۪يثَاقَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِن۪ينَ ﴿٨﴾

gizlediklerinizi bilir. Allah, içinizden geçenleri ve sizin bilmediklerinizi de bildiğine göre:

آمنوا بالله ورسوله وانفقوا مما جعلكم مستخلفين فيه فالذين آمنوا منكم وانفقوا لهم

أجر كبير : **Allaha ve peygamberine iman ediniz. Sizi üzerinde tasarrufa yetkili kıldığı şeylerden harcayınız. Sizden, iman edip de infak edenler için büyük mükafat vardır.(7)** Sizin yaptığınız her şeyi bilmekte olan Allah'a, onun tarafından ve ona halife olarak sizi aydınlatmak ve size yol göstermek, sizi kemale erdirmek için gönderilmiş olan peygamberine itaat ediniz, uyunuz. Hikmet ve fayda dolu ilahî emirleri mucibince, Allah'ın sizin tasarrufunuza verdiği mallarınızdan harcamalarda bulununuz. Zira o malların hepsi Allah'a aittir. İddia ettiğiniz gibi o mallar sizin değildir.

Sizler Allahü sübhanehu'nun emirlerine mallarınızdan infak ederek yapışmalısınız. Böyle yapmak nefislerinizi dünyanın geçici süslerine meyletmekten alıkoyacaktır. Unutmayın ki o süsler sizi teslim ve razılık makamı olan cennetü'l-me'vâ'ya ulaştırmaz. Sizin içinizden iman edenler, yani yaptıkları bütün işlerinde, eylemlerinde ve ahlaklarında imanlarını samimiyetle doğrulayanlar ve sonra da eza etmeden, yalvartmadan, gururları kırmadan ve gösteriş yapmadan infakta bulunanlar var ya! İşte onlar iman etmeleri ve ihlaslı olarak infakta bulunmaları sebebiyle öyle büyük bir mükafat alacaklardır ki ondan daha büyüğü ve değerlisi yoktur.

Sonra da vaat edilenleri yapmaya kullarını teşvik etmek için şöyle buyurdu:

وما لكم لا تؤمنون بالله والرسول يدعوكم لتؤمنوا بربكم وقد أخذ ميثاقكم إن كنتم

مؤمنين: **Siz Allah'a ve peygambere niçin iman etmiyorsunuz? O sizi rabbinize inanmaya davet ediyor. Halbuki Rabbiniz sizden söz almıştı. Eğer inanmış idiyseniz.(8)** Size ne oldu da bir olan, tek olan, hiçbir şeye muhtaç olmayan, itaat edilmeye ve iman edilmeye layık olan

هُوَ الَّذٖى يُنَزِّلُ عَلٰى عَبْدِهٖٓ اٰيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى
النُّورِ وَاِنَّ اللّٰهَ بِكُمْ لَرَؤُفٌ رَحٖيمٌ ﴿٩﴾ وَمَا لَكُمْ اَلَّا تُنْفِقُوا فٖى سَبٖيلِ اللّٰهِ
وَلِلّٰهِ مٖيرَاثُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ لَا يَسْتَوٖى مِنْكُمْ مَنْ اَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ
الْفَتْحِ وَقَاتَلَ اُولٰٓئِكَ اَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ الَّذٖينَ اَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَاتَلُوا
وَكُلًّا وَعَدَ اللّٰهُ الْحُسْنٰى وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبٖيرٌ ﴿١٠﴾

Allah'a ve özellikle sizleri doğru yola erdirmek için, kemale erdirmek için gönderilmiş olan en büyük tebliğci olan peygambere niçin inanmıyorsunuz? O peygamber kendisine indirilen ilahî vahye uygun olarak sizi Rabbinize iman etmeye çağırmaktadır. Herkesi şaşırtan mucizeler göstermektedir. Sizi iman etmeye davet ederken doğru söylediğine ve kendisinin bütün insanlığın peygamberi olduğuna delalet eden kesin ve inkar edilmez delilleri vardır. Hal budur ki sizin yetenek ve kabiliyetlerinizi bilen Allah, sizler yaratılırken sizden iman ve irfan sözü almıştı. Allah sizi yaratırken ve fıtratlarınızı oluştururken tevhit esaslarına göre yaratmıştı. Eğer o zaman inanmış iseniz, şimdi hangi sebep size mani olmaktadır? İlk inanış gerekliliğinin üzerine ekleme yapmak olmaz.

هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَى عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ: **O sizleri karanlıktan aydınlığa çıkarmak için, kuluna apaçık ayetler indirendir. Allah size karşı şefkatli ve merhametlidir.(9)** Hakîm ve alîm olan Allah, kendi lütuf ve kerem makamından kulu Muhammed a.s'a açık açık ayetler indirmiştir. Böyle yaparak Allah ve peygamberi sizleri tabiatlarınızda yoğunlaşan maddî karanlıklardan kurtaracaklar ve sizi hiçbir şeye bağımlı olmayan mutlak varlığın nuruna ve aydınlığına ulaştıracaklardır. Ey sorumlu müminler, iyi biliniz ki Allah, sizi cehalet karanlığından ilme'l-yakîn aydınlığa çıkarma iradesi ile size çok şefkatli davranmıştır, sonsuz merhamet göstermiştir.

وَمَا لَكُمْ أَلاَّ تُنفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لاَ يَسْتَوِي مِنكُمْ مَنْ أَنفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتَلَ أُوْلَئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِنْ الَّذِينَ أَنفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَاتَلُوا وَكُلاًّ وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ: **Size ne oluyor da Allah yolunda ....**

مَنْ ذَا الَّذٖى يُقْرِضُ اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ وَلَهُ اَجْرٌ كَرٖيمٌ ﴿١١﴾

harcamıyorsunuz? Halbuki göklerin ve yerin mirası Allah'ındır. Sizden, fetihten önce infak eden ve savaşanlar diğerleri ile **bir değildir. Onların derecesi daha sonra infak eden ve savaşanlardan daha büyüktür. Allah hepsine iyilikler vaat etmiştir. Allah sizin yaptığınız her şeyden haberdardır.(10)** Sizi Allah yolunda, ona yakınlaşmak için, onun rızasını kazanmak için ve emirlerine sarılmak için infak etmekten ne alıkoyuyor? Göklerde, yerde ve bunlar arasında yaratılanların tasarruf hakkı zatıyla ganî olan, hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, kendi yarattıklarına ve yaptıklarına asla gerek duymayan Allah'a aittir. Onun zatının sizin infaklarınıza ve mallarınızı onun yolunda harcamanıza hiç ihtiyacı yoktur. Ancak mallarını Mekke'nin fethinden önce Allah yolunda harcayarak savaşa girenlerle daha sonra mallarını infak ederek savaşa girenler bir olmazlar. Mallarını Mekke'nin fethinden önce Allah'ın emrini yerine getirmek için, İslam dinini kuvvetlendirmek ve yaygınlaşmasını sağlamak, diğer batıl dinlere karşı üstün olmasını temin için, Hak yoluna gidenlerin çoğalması için savaşanlara mallarını infak etmelerinin ve Hakk'ın kelamının yüceltilmesi için infak etmelerinin yanı sıra bizzat kendisi de savaşanlar, Hak yolunda malını ve canını saçarak çalışanlar diğerleri ile bir değildir. Allah yolunda malıyla canıyla savaşanların değerleri ötekilerden, yani Mekke'nin fethinden, Müslümanların galip gelmelerinden ve İslam'ın güçlendiğini gördükten sonra mallarını harcayan ve daha çok Müslüman ile birlikte savaşa katılanlardan daha çoktur. Allah katındaki yerleri daha kıymetli, makamları daha yücedir. Allah her iki gruba da, yani hemen katılanlara ve sonradan katılmış olanlara da iyilikler, güzellikler vaat etmiştir, yüksek dereceler verecektir, dinin güçlenmesi ve hüsn-i kabul görmesi için çabalamalarına göre sevaplar verecektir. Kullarının her türlü sırlarına vakıf olan Allah sizin yaptığınız her şeyi, yani samimi olanları ve olmayanları, iyi olanları ve olmayanları görmektedir. Hiçbir şey onun ilm-i huzurisinin dışında kalamaz. Allah sizleri bu bilgilerine göre cezalandıracaktır.

İnsanları teşvik için daha sonra şöyle buyurdu:

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ: **Kim Allah'a güzel bir ödünç verirse Allah onu kat kat olarak iade eder ve o kişiye bol sevap verir.(11)** Bir kimse en sevdiği mallarını cefa etmeden,

يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنٖينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعٰى نُورُهُمْ بَيْنَ اَيْدٖيهِمْ وَبِاَيْمَانِهِمْ
بُشْرٰيكُمُ الْيَوْمَ جَنَّاتٌ تَجْرٖي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدٖينَ فٖيهَاۜ ذٰلِكَ هُوَ
الْفَوْزُ الْعَظٖيمُۚ ﴿١٢﴾

başa kalkmadan, gösterişten ve riyadan kaçınarak Allah yolunda harcarsa ve sadece Allah'ın rızasını gözetirse Allah o kimseye, harcadıklarının karşılıklarını dünyada kat kat fazlasıyla verir. Bir lütuf olarak bunu yapar.

Bunun yanında ahrette de o kişi için öyle büyük bir kazanç vardır ki daha büyüğü, daha yücesi olamaz. İşte o kazanç rıza ve teslim makamına erişmiş olmaktır, Allah'ın cemaliyle müşerref olmaktır.

Ey peygamberlerin en mükemmeli, müjde vermek için şunları hatırlat:

يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَى نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ بُشْرَاكُمُ الْيَوْمَ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ: **Bir gün, iman etmiş erkeklerin ve kadınların önlerinden ve sağ taraflarından ışıklarının koşuşturduğunu göreceksin. O gün onlara, bugün sizin müjdeniz altından ırmaklar akan cennetlerdir, ebediyen orada kalacaksınız denilecektir. İşte büyük kazanç odur.(12)**

Ey gören ve ibret alan kişi, bir gün tevhide inanmış, ihlaslı erkeklerle kadınları göreceksin. Aynı zamanda yakîn ve irfan nurlarının önlerinden ve sağlarından koşarak geldiğini göreceksin. Çünkü ikramlar bu iki yönden getirilir. O gün karşılaştıkları melekler onlara, size bugün ilme'l-yakîn, ayne'l-yakîn ve hakka'l-yakîn bahçelerine girmeyi müjdeliyoruz. O bahçelerde marifetler ve hakikatler nehirleri akmaktadır. Siz oraya belirli bir vakit için girmeyeceksiniz. Bilakis devamlı olarak orada kalacaksınız.

İşte vaat edilen cennette ebedî olarak kalmak en büyük kazançtır ve mükâşefe ehli nezdinde ondan daha büyük bir kazanç yoktur.

Daha sonra Allahü sübhanehu, müminlere vaat ettikleri ile münafıklara vaat edilen cezaları hatırlatmak için şöyle buyurdu:

يَوْمَ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ لِلَّذِينَ اٰمَنُوا انْظُرُونَا نَقْتَبِسْ مِنْ نُورِكُمْ قِيلَ
ارْجِعُوا وَرَٓاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا فَضُرِبَ بَيْنَهُمْ بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ
وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ ﴿١٣﴾ يُنَادُونَهُمْ اَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ قَالُوا بَلٰى وَلٰكِنَّكُمْ
فَتَنْتُمْ اَنْفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ وَارْتَبْتُمْ وَغَرَّتْكُمُ الْاَمَانِيُّ حَتّٰى جَٓاءَ اَمْرُ اللّٰهِ وَغَرَّكُمْ
بِاللّٰهِ الْغَرُورُ ﴿١٤﴾

يَوْمَ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ لِلَّذِينَ آمَنُوا انْظُرُونَا نَقْتَبِسْ مِنْ نُورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا فَضُرِبَ بَيْنَهُمْ بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ: **O gün münafık erkekler ve münafık kadınlar mümin erkekler ve mümin kadınlara, bizi bekleyin de ışığınızdan alalım derler. Bunun üzerine onlara, arkanıza dönünüz ve ışık alınız denilir. Fakat birden aralarına tek kapılı bir duvar örülüverir. Duvarın bir tarafı rahmet, öteki tarafı azaptır.(13)** O gün ehl-i Hak olanların aralarını bozmak isteyen, yanlış yolda yürümekte olan münafık erkekler ve kadınlar iman edenleri gördüklerinde, iman edenlerin önlerinden ve sağlarından nurlarının koşuşturduğunu da görünce onlara şöyle diyecekler: Ey hakikat erbabı olan mutlu insanlar, bize doğru bakın ve bizi bekleyin de sizden bir parça ışık alalım. Zira biz zindan gibi bir karanlık içindeyiz, derler. Fakat onlara, kınamak ve aşağılamak için, Hak tarafından o anda şöyle denilir: Siz geri dönüp ibret alma ve tercih etme dünyasına bir bakınız. Peygamberlik ve Allah dostluğu kandilinden ışığınızı alınız. Allah katından peygamberlerine vahyedilen emirleri ve yasakları yerine getirerek ışığınızı alınız. Ulu'l-azimet olanların dillerinden sadır olan hikmetlere ve sırlara tutunarak ışığınızı alınız. Onlar nefsî iradelerini öldürerek Allah'ta yok olma yoluyla Hakk'a doğru çekilenlerin dillerinden sadır olan hikmet ve sırlara tutunarak ışığınızı alınız, denilir.

Şunu iyice biliniz ki ışık almak, nur almak Allah'ın huzuruna vardıktan sonra değil, sadece ibret alma dünyasında iken olabilir.

يُنَادُونَهُمْ أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ قَالُوا بَلَى وَلَكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ أَنْفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ وَارْتَبْتُمْ وَغَرَّتْكُمُ الْأَمَانِيُّ حَتَّى جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ وَغَرَّكُمْ بِاللَّهِ الْغَرُورُ: **Münafıklar onlara, biz de sizinle beraber değil miydik diye seslenirler. Onlar, evet ama siz kendi kendinizi yaktınız, beklemeye koyuldunuz, şüpheye düşüp ....**

فَالْيَوْمَ لَا يُؤْخَذُ مِنْكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَأْوٰيكُمُ النَّارُ هِيَ مَوْلٰيكُمْ وَبِئْسَ الْمَص۪يرُ ﴿١٥﴾

kuruntulara kapıldınız, ve sonunda Allah'ın emri gelip çattı. Şeytan sizi, Allah hakkında, yanılttı.(14) Gözlerinin önü kapatıldığı ve karanlıkta kalıverdikleri zaman, azap içinde ve her şeyden mahrum oluverdikleri zaman münafıklar müminlere seslenecekler ve yalvararak şöyle diyeceklerdir: Ey İslam'ın hükümlerine tabi olan, Allah kelamının emirlerini ve yasaklarını yerine getiren arkadaşlar, dünyada iken bizler de sizinle birlikte değil miydik? Müminler ise duvarın arka tarafından onlara şöyle cevap vereceklerdir: Evet dış görünüş olarak sizler bizimle idiniz. Fakat siz içlerinizde gizlediğiniz bozgunculuklarınız ve düşmanlıklarınız yüzünden, başınıza geleceği vaat edilen felaketleri Müslümanların çabuklaştırmasını istemeniz yüzünden, bütün dinlerin galibi olan İslam dininin gerçekliği hususunda tereddüt ve şüpheye düşmeniz yüzünden kendi kendinizi helak ettiniz. Ömrünüz boyunca şehvanî arzularınıza, batıl inanışlara sahip oldunuz ve bunlarla gururlandınız. Size her türlü nimeti veren Allah hakkında şüphe ettiniz. Siz bu halde kendi keyfinize göre yaşamakta iken Allah'ın emri olan ölüm sizi yakalayıverdi ve münafık olarak ölüp gittiniz. Şeytanlarınız olan nefisleriniz sizin arzularınızı, heveslerinizi ve kuvvetlerinizi Allah'a tercih ettirdi.

فَالْيَوْمَ لَا يُؤْخَذُ مِنْكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَأْوَاكُمُ النَّارُ هِيَ مَوْلَاكُمْ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ: **Bugün sizden de, inkar edenlerden de bedel kabul edilmeyecektir. Gideceğiniz yer cehennem ateşidir. Ateş sizin lâyıkınızdır. Ne kötü bir dönüş yeridir!(15)** Olanlar oldu ve bugün gizli olan her şey açığa çıktı. Ey yalancı münafıklar, artık sizin ödeyerek azaptan kurtulacağınız bir fidyeniz yoktur. Dini, çağrıyı hiç dinlemeden, eski hallerinde ısrarcı olan kafir kardeşlerinizin de bir fidyeleri bulunmamaktadır. Yani sizin hepinizin dönüp varacağınız yer, bugün cehennem ateşidir. Ey kafirliklerini bazen gizleyen ve bazen açıklayan münafıklar, cehennem ateşi sizin için yakılmış ve hazırlanmıştır. Siz o ateşe çok layıksınız. O da size çok yakışır! Kesin dönüş yeri, şer sahibi kafirler için hazırlanmış olan cehennemdir.

Daha sonra Allahü sübhanehu, kullarını teşvik etmek için şöyle buyurmuştur:

اَلَمْ يَأْنِ لِلَّذ۪ينَ اٰمَنُٓوا اَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللّٰهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّۙ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذ۪ينَ اُو۫تُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْاَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْۜ وَكَث۪يرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿١٦﴾ اِعْلَمُٓوا اَنَّ اللّٰهَ يُحْيِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَاۜ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْاٰيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٧﴾

أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلاَ يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ: **İman edenlerin Allah'ı anma ve Hak'tan inenler sebebiyle kalplerinin ürpermesi zamanı gelmedi mi? Onlar daha önce kendilerine kitap verilenler gibi olmasınlar. Onlarla aralarından uzun zaman geçti ve kalpleri katılaştı, birçokları da yoldan çıkmış kimselerdir.(16)** Hakk'ın vahdetine, isimlerinin ve sıfatlarının kâmil olduğuna iman edenler için, iman kutusu demek olan kalplerin ürpermesi ve titremesi zamanı daha gelmedi mi? Bütün isim ve sıfatları kendinde toplayan, batıl yakıştırmaları kabul etmeyen Allah'ı zikretme zamanı daha gelmedi mi? Onun tevhit yolunu açıklasın diye indirdiği kitabında bildirdiklerini hatırlama zamanı daha gelmedi mi? Emir ve yasaklarına uymayı hak eden Hakk'ın kitabında yer alan, dünya ve ahreti yola koymak için indirilmiş olup Hakk'tan başkasına yaklaşılmaması gerektiğini anlatan işaret ve sembolleri düşünme vakti daha gelmedi mi? Ey müminler, siz Allah'ın kitabından yüz çevirme ve onun getirdiği hükümlere uymama gibi işler yaparak, daha önceleri kendilerine kitap verilen Yahudi ve Hıristiyanlar gibi olmayınız.[1] Onlarla aralarında uzun zaman geçmiştir ve kalpleri iman etmeyecek kadar katılaşmıştır. Kitaplar ellerinde olduğu halde onların çoğu dinlerinin dışına çıkmışlardır, kendi kitaplarında olan hükümleri terk etmişlerdir. Bu kalplerindeki katılık ve gafletleri sebebiyle yapmışlardır. Siz peygamberinizle, dininizle ve kitabınızla ilgili işlerinizde onlar gibi olmamalısınız.

اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ: **Yeryüzünü öldükten sonra tekrar diriltenin Allah olduğunu biliniz. Size âyetlerin anlamlarını açıkladık ki düşünesiniz.(17)** Allah'ın ....

---

[1] Tefsir, Ruveys'in rivayeti olan "lâ tekûnû" kıraatine göre yapılmıştır.

إِنَّ الْمُصَّدِّقِينَ وَالْمُصَّدِّقَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَاعَفُ لَهُمْ
وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ ﴿١٨﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الصِّدِّيقُونَ
وَالشُّهَدَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا
بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿١٩﴾

---

vahdaniyetine inanmış ey müminler, iyice bilmelisiniz ki kullarının yaratılışlarında kendilerine verilen kabiliyet ve yeteneklerini en iyi şekilde bilmekte olan Allah sizin kabiliyet ve istidat arazilerinizi yaratılış maddenizin karanlığından kaynaklanan cahillik ve gafletinizle ölmesinden sonra marifet, hakikat, mükaşefe ve müşahade sularıyla diriltmekte, canlandırmaktadır. Netice olarak biz sizlere sizi doğru yola götürecek olup sizi kemale erdirecek olan Kur'an ayetlerimizi size açıkladık. İnşallah o ayetlerimizi dikkatlice düşünürsünüz, dersler çıkarırsınız, işaretlerini anlarsınız, onlardan ibretler alırsınız, içindeki sırları keşfedersiniz, işaret edilen hikmetlere akıl yorarsınız.

Düşünüp ders almanız gereken şeylerden birisi dünya ziynetlerini tasadduk etmek ve onunla Allah'a yaklaşmaktır.

إِنَّ الْمُصَّدِّقِينَ وَالْمُصَّدِّقَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَاعَفُ لَهُمْ وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ:
Sadaka veren erkekler ve kadınlar Allah'a güzel bir ödünç vermişlerdir. Onlara bunun karşılığı kat kat verilecektir. Onlar için büyük mükafat vardır.(18) Allah'ın rızasını kazanmayı isteyerek, minnet ettirmeden ve başa kakmadan sadaka verenler Allah'a güzel bir şeyi ödünç vermişler demektir. Bu sadakaların karşılığı kendilerine dünyada iken kat kat iade edilecektir. Ahrette de onlara büyük bir mükafat verilecektir.

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الصِّدِّيقُونَ وَالشُّهَدَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ: **Allah'a ve peygamberlerine iman edenler; işte onlar Rableri katında doğru sözlü olanlar ve şehît olmuş olanlardır. Onların mükafatları vardır, ışıkları vardır. Bizim ayetlerimizi inkar edenler ve yalanlayanlar; işte onlar cehennemliklerdir.(19)** Yani Allah'a ve peygamberlerine iman edip ve imanlarında da samimi olanlar, yaptıkları işleri ve iyilikleri ....

اِعْلَمُوا اَنَّمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ
فِى الْاَمْوَالِ وَالْاَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ اَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرٰيهُ
مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِى الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللّٰهِ
وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ ﴿٢٠﴾

---

imanlarıyla sağlamlaştıranlar var ya! İşte o mutlu ve makbul insanlar sıddıklar ve şehitlerdir; sıdıkların sadakat dereceleri çok yüksektir, onlar samimiyetin zirvesindedirler, hakka'l-yakîn mertebesini elde etmişlerdir. Şehitlerin ise önlerindeki her perde açılmıştır, onlar Allah katındaki sırları keşfetmişlerdir, bilinmeyenleri görmüşlerdir, huzura kabul edilmişlerdir. Allah'ın cemalini seyretmeye dalmışlardır. Bunlar için ahrette, Allah tarafından daha önce kendilerine vaat edilmiş olan öyle ödüller verilecektir ki daha fazlası olamaz. Allah'ın zatının birliğini inkar eden ve bizim tek başımıza tasarrufta bulunduğumuzu gösteren ayetlerimizi inatla ve ısrarla inkar eden sapıklara gelince onlar huzurdan kovulmuş eşkıya kimselerdir ve onlar cehenneme aittirler. Oraya atılacaklar ve orada kalacaklardır. Onların yerleri cehennemdir ve oradan kurtulmaları mümkün değildir.

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ: **Biliniz ki dünya hayatı sadece bir oyundur, eğlencedir, süstür, kendi aranızda övünmedir, çok mal ve çok evlat istemedir. Tıpkı bir yağmur gibidir, yeşerttiği şeyler çiftçileri sevindirir. Sonra o yeşertiler kurur ve sen yeşertilerin sarardığını görürsün. Daha sonra da onlar çer çöp olur. Ahrette şiddetli bir azap vardır, Allah'ın bağışlaması ve rızası da vardır. Dünya hayatı aldatıcı bir metâdan başka bir şey değildir.(20)** Ey ibret almakla sorumlu olan insanlar, iyi biliniz ki ödünç olarak kullandığınız bu dünya hayatı, onun getirileri ve sağladığı faydaların çoğu sizin gözlerinize süslü gelmekte olan şeylerdir. Hakikatte ise onlar boştur. Gaflet ve cahillik içinde olanlar o oyuncaklarla eğlenirler, kendilerini boşu boşuna yorarlar. Dünyanın eğlencesi insanları ezelî

hayat ile ilgili olarak yapmaları gereken asıl işlerinden alıkor. Nefislerindeki şeytan o dünya hayatını kendilerine süslemiştir. Önlerine lezzetli yemekler, güzel giysiler koymuştur. Şeytan onlara geçici lezzetleri, hayvanî şehvetleri çok sevdirmiştir. Aynı zamanda dünya hayatı, insanların kendi aralarında zenginlikleri ile, makamları ile, soyları ve sopları ile övünmeleridir. Çok mal sahibi olmalarıyla, kendilerine yardım edecek evlatlarının ve adamlarının çok olmasıyla, gelirlerini artırma, ticaretlerini geliştirme, büyük ve küçükbaş hayvanlarının çokluğu ile, ekim dikim alanlarının genişletme arzularından ibarettir. Bu ve benzeri dünya zenginliklerinin hepsi geçicidir. Bir kararda sürmesi mümkün değildir. Bunların hepsi tıpkı gökten yağan bir yağmur gibidir. Ölü toprakları yeşertir ve çiftçiler o yeşilliklerle sevinirler, o bollukla övünürler. Sonra herhangi bir sebeple o göz alıcı yeşillikler kuruyuverir. Sapsarı olduklarını gözlerinle görürsün. Daha sonra onlar da saman çöpleri gibi dar-madağın olurlar. Rüzgar onları sağa sola savurur ve hiç kimseye fayda sağlamaz olurlar.

Ehl-i gaflet olanlar için, dünya hayatındaki bu mahrumiyetin yanında ahrette bir de şiddetli azap vardır. Çünkü onlar dünya ve dünyadakilerle meşgul olmuşlardır. Ancak ahrette, dünyada iyi işler yapanlar için günahlarının affedileceği gufran da vardır. Kullarını affetmek onun lütfunun gereğidir, merhametinin ve kereminin sonsuzluğunun gereğidir. Ahrette gönül ehli olanlar için, gönül gözünün önündeki sır perdeleri açılmış olanlar için dünyadan ve dünyada olan her şeyden katbekat daha iyi olan razı olma makamı da mevcuttur. Bunlar kendilerini insan yetiştirmeye adayan ve kalplerine Rahman'ın arşının sûreti nakşedilenler için dünyanın bütün nimetlerinden daha hayırlıdır.

Netice olarak dünya hayatı, ibret almayı bilen ve hakikatleri gören ve de dünyaya esir olmayanlar nezdinde tuzaklar diyarıdır, aldatma ve kandırmadan ibarettir. Kim dünya hayatı ile gururlanırsa ve onunla eğlenmeye dalarsa acınmaya müstahak olur. O kişi Allah huzuruna kabul edilme mutluluğundan uzak kalır.

سَابِقُوا اِلٰى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ
اُعِدَّتْ لِلَّذِينَ اٰمَنُوا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهِ ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ
وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢١﴾

Ey ibret almasını bilen müminler, ne zaman dünyanın hali ve anlamı ile ahretin hali ve ahrette olacaklar hakkında bir şey duyarsanız: سابقوا إلى مغفرة من ربكم وجنة عرضها كعرض السماء والأرض أعدت للذين آمنوا بالله ورسله ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء والله ذو الفضل العظيم: **Rabbinizin mağfiretine koşunuz, genişliği göklerin ve yerin genişliği kadar olan cennete koşunuz ki o Allah'a ve peygamberlerine iman edenler için hazırlanmıştır. Bu Allah'ın bir lütfudur ve onu istediğine verir. Allah en büyük lütuf sahibidir.(21)** Sizi hidayet ve tevhit yolundan yürümeye yetenekli olarak yaratan Rabbinizden beklediğiniz af ve mağfiretin sebeplerini elde edebilmek için can ü gönülden koşunuz, çaba gösteriniz. Çok geniş olan cennete girmeyi çok isteyiniz. Cennetin genişliği geleneksel bir anlayış biçimiyle "göklerin ve yerin genişliği kadar" ifadesiyle belirtilmiştir. Yoksa cennetin genişliği ve Rahman'ın arşı kamil insanın kalbine, her türlü ölçüden münezzeh Hakk'ın evi olan kalbe sahip olma makamını elde etmiş bir ârif insanın şahit olduğu şekliyle sığamazdı. Cennet, Allah'a ve peygamberlerine ihlasla iman edip imanlarını, başlarına gelecek kader hükümlerine razı olarak ve teslimiyet içinde teyit edenler için hazırlanmıştır. O müminler bütün işlerinde Allah'a tevekkül etmişlerdir, ilme'l-yakin olarak bildikleri ayne'l-yakîn derecesine yükselmiş ve ondan sonra da hakka'l-yakîn derecesine ulaşmışlardır. Bu dereceleri elde etmek Allah'ın bir lütfudur. Lütuftan önce yapılacak hiçbir şey veya hiçbir ibadet o lütfu zorunlu kılamaz. Allah onu kendi keremi olarak dilediğine verir. Sadece kendi iradesinin ve istemesinin sonunda verir. Çünkü Allah, kesinlikle, kendi yarattıkları gölgesiyle var ettiği şeylerin ibadetine muhtaç değildir. O en büyük faziletin, en geniş keremin sahibidir. Dilediği kullarına onu bahşeder, kullarının kabiliyet ve yeteneklerini kapsayan kendi bilgisine göre verir. Zira:

مَٓا اَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِى الْاَرْضِ وَلَا فٖٓى اَنْفُسِكُمْ اِلَّا فٖى كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ اَنْ نَبْرَاَهَاۜ اِنَّ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسٖيرٌۚ ﴿٢٢﴾ لِكَيْلَا تَاْسَوْا عَلٰى مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَٓا اٰتٰيكُمْۜ وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍۙ ﴿٢٣﴾

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلاَ فِي أَنْفُسِكُمْ إِلاَ فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنْ ذَلِكَ عَلَى اللهِ يَسِيرٌ: **Yeryüzünde vuku bulmuş veya sizin başınıza gelmiş hiçbir olay yoktur ki biz onu daha yaratmadan önce vuku bulacağı yazılmış olmasın. Bunu yapmak Allah için kolaydır.(22)** Yeryüzünde vuku bulup da iyi kabul edilen veya kötü görülen her şey, yani yeryüzünün herhangi bir kısmında meydana gelen kuraklıklar, bolluklar, depremler ve salgın hastalıklar gibi insanların kimisine sevindikleri ve kimisine de üzüldükleri hadiselerin hepsi, ya da başınıza gelen lezzet alma, şehvetle isteme veya hastalanıp elem duyma, üzülme gibi olayların hepsinin ne zaman olacağı, hangi anda meydana geleceği, ne şekilde vuku bulacağı gibi detayları ile birlikte Allah'ın ilm-i ilahisi dahilinde, kader defterinde yazılmıştır. Bunların daha yaratılmadan önce yazılmamış olanı olamaz. Yani, olayların meydana gelişi ve zamanı, o hadise daha vuku bulmadan önce bizim kitabımızda yazılmıştır. O olayın zamanını ve miktarını sadece biz biliriz. Bu gibi olayları bizim gücümüz yanında imkansız görmeyiniz. Bu olayları önceden tespit ve takdir etmek sizin için çok zor olsa bile her şeye gücü yeten ve her türlü takdiratın galibi olan Allah için çok kolaydır. Bir hadisenin daha yaratılmadan önce tespit edilmesi:

لِكَيْلاَ تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلاَ تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللهُ لاَ يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ: **Elinizden kaçana üzülmemeniz ve elinize geçene de sevinmemeniz içindir. Çünkü Allah kendini beğenip böbürlenenleri sevmez.(23)** Her şeyi inkar etmeye müsait olarak yaratılmış olan ey insanlar, elinizden kaçan lezzetlere, çok istediğiniz şehvanî istekleri kaybetmenize üzülmeyiniz. Bunları elde etmenize de çok sevinmeyiniz. Sevinciniz kibirlenmenize ve insanların zayıflarına karşı, Müslümanların fakirlerine karşı büyüklenmenize sebep olmasın. Kullarının yaratılıştan sahip oldukları büyüklenme arzularını çok iyi bilen Allah, kibirlenen ....

ٱلَّذِينَ يَبْخَلُونَ وَيَأْمُرُونَ ٱلنَّاسَ بِٱلْبُخْلِ ۗ وَمَن يَتَوَلَّ فَإِنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلْغَنِىُّ ٱلْحَمِيدُ ﴿٢٤﴾

---

kullarını, ve malları sebebiyle, mevki ve makamları sebebiyle, akranlarına göre hükümran olması gibi sebeplerle böbürlenen kullarını sevmez.

Hakikat bu olduğuna göre siz işleri kendinize dayalı kılmayınız. Bilakis o işlerin hepsini Allah'a havale ediniz. Temelde her işin Allah'a dayandığını biliniz. Ne sevininiz, ne üzülünüz... Allah'ta yok olunuz ve ebediyete kadar baki kalınız. Ancak bu şekilde, tam ve en güçlü melik olan Allah'ın huzurunda sadakat makamında yer edinebilirsiniz.

Böbürlenip kibirlenenler şunlardır:

الَّذِينَ يَبْخَلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَمَنْ يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ: **Onlar cimrilik edenler ve insanlara da cimriliği emredenlerdir. Kim yüz çevirirse bilsin ki Allah hiçbir şeye muhtaç değildir, hamd edilmeye layık olandır.(24)** Onlar mallarını sadaka etmemek ve infak etmemek için kendilerini tutarlar. Dünya çerçöpünden övünebilecekleri şeyleri biriktirirler ve bunlarla da zamanlarında yaşayan insanlara karşı övünürler. Kendileri çok cimri oldukları için de insanlara cimrilik etmelerini emrederler ki önce kendileri ayıplanmasınlar. Sonra da zayıf insanlar Allah'ın emirlerine tutunmaktan ve mallarını Allah yolunda harcamaktan vazgeçsinler. Böyle yapınca da ahrette büyük sevabı elde edemeyecekler, büyük lütuftan mahrum kalacaklardır. Kim Allah'tan yüz çevirirse, verdiği nimetlere şükretmezse, lütuflarının hakkını eda etmeye çalışmazsa, bu yaptıkları ile Allah'a herhangi bir zarar veremez. Bundan dolayı Allah'ı yüce şânından bir şey eksilmez. Azamet ve Kibriya ridasına bürünmüş olan Allah'ın bizzat kendisi kullarının ibadetine ve mallarını tasadduk etmesine muhtaç değildir. Onların şükretmesin veya inkar etmesinin Allah üzerinde hiçbir etkisi olamaz. Zira Allah zatının isimleri ve sıfatları ile hamd edilmeye layık olandır. Ancak kendi yarattıklarının ve meydana getirdiklerinin hamdlerine de ihtiyaç duymayandır.

Daha sonra Allahu sübhanehu kullarına şükrettirmek, onları doğru yola yönlendirmek ve onları tâat ve ibadete teşvik etmek için şöyle buyurmuştur:

لَقَدْ اَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَاَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ
النَّاسُ بِالْقِسْطِۚ وَاَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ
اللّٰهُ مَنْ يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِۜ اِنَّ اللّٰهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٢٥﴾

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمْ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنْزَلْنَا
الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ:

Andolsun ki biz peygamberlerimizi açık delillerle gönderdik. Onlarla birlikte kitabı ve insanlar arasında adaleti sağlamaları için mizanı indirdik. Biz demiri de indirdik; çok zarar da verir, faydalar da sağlar. Bunlar, Allah'ın dinine ve peygamberlerine, gayba iman ederek yardım edenleri bilmesi içindir. Şüphesiz Allah güçlüdür, daima üstündür.(25) Biz sınırsız lütuflarımızdan birisi olarak, kulların doğru yola yönlendirilmesi için peygamberler gönderdik ve onları açık mucizelerle destekledik. Onlarla beraber içlerinde vahdet-i zatımıza ve isimlerimizle sıfatlarımızın kâmil olduğuna delalet eden ayetler bulunan kitaplar da indirdik. Yine onlarla birlikte adalet için konulmuş ölçü de indirdik. Bütün bunlar, gaflet ve unutkanlıkla malul olarak yaratılmış insanların adaleti sağlamaları içindir, Allah'ın en doğru yolu olan şeraitinde, en güzel ahlak üzere yaratılarak gönderilen peygamberlerinin yolundan yürüyerek onun dininde dosdoğru yol almaları içindir. Yoldan çıkanları cezalandırmak için demiri de indirdik. O demir şeriat yolundan ayrılanlara zarar verir. Bütün sapmaları durduracağı için de büyük faydalar sağlamış olur. Allah gönderdiği peygamberler ve indirdiği kitaplarla kendisine ve peygamberlerine yardım edecek kulunu bilmek istemiştir. Peygamberler vasıtasıyla gönderilmiş olan dininin tanınması ve revaç bulmasına, kıyamet kopup da her şey açığa çıkmadan kim yardımcı olacaktır, bunu bilmek istemiştir. Allah'ın peygamberler göndermesi, kitaplar indirmesi kullarını imtihan etmekten başka bir şey için değildir. Yoksa Allah kullarının yardımına ve nusretine muhtaç değildir. Her türlü nimeti vermeye ve her cezayı uygulamaya kadir ve muktedir olan Allah helak etmek istediği herkesi helak edecek güce sahiptir, dilediği ve takdir ettiği her şeyden daha üstündür.

Allah kullarına cihat etmeyi emretmiş ve bu emri yerine getirmeleri sayesinde en büyük sevaba nail olacaklarını buyurmuştur.

وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا نُوحًا وَاِبْرٰهِيمَ وَجَعَلْنَا فِى ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ فَمِنْهُمْ
مُهْتَدٍ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٢٦﴾ ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلٰٓى اٰثَارِهِمْ بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى
ابْنِ مَرْيَمَ وَاٰتَيْنَاهُ الْاِنْجِيلَ وَجَعَلْنَا فِى قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً
وَرَهْبَانِيَّةًۨ ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ اِلَّا ابْتِغَٓاءَ رِضْوَانِ اللّٰهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ
رِعَايَتِهَا فَاٰتَيْنَا الَّذِينَ اٰمَنُوا مِنْهُمْ اَجْرَهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٢٧﴾

Bundan sonra genel olarak bildirdikleri içinde bazı hususları özelleştirerek şöyle buyurmuştur:

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ فَمِنْهُمْ مُهْتَدٍ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ: **Biz Nuh'u ve İbrahim'i gönderdik, nübüvveti ve kitabı onların soyuna verdik. Onlardan doğru yola girenler vardır, çokları da fasık olmuşlardır.(26)** Kavminde düşmanlık zuhur edip de iyice yoldan çıktıkları zaman Nuh'u peygamber olarak göndermiştik. İbrahim'i de kavminde şirk ve puta tapmacılık yaygınlaşınca peygamber olarak göndermiştik. Kendilerine lütuf ve keremimizden de bahşederek peygamberliği ve kitabı ebediyete kadar onların soylarına tahsis ettik. Ama onların soylarından çok az bir kısmı hidayeti buldu. Geri kalan çoğunluk ise ilahî adalet yolundan çıktılar ve fasık oldular.

ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَى آثَارِهِمْ بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلاَّ ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا فَآتَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ: **Sonra bunların peşlerinden peygamberlerimizi ardı ardına gönderdik. Meryem oğlu İsa'yı da arkalarından gönderdik ve ona İncil'i verdik. Ona tabi olanların kalplerine de şefkat ve merhamet koyduk. Kendi kafalarından uydurdukları ruhbanlığa gelince, onu biz yazmadık. Allah'ın rızasını elde etmek için yaptılar ama ona da hakkıyla riayet etmediler. Biz de onların iman edenlerine ecirlerini verdik. Onların da çoğu fasık olmuşlardır.(27)** Onlar aradan çekilip gittikten sonra peşlerinden peygamberlerimizi peş peşe gönderdik. Kendilerini kitap, suhup, ayetler ve mucizelerle teyit ettik. Onlar da tükenip kaybolunca hepsinin sonunda Meryem oğlu İsa'yı gönderdik ve kendisine …..

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَاٰمِنُوا بِرَسُولِهٖ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهٖ
وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهٖ وَيَغْفِرْ لَكُمْۜ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحٖيمٌۙ ﴿٢٨﴾

Ruhu'l-kuds'ü vererek peygamberliğini teyit ettik. Tertemiz oluşu, necip bir ırka sahip oluşu sebebiyle kendisine iman eden ve onun getirdiği dini kabul edenlerin kalplerine şefkat verdik. Öyle şefkatli oldular ki katili affediyorlardı, kendilerine sövenlere sövmüyorlardı, dövenleri dövmüyorlardı. Yine onların kalplerine öyle bir merhamet ve acıma duygusu yerleştirdik ki onlar Allah'ın bütün kullarına merhamet ediyorlardı. Allah'ı çok sevdikleri ve mahabbet duydukları için ruhbanlığı icat ettiler. İbadet için öyle ileri gittiler ki günlerce yemek yemiyorlardı, su içmiyorlardı. Asla evlenmiyorlardı, insanların arasına karışmıyorlardı. Dağların vadilerinde ve mağaralarda yurt tutuyorlardı. Bu ruhbanlığı yapmalarını dinlerinde biz emretmedik, farz kılmadık. Bunları onlar, Allah'ın rızasını kazanmak için, kendi kafalarından uydurdular. Bununla beraber onların ruhbanlıkları dinleri ve kitapları ile uyuşmadı. Çünkü onlar Muhammed a.s'ı inkar ettiler. Muhammed'in geleceğini inkar etmek onların dinlerinin ve itikatlarının en büyük meselesi oldu. Cahilce ve inatla yanaşmadılar, inkar ettiler. Biz onların içinden Muhammed'e iman edenlere ecirlerini ve sevaplarını verdik. Yani yaptıkları işlere göre elde edecekleri sevabın kat bekat fazlasını verdik. Ama onlardan pek çok kısmı da fasık olmuşlardır, Muhammed'i inkar ederek kendi dinlerinin ve kitaplarının gereklerinin dışına çıkmışlardır.

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ: **Ey iman edenler ! Allah'tan korkun ve peygamberine iman edin ki o da size iki kat merhamet etsin, size ışığında yürüyeceğiniz bir nur versin, sizi bağışlasın. Allah çok bağışlayandır, çok acıyandır.(28)** Eskiden gelmiş geçmiş olup, sıfatların ve fiillerin tevhit yolunu belirlemek için gönderilmiş olan peygamberlerin dinlerinin gereği olarak Allah'a iman eden ey insanlar! Allah'tan korkunuz ve emirlerine karşı geldiğiniz takdirde size vereceği azaptan sakınınız. Tevhid-i zatı göstermek için Allah katından gönderilmiş olan peygamberlere de iman ediniz. Bunları yaparsanız Allah size merhametinden iki pay verir. Bu paylardan birisi Muhammed as'a iman ettiğiniz

لِئَلَّا يَعْلَمَ اَهْلُ الْكِتَابِ اَلَّا يَقْدِرُونَ عَلٰى شَيْءٍ مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ وَاَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢٩﴾

içindir, diğeri ise Muhammed'den önce gönderilen peygamberlere iman etmenizden dolayıdır. Siz Muhammed'e iman ettiğiniz için Allah size, peygamberlik meş'alesinden alınmış, Muhammedî bir ışık verir ki siz onunla mahşer gününde yolunuzu bulursunuz. O nurun bereketiyle Allah sizin günahlarınızı affeder. Çünkü Allah kullarının günahlarını efedendir, onlara acıyan ve samimi oldukları takdirde onların tövbelerini kabul edendir.

Allah kullarına karşı bu lütufları kat kat fazla olarak verir: لِأَلَّا يَعْلَمَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَلَّا يَقْدِرُونَ عَلَى شَيْءٍ مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ وَأَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ: **Ehl-i kitap olanlar iyi bilsinler ki onlar Allah'ın lütfundan hiçbir şey elde edemeyeceklerdir. Lütuf Allah'ın elindedir, onu dilediğine verir. Allah büyük lütfun sahibidir.(29)** Kendilerine kitap verilenler, eğer Allah lütfetmezse, sadece imanları ve amelleri ile Allah'ın bir sevabını elde edemeyeceklerini yakinen bilsinler. Yine iyice bilsinler ki lütuf, nimet ve ihsan-ı kamil kesin olarak Allah'ın kudretindedir, kendi hükmü ve hikmeti altındadır. O kerem ve lütufları sadece kendi istek ve iradesiyle kullarından istediklerine bahşeder. Azamet ve kibriyâ ridasına bürünmüş olan Allah en büyük lütuf, en yaygın kerem sahibidir. Onu kullarından müstahak olanlara verir.

Allah bizleri, kendi kerem ve lütfuna mazhar olanlardan eylesin.

SURENİN HATİMESİ

Allah'ın keremini gözleyen, onun sonsuz cömertliğinden ve lütfundan nasiblenmek isteyen ve Muhammed'e iman edip onun gittiği yoldan giden kişi! Senin sana farz olan taat ve ibadetleri tam olarak yerine getirmen gerek. Allah katından indirilmiş kitaptan alınan güzel ahlak ve güzel âdâb ile muttasıf olmaya çalışmaya devam etmelisin. O kitap hidayet yolunu ve gerçek saadetleri göstermek için indirilmiştir. Efendiler efendisinin sünnetlerinden ve velilik ve keramet ehli olanların dayanaklarından alınmış güzel ahlak ve güzel adabı elde etmeye çaba göstermelisin. Marifet, mükaşefe ve müşahede merhalelerini geçebilmiş olan eskilerin izinden yürümelisin. Sakın ola ki dünya süslerine ve o süslerle perdelenmiş olan lezzet ve şehvetlere yaklaşma. Onlar seni Mevlâ'ya yönelmekten, sidre-i müntehâ'ya varmaktan alıkor. Lütuf ve kerem Allah'ın yed-i kudretindedir. Onu dilediği kimseye verir.

MÜCÂDELE SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Rızâ ve teslîm makamlarına ulaşan ehl-i tevhid insanlara gizli değildir ki bir kimse Allah'a tevekkül edip bütün işlerini Allah'a havale ederse, bütün isteklerini ve arzularını ondan isterse, ona yalvarırsa, ona boyun eğerse, onun önünde yerlerde sürünmeye razı olursa, bütün istediklerini ondan isterse, istediklerini vermesi için sadece ona dua ederse, istediklerini elde etmek için sadece ona yakarırsa, ondan bu isteklerini isterken samimi olursa, niyeti temiz olursa istedikleri olur. Çünkü Allah'tan bir şey istemek ve dua etmek bu minval üzre olmalıdır. Ancak bu şekilde istenirse ve dua edilirse o zaman duanın kabul olur ve istenen şeye nail olunur. Duanın kabul olunacağının belirtisi duanın biçiminden anlaşılabilir. Zira bütün işlerin meydana gelişi Allah'ın sayesinde ve Allah'ın kolay kılması ile olur. Dua samimi olursa kabul olacağının da işareti demektir. Tıpkı Hz.Peygamber ile mücadele eden kadının Allah'a şikayette bulunmasındaki samimiyeti gibi. O kadan Allah'a yalvlarmış ve istediklerini elde etmek istemişti. İstek ve arzularında çok samimi davrandığı için Allah duasını kabul etti ve peygambere o kadın hakkında vahiy indirdi. Önce mübarek ismi ile başladı ve şöyle buyurdu:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

قَدْ سَمِعَ اللّٰهُ قَوْلَ الَّت۪ي تُجَادِلُكَ ف۪ي زَوْجِهَا وَتَشْتَك۪ٓي اِلَى اللّٰهِ وَاللّٰهُ
يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَاۜ اِنَّ اللّٰهَ سَم۪يعٌ بَص۪يرٌ ﴿١﴾

SÛRENİN TEFSİRİ

بسم الله : İhlaslı ve samimi kullarının kalplerinde mükemmellikleri ile tecelli eden **Allah'ın** adıyla. الرحمن: İhlaslı kullarına acıyarak onları dinleri ile ilgili istek ve arzularında ihlaslı kılan **Rahman'ın** adıyla. Kullarına çok merhamet ederek onları başaracakları şeyleri elde etmeye sevk eden **Rahîm'in** adıyla başlarım.

قَدْ سَمِعَ اللّٰهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللّٰهِ وَاللّٰهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ: **Kocası hakkında seninle tartışan ve Allah'a şikayette bulunan kadının sözünü Allah işitmiştir. Allah sizin konuşmanızı duyar. Çünkü Allah işitendir, görendir.(1)** Ey peygamberlerin en kâmili, her şeyi duyan ve seçkin kullarının yalvarmalarına icabet eden, onların her türlü ihtiyaçlarını bilen Allah, kocası ile arasında zıhâr vaki olan ve seninle bu kocası hakkında tartışan kadının duasını da duymuştur.

Anlatıldığına göre Havle bint-i Sa'lebe'ye kocası Evs b. Sâmit "Artık senin sırtın bana annemin sırtı gibidir" demiştir. Zıhâr denilen bu olay o zamanlarda boşanma sebeplerinden birisi idi. Kadın bu hususu Hz. Peygamber'e sordu ve o da "Öyleyse sen ona haram oldun"[1] diye cevap verdi bu cümleyi birkaç kere tekrarladı. Kadın çok üzüldü ve Allah'a dua etmeye, yalvarmaya başladı. Çünkü henüz küçük olan çocukları vardı ve kendisinden başka o çocuklara bakacak birisi yoktu. Allah'a şöyle yalvarıyordu: "Ey Allahım, derdimi sana şikayet ediyorum ve sana yalvarıyorum. Peygamberine, benimle kocamın arasını düzeltecek bir emir indir. Masum çocuklarıma acı." O kadın bu şekilde ....

[1] Daha fazla veya daha kısa bilgiler Sıhah, Sünen kitaplarında, Buharî, Nesâî, İbn-i Mâce ve diğerlerinin eserlerinde zikredilmektedir. Bkz. Et-Tâcü'l-câmî li'l-usûl fî ehâdîsi'r-Resûl, rakım 835, 5822, 13688, 18573.

اَلَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْكُمْ مِنْ نِسَٓائِهِمْ مَا هُنَّ اُمَّهَاتِهِمْۜ اِنْ اُمَّهَاتُهُمْ اِلَّا الّٰٓئِ
وَلَدْنَهُمْۜ وَاِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ وَزُورًاۜ وَاِنَّ اللّٰهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ
﴿٢﴾ وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ نِسَٓائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ
قَبْلِ اَنْ يَتَمَٓاسَّاۜ ذٰلِكُمْ تُوعَظُونَ بِهۜ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٣﴾

---

yalvarmaya devam ederken Allah bu âyeti indirdi. Ey peygamber, Allah, o kadınla aranda geçen konuşmayı duymuştur. Hiç duymaz olur mu? Gizli ya da aşikar olan her şeyi bilen Allah, kullarının sözlerini duyandır, onların yaptıklarını ve niyetlerini görendir, bilendir.

Daha sonra zıharın hükmünü açıklayarak şöyle buyurdu:

الَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنكُم مِّن نِّسَائِهِم مَّا هُنَّ أُمَّهَاتِهِمْ إِنْ أُمَّهَاتُهُمْ إِلاَّ اللاَّئِي وَلَدْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنكَرًا مِّنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ: **İçinizden zıhâr yapanların kadınları onların anaları değildir. Onların anaları onları doğuranlardan başkası değildir. Onlar sözün çirkinini söylemektedirler, yalan söylemektedirler. Allah affedicidir, bağışlayıcıdır.(2)** Zıhar bir erkeğin öfkelenip de karısına "Artık sen benim için annemin sırtı gibisin" demesidir. Yani karısını annesine teşbih ederek kendisine haram olduğunu söylemesidir. Cahiliye adetlerine göre böyle söylendiği zaman kadın kocasına haram olmuş olurdu. Haramlık sadece benzetme yoluyla eşine sirayet etmiş oluyordu. O kadın artık o erkeğin annesi hükmünde oluyordu. Allah bu konuda şu ayeti indirmek suretiyle bunu reddetmiştir. Bu boş söz sebebiyle onlar anneleri olmaz. Onların anneleri sadece onları doğurandır. Bu hüküm başkalarına atfedilemez. Sadece süt anneler ve müminlerin anneleri sayılan, Hz. Peygamberin eşleri bu hükmün dışındadır. Onlar aşırılık yapmışlar ve çirkin laflar sarfetmişlerdir, dinin kabul etmediği sözler söylemişlerdir. Çünkü eş, anneye benzetilemez. Kullarının kalplerindekileri bilen Allah, haddi aşan sözler söyleyenleri de affeder, onların günahlarını da bağışlar. Yeter ki tövbe etsinler, yaptıklarından geri dönsünler.

وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِن نِّسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِّن قَبْلِ أَن يَتَمَاسَّا ذَلِكُمْ تُوعَظُونَ بِهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ: **Kadınlardan zıhâr ile ayrılmak isteyen ve**

فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَتَمَاسَّاۚ فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ
فَاِطْعَامُ سِتّ۪ينَ مِسْك۪ينًاۜ ذٰلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهٖۜ وَتِلْكَ حُدُودُ اللّٰهِۜ
وَلِلْكَافِر۪ينَ عَذَابٌ اَل۪يمٌ ﴿٤﴾

---

sonra da söylediklerinden vaz geçenlerin karıları ile temas etmeden önce bir köleyi hürriyetine kavuşturmaları gerekir. Size tavsiye edilen budur. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.(3) Zıhar yoluyla eşlerinden ayrılmak isteyen erkekler pişman olarak bu isteklerinden vazgeçerlerse, eşleri ile karıkoca olmadan önce, her bir zıhar için bir köle azad etmek zorundadırlar. Söyledikleri boş ve asılsız söze kefaret olması için dinin hükmü böyledir. Size bu kefareti yerine getirmeniz öğütlenmiştir. İman ehli olanların yapmaması gereken işleri yapmalarından dolayı bu ceza onları korkutmak için konulmuştur. Zıhar adeti, cahiliye dönemi adetlerindendir. Kullarının her türlü hal ve hareketini gözetim altında tutan Allah, sizin amelinizi ve hangi niyetle bunları yaptıklarınızı bilir.

فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَّا فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَإِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا ذَلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ: **Bulamayan kimse, hanımıyla temastan önce peş peşe iki ay oruç tutar. Bunu yapamayan ise altmış fakiri doyurur. Bu kolaylıklar, siz Allah'a ve peygamberine iman ettiğiniz içindir. Bunlar Allah'ın sınırlarıdır. İnanmayanlar için acı bir azap vardır.(4)** Köle azat etmeye gücü yetmeyenler zıharlarına kefaret olarak, peş peşe iki ay oruç tutsunlar. Eğer bir gün bile ara verirlerse ve oruç tutmazlarsa baştan başlamaları gerekir. Ayların ve günlerin art arda olması şartı nefsini korkutması ve hizaya sokması içindir. Öyle olsun ki bir daha bunu yapmasın, bunu bir kere daha söylemesin. Aynı zamanda bunu eşiyle birlikte olmadan önce yapması gerekir. İhtiyarlık gibi, hastalık gibi, ya da aşırı seks isteği gibi sebeplerle oruç tutamayanlar altmış fakiri doyurmalıdır. Her fakire ayrı ayrı yedirmelidir. Adı geçen mahrumiyet esnasındaki oruç tutma ve fakirleri doyurmanın gerekliliği bir kolaylıktır ve bu kolaylık siz Allah'a ve peygamberine iman ettiğiniz için size sağlanmıştır. Dinin hükümlerine, dindeki ilahî emir ve yasakları kabul etmenizden dolayı, kendi aranızdan

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ كُبِتُوا كَمَا كُبِتَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَقَدْ
اَنْزَلْنَا اٰيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿٥﴾ يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللّٰهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُمْ
بِمَا عَمِلُوا اَحْصٰيهُ اللّٰهُ وَنَسُوهُ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٦﴾

---

eskiden beri yaptığınız cahiliye adetlerini terk etmenizden dolayı size sağlanmıştır. Sizin için çizilen bu sınırlar, sizi ıslah etmek için Allah'ın belirlediği hükümlerdir. Sizin aranıza bu sınırları koymuştur ki siz kendi arzunuza göre bozduğunuz şeyleri düzeltiniz. Ve iyi biliniz ki bu sınırları inkar edip, ahkam-ı şer'iyyenin gereklerinin dışına çıkanlar için dünyada ve ahrette çok acıklı bir azap vardır.

Bundan sonra da korkutmak ve tehdit etmek için şöyle buyurdu:

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ كُبِتُوا كَمَا كُبِتَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ

وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ: **Allah'a ve rasülüne karşı gelenler, kendilerinden öncekilerin ezildiği gibi ezileceklerdir. Biz açık açık ayetler indirmişizdir. Kafirlere küçük düşürücü bir azap vardır.(5)** Allah ve Rasülüne düşmanlık eden aşırılar, yani Allah'ın ve peygamberinin belirlediği sınırlara karşı çıkarak kendi sınırlarını koyanlar, Allah ve Rasülüne düşmanlık olsun diye, onlarla mücadele etmek maksadıyla ve gösteriş için kendi belirledikleri sınırları kabul edenler helak edilecektir. Yani üzerlerine, Allah tarafından indirilecek azap serpilecek ve ezileceklerdir. Tıpkı eski milletlerin kafirlerinin başlarına gelen gibi. Biz onları nasıl helak etmeyelim ve köklerini nasıl kurutmayalım ki? Onların hallerini, ahlaklarını bilumum hareketlerini ıslah etmek için açık açık ayetler indirdik. Bu ayetlerimiz, gizlenemeyen faydalar ve hikmetler içermektedir. Onlar bu ayetleri reddettiler, kabul etmediler. Hatta ayetleri ve ayetlerin indirildiği peygamberi inatla ve kinle yalanladılar, inkar ettiler. Sahip oldukları servete ve ellerinde bulundurdukları makamlara güvenerek kibirlenen kafirler için alçaltıcı bir azap vardır. O azap onların şereflerini zül haline getirecektir. Onları lanetli ve dışlanmış bir hale getireceğiz. Ey peygamberlerin en mükemmeli, sen onlara şunu hatırlat:

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا أَحْصَاهُ اللَّهُ وَنَسُوهُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ:

O gün, Allah onların hepsini diriltecek ve yaptıklarını kendilerine haber verecektir. Allah onları bir bir saymıştır. Onlar ise ....

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِؕ مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوٰى
ثَلٰثَةٍ اِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ اِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَٓا اَدْنٰى مِنْ ذٰلِكَ وَلَٓا
اَكْثَرَ اِلَّا هُوَ مَعَهُمْ اَيْنَ مَا كَانُواۚ ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيٰمَةِؕ اِنَّ اللّٰهَ
بِكُلِّ شَیْءٍ عَلٖيمٌ ﴿٧﴾

unutmuşlardır. Allah her şeye şahittir.(6) Allah onların hepsini tekrar dirilterek kabirlerinden çıkardığı gün ki onların hiçbiri istisna edilmeyecektir, yaptıklarını kendilerine bildirecektir. Bütün yaptıkları çok açık bir şekilde ve şahitleri ile birlikte kendilerine bildirilecektir. Çünkü Allah, onların yaptıklarını kendilerine öyle tafsilatlı anlatacak ki onların yapıp da Allah'ın hatırlatmadığı en küçük bir detay bile kalmayacaktır. Halbuki onlar yaptıkları kötülükleri çokluğundan ve önemsemediklerinden unutmuşlardır. Onların yaptıklarını Allah bütün teferruatıyla hiç bilmez olur mu, bir bir saymaz olur mu? Zira Allah ilah olması ve her yerde var olması sebebiyle, kendi yarattığı şeylerin hepsinin şahididir. Çünkü Allah hep vardır, asla yok olmamıştır.

أَلَمْ تَرَى أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلاَّ هُوَ رَابِعُهُمْ وَلاَ خَمْسَةٍ إِلاَّ هُوَ سَادِسُهُمْ وَلاَ أَدْنَى مِنْ ذَلِكَ وَلاَ أَكْثَرَ إِلاَّ هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ: **Göklerde ve yerde olanları Allah'ın bildiğini görmüyor musunuz? Üç kişinin gizlice konuştuğu yerde dördüncüleri odur. Beş kişinin altıncısı da odur. Bunlardan azı veya çoğu nerede olurlarla olsunlar Allah onların yanındadır. Yaptıklarını onlara kıyamet gününde haber verecektir. Allah her şeyi bilendir.(7)** Allah'ın kendi yarattığı her şeyin yanında olması ve her şeye şahit olması anlaşılmayacak bir şey midir? Ey göz sahibi olup ibretle bakabilen kişi, sen bilmiyor musun ki Tanrı olması ve yaratıcı olması sebebiyle her şeyi kapsaması altında tutan Allah, kendi ilm-i huzurisi ile yükseklerde ve alçaklarda olup bitenleri bilmez mi? Oralarda meydana gelen büyük ve küçük olayları, hissedilebilenleri veya ancak düşünülerek bulunabilenleri bilmez mi? Bilir. Üç kişi arasında bir olay geçse ve onu gizleseler, Allah onların dördüncüsü olur ve gizlediklerini bilir. Hatta onların bir birilerinden daha iyi bilir. Çünkü gerçekten bilen odur. Beş kişi arasında bir şey gizlense, başkalarından ....

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذ۪ينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوٰى ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَاجَوْنَ
بِالْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَاِذَا جَٓاؤُ۫كَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ
بِهِ اللّٰهُۙ وَيَقُولُونَ ف۪ٓي اَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللّٰهُ بِمَا نَقُولُؕ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُۚ
يَصْلَوْنَهَاۚ فَبِئْسَ الْمَص۪يرُ ﴿٨﴾

---

saklansa Allah onların altıncısı olur, onlardan daha iyi bilir, daha doğru bilir. Kısaca ifadeyle bu sayılardan daha azı veya çoğu bir araya gelse, bir şey saklamaya kalksa, Allah tek başına ve kendi zatı ile onların gizlediklerini bilir. Allah bu ifadelerde kendisini onlardan birisi gibi ifade etmekle bir kıyaslama ve karşılaştırma yapmıştır. Bu anlatılanlar hulul olarak anlaşılmamalıdır. Burada denmek istenen gölgenin gölge sahibi ile beraber olmasıdır. Tıpkı dalganın su ile birlikteliği gibi. Burada Allah'ın bir mekanla birlikte ifadesi de söz konusu değildir. Onlar nerede olurlarsa olsunlar demek, her mekanın Allah için bir olduğu, farklılık yaratmayacağı anlamındadır. Yoksa Allah, her türlü mekandan kesinlikle münezzehtir.

Allah, kullarının yaptığı her şeyi bilir, fakat kendi bildiklerini onlara göstermez ki kullarına sorumluluk yüklemesindeki hikmeti kaybolmasın. Daha sonra, sorumlulukların zamanı geçince ve seçimlik işler bitince, Allah kullarının yaptıkları her şeyi kendilerine, kıyamet gününde haber verir. Kıyamet günü amellerin değerlendirileceği ve karşılıklarının verileceği, suçların açıklanacağı, layık oldukları cezaların ve azapların kararlaştırılacağı gündür. Bunlar kendilerine bildirilecek ki Allah'a töhmette bulunmasınlar, bize zulmetti demesinler. Çünkü insanoğlu münakaşacı olarak yaratılmıştır. Sonuç olarak, olmuş ve olacak, açık veya gizli olarak, mevcudiyet ışığı üzerine yansıyan her şeye muttali olan Allah alîmdir, ilm-i huzurisi ile her şeyi bilir, onun bilgisi dışına hiçbir şey çıkamaz.

Allah, münafıkları kınamak ve korkutmak için şöyle buyurdu:
أَلَمْ تَرَى إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنْ النَّجْوَى ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَاجَوْنَ بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ وَإِذَا جَاءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللَّهُ وَيَقُولُونَ فِي أَنفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصْلَوْنَهَا فَبِئْسَ الْمَصِيرُ: Gizli konuşmaktan men

edildikten sonra yine de o yasaklananı yapmaya kalkarak günah, düşmanlık ve peygambere karşı gelmek hususunda gizlice konuşanları görmedin mi? Onlar sana geldikleri zaman seni Allah'ın selamlamadığı bir şekilde selamlıyorlar. İçlerinden de, bu söylediklerimiz yüzünden Allah'ın bize azap etmesi gerekmez miydi, derler. Cehennem onlara yeter. Oraya gideceklerdir. Orası ne kötü dönüş yeridir.(8) Ey göz sahibi! Kendi aralarında bir birleri ile kaş göz ederek, gizli gizli konuşmaktan men edilen münafıkları gözmez misin? Onlar, Allah'ın peygamberinin meclisinde müminlerle birlikte oturdukları zaman, kendi aralarında birbirlerine kaş göz işareti yapıyorlardı ve Hz. Peygamber onlara bu gibi davranışlarda bulunmalarını yasak etmişti. Ama onlar, şer'î olarak cezalandırılmalarını gerektiren durumlarda yalvarırken bile bu tür işleri ısrarla ve kibirle yapmaya devam ediyorlardı. Dini hükümlere karşı geliyorlar, peygamberin yalanlanması, ondan ve getirdiği dinden yüz çevrilmesi gibi hususlarda yapabildikleri her şeyi yapmaya devam ediyorlar ve bunu yaymaya çalışıyorlardı. Ey peygamberlerin en mükemmeli, onlar sana düşman oldukları için, sana kin besledikleri için, senin yanına geldikleri zaman sana Allah'ın selamını vermiyorlar ve seni bozgunculuk ifadeleri ile selamlıyorlardı. Senin yanına gelirken es-selâmü aleyke demiyorlar, "Es-sâmü aleyke/Ölesin!" diyorlardı. Ya da "En'im sabâhan / Sabahı gör!" diyorlardı. Halbuki Allah peygamberine "Seçkin kıldığı kullarına selâm olsun"[2] buyuruyordu. Onlar seni kendi arzularına göre selamladıktan ve selamlarında senin ölmeni ifade ettikten sonra da kendi aralarında gizli gizli "Eğer Muhammed peygamber ise, bu söylediklerimiz yüzünden Allah'ın bizi cezalandırması gerekmez mi idi" diyorlardı. "Madem ki Allah bizi cezalandırmadı, öyle ise o peygamber değil" diye de ekliyorlardı. Onlara o zaman, Allah tarafından şöyle denildi. Azap olarak onlara, girecekleri cehennem yeter. Onların gireceği o cehennem ne kötü yerdir!

[2] Nemil, 27/59.

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُٓوا اِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلَا تَتَنَاجَوْا بِالْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ
وَتَنَاجَوْا بِالْبِرِّ وَالتَّقْوٰىۜ وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذ۪ٓي اِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩﴾ اِنَّمَا النَّجْوٰى
مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُنَ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَلَيْسَ بِضَٓارِّهِمْ شَيْـًٔا اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِۜ وَعَلَى
اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٠﴾

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلاَ تَتَنَاجَوْا بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ وَتَنَاجَوْا بِالْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَاتَّقُوا اللّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ: **Ey iman edenler! Aranızda gizli konuşacağınız zaman günahı, düşmanlığı ve peygambere karşı gelmeyi fısıldaşmayın. İyiliği ve takvayı konuşun. Huzurunda toplanacağınız Allah'tan sakının.(9)** Kendi aranızda gizli gizli konuşurken, şu şakî insanların yaptıkları gibi günah şeyleri istemeyi bırakın. Düşmanlık yapmayı, peygambere karşı durmayı konuşup durmayın. Çeşitli faydalar sağlayacak olan, en bol sevaplar temin edecek olan güzellikler isteyin ve Allah'ın yasakladıklarından sakının. Özellikle de sizi çeşit çeşit azaba attıracak olan peygamber düşmanlığından vaz geçin. Bir gün mutlaka kendisine döneceğiniz ve huzurunda toplanacağınız Allah'tan korkunuz, onun intikamından korkunuz.

إِنَّمَا النَّجْوَى مِنْ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ شَيْئًا إِلاَّ بِإِذْنِ اللّهِ وَعَلَى اللّهِ فَلْيَتَوَكَّلْ الْمُؤْمِنُونَ: **Gizli konuşmalar şeytandandır, iman edenlerin üzülmesi içindir. Allah izin vermezse şeytan onlara hiçbir zarar veremez. Müminler Allah'a güvensinler.(10)** Gizli gizli günah işlemeyi, düşmanlık yapmayı ve peygambere karşı gelmeyi planlamak insanları yoldan çıkarmak isteyen şeytanın çıkardığı bir şeydir. Şeytan bunu yaptırır ki iman edenler üzülsünler, gam çeksinler. Halbuki şeytan, Allah izin vermedikçe müminlere hiçbir şey yapamaz, zarar veremez. Sonuç olarak müminler, kullarının her türlü hal ve hareketini kontrol etmekte olan Allah'a güvensinler, tevekkül etsinler. Allah, düşmanlarının şerlerinden ve gizli konuşmalarıyla yapmak istedikleri kötülüklerden korumaya yetecektir.

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُٓوا اِذَا ق۪يلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ
اللّٰهُ لَكُمْۚ وَاِذَا ق۪يلَ انْشُزُوا فَانْشُزُوا يَرْفَعِ اللّٰهُ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا مِنْكُمْۙ وَالَّذ۪ينَ
اُو۫تُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍۜ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَب۪يرٌ ﴿١١﴾

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحْ اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا
قِيلَ انْشُزُوا فَانْشُزُوا يَرْفَعْ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
خَبِيرٌ: Ey iman edenler! Size meclislerde yer açın denilince yer açın ki Allah da size genişlik versin. Size kalkın denilince de kalkın ki Allah sizden inananları ve kendilerine ilim verilenleri derece derece yükseltsin. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.(11) İman ve irfanınızın size kazandırdığı güzel ahlakınızın bir gereği olarak, çeşitli meclislerde ve mahfillerde sıkıştığınız zamanlarda size yerinizden kalkın denildiği vakit sizden istenileni yapın ve yerinizden kalkın. Gelmekte olanlara yer açın, sıkıntıya sebep olmayın. Allah da sizi ferahlamak istediğiniz sıkıntılarınızda rahatlatsın. Eğer size, bulunmakta olduğunuz yeri terk ediniz denirse itiraz etmeden, gönül rızası ile orayı terk ediniz. Diğer kardeşlerinize yer açmak için, sevabını Allah'tan isteyerek oradan ayrılınız. İncinmeyiniz, kırılmayınız. Allah, diğer kardeşlerinin menfaati için kendi yerinden ayrılanların makamlarını yüceltir, onları kendilerine yakın kılar. Çünkü Hakka'l-yakîn mertebesini elde etmiş olan arif bir müminin yanında övülmesi veya kötülenmesi, yüce tutulması veya aşağılanması, zarar verilmesi veya mutlu edilmesi, ödüllenmesi veya cezalanması kesinlikle fark etmez. Allah'ın ilm-i huzurisinden kendilerine ilim bahşedilmiş olanlar için derecelerin niteliğinin önemi yoktur. Sizin kalplerinizdekileri bilen Allah sergilediğiniz büyüklenmeden, kötü görmeden, aşağılamadan, emirlere tutunmaktan vaz geçmekten haberdardır ve sizi kendi bildiklerine göre cezalandıracaktır.

Daha sonra Allahü sübhanehu Hz. Peygamberine hürmet edilmesine ve ona tabi olan müminlerin disipline edilmesine işaret ederek şöyle buyurmuştur:

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُٓوا اِذَا نَاجَيْتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَیْ نَجْوٰيكُمْ صَدَقَةًۜ
ذٰلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ وَاَطْهَرُۜ فَاِنْ لَمْ تَجِدُوا فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحٖيمٌ ﴿١٢﴾ ءَاَشْفَقْتُمْ
اَنْ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَیْ نَجْوٰيكُمْ صَدَقَاتٍۜ فَاِذْ لَمْ تَفْعَلُوا وَتَابَ اللّٰهُ
عَلَيْكُمْ فَاَقٖيمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَاَطٖيعُوا اللّٰهَ وَرَسُولَهُۜ وَاللّٰهُ خَبٖيرٌ
بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٣﴾

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَاجَيْتُمْ الرَّسُولَ فَقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَةً ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ وَأَطْهَرُ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ: **Ey iman edenler! Peygamber ile gizli bir şey konuşacağınız zaman bu konuşmanızdan önce bir sadaka veriniz. Bu sizin için daha hayırlıdır, daha temizdir. Bir şey bulamazsanız da biliniz ki Allah gafurdur, rahimdir.(12)** Ey iman edenler, siz Allah'a imanınızın ve peygamberi kabul etmenizin gereği olarak, peygamberle birlikte gizli konuşmak ve ondan istifade etmek istediğiniz vakit, onunla konuşmadan ve isteklerinizi ona açmadan önce fukaraya tasaddukta bulununuz. Peygamber aşkına vereceğiniz bu sadaka dünyada ve ahrette sizin için daha iyi olur. Hem de dünya süslerine meyletmekten sizi temizler. Eğer sadaka olarak verecek bir şey bulamazsanız, biliniz ki sizin niyetlerinizi bilmekte olan Allah, sadaka bile veremeyecek durumda olanlar için merhametlidir, affedicidir. Sonra Allah şöyle devam etmiştir:

أَأَشْفَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَاتٍ فَإِذْ لَمْ تَفْعَلُوا وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ: **Gizli konuşma yapmanızdan önce sadakalar vermekten korktunuz mu? Onun için mi yapmadınız? Allah sizi affetti. Namazınızı kılınız, zekatınızı veriniz, Allah'a ve peygamberine itaat ediniz. Allah sizin yaptığınız her şeyi bilendir.(13)** Peygamber ile gizli olarak konuşmak istediğiniz şeylerinizi, samimi olarak istenecek bir iki kelimelik bir konuşma bile olsa, konuşmadan önce sadaka verirseniz fakirleşeceğinizden mi korktunuz? Bu sebeple mi sadaka vermediniz? Eğer tövbe ederseniz ve yaptıklarınızdan pişman olursanız Allah sizin tövbelerinizi kabul edecektir. Size farz kılınan vakit namazlarını kılınız, vermeniz gereken

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ
وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤﴾ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ
سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾

---

zekatları veriniz. Allah'a ve peygamberine yani bütün emir ve yasaklara samimiyetle uyunuz. Sizin kalplerinizde sakladıklarını bilen Allah yaptıklarınızı bilir ve işlerinizdeki samimiyetinizi de bilir.

Bundan sonra, aşırı giden bazı insanları kötülemek ve kınamak için şöyle buyurmuştur:

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ: **Allah'ın gazap ettiği topluluğu dost edinenleri görmedin mi? Onlar ne sizdendirler, ne de onlardan. Bilerek yalan yere yemin ediyorlar.(14)** Ey gözleri ile görüp ibret alan kişi, Allah'ın kendilerine gazap ettiği Yahudileri dost edinen ve onları sevenleri, onlarla dostluk kurmayı tercih edenleri, onlarla birlik olup müminlerin gıyabında dedikodu yapanları görmez misin? Halbuki o münafıklar sizlerden gibi görünseler de gerçekte siz müminlerden değildirler. Görünüşte Yahudilerden gibi görünmüş olsalar da gerçekte onlardan da değildirler. Düşman oldukları halde, yalan yere ve bilerek Allah'a yemin ediyorlar, İslam davetini kabul ettiklerini, müminlerle kardeş olduklarını söylüyorlar. Onlar kendilerinin yalan söylediklerini çok iyi biliyorlar ve müminlere karşı gururlanıyorlar. Halbuki onların yeminleri Allah katında kendilerine hiçbir fayda sağlamayacak, azaplarını hiçbir şekilde azaltmayacak.

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ: **Allah onlar için zorlu bir azap hazırlamıştır. Onların yaptıkları ne kötü bir şeydir!(15)** Çünkü kullarının bütün hallerini kontrol etmekte olan Allah, yalan yere yemin eden münafıklar için öyle şiddetli bir azap hazırlamıştır ki iki yüzlülük etmeksizin açık açık kafir olduklarını söyleyen Yahudilerin azabından daha şiddetlidir. O münafıklar, tıynetlerinin pisliği ve düşmanlıklarının şiddetinden dolayı türlü türlü münafıklıklar yaparak, şirk ve düşmanlık edenlerle dostluk kurarak çok fena şeyler yapmışlardır.

اِتَّخَذُوا اَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿١٦﴾

Bu ayetin münafıklardan Abdullah b. Nebtel hakkında nazil olduğu rivayet edilir. Bir gün Hz. Peygamber odalarından birinde oturmakta iken yanında oturanlara şöyle dedi: "Şimdi yanınıza bir adam girecek ki onun kalbi çok kötüdür ve şeytanın gözüyle bakmaktadır." Bunun üzerine Abdullah b. Nebtel kapıdan girdi. Mavi bir elbise giymişti. Hz. Peygamber ona "Sen ve yandaşların niçin bana küfrediyorsunuz" dedi. O, yapmadığına dair hemen yemin etti, sonra gidip arkadaşlarını getirdi ve hepsi birden yalan yere yemin ettiler.[3] Netice olarak:

اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ: **Onlar yeminlerini kalkan yapıp Allah'ın yolundan alıkoydular. Bu yüzden onlara küçük düşürücü bir azap vardır.(16)** Onlar canlarını ve mallarını korumak için yalan yeminlerini kalkan yaptılar. Yalan yeminleri ile müminlerin Allah yolunda yürüyerek kendileri ile savaşmalarına ve kendilerini öldürmelerine bu dünyada mani oldular. Ama öbür dünyada, yalan yere yemin ederek Allah'ın adını kötüye kullandıkları için kendilerini çok aşağı hale getirecek olan azaba asla engel olunmayacaktır.

---

[3] Zeylaî şöyle dedi: Hadiste rivayet edilir ki Abdullah b.Nebtel isimli münafik, Hz. Peygamber'in toplantısına katılmak ve Hz. Peygamber'in sözlerini Yahudilere aktarmak istiyordu. Hz. Peygamber odalarından birinde otururken, yanındakilere "Şimdi yanınıza bir adam gelecek. O cebbar kalpli birisidir ve şeytanın gözüyle bakar" buyurdu. Bunun üzerine İbn-i Nebtel kapıdan girdi. Mavi bir elbise giymişti. Hz. Peygamber ona "Sen ve arkadaşların niçin bana küfrediyorsunuz" diye sordu. O da yemin ederek yapmadığını söyledi. Hz. Peygamber "Yaptın" dedi. Bunun üzerine İbn-i Nebtel çıkıp gitti ve arkadaşları ile geri geldi. Hep birlikte, yapmadıklarına yemin ettiler. Bu sırada bu ayet indi. (Bkz. El-Hâkim, el-Müstedrek, 2/524, Rakam 3795, Mücadele Suresi Tefsiri). Semmâk b. Harb'in Saîd b. Çübeyr'den, onun da İbn-i Abbâs'tan yaptığı rivayette küçük bir ayrıntı vardır. Ona göre, Hz. Peygamber bir odanın gölgesinde oturuyordu ve gölge kaybolmak üzere idi. Peygamber şöyle buyurdu: "Şimdi yanınıza şeytan gözüyle bakan bir insan gelecek. Onunla konuşmayın." Bunu söyler söylemez yanlarına mavi elbiseli, kör gözlü bir adam geldi. Hz. Peygamber onu görünce yanına çağırdı ve "Sen ve arkadaşların bana niçin küfrediyorsunuz?" diye sordu. Adam, izin ver onları alıp geleyim dedi ve gitti. Onları çağırdı ve hepsi de yamadık diye yemin ettiler. Sonra Allah Mücadele suresinin 18 inci ayetini indirdi. Ahmed, el-Müsned, 1/240, Rakam 2144; İbn-i Ebû Şeybe ve el-Bezzâr'ın Müsned'lerinde; Taberânî'nin Mu'cem'inde; Beyhakî'nin Delailü'n-Nübüvve'sinde; Vahidî'nin Esbabü'n-nüzûl; Taberî ve İbn-i Ebu Hatem Tefsir'lerinde rivayet etmişlerdir ki iyi bir senettir.

Geniş bilgi için bkz: Zeylaî, Tahrîcü'l-ehâdîs ve ve'l-âsâr, 3/341, Rakam 1313.

لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ اَمْوَالُهُمْ وَلَٓا اَوْلَادُهُمْ مِنَ اللّٰهِ شَيْـًٔاؕ اُو۬لٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِؕ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٧﴾ يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللّٰهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ اَنَّهُمْ عَلٰى شَيْءٍؕ اَلَٓا اِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ ﴿١٨﴾

لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلاَ أَوْلاَدُهُمْ مِنَ اللّٰهِ شَيْئًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ: **Onların malları da, evlatları da Allah'ın gazabına karşı bir fayda sağlamayacaktır. Onlar cehennemliklerdir, orada ebediyen kalacaklardır.(17)** O gün mallarının ve evlatlarının çokluğu onlara hiçbir fayda sağlamayacak, onların azaplarını eksiltmeyecektir. Hak yolundan uzaklaşmış olan o şakiler cehenneme gireceklerdir, oradan ayrılamayacaklar ve ebediyen orada kalacaklardır. Kurtulmaları da asla beklenemez.

Ey peygamberlerin en mükemmeli, sen onları korkutmak ve ayıplamak için şunları hatırlat:

يَوْمَ يَبْعَثُهُمْ اللّٰهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَى شَيْءٍ أَلاَ إِنَّهُمْ هُمْ الْكَاذِبُونَ: **Allah onların hepsini yeniden diriltiği gün, şimdi size yemin ettikleri gibi Allah'a da yemin edecekler ve bir şey yaptıklarını sanacaklardır. İyi bilin ki onlar tam yalancıdırlar.(18)** Hayat vermeye ve hayatı geri almaya, var etmeye ve yok etmeye kâdir ve muktedir olan Allah onların hepsini tekrar yarattığında ve onları, tıpkı dünyada peygamberi üzdükleri gibi azarladığında Allah'a yemin edecekler ve o zaman iman ettiklerini ve Müslüman olduklarını söyleyeceklerdir. Tıpkı şimdi sizlere yemin ettikleri gibi. Bu yalan yeminlerinden de fayda bekleyecekler, azaplarının azalacağını sanacaklardır. Hatta, yalan yeminleri ile Allah'ı kendilerine inandırmayı hayal edeceklerdir. Bu sizi inandırmayı hayal ettikleri gibi. Onlar bilmiyorlar ki kendilerini sorguya çeken Allah her şeyi görmektedir, onu kandırmak çok zordur. Siz ey ihlaslı müminler, dikkatlice bakıp görmez misiniz ki münafıklar yalancıdırlar, işleri güçleri yalana, sahteciliğe, saklamaya ve övünmeye dayanır.

اِسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَاَنْسٰيهُمْ ذِكْرَ اللّٰهِۜ اُولٰٓئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِۜ اَلَٓا اِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٩﴾ اِنَّ الَّذِينَ يُحَٓادُّونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُٓ اُولٰٓئِكَ فِي الْاَذَلّ۪ينَ ﴿٢٠﴾ كَتَبَ اللّٰهُ لَاَغْلِبَنَّ اَنَا وَرُسُل۪يۜ اِنَّ اللّٰهَ قَوِيٌّ عَز۪يزٌ ﴿٢١﴾

اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَنسَاهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ أُوْلَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلاَ إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ: **Şeytan onları etkisi altına aldı ve onlara Allah'ı zikretmeyi unutturdu. İşte onlar şeytanın yandaşlarıdır. İyi bilin ki şeytanın yandaşları hep zarardadır.(19)** Çünkü yoldan çıkarmayı iyi bilen şeytan onları etkilemiştir, tesirsiz hale getirmiştir. Onlara, kendilerini yoldan çıkmalara karşı koruyacak olan, doğru yola yönlendirecek olan Allah'ı unutturmuştur. Allah huzurundan kovulacak olan o âsîler şeytana tabi olanlardır, şeytanın ordusudurlar. Şeytana yandaşlık yapanlar ebediyen ziyan içindedirler, kayıptadırlar. Marifet ve yakîn kazançlarından ebediyen mahrum kalacaklardır.

Allah bizi ve bütün kullarını yoldan çıkaran ve saptıran şeytana uymaktan korusun.

Allah şöyle buyurdu:

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُوْلَئِكَ فِي الأَذَلِّينَ: **Allah'a ve peygamberine düşmanlık edenler en zelîller arasındadırlar.(20)** Allah'a ve peygamberine düşman olan bozguncular vahye dayanan ve peygambere indirilen dînin koyduğu sınırları tanımayanlardır. Yoldan çıkan, sınır tanımayan ve düşmanlık eden o insanlar, Allah'ın kendilerini en aşağı hale getirdiği insanlar zümresindendirler. Allah onların kalplerini mühürlemiştir, gözlerine de perde germiştir. Onlar için çok acı bir azap vardır.

İslamın koyduğu hadleri kabul etmeyenler, en zelil insanlardan nasıl sayılmasınlar ki?!

كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ: **Allah "ben ve peygamberlerim kesinlikle galip geleceğiz" diye karar vermiştir. Allah güçlü ve kuvvetlidir.(21)** Her şeyi bilen ve en kesin hükümler koyan Allah, takdir levhasına, ben ve bütün kullarım için tarafımdan kesin ve kapsayıcı deliller ile gönderilmiş olan peygamberlerimin hepsi kesinlikle galip geleceğiz, diye kararını yazmıştır. Allahü sübhanehu ......

وَلَوْ كَانُوٓا اٰبَاءَهُمْ اَوْ اَبْنَاءَهُمْ اَوْ اِخْوَانَهُمْ اَوْ عَشٖيرَتَهُمْۜ اُو۬لٰٓئِكَ كَتَبَ فٖى قُلُوبِهِمُ الْاٖيمَانَ وَاَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُۜ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرٖى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدٖينَ فٖيهَاۜ رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُۜ اُو۬لٰٓئِكَ حِزْبُ اللّٰهِۜ اَلَآ اِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٢٢﴾

kendi yarattıklarına nasıl galip gelmesin ki? Azamet ve Kibriya ridasına bürünmüş olan Allah zatıyla güçlüdür. Onun olmayan hiçbir güç ve kuvvet yoktur. O azizdir. Her şeye gücü yeter. İstediği ve dilediği her şeyi yapmaya muktedirdir.

Bu ayetten sonra Allahü sübhanehu bütün müminlere nasihat ederek ve hatırlatma yaparak şöyle buyurdu:

لاَ تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُوْلَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمْ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُوْلَئِكَ حِزْبُ اللّٰهِ أَلاَ إِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمْ الْمُفْلِحُونَ: **Allah'a ve ahret gününe inanan bir toplumum babaları, oğulları, kardeşleri yahut akrabaları da olsa Allah'a ve peygamberine düşman olanlarla dostluk ettiğini göremezsin. Allah, işte onların kalplerine iman yazmış kendi katından bir ruh ile onları desteklemiştir. Onları içinden ırmaklar akan cennetlere koyacaktır ve orada ebediyen kalacaklardır. Allah onlardan razı olmuştur ve onlar da Allah'tan hoşnut olmuşlardır. İşte onlar Allah'ın tarafında yer alanlardır. İyi bilin ki kurtuluşa erecek olanlar sadece Allah'ın tarafında olanlardır.(22)** Bir kavim bulamazsın ki onlar Allah'a ve hesap vermek için hazırlanmış olan ahret gününe iman ederler ve aynı zamanda da Allah'a ve peygamberine düşmanlık edenlerle de dostluk kurarlar! Böyle bir kavim göremezsin. Allah'a ve ahret gününe iman edenler, kendi babaları da olsalar, kendi oğulları da olsalar, kendi kardeşleri de olsalar, kendi aşiretlerinden, akrabalarından da olsalar, Allah'a ve peygamberine düşmanlık edenlerle dost olmazlar. İşte o makbul insanlar, Allah'a ve peygamberine düşmanlık edenlerle dostluk etmekten uzak duran insanlardır. Bunu Allah'ın ve peygamberinin rızasını kazanmak için yapmışlardır. Allah o insanların kalplerine imanı yer-

leştirmiştir. Bunun için de onları sonsuza kadar yaşatacak olan kendi ruhu ile onları desteklemiştir. Çünkü iman ve irfan ile yaşayan kimsenin hayatı devam eder ve o kişi asla ölmez. Allah onları ilme'l-yakin, ayne'l-yakin ve hakka'l-yakin bahçelerine koyacaktır. O bahçelerde ezelî ve ebedî hayat deryasından fışkıran marifet ve hakikat ırmakları akmaktadır. O hayat deryası mutlak olan ilahî varlıktır. O bahçelere giren insanlar asla oradan ayrılmayacaklardır. Çünkü Allah'ın rızası kendilerine tecelli etmiştir. Onlar da Allah'tan hoşnut olmuşlar, ona teslim olmuşlar ve tevekkül etmişlerdir. Allah katında mutlu ve makbul olan o insanlar Allah'ın taraftarlarıdır, Allah'ın isim ve sıfatlarının izlerini taşımaktadırlar, Allah'ın bütün iradelerini, işlerini ve değişikliklerini kabul etmişlerdir. Siz ey, Allah'ın zatının ezelinden isim ve sıfatlarının ebedine uzanan gölgesi ile gölgelenenler, iyi biliniz ki Allah'ın tarafında olanlar kurtulurlar. Onlar Allah katından en büyük kazancı, en büyük fazileti ve en sonsuz kereme ve lütfu elde etmişlerdir.

SÛRENİN HATİMESİ

Kurtuluşu ve dünya imtihanını başarmayı elde etmenin yollarını arayan ve Allah'ın kendisinden razı olmasını isteyen ey insan! Kaderin senin için belirlediği her işte Allah'a teslim olma ve onun kaderine razı olma makamında yer edinmelisin. Bütün vakitlerinde ve hallerinde Allah'ın huzurunda olmanın idraki ile hizmet âdâbından ayrılmamalısın. Dış ve iç dünyanı vesveselerden ve seni Mevlâ'ya yönelmekten alıkoyacak işlerden arındırmalısın. Tâat ve ibadetlerine kendinle baş başa kaldığın zamanlarda da devam etmelisin ki riya ve gösterişten, nefsin arzuladığı şeylere meyil vermekten korunsun. Sakın ha sakın dünyanın pisliklerine ve güzelliklerine bulaşmayasın! Bunlar seni uhrevi lezzetlerden uzak tutar. Seni vahdet-i zatın safasını sürmeğe ulaşmaktan uzak tutacak olan dünya zincirleri ile seni bağlar, palangaya vurur. Allah elde edeceğin nimetleri cennet olarak, ırmaklar olarak, yüce makam olarak sana vaat etmiştir.

Allah bizleri, o makama ulaşabilenlerden, o çardağın altında yine onun lütuf ve keremi ile yer bulabilenlerden eylesin.

HAŞR SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Hakk'ın bilgisi içinde yaratılmış olduğunu idrak edip onun bilgisinin göklerde veya insanların nefislerinde açık ya da gizli olarak yaratılmış her şeye şâmil olduğuna ilme'l-yakin ve ayne'l-yakin derecelerinde inananlar için, dünyada gördüklerine ve ahrette göreceklerine de iman edenler için şu hususlar gizlenemez:

Yaratılmış olanların hepsi ve üzerinde Allah'ın isim ve sıfatlarının tecelli ettiği bütün mahlukat en gerçek dönüş yerine yöneleceklerdir. İlk geldikleri yer olan Allah'a kendi istekleri ile ve gönüllü olarak, kulluk ede ede çekileceklerdir. Ona boyun eğerek, huşû içinde, kendi nefislerini yok ederek, tam bir aşağıda olmayı kabullenme duygusu ile secde edeceklerdir. Onu tenzih edecekler ve şânını her türlü eksiklikten, sonradan olma ve yok olma gibi eksikliklerden yüce tutacaklardır.

Allahü sübhanehu bunları sevgili peygamberine bildirmiş ve onu uyarmıştır. Böylece onun ve ona uyan tevhid ehillerinin, yani müminlerin Allah'ı zikretmeleri gerektiğini teyid etmiştir. Çünkü Allah onları kendi iradesi ve isteği ile besleyip büyütmüş, ilahî varlıkta mevcut olduğu kesin olan derecelere ulaştırmıştır. Allah'ın zatının birliğinin görüntüleri, Allah'ın isim ve sıfatlarının gereği olarak sonsuz değişiklikler yapmasına ve isteklerine göre tecelli eder ki çerçevesi çizilemez. Allah yüce ismiyle başlayarak buyurmuştur ki:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِۚ وَهُوَ الْعَز۪يزُ الْحَك۪يمُ ﴿١﴾ هُوَ الَّذ۪ٓي اَخْرَجَ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِاَوَّلِ الْحَشْرِۜ مَا ظَنَنْتُمْ اَنْ يَخْرُجُوا وَظَنُّٓوا اَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللّٰهِ فَاَتٰيهُمُ اللّٰهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَذَفَ ف۪ي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِاَيْد۪يهِمْ وَاَيْدِي الْمُؤْمِن۪ينَ فَاعْتَبِرُوا يَٓا اُو۬لِي الْاَبْصَارِ ﴿٢﴾

SÛRENİN TEFSİRİ

بسم الله : **Bismillah.** Açık ve gizli olarak yarattığı her şeyi en güzel hikmetlerle yaratan **Allah**'ın adıyla. الرحمن : Çeşit çeşit tecelli eden lütuf ve keremlerini bütün kullarına vermek suretiyle onlara **Rahmân** olan Allah'ın adıyla. الرحيم: Onları ilk yaratıldıkları yer olan gerçek fıtrat-larına geri döndürmek suretiyle onlara **Rahîm** olan Allah'ın adıyla.

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ: **Göklerde ve yerde olanların hepsi Allah'ı tesbih etmektedir. O azîzdir, hakîm-dir.**(1) Göklerde ve yerde yaratılmış olanların hepsi Allah'ı layık-ı veç-hiyle tenzih ettiler. Nasıl etmesinler ki! O Allah zatıyla azîzdir, azamet ve Kibriya ridasına bürünmüştür. O Allah hakîmdir. Yaptığını en iyi yapar, kullarının faydasına olan işleri en iyi yapandır ve dilediği gibi yapandır.

هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا وَظَنُّوا أَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللَّهِ فَأَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ فَاعْتَبِرُوا يَاأُولِي الْأَبْصَارِ: **Ehl-i kitaptan olup da inkar edenleri ilk sürgünde yurtlarından çıkaran odur. Siz onların çıkacaklarını sanmamıştınız. Onlar da kalele-rinin, kendilerini Allah'tan koruyacağını sanmışlardı. Allah onlara hesap etmedikleri yerden geliverdi. Yüreklerine korku düşürdü....**

وَلَوْلَآ اَنْ كَتَبَ اللّٰهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَآءَ لَعَذَّبَهُمْ فِى الدُّنْيَاۜ وَلَهُمْ فِى الْاٰخِرَةِ عَذَابُ النَّارِ ﴿٣﴾

Evlerini kendi elleriyle ve müminlerle birlikte yıkıyorlar. Ey akıl sahipleri, ibret alınız.(2) Allah, kendi gücünün ve hikmetinin icabı olarak ehl-i kitabın içinde oldukları halde Benî Nudayr kabilesinden olmaları hasebiyle büyüklenerek Allah'ı ve peygamberini inkar edenleri, alışmış oldukları evlerinden ve huzur buldukları yurtlarından, burunlarını sürtmek ve aşağılamak için zorla çıkardı. Bu olay, İslamiyet yeni gelmeye başladığı sırada onların bir araya toplanıp sürgün edilmeleridir. Şöyle ki:

İlk olarak Hz. Peygamber, Benî Nudayr kabilesini Medine'den Şam'a sürgün etti. Geri kalan kafirleri de Hz. Ömer halife olunca sürgün etmiştir. Allah'ın kudreti ve izzeti ile onları nasıl kovduğuna bir bakınız. Halbuki siz ey müminler, onlar güçlü oldukları için, evleri ve kaleleri çok muhkem olduğu için onların çekip gideceklerine inanmıyordunuz. Hatta onlar da kalelerinin kendilerini Allah'ın gazabından, intikamından ve cezalandırmasından koruyacağına inanıyorlardı. Allah'ın öfkesi ne kadar şiddetli olursa olsun, kalelerimiz bizi korur diyorlardı. Fakat onların surları ve kaleleri azap başlayınca onlara bir fayda sağlamadı. Allah onlardan öyle bir intikam aldı, onlara öyle bir azap gönderdi ki nereden geldiğini bile anlayamadılar. Allah onların kalplerine, savaş bile olmadan çok şiddetli bir korku soktu. Onlar kalplerine doğan bu korku sebebiyle kendi evlerini kendi elleriyle yıkmaya başladılar ve içlerindeki eşyalarını dışarı atmaya başladılar. Müslümanlara kalmasın diye. Bir taraftan da Müslümanlar onların gözlerini korkutmak ve savaş geçitlerini açmak için evleri yıkmaya başladılar. Sonuç olarak ey akıl sahipleri, bu isyankar kafirlerin başlarına gelenlerden ibret alınız, ders çıkarınız. Onlar kalelerine ve surlarına güveniyorlardı. Bu kaleleri Allah'ın gazabına karşı korunmak için yapmışlardı. Sonra mecbur kalınca kendi elleriyle yıkmaya başladılar. Artık onlara güvenmiyorlardı. İşte bu Allah'ın gücüdür, hikmetinin sağlamlığıdır.

وَلَوْلَا أَنْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَاءَ لَعَذَّبَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابُ النَّارِ:

Eğer Allah onlara sürgünü yazmamış olsaydı, dünyada başka bir şekilde cezalandırırdı. Onlar için ahirettede cehennem azabı ......

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ شَآقُّوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۖ وَمَن يُشَاقِّ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٤﴾

var.(3) Kulların dünyalarını ıslah eden Allah onlara sürgün cezası vermeyi, evlerinden ve yurtlarından kovmayı kararlaştırmış olmasaydı onlara dünyada başka bir şekilde azab ederdi. Öldürülebilirlerdi, esir olabilirlerdi ve daha başka türlü küçültücü cezalar verebilirdi. Tıpkı onlardan sonra evlerinde kalan kafirlerin başlarına gelenler gibi. Onlara dünyada sağlanan bu lütufların yanında, kafirlikte ısrar ettikleri ve İslamı inkar ettikleri için ahret hayatlarında cehennem azabı verilecektir.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُّوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَن يُشَاقِّ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ: **Bu onların Allah'a ve peygamberine karşı gelmelerinden dolayıdır. Kim Allah'a karşı gelirse bilsin ki Allah'ın cezalandırması çetindir.(4)** Onların dünyada ve ahrette böyle cezalandırılıp küçük düşürülmeleri Allah'a ve peygamberine karşı gelmeleri, Allah'ın ve peygamberinin hükümlerinin dışına çıkmaları sebebiyledir. Allah'a karşı gelenleri Allah kesinlikle cezalandırır. İntikamlarını alacak olan Allah"ın vereceği ceza çok şiddetlidir. Kullarından isyan edenlerden çok acı bir azapla bilerek ve irade ederek intikamını alır.

Benî Nudayr kabilesi Allah'a ve onun peygamberine verdikleri sözü bozunca Hz. Peygamber onların yanlarına gitti. Onlar kalelerinin içlerine kapandılar ve Müslüman olmayı kabul etmediler. Hz. Peygamber de onların hurma ağaçlarının kesilmesini ve bağlarının bostanlarının yakılmasını emretti. O zaman onlar, "Ey Muhammed, sen yeryüzünde bozgunculuğu yasaklıyordun, şimdi bu ağaçları kesmek ve yakmak da ne oluyor?" dediler.

Müminler, o kafirlerin söyledikleri bu sözleri duyunca içlerinde bir tiksinti ve yaptıklarının kötü bir şey olduğu hissi duydular. Bunun üzerine şu ayet indi:[1]

[1] Ayetin sebeb-i nüzülü hakkında bkz. Et-Tâcü'l-câmî li'l-usûl fi ehâdîsi'r-Rasûl, 8/221. Rakam 6054: Abdullah b. Abbas'tan rivayet edilmiştir. Sahihtir. Buhari, Müslim, Ebu Davud ve Tirmizi nakletmiştir. El-Fethü's-Semâvî'de İbn-i İshak Mağâzî'de İbn-i Cerîr... İbn-i Murdeveyh... rivayeti mecuttur demiştir. Bkz. Tefsîru't-Taberî 28/44, ed-Dürrü'l-mensûr 6/188.

مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لِينَةٍ اَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَائِمَةً عَلٰٓى اُصُولِهَا فَبِاِذْنِ اللّٰهِ وَلِيُخْزِيَ
الْفَاسِقِينَ ﴿٥﴾ وَمَٓا اَفَٓاءَ اللّٰهُ عَلٰى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَٓا اَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ
خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلٰى مَنْ يَشَٓاءُ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٦﴾

مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لِينَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَائِمَةً عَلَى أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيُخْزِيَ الْفَاسِقِينَ: **Hurma ağaçlarından bazılarını kesmeniz ya da bazılarını kesmeden olduğu gibi bırakmanız Allah'ın izniyledir ve yoldan çıkanları rezil etmek içindir.(5)** Ey iman edenler! Hurma ağaçlarından bazılarını kestiniz ve bazılarını da ayakları üzerinde bıraktınız, kesmediniz. Bunların hepsi Allah'ın iradesi ve hükmü ile gerçekleşmiştir. Allah size kesmeyi ve yakmayı, fasıkların zelil olması için emretmiştir, onların burunlarını sürçmek için emretmiştir, onların sıkıntıya düşmeleri için emretmiştir.

وَمَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ: **Allah'ın onlardan alıp da peygamberine verdiği şeyler için siz at da koşturmadınız, deve de. Fakat Allah peygamberlerini dilediklerine karşı galip getirir. Allah her şeye kadirdir.(6)** Ey müminler, iyi bilin ki Allah'ın Benî Nudayr Yahudilerinden aldığı ve peygamberine verdiği mallar ve mülkler var. Bunların tamamı sadece peygamberindir. Allah bunu böyle yapmak istemiştir. Sizin o mallarda hiçbir hakkınız yoktur. Çünkü bu ganimetler diğer ganimetler gibi değildir. Bu ganimetleri elde etmek için siz ne at koşturdunuz ne deve koşturdunuz, demektedir. Çünkü onlar Benî Nudayr kabilesinin olduğu yere savaşçılar olarak değil de normal insanlar olarak gittiler. Çünkü Medine'ye sadece iki mil uzaklıkta idiler. Üstelik onlarla diğer kafirlerle savaştıkları gibi de savaşmadılar. Fakat intikam alıcı ve namusları koruyucu olan Allah peygamberlerini, kovulmayı ve öldürülmeyi hak edenlerden dilediklerine karşı üstün getirir, galip getirir. Hem de hiç savaşmadan, çarpışmadan yapabilir: Onların kalplerine korku ve endişe salar veya diğer başka olağanüstü işler yapar. Onlar da yenilirler, hezimete uğrarlar. Böyle yapmak için hiçbir külfete girmez. Kadir ve muktedir olan Allah düşmanlarını kahretmek ve dostlarına da

مَآ اَفَآءَ اللّٰهُ عَلٰى رَسُولِه۪ مِنْ اَهْلِ الْقُرٰى فَلِلّٰهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِى الْقُرْبٰى
وَالْيَتَامٰى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّب۪يلِۙ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْاَغْنِيَٓاءِ
مِنْكُمْۜ وَمَٓا اٰتٰيكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهٰيكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُواۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَۜ
اِنَّ اللّٰهَ شَد۪يدُ الْعِقَابِۢ ﴿٧﴾

yardım etmek için her şeyi yapabilir. İster normal olsun, ister fevkalade olsun.

مَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لاَ يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنكُمْ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَاب : **Allah'ın ele geçirilen memleketlerden alıp peygamberine verdiği ganimetlerde Allah ve peygamberi için bir pay, akrabaları için, yetimler için, miskinler için ve yolda olanlar için birer pay vardır ki sadece zenginleriniz arasında dolaşan bir mal olmasın. Peygamber size ne verirse onu alınız. Peygamberin yasak ettiklerinden de sakınınız ve Allah'tan korkunuz. Çünkü Allah'ın azabı şiddetlidir.(7)** Savaş etmeden ve çarpışmadan ele geçirilen memleketlerden elde edilen mallardan Allah'ın peygamberine verdiğinin içinde Allah ve peygamberi için bir pay vardır. Hz. Peygamber'in akrabalarından Haşim oğulları ve Abdulmuttalip oğulları için de bir pay vardır. Yetimler, miskinler ve yolda kalmışlar için de birer pay vardır. Burada Allah ganimet mallarını bizzat kendisi taksim etmiştir ki fakirlere ulaşması gereken ganimetler ilk cahiliyet devrinde yapıldığı gibi ileri gelen zenginlerin eline geçmesin. Allah taksimatını yaptıktan sonra, onun halifesi olan peygamber size neyi verirse alınız. Onunla mücadele etmeyiniz, tartışmayınız. Neyi yasaklarsa da ondan uzak durunuz. Israr etmeyiniz, gösterişten ve kibirlenmeden sakınınız. Netice olarak Allah'ın emirlerine karşı gelmekten, Allah'ın vekili ve temsilcisi olan peygamberinin emirlerine de karşı gelmekten sakınınız. Onun cezalandırmasından ve sizi hesaba çekmesinden korkunuz. Her türlü şekilde intikamını almaya kadir olan Allah'ın, ilah olmasının gereği olarak, kulluk çizgilerinin dışına çıkanlara vereceği azabı çok şiddetlidir.

لِلْفُقَرَٓاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ اُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَاَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلاً
مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُۜ اُولٰٓئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَۚ ﴿٨﴾
وَالَّذِينَ تَبَوَّؤُ الدَّارَ وَالْاِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ اِلَيْهِمْ وَلَا
يَجِدُونَ فِى صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّٓا اُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ وَلَوْ
كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌۜ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهٖ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَۚ ﴿٩﴾

Bundan sonra Allahü sübhanehu, Allah'ın peygamberin payı çıkarıldıktan sonra ganimetlerin nasıl taksim edileceğini açıklamış, muhacirlerin fakirlerine özel ihtimam vermiş ve şöyle buyurmuştur: لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلاً مِنْ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ: **Evlerinden ve mallarından uzaklaştırılmış olan fakir muhacirler Allah'tan bir lütuf ve razılık istiyorlar. Allah'a ve peygamberine yardımcı oluyorlar. İşte onlar sadıklardır.(8)** Onları müşrikler kovmuşlar, mallarını gasp etmişler ve çocuklarına küfür etmişlerdir. Halbuki onlar başlarına gelen bu musibetlere karşılık olarak Allah'tan lütuf ve kerem beklemektedirler ki kaderlerine razı olma ve Allah'a teslim olma makamlarında sapasağlam durabilsinler. Üstelik de onlar Allah'ın dininin yaygınlaşmasında ve tevhid sözünün en yücelere çıkması hususlarında Allah'a ve peygamberine yardımcı olmuşlardır. Peygambere yardımcı olmuşlar, onun yanında yer almışlardır. Peygamberin galip gelmesi için mallarını ve canlarını vermişlerdir. İşte o mutlu ve makbul insanlar, en kıymetli varlıklarını Hak yolunda, onun sağlam dinini, doğru yolunu güçlendirmek için, peygamberin kazanmasına yardımcı olmak için harcamışlardır. Onlar sadık insanlardır, gizli ve açık olarak yaptıkları bütün işlerinde samimidirler.

وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلاَ يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ: **Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş olup gönüllerine iman yerleştirmiş olanlar, yanlarına göç edip gelenleri severler ve onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık .....**

وَالَّذِينَ جَاؤُ مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِاِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا
بِالْاِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِى قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ اٰمَنُوا رَبَّنَا اِنَّكَ رَؤُفٌ رَحِيمٌ ﴿١٠﴾

---

duymazlar. Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile muhacirleri kendi nefislerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa işte onlar kurtuluşa erenlerdir.(9) Medine'yi yurt edinip de yerleşen, iman ve İslam konularında derinleşen, kalpleri dopdolu olan Ensâr, Muhacir müminler yanlarına göçüp gelmeden önce de onları halis bir sevgi ile seviyorlardı. Onlar kemal-i mahabbetli muhacir kardeşlerini sevdikleri için, onlara verilen ganimet paylarından ve diğer yardımlardan dolayı yüreklerinde onlara karşı bir kıskançlık duymazlar. Bilakis muhacirleri kendilerine tercih ederler. Öyle ki iki eşi olanlar, eşlerinden birisini boşayarak muhacirlerden birisi ile evlendirmiştir.

Netice olarak Medineli Ensâr, Mekke'den gelen muhacirleri kendi nefislerine tercih etmişlerdir. Hatta, herhangi bir şeye çok ihtiyaçları olsa ve o şeyi elde etmeyi çok istiyor olsalar bile, muhacir kardeşlerini daha çok sevdikleri için kendi istediklerinden onlar lehine vazgeçmişlerdir. Allah rızasını elde edebilmek ve Müslüman kardeşinin durumunu gözetmek için kendi nefislerinin isteklerine mani olmuşlardır. Kardeşlik ve insanlık adabını koruyan bu mutlu insanlar, Allah katında, en büyük kurtuluş ödülünü kazanmışlardır. Bu ödülün bir hemen olanı vardır, bir de daha sonra olacak olanı vardır. Hemen olanı onların güzel anılmalarıdır, sonra olacak olanı ise ahrette büyük mükafat alacak olmalarıdır.

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ: Bunlardan sonra gelenler şöyle diyecekler: "Ey Rabbimiz, bizi ve bizden önce mümin olmuş kardeşlerimizi bağışla, kalplerimizde müminlere karşı hiçbir kin bırakma, ey Rabbimiz, sen çok şefkatli ve çok merhametlisin."(10) Ensâr'ın fakirleri kendilerinden sonra imkân yeryüzünden vücûb fezâsına göçtüklerinde, kendilerinden önceki kerîm insanların izlerinden giderek onlar için iyilik dileyecekler, onların affedilmelerini arzu edecekler, onların peşlerinden gelenler de aynı şeyi yapacak ve Rableri ile baş başa kaldıklarında yaptıkları dualarında, namazlarının arkasındaki dualarında şöyle diyeceklerdir:

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِاِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ اَهْلِ
الْكِتَابِ لَئِنْ اُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ اَحَدًا اَبَدًا
وَاِنْ قُوتِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْ وَاللّٰهُ يَشْهَدُ اِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١١﴾

Ey bizi İslam fıtratı üzere yaratıp besleyen Rabbimiz, bizim işlediğimiz günahlarımızı bağışla, bizden önce iman etmiş ve irfan yolunu takip etmiş olan din kardeşlerimizin işlemiş oldukları günahları da bağışla. Ey Mevlâ'mız, bizden önce veya bizden sonra iman etmiş olanlar için kalplerimizde kesinlikle kin ve haset bırakma. Ey bizi ihlaslı olarak yaratan ve ihlaslı olmayı nasip eden Rabbimiz, bizim dualarımızı kabul et, ihtiyaçlarımızı gider, sen bütün kullarına karşı çok şefkatlisin, ihlaslı kullarına daha çok merhametlisin. Sen Rahimsin. Eğer tövbe ederler ve sana yönelirlerse, günahlarına pişmanlık duyarlarsa onların tövbelerini kabul et, günahlarını affet.

Bundan sonra Allahü sübhanehu, azabından sakındırmak ve korkutmak için şöyle buyurdu:

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمْ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ
لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا وَإِنْ قُوتِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ:

Kitap ehlinden olup da kafirlik eden dostlarına, eğer siz yurdunuzdan çıkarılırsanız biz de sizinle çıkarız, sizin aleyhinizde kimseye asla uymayız, eğer savaşırsanız biz de size yardım ederiz diye münafıklık edenleri görmedin mi? Allah onların yalancı olduklarına şahitlik eder.(11) Ey gören kişi, sen müminlerle münafıkça konuşanları görmüyor musun? Onlar yalnız kaldıklarında ehl-i kitaptan kafir olan kardeşlerine başka türlü konuşuyorlar. Aralarında müşriklik dostluğu olduğu için, kafirlik dostluğu olduğu için, müminlere karşı buğz etme dostluğu kurdukları için kendi aralarında onlara şöyle diyorlar: Müminlik iddiasında bulunan şu adamlarla sakın anlaşma yapmayın, biz sizin yanınızdayız. Yemin ederiz ki siz evlerinizden, yurtlarınızdan zorla çıkarılıp sürgün edilecek olursanız elbette biz de sizinle birlikte geliriz. Sizinle savaşmak isteyen, vuruşmak isteyen şu düşmanlardan hiç kimseye tabi olmayız, dediklerini tutmayız. Eğer savaşacak olursanız, o zaman da size kesinlikle yardım ederiz, sözümüzden asla ...

لَئِنْ اُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْۚ وَلَئِنْ قُوتِلُوا لَا يَنْصُرُونَهُمْۚ وَلَئِنْ نَصَرُوهُمْ
لَيُوَلُّنَّ الْاَدْبَارَ ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ ﴿١٢﴾ لَاَنْتُمْ اَشَدُّ رَهْبَةً فٖى صُدُورِهِمْ مِنَ اللّٰهِ
ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴿١٣﴾

caymayız, dediler. Kullarınız niyetlerini ve yaptıklarını en iyi bilen Allah onların söylediklerinde ve kardeşlerine verdikleri sözlerde yalancı olduklarının şahididir. Çünkü Allah şöyle buyuruyor:

لَئِنْ أُخْرِجُوا لاَ يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِنْ قُوتِلُوا لاَ يَنْصُرُونَهُمْ وَلَئِنْ نَصَرُوهُمْ لَيُوَلُّنَّ الأَدْبَارَ ثُمَّ لاَ يُنْصَرُونَ: **Onlar evlerinden zorla atılsalar, ötekiler kesinlikle dışarı çıkmazlar, savaşa tutuşsalar yardımlarına gelmezler. Yardım etmek için savaşa girseler bile arkalarını dönüp kaçarlar. Sonra onlara da yardım eden olmaz.(12)** Yandaşları evlerinden sürgün edilse onlar evlerinden dışarı bile çıkmazlar, yardım da etmezler. Bu aynen olmuştur. Übeyy ve arkadaşları Benî Nudayr ile bu şekilde anlaşmışlardı. Sonra sözlerinden döndüler. Benî Nudayr yurtlarından çıkarılırlarken ötekilerden dışarı bile çıkan olmadı. Ey Müminler, eğer onlar Benî Nudayr'a farazâ yardım edecek olsalar ve düşmanlarınızla birlik etselerdi, siz üzerlerine hücum edince arkalarını dönüp kaçacaklardı. O zaman onlara da yardım eden olmazdı. Çünkü sizden çok korkuyorlardı, sizin korkunuz onların kalplerini doldurmuştu.

لأَنْتُمْ أَشَدُّ رَهْبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنَ اللّٰهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لاَ يَفْقَهُونَ: **Onların içlerinde size karşı duydukları korku Allah'a olan korkularından daha şiddetlidir. Böyle olur. Çünkü onlar anlamayan bir toplumdur.(13)** Ey müminler, sizin korkularınız onların kalplerine iyice yerleşmiş. Onlar sizden çok korkuyorlar. Halbuki sizden duydukları o şiddetli korku Allah'tan kaynaklanmaktadır. Çünkü o korkuyu onların içlerine sizin elinizle sokan Allah'tır. Onların bu kaynağı anlayamaması cahil olmalarından, Allah'ın büyüklüğünü bilmemelerindendir. Allah'ın kudretini gereği gibi bilmediklerinden ve gereği gibi korkmadıklarındandır.

Ey müminler, münafıkların Yahudilerle dostluklarını, birbirlerini sevmelerini ve birbirleriyle ittifak etmelerini umursamayınız. Çünkü:

لَا يُقَاتِلُونَكُمْ جَمِيعًا اِلَّا فٖي قُرًى مُحَصَّنَةٍ اَوْ مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ
شَدٖيدٌ تَحْسَبُهُمْ جَمٖيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتّٰى ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٤﴾
كَمَثَلِ الَّذٖينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرٖيبًا ذَاقُوا وَبَالَ اَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلٖيمٌ ﴿١٥﴾ كَمَثَلِ
الشَّيْطَانِ اِذْ قَالَ لِلْاِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ اِنّٖي بَرٖيءٌ مِنْكَ اِنّٖي اَخَافُ اللّٰهَ
رَبَّ الْعَالَمٖينَ ﴿١٦﴾

لَا يُقَاتِلُونَكُمْ جَمِيعًا إِلَا فِي قُرًى مُحَصَّنَةٍ أَوْ مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ: **Onlar müstahkem şehirlerde veya siperler arkasında bulunmadan sizinle topluca savaşamazlar. Kendi aralarındaki savaşları ile çetindir. Sen onları birlik içinde sanırsın, halbuki içleri darmadağınıktır. Böyledir. Çünkü onlar akıllarını kullanmayan bir topluluktur.(14)** Onlar etrafı surlarla veya hendeklerle çevrilmiş yerleşim yerleri veya arkasına saklanacakları siperler olmadıkça sizinle savaşamazlar. Bu onların müminlerden çok korkmaları ve çekinmelerinden dolayıdır. Yoksa onlar kendi aralarında savaştıkları zaman birbirlerine acımasızdırlar. Müslümanlarla savaşa tutuştukları zaman ilk önce onları birlik olmuş sanırsın. Fakat onların kalpleri, itikatları farklı olduğu ve maksatları ayrı olduğu için parça parçadır. Çünkü onlar düşünmeyen bir topluluktur. Dünyada ve ahrette lehlerine olan, kendilerini kurtaracak olan şeyleri anlamamaktadırlar.

كَمَثَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ: **Onların durumu tıpkı kendilerinden hemen önce geçmiş olup yaptıklarının cezasını tatmış olanların durumu gibidir. Onlar için acıklı bir azap vardır.(15)** Onların durumu kendilerinden kısa bir müddet önce yaşamış olan Yahudilerin durumu gibidir ki onlar yaptıklarının çeşit çeşit cezalarını dünyada çekmişlerdir. Ahrette de onlar için çok acı bir azap vardır. Hatta onların durumu:

كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلإِنسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ: **Tıpkı şeytanın durumu gibidir. Önce insana "inkar et" der. İnsan inkar edince de "Ben senden uzağım, çünkü ben alemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım" der.(16)** Yahudileri Müminler ile ....

فَكَانَ عَاقِبَتَهُمَا اَنَّهُمَا فِى النَّارِ خَالِدَيْنِ فِيهَاۜ وَذٰلِكَ جَزٰٓؤُا الظَّالِمِينَ ﴿١٧﴾
يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَۜ
اِنَّ اللّٰهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾

savaş etmeyi teşvik eden münafıkların durumu tıpkı şeytanın durumu gibidir. O şeytan, kafir insanlara teker teker "Sen inkar et ki ben de sana bütün isteklerinde yardımcı olayım" demiştir. O insan şeytana uyup da kafir olunca, şeytan bu sefer ona "Ben sana yardım edemem. Çünkü sen Allah'ı inkar ettin ve Allah'ın düşmanı oldun. Ben her şeyi yapmaya kadir olan, kahretmeye ve sana yardım ettiğim takdirde benden intikam olmaya muktedir olan Allah'tan korkuyorum. Çünkü o alemlerin Rabbidir" der. Allah'ın mülkünde, kendi izni olmadan hiçbir tasarrufta bulunulamaz.

İnsan, şeytanın teşviki ve karartması ile kafir olduktan sonra:

فَكَانَ عَاقِبَتَهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدَيْنِ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ: **İkisinin de sonu, içinde ebediyen kalacakları ateş olacaktır. İşte bu zalimlerin cezasıdır.(17)** Eğer insan, şeytanın teşviki ile kafir olursa her ikisi de uyan ve uyulanlar olarak ateşe atılacaklardır. Hem öyle kısa bir müddet için falan değil, bilakis ebediyen orada kalacaklardır. Cehennemde sonsuza kadar kalacak olmak zalimlere yani şeytanın teşviki ile Allah'ın belirlediği hududun dışına, kulluk çizgilerinin dışına çıkanlara verilen bir cezadır.

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنظُرْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ: **Ey iman edenler, Allah'tan korkunuz. Herkes yarın için ne hazırladığına baksın. Allah'tan korkunuz, çünkü Allah yaptıklarınızdan haberdardır.(18)** Ey iman edenler! Sizin imanınız Allah'ın haram kıldıklarından çekinmenizi, yasakladıklarından uzak durmanızı gerektirir. Allah'ın gazabından ve cezalandırmasından korkunuz. İrade ederek bakma ve hissetme donatılarıyla yaratılmış olan her nefis ibret gözüyle bakmalı ve kıyamet günü için neler hazırladığını gözden geçirmelidir. Bu kadar sorumluluk yüklenmişken, Allah'a dönüş hazırlıkları yapması kendisine pek çok yolla emredilmiş iken, ahret için ne gibi hazırlık yaptığını değerlendirmelidir. Gayur olan Allah'ın intikam ....

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللّٰهَ فَاَنْسٰيهُمْ اَنْفُسَهُمْ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿١٩﴾
لَا يَسْتَوٓى اَصْحَابُ النَّارِ وَاَصْحَابُ الْجَنَّةِ اَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ
الْفَٓائِزُونَ ﴿٢٠﴾

---

almasından korkunuz, emirlerine karşı gelmekten sakınınız. Kullarının kalplerinde neler olduğunu bilen Allah sizin yapmış olduğunuz hayırları ve şerleri, faydalı ve zararlı olan şeyleri bilir ve sizi kendi bilgileri doğrultusunda cezalandırır.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللّٰهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ**: Allah'ı unuttukları için Allah'ın da kendilerine kendilerini unutturduğu kimseler gibi olmayınız. Onlar yoldan çıkmış kimselerdir.(19)** Ey müminler, siz imanın gereği olarak Allah'ı zikretmeyi unutan gafiller gibi olmayınız. Zikir, Allah'ı sevmenin ve irfanın gereğidir. O gafiller bunu yapmayı unuttukları için Allah da onların nefislerine gerekli olan Hakk'ı tanımayı unutturdu. Onlar Allah'ın huzurunda bulunma izzetinden uzaklaştırılacak olanlardır. Onlar ilahi sınırların dışına çıkmış olan, kulluk vazifelerini yerine getirmemiş olanlardır. Onlar ilahın hakkını hiç bilmeyen cahillerdir.

Ey Allah'ın emirlerini yerine getirmekle sorumlu olan insanlar, iyice biliniz ki:

لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ**: Ateş ehli ile cennet ehli bir olmaz. Cennet ehli olanlar kazanmış olanlardır.(20)** Cehennemi hak etmiş olanlar ömürleri boyunca kötü ameller yapanlardır, kötü ahlaklı olanlardır, cehennem ateşine girmeyi gerektirecek vasıfta işler yapmış olanlardır. Bunlarla cennet ehli bir değildir. Cennet ehli olanlar güzel ameller yapmış olanlardır, güzel ahlak sahibi olanlardır, çeşit çeşit marifetleri ortaya koyacak olan tavırlar sergileyenlerdir. Bu güzellikleri sayesinde onlar için marifet, hakikat, mükaşefe ve müşahade nurları üzerlerine düşecektir, onları aydınlatacaktır. Lahut aleminden gelen esintileri ne kadar solumuşlar ise, Hazret-i Rahman'ın kendileri için bahşettiği serinliklerden ne kadar faydalanmışlar ise o kadar çok nurlanacaklardır. Çünkü cennetlik olmaya layık olanlar en yüce dereceleri kazanmış olanlardır. Onların makamlarını hiçbir göz ....

لَوْ اَنْزَلْنَا هٰذَا الْقُرْاٰنَ عَلٰى جَبَلٍ لَرَاَيْتَهُ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ
وَتِلْكَ الْاَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١﴾ هُوَ اللّٰهُ الَّذٖى لَٓا اِلٰهَ اِلَّا
هُوَۚ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِۚ هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحٖيمُ ﴿٢٢﴾

---

görmemiştir, hiçbir kulak o yüce makamları duymamıştır, hiçbir insan o makamları aklından bile geçirmemiştir.

Daha sonra Allahü sübhanehu, iman ve irfan fıtratı üzere yaratılmış olan insanoğlunu kınamış, ve kendilerini tevhid yoluna götürecek olan Kur'an'ı tanımadıkları ve gafil kaldıkları için korkutmuş ve şöyle buyurmuştur:

لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ: **Eğer biz bu Kur'an'ı bir dağa indirmiş olsaydık, sen o dağı Allah korkusundan başını öne eğmiş ve parça parça olmuş halde görürdün. Biz bu örnekleri insanlar düşünsünler diye veriyoruz.(21)** Ey gaflet ve unutkanlık çölünde yolunu şaşırmış olanlar, eğer size indirilmiş olan Kur'an'ı biz koca koca dağlara indirmiş olsaydık, yemin ederim ki sen ey ibret gözü ile görmesini bilen kişi o kocaman dağın korkudan boyun eğdiğini, Allah korkusu ile parça parça olduğunu gözlerinle görürdün. Yani Kur'ân'da sorulacağı bildirilen korkunç soruların, şiddetli uyarmaların tesirine dağlar bile dayanamazdı. Halbuki dağlar muhatap değildir, muhatap sadece insandır. Siz ey ahmaklar, eş şaşkınlar! Ey cahillik ve sapıklık yollarında kaybolanlar! Etkilenme kabiliyetine ve yeteneğine sahip olmanıza rağmen Allah'ın zarif uyarılarından da etkilenmiyorsunuz, şiddetli korkutmalarından da!

Allah daha sonra şöyle devam etmektedir: Biz bu örnekleri, kulluk mertebesini unutan ve azgınlaşan insanlara belki düşünürler diye veriyoruz. Bunları düşünürler ve bu sayede asıl yaratılma kabiliyetlerini idrak ederler diye, Allah karşısında zelil olduklarını ve boyun eğmeleri gerektiğini anlarlar diye veriyoruz. Belki ne için yaratılmış olduklarını anlarlar ve ona göre Allah'a layık taat ve ibadetler yaparlar.

Siz ey ahmaklar, ey yoldan çıkmışlar! Zayıf ve güçsüz olduğunuzu nasıl kabul etmezsiniz? Halbuki Allah:

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَانُ الرَّحِيمُ: **O öyle bir Allah'tır ki O'ndan başka tanrı yoktur. O görülmeyeni ve görüleni**

هُوَ اللّٰهُ الَّذ۪ي لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَۚ اَلْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ
الْعَز۪يزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُۜ سُبْحَانَ اللّٰهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٢٣﴾

bilendir. O esirgeyendir, bağışlayandır.(22) O hak ve gerçek olarak mevcut olan Allah'tır. Ondan başka mevcut başka bir tanrı yoktur. Tek olan, bir olan, Samed olan ve tek başına rab ve ilah olan sadece odur. Görülenleri ve görülmeyenleri olduğu gibi ve tam teferruatıyla bilendir. Öyle ki zerre kadar küçük bile olsa, yerde ve gökte, hiçbir şey onun ilim sınırlarının dışında kalamaz. Bunlarla beraber o Allah dünyada var ettiği bütün mahlukatına varlık ışığı vererek, onları yetiştirip besleyerek, onların dünyada faydalarına olan her şeyi veren Rahman'dır. Onları vahdetini bilmeye yönlendirerek, onlara ahret hayatında cennetinin ve rahmetinin kapılarını açarak da Rahîm'dir.

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلاَمُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ: **O kendisinden başka tanrı olmayan Allah'tır. O mülkün sahibidir, eksiklikleri olamayandır, selamet verendir, emniyet sağlayandır, gözetip koruyandır, üstün olandır, istediğini zorla yaptırabilendir, büyüklükte benzeri olmayandır. Allah müşriklerin ortak koştukları şeylerden münezzehtir.(23)** Allah tek başına ilahlık ve rablık yapandır. Yerlerde ve göklerdeki her şeyi tek başına sevk ve idare edendir. Ondan başka ibadet etmeye layık, kendisine dönülüp yalvarılacak bir tanrı yoktur. Sadece ve tak başına o vardır. Mülkünü tek başına, kendi isimleri ve yüce sıfatları muktezasınca idare eden ve başka hiçbir şeye ihtiyaç duymayan odur. Çünkü o Melik'tir, tek başına hüküm verir, tam hükümrandır. O Kuddûs'tur, son derece temizdir. Hiçbir eksikliği yoktur, tamamlanmaya ihtiyacı yoktur. Emni ve emniyeti her yerde ve her zaman o sağlar. Bütün kullarının kabiliyetlerine göre yapacaklarını ve yaptıklarını gözetim altında tutandır. Kulluk çizgisinin dışına çıkanlara ve inkar edenlere zorla her şeyi yaptırabilir. Allah kendisini aciz ve noksanlı gösterecek her şeyin üstündedir. Allah müşriklerin büyüklük taslayarak ve düşmanlık ederek kendisine şirk koştukları her şeyden münezzehtir.

O müşrikler, Allah'tan başka bir şeyi Allah'a nasıl ortak koşabilirler?

هُوَ اللّٰهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْاَسْمَٓاءُ الْحُسْنٰىۜ يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِى
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۚ وَهُوَ الْعَزٖيزُ الْحَكٖيمُ ﴿٢٤﴾

هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْض وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ: **O yaratan, var eden, şekil veren Allah'tır. En güzel isimler onundur. Göklerde ve yerde olanlar onun şanını yüceltmektedir. O galip gelendir, hikmet sahibidir.(24)** Allah'ın sadece kendisi eşyayı yaratmaya, kaderlendirmeye, var etmeye ve yokluk bilinmezliğinden gün yüzüne çıkarmaya kendi hikmeti, iradesi ve isteği ile tek başına gücü yeten yaratıcıdır. O, Rahman isminin gereği olarak her yarattığını eksiksiz ve kusursuz yaratandır. O, eşyaya görüntü verendir, yapısını ve şeklini en güzel ve en anlamlı biçimde verendir. Bir şeyi yaparken başka bir şey onu meşgul edemez. O sayılamayacak kadar çok güzel isimler sahibidir. Bu isimleri muktezasınca her an başka biçimlerde tecelli etmektedir. Bunun içindir ki göklerde ve yerde olan her mahluk onu tesbih etmektedir, devamlı olarak onu şanına uygun şekilde tenzih etmektedir. O azizdir. Her şey onun ilmi içindedir ve o ilmi içindeki her şeyin galibidir, üstünüdür. O hakîmdir. İlmi ve iradesi gereği olarak her şeyi düzenler. Onun düzeni hiç kimsenin savunmasına ihtiyaç duymayacak kadar yerli yerindedir.

Allah bizleri onun zatının hakikatlerini bilenlerden eylesin, isimlerinin ve sıfatlarının kemalatı kendisine açıklananlardan eylesin.

SURENİN HATİMESİ

Tevhit makamında oturma yolunu takip eden, Allah'ın zatının birliği ve isim ve sıfatlarının kamil olduğu kendisine açıklanmış olan ey salik! Allah seni o izzetli makama sıkıca yerleştirsin, sana en küçük bir sarsıntı veya kayma göstermesin ki orada sapasağlam otur. Senin Allah'ın güzel isimlerinin ve yüce sıfatlarının gaybî ve şuhûdî alemlerdeki tecellilerini gözlemlemen gerekir. Bunu yapmalısın ve o tecellilerden, Hakk'ın sana bahşetmiş olduğu istidat ve kabiliyetine göre ibretler almalısın.

Sakın ha din adaletinden ayrılmayasın! Dinî adalet Allah'ın zatî isimlerinin ve sıfatlarının gereği olarak konulmuş olan ilâhî adaletten seçilmişlerdir. Bütün işlerini ve amellerini, ahlakını ve davranışlarını bu adalete uydurmalısın. Hem de en ufak bir ayrıntıyı ihmal etmeden. Çünkü o sınırları ne kadar ihmal edersen vahdet-i zat ehlinin elde edeceği derecelerden o kadar aşağı düşersin. Unutma ki din insanları korumak için Allah tarafından konulmuş bir koruma zırhıdır. Hak insanları bununla, samimiyetle Allah'tan gelen her şeye razı olma ve ona teslim olma makamı olan dâr-i selâma ulaştıracaktır. Bu makam ariflerin ulaşabilecekleri en yüce makamdır, kendilerine ilahi sırlar açıklanan tevhit ehillerinin ulaşacakları en yüce durumdur.

Allah bizi ve bütün kullarını kendi yoluna yöneltsin. Bizi ve onları kendi sonsuz keremi ve lütfu ile, Hak yolundan sapmaktan ve ayrılmaktan korusun.

MÜMTAHİNE SURESİ

MÜMTAHİNE SÛRESİ TEFSİRİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Tevhid makamına oturan ve vahdet-i zatın sırlarına Allah'ın nasip ettiği kadar vakıf olan, Allah'ın bu lütuf ve keremine mazhar olmayı başaranlar için şu husus gizlenenez:

Allah'ın vahdetini bilme ve idrak etme makamına erişen kişinin gaflet ve unutkanlık içinde olanlardan, sapıklık ve sapkınlık vadilerinde şaşkınlık içinde gidip gelenlerden uzak durması gerekir. Onlar bu dünyada zarar ziyan içinde yaşamaktadırlar. Tevhidin derinliklerine inmiş olan, ihlaslı müminlerin onlarla arkadaşlık etmemesi gerekir, onlarla dostluk kurmaması gerekir. Onlara yaklaşmaması, onların tavır ve davranışlarından, hal ve hareketlerinden uzak durmaları gerekir.

Keçenin düşmanı deriye sirayet eder, diye bir söz vardır. Dünyanın ihtiyaçları ortaktır. İnsanların aldatılması devam etmektedir. Hayvanî yaratılışın arzuları alıp aşırmaya devam etmektedir. Bunun içindir ki Allah, seçkin kullarına bazı şeyleri yapmalarını tavsiye etmiş, düşmanları sevmekten, onlarla gizli veya açık dostluklar kurmaktan da men etmiştir. Kendi ismiyle başlayarak onlara şunları söylemiştir:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوّ۪ي وَعَدُوَّكُمْ اَوْلِيَٓاءَ تُلْقُونَ اِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَٓاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَاِيَّاكُمْ اَنْ تُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ رَبِّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا ف۪ي سَب۪يل۪ي وَابْتِغَٓاءَ مَرْضَات۪ي تُسِرُّونَ اِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَاَنَا اَعْلَمُ بِمَٓا اَخْفَيْتُمْ وَمَٓا اَعْلَنْتُمْ وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَٓاءَ السَّب۪يلِ ﴿١﴾

SÛRENİN TEFSİRİ

بسم الله : Her halükârda kullarının işlerini düzelten **Allah'**ın adıyla başlarım. الرحمن : Onları kötü ahlaklı olmaktan ve kötü işler yapmaktan koruduğu için **Rahman** olan Allah'ın adıyla başlarım. الرحيم : Onları gaflet uykusundan uyandırarak ve vuslat alemine ulaştırarak **Rahîm** olan Allah'ın adıyla başlarım.

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنْ الْحَقِّ يُخرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ أَنْ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ إِنْ كُنتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِي سَبِيلِي وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي تُسِرُّونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَنتُمْ وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ: **Ey iman edenler! Eğer benim yolumda savaşmak ve rızamı kazanmak için çıkmışsanız, hem bana ve hem de size düşman olanlara sevgi göstererek, onlara gizli muhabbet besleyerek onları dost edinmeyin. Onlar size gönderilen hakikatleri inkar etmişlerdir. Onlar peygamberi de, sizi de Rabbiniz Allah'a iman ettiğiniz için yurtlarınızdan kovuyorlar. Ben sizin gizlediklerinizi de, gizlemediklerinizi de en iyi bilenim. İçinizden her kim bunu yaparsa doğru yoldan sapmıştır.(1)** Siz Allah'a, onun zatına, isim ve sıfatlarının kamil olduğuna iman etmiş olduğunuz için, bana kulluk ve ibadet edilmesi için belirlediğim şartların dışına çıkanları, benden başka bir varlığın olduğunu iddia edenleri dost edinemezsiniz. Çünkü bana düşmanlık edenler size de düşmanlık ederler. Çünkü düşmanın dostu, ...

إِنْ يَثْقَفُوكُمْ يَكُونُوا لَكُمْ اَعْدَاءً وَيَبْسُطُوا اِلَيْكُمْ اَيْدِيَهُمْ وَاَلْسِنَتَهُمْ بِالسُّوءِ
وَوَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ ﴿٢﴾

dostun düşmanıdır. Onlarla gerçek dostlarınızla aranızda oluşturduğunuz gibi bir dostluk kurmayınız, onlara sevgi ve muhabbet göstermeyiniz. Onlara sevgi ve kardeşlik mesajları göndermeyiniz. Biliniz ki onlar sizin peygamberinize indirilmiş olan ve kime itaat edileceğini gösteren bütün hakikatleri inkar etmektedirler. Hatta onlar kafirliklerini çok ileri götürmekte, peygamberi ve sizleri yurdunuzdan kovmaktadırlar. Bunu Rabbiniz Allah'a iman ettiğiniz için, tevhit ve iman fıtratıyla yaratılmış olmanızdan dolayı yapmaktadırlar. Bütün insanları dâr-ı selama yönlendirmek için gönderilmiş olan peygamberinizin getirdiği dini kabul etmenizden dolayı yapmaktadırlar.

Ey müminler, eğer sizler benim yolumda, benim tevhidim için, benim dinimin yayılması ve tevhidi anlatan sözün en yükseklerde duyulması için cihat etmek maksadıyla yerlerinizden, yurtlarınızdan çıkmış iseniz, benim kendinizden razı olmam için, kararıma uymak için yola çıkmış iseniz düşmanlarımla dostluk etmeyeceksiniz. Onlarla kardeş gibi olmayacaksınız. Siz onlara karşı gizli gizli sevgi duyuyorsunuz ve benim sizin gizlediğiniz veya gizlemediğiniz şeyleri bilmediğimi sandığınız için böyle yapıyorsunuz. Halbuki ben sizin gizlediğiniz veya aşikar ettiğiniz şeyleri sizden daha iyi bilirim. Kim bunları yaparsa ilahi adalet yolundan çıkmış olur, kendisini tevhide götürecek olan doğru yoldan ayrılmış olur.

Ey müminler, benim düşmanlarım bana karşı düşmanlıklarını gösterip dururken siz onlara karşı sevgi ve dostluğunuzu açık açık belli ederseniz, şunu unutmayın:

إِنْ يَثْقَفُوكُمْ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْدَاءً وَيَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَلْسِنَتَهُمْ بِالسُّوءِ وَوَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ: **Onlar sizi ele geçirirlerse düşmanlarınız olacaklardır, size ellerini ve dillerini kötülük için uzatacaklardır. Zaten inkar etmenizi istemektedirler.(2)** Farzedin ki onlar sizi ele geçirdiler. Kesinlikle sizin düşmanlarınız olurlar. Hatta düşmanlıklarını açığa vururlar. Sizi öldürmeye, esir etmeye, uzuvlarınızı kesmeye, size sövmeye ve hakaret etmeye kadar her şeyi yaparlar. Onlar, keşke inkar ediverseniz diye zaten bekleyip duruyorlar. Sizin dininizden dönmenizi, onlar gibi kafir ....

لَنْ تَنْفَعَكُمْ اَرْحَامُكُمْ وَلَٓا اَوْلَادُكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
بَص۪يرٌ ﴿٣﴾ قَدْ كَانَتْ لَكُمْ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ ف۪ٓي اِبْرٰه۪يمَ وَالَّذ۪ينَ مَعَهُۚ اِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ
اِنَّا بُرَءٰٓؤُا مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ
وَالْبَغْضَٓاءُ اَبَدًا حَتّٰى تُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ وَحْدَهُٓ اِلَّا قَوْلَ اِبْرٰه۪يمَ لِاَب۪يهِ لَاَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَٓا
اَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللّٰهِ مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَاِلَيْكَ اَنَبْنَا وَاِلَيْكَ الْمَص۪يرُ ﴿٤﴾

---

olmanızı istiyorlar. Kafirler arasındaki akrabalarınıza ve hısımlarınıza aldırış etmeyin, onlara yakınlaşmayın.

لَنْ تَنفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلاَ أَوْلاَدُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ وَاللّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ: **Kıyamet günü yakınlarınız ve çocuklarınız size fayda vermezler. Çünkü Allah sizi birbirinizden ayırır. Allah yaptıklarınızı görmektedir.(3)** Kendileri için müşriklerle dostluk kurduğunuz akrabalarınız ve çocuklarınız, her nefsin yaptığı amellerin değerlendirilmesi için hazırlanmış olan kıyamet gününde size herhangi bir fayda sağlamaz. Zira o gün Allah sizi birbirinizden ayıracaktır. Her biriniz kendi yapmış olduğu hayır ve şerre göre karşılığını görecektir. Kullarının bütün yaptıklarını görmekte olan Allah sizin yapmış olduğunuz iyilikleri de, kötülükleri de görmektedir, bilmektedir. Sizleri kendi gördüklerine göre cezalandıracaktır.

Kafir ve müşrikler arasındaki akrabalarınızla ilişkilerinizi kesmeniz hususundaki Allah hükmünü uygulamaktan geri durmayınız.

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَآءُ مِنكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ إِلاَّ قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنْ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ: **İbrahim'de ve onunla birlik olanlarda sizin için güzel bir örnek vardır. Onlar kendi kavimlerine, "Biz sizden ve Allah'ı bırakarak taptıklarınızdan uzağız. Sizi tanımıyoruz. Siz tek ve bir olan Allah'a iman edinceye kadar sizinle bizim aramızda daimî bir düşmanlık ve öfke ortaya çıkmıştır" demişlerdi. Ancak İbrahim babasına "Senin için af dileyeceğim. Fakat Allah'tan sana gelecek bir şeye karşı gücüm yoktur" demişti. Ey Rabbimiz,**

sana güvendik ve sana yöneldik. Dönüşümüz de sana olacaktır. (4) Hz. İbrahim ve ona inananlar hakkında, sizin için güzel ve takip edilip tutulmaya değer bir örnek vardır. Kendi dinine sarılıp yolunun aydınlatılmasını isteyenler için de güzel bir örnek vardır. Onlar kafir olup putlara tapan akrabalarına şöyle demişlerdi: Biz Hak yolunu gördük ve şimdi sizlerden çok uzaklardayız. Çünkü siz şirke saplanmış vaziyettesiniz. Allah'ı bırakıp da taptığınız putlardan ve asılsız tanrılarınızdan da çok uzaklardayız. Biz sizin batıl dininizi ve batıl mabutlarınızı kabul etmiyoruz. Bugünden sonra sizinle aramızda bir düşmanlık ve kin oluşmuştur. Asla sizinle barışmayacağız, birlik olmayacağız. Siz tek ve bir olan Allah'a iman edinceye kadar, batıl putlarınızdan bizim yaptığımız gibi uzaklaşıncaya kadar sizlerle düşmanız, dediler. Ey müminler, sizin de bugün İbrahim'in ve kendine iman edenlerin kendi kavimlerine dediklerini demeniz ve yaptıklarını yapmanız gerekir. Yalnız Hz. İbrahim, kafir olan babasına, babacığım senin için Allah'a yalvaracağım ve seni affetmesini isteyeceğim. Fakat Allah'tan sana gelecek cezayı kaldırmaya gücüm yetmez, sadece senin için dua edebilirim demişti. Ey mü'minler, İbrahim'in babasından özür dileyerek söylediklerinin dışındaki bütün sözlerine ve davranışlarına uyunuz. İbrahim'in bu sözleri kafirlerle dostluk kurmak yasaklanmadan önce idi.

Ey müminler, Allah'ı ve peygamberlerini sevmeniz size emredildikten sonra, o peygamberlere inanıp onların getirdikleri dine uyanları sevmeniz size emredildikten sonra ve yine size düşmanları sevmek ve onlarla dostluk kurmak yasak edildikten sonra, onların ahlak ve davranışlarına uymak size yasak edildikten sonra Allah'a yalvararak şöyle deyiniz:

Ey bizi tevhit ve İslam fıtratına göre yaratıp besleyen Rabbimiz, bütün işlerimizde, aramızda hiçbir aracı koymadan, güvenerek ve itimat ederek sana sana tevekkül ettik, sana dayandık. Bütün dualarımızda, bütün isteklerimizde sana yöneldik. Başkalarına veya başka sebeplere sarılmadık. Senden geldiğimiz gibi yine sana döneceğiz. Çünkü senden başkası yoktur. Senden başka yönelecek ve huzuruna varılacak varlık yoktur.

رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَاغْفِرْ لَنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ
﴿٥﴾ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللّٰهَ وَالْيَوْمَ الْاٰخِرَ وَمَنْ
يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٦﴾

رَبَّنَا لاَ تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَاغْفِرْ لَنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ: **Ey Rabbimiz bizi, inkar edenlerin oyuncağı yapma. Bizi bağışla. Ey Rabbimiz, azîz olan sensin, hakîm olan sensin.(5)** Ey Rabbimiz, sen bizi tevhit makamına yerleştirdikten sonra kafirleri başımıza musallat ederek bizi onların oyuncağı etme. Onların bizi yoldan çıkarmasına ve bizim tahammül edemeyeceğimiz cezaları hak ettirmelerine izin verme. İnsan olmamızdan kaynaklanan suçlarımızı bağışla. Her türlü nimeti vermeye ve intikamı almaya tek başına kadir ve muktedir olan sensin. Dünyada ve ahrette kullarının faydasına olan bütün işleri, en güzel şekilde yapıp yürüten de sensin.

Daha sonra Allah, Hz. İbrahim milletine uymayı ve onları örnek almanın gereğini tekrar belirterek, yemin ifadesiyle şöyle buyurdu: لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَمَن يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ: **Onlar sizin için, Allah'ı ve ahret gününü arzu edenler için güzel bir örnektir. Kim yüz çevirirse bilsin ki Allah'ın hiçbir şeye ihtiyacı yoktur, hamd edilmeye layık olandır.(6)** Ey müminler, andolsun ki İbrahim ve ona iman edenlerde, Allah'ı ve ahret gününü kazanmak isteyenler için, Allah'ın rızasını kazanma ve onun kaderine teslim olma makamını gerçekleştirenler için, ahret gününü de Mevlâ'sının kendisine vaat ettiklerine ve hazırladıklarına nail olmak arzusuyla isteyenler için güzel bir örnek vardır. Bu örnek doğru örnektir, takip edilmesi gereken bir örnektir. Allah'tan yüz çevirenler, onun huzuruna varılacağına inanmayanlar böyle yaparak Allah'a herhangi bir zarar veremezler. Çünkü azamet ve Kibriya ridasi ile bütün güçler kendisinde olan Allah hiçbir şeye muhtaç değildir. Allah'ın zatı, kendisine dua edenlerin ve yalvaranların dualarına ve yalvarmalarına ihtiyaç duymaz. Allah, aynı zamanda kendi isim ve sıfatları mucibince kendisine hamd edenlerin hamdlerine veya şükredenlerin şükürlerine de ihtiyaç duymaz.

عَسَى اللّٰهُ اَنْ يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذ۪ينَ عَادَيْتُمْ مِنْهُمْ مَوَدَّةًۜ وَاللّٰهُ قَد۪يرٌۜ وَاللّٰهُ غَفُورٌ
رَح۪يمٌ ﴿٧﴾ لَا يَنْهٰيكُمُ اللّٰهُ عَنِ الَّذ۪ينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدّ۪ينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ
مِنْ دِيَارِكُمْ اَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُٓوا اِلَيْهِمْۜ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِط۪ينَ ﴿٨﴾

Kafir akraba ve yakınlar ile dostluk kurmak İlahî yasaklama ile bu şekilde tekid edilince müminler yakın akraba ve aşiretleri arasında müşrik olanlardan vazgeçtiler ve diğer Müslümanlarla birlikte onlara düşman oldular. Ancak gönülleri hüzün ve gamla dolmuştu. Bunun üzerine Allah onları teselli etmek ve üzüntülerini azaltmak için, akrabalarının iman edeceklerini vaat etti. Şöyle buyurdu:

عَسَى اللّٰهُ أَنْ يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُمْ مِنْهُمْ مَوَدَّةً وَاللّٰهُ قَدِيرٌ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ:
Belki Allah sizinle düşmanlık ettikleriniz arasında bir dostluk kurar. Allah gücü yetendir. Allah bağışlayandır, merhamet edendir.(7) Ey müminler, Allah belki düşmanlarınızla aranızda öyle bir dostluk kuracaktır ki sizi birbirinize kavuşturacaktır. İşte bu, onların bütün günahlarını affettirecek olan İslam'dır. Kullarının kalplerinde olup bitenleri bilmekte olan Allah sizlerin birbirinizi sevgi ile birleştirecek olan şeyi sağlamaya gücü yetendir. Allah sizi bir araya getirebilir, buna gücü yeter. İşlediğiniz günahlarınızı da affedebilir. Allah sınırsız rahmeti ve merhameti ile size lütufta bulunabilir.

Müminler, kafirler arasındaki akrabaları ile dostluk etmelerinin yasaklanınca ve onlar bu durumdan üzüntü duymakta iken, Ebu Bekir'-in kızı Esmâ'nın müşrik olan annesi Kuteyle bint-i Abdü'l-İzzî elinde hediyelerle kızının yanına gelmişti. Esmâ onun içeri girmesine izin vermemiş, hediyesini de kabul etmemişti. Bu sırada şu ayet nazil oldu:

لاَ يَنْهَاكُمُ اللّٰهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ: **Allah, sizinle dininizden dolayı savaşmayanlara ve sizi yurtlarınızdan kovmayanlara iyilik yapmanızı, onlara adilce davranmanızı yasaklamaz. Çünkü Allah her şeyin hakkını verenleri sever.(8)** Her şeyde bir hikmeti olan ve her şeyi en iyi bilen Allah sizinle dini gaye için savaşmamış olan müşriklere iyilik etmenizi yasaklamaz. Sizi evinizden yurdunuzdan çıkarmamış olan müşriklere karşı iyilik etmenizi de yasaklamaz. Çünkü bunlarla dostluk etmenin yasaklanmasına sebep yoktur. Siz onlara karşı ilahî adaleti gösterin.

إِنَّمَا يَنْهٰيكُمُ اللّٰهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَاَخْرَجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ وَظَاهَرُوا
عَلٰٓى اِخْرَاجِكُمْ اَنْ تَوَلَّوْهُمْۚ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٩﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ
اٰمَنُٓوا اِذَا جَٓاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّۜ اَللّٰهُ اَعْلَمُ بِاِيمَانِهِنَّۚ فَاِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ
مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ اِلَى الْكُفَّارِۜ لَا هُنَّ حِلٌّ لَهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّۜ وَاٰتُوهُمْ
مَٓا اَنْفَقُواۜ وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ اَنْ تَنْكِحُوهُنَّ اِذَٓا اٰتَيْتُمُوهُنَّ اُجُورَهُنَّۜ وَلَا تُمْسِكُوا بِعِصَمِ
الْكَوَافِرِ وَسْـَٔلُوا مَٓا اَنْفَقْتُمْ وَلْيَسْـَٔلُوا مَٓا اَنْفَقُواۜ ذٰلِكُمْ حُكْمُ اللّٰهِۜ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْۜ وَاللّٰهُ
عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾

Allah'ın aranıza koymuş olduğu bağın gereğini yapın. Biliniz ki Allah bütün işlerde adil olmayı, hak sahiplerine haklarının verilmesini sever. Özellikle de akrabalık hakkına riayet edenleri.

إِنَّمَا يَنْهَاكُمْ اللَّهُ عَنْ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ وَظَاهَرُوا عَلَى إِخْرَاجِكُمْ أَنْ تَوَلَّوْهُمْ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَأُوْلَئِكَ هُمْ الظَّالِمُونَ: **Ancak Allah sizinle kendi dinleri için savaşanları, sizi yurtlarınızdan kovanları ve yurtlarınızdan çıkarılmanıza destek verenleri dost edinmenizi yasaklamaktadır. Kim onlarla dostluk kurarsa işte onlar zalimlerdir.(9)** Her şeyi bilen ve her yaptığını en iyi yapan Allah, sizinle din maksadıyla savaşanları ve dini amaç için sizi evlerinizden ve Allah'ın şeref nasip ettiği Mekke'den kovup çıkaranları, bu konuda düşmanlarınıza yardım edenleri dost edinmenizi yasak etmiştir. Siz evlerinizden çıkarılırken bazı müşrikler sizinle vuruşmamışlardır. Fakat onlar sizi bizzat kovanlara sözleriyle, mallarıyla ve fitne çıkarmak suretiyle yardımcı olmuşlardır. Bundan dolayı onlarla içli dışlı olmamanızı, onlardan uzak durmanızı emretmiştir. Bu açık yasaklama geldikten sonra sizin içinizden onlarla dostluk edenler olursa işte onlar Hak tarafından indirilen ilahî yasağın dışına çıkmış olurlar. Bu da onların acıklı bir azap ile cezalandırılmalarını icap ettirir. Daha sonra şöyle buyurulmuştur:

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمْ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَا هُنَّ حِلٌّ لَهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَآتُوهُمْ مَا أَنفَقُوا وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ وَلَا تُمْسِكُوا بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ وَاسْأَلُوا مَا أَنفَقْتُمْ وَلْيَسْأَلُوا مَا أَنفَقُوا ذَلِكُمْ حُكْمُ اللَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ: Ey

iman edenler! Mümin kadınlar hicret ederek size geldikleri zaman onları imtihan ediniz. Allah onların îmanlarını daha iyi bilir. Siz de onların inanmış olduklarına inanırsanız onları kafirlere geri vermeyiniz. Bunlar onlara helal değildirler, onlar da bunlara helal olmazlar. Onların ödediklerini geri verin. Mehirlerini öderseniz bu kadınlarla evlenmenizde bir beis yoktur. Kafir kadınları nikahınızda tutmayın ve ödediklerinizi geri isteyin. Kafirler de ödediklerini sizden istesinler. Allah'ın hükmü budur. Aranızda Allah hüküm verir. Allah her şeyi bilendir, her şeyi en iyi yapandır.(10) Ey müminler! Kafirlerden kaçarak size gelen mümin kadınları önce imtihan ediniz. Onlarda Allah'ın iman kandilinden yansımış bir ışık olup olmadığına bir bakın. Onların kalplerine ve dillerine iman nuru yansımış mı yansımamış mı, kontrol ediniz. Gerçi onların kalplerinde iman olup olmadığını en iyi Allah bilir. Ama siz de onların inanmış kadınlar olduğuna inanırsanız, onları kafirlere geri iade etmeyiniz ki mürted olmasınlar. Sonuç olarak onların iman etmiş olduğuna kanî olursanız, onlar kafir olan kocalarına helal olmazlar. O kafir kocaları da dinleri farklı farklı olduğu için bunlara helal olmazlar. Siz onların mümin olduklarına inanarak onları yanınızda tutarken eski kafir kocaları gelir de mümin olmuş olan karılarını almak isterlerse onlara ödemiş oldukları mehirlerini iade ediniz. Eski kocalarının ödemiş oldukları mehirleri iade ettikten sonra o mümin kadınlara mehirlerini tıpkı diğer mümin kadınlara olduğu gibi tekrar siz ödeyerek onlarla evlenmenizde bir sakınca yoktur. Eski kafir kocalarına ödediğiniz mehirleri ikinci kez ödeyeceğiniz mehirlere mahsup etmeyiniz. Size gelen mümin kadınları kafir kocalarına iade etmeye izin verilmemesi kesinlik kazandığına göre siz de ey müminler kafir karılarınızı nikahınız altında tutmayınız. Onları boşayınız ve kafirlere katıldıkları takdirde kendilerine ödediğiniz mehirleri geri isteyiniz. Onlar da müminler arasına katılan karılarına ödedikleri mehirleri geri istesinler. Kur'an'da sizin için indirilmiş olan bu ayetler sizin işlerinizi çekip çevirmekte olan Allah'ın hükmüdür. Allah bununla size hükmetmektedir. Allah kendi bilgisi ve hikmetine göre hüküm verir.

وَاِنْ فَاتَكُمْ شَيْءٌ مِنْ اَزْوَاجِكُمْ اِلَى الْكُفَّارِ فَعَاقَبْتُمْ فَاٰتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ اَزْوَاجُهُمْ
مِثْلَ مَٓا اَنْفَقُواۜ وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذٖٓي اَنْتُمْ بِهٖ مُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾ يَٓا اَيُّهَا النَّبِيُّ اِذَا جَٓاءَكَ
الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلٰٓى اَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللّٰهِ شَيْـًٔا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا
يَزْنٖينَ وَلَا يَقْتُلْنَ اَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتٖينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرٖينَهُ بَيْنَ اَيْدٖيهِنَّ
وَاَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصٖينَكَ فٖي مَعْرُوفٍ فَبَايِعْهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللّٰهَ
اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحٖيمٌ ﴿١٢﴾

وَإِنْ فَاتَكُمْ شَيْءٌ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ فَعَاقَبْتُمْ فَآتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ أَزْوَاجُهُمْ مِثْلَ مَا أَنفَقُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنتُم بِهِ مُؤْمِنُونَ: **Eşlerinizden dolayı bir miktar malınız kafirlerde kalırsa ve sizde onlara saldırıp onları yenerseniz, eşleri gidenlere ödemiş oldukları kadar malı veriniz. İman etmiş olduğunuz Allah'a karşı gelmekten sakının.(11)** Ey müminler, karılarınız kafirlere katılır da siz onlara ödemiş olduğunuz mehirlerin tamamını veya bir kısmını geri alamazsanız, ondan sonra da size ait mehirleri geri iade etmeyen kafirlere saldırırsanız ve onları yenerek ganimetler elde ederseniz, ganimetleri taksim etmeden önce karısı kaçtığı için maddi zarara uğrayan kişiye sarf ettiği mal miktarınca ödeme yapınız. Mümin kardeşinizin hakkını zayî etmeyiniz.

Bundan sonra Allahü sübhanehu, peygamberine irşat ve ta'lîm yolunu göstermek için şöyle buyurdu:

يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَى أَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِينَكَ فِي مَعْرُوفٍ فَبَايِعْهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ: **Ey peygamber! Mümin kadınlar sana gelerek Allah'a şirk koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarını öldürmemek, kötü ve yanlış bir şey yapmamak, herkesin bildiği ve kabul ettiği şeylerde sana karşı gelmemek hususlarında söz verdiklerinde onların bîatlarını kabul et ve onlar için Allah'tan af dile. Allah affedici ve bağışlayıcıdır.(12)** Ey peygamber, iman etmiş kadınlar sana gelip bîat ederek, dinde yer alan bütün hukuklara ve sınırlara uyacaklarına, tek ve bir olan Allah'a …

يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَئِسُوا مِنَ
الْاٰخِرَةِ كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ اَصْحَابِ الْقُبُورِ ﴿١٣﴾

hiçbir şirk koşmayacaklarına, onun oğlu var demeyeceklerine, hiçbir insanın malını çalmayacaklarına, evli iken veya evli değil iken zina yapmayacaklarına, ana karnındaki cenini öldürmek veya kız çocuklarını diri diri toprağa gömmek gibi işler yapmayacaklarına, kendi kocasından olmaması sesebiyle çocuğünü düşürerek insanlar arasında dedikoduya ve iftiralara sebebiyet vermeyeceklerine, kısaca aklen ve dinen doğru olan-ları yerine getirirken sana karşı durmayacaklarına ve her türlü çirkinliklerden uzak duracaklarına dair sana söz verdiklerinde sen de onların bîatlarını kabul et. Bu bîattan önce onların yapmış oldukları çirkinlikleri affetmesi için Allah'a dua et. Onların niyetlerindeki ihlası bilmekte olan Allah, onlar samimi iseler onları affedecektir. Onların tövbelerini kabul edecektir.

Müslümanlardan bazı fakir insanların, Yahudilerin yetiştirdikleri bazı ürünlerden faydalanmak için onlarla irtibat kurmalarından sonra şu ayet nazil olmuştur:

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لاَ تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَئِسُوا مِنَ الْآخِرَةِ كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ: **Ey iman edenler! Kendilerine Allah'ın gazap ettiği bir kavmi dost edinmeyin. Onlar ahretten ümitlerini kesmişlerdir. Tıpkı kafirlerin kabirde yatanlardan ümit kestikleri gibi.(13)** Sizin imanınız Yahudilerle ilişki kurmamayı ve onlarla dost olmamayı gerektirir. Bütün müşriklerden uzak durunuz. Çünkü onlar ahretten ümitlerini kesmişlerdir ve bu yüzden ahrete, ahrette olacağı vaat edilenlere ve hesap sorulacağına inanmamaktadırlar. Tıpkı kafirlerin kabirlerinde yatanların dirileceğine, mahşerde toplanacaklarına, mezarlarından diri olarak çıkarılacaklarına ve Allah'ın huzuruna getirileceklerine inanmadıkları gibi. Eğer siz inanan insanlar iseniz ve bunları kabul ediyorsanız, onlarla dostluk etmemelisiniz.

Allah bizleri ve bütün ihlaslı müminleri, kıyamet gününe inananlardan eylesin.

SÛRENİN HATİMESİ

Ey tevhîde ve Muhammed'e iman eden kişi, Allah seni tevhidin ve imanın şeref makamına yerleştirsin. Seni tereddütten ve yanlışlara yönelmekten uzak tutsun. Sen ehl-i gaflet olanlarla, cahillerle, evhâm ve hayâl denizinde batmış olanlarla dostluk etmemelisin. Bu evhâm ve hayâl onlara dünyâ nimetlerine sarılmalarından sirayet etmiştir. O gibi insanlar bu düşüncelerinden dolayı mahrumiyetlere uğrayacaklardır. Sen namusunla yoksulluk köşesinde oturmaya, dünya nimetlerinden çok azı ile yetinmeye ve abartıcıların hayallerinden uzak durmaya devam et. Samed ve muîn olan Allah'a tevekkül etmeyi sürdür. İçinden bir şey yapmak geldiğinde ve sakinleştiğinde Allah'a yönel, ona dua et. Allah'ın senin için takdir ettiğine ve sana verdiği nimetlere razı ol. Sana verdiği nimetlerden dolayı gizli ve açık her yerde şükret. Hem kork, hem de iste. Orta yolu bul. Bütün işlerinde ona tevekkül et. Bütün hallerinde onunla kavuşma şerefine erişmeyi arzu et. Buluşacağın yer Me'vâ cenneti ve sirde-i müntehâ olacaktır.

Allah bizleri ve bütün kullarını oralara kavuştursun. Onun keremine mazhar kılacak makamlarda yer edinmeyi nasip etsin.

SAFF SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

İlme'l-yakîn ve ayne'l-yakîn derecelerini hak ettikten sonra yükselerek Hakka'l-yakîn mertebesine ulaşanlara, o makama yerleşerek dünyanın boyamalarından ve aldatmalarından kendini koruyup varlık denizinin dalgalarına kendini atanlara, türlü türlü mükaşefe ve müşahadelerle donatılmış olanlara, varidât havuzuna dalan ve makam-ı mahmûda ulaşanlara şu hususlar gizli kalamaz:

O makamlara ulaşabilenlerin yaptıkları, söyledikleri, bütün dereceleri ve halleri itidalin gerektirdiği gibidir. İfrat ve tefritin ikisinden de uzaktır. Çünkü o makamlara ulaşabilenler sadece Allah'ın ahlakı ile ahlaklananlardır, onun mutedil vasıfları ve değiştirilemez olan isimlerine uygun sıfatlarla muttasıf olanlardır. Onlar bütün maksatları vahdete erişmek olan, Allah'ın zatının sıfatlarının hepsiyle ahlaklanmayı elde edebilmeye gayret etmek olan ihlaslı müminlerdir. Hatta yaratılmış olan her şey bu yüce ve ulvî isteğin gerçekleşmesini arzu eder. Bu sebeple Allahü sübhanehu, sevgili peygamberine, bütün mahlukatının kendisine yöneldiğini haber vermiştir.

Sonra da müminlere seslenmiş, onları aydınlatmak ve hallerini ıslah etmek için, kendi aziz ismiyle başlayarak şöyle buyurmuştur:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٢﴾ كَبُرَ مَقْتاً عِنْدَ اللّٰهِ اَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٣﴾

SÛRENİN TEFSİRİ

بسم الله: Adaletin gerektirdiği şekilde dilediği gibi tecelli eden **Allah'ın,** الرحمن : Onları cennet yoluna götürecek olan adalet terazisini koyarak kullarına merhamet eden **Rahmân**'ın, الرحيم: Dünyadan ayrıldıktan sonra onları vücûb alemine ulaştırmak suretiyle de onları koruyan **Rahîm**'in adıyla başlarım.

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ: Göklerdekilerin ve yerdekilerin hepsi Allah'ı tesbih eder. O üstündür, hikmet sahibidir.(1) Yükseklerde yaratılmış olanlar ile aşağılarda yaratılmış olanların hepsi Allah'ı tam bir tenzih ile tespih ederler. Bütün mevcudat nasıl ona yönelmesinler ve onu zikretmesinler ki? İstediği her şeyi yapmaya ve dilediği kadar yapmaya gücü yeten sadece odur. Yaptığı her şeyi en iyi yapan ve takdir eden de odur.

Müslümanlar, Hz. Peygamber'in huzurunda Allah'a söz verdikleri zaman, "Biz Allah'ın en sevdiği amelleri bilmiş olsaydık o uğurda mallarımızı ve canlarımızı verirdik" demişlerdi. Bunun üzerine "Allah, uğrunda savaş edenleri sever"[1] ayeti inmişti. Ama onlar Uhud savaşında geri çekilmişlerdi ve sözlerinde durmamışlardı. Şu ayet indi:

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ: Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz?(2) Ey iman edenler, sizin imanınız ahde vefayı gerektirir. Siz Allah'a söz verdiğiniz ve yemin ettiğiniz zaman, yapmayacağınız ve vefa göstermeyeceğiniz sözü niçin verdiniz?

Siz ey müminler, iyi biliniz ki:

كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللّٰهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ: Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz Allah katında büyük bir suçtur.(3) Yeri geldiğinde ……….

[1] Saf, 61/4.

إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الَّذٖينَ يُقَاتِلُونَ فٖى سَبٖيلِهٖ صَفًّا كَاَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ ﴿٤﴾
وَاِذْ قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهٖ يَا قَوْمِ لِمَ تُؤْذُونَنٖى وَقَدْ تَعْلَمُونَ اَنّٖى رَسُولُ اللّٰهِ
اِلَيْكُمْ فَلَمَّا زَاغُوا اَزَاغَ اللّٰهُ قُلُوبَهُمْ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْفَاسِقٖينَ ﴿٥﴾

---

yapmayacağınız şeyleri yapacağız diye söylemeniz, verdiğiniz sözü tutmamanız, intikamını alacak olan Allah'ın katında büyük bir günahtır.

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُنيَانٌ مَرْصُوصٌ: **Allah, uğrunda saf tutarak, birbirlerine yapışmış gibi savaşanları sever.(4)** Allah dininin yaygınlaşması ve tevhid kelimesinin yüceltilmesi için omur omuza saf tutarak, birbirlerine yapışmışcasına savaşanları sever. Onlar öyle bir saf oluştururlar ki aralarında hiçbir delik, hiçbir aralık olmaz.

Yine iyi biliniz ki sözünüzde durmamanız Allah'ın azametinden bir şey eksiltmez. Tıpkı sözünüze sadık kalmanız onun büyüklüğünü artırmayacağı gibi. Fakat sözünüzde durmamanız peygamberi üzer. Peygamberi üzmek ise Allah'ın üzeni üzmesini, onu üzene buğz etmesini, ona ceza vermesini ve gazap etmesini gerekli kılar.

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَاقَوْمِ لِمَ تُؤْذُونَنِي وَقَدْ تَعْلَمُونَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ وَاللَّهُ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ: **Bir zaman Musa kavmine, ey kavmim, benim Allah'ın size gönderdiği peygamberi olduğumu bildiğiniz halde beni niçin incitiyorsunuz, demişti. Onlar yoldan sapınca Allah da kalplerini saptırmıştı. Allah fasıklar topluluğunu doğru yola yöneltmez.(5)** Ey peygamberlerin en mükemmeli, sözünü tutmayanlara, kardeşin Musa-yı kelîmullâh'ın hikayesini hatırlat. Hani Musa, kendisine düşmanca iftira atan ve yumurtalarını şişiren kavmine seslenmişti. Onlara, peygamberlerin kendi kavimlerine gönderilmesine atıfta bulunarak ey kavmim, diye hitap ederek, yaptıkları kötülükten vaz geçmelerini istemişti. Bana bu asılsız iftiraları yaparak beni niçin üzüyorsunuz, demişti. Halbuki siz benim peygamber olduğuma delalet etmek üzere gösterdiğim mucizeleri çok iyi biliyorsunuz. Benim vahiyle size peygamber olarak gönderildiğimi, sizi doğru yola sevk etmek için gönderildiğimi, bu yolun sizi Hakk'ı tanımaya götüreceğini çok iyi biliyorsunuz. Bilgileriniz bana eziyet etmemenizi gerekli kıldığı halde bana niçin eziyet ediyorsunuz, demişti. Onlar hakikatten ayrıldıkları ve asıl …

وَاِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي اِسْرَاۤئِيلَ اِنِّي رَسُولُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرٰيةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ اَحْمَدُ فَلَمَّا جَاۤءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هٰذَا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٦﴾

fıtratları olan ilahî fıtratlarından ayrıldıkları zaman Allah da onların kalplerini saptırdı. Onlara Hakk'ı kabul etmeyi ve Hakk'a yönelmeyi nasip etmedi. Bunun üzerine onlar doğru yoldan çıktılar, o büyük cezaya, o muazzam azaba müstahak oldular. Her şeyi en iyi bilen ve her şeyi en iyi yapan Allah, asıl fıtratlarının dışına çıkan toplulukları doğru yola iletmez. O yol Hakk'ın ve tevhidin marifetidir.

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَابَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَاةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ:

Meryem oğlu İsa da, ey İsrail oğulları, ben Allah'ın size gönderdiği peygamberiyim. Benden önce inen Tevrat'ı kabul ediyorum ve benden sonra gelecek Ahmed isimli bir peygamberi de müjdeliyorum, demişti. Açık açık deliller getirince de "Bu ap açık bir sihirdir" demişlerdi.(6) Ey peygamberlerin en mükemmeli, sen yine onlara kardeşin İsâ peygamberi hatırlat. Kavmine seslenerek, Allah beni sizleri aydınlatmak için, sizleri Hak yoluna ve tevhid yoluna yöneltmek için peygamber olarak gönderdi. İçlerinizi tevhid yoluna ters düşen kaymalardan ve sapmalardan koruyarak güzelleştirmek için ve dünya hayatınızı düzenlemek maksadıyla Allah katından indirilmiş olan Tevrat'ı da kabul ediyorum. Aynı zamanda güzel ahlakı tamamlamak üzere tam bir yetki ile, Allah'ın zatının birliğini gösterecek olan, peygamberlik ve din işini sonlandıracak olan, benden sonra gönderilecek Ahmed isminde bir peygamberi de size müjdeliyorum. O peygamber, hamd ve şükrü diğer peygamberlerden daha kapsamlı ve daha tam olduğu için Ahmed diye isimlendirilmiştir. Peygamberlerin Allah'a hamd etmeleri, Allah'ın sıfat ve fiillerinin tevhidinin gereğidir. Hz. Peygamber'in hamd etmesi ise tevhid-i zât hasebiyledir ki tevhid-i ef'âl ve tevhid-i sıfâtı da içine alır.

İsâ a.s, getirmiş olduğu daveti ortaya koyduğu zaman, onun dediklerinin doğru olduğuna delalet eden mucizeler istediler. Onların istediği açık delilleri ve Musa'nın mucizelerinden daha büyük mucizeleri gösterdiği zaman ise onu yalanlama yoluna koyuldular. İnatla ve ....

وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعٰۤى اِلَى الْاِسْلَامِؕ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ ﴿٧﴾ يُرِيدُونَ لِيُطْفِؤُا نُورَ اللّٰهِ بِاَفْوَاهِهِمْ وَاللّٰهُ مُتِمُّ نُورِهٖ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿٨﴾

büyüklük taslayarak ona karşı çıktılar. Bu İsa ve göstermiş olduğu şeyler sihirden başka bir şey değildir. Bunların sihir olduğu açıktır, dediler. Kendisi iyi bir sihirdir ya da bir cismi varmış gibi görünmektedir, dediler. Onların açık mucizeleri gördükten sonra İsa'yı yalanlamaları, ona layık olmayan şeyleri nispet etmeleri, insanların kulluk hukukunu yerine getirmeleri için konulmuş ilahî sınırların dışına çıkmaktan başka bir şey değildir.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعَى إِلَى الْإِسْلَامِ وَاللّٰهُ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ: **İslâma çağırıldığı halde Allah'a karşı yalan uydurandan daha zalim kim olabilir? Allah zalimler topluluğunu hidayete erdirmez.(7)** Yaptıklarını en güzel biçimde yapan Allah'a iftira ederek, peygamberinin doğru söylediğini teyit etmek için indirdiği mucizelerinin yalan olduğunu söyleyenden, hudud-ı ilahiyyenin gereklerinin dışına daha çok kim çıkabilir? Allah o peygamberi mukaddes nefsiyle desteklemiş ve onu insanları tevhidinin yoluna götürsün diye göndermiştir. Halbuki o zalim ve iftiracı kişi, belki kabul eder diye, belki inanır da emir ve yasaklarını yerine getirir diye bütün günahlardan uzak olan İslam'a davet edilmişken, kabul edip icabet edeceğine reddetmiş ve yalanlamıştır. Peygamberin mucizelerini sihir olarak görmüştür. Yalan söylemiştir, iftira etmiştir. Kullarının kabiliyet ve yeteneklerini görmekte olan Allah, asli fıtrat olan fıtrat-ı ilahinin gereklerini yapmayanları, yaratılış amacının dışına çıkanları doğru yola yönlendirmez. Allah'ın dini en sağlam yoldur. Fakat insanların çoğu bunu bilmiyorlar ve bilmedikleri için yoldan çıkıyorlar. Kat'î deliller ortaya çıktıktan sonra, onların bu iftiradan ve yalanlamadan, başka bir amaçları olamaz.

يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللّٰهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللّٰهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ: **Onlar ağızlarıyla Allah'ın nurunu söndürmek istiyorlar. Halbuki Allah, kafirler istemeseler de, nurunu tamamlayacaktır.(8)** Onlar bu fitneyi çıkarmak suretiyle sadece tek, bir ve Samed olan Allah'ın kainatın bütün maşrıklardan parlayan, bütün zerrelerin başlangıcında parlayan nurunu ağızlarıyla söndürmek istiyorlar. Dikkat ediniz! O nur, insanların en .....

هُوَ الَّذِى اَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدٰى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٩﴾ يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا هَلْ اَدُلُّكُمْ عَلٰى تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابٍ اَلِيمٍ ﴿١٠﴾

hayırlısına tevhid-i zatı açıklamak için indirilmiş olan dindir. Onlar bu nuru sadece aklî ve nakli hiçbir dayanağı olmayan boş sözleriyle söndürmek istiyorlar. Beni gözleriyle gördükleri zaman ne yapacaklar? Azamet ve Kibriya sahibi olan Allah nurunu gayesine ulaştıracaktır. Kafirler o nurun açığa çıkmasını ve yayılmasını istemeseler bile. Hem de onların burunlarını yere sürterek ve onları aşağılayarak nurunu tamamlayacaktır.

Allah, vahdet-i zatının nurunun yayılmasına tamamlamaz olur mu hiç?

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ: **Dinini bütün dinlere üstün kılmak için, peygamberini hidayetle ve Hak dinle gönderen odur. Müşrikler istemeseler bile. (9)** Bu tamamlama ve kemale erdirme işini yapmak üzere peygamberi Muhammed'i Kur'an-ı azîm ile doğru yoldan yani dedesi İbrahim'den kendisine kalan tertemiz, hanîf yoluyla gönderen odur. Bu sağlam ve doğru yolu gösteren, yani tevhid-i zâtî yolunu açıklayan din, tevhid-i sıfât ve tevhid-i ef'âli göstermek için daha önceden gönderilmiş olan bütün dinlerden üstün olsun diye böyle yapmıştır. Müşrikler tevhid-i Hakk'ın ortaya çıkmasını, açıkça veya gizlice yapılan şirkin damarlarının kesilmesini istemeseler de Allah son dinini göndermiştir.

Allahü sübhanehu İslam dininin bütün dinlere galip geleceğine, kelime-i tevhîdin yükseklere çıkacağına işaret ettikten ve müminleri, sırat-ı müstakim olup hakka'l-yakîn mertebesine ulaştıracak olan bu en sağlam dinin yayılmasına teşvik ettikten ve özendirdikten sonra şöyle buyurmuştur:

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ تُنجِيكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ: **Ey iman edenler! Sizi elîm bir azaptan kurtaracak olan bir ticaretin yolunu size göstereyim mi?(10)** Sanki Allah, insanları kurtaracak ticaret hangisidir, diye sorulmuş gibi, cevap niteliğinde soru soruyor. Sonra da şöyle buyurmuştur:

تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَرَسُولِه۪ وَتُجَاهِدُونَ ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ بِاَمْوَالِكُمْ وَاَنْفُسِكُمْۜ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ
لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَۙ ﴿١١﴾ يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا
الْاَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً ف۪ي جَنَّاتِ عَدْنٍۜ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظ۪يمُۙ ﴿١٢﴾ وَاُخْرٰى تُحِبُّونَهَاۜ نَصْرٌ
مِنَ اللّٰهِ وَفَتْحٌ قَر۪يبٌۜ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِن۪ينَ ﴿١٣﴾

تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ: Allah'a ve peygamberine iman edersiniz, mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihat edersiniz. Eğer bilirseniz bu sizin için en hayırlı olandır.(11) Allah'ın dininin yayılması ve kelime-i tevhidinin yüceltilmesi için mallarınızı ve canlarınızı Allah uğruna feda edersiniz. İman ve cihatla ilgili olarak size anlatılmış olanların faydası size ait olacaktır. Siz kendiniz için uygun olanı, dünyada ve ahrette size faydalı olan şeyleri biliyorsanız, bunu da böyle bilin.

Eğer Allah'a inanırsanız, peygamberini kabul ederseniz ve Allah uğrunda cihat ederseniz:

يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ: O sizin günahlarınızı bağışlar, sizi altından ırmaklar akan cennetlere, Adn cennetindeki güzel evlere yerleştirir. İşte en büyük kazanç budur.(12) Allah sizin önceden işlemiş olduğunuz günahlarınızı bağışlar. Sizi, bağışladıktan sonra ilme'l-yakîn, ayne'l-yakîn ve hakka'l-yakîn bahçelerine girdirir. O bahçelerin içinde, ilm-i huzûrî-yi ilahî demek olan gerçek hayat denizinden fışkıran marifet ve hakikat nehirleri akmaktadır. Sizi Adn cennetindeki güzel hallere, güzel makamlara ve yüce derecelere çıkarır. Orası marifet ve yakîn dereceleridir ki şirk pisliklerinden korunmuştur, tahmin ve zan şüphesinden arınmıştır. Bu şekilde günahların bağışlanması ve cennete yerleştirilmek en büyük kazançtır. Aziz ve alîm olan Allah'ın fazilet ve kereminden marifet ve yakîn erbabı olanların elde edebilecekleri en büyük lütuftur.

وَأُخْرَى تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِّرْ الْمُؤْمِنِينَ: Hoşunuza gidecek bir diğer husus da Allah'tan bir yardım ve yakın bir zaferdir. Sen müminlere müjdele.(13) Siz ey mücahidler, siz ey ibret alıcılar! Sizin için Allah katında seveceğiniz nimetlerden bir başka nimet daha vardır.

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا كُونُوا اَنْصَارَ اللّٰهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيّنَ مَنْ اَنْصَارِي اِلَى اللّٰهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ اَنْصَارُ اللّٰهِ فَاٰمَنَتْ طَائِفَةٌ مِنْ بَنِي اِسْرَائِلَ وَكَفَرَتْ طَائِفَةٌ فَاَيَّدْنَا الَّذِينَ اٰمَنُوا عَلٰى عَدُوِّهِمْ فَاَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ ﴿١٤﴾

O nimet şudur: En güçlü olan ve her şeyde en güzel hikmetlerin sahibi olan Allah'tan size bir yardım gelecektir, sizi bütün düşmanlarınıza karşı galip getirecektir ve sizi çabucak kurtaracaktır. Ey peygamberlerin en mükemmeli, sen mücahitleri türlü türlü dünya ve ahret güzelliklerle müjdele.

Sonra şöyle buyurdu:

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونوا أَنصَارَ اللّٰهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنصَارِي إِلَى اللّٰهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنصَارُ اللّٰهِ فَآمَنَتْ طَائِفَةٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكَفَرَتْ طَائِفَةٌ فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَى عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ: **Ey iman edenler! Allah'ın taraftarları olunuz. Tıpkı Meryem oğlu İsâ'nın havarilerine, benim yanımdaki Allah taraftarları kimlerdir diye sorduğunda havarilerin, biz Allah'ın taraftarlarıyız, demeleri gibi. Bunun üzerine İsrail oğullarından bir taife iman etmişti, bir taife de inkar etmişti. Biz iman edenleri düşmanlarına karşı destekledik ve onlar da galip geldiler.(14)** Ey iman edenler, sizin imanınız, Allah'ın dinine yardımcı olmayı ve peygamberini güçlendirmeyi gerektirir. Siz mallarınızla ve canlarınızla Allah'ın ve peygamberinin yardımcıları olunuz. Peygamberinizin önünde, havarilerin İsa'ya söylediklerini söyleyiniz. İsa onların samimiyetlerini, sevgilerini ve niyetlerindeki yakîn derecesini ve onların İlliyyîn katının yücelerindeki derecelerini sınamak için onlara şöyle demişti: Ben Allah'a yöneldiğimde, onun tevhidinin kendi isim ve sıfatlarının tecellileri olarak yaratılmış kulları arasında yayılmasında kimler bana yardımcı olacaklar, demişti. Havariler duydukları bu soruya, Allah ve tevhidi kendilerine inkişaf ettiği için, onlar şühûd makamına gelmiş oldukları ve oraya yerleştikleri için cevaben şöyle dediler: Allah'da yok olmuş olan bizler, onun bekâsı ile bâkî kalacak olan bizler, ona kavuşmak için can atan bizler Allah'ın yardımcılarıyız, onun yanındayız. Onu sevenler bizleriz. Bizim ondan başka döneceğimiz bir zat yok, ondan başka gideceğimiz birisi yok.

Havariler, Hz. İsa'ya iman eden ilk huriler idi. Hûr beyaz demektir. Onlar temiz inanışlı oldukları için, tereddütten ve tahminden uzak bir akideye sahip oldukları için kendilerine havari denilen on iki kişi idiler.

İsa a.s dinini insanlar arasında açıkladıktan sonra, İsrail oğullarından bir grup iman etti, diğer bir grup ta inkar etti. Bu iki grup arasında anlaşmazlık çıktı. Biz iman eden grubun düşmanlarına karşı, yani İsa'yı inkar edenlere galip gelmesine yardım ettik. Böylece iman etmiş olanlar kafirlere karşı savaşta ve inançta galip gelmiş oldular. Dikkat ediniz, Allah taraftarı olanlar galip olurlar.

Allah bizi ve bütün kullarını, kendi lütuf ve keremi sayesinde, Allah taraftarlarını sevenlerden ve onların izlerinden yürüyenlerden eylesin.

SÛRENİN HATİMESİ

Ey Allah'ın cezbesine kapılan muvahhid, ey Muhammed ümmeti olan kişi, ey Allah taraftarı lakabı almış olan tevhid erbabının yolunda yürüyen kişi, ey dünyanın kirli köylerinden ahretin tevhid şehirlerine hicret edenlerin izinden fakirlik ve yoksulluk içerisinde yürüyen kişi, Allah sena, meram ve maksadının en yücesi olan marifet ve tevhid makamına erişmende yardımcın olsun.

Sen bütün işlerini toparlamalısın, eteklerini çemremelisin, iradî ölümle yok olabilmeye hazırlanmalısın. Bunun sonunda yok olmaktan kurtulacaksın. Ezelî ve sonsuz bekâyı elde edeceksin. İşte bunun yolu Hz. Muhammed'in mührünü taşıyan yoldur. O peygamber bütün insanlara, tevhid-i zatînin yollarını açıklamak ve diğer batıl yolları kapatmak için gönderilmiştir.

Sen içini ve kalbini değişik inanç nakışlarından temizlemelisin. Vahdet-i zatın ince zarif işçiliğine ters düşen bütün şekil ve âdetlerden arındırmalısın. Peygamberinin yolundan gitmelisin. Tıpkı havarilerin kendi peygamberlerinin yolundan tereddütsüz ve şüphesiz olarak yürüdükleri gibi. Bunu yaparsan marifet ve yakîn yolu, Allah'ın izni ve yardımı ile, seni kendisine çekmesiyle, sana o yolun şerefli hizmetini lütf etmesiyle, sana Muhammed Mustafa sevgisi bahşetmesiyle, senin için açılmış olacaktır.

Sakın ha sakın! Dünyaya ve dünya nimetlerine yaklaşmayasın ki arınman ve kurtulman mümkün olsun. Bu ise mükaşefe ve müşahedenin başlangıcıdır.

Allah bizi, lütuf ve keremiyle, tevhidinin yoluna sevk etsin.

CUMA SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

İlmi ilahî ve Hükm-i ilahîden gelen Nebîlik ve velîlik mertebelerinin sırlarına nâil olan kimselere hakîkat gizli kalmaz. Buda; varolmuş ve olacak olan herşeye şâmildir. Cümle mahlukâtın kaderini belirleyen ilahî kalem ve ademi ilahî ayna ile zuhûr eden ilahî irade ve hikmettir. Bu iki mertebenin zuhûru ilahî ilham iledir, insî kuvvet ile veyahut çalışma ile zahir olmaz.

Bununla beraber Allâh'û sübhanehû teâlâ kâmil kudreti ile bize ummî ve en kâmil peygamberin risaletini haber vermektedir. Herhangi bir imlâ ve inşâ vesilesi kullanmamıştır. Onun (s.a.v.) bî'setinin akabinde irşâd ve tebliğ yolunu kapatmıştır, Resûl ve Nebîlik mertebelerinin asıl maksadı budur.

بِسْــــــــــــــــــمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَز۪يزِ الْحَك۪يمِ ﴿١﴾ هُوَ الَّذ۪ى بَعَثَ فِى الْاُمِّيّ۪نَ رَسُولًا مِنْهُمْ ....

SÛRENİN TEFSÎRİ

Cenâb'ı Hak tevhid ehlini tenbih ettikten sonra cümle-i kâinatın kendisine kâmil tevhid ve takdis ile rucû edeceğini bildirerek بِاسْمِ اللّٰهِ: **Allâh'ın adıyla** başlarım. O bütün eşyayı kâmil kudreti ile herhangi zaman ve madde olmadan ademden zahir etmiştir. الرَّحْمَانِ: **Rahmân**'dır, çok merhâmetlidir, bütün kâinata insan cinsinden peygamber göndermiştir. الرَّحِيمِ: **Rahîm**'dir, çok rahmet sâhibidir, mahlûkatı cennete hidayet eder ve onlara cennet özlemi sağlar.

Bu nedenledir ki; يُسَبِّحُ : **Tesbih eder.** Takdis eder, لِلّٰهِ: **Allâh'ı,** Tek ve bir olan herşeyden ve sınırdan münezzeh olan zahir eden مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الأَرْضِ: **Yerdeki ve Gökteki herşeyi,** mevla huzurunda en güzel tezellül şekli ile tesbih ve takdis ederler. الْمَلِكِ: **Meliktir (Sultandır),** vücût memleketine kâhir ve galip hükmüyle tam hakimiyet sağlayan, الْقُدُّوسِ: **Mukaddestir,** Zâtı tâhirdir zamandan ve mekandan münezzehtir. الْعَزِيزِ: **Aziz'dir,** Cümle-i varlıklara kâmil ve müstakil hüküm ile galip gelir الْحَكِيمِ: **Hakimdir (1),** tasvir aleminde dönen herşeyi eksiksiz kavrayandır.

هُوَ الذِي بَعَثَ: **O, gönderdi,** hikmeti ve kudretinin kemâli ile göndermiştir. فِي الأُمِّيِّينَ: **Ummilerin arasından,** okuma ve yazma kaidelerini bilmeyen, kendisini ifade edecek kabiliyete sahip olmayan kimselerin arasından, alîm ve hakîm olan Rabbin bahşettiği beşeri akıl ile istifadeyi bilmeyen. رَسُولاً: **Resûl.** Ummî kendileri gibi büyüyen, مِنْهُمْ: **Onlardan,** Onu cehâletin denesinden kurtardıktan sonra Mukaddes ruh ile ....

... يَتْلُوا عَلَيْهِمْ اٰيَاتِه۪ وَيُزَكّ۪يهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَۗ وَاِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ
لَف۪ي ضَلَالٍ مُب۪ينٍۙ ﴿٢﴾ وَاٰخَر۪ينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْۜ وَهُوَ الْعَز۪يزُ الْحَك۪يمُ ﴿٣﴾

---

desteklemiştir, onu milletler arasında pâk kılmıştır, onu bütün herkesten daha üstün kılmıştır, onu ilâhî bilgilerin ve hakîkatlerin içine almıştır. Çünkü o; يَتْلُوا عَلَيْهِمْ: **Onlara okuyan'dır.** Umumuna (hepsine) آيَاتِهِ: **Allâh'ın ayetlerini.** Allâh'ın zâtının birliğine delâlet eden, isimlerinin ve sıfatlarının kemâline işâret eden, وَيُزَكِّيهِمْ: **Onları temizleyen.** İslam-ı mübîne ters Allâh'ın birliğine münâfî gelen bütün noksanlıklardan ve pisliklerden, وَ : **ve** Bütün bunlarla يُعَلِّمُهُمُ: **Onlara Öğreten** İlâhî vahiy ile الْكِتَابَ: **Kitabı** Diğer semâvî kitaplardaki bütün hükümleri ve hikmetleri en güzel ve en anlaşılır şekline şâmil olan Kur'an-ı Kerimi öğreten, وَالْحِكْمَةَ: **ve Hikmeti,** Hakîm ve Alîm olan Allâh'ın gönderdiği şerî hükümleri öğreten, وَإِنْ كَانُوا مِن قَبْلُ: **Onlar önceden.** Peygamberimiz Muhammed (s.a.v.)'in gönderilmesinden önce, لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ: **Apaçık bir sapıklık içindeler.(2)** Apaçık bir yoldan sapmanın içindedirler, çünkü onlar peygamberlerden uzak durdurlar.

وَ: **ve** Peygamberimiz (s.a.v.) sadece kendi zamanında yaşayan arapların ummîlerine gönderilmiş bir peygamber değildir, onun peygamberliği herkesi kapsar آخَرِينَ مِنْهُمْ: **Onlardan bazıları da,** Mükelleflerin umumunu. لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ: **Onlara katılmamış olanlar.** Kıyamet gününe kadar kendilerinden öncekileri takip edenler, zira peygamberlik görevi Hz.Muhammed ile son bulmuştur ve zuhuru ile Allâh'ın zâtının tevhidi ve dini mübînin beyânı kemâle ermiştir. وَهُوَ: **ve o** Her şeyden münezzehtir, الْعَزِيزُ: **Çok güçlüdür.** Bütün mukadderâta galiptir, الْحَكِيمُ: **Hüküm ve Hikmet sahibidir (3).** Bütün fiillerde ve hareketlerde.

ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَٓاءُۜ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٤﴾ مَثَلُ الَّذِينَ
حُمِّلُوا التَّوْرٰيةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ اَسْفَارًاۜ بِئْسَ مَثَلُ
الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِ اللّٰهِۜ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥﴾

ذَلِكَ: **Bu** Peygamber (s.a.v.)'in âlemlere rahmet olarak zuhûr olduğu tevhidi zâtidir. فَضْلُ اللّٰهِ: **Allâh'ın lütfudur.** Çok güçlü ve hikmet sahibididir. يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ: **Dilediğine onu verir.** Herhangi bir neden olmadan kullarından dilediğine ihsan eder. وَاللّٰهُ: **ve Allâh** Azamet ve yücelik ridâsını kuşanmıştır. ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ : **Büyük Lütuf sahibidir (4).** Künhü ve vasfı bilineyemen lütuf sahibidir.

Allâh (c.c.) sonra Hz.Muhammed (s.a.v.)'in peygamber olduğuna, kendilerine indirilen kitaplara iman ettikleri ve inandıkları halde sadece Peygamberimiz (s.a.v.)'in kitaplarında zikredildiği, vasıflarının bildirildiği şânının yüceliğinin zâhir olduğu halde inanmayan ve inkar eden kafirlere cevap olarak;

مَثَلُ: **Durumu Gibidir** o Kavmin durumu الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْرَاةَ: **Kendilerine Tevrât Yükletilip.** İçindeki emirleri, nehyleri ve mutlak hükümleri öğrenip üstlenen ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا: **Sonra da taşımayanların durumu,** Ondan faydalanmayıp ve onu tasdik etmeyen özellikle Hâtemennebiyyin Hz.Muhammed (s.a.v.)'in sıfatlarına inanmayan kimselerin durumu, Tevratın kendilerine gönderilmesi ve mükellef kılınmaları, كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا: **Kitaplar taşıyan eşşeğin durumu gibidir.** Sırtına bağlanmış ve ağırlığının altında yorulduğu ilim dolu kitaplar ve onlardan faydalanmayan kimse gibidir, بِئْسَ: **Ne kötüdür** Durumu, مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللّٰهِ: **Allâh'ın ayetlerini yalanlayanların durumu,** Allâh'ın zâtının azametine ve cümle emir ve nehylerinde hükmünün metânetine ve hikmetinin dakikliğine, وَ: **ve** Cümelten. اللّٰهُ: **Allâh** Alîmdir, Hakîmdir ve yaptıklarına hâkimdir. لَا يَهْدِي: **Doğru yola iletmez.**

قُلْ يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ هَادُوٓا اِنْ زَعَمْتُمْ اَنَّكُمْ اَوْلِيَٓاءُ لِلّٰهِ مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا
الْمَوْتَ اِنْ كُنْتُمْ صَادِق۪ينَ ﴿٦﴾ وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُٓ اَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ اَيْد۪يهِمْۜ وَاللّٰهُ عَل۪يمٌ
بِالظَّالِم۪ينَ ﴿٧﴾

Tevhid yoluna, الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ: **Zalim toplumu (5).** İbadet çerçevesi dışında kalan ve şeytana itaat eden toplumu doğru yola iletmez.

قُلْ: **De ki;** Ey Peygamberlerin en mükemmeli sitemkâr ve lüzûmlu bir şekilde bizden haberci olarak o Allâh'ın sevgisini ve velâyetini kazandıklarını idia eden ve bunu; "Biz Allâh'ın evliyâlarındanız ve onun sevdiği kullarıyız diyerek dillendiren yahûdilere onlar ile alay edici bir şekilde deki; يَاأَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا : **Ey Yahûdiler.** Ve yahudileşenler, إِنْ زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ : **Eğer insanlar arasında yalnız sizin Allâh'ın dostları olduğunuzu sanıyorsanız o halde ölümü temenni edin.** Sizi Allâh'a yakınlaştıracak olan ölüm, zira kibir dünyasından iyilik dünyasına intikal sizleri Rahîm olan ve Gafûr olan Allâh'a yakınlaştırır. إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ: **Eğer doğru iseniz (6).** İddia ettiğiniz dostluk ve muhabbet konusunda doğru iseniz ölümü temenni edin.

وَ: **ve** Allâh'a yemin olsun ki; Ey Peygamberlerin en mükammeli, لاَ يَتَمَنَّوْنَهُ: **Temenni etmezler.** Onlar ölümü zaten temenni etmezler, أَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ: **Ellerinin (yapıp) öne sürdüğü (işler) yüzünden asla temenni etmezler.** Yapıp sundukları işler yüzünden, kendi nefislerinin peşine takılıp işledikleri ve bununla birlikte içine düştükleri küfür, isyan ve fasıklığın ve yaptıkları zulüm ile temennide bulunmazlar. وَ: **ve** Cümleten اللَّهُ: **Allâh.** Kullarının bütün yapabildiklerini bilen ve ona hâkim olandır. وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ: **Allâh zalimleri bilir (7).** Onların kalplerinde gizledikleri muhabbeti ve düşmanlığı bilir ve ona göre onlara hesap sorar.

قُلْ: **Deki;** Ey Peygamberlerin en mükemmeli o ölümü temenni etmeyen, onu Allâh rızası için talep etmeyen, dilemeyen ve Allâha ....

قُلْ اِنَّ الْمَوْتَ الَّذٖى تَفِرُّونَ مِنْهُ فَاِنَّهُ مُلَاقٖيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ اِلٰى عَالِمِ
الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُٓوا
اِذَا نُودِىَ لِلصَّلٰوةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا اِلٰى ذِكْرِ اللّٰهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ............

---

ulaşmak için aracı olarak kullanmayan kimselere sitemkâr ve lüzumlu bir şekilde de ki; إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ: **Sizin kendisinden kaçtığınız ölüm.** Sizi bulacak diye dilinizle telaffûzundan çekiniyorsunuz ve sözünü etmekten kaçınıyorsunuz, ulaşması durumunu düşünmek nasıldır. فَإِنَّهُ مُلاَقِيكُمْ: **Muhakkak sizi bulacaktır.** Kesinlikle size ulaşacak ve varacaktır, Zirâ her nefis ölümü tadacaktır ve her canlı ölmek zorundadır, Hây olan Allâh'tan başka. ثُمَّ: **Sonra** Öldükten sonra, تُرَدُّونَ: **Döndürüleceksiniz.** Mahşere doğru çıkarılacaksınız ve sunulacaksınız, إِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ: **Görünmeyeni ve görüneni bilene döndürüleceksiniz.** Onun herşeyi bilen ilmi ile, فَيُنَبِّئُكُمْ: **Size haber verecektir.** O zaman sizi haber verecektir, بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ: **Bütün yaptıklarınızı (8).** İyiliklerinizi ve kötülüklerinizi ve ona göre sizi hesaba çekecektir.

Sonra müslümanlar Cuma namazı konusunda rahat davranmaya başladılar ve namazdan önce toplanma konusunda tembellik gösterdiler, çünkü Peygamber efendimiz (s.a.v.) hutbe okuduğunda yanından ayrılmışlardı ve sesini duydukları deve törenleri müziğini takip etmişlerdi. Bu onların alışılagelmiş adetlerindendi. Allâh sübhanehü onlara itâb (ayıplayarak) ederek onlara şu âyeti indirmiştir:

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا: **Ey İman edenler.** Mutlak itaat ile ettiğiniz imanınız gereği إِذَا نُودِي: **Çağrılırsanız.** Ezan okununca, لِلصَّلاَةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ: **Cuma günü namaza çağrılırsanırz.** Cuma gününde, o Cumadan hemen önce okunan ezandır. فَاسْعَوْا: **Hemen koşun** Hızlı bir şekilde icabet hösterin, إِلَى: **Dinlemeye.** ذِكْرِ اللَّهِ: **Allâh'ı anmaya zikretmeye.** Hutbede ve yapılan tesbihatlarda, وَذَرُوا: **Terkedin.** Uzaklaşın, الْبَيْعَ: **Alış-**

... ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩﴾ فَاِذَا قُضِيَتِ الصَّلٰوةُ فَانْتَشِرُوا فِى الْاَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ وَاذْكُرُوا اللّٰهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠﴾ وَاِذَا رَاَوْا تِجَارَةً اَوْ لَهْوًا اِنْفَضُّوا اِلَيْهَا ....

verişi Ezanı duyduktan sonra, ذٰلِكُمْ: **Bu sizin için.** Alışverişi bırakıp namaz için camiye yönelmek, خَيْرٌ لَكُمْ: **Sizin için daha hayırlıdır.** Ve akıbetiniz için daha iyidir, إِنْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ: **Eğer bilirseniz (9).** Dünyanız ve ahiretinizde sizin içindir.

فَإِذَا قُضِيَتْ: **Kılındıktan sonra.** Edâ edildikten sonra, الصَّلاَةُ: **Namaz.** Cuma günü üzerinize imamla kılınması farz olunan, فَانتَشِرُوا فِي: **Dağılın.** Yeryüzünün her yerine, الأَرْضِ وَابْتَغُوا: **Yeryüzüne dağılın ve taleb edin.** İhtiyaçlarınızı arayın, مِنْ فَضْلِ اللَّهِ: **Allâh'ın lütfundan dileyin.** Allâh'ın iyiliğinden, geniş rızkından, kereminden ve nimetlerinden, وَ: **ve** Cümleten, اذْكُرُوا اللَّهَ: **Allâh'ı Zikredin.** Nimetleri veren sizi yücelten rabbinizi, كَثِيرًا: **Çokça.** Bütün halinizde ve amellerinizde, onu çokça zikredin, Allâh'ın zikrini sadece farz namazlara munhasır bırakmayın, Allâh'ı bütün ahvâlinizde ve vakitlerde zikredin. Kalbinizle, dilinizle ve diğer bütün âzalarınızla zikredin. Zirâ herşey onu tesbih eder, ancak sizler onların zikirlerini sadece azbir kısmını anlıyorsunuz ve zikirlerinizi daim eyleyin. لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ: **Umulur ki kurtuluşa eresiniz.(10)** Her iki diyarı kazanırsınız.

وَ: **ve** Onlar şehvetlerine düşkünlüklerinden camide hutbe dinlerken, إِذَا رَأَوْا: **Gördükleri zaman.** Duydukları zaman, تِجَارَةً: **Bir ticaret.** Yapılan bir ticarete vakıf olduklarında, أَوْ لَهْوًا: **veya bir eğlence.** Kervanların geldiğini haber veren eğlence sesleri duyduklarında, انفَضُّوا إِلَيْهَا: **Hemen dağılıp ona gittiler.** Ona doğru hızlı bir şekilde gittiler, erkeklerden ve kadınlardan oluşan On iki[1] kişi haricinde hepsi camiden çıkıp

[1] Diğer nüshada oniki kişi erkek ve kadın olarak geçer.

... وَتَرَكُوكَ قَٓائِمًاۜ قُلْ مَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهْوِ وَمِنَ التِّجَارَةِۜ وَاللّٰهُ خَيْرُ الرَّازِق۪ينَ ﴿١١﴾

gitti. وَتَرَكُوكَ: **ve seni bıraktılar.** Ey peygamberlerin en mükemmeli, قَائِمًا: **Ayakta bıraktılar.** Minberde ayakta bıraktılar, bu hadise ancak küçücük bir nokta kadar dîni mübîne yan etki etmiştir ve müslümanların şer'î hükümleri gönül rahatlığı ile kabul etmeleri ve uygulamaları için öncü olmuştur. قُلْ: **Deki;** Ey peygamberlerin en mükemmeli onlara vazgeçmeleri ve bu huylarını bırakmaları için deki; مَا عِنْدَ اللّٰهِ: **Allâh'ın yanında bulunan.** Uhrevî hayatı iyiliştirecek, makâm-ı alîleri kazandıracak, خَيْرٌ: **Daha hayırlıdır.** Sizin için ve halinizin ıslâhı için daha hayırlıdır, daha faydalıdır, مِنَ اللَّهْوِ وَمِنَ التِّجَارَةِ: **Eğlenceden ve ticaretten de daha hayırlıdır.** Zira eğlence ve ticaretin hâk ehlinin indinde hiçbir faydası olmaz, eğer farz kılınsaydı nehyedici ve kaldırıcı olurdu, ama uhrevî kerâmetler daimdir. وَ: ve اللّٰهُ: **Muhakkak ki Allâh.** Size yoktan nimetleri var eden, sizi terbiye eden ve büyüten ve size sizden fazlasını sunan odur, خَيْرُ الرَّازِق۪ينَ: **Rızık verenlerin en hayırlısıdır.** Size hesap etmediğiniz şekilde rızık verir, eğer ona halis bir şekilde tevekkül ederseniz, bütün işlerinizi ona yöneltirseniz, onun sonsuz keremine güvenirseniz ve yüce mertliğine güvenirseniz.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey vücûd denizlerine dalan muvahhid kişi, şuhûd ve keşif makamlarına ulaşan kimse, Allâh sana vahdet makamından bir yer vermiştir. Seni sapıklıklardan uzaklaştırmıştır. Allâh'a tevekkül et! Onu kendine vekil kıl! Bütün işlerini ona havale et! Ve onu kendine kefil kıl! Sakın bir an bile Allâh'tan vazgeçme! ve onu bir an bile hatırından çıkarma! Özellikle rızık konusunda Allâh'ın emri ile takdir edilmiş olan rızk konusunda tereddüt etme! O hakîmdir ve varolan herşeyi bilendir. O rızık herkese Allâh'ın iradesi ile dağılır ve herkes kısmetini alır.

Asla ve asla onu ticaret ve dilencilikle talep etme. Hakim ve alîm olan Allâh'ın Sana nasip ettiği mesleğini kullanarak elde etmen senin için daha iyidir ve yaratılış gayende kullanman gerekir, bu şekilde davranırsan Allâh'ın şâkir kullarından ve ona tevekkül eden kullarında olursun.

Sonuç olarak: Rızık Allâh'ın elindedir. Umutsuzlardan olma! Rabbine ibadet et! Ona nimetlerinden dolayı şükret tâki sana yakîn ulaşıncaya kadar.

Allâh'ım bizleri lutfûn ile şâkir kullarından eyle! Amîn...

MÜNÂFİKÛN SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Hakkel yakîn ve sıdk mertebesine ulaşmış evliyâya ilâhî hakikat gizli kalmaz. Bozguncu ve fesât ehli olanlar arasında çıkan; yalan, iftira, seçicilik ve kargaşa dünya hayatında daimdir. Bunun nedeni de; onların mahlûkatın kâbesine yönelmemesi ve Rabbin vâcidin kıblesine dönmemeleridir. Rıza ve teslimiyet makamına ulaşmamalarıdır. Bunu başarabilmek te ancak mârifet ve yakînin tamama ermesinden sonra gelir, bu nedenler olmazsa vusûl derecesine ermiş kimseden kötü ameller ve cerîmeler vukû bulmaz. Nifâk oluşmaz ve cehâletten ve gafletten gelen Allâh'ı unutmak fiilini işlemezler.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اِذَا جَٓاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ اِنَّكَ لَرَسُولُ اللّٰهِ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ اِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللّٰهُ يَشْهَدُ اِنَّ الْمُنَافِق۪ينَ لَكَاذِبُونَ ﴿١﴾

SÛRENİN TEFSÎRİ

Bununla Allâh sübhânehü ve teâla Peygamberi (s.a.v.)'e haber vererek nifâk ehlini anlatmıştır ve onların düştükleri dalâlet yolunu bildirmiştir ve şöyle buyurmuştur:

بِسْمِ اللّٰهِ: **Allâh'ın adıyla başlarım.** O Allâh'ın ilmi; bilgi ile sınırlandırılamaz onun ilmi herşeyden üstündür, الرَّحْمٰنِ: **Rahmandır.** Cümleî mahlûkata emri bilmâruf ve nehy anilmünker ile, الرَّح۪يمِ: **Rahimdir.** Kullarına rahimdir ve onları hidayet ve selâmet yoluna iletir ve onları kurtuluşa erdirir.

اِذَا جَٓاءَكَ: **Sana geldikleri vakit.** Ey peygamberlerin en mükemmeli, الْمُنَافِقُونَ: **Münafıklar.** Seni aldatmak ve kandırmak amacıyla sana ve müslümanlara zarar vermek için gelirlerse, قَالُوا: **Dediler ki.** İmanlarının izhârı konusunda mübâlağa ederek ve te'kîd ederek, نَشْهَدُ: **Şehâdet ederiz ki.** Samimi kalple ikrar ve tasdik ederiz ki, اِنَّكَ لَرَسُولُ اللّٰهِ: **Sen muhakkak Allâh'ın elçisisin.** Hak teâla seni hak üzere gönderdi. وَ: **ve** Senin Peygamber olduğuna şehadetlerini mübâlağa ederek te'yid ettikten sonra, ikrarda da mübâlağa ederek dediler ki; اللّٰهُ: **Allâh** (c.c.) bütün sırları ve gizli işleri bilendir, يَعْلَمُ: **Bilir.** Ve şehadet eder, اِنَّكَ لَرَسُولُهُ : **Muhakkak ki senin kendisinin elçisi olduğunu bilir.** Onlar kendi yalan ve sahtekâr şehâdetlerinde mübâlağa etseler bile, وَاللّٰهُ: **ve Allâh (c.c.)** onların kalplerindeki nifâk ve sahtekârlığı bilir, يَشْهَدُ: **Şehâdet eder.** Kesin bir şekilde, اِنَّ الْمُنَافِق۪ينَ: **Şüphesizki münâfıklar.** İnkâr ve küfürlerinde ısrar eden o münâfıklar, لَكَاذِبُونَ: **Yalancıdırlar (1).**

اِتَّخَذُوا اَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ اِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢﴾ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ اٰمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلٰى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٣﴾ وَاِذَا رَاَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ اَجْسَامُهُمْ ....

Mübâlağa ve teyîd ile onlardan sâdır olan uydurma şehâdetleri yalandır. Ve onlar cümleten اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ: **İmanlarını (kalkan) yaptılar.** Yaptıkları ve teyîd ettikleri şehâdetleri ile dolu olan, جُنَّةً: **Kalkan.** Mallarına ve canlarına koruma yaptılar, فَصَدُّوا: **(insanları) Yoldan çevirdiler.** Savaşa giden müslümanları ettikleri yalan yeminlerinden dolayı yoldan çevirdiler. عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ: **Allâh'ın yolundan.** Onlara öldürücü, esir edici ve yağmacı gelen bu yoldan, onlar cümleten, إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ: **Onların yaptıkları ne kötüdür (2).** İnkârcı ve ikiyüzlü olmaları ve kötü amellerde ısrarcı kalmaları ne kötü bir ameldir.

ذَٰلِكَ: **Bunun (nedeni).** Şehâdetlerinde ısrarcı olmaları ve sınırı aşmaları ve nifâk üzere kalmaları, küfür ve inada devam etmeleri, بِأَنَّهُمْ: **Onlar.** Bunu yapmalarının nedeni, آمَنُوا: **İman ettiler.** Önce Allâh'a ve resûlüne iman ettiler, lisanlarıyla kalplerinde olmayanı ikrar ettiler, bunu da nifak üzere yaptılar. Mallarını ve canlarını korumak için yaptılar, ثُمَّ كَفَرُوا: **Sonra inkar ettiler.** Müminlere inat olsun diye iman ettikten sonra inkâr ettiler, فَطُبِعَ: **Mühürlendi.** Ozaman küfür ile mühürlendi, عَلَى قُلُوبِهِمْ: **Kalplerinin üzerine** (mühürlendi) ve o küfür onların kalbine yerleşti ve kalplerine hakim oldu, küfür ile mühürlenmesinden sonra, فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ: **Artık onlar anlamazlar (3).** İmânın hakîkatini, lezzetini ve muhabbetini anlamazlar, aynı şekilde küfrün bâtıl olduğunu ve fesat olduğunu anlamazlar.

وَ: **ve** Cümleten onlar Allâh'tan gafil davrandılar ve iman nûrundan uzak kaldılar, إِذَا رَأَيْتَهُمْ: **Onları gördüğün zaman.** Ey peygamberlerin en mükemmeli, تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ: **Kalıpları (cisimleri) hoşuna ....**

... وَاِنْ يَقُولُوا تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْۜ كَاَنَّهُمْ خُشُبٌ مُسَنَّدَةٌۜ يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْۜ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْۜ قَاتَلَهُمُ اللّٰهُۘ اَنّٰى يُؤْفَكُونَ ﴿٤﴾ وَاِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللّٰهِ ....

gider. Cisimlerinin ve vücutlarının güzelliği, وَاِنْ يَقُولُوا: **Konuştukları zaman.** Herhangi bir söz ettikleri vakit, تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ: **Sözlerini dinlersin.** Sözlerinin net, anlaşılır ve dillerinin tatlılığı sayesinde. Fakat onlar ledünnî ilimden manevi rüştten ve fıtrî safâ'dan mahrum kaldıklarından dolayı onlar, كَاَنَّهُمْ خُشُبٌ: **Onlar (dayanmış) keresteler gibiler.** Bayatlamış, kurumuş ve fanîleşmiş ve dayanıklılığını kaybetmiş gibiler, مُسَنَّدَةٌ: **Dayanmış ve bayatlamış (Kereste).** Cehâlet ve aptallık duvarına yaslanmış kereste misalidirler. Bununla beraber, يَحْسَبُونَ: **Sanırlar.** Müminlere karşı olan kinlerinden dolayı, كُلَّ صَيْحَةٍ: **Her gürültüyü.** Yapılan her gürültüyü, عَلَيْهِمْ: **Aleyhlerinde.** Ve duyduklarını da o şekilde anlarlar, هُمُ الْعَدُوُّ: **Onlar düşmandır.** Gürültüler onları helak ediyor.

Onların müminlere olan kinleri ve düşmandan korkuları bu derece olduğundan, فَاحْذَرْهُمْ: **Onlardan sakının.** Ey peygamberlerin en mükemmeli onların sohbetini bırak, onların kin ve nefretlerinden sakın. Zira korkak kimse sebepsiz yere bile korkar. Onlar hakkında deki; قَاتَلَهُمُ اللّٰهُ: **Allâh onları kahretsin.** O; İntikam sahibidir ve halleri değiştirebilendir. اَنّٰى يُؤْفَكُونَ: **Nasıl olup ta döndürülüyorlar (4).** Nasıl sahih ve doğru olan hâk'tan uzak duruyorlar ve doğru olmayan bâtıl'a yöneliyorlar, oysa onları bâtıla mecbur eden hiçbirşey yoktur.

وَ: **ve** Muhlis müminlere olan şiddetli kinlerinden dolayı, اِذَا قِيلَ لَهُمْ: **Onlara söylendiğinde.** Nasihat babında, تَعَالَوْا: **Hep beraber gelin.** Yoldan sapanlar ey müsrifler! Peygamberimiz (s.a.v.)'in meclisine koşun يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللّٰهِ: **Allâh resûlü (s.a.v.) sizin için mağfiret dilesin (denildiği zaman).** Sizin için Af sahibi ve Gafûr olan'dan mağfiret .....

... لَوَّوْا رُؤُسَهُمْ وَرَاَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ﴿٥﴾ سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ اَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ اَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ لَهُمْ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلٰى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ حَتّٰى يَنْفَضُّوا ...

---

dilesin, لَوَّوْا رُءُوسَهُمْ: **Başlarını çevirirler.** Boyunlarını ters tarafa döndürürler, binbir türlü yalanlar uydururlar, korkudan ve korunmak amacıyla, وَرَأَيْتَهُمْ: **Onları görürsün.** Batınlarının göstergesi olan yüzlerine baktığında küfrün ve inadın izlerini görürsün ve onlar; يَصُدُّونَ : **Yüz çevirirler.** Müminlerden yüz çevirirler, وَهُمْ: **ve onlar** Batınlarında. مُسْتَكْبِرُونَ : **Kibirlenirler (5).** Kabul etmek ve özür dilemekten imtinâ ederler. Cümleten onlar;

سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ: **Dilesende dilemesen de.** Ey Peygamberlerin en mükemmeli, أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ: **Mağfiret dilesen de.** İntikam sahibi ve halleri değiştiren Allâh'tan mağfiret dilesen de, أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ لَهُمْ: **Dilemesen de onlar için birdir, Allâh onları bağışlamayacaktır.** Allâh Alîmdir Hakîmdir ve bütün ef'âlı bilendir. إِنَّ اللّٰهَ: **Muhakkak ki Allâh.** Kullarının düşündüğü ve yaptığı her şeyi bilir. لَا يَهْدِي: **Hidayet etmez.** Tevhîdin hakîkatine erdirmez. الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ: **Yoldan çıkanları (fâsıkları) doğru yola iletmez (6).** İslam dininin sınırları dışına çıkan kullarını doğru yola iletmez. Doğru yoldan sapanları Allâh nasıl hidayet etsin ve nasıl doğru yola iletsin.

Onlar herşeye rağmen هُمْ: **Onlar.** Müsriftirler ve fâsittirler, الَّذِينَ يَقُولُونَ : **Öyle kimselerdir Derler ki;** Sahabilerden Ensara; Onlara ve Peygambere olan nefretlerinden dolayı derler ki; لَا تُنْفِقُوا عَلَى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ: **Allâh'ın resûlünün yanında bulunanları beslemeyin.** Muhâcirlerden fakir olanlara yardım ediyorlar, حَتَّى يَنْفَضُّوا: **Dağılıncaya kadar.** Mecbur kalıp onun etrafından dağılmaları için. وَ: **ve** Gaflet denizinde boğulmuş, delâlet sularında akıntıya uğramış ve cehâletin derinliklerinde

... وَلِلّٰهِ خَزَٓائِنُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَلٰكِنَّ الْمُنَافِق۪ينَ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٧﴾
يَقُولُونَ لَئِنْ رَجَعْنَٓا اِلَى الْمَد۪ينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْاَعَزُّ مِنْهَا الْاَذَلَّ وَلِلّٰهِ الْعِزَّةُ
وَلِرَسُولِه۪ وَلِلْمُؤْمِن۪ينَ وَلٰكِنَّ الْمُنَافِق۪ينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٨﴾

---

olan o inatçılar bilmiyorlar ki; لِلّٰهِ: **Allâh'ındır.** Allâh'ın gücü ve kuvveti dahilindedir ve mülkündedir, خَزَائِنُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ: **Göklerin ve yerin hazineleri (Allâh'ındır).** Yerin altında ve göklerde bulunan bütün hazineleri bilir, وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ : **Fakat münafıklar.** Küfür ve inatta ısrarcı olanlar. لاَ يَفْقَهُونَ: **Anlamazlar.(7)** Allâh'ın kudretinin kemâlini ve hazînelerinin büyüklüğünü, kereminin ve cömertliğinin genişliğini bilmezler ve anlamazlar.

Allâh'a karşı gâfletleri ve müminlere olan düşmanlıklarından يَقُولُونَ: **Derler ki;** Tehditkâr ve dikkatsiz bir biçimde; لَئِنْ رَجَعْنَا: **Eğer dönersek;** bu seyâhatimizden, إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ: **Medineye daha üstün olan çıkaracaktır.** Kendilerini kastediyorlar, مِنْهَا: **Oradan.** Medine-i Münevvereden, الأَذَلَّ: **Daha alçak olanı.** Müminleri kastediyorlar.

Bedevinin biri ensardan biri ile savaşların birinde şu yüzünden tartışır, bedevi ensârinin başına tahta parçası ile vurur, onu İbn-i Ubey'e şikayet eder ve onu doldurur, dediler ki; Peygamberin yanındakileri beslemeyin ki dağılsınlar, eğer Medine'ye dönersek daha üstün olan daha alçak olanı çıkartır, وَ : **ve** O gaflet içinde gark olmuş dalâlet içinde kaybolmuş ve inatlarında israr edenlerdir, لِلّٰهِ الْعِزَّةُ: **Üstünlük ancak Allâh'a aittir.** Güç ve kuvvet en baştan beri onundur, وَلِرَسُولِهِ: **ve Peygamberine aittir.** İkinci sırada, وَلِلْمُؤْمِنِينَ: **ve Müminlere aittir.** Peygambere tabi olduklarından, وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لاَ يَعْلَمُونَ: **Fakat Münafıklar bilmezler (8).** Allâh'ın izzetini ve ehlullah'ın izzetini (üstünlüğünü); mallarına ve evlatlarına düşkünlüklerinden dolayı cehâletlerinde gark olmuşlardır. O yüzden üstünlüğü sadece kendilerine munhasır ederler.

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ اَمْوَالُكُمْ وَلَٓا اَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِۚ وَمَنْ
يَفْعَلْ ذٰلِكَ فَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٩﴾ وَاَنْفِقُوا مِنْ مَا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ
اَنْ يَأْتِيَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَٓا اَخَّرْتَنٖٓي اِلٰٓى اَجَلٍ قَرٖيبٍۙ فَاَصَّدَّقَ

Sonra Allâh sübhanehü ve teâla müslümanlara teselli olması, onlara güç ve kuvvet vermesi ve daha çok rağbet etmesi için dedi ki;

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا : **Ey İman edenler.** İman ettikten sonra dünyanın heveslerine dönmeyin, mallarınızın ve çocuklarınızın bolluğu ile böbürlenmeyin ki; لاَ تُلْهِكُمْ: **Sizi alıkoymasın.** Sizi meşgul etmesin, أَمْوَالُكُمْ وَلاَ أَوْلاَدُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ: **Mallarınız ve evlatlarınız sizi Allâh'ı anmaktan alıkoymasın.** Allâh'a yönelmekten alıkoymasın, ve herhalükarda ona tevekkül etmekten vazgeçmeyin, وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ: **Kim bunu yaparsa.** Dünya ziynetlerine dönerse, ve onu Allâh'a tercih ederse, فَأُوْلَئِكَ: **İşte Onlar.** Zelil ve alçak olanı üstün ve yüce olana tercih edenlerdir, هُمُ الْخَاسِرُونَ: **Ziyana uğrayanlardır (9).** Hüsran-ı külliye[1] uğrayanlardır, fanîyi bâkiye tercih ettiklerinden ve zâil olan ve zelil olanı kahhâr ve kadîm olana tercih ettiklerinden dolayı hüsrana uğrayanlardır.

وَ: **ve** Mallarınızın sizi harama ve hüsrana uğratacağını duyduktan sonra, أَنفِقُوا مِنْ مَا رَزَقْنَاكُمْ: **Size verdiğimiz rızıktan infak edin.** Ve dünya nimetlerinden size sunduklarımızdan, مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ: **Sizden birine ölüm gelmeden önce.** Ecel gelmeden önce infak edin, ölüm alâmetleri sizde zuhur etmeden önce, فَيَقُولَ: **Sizden o kişi Derki;** Ölümün ulaştığı kişi çaresiz bir şekilde, رَبِّ لَوْلاَ أَخَّرْتَنِي: **Rabbim beni birazcık geciktirseydin.** Ya rabbi bana biraz zaman tanısaydın, إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ: **Azıcık mühlet verseydin.** Uzak olmayan bir zamana kadar bekletseydin, فَأَصَّدَّقَ: **Sadaka verip.** Emrolunduğum gibi sadaka verip ...

[1] Mahtutta (Ne acı hüsran)

... وَاَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٠﴾ وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللّٰهُ نَفْسًا اِذَا جَٓاءَ اَجَلُهَا وَاللّٰهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١١﴾

senin rızanı kazansaydım, وَ: **ve** Sadaka verdikten sonra. أَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ: **Salih kimselerden olsaydım (10).** İnfak edenlerden, emirlerine uyanlardan ve yanında makbul kullarından olayım.

وَ: **ve** Ey müminler yakînen bilinki, Muhakkak ki; لَنْ يُؤَخِّرَ اللّٰهُ نَفْسًا: **Allâh süresi gelmiş olan canı ertelemez.** Asla mühlet tanımayacaktır, إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا: **Eceli gediği zaman.** Ona verilen emânetin teslim zamanı geldiğinde,[2] aynı şekilde daha erkene de alınmayacaktır, sizlere düşen de eceliniz gelmeden tedarikli olmanızdır. وَ: **ve** Cümleten, اللّٰهُ: **Allâh.** Bütün ahvalinizde sizleri takip edendir, خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ: **Yaptıklarınızdan haberdardır.** Yaşadığınız günlerde yaptığınız iyilikleri ve kötülükleri, amellerinize göre sizleri hesaba çeker, onun ilminden hiçbirşey kaçmaz o herşeyi en iyi bilendir, amellerinizin iyisini de kötüsünü de bilir.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey muhammedi nûrun kendisine açıkça keşfedildiği kimse, o nûr herşeyi zuhûr edenden gelmiştir. O vahdet-i zâtın şemsi değilmidir? Bil ki; Allâh'ın mahlûkatları ve diğer herşeyi zuhûr etmedeki ilmi, gücü, kudreti ve üzerine olan hükmü ve onu devam ettirmesi; bütün bunlar herhangi bir öncü maddeden gelmemiştir, herhangi bir âlet veya mukaddimeden de gelmemiştir, Senin üzerine düşen görev hayatın boyunca rabbinin zikri ile iştigal etmendir, bir saat bile onun zikrinden uzak kalmaman gerekir, bir an bile ona yönelmemezlik yapmamalısın, sen ecelinin nezaman geleceğini bilemezsin, eğer ecelin gelirse ondan geriye dönüş olmaz.

Allâh cümlemizi her ahvâlinde uyanık kullarından eylesin.

[2] Başka nüshada şöyle gelmiştir: (emanetin iadesi için takdir edilmiş vakti geldiğinde).

TEĞÂBUN SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Hak teâlânın civarına ulaşan kimseye, onun isimleri ve sıfatlarının hakikatini idrak eden kimseye ; fezâda var olan bütün kâinatın ve herşeyin dönüşü ancak ona olacaktır, bütün herşeyin ve herkesin dönüşü dileseler de dilemeseler de ona olacaktır.

Zira bütün mevcûdâtın hayatlarını idâme ettirmeleri için yaşamaya doğru meyilleri vardır buda onların tabiatları gereğidir. Beni Adem kendi yaratılışı ve daha önce bir şey ifade etmediğini bildiğinden şüphe yoktur, onun kendi hâlıkı ile arasında bir ilişki olduğu tesbit edilmiştir. Onun kendi hayatına olan sevgisi gereği; hâlıkına dönüşü olacaktır, ona aittir ve ona hamd eder.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِۚ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُۘ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ ﴿١﴾ هُوَ الَّذ۪ي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ..............................

SÛRENİN TEFSİRİ

Allâh sübhânehû ve teâla Peygamberi (s.a.v.)'e şöyle haber vermektedir;

بِسْمِ اللّٰهِ: **Allâh'ın adıyla başlarım.** Rahmeti ve keremi vus'atı ile tecellî eden Allâh'ın adıyla başlarım, الرَّحْمَنِ: **Rahmândır.** Her anlarında şânlarında bütün mahlûkata rahmet eder. الرَّحِيمِ: **Rahîmdir.** Bütün insanlara, zira o insana tevhîd sırlarını gösterdi ve onu kendi sûreti üzere resimlendirdi.

يُسَبِّحُ لِلَّهِ: **Allâh'ı tesbih eder.** Onun zâtını mutlak şekilde hertürlü noksandan takdîs eder, onun isimleri ve sıfatlarının künhünü ve adedini idrak edemez. مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ: **Göklerde ve yerde ne varsa hepsi.** Onlara ekvândaki herşey apaçık olsa bile. Onu bütün ayanlar nasıl takdis etmesin. Zira لَهُ الْمُلْكُ: **Mülk Onundur.** Ona münhasırdır. Ondan başka mâlik yoktur, ondan başka üstün yüce yoktur, وَ: **ve** Kezâ لَهُ الْحَمْدُ: Hamd O'nadır. Hasr ve ihtisas üzere hamd o'nadır. Hamd'ı ondan başkası hak etmemiştir. Ondan başka mahlûkata nimet veren yoktur, rızıkları takdir eden odur, وَ : **ve** Cümleten, هُوَ : **O,** kendi zatı, عَلَى كُلِّ شَيْءٍ: **Her şeye,** vücûdiyetinin hükmüne giren herşeye, قَدِيرٌ: **Gücü yetendir (1).** Onun gücü hiç bitmez.

O, herşeyden münezzeh olan Allâh (c.c.) nasıl herşeye gücü yeten olmaz?

Muhakkak ki ; هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ: **Sizi o yarattı.** Sizi yoktan herhangi bir madde ve müdde olmadan var etti, sizi var ettikten sonra tasvir etti, فَمِنْكُمْ كَافِرٌ: **Kiminiz kâfir.** Hakkı örten ve onu gizler oldunuz, kiminiz de kendi nefsinin bulutları altında kalmış ve mahkum olmuş hakikat ……..

... وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَص۪يرٌ ﴿٢﴾ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ
وَصَوَّرَكُمْ فَاَحْسَنَ صُوَرَكُمْۚ وَاِلَيْهِ الْمَص۪يرُ ﴿٣﴾ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ

güneşinden uzak kalmış, وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ: **Kiminiz mümin.** İman üzere gider, tevhid ve irfan yolunu takip eder, o yol ona kolaylaşır, bu nedenle imanı ayan beyan aşîkar olur, وَ: **ve** Cümleten, اللّٰهُ: **Allâh.** Kullarının kalplerindeki bütün herşeyi bilir ve görür, بِمَا تَعْمَلُونَ: **Yaptıklarınızı** Yaptığınız bütün amellerinizi ve her ahvâlinizi bilir, بَصِيرٌ: **Görür.(2)** Sizinle amellerinize göre muamele eder.

Ey mükellefler bilin ki;

خَلَقَ: **O yarattı.** Allah sübhânehû ve teâla kudretinin ve gücünün kemâli ile izhâr etmiştir, السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ: **Gökleri ve yeri hak ile (yarattı).** Ulviyatta ve sufliyatta olan herşeyi hikmet-i tâm ile izhar etti ve o hikmeti insanların idrak edemeyeceği itkân üzere kıldı, hikmeti ile nizam ve intizam üzere yarattıktan sonra kâinattaki mevcûdattan bir kısmını seçmiş ve oraya yerleştirmiştir. وَصَوَّرَكُمْ: **Sizi şekillendirmitir.** Tevhid ve tahkik fıtratı üzerine yarattı ve şekillendirdi ve ondan فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ: **ve şekillerinizi de güzel yaptı.** Zira sizi kendi sûreti üzerine hilâfetini devam ettirebilecek şekilde yaratmıştır, kendi ahlakı üzere olmasını ve kendi sıfatlarını taşımasına lâyık olabilecek şekilde şekillendirmiştir. Sizin fıtratınızı bir gâye bir sebep ve mahlûkatına örnek olarak yaratmıştır. وَ: **ve** Sizi nasıl kendi sûretine yaratmasın ve nasıl sizi en güzel şekilde tasvir etmesin, zira إِلَيْهِ الْمَصِيرُ: **Dönüş ancak o'nadır (3).** Bütün herkesin dönüşü o'na olacaktır, herkesin varacağı yer onun yanıdır, herkesin başlangıcı ondandır ve tekrar döneceği yer onun yanıdır.

يَعْلَمُ: **O (Allâh) Bilir.** Ezeli ilmi ile bütün herşeyi مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ: **Göklerde ve yerde olanları (bilir).** Âlem-i esmâ ve âlem-i sıfattan zuhûra layık olan herşeyi bilir, وَالْأَرْضِ: **ve yerdeki herşeyi (bilir).**

... وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٤﴾ اَلَمْ يَأْتِكُمْ
نَبَؤُا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ فَذَاقُوا وَبَالَ اَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ ﴿٥﴾
ذٰلِكَ بِاَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالُوا ....

Mahlûkâtın kalbinde geçen herşeyi maddiyatı ve olayları bilir, وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ: **Gizlediğiniz şeyleri bilir.** Ey mükellef insanlar, وَمَا تُعْلِنُونَ: ve **Açığa vurduğunuz şeyleri bilir.** Hepsini bilir, وَاللّٰهُ: **Allâh (c.c.)** Her şeyi bilen ve herşeyde var olan ve herşeye hâkim olandır. عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ: **Allâh gönüllerdekinin özünü bilir (4).** Ona hiçbir şey gizli kalmaz ve zerre miktarı dahî olsa herşeyi bilir.

Allah (c.c.) sonra ibâdetinin dışına çıkan kimselere sitem ederek şöyle buyurdu:

أَلَمْ يَأْتِكُمْ: **Size gelmedi mi?** Ey hâkkı nefislerde ve ufuklarda zahir olduktan ve pekiştikten sonra onu inkar eden mükellefler, نَبَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَبْلُ: **Önceden inkar edenlerin haberi.** Hz.Nuh'un, Hz.Hud'un ve Hz.Salih'in kavmi gibi, فَذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ: **Onlar işlerinin vebâlini tattılar.** Onlar dünya hayatında küfürleri ve şirklerinden dolayı kendilerine indirilen azabı tattılar, onlara azap yaptıklarında ısrarcı olduklarında inmiştir, enbiyânın ve resûllerin irşâdı ile hidayet olmamışlardır, وَلَهُمْ: **Onlara vardır.** Ahiret hayatında, عَذَابٌ أَلِيمٌ: **Acı bir azap vardır (5).** Ondan daha acı bir azap yoktur, oda Allâh'ın huzuruna kabul edilmemeleridir.

ذَلِكَ: **Böyledir.** Pişmanlık ve vebâl onlaradır dünya ve ahiret hayatlarında, بِأَنَّهُ: **Muhakkak ki o.** Onların dünya hayatları ve aralarındaki işleri bu şekilde olduğundan, كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ: **Onlara peygamberleri (açık deliller) getirirlerdi,** Allâh'ın indinden ve teyid ederek, بِالْبَيِّنَاتِ: **Açık deliller.** Anlaşılır ve mûcizevî deliller getirdiler, فَقَالُوا: **Dediler ki;**

... اَبَشَرٌ يَهْدُونَنَا فَكَفَرُوا وَتَوَلَّوْا وَاسْتَغْنَى اللّٰهُ وَاللّٰهُ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿٦﴾ زَعَمَ
الَّذِينَ كَفَرُوا اَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ بَلٰى وَرَبِّى لَتُبْعَثُنَّ ....

Peygamberlerin mucizelerine karşı gelmekten aciz kaldıktan sonra ve onların kesin olan delillerinine karşı gelmekten aciz kaldıklarında İnkarcı ve şaşırmış bir şekilde dediler ki; أَبَشَرٌ: **Bir insanmı?** Bizim gibi insan olan biri mi? يَهْدُونَنَا: **Bize doğru yolu gösterecek?** Haşa bir insan diğer bir insanı hidayete erdiremez, cümleten فَكَفَرُوا: **İnkâr ettiler.** Peygamberleri ve getirdiklerini inkar ettiler, وَتَوَلَّوْا: **Yüz çevirdiler.** Tefkir ve tedbir etmekten ve açık delilleri görmekten men ettiler, وَاسْتَغْنَى اللّٰهُ: **Allâh muhtaç olmadığını gösterdi.** Onların hiçbir şeyine ihtiyacı olmadığını ve onların ibadetine ve itâatine ihtiyacının olmadığını gösterdi, وَاللّٰهُ: **Allâh.** Yücelik ve azamet ridâsının sahibi olan Allâh, غَنِيٌّ: **Zengindir.** Zatında bütün mahlûkattan zengindir, onların imanları ve ibdatelerinde de zengindir, حَمِيدٌ: **Övülmeye layıktır (6).** Sıfatları ve isimleri ile kendisine hamdedenlerin övgülerine muhtaç değildir.

Onlar cehâletlerinden inkarda ısrarcı oldular, Allâh'ın kudretini ve cümle-i makdurâtı inkâr ettiler.

زَعَمَ: **İddia ettiler (sandılar)** müsrif ve muânid olanlar iddia ettiler, الَّذِينَ كَفَرُوا: **İnkar edenler (kafirler).** Allâh'ı ve onun yeniden diriltmeye olan gücünü inkar ettiler, أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا: **Tekrar diriltilmeyeceklerini (sandılar).** Kabirden mahşerde hesaba çekilmeyeceklerini sandılar, bu fâsıd düşüncelerinde ve cehâletlerinde ısrar ettiler ve onu hak sandılar. Onu kibirliklerinden dolayı doğru olan hayal ettiler, قُلْ: **Deki;** Ey Peygamberlerin en Mükemmeli onlara; yeniden diriltilmede inkarlarından ve o inkarlarında ısrarcı olmalarından sonra deki; بَلَى: **Hayır!** Ey inkârcı ve nankörler kesinlikle tekrar gönderileceksiniz, وَ: **ve** O hak'tır, رَبِّي: **Rabbim.** Beni vahiyi kabul edebilecek şekilde yaratan rabbim haktır ve o beni gönderdiği hükümlerin merkezi olarak yarattı, لَتُبْعَثُنَّ: **Diriltile-**

... ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْۜ وَذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَس۪يرٌ ﴿٧﴾ فَاٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِه۪
وَالنُّورِ الَّذ۪ٓي اَنْزَلْنَاۜ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَب۪يرٌ ﴿٨﴾ يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ
ذٰلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِۜ ....

ceksiniz. Kesinlikle, ثُمَّ: **Sonra.** Diriltildikten ve haşrden sonra, لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ: **Yaptıklarınız size haber verilecektir.** Dünya hayatınızda yaptığınız bütün amelleriniz, onlardan hesaba çekileceksiniz ve amellerinize göre mükâfatlandırılacaksınız veya cezalandırılacaksınız ve kesinlikle en ufak bir hesap eksik kalmaz. وَذَٰلِكَ: **Bu** Bütün detaylar, عَلَى اللّٰهِ: **Allâh'a göre** Alim ve basîr olan Allâh'a göre يَسِيرٌ : **Kolaydır (7).** Size göre zor olan herhangi bir sorun olsa dahi ona göre kolaydır.

Allâh'ın kâmil olan kudretinin ve şâmil olan ilmini duyduktan sonra;

فَآمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ: **Artık Allâh'a ve Resûlüne inanın.** Onun gönderdiği elçiye inanın, وَالنُّورِ الَّذِي أَنزَلْنَا: **ve indirdiğimiz nura (kur'an'a) inanın.** Onunla gönderdiğimiz ve onu teyid eden nur'a ve dinini belirten yani hakkı ve bâtılı birbirinden ayıran kur'an'a, وَاللّٰهُ: **Allâh.** Gönüllerinizde var olanları bilendir, بِمَا تَعْمَلُونَ: **Yaptıklarınızdan.** Kur'anın yardımı ile yerine getirdiğiniz emirleri ve uzak durduğunuz nehiyleri, arzu ettiklerinizi ve uzak durduklarınızı, emirlerinden ve nehiylerinden, ahkâm ve maariflerden, hakikât ve rumuzlardan ve işaretlerden inkar ettiklerinizden, خَبِيرٌ: **Haberdardır (8).** Sizi tecrübesi mertebesinde mükâkfatlandırır.

Ey mükellefler hatırlayın ki;

يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ: **Sizi topladığında** Allâh sizi topladığında, لِيَوْمِ الْجَمْعِ: **Toplanma günü için.** Haşr için, mükâkafat ve cezâ için, zira o günde bütün melekler, insanlar ve cinler toplanacaklar, ذَٰلِكَ: **İşte o** Gün, يَوْمُ التَّغَابُنِ: **Kimin aldandığının açığa çıkacağı aldanma günüdür.** Yani imtihan hayatındaki aldanmanın ve gururun açığa çıkacağı gündür. وَ: **ve**

... وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّـَٔاتِهٖ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرٖي
مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدٖينَ فٖيهَٓا اَبَدًاۜ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظٖيمُ ﴿٩﴾ وَالَّذٖينَ كَفَرُوا
وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَٓا اُو۬لٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ خَالِدٖينَ فٖيهَاۜ وَبِئْسَ الْمَصٖيرُ ﴿١٠﴾

Cümleten, مَنْ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ: **Kim Allâh'a inanırsa,** Onu tevhit'te ikrar ederse, وَيَعْمَلْ صَالِحًا: **Yararlı iş yaparsa.** İmanını güçlendirip ilmi ayân oluncaya kadar ve ayân olan ilmi hak ve beyân oluncaya kadar, يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ: **Allâh onun kötülüklerini örter,** onun amel sayfalarından siler, وَيُدْخِلْهُ: **ve onu koyar.** Fazileti ve lütfu ile, جَنَّاتٍ: **Cennetlere.** İlmin, gözün ve aklın idrakının dışında olan cennetlere, تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ: **Altlarından ırmaklar akan.** Marifet ve hakikat suları ile dolu, Ezeli ve ebedi hayattan seçilmiş olan, ondan lezzet almaktan uzak durmazlar ve onsuz kalmazlar, zira onlar orada, خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَٰلِكَ : **İçinde ebedî kalacaklar işte bu.** Düşünce ve inâyet ehlinin varacağı en güzel yerdir, الْفَوْزُ الْعَظِيمُ: **İşte büyük kurtuluş budur (9).** Lütfu cesîm ve ondan daha büyük kurtuluş yoktur.

Sonra Allâh sübhanehü ve teâla devam gelen sünneti üzerine vaatlerin sonunda uyarılar olduğunu belirtmiş ve şöyle buyurmuştur;

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا: **İnkâr eden ve âyetlerimizi yalanlayanlara gelince.** Vahdâniyyetimizce ve isimlerimizin ve sıfatlarımızın kemâline delâlet eden ayetlerimizin inkarcılarına, أُولَٰئِكَ: **İşte onlar.** Şakî ve reddedilmiş kimselerdir, أَصْحَابُ النَّارِ **Cehennem ehlidirler.** ve orada kalacak olanlardır. خَالِدِينَ فِيهَا: **Orada ebedî kalacaklardır.** Onlar için ordan kaçış yoktur. وَبِئْسَ الْمَصِيرُ: **Ne kötü gidilecek yerdir orası.(10)** Cehennem ehlinin sonudur orası, Allâh bizleri ve cümle kullarını oradan korusun.

Sonra Allâh teâla bütün hallerinde tevekkül eden mârifet ve îkan ehline ikrar ve tesbit olarak şöyle buyuruyor;

مَٓا اَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِۜ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ يَهْدِ قَلْبَهُۜ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمٌ ﴿١١﴾ وَاَطِيعُوا اللّٰهَ وَاَطِيعُوا الرَّسُولَۚ فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاِنَّمَا عَلٰى رَسُولِنَا الْبَلَاغُ
الْمُبِينُ ﴿١٢﴾ اَللّٰهُ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَۜ ....

مَا أَصَابَ: **İsabet etmez.** Ne isabet edene nede isabet eden şey, مِنْ مُصِيبَةٍ: **Hiçbir musibet.** Yani sevindirici veyahut üzücü bir hadise gelmez, إِلاَّ بِإِذْنِ اللّٰهِ: **Ancak Allâh'ın izni olursa.** Onun iradesi dilerse ve takdir ederse olur, وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ: **Kim Allâh'a inanırsa.** İşlerini ona havale ederse, onu kendine vekil kılarsa ve onu kendine kefil kılarsa; يَهْدِ قَلْبَهُ: **Allâh onun kalbini doğruya götürür.** Yolunu aydınlatır ve onu tevhidin ve hakkın alâmetlerine nazar etmeye layık kılar, وَ: **ve** Her anımızda o, اللّٰهُ: **Allâh.** Hazırda ve gaybta olan herşeyi bilen, بِكُلِّ شَيْءٍ: **Herşeyi** Kudretinin emrine giren herşeyi, عَلِيمٌ: **Bilendir (11).**

Ezelî ilmi ile herşeyi bilir, zirâ ondan hiçbir şey gizli kalmaz. وَ **ve** cümleten أَطِيعُوا اللّٰهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ: **Allâh'a ve peygambere itaat edin.** Size hidayet ve reşâd yolunu tebliğ eden, kıyamet gününde kurtuluşun ve selâmetin yolunu gösterene. فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ: **Eğer yüz çevirirseniz.** Davetinden uzaklaşırsanız sizi tebliğ ve irşad ettikten sonra, onun için sorun yoktur, فَإِنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا: **Bilin ki elçimize düşen.** Ona gönderdiğimiz vahiy ile ve emir ile, الْبَلاَغُ الْمُبِينُ: **Apaçık bir duyurmadır (12).** Ayan ve beyandır.

Onun yüzüne tebliğ ettikten sonra onun üzerinde birşey kalmamıştır, hesabınız ve cezanız bize aittir.

Ey hakka karşı gelen ve bâtılı tercih edenler, sizler nasıl hakk'a karşı gelirsiniz?

Zira o اللّٰهُ: **Allâh ki.** Vâhidtir, ehâdtir, ilâhtır, rab'tır ve tek'tir. لاَ إِلَهَ: **(Ondan başka) ilah yoktur.** Yani Mevcûdatta olan. إِلاَّ هُوَ : **Ondan**

... وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٣﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُٓوا اِنَّ مِنْ اَزْوَاجِكُمْ
وَاَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْۚ وَاِنْ تَعْفُوا وَتَصْفَحُوا وَتَغْفِرُوا فَاِنَّ اللّٰهَ
غَفُورٌ رَح۪يمٌ ﴿١٤﴾

---

başka. Vahdâniyyeti ve istiklâli ile, وَعَلَى اللّٰهِ: **Allâh'a.** Ondan başka sebep ve vesîleye değil, فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ: **Müminler (Allâh'a) tevekkül ederler (13).** Umûmi ihtiyaçlarında ve işlerinde.

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا : **Ey İman edenler.** ve hakkın vücûdtaki vahdâniyyetini ve istiklâlini îkan edenler, إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَكُمْ: **Muhakkak sizin eşlerinizden ve çocuklarınızdan size düşman olanlar vardır.** Sizi Allâh'a itaatten alıkoyarlar, Allâh'a doğru yol almaktan alıkoyarlar, ona tevekkülden alıkoyarlar, ona doğru alçak gönüllü olmaktan alıkoyarlar, sizi hayatı yaşamaya doğru zorlarlar, onu kesbetmeye, sizi helâk edecek amellere zorlarlar, tâki sizi zengin ama aptal kimseden, cimri ve alçak kimseden dilendirirler, sizler onlardan istersiniz, onlar için istersiniz, Allâh'a güvenmezsiniz, ona itimat etmezsiniz, size kefillik etmesinde ve rızkınızı vermesinde güvenmezsiniz, sizi yaradanınıza ve râzıkına olan güveniniz kaybolur gider, onun için ayaklarınız kayar sâbit kalmaz tevekkül ve tefvîd sırâtında ayaklarınız kayar. Cümleten;فَاحْذَرُوهُمْ: **Onlardan sakının.** Yani çocuklarınızdan ve eşlerinizden, onlara kinlerinden ve şerlerinden dolayı güvenmeyin, وَإِنْ تَعْفُوا: **Eğer affederseniz,** Onların kötülüklerini, suçlarını, onları emellerine ulaştırırsanız, sizden alacaklarını aldıktan sonra, وَتَصْفَحُوا: **Kusurlarını başlarına kakmaz.** Yani Onların yüzçevirmelerine karşılık onlara hoşgörülü olursanız ve onların hallerini soranlardan olursanız, وَتَغْفِرُوا: **Hoşgörür ve bağışlarsanız.** Yani onlardan sâdır olan kötü amelleri ve sözleri silerseniz ve gizlerseniz, onların eşyalarını kurtarmak için uğraşırsanız ve emâna ulaşmalarını sağlarsanız, hak sizleri buna muvaffak kıldıktan sonra, فَإِنَّ اللّٰهَ: **Muhakkak ki Allâh.** Onların gönüllerindeki evlat ve eşleri ile ilgil olanları bilir, غَفُورٌ: **Çok bağışlayandır.** Hayatınızda sizden sâdır olan ....

إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ
وَاسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِأَنْفُسِكُمْ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٦﴾

günahlarınızı affeder şer'î izinle olursa, رَحِيمٌ: **Merhamet sahibidir (14).** Size merhamet eder ve zelilliğinizi kaldırır. Sizin amacınız kifâf miktarı kadar olursa ve ona kanaat ederseniz, fazlasını talep için değil. Cümleten;

إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ: **Muhakkak mallarınız ve evlatlarınız sizin için bir imtihandır.** Çok büyük bir olaydır ve şiddetli bir ihtibardır, sakın ikisi ile gurur duymayın, çünkü onlar şeytanların pençeleri ve ipleridir, sizi Allâh'ın yolundan onları gözünüze güzel göstererek ve kalbinize sevdirerek uzaklaştırmaya çalışıyorlar, onlarla iştigal edip Allâh'tan uzak kalmanız ve kurtulanlar zümresine girmemeniz için uğraşırlar, وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ: **Büyük mükâfat Allâh'ın yanındadır (15).**

Kurtuluşa erenler, başkalarına iltifattan uzak duranlar için, فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ: **O halde gücünüz yettiği kadar Allâh'tan korkun.** ve onu kendize şeytanın sapıklıklarına ve fitnelerine karşı kalkan yapın, وَاسْمَعُوا: **Dinleyin.** Rıza ve kabul göstererek Allâh'ın sözünü dinleyin, وَأَطِيعُوا: **İtaat edin.** Emirlerine ve yasaklarına, asla onun hükümlerinin ve hikmetlerinin dışına çıkmayın, وَأَنفِقُوا: **İnfakta bulunun.** Allâh'ın size verdiği rızıktan, size emirlerini yerine getirmeniz ve rızasını kazanmanız için verdiği nimetten, hakkın size emrettiklerini yerine getirin, özellikle karşılıksız iyilik yapma ve infak etme, bunları yaparsanız infâkınız ve emirlere uymanız sizin için خَيْرًا لِأَنفُسِكُمْ: **Sizin için daha hayırlıdır.** Evlatlarınız için ve âhiretiniz için, infâkın en büyük faydalarından biri de, nefsi cimrilikten kurtaraktır, وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ: **Kim nefsinin cimriliğinden korunursa.** İnfâk ederek ve harcayarak, فَأُولَٰئِكَ: **İşte onlar.** Mutlu kimselerdir ve kerim ve cömert sıfatlarını taşırlar, هُمُ الْمُفْلِحُونَ: **Kurtuluşa erenlerdir (16).** Allâh'tan büyük mükâfat ve yüksek derece kazananlardır, o halde;

إِنْ تُقْرِضُوا اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَاعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللّٰهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ ﴿١٧﴾ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٨﴾

إِنْ تُقْرِضُوا اللّٰهَ: **Eğer Allâh'a borç verirseniz.** Ey iyilik yapanlar ve infâk eden kimseler Size nimet veren ve ihsanda bulunan Allâh'tır, قَرْضًا حَسَنًا: **Güzel bir borç.** Rıza ve ihlasla birliştirilmiş bir borç, minnet ve eziyetten arındırılmış olarak, يُضَاعِفْهُ لَكُمْ: **Allâh onu sizin için kat kat yapar.** İyiliğinizi kat kat artırır, وَيَغْفِرْ لَكُمْ: **ve sizi bağışlar.** Günahlarınızı, büyük ve çok olsa bile. وَ: **ve o halde,** اللّٰهُ: **Allâh** Kullarının ihlâsını amellerinde ve niyetlerinde gören ve bilendir, شَكُورٌ: **Çok mükâfat verendir.** İyilik yapana karşılığında kat kat fazla iyilik verir, ve size iyilik olması için daha fazla verir, حَلِيمٌ: **Halimdir (17).** Kötülerin cezalandırılması için acele etmez, belki yaptığı kötülüğünden geri döner ve günahlarından tövbe eder.

Nasıl olmasın ve o; عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ: **Görünmeyeni ve görüneni bilendir.** Ezelî ilmi ile onların gönüllerinde geçen herşeyi ve yaptıkları ihlası ve infâkı ve başka herşeyi bilir, الْعَزِيزُ: **Üstündür.** Galip olan, herşeye gücü yeten, nimet veren ve intikam sahibidir. الْحَكِيمُ: **Hikmet sahibidir.** Bütün amellerinde itkân sahibidir ve amellerden hâsıl olan ecirleri verendir.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey fenâfillâh makamına ulaşan muvahhid kişi, bütün ef'âlini ve senden sâdır olan herşeyi sana veren rabbindir, sana düşen; Mutlak sûrette sana rabbinden emredilenleri ve nehyedilenleri yerine getirmendir, o emriler ve nehyler ilâhi hikmet gereği var olan vazîfelerdir, bu emriler ibâdın halini düzelten ve iyileştiren emirlerdir, dünya ve ahiret hayatlarında, ubûdiyyet için gerekli olan ve edâ edilmesi gereken farîzaları yerine getirmede düzen ve devamlılık üzere olmalıdırlar, bunu da rıza ve tam teslimiyet ile yapmalıdırlar, Allâh'a yaklınlaştırıcı nâfileleri edâ etmelidirler, bu nâfileler onlara ziyadesiyle nîmet ve fazîlet olarak dönecektir, sende ihlas ve tebettül ile huşû ve inkisâr ile ibâdetlerini yerine getirmen gerkir.

Bil ki; eleştiren görendir ve şeytanın ipleri etrafında çoktur, asla şeytanın oyununa kanma, onun seni kandırması çok kolaydır, Her vaktinde Allâh'a tevekkül et, ona karşı gelmekten sakın muhakkak ki o semî'dir basîrdir.

Rabbimiz biz sana tevekkül ettik ve sana gönül verdik ve son gidiş ancak sanadır.

TALAK SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Ubûdiyyet makamına ulaşan kimse ve ilâhi vazifelere şâhid olan, hakkın hakikat hükümlerinin sırlarının keşfedildiği kimselere hakikat gizli kalmaz. Dünya âleminde ve fesat âleminde olan evlenmenin ve evliliğin sırrı; Mânevi münasebetlerden gelen, ilâhi ve zâti esmâ ve sıfatların birleşiminden ve îtidâl çerçevesi altında doğan gaybi sevgi irtibatlardır, bu da kemâl seviyesine ulaştırır, muhakkak bütün bunlar ilâhi tecellîler ve emirler gereği olur ve muvâfık ve muhâlif gelişmeleri ve alması ve vermesi ile olur, irâde ve ihtiyâr ile zaman ve devirlerde mevlânın cemâlini ve celâlinin zâhir eder, buda melik ve cabbâr'dan sâdır olur.

Ekvâna nâzil olan emirlerden nikâh ve talâk emirleri vardır, bu iki emir münâsebet ve muhâlefet üzere tertib edimişlerdir ve almak ve vermek üzere furûlandırılmışlardır, cemâl ve celâl üzere furûlandırılmışlardır, bu nedenle Allâh subhânehû kullarını uyarmıştır, onlara nikâhın ve talâkın hükümlerini beyân etmiştir, ikisi için hudut ve net kâideleri koymuştur ve ilâhi maksadın dışına çıkmasını engellemiştir, çünkü o hikmet ve itkân üzeredir.

Allâh sübhânehû sûreye besmele ile başlayarak, bu tür ilahî hükümleri almaya lâyık olan habîbine (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

يَٓا اَيُّهَا النَّبِيُّ اِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَٓاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ وَاَحْصُوا الْعِدَّةَۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَ رَبَّكُمْۚ لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ اِلَّٓا اَنْ يَأْت۪ينَ بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍۜ ......

SÛRENİN TEFSİRİ

بِسْمِ اللّٰهِ: **Allâh'ın adıyla başlarım.** Hikmeti ve adâleti ile şer'î hükümleri koyan, الرَّحْمٰنِ: **Rahman'dır.** Umum kullarına rahmândır ve onlar için şer'î hudutlar koymuştur, الرَّح۪يمِ: **Rahîm'dir.** Onlardan özel bir kısmına, onlara emrettiği vazifelerin sırlarını ve hudutlarının hikmetlerini azîm hikmeti ile tenbih eder.

يَٓا اَيُّهَا النَّبِيُّ: **Ey peygamber!** Bütün insalığa gönderilmiş ve onların halini ve ahvâlini düzeltmesi ve ıslah etmesi için, senin üzerine hâsseten ve onların üzerine âmmeten, اِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَٓاءَ: **Kadınları boşamak istediğiniz zaman.** Sizinle onların aranızdaki şer'î râbıtayı şer'î ayrılıkla ayırmak istediğiniz zaman, فَطَلِّقُوهُنَّ: **Onları boşayın.** Zevciyet bağını onlara verin, لِعِدَّتِهِنَّ: **İddetleri içinde.** Yani vaktinde ve yerinde, onların tahâret müddetidir, وَاَحْصُوا الْعِدَّةَ: **ve iddeti sayın.** Tamamını, her üç tahâreti her üç talak ile sayın, tâki her talak bir taharet ile tâhir olsun, وَاتَّقُوا اللّٰهَ رَبَّكُمْ: **Rabbiniz Allâh'tan korkun.** İntikam sahibi ve halleri değiştiren, sizi adâlet üzere yetiştiren, sakın o hududu geçmeyin ve onların iddetlerinin üzerine uzatmayın ve o iddeti uzatarak geri alma girişiminde bulunmayın, sonra onları boşuyorsunuz, sakın لَا تُخْرِجُوهُنَّ **Onları çıkarmayın.** Talak olduktan sonra sınırı aşıp onları çıkarmayın, مِنْ بُيُوتِهِنَّ: **Evlerinden** Yani talaktan önce kaldıkları evlerinizden, onlar iddetlerini orada tamamlayıncaya kadar, وَلَا يَخْرُجْنَ: **Kendileri de çıkmasınlar.** Onlar da ayrılıktan sonra evlerinden çıkmasınlar, sizin rızanız dışında çıkmasınlar, onlar da muhakkak iddetlerini orada saymalıdırlar, اِلَّٓا اَنْ يَأْت۪ينَ بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ: **Apaçık bir hayasızlık yapmaları hâli bir yana.**

... وَتِلْكَ حُدُودُ اللّٰهِؕ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللّٰهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُؕ لَا تَدْرِي لَعَلَّ
اللّٰهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذٰلِكَ اَمْرًا ﴿١﴾ فَاِذَا بَلَغْنَ اَجَلَهُنَّ فَاَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ اَوْ
فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ ....

Yani şer'en şâhidlerin şehâdet edecekleri zina hali olduğunda, onlara şer'î hudud'un uygulanması için çıkarılırlar, bu geçen her iki defaki iki hükümden istisnâi bir durumdur, وَتِلْكَ: **Bunlar.** Zikredilen hudutlar, حُدُودُ اللّٰهِ: **Allâh'ın hudutlarıdır.** O, alîmdir hakîmdir, mutlak hikmetle kâmil adalet yerine gelmesi için bu hudutları belirlemiştir, وَمَنْ يَتَعَدَّ: **Kim aşarsa.** Sınırlara tecâvüz ederse, حُدُودَ اللّٰهِ: **Allâh'ın hudutlarını.** İntikam sahibi ve halleri değiştiren, فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ: **Şüphesiz kendine zülmetmiş olur.** Allâh'ın azâbına dünyada ve ukbada kalır; لَا تَدْرِي: **Bilemezsin.** Hanımını talâk ederek şer'î haddi aşan adam kadına eziyet ederek veya iddetti uzatarak ve aynı şekilde talâk olunarak bırakılan kadının iddet sırasında veya başka zamanda fuhşiyat eylemesi gibi, لَعَلَّ اللّٰهَ: **Umulur ki Allâh.** Herşeye gücü yeten ve intikam sahibi, يُحْدِثُ بَعْدَ ذٰلِكَ: **Bundan sonra ortaya çıkarır.** Ayrılık ve tefrikadan sonra, أَمْرًا: **Bir durum (1).** Hanımın talâk eden o eşe hanımına bedel olarak başka bir eş verir ve o eş o erkeğe eziyet eder, veyahut o kadına daha başka bir erkek nasip eder ve o erkek ona eziyet eder. Bütün bunlar cümleten;

فَإِذَا بَلَغْنَ: **Sürelerinin sonuna vardıklarında.** Yani talâk edilmiş hanımlar, أَجَلَهُنَّ: **Sürelerinin.** Yani iddetlerinin sonuna yaklaştıklarında, فَأَمْسِكُوهُنَّ: **Onları tutun.** Onlara, بِمَعْرُوفٍ: **Güzelce.** Davranın. Aklen şer'en ve insanlık olarak güzelce, sizden sâdır olan talâk olayından dolayı pişmanmış gibi, onlara iyi davranarak, size o kırdığınıza cezâ olarak onlara ihsanda bulunun, أَوْ فَارِقُوهُنَّ: **veyahut onlardan güzellikle ayrılın.** Sizler ve onlar arasında herhangi bir ulfiyet muhabbet bağı kalmadığında onlardan ayrılın, بِمَعْرُوفٍ: **Güzelce.** Allâh'ın sizden râzı olacağı şekilde, ...

... وَاَشْهِدُوا ذَوَيْ عَدْلٍ مِنْكُمْ وَاَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلّٰهِ ذٰلِكُمْ يُوعَظُ بِهِ مَنْ
كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًاۙ ﴿٢﴾

---

bütün mürüvvet ehlinin yanına makbul olacak şekilde, zarar vermeden ve zarar almadan, onlarla ilgili herhangi bir şeyi almadan, örf ve adet olarak onların hakkı olandan herhangi bir şey almadan, onlara başka kıymetli şeyler verin ki onlar da sizin onlara yaptığınız iyiliği ansınlar ve size teşşekür etsinler, size beddua yerine dua etsinler.

وَأَشْهِدُوا: **Şâhid tutun.** Ayrılığı veyahut birleşmeyi seçtiğinizde şahitler tutun, ذَوَى عَدْلٍ مِنْكُمْ: **Adâlet sahibi iki kişi.** Düşmanlık ve anlaşmazlık olmaması için ve daha sonra iftira olmaması için, وَأَقِيمُوا: **Yapın.** Ey şahitler! الشَّهَادَةَ: **Şahitliği.** Size yüklenilen bu şehâdeti, لِلّٰهِ: **Allâh için.** Onun rızasını talep için yapın ve şehâdetinizi muhâfaza edin ki; ihtiyaç anında yerine getirilsin, ذٰلِكُمْ: **İşte budur.** Şer'î hudutları ve şahitliği yerine getirmede duyduklarınız hukukun ve muâhedenin hıfzı içindir. Allâh kullarına ders ve vaaz olsun diye hikmeti ile kâideler koymuştur ve bu kâidelerle kulluğun âdabını yerine getirmeleri ve korumaları gerekir. يُوعَظُ: **Öğütlenen.** Hatırlatılan, بِهِ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ: **Allâh'a ve ahiret gününe inanan kimseye.** Allâh'ın zâtının vahdâniyyetini îkan eden ve onun gönderdiği onun tarafından te'yîd edilen peygamberlerini tasdik eden kimseye öğütlenen budur. وَالْيَوْمِ الْآخِرِ: **Âhiret gününe.** Vaât edilen ve amellerinin hesabının görüleceği, mükâfat veya cezâsının verileceği gündür. Muhakk ki o kendinden emin ve rahat olanların dışında kalanlardır işte onlar; dalâlet içinde olanlardır. Onlarla ve onun gibilerle övünmeyin, وَ: **ve** cümleten, مَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ: **Kim Allâh'tan korkarsa,** Kendini onun kahrından ve gazabından korursa, Onun koyduğu hudutları korursa, kullarının haklarına riâyet ederse, özellikle zevciyet hukuku ve karşılıklı hakları, ona bütün ahvâlinde tevekkül ederse ve bütün işlerini ona havale ederse, يَجْعَلْ لَهُ: **Onun için (bir yol) ortaya çıkarır.** Süphânehü, مَخْرَجًا: **Bir yol (2).**

وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُ اِنَّ اللّٰهَ بَالِغُ
اَمْرِهٖ قَدْ جَعَلَ اللّٰهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا ﴿٣﴾ وَالّٰٓئِ يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِنْ
نِسَآئِكُمْ اِنِ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلٰثَةُ اَشْهُرٍ ....

İnsanı dara ve sıkıntılara maruz bırakan hallerden sonra. وَيَرْزُقْهُ: **Onu rızıklandırır.** Onun kendi ve ailesinin hayatının idâmesi için gerekn rızkı ona verir, مِنْ حَيْثُ لاَ يَحْتَسِبُ: **Ummadığı yerden.** Yani bilmediği ve tahmnin edemediği yerden ve beklemediği yerden, وَ: **ve** Nasıl olmasın, مَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ: **Kim Allâh'a tevekkül ederse.** Sâlih bir niyetle, bütün işlerinde ona güverse, فَهُوَ حَسْبُهُ: **O (yani Allâh) ona yeter.** Ona kâfîdir, dünya ve ahiret gününde ihtiyaç duyacağı bütün herşeyi verir, nasıl vermesin, إِنَّ اللّٰهَ: **Muhakkak ki Allâh.** Herşeye gücü, kuvveti ve kudreti yetendir, بَالِغُ أَمْرِهِ: **Emrini yerine getirendir.** Allâh kuluna ihlas'ı ve teslimiyyeti vermiştir ve onun rızkını ezelî ilminde beyân etmiştir, zira; قَدْ جَعَلَ اللّٰهُ: **Allâh yapmıştır.** Kadir ve hakim olan, لِكُلِّ شَيْءٍ: **Herşey için.** Zâhir olan bütün herşey, ilâhî esmâ ve sıfatlardan tecelli etmesi ile, قَدْرًا: **Bir Ölçü (3).** Kemâlattan bütün ef'âlinde ve ahvâlinde muayyen bir miktarı cibillî fıtrat gereği bizlere bahşetmiştir.

Bu zikredilen hudutların hepsi talak hüsûsunda iddet sahipleri içindir.

وَاللاَّئِي يَئِسْنَ: **Kadınlarınızdan (adetten) kesilen.** Ümidini kesen, مِنْ الْمَحِيضِ مِنْ نِسَائِكُمْ: **Âdetten kesilen kadınlarınızdan.** Yaşlarının büyük olmasından dolayı, إِنْ ارْتَبْتُمْ: **Eğer şüphe ederseniz.** Yani iddetlerinin süresi konusunda cahillik ve şüphe ederseniz. فَعِدَّتُهُنَّ: **Onların iddeti.** Onları talâk ettikten sonra, ثَلاَثَةُ أَشْهُرٍ: **Üç aydır.** Yani geçme zamanı.

... وَالّٰٓـئ۪ لَمْ يَحِضْنَۜ وَاُو۬لَاتُ الْاَحْمَالِ اَجَلُهُنَّ اَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّۜ وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ اَمْرِه۪ يُسْرًا ﴿٤﴾ ذٰلِكَ اَمْرُ اللّٰهِ اَنْزَلَهُٓ اِلَيْكُمْۜ وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّـَٔاتِه۪ ....

Rivayete göre وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِاَنْفُسِهِنَّ ثَلٰثَةَ قُرُوٓءٍ (Bakara 228) ayeti indiğinde, denildi ki; adetten kesilen kadınların iddeti nekadardır? Bunu üzerine şu ayet indi:

وَ: ve Kezâ kadınların iddetlerinin üzerinden üç ay geçmesi, اللاَّئِي لَمْ يَحِضْنَ: **Âdet görmemiş olanlar.** Hastalıklarından veyahut yaşlarının küçüklüğünden, وَأُوْلَاتُ الْأَحْمَالِ: **Gebê olanların.** Talâk edilmiş olanlar, أَجَلُهُنَّ: **Süreleri.** İddetlerinin sona ermesi, أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ: **Doğum yapmalarıdır.** Doğum yapma süresi ayrılıktan kısa veya uzun bir zamandan sonra bile olsa.

Bu hüküm talâk edilmiş ve kocası ölmüş olanı kapsar, ancak hamile olan kadının hükmü şahidsiz ve ikrarsız belirtilmemiştir, çünkü iddetten asıl maksat suyun korunması ve rahmin ibrâ edilmesidir, nesebin karışmaması içindir. bu doğumdan sonra maksat tam anlamıyla yerine geliyor, bu nedenle onlar için iddet süresi doğum olarak belirtilmiştir. وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ: **Kim Allâh'tan korkarsa.** Kendini onun azabından korursa, hanımını doğru olan şekilde boşar ise ve yanlış olan yoldan gitmemiş ise; يَجْعَلْ لَهُ: **Ona verir.** Sübhânehü مِنْ أَمْرِهِ **işinde.** Hanımını boşama işinde, يُسْرًا: **Kolaylık verir (4).** Ona başka evlilikte kolaylık sağlar, ona iyi olanı verir ve ona bağlar.

ذٰلِكَ: **Bu.** Zikredilen hükümler, أَمْرُ اللَّهِ : **Allâh'ın sizlere emridir.** O Alîmdir hakîmdir, أَنزَلَهُ إِلَيْكُمْ: **Sizlere indirdiği.** Ey hükümlerle mükellef kılınanlar, sizin talâk ile ilgili yanlışlarınızı düzeltmek içindir, وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ: **Kim Allâh'tan korkarsa.** O, İntikam sahibidir insanların hallerini değiştirebilendir, onun emrinin dışına çıkılmaz ve hükmünün aksi yapılmaz, يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ: **Onun kötülüklerini örter.** İyiliklerini ....

... وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا ﴿٥﴾ أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وُجْدِكُمْ وَلَا تُضَارُّوهُنَّ
لِتُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ وَإِنْ كُنَّ أُولَاتِ حَمْلٍ فَأَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ
فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ وَأْتَمِرُوا بَيْنَكُمْ بِمَعْرُوفٍ وَإِنْ تَعَاسَرْتُمْ
فَسَتُرْضِعُ لَهُ أُخْرَى ﴿٦﴾

çoğaltarak, وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا: ve onun mükâfatını büyütür (5). İyiliklerini kat kat çoğaltarak.

أَسْكِنُوهُنَّ: **O kadınları bakmaya devam edin.** Yani talâk ettiğiniz kadınlarınızı, مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ: **Kendi oturduğunuz yerde.** Ey hanımlarını talâk edenler, مِنْ وُجْدِكُمْ: **Gücünüz yettiği kadar.** Yani gücünüzün yettiği kadar, mülk edinme ve kiralamada, وَلَا تُضَارُّوهُنَّ: **Onlara zarar vermeye kalkışmayın.** Mesken edindirme hususunda, لِتُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ: **Onları sıkıştırmak nâmına.** Mecbur kalıp çıkmak zorunda kalmamaları için, وَإِنْ كُنَّ: **Eğer onlar.** Talâk ettiğiniz eşleriniz, أُولَاتِ حَمْلٍ: **Hamile iseler.** Sizden hamile iseler, فَأَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ: **Doğum yapıncaya kadar onları besleyin.** ve iddetten çıkarlar, bu hüküm sadece talâk edildiğinde hamile olanlar için geçerlidir, zira infâk etmek haktır, bu hakta evlat sahibi kadınlarınız içindir, onu mecbur kılan sebep yoktur, doğum yaptıktan sonra, فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ: **Sonra sizin için emzirirlerse.** Sizin evlâdınızı sizinle zevciyet açısından bir bağları kalmadıktan sonra, فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ: **Onların ücretlerini ödeyin.** Emzirme karşısında onlara ücretlerini yabancı kadınmış gibi ödeyin, onların çocuğun annesi olduğuna aldanmayın, وَأْتَمِرُوا بَيْنَكُمْ: **Aranızda konuşup danışın.** Ey müminler bazılarınız diğer bazılarınıza talâk edilen kadının kendini boşayan kocasından olan çocuğunu emzirme hususunda emretsin, بِمَعْرُوفٍ: **Güzellikle.** Aklen ve şer'en makbul görünen ücreti onlara verin ve daha fazlasını da verin ki sizi güzellikle hatırlasınlar, وَإِنْ تَعَاسَرْتُمْ: **Eğer güçlük çekerseniz.** Ücreti ödeme konusunda zorluk çekerseniz, فَسَتُرْضِعُ لَهُ أُخْرَى:

لِيُنْفِقْ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِۜ وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّٓا اٰتٰيهُ اللّٰهُۜ لَا يُكَلِّفُ
اللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا مَٓا اٰتٰيهَاۜ سَيَجْعَلُ اللّٰهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ﴿٧﴾ وَكَاَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ
عَتَتْ عَنْ اَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِ فَحَاسَبْنَاهَا حِسَابًا شَدِيدًاۙ وَعَذَّبْنَاهَا عَذَابًا نُكْرًا ﴿٨﴾

Çocuğu başka bir kadın emzirecektir (6). Annesinden başka kadın, insan vicdanı kadının kendi evlâdını emzirmekten men etmesini kabullenmiyor, zira o başka kadından daha evlâdır.

لِيُنفِقْ: **İnfâk etsin.** Hamile olan iddetteki kadına, ذُو سَعَةٍ: **Durumu iyi olan** ve eli rahatta olan, مِن سَعَتِهِ: **Genişliğine göre.** Gücüne ve tâkâtine göre nafakası için ayrılıktan önce, وَمَنْ قُدِرَ: **Kendisinden kısılmış olan.** ve durumu dâr olan, عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ: **Rızkı dâr olan Allâh'ın kendisine verdiğinden versin.** Rızıktan zorluk yapmadan. Muhkakk ki o; لاَ يُكَلِّفُ اللَّهُ: **Allâh teklif etmez.** Nimet veren hakîm olan, نَفْسًا إِلاَّ: **Bir nefse ancak.** Bir miktar, مَا آتَاهَا: **Ne vermişse.** Dünya rızıklarından ne vermişse. zirâ; سَيَجْعَلُ اللَّهُ: **Allâh yaratacaktır.** Nimet veren ve fazîlet veren, بَعْدَ عُسْرٍ: **Bir Zorluktan sonra.** Dünyevî işlerden, يُسْرًا: **Bir kolaylık yaratacaktır (7).** Hakiki ve uhrevî, âhiretteki kolaylık dünyâdan ve içindekilerden daha evlâdır.

Sonra Allâh sübhânehü ve teâlâ tehditkâr bir şekilde zenginleri uyararak şöyle buyuruyor:

وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ : **Nice kent vardır ki;** Yani kent halkının çoğu, عَتَتْ: **Karşı geldiler.** İnkar ettiler ve kibirlendiler, عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِ: **Rablerinin emrine ve Peygamberlerinin itaatine.** Mütâbaatı, Onun yanından o kent ehline gönderilen, Onlar malları ile ve çok güvendikleri servetleri ile diğer kentlere tefâhur ve tekâbur eyliyorlardı, فَحَاسَبْنَاهَا حِسَابًا شَدِيدًا: **Bizde onları çetin bir azaba çektik.** Azından, çoğundan ve zerresinden, وَ: **ve** Onları bu şekilde hesaba çektikten sonra, عَذَّبْنَاهَا عَذَابًا نُكْرًا: **Görülmemiş bir azab ettik (8).** Elîm, şedîd ve kötü bir azap, âhiret hayatının hesâbından kastı daha önce belirtmiştik.

فَذَاقَتْ وَبَالَ اَمْرِهَا وَكَانَ عَاقِبَةُ اَمْرِهَا خُسْرًا ﴿٩﴾ اَعَدَّ اللّٰهُ لَهُمْ عَذَابًا
شَدِيدًا فَاتَّقُوا اللّٰهَ يَٓا اُو۬لِي الْاَلْبَابِۚ اَلَّذِينَ اٰمَنُواۚ قَدْ اَنْزَلَ اللّٰهُ اِلَيْكُمْ ذِكْرًاۙ ﴿١٠﴾
رَسُولًا يَتْلُوا عَلَيْكُمْ اٰيَاتِ اللّٰهِ مُبَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِۜ ....

فَذَاقَتْ: **Tattılar.** O anda, وَبَالَ أَمْرِهَا: **İşlerinin vebâlini.** Allâh'a karşı gelmesi, zevklerine itaat etmesi, zira bütün uzuvları hesaba çekilecektir, وَ: **ve** bütün, كَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهَا: **İşlerinin sonucu.** Dünya hayatında yaptığı amelleri, خُسْرًا: **Hüsrandır (9).** Âhiret hayatında. Yani öyle bir hüsrandır ki ondan daha büyük hüsran yoktur, oda ilâhî huzura kabul edilmemeleridir ve onların hilâfet ve niyâbet mertebesinden tenzil edilmeleridir. Bütün bunlar;

أَعَدَّ اللّٰهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا: **Allâh onlara şiddetli bir azap hazırlamıştır.** Dünyada ve ukbâda, فَاتَّقُوا اللّٰهَ يَاأُولِي الْأَلْبَابِ: **Ey inanan akl-ı selîm sahipleri Allâh'tan korkun.** O sapıtmış ve yanılan kimselerin başına gelenlere dikkat edin, onlar inatları ve kibirleri ile helâk oldular, onların âkıbetleri nicedir.

Ey dikkat sahibi kimseler bilin ki; الَّذِينَ آمَنُوا: **İman edenler.** Hakkın vahdâniyyetine iman edenler ve peygamberlerini tasdik edenler, قَدْ أَنْزَلَ اللّٰهُ: **Allâh gönderdi.** Sizin maslahatınızın müdebbiri, إِلَيْكُمْ ذِكْرًا: **Size bir uyarıcı (10).** Sizden biri, size mebdeinizi ve hayatınızı hatırlatan, aynı şekilde döneceğiniz ve varacağınız yeri hatırlatan, bu nedenle Allâh sübhânehû onu;

رَسُولاً: **Peygamber.** Kendi indinden size irşâd ve sizi tamamlaması için gönderdi, يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللّٰهِ: **Size Allâh'ın âyetlerini okuyan.** Zâtının vahdâniyyetine dalâlet eden ve isimlerinin ve sıfatlarının kemâline işaret eden ayetleri okuyan, مُبَيِّنَاتٍ: **Açık açık.** Hepsi beyan edilmiş ve açıklanmış, لِيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا: **İnananları çıkarsın diye.** Allâh'a ihlaslı bir biçimde inanan ve, وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ: **Salih amel işleyenler.** İmanlarını

... وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ
خَالِدِينَ فِيهَا اَبَدًا قَدْ اَحْسَنَ اللّٰهُ لَهُ رِزْقًا ﴿١١﴾ اَللّٰهُ الَّذِى خَلَقَ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ وَمِنَ
الْاَرْضِ مِثْلَهُنَّ ....

te'yid eden. مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ: **Karanlıklardan aydınlığa** Batıl hayallerden ve evhâmlardan doğan ve biriken karanlıklardan vücûdun nûruna, o nur ki vahdet-i zâtın nurudur ve bütün bâtıl olan izâfeleri yok eder, وَ **ve** Cümleten, مَنْ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ: **Kim Allâh'a iman ederse.** ve vahdâniyyetine îkan ederse, وَيَعْمَلْ صَالِحًا: **ve Sâlih amel işlerse.** Allâh'ın rızasının kazanmak için, يُدْخِلْهُ: **Onu koyar.** Allâh sübhâneshü onu fazileti ve lütfû ile, جَنَّاتٍ: **Cennetlere (koyar)** İlmin, gözün ve aklın ermediği, تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ: **Altından ırmaklar akan.** Bahr-ı muhît olan ve herşeyi kapsayan ilâhî ilimden ve kazâ levhasından gelen, var olan bütün mevcûdâtın hepsini mutlak bir biçimde kapsar. خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا: **Ebedî kalacaklar.** Ordan asla çıkarılmayacaklar, ve cümleten, قَدْ أَحْسَنَ اللّٰهُ لَهُ رِزْقًا: **Allâh ona gerçekten ne güzel rızık vermiştir (11).** Maddi ve mânevi rızıklardan.

Allâh ona nasıl güzel rızık vermesin!

Zira o; اللّٰهُ الَّذِي خَلَقَ: **Allâh odur ki yaratmıştır.** Kâmil olan kudreti ile herşeyi izhâr etmiştir, سَبْعَ سَمَاوَاتٍ: **Yedi göğü.** Yüksek, katkat ve zat-ı ilâhînin sıfatlarının adedince ve orayı melâikeler ve ruhların meskeni yapmıştır, وَ: **ve** Takdir etti, مِنَ الْأَرْضِ: **Yerden de** Yeryüzü alemi, toprak âleminden مِثْلَهُنَّ: **Onlar kadarını.** Kat kat üstüste yaratmıştır.

Havanın sırf esîr/eter tabakası, karışımlı esîr tabakası, zemheri tabakası, sırf hava tabakası, sırf su tabakası, toprak ve sudan mürekkep balçık tabakası, sırf toprak tabakası. Bunlar insanın şu yedi uzvu üzerinde cereyan eden yedi insânî kuvvete karşılık gelir: Beyin, ciğer, göz, kulak, ağız, dil ve onun Hakîm-i Sâni'den gelen sîmâsı.

... يَتَنَزَّلُ الْاَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌۙ وَاَنَّ اللّٰهَ قَدْ اَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿١٢﴾

Muhakkak Allâh sübhânehû bunları bir tertîbe ve düzene göre ayarlamıştır, ve onları; يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ: **Emir ininceye kadar.** İlâhî emir ininceye kadar, بَيْنَهُنَّ: **Aralarına** Yani alt tabakalar üst tabakaları karşılayacak biçimdedir, üst tabakalardaki zât-ı ilâhinin isimleri ve sıfatlarından onlara gelenleri karşılıyorlar, bütün bunlar; لِتَعْلَمُوا: **Bilmeniz içindir.** Ey ilim ve mârifet fıtratına bağlı olanlar, أَنَّ اللّٰهَ: **Muhakkak Allâh.** Ulûhiyyet ve rubûbiyyette ahad olan, عَلَى كُلِّ شَيْءٍ : **Herşeye.** Mevcûdatta var olan herşeyi قَدِيرٌ : **Kâdir olandır (gücü yetendir).** Onun gücü tükenmez, وَ : **ve** Yine bilesiniz ki; أَنَّ اللّٰهَ: Muhakkak ki Allâh, kâmil kudret sıfatının sahibidir ve o; قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ: **Herşeyi kuşatmıştır.** Gücü altında olan herşey, عِلْمًا: **Bilgisi ile (12).** Zira onun ilminin dışına yerdeki ve gökteki hiçbirşey çıkamaz, o duyandır ve bilendir.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey gönül makamının yolunu sülûk eden kimse, o makam ilâhi ilhamı algılayabilme makâmıdır, o makam insanın asla tahayyül edemediği mesâfededir.

Muhakkak Allâh zâhir veyahut gizli olan herşeye tecelli eder. O; sayısı belli olmayan makdûrata kâdirdir, çünkü onun ilmi ezelîdir nihâyeti yoktur.

insanı iâde veya ibdâ, yaşatma veya öldürme ona aittir, o mülkünde dilediği gibi tasarruf eder, ondan başka ilah yoktur, esmâ-i hüsna ona aittir, hamd dünya ve ahirette onadır.

TAHRİM SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Tevhîd-i ilâhî yolunda seyr eyleyen ve o yolda pekişen, sıdk makâmını tereddütsüz bir biçimde idrâk etmiş kimseye hakîkât gizli kalmaz. Muhakkak muhabbet ve kâmil irâde sâhibi kimseler; doğrudan insanlarla bağlantılarını kesenlerdendirler. Mutlak sûretle Allâh'a yönelen kimselerdir, onlarda kendi cinslerine karşı ve diğer kimselere karşı irâde, kötülük, sadâkat ve düşmanlık kalmamıştır. Ancak onlar Allâh'ın indindedirler, ondan başkasını görmez ve muhâtap olmazlar, onları herhangi bir lezzet ve acı değiştirmez, onları rızâ ve azab rahatsız etmez.

Bundan dolayı; Allâh sübhânehû peygamberine (s.a.v.) ibret alması için seslenmiş ve onu doğru üslûba ulaştırmak için hitap etmiştir. Şöyle buyurmuştur:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّج۪يمِ

يَٓا اَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَٓا اَحَلَّ اللّٰهُ لَكَۚ تَبْتَغ۪ي مَرْضَاتَ اَزْوَاجِكَۜ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَح۪يمٌ ﴿١﴾

SÛRENİN TEFSİRİ

بِسْمِ اللّٰهِ: **Allâh'ın adıyla başlarım.** O Allâh ki; bütün kullarının maslahâtını en iyi şekilde düzenlemiştir, الرَّحْمٰنِ: **Rahmân'dır.** Onlara rahmândır, zira onlara tâkatlarından fazlasını yüklemez. الرَّح۪يمِ: **Rahîm'-dir.** Onlara rahîmdir, onları yaptıkları kötü amellere karşı uyarır ve onlara telâfi etmeyi tövbe ile öğretir.

يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ: **Ey peygamber.** İlâhi vahiy ve ilham ile te'yîd edilen, alîm, allâm kuddûs ve selâm olanın peygamberliğini te'yîd etmiştir ki; Allâh'ın hükümlerine muhâlefet etmemelisin, Allâh'ın yazdığının dışına çıkmamalısın, لِمَ تُحَرِّمُ: **Neden haram kılıyorsun.** Hak teâladan herhangi bir nehiy gelmeden sen kendi kendine neden haram kılıyorsun. مَا أَحَلَّ اللّٰهُ لَكَ: **Allâh'ın sana helal kıldığı şeyi.** Adâleti ve hikmeti ile sana helal kıldığı, تَبْتَغِي: **Dileyerek.** Helal olanı kendine haram ederek, مَرْضَاةَ أَزْوَاجِكَ: **Eşlerinin rızasını dileyerek.** Allâh'ın rızasını terk ediyorsun ve hükümlerine muhâlefet ediyorsun, bu fiilinden vazgeç ve Allâh'a tövbe istiğfar et, وَاللّٰهُ : **Allâh** Senin niyetini ve ihlasını bilendir ve o; غَفُورٌ: **Çok bağışlayandır.** Senden sâdır olan kötü amelleri, رَحِيمٌ: **Rahîmdir (1).** Esirgeyendir, sana merhamet eder ve tövbeni kabul eder.

Rivayete göre; Resûlullah (s.a.v.) hanımı Hafsa'nın gününde câriyesi Mariyenin yanında kaldı, bu duruma Hafsa çok kızdı, bunun üzerine Dedi ki (s.a.v.); Mariyeyi kendime haram ettim senin için, bunu diğer zevcelerime söyleme, bu haram kılışımı gizli tut, benden sonra halife önce Ebu bekir sonra Ömer'dir, bu sırrı da asla kimseye söyleme diye tembihledi. Hafsa bu iki haberi Aişeye samimi olduklarından söyle-di, Hz.Aişe de Resûlullah'a bunları söyledi, buna çok kızan Resûlullah Hafsa'yı rec'î talak ile boşadı, bu olaydan dolayı hanımlarından da yirmi dokuz gün ayrı kaldı, sonra ayet nâzil oldu; (يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ...) ayeti.

قَدْ فَرَضَ اللّٰهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ اَيْمَانِكُمْ وَاللّٰهُ مَوْلٰيكُمْ وَهُوَ الْعَلٖيمُ الْحَكٖيمُ ﴿٢﴾

وَاِذْ اَسَرَّ النَّبِيُّ اِلٰى بَعْضِ اَزْوَاجِهٖ حَدٖيثًا فَلَمَّا نَبَّاَتْ بِهٖ وَاَظْهَرَهُ اللّٰهُ عَلَيْهِ عَرَّفَ

بَعْضَهُ وَاَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ فَلَمَّا نَبَّاَهَا بِهٖ قَالَتْ ....

Allâh'u teâla peygamberini mübâlağa ve te'kîd ile nehiy ettikten sonra müminlerin yeminlerinin keffâretini belirtmek için şöyle buyurmuştur:

قَدْ فَرَضَ اللّٰهُ: **Allâh (size) meşrû kılmıştır.** ve bunu hüküm yapmıştır, لَكُمْ: **Sizlere** Mecbur etmiştir, تَحِلَّةَ أَيْمَانِكُمْ: **Yeminlerinizi çözmeyi.** Yani yeminlerinizden vazgeçmeyi ve onu terketmenizi. وَاللّٰهُ: **Allâh.** Ahvâlinizi düzeltir, مَوْلٰيكُمْ: **Sizin sahibinizdir.** Bütün şuûnlarınızın da sahibidir, وَهُوَ الْعَلِيمُ: **O, bilendir.** Yaptığınız bütün iyilikleri ve kötülükleri bilir, الْحَكِيمُ: **Hikmetle yönetendir (2).** Tertip etmede ve düzene koymada hikmetle yönetendir.

وَ: **ve.** Hatırla, إِذْ أَسَرَّ النَّبِيُّ إِلَى بَعْضِ أَزْوَاجِهِ: **Peygamber eşlerinden birine gizlice (bir söz) söylemişti.** O Hafsa idi, حَدِيثًا: **Bir söz.** O da Mariye mevzusu ve Ebu bekirin ve Ömer'in hilafet mevzusu idi, فَلَمَّا نَبَّأَتْ: **Fakat eşi bunu başkalarına haber verince.** Hafsa haber verince, بِهِ: **Bunu.** Aişe'ye, وَأَظْهَرَهُ اللّٰهُ: **Allâh'ta bunu peygamber'e açıklayınca.** Allâh peygamberi'ne mevzuyu haber edince عَلَيْهِ: **Ona (Peygamberine).** Hafsaya anlattığı ve sır olarak kalmasını talep ettiği mevzuyu, Peygamber (s.a.v.) Hafsaya çok kızdı, işte bu nedenle, عَرَّفَ بَعْضَهُ: **Peygamber (eşine) Bir kısmını bildirmiş.** Cariye mariye ile ilgili olan mevzu ve onu (yani hafsayı) rec'î bir talakla ona ders olsun diye boşaması mevzusu, وَأَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ: **Bir kısmından da vazgeçmiş.** O da hilâfet meselesi idi, ona tam olarak anlatmadı ki müslümanlar arasına fitne girmesin, buna rağmen fitne vukû buldu, Allâh peygambere hafsanın sırrını ifşâ ettiğini bildirdikten sonra hafsaya itâb ederek, فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِ قَالَتْ :

... مَنْ اَنْبَاَكَ هٰذَاۜ قَالَ نَبَّاَنِيَ الْعَل۪يمُ الْخَب۪يرُ ﴿٣﴾ اِنْ تَتُوبَٓا اِلَى اللّٰهِ فَقَدْ صَغَتْ
قُلُوبُكُمَاۚ وَاِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَاِنَّ اللّٰهَ هُوَ مَوْلٰيهُ وَجِبْر۪يلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِن۪ينَۚ
وَالْمَلٰٓئِكَةُ بَعْدَ ذٰلِكَ ظَه۪يرٌ ﴿٤﴾

Peygamber bunu ona haber verince eşi dedi ki; Yani eşi Hafsa Aişe'nin ona haber verdiğini zannederek, مَنْ أَنْبَأَكَ: **Sana kim haber verdi.** ve bildirdi, هَٰذَا قَالَ: **Bunu, Dedi ki** Peygamber (s.a.v.) ona cevap olarak, نَبَّأَنِيَ الْعَلِيمُ: **Bana herşeyi bilen haber verdi.** Bütün sırları ve gizli olanları bilen, الْخَبِيرُ: **Herşeyden haberdar olan Allâh haber verdi (3).** Gönüllerde ve niyetlerde olanı bilen odur.

Sonra Allâh sübhânehû peygamberinin (s.a.v.) yerine öğütvâri bir biçimde şöyle buyurdu: إِنْ تَتُوبَا إِلَى اللّٰهِ: **Eğer ikiniz Allâh'a tövbe ederseniz.** Sen ve Aişe sizden sâdır olan fiile karşı pişman olarak ve ihlaslı bir biçimde tövbe ederseniz ve resûlullâh'ın muvâfakat vereceği biçimde davranırsanız; kırdığınızı tamir etmiş olursunuz, ancak yapmazsanız; فَقَدْ صَغَتْ: **Muhakkak eğilir.** Yönelir, قُلُوبُكُمَا: **İkinizin kalbi.** Peygamberin muvâfakat verdiğinin aksine yönelir, onun kerh ettiğini yapmış olursunuz, onun sevdiğinide siz kerh edersiniz, وَإِنْ تَظَاهَرَا: **Eğer ona karşı durursanız.** ve birbirinize destek çıkarsanız bilin ki; عَلَيْهِ: **Ona karşı.** Peygambere muhâlefet edip işlediğiniz fiil ile, ona zarar veremeyeceksiniz, ona sizden nasıl zarar gelsin zira o, فَإِنَّ اللّٰهَ: **Muhakkak Allâh.** Onun bütün ahvâlini takip eden, هُوَ: **O.** Sübhânehû, مَوْلَاهُ: **Onun dostudur.** Ona yardım edendir, onun muînidir ve bütün işlerinin tâkipçisidir, وَجِبْرِيلُ: **ve Cebrâill de onun yardımcısı ve dostudur.** Melâikenin reisi onun dostudur, وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ: **ve aynı şekilde müminlerin sâlih olanları da onun dostu ve yardımcısıdır.** Ona tâbi olurlar ve yardım ederler, وَالْمَلَائِكَةُ: **Melâikeler.** Yani bütün melekler, بَعْدَ ذَلِكَ : **Bundan sonra.** Yani bütün bu yardımcı olacaklardan sonra, ظَهِيرٌ: **Ona arkadırlar (4).**

عَسٰى رَبُّهُٓ اِنْ طَلَّقَكُنَّ اَنْ يُبْدِلَهُٓ اَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكُنَّ مُسْلِمَاتٍ مُؤْمِنَاتٍ قَانِتَاتٍ تَٓائِبَاتٍ عَابِدَاتٍ سَٓائِحَاتٍ ثَيِّبَاتٍ وَاَبْكَارًا ﴿٥﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا قُٓوا اَنْفُسَكُمْ وَاَهْل۪يكُمْ ....

Ona yardımcıdırlar, bütün zevcelerine ibret olması için bu şekilde vârid olmuştur.

عَسَى رَبُّهُ: **Umulur ki onun rabbi.** Onu aslî kerâmet ve tabiî fıtrat üzere yetiştirmiş olan rabbi, إِنْ طَلَّقَكُنَّ: **Eğer o sizi boşarsa.** Hepinizi toptan, أَنْ يُبْدِلَهُ : **Ona verir.** Kudreti ve irâdesi ile, أَزْوَاجًا خَيْرًا مِنكُنَّ : **Sizden daha hayırlı eşler.** Daha güzel ve asîl, güzel ahlaklı ve salih amelli eşler, مُسْلِمَاتٍ: **Kendisini Allâh'a teslim etmiş.** İtikâdı tam ve ayıplardan arındırılmış, مُؤْمِنَاتٍ: **Samimi inanan.** Hakkın vahdâniyyetine inanmış ve onun gönderdiği herşeyi tasdik etmiş, قَانِتَاتٍ: **Gönülden itaat eden.** İtâatte pekişmiş, hayırlara eli açık olan ve bütün vakitlerde Allâh'tan korkan ve ona boyun eğen, تَائِبَاتٍ: **Tövbe eden.** Bütün münkerlerden ve yasaklardan. عَابِدَاتٍ: **İbadet eden.** Tevâzu, huşû ve inkisâr çerçevesi içinde bulunan, سَائِحَاتٍ: **Oruç tutan.** Oruç tutanları veya hicret edenleri, ثَيِّبَاتٍ وَأَبْكَارًا : **Dul ve bâkire eşler verecektir (5).** Yani dul veya bakire farketmez.

Sonra Allâh sübhânehû müminlere onların halini düzeltecek olan şeyleri ve onlara yakışanı tavsiye ederek şöyle buyurmuştur:

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا: **Ey imân edenler!** Dini helâk eden ve fesâ'da uğratan nefsâni fiillerden mutlak sûrette kendinizi muhafaza edin, قُوا أَنفُسَكُمْ: **Kendi nefsinizi koruyun.** Günah işlemekten, kötü amellere iten fiillerden ve yasak olan şeylere yönelmekten kendinizi koruyun, وَأَهْلِيكُمْ: **ve Ailenizi.** Sizin yanınızda bulunan ve evinizde olan hanımlarınız ve çocuklarınızı helâka iten fiillere düşmekten koruyun. İnsanı pişmanlığa ve harama uğratan günahlardan da koruyun. Bütün bunlarla ....

... نَاراً وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلٰئِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللّٰهَ مَا
اَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴿٦﴾ يَاۤ اَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَعْتَذِرُوا الْيَوْمَ اِنَّمَا تُجْزَوْنَ
مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٧﴾

---

birlikte korkun, نَارًا: **Ateşten.** Hangi ateş mi? Öyle bir ateş ki; وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ: **Onun yakıtı insanlar ve taşlardır.** Yani yanmak için yaktığı yakıt, insanların bedenleri ve taşlardır, bu da onun şiddetli yanması ve sıcaklığındandır, diğer bütün ateşlerden farklıdır çünkü onların yakıtı odundur, bununla beraber o ateşin başında; عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ: **Başında melekler vardır.** Onu yakarlar, onlar zebânîlerdir, onlar; غِلَاظٌ: **Gayet katı.** Sözlerinde ve cisimlerinde oldukça katı, onlardan asla yumuşaklık ve güzellik görülmez, onlar; شِدَادٌ **Şiddetli.** Baskıda ve umûmi cezâlarda, لَا يَعْصُونَ اللّٰهَ: **Allâh'a karşı gelmezler.** Onun bütün emirlerini istisnasız yerine getirirler, emredildikleri gibi yerine getirirler, ondan herhangi bir şeyi eksiltmeden, özür olmadan, acıma olmadan, yakınlık olmadan yaparlar, مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ: **Buyurduğuna (karşı gelmezler) ve emredileni yaparlar (6).** Emredildiği gibi, Allâh'ın gazabından ve ona karşı gelme korkusundan hemen yaparlar.

Allâh bütün müminlere bu şekilde tavsiyelerde bulunduktan sonra; kâfirlere de seslenerek şöyle buyurmuştur:

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا: **Ey inkar edenler.** Allâh'ı inkâr ettiniz ve onun yanından sizleri hidayet ve doğru yola iletmek için gönderilen peygamberleri yalanladınız, onları ve size getirdikleri bütün herşeyi teemmül ve tefekkür etmeden inkâr ettiniz. Siz; لَا تَعْتَذِرُوا الْيَوْمَ: **Bugün özür dilemeyin.** Sizin amelleriniz size azâb getirdi, siz; إِنَّمَا تُجْزَوْنَ: **Cezalandırılacaksınız.** Azab göreceksiniz, مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ: **Yaptıklarınızdan dolayı (7).** Küfrünüz ve inkârınızdan dolayı.

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا تُوبُٓوا اِلَى اللّٰهِ تَوْبَةً نَصُوحًاۜ عَسٰى رَبُّكُمْ اَنْ يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّـَٔاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُۙ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللّٰهُ النَّبِيَّ وَالَّذ۪ينَ اٰمَنُوا مَعَهُۚ نُورُهُمْ يَسْعٰى بَيْنَ اَيْد۪يهِمْ وَبِاَيْمَانِهِمْ ....

Sonra Allâh sübhânehû şöyle buyurmuştur:

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا: **Ey iman edenler.** Hakkın vahdâniyyetine inananlar; inancınız gereği kalplerinizi günahlardan ve Allâh'tan uzaklaştıran fiillerden temizleyin. Bu size ancak tövbe ile ve ihlaslı olmakla mümkün olur. تُوبُوا: **Tövbe edin.** Ey günah fitnesi ile ibtilâ olmuş muhlisler, إِلَى اللَّهِ: **Allâh'a dönün.** O; melîk'tir, kuddûs'tur, o yeryüzündeki her şeyden münezzehtir, تَوْبَةً نَصُوحًا: **Samimi bir tövbe.** Allâh için hâlis bir tövbe, Allâh'tan başkasına dönmeyi engelleyen, geçmişte yaptığınız günahlardan pişman olarak, gelecekte günah işlemekten uzak kılacak, nefsi Allâh'tan başkasından arındırmayı, ihlas ile mevlaya yakınlaşmayı engelleyecek bütün herşeyden takva ile kaçınmayı sağlayacak bir tövbe ile tövbe edin, عَسَى رَبُّكُمْ: **Umulur ki rabbiniz.** Siz ihlaslı bir şekilde rabbinize döndükten sonra, أَنْ يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ: **Sizden günahlarınızı örter.** ve sizi affeder ve sizden intikam almaz, وَيُدْخِلَكُمْ : **ve sizi Koyar.** Size lütûfta ve ihsanda bulunup, جَنَّاتٍ: **Cennetlere.** Öyle cennetler ki Aklın ilmin dinin ve hakkın içinde bulunduğu yerdir, تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ: **Altından ırmaklar akan.** Marifet ve hakîkat ırmaklarının ezelden beridir içinde aktığı ve ebediyyete kadar devam edeceği yerdir.

Allâh sübhânehû muhlis kullarını nasıl cennetlerine koymasın?

يَوْمَ لاَ يُخْزِي: **Utandırmayacağı gün.** ve ayıplamayacağı gün, اللَّهُ: **Allâh'ın.** İhlaslı kullarına nimet veren ve lütûfta bulunan, özellikle; النَّبِيَّ: **Peygamberini.** Çeşitli kerâmetlerle te'yîd ettiği, وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ: **ve onunla birlikte iman etmiş olanları.** Onlar ki; hidâyete erenlerdir, onların; نُورُهُمْ: **Nurları.** Mustafavî nübüvvetten aldıkları nurları, يَسْعَى بَيْنَ أَيْدِيهِمْ

... يَقُولُونَ رَبَّنَا اَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ ﴿٨﴾ يَا اَيُّهَا
النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِق۪ينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَأْوٰيهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَص۪يرُ ﴿٩﴾

وَبِأَيْمَانِهِمْ: **Önlerinde ve sağ taraflarında koşar.** Yani onları kapsar, sırât köprüsünden geçerken onları korur.

Onların nurû yaptıkları amellerince olduğundan; nûr geçtikten sonra; يَقُولُونَ: **Derler ki;** duâkâr bir şekilde, رَبَّنَا: **Ey rabbimiz.** Ey bizi hidayet ve reşâd üzere büyüten rabbimiz, أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا: **Nûrumuzu tamamla!** Bize lütûf olarak ve iyilik olarak ver, وَاغْفِرْ لَنَا: **Bizi bağışla.** Günahlarımızı, yani enâniyyetimizi ve ayıplarımızı bağışla, إِنَّكَ: **Muhakkak ki sen.** Cömertliği ile, عَلَى كُلِّ شَيْءٍ: **Her şeye.** İradenin ve ilminin dahiline giren herşeye, قَدِيرٌ: **Kâdir'sin (8).**

يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ: **Ey peygamber.** Kelime-i tevhîdin îlâsı için gönderilen peygamber, جَاهِدْ الْكُفَّارَ: **Kâfirlerle savaş,** Hak güneşini kendi karanlık bulutları ile örten kimselerle, onun vucûdiyyetini kibir inat ile inkâr edenlerle mücadele et ve onlarla savaş onların sayılarına aletlerine aldanma onlara ve; وَالْمُنَافِقِينَ: **ve münâfıklara.** Seni onlara kesin ve net deliller ile onlara gönderdik, وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ: **Onlara karşı sert davran.** Söz ve davranış ile, onlara karşı bugünden sonra eskisi gibi yumuşak olma, artık sert ol, muhakkak Allâh sana yardım edecektir, onlar yakında yenileceklerdir dünyada وَ : **ve** Âhirette, مَأْوَاهُمْ: **Varacakları yer.** Onlar için hazırlanan, جَهَنَّمُ: **Cehennemdir.** Onlar; Uzak bırakılacaklar ve mahrum kalacaklardır, onlar huzurdan kovulacaklar ve hayal kırıklığına uğrayacaklardır. وَبِئْسَ الْمَصِيرُ: **O ne kötü bir gidiştir (9).** Onların varacakları yer cehennemdir.

ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلاً لِلَّذ۪ينَ كَفَرُوا امْرَاَتَ نُوحٍ وَامْرَاَتَ لُوطٍۜ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللّٰهِ شَيْـًٔا وَق۪يلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّاخِل۪ينَ ﴿١٠﴾ وَضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلاً لِلَّذ۪ينَ اٰمَنُوا امْرَاَتَ فِرْعَوْنَۢ اِذْ قَالَتْ رَبِّ

Cümleten;

ضَرَبَ اللّٰهُ: **Allâh örnek gösterdi.** Alîm ve hakîmdir, مَثَلاً لِلَّذ۪ينَ كَفَرُوا اِمْرَأَةَ نُوحٍ وَاِمْرَأَةَ لُوطٍ: **İnkâr edenlere Hz.Nuh'un ve Hz. Lût'un hanımını örnek gösterdi.** İnkâr edenlerin halini o ikisinin haline benzetti, onlar müminlerle olan ilişkilerini ve muhabbetlerini devam ettiriyorlardı, bu da onlar için Allâh'ın onlara yazdığı azâb'tandır, Zira; كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا: **Bu ikisi, kullarımızdan iki salih kulun (nikahı) altında idiler.** O ikisi; Hz. Nuh ve Hz. Lût idiler, صَالِحَيْنِ: **Salihlerden idiler.** Bizden gelenleri kabul etmede salih idiler, bütün amellerinde ve ahvallerinde ve yaşantılarında da salih idiler, فَخَانَتَاهُمَا: **O ikisinin hanımları onlara ihânet ettiler.** Her iki kadın nifâk oluşturdular, فَلَمْ يُغْنِيَا: **Onları kurtaramadılar.** ve (kocaları) onlardan uzaklaştıramadılar, عَنْهُمَا:**Onlardan.** O iki kadından, مِنَ اللّٰهِ:**Allâh'tan.** Allâh'ın azabından, o; intikam sahibidir ve halleri değiştirendir, شَيْئًا: **Hiçbir şeyi.** Onları aştı, ve onlara; وَق۪يلَ ادْخُلَا النَّارَ: **Ateşe girin.** Kafirler ile asîler için hazırlanan, مَعَ: **Beraber.** Diğerleri ile, الدَّاخِل۪ينَ: **Ateşe girenlerle beraber.** **(10)** O ikisinin hanımına.

وَضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلاً: **Allâh yine örnek gösterdi.** Başka bir örnek olarak, لِلَّذ۪ينَ آمَنُوا اِمْرَأَةَ فِرْعَوْنَ: **İman edenlere firavun'nun karısını örnek gösterdi.** Kafirlerin arasında kalan müminlerin halini firavunun karısının firavunla olan ilişkisine benzetmiştir, firavunla -Allâh ona lânet etsin- olmasına rağmen îmanından vazgeçmemişti, hatırla ki o; إِذْ قَالَتْ: **Dedi ki;** Firavunun karısı tevhîdin sırlarını gördükten sonra, رَبِّ: **Rabbim.** Ey beni çeşitli kerâmetlerle yetiştiren ve beni tevhidine mazhar

... ابْنِ لِى عِنْدَكَ بَيْتًا فِى الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِى مِنَ الْقَوْمِ
الظَّالِمِينَ ﴿١١﴾ وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرٰنَ الَّتِىٓ اَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ
رُوحِنَا وَصَدَّقَتْ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتُبِهِ وَكَانَتْ مِنَ الْقَانِتِينَ ﴿١٢﴾

kılan rabbim, ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ: **Katında bana cennette bir ev yap.** Musa sihirbazları yendiğinde oda iman etmiştir, o sihirbazlar da iman etmişlerdi. Firavun onları öldürmüştü, karısını da hapsettirmişti ve onu güneş altında bağlatarak işkence etmişti ki imandan vazgeçsin. Ama o vazgeçmemişti, sonra firavun üzerine büyük bir kaya konulmasını emretti, kayayı üzerine koyacakları sırada kadın rabbine yalvararak: rabbim bana katından cennet bir ev yap ve; وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ : **Beni Firavundan koru** ve o habisin وَعَمَلِهِ: **Onun amelinden.** Kötü olanından, وَ: **ve** cümleten, نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ: **Beni zalim kavimden koru.(11)** Ubûdiyyet bağının dışında olan ve bu lanetli olana inanan, onu ilah olarak gören zalimlerden koru. Daha kayayı onun üzerine koymadan vefat etti.

وَ: **ve** Allâh yine inananlara örnek gösterdi, مَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرَانَ الَّتِي: **İmranının kızı meryemi örnek gösterdi.** Temiz ve pâk olan güzel yetişmiş ve أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا: **İffetini sapasağlam koruyan.** Erkeklerden kendini muhâfaza eden, kendini o kadar güzel korudu ki Allâh ondan râzı olmuştur ve onu yüceltmiştir, ona kerâmetler ve ilhamlar vermiştir ve bunlarla onu dünyadaki diğer kadınlardan üstün kıldı, onu bu şekilde yaptıktan sonra: فَنَفَخْنَا فِيهِ: **Bizde ona üfledik.** Yani onun içine giysisinin cebinden, مِنْ رُوحِنَا: **Ruhumuzdan.** O Ademin bedenine üflediğimiz ruhumuzdan. O ruhumuzdan isa'ya (a.s.) hamile kaldı, o yüzden İsa (a.s.) Adem yapısında olmuştur, ondan zâhir olan kerâmetler diğer peygamberlerden zuhûr etmemiştir, وَ: **ve** cümleten, صَدَّقَتْ: **Tasdik etmiştir.** Yani Hz.Meryem, بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا: **Rabbinin kelimelerini.** Yani rabbinin bütün kelimelerini tasdik etmiştir, Hz.İsa'da o nefesten olan kelimelerden bir tanesidir, وَ: **ve** Bütün, كُتُبِهِ: **Kitaplarını da tasdik etti.**

Onun katından bütün peygamberlere indirilen, **وَ: ve** O Meryem bütün mücahedesinde samimi idi, hak yolunda itaatte ibadette ve Allâh'a tevekkül etmede ve bütün işlerini Allâh'a havale etmede samimi idi ve; **كَانَتْ مِنَ الْقَانِت۪ينَ: O itaat edenlerdendi.(12)** Kâmil olan kunût ehlindendi, rahmet sâhibinin huzuruna ulaşanlardandı, mütevâzi ve huşû içindedirler.

Bu iki örnekte Peygamber eşlerine onunla hüsnü muaşeret yapmaları tavsiye edilmiştir. Onunla samimi ve edepli olmaları bildirilmiştir. Nifâk'tan uzak kalmaları gerektiği bildirilmiştir. Allâh'ın peygamberine hikmetiyle mübah kıldığı bir hükümde onunla mücadele etmemeleri gerekliliği bildirilmiştir, Allâh bu örnekleri onlar ders alsınlar diye vermiştir ve bütün müminlere ders olsun diye vermiştir,

Allâh cümlemizi onların zümresinden eylesin.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey Hz.Muhammed'e (s.a.v.) inanan ve ona güven veren ve hakkın gaypten şuhûda gelen ve esmâ-i ilâhi ve sıfât-ı ilâhiye ayrılan kelimelerine sahip çıkan kimse: bütün vakitlerinde gayb âleminden zuhûr âlemine gelen emirleri takip etmen gerekir, ordan da ilâhî sevgi ile rahimlere ulaşan emirleri takip et. Kendini tamamı ile Allâh'a vermen ve ondan başkasıyla ilgilnmemen gerekir, onun yarattığı bütün herşeyi izlemen lazım. Ondan bir saat bile asla gâfil kalma, eğer ondan gâfil kalırsan çok büyük hüsrana uğrarsın ve pişmanlık duyarsın, uyanık olanlardan olmalısın.

Rabbimiz kalplerimizi sapıtma bize katından rahmet eyle. Zirâ verenlerin en hayırlısı sensin.

MÜLK SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Hakk'ın birliği ve sayılamayacak kadar çok isim ve sıfatlarından neşet eden hallerinin ve tecellîlerinin çok olduğu kendisine keşfolunan kimseye şu husus kapalı değildir: Hakk'ın memleketinin, mülkünün ve melekûtunun genişliği, yokluk aynasında zahir olan sonsuz isim ve sıfatlarının tabakaları gereğidir. O aynada söz konusu isim ve sıfatlardan sonsuz ve uçsuz bucaksız olan gölgelerin heykelleri zuhur eder. Bu isimlerden kimisi kimisinin üstünde, bazısı bazısının karşısındadır. Yine onlardan bazısı görünürken diğer bir kısmı da görünmez. Dolayısıyla bütün varlıklar, isimler ve sıfatlar alemindeki bağlantı ve ilişki katmanları ile birbirlerine bağlıdırlar. Bu yüzdendir ki Allah Teala kitabında mülkünün büyüklüğünü, hayırlarının çokluğunu ve mazhar ve yaratıklarındaki bütün tasarruflarında yalnızlığını ve yeganeliğini bildirmiş ve şöyle buyurmuştur:

بِسْــــــــــــــمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

تَبَارَكَ الَّذ۪ي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌۙ ﴿١﴾ اَلَّذ۪ي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيٰوةَ لِيَبْلُوَكُمْ اَيُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلاًۜ وَهُوَ الْعَز۪يزُ الْغَفُورُۙ ﴿٢﴾ اَلَّذ۪ي خَلَقَ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ طِبَاقاًۜ مَا تَرٰى ف۪ي خَلْقِ الرَّحْمٰنِ مِنْ تَفَاوُتٍۜ فَارْجِعِ الْبَصَرَۙ هَلْ تَرٰى مِنْ فُطُورٍ ﴿٣﴾

SÛRENİN TEFSİRİ

بِاسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَانِ الرَّحِيمِ: Kendilerine yetecek rızıklarını vermek suretiyle bütün mazharlarına karşı **Rahmân,** kendilerini cennete ve Sidretü'l-Müntehâ'ya ulaştırdığı seçkin kullarına karşı **Rahîm**, sayılamayacak kadar çok isim ve sıfatlarının hepsi ile görünen ve görünmeyen her şey üzerinde zahir olan **Allah'ın adıyla başlarım.**

تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ: **Hükümranlık elinde** ve hükümranlığında tasvirler ve takdirler şeklinde işleyen bütün sevk ve idareler kudretinin kabzasında **olan**, kamil hükümdar olan **Allah,** hayır ve bereketlerin çokluğundan **yücedir.** Aksi nasıl mümkün olur? Zira **O,** cömertliğinin ve varlığının uzantıları olan **her şeye** kapsayıcı kudreti ve kamil iradesi ile **gücü yetendir (1).**

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلاً وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ: Ey mükellefler! **O, hanginizin daha güzel**, daha doğru, daha yararlı ve daha halis **amelde bulunacağını sınamak için** kahrı ve lütfu gereği **ölümü ve hayatı yaratan** ve takdir eden, ölümü ve hayatı aranızda dolaştıran**dır.** Allah size halis ve faydalı amelde bulunmayı emrettikten sonra eğer güzel ve faydalı amelde bulunmazsanız, kıskançlığı gereği sizden intikam alabilir. Çünkü **O, mutlak güç sahibidir**; üstündür ve kulluk dairesinden çıkanlardan intikam almaya gücü yeter. **Çok bağışlayandır**; iyileri ve samimileri çeşitli şekillerde nimetlendirmeye gücü yeter **(2).**

الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا مَا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمَانِ مِنْ تَفَاوُتٍ فَارْجِعْ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ: Aksi nasıl mümkün olur? Zira **O, yedi göğü** yedi zâtî sıfatı sayısınca iç içe geçmiş **tabakalar** olarak **yaratan**, izhar eden ve varlığa getiren ve onları en sağlam ve en düzenli şekil üzere kılan**dır.** Öyle ki ey

ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ اِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ ﴿٤﴾ وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ
الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَاَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ ﴿٥﴾ وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا
بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٦﴾

---

bakan kimse! Varlıklardan ibaret olan arşların üzerine kurulmuş olan **Rahmân'ın yaratışında** hikmet ve maslahata riayet etmediğine delalet eden **hiçbir uyumsuzluk göremezsin.** Bilakis bütün yaratıklar sağlam ve tam bir hikmet üzeredir. Ey düşünen kimse! İlk bakışta onda göremediğin hikmetler ve maslahatlar sebebiyle şüpheye düşecek olursan, **bir kere daha bak!** Sonra dön, bir kez daha bak. Onda hikmet ve sağlamlığa aykırı **bir çatlak yahut** düzensizlik **görüyor musun? (3)**

ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ: İstiyorsan ve şüphen varsa, **sonra tekrar tekrar bak; bakışların** aradığı çatlak ve düzensizliği bulamayıp bu faydasız ve sonuçsuz kusur arama çabalarından dolayı **aciz ve bitkin halde sana dönecektir (4).**

وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ: Andolsun ki Biz, kudretimizin kemali ve hikmetimizin sağlamlığı ile **en yakın göğü**, yani dünyanın görünen göğünü **kandillerle**, yani geceleyin kandil gibi parlayan pek çok yıldızla **donattık.** Bu yüzden gök görünmektedir. Aksi takdirde felekler görünmezdi. Kullarımız arasındaki imtihanlarımızın bir nümunesi olarak, **onları**, yani yıldızları **şeytanlara atılan taşlar,** yani şeytanlar için zan ve cahilliklerinin sebepleri **yaptık.** Şeytanlarla kasdedilen, yıldızların hareketlerine ve konumlarına dayanarak gayp hakkında asılsız tahminlerde bulunan müneccimlerdir. Onları dünyada yıldızlarla saptırdığımız gibi ahirette de **onlara**, bilgisi Allah'a has olmasına rağmen gaybî şeyleri bildiklerini iddia etmeleri sebebiyle **alevli** ve kızgın **ateş azabını hazırladık (5).** Onların böyle bir iddiada bulunmalarının sebebi, Allah'ı ve Allah'ın mülk ve melekutundaki bütün tasarruflarında yalnız ve yegane olduğunu inkar etmeleridir.

وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ: Rablerini inkar edenler ve O'nun en hususî niteliğinde, yani gaybı bilmesinde ortağı olduğunu iddia edenler **için** uzaklık, yardımsızlık, kovulmuşluk ve mahrumiyet ….

إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ ﴿٧﴾ تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا
فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ ﴿٨﴾ قَالُوا بَلَى قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ
اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ ﴿٩﴾ وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي
أَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿١٠﴾

---

cehenneminin azabı vardır. Ne kötü varılacak yerdir orası! (6) Orası kafirlerin kalacağı yerdir.

إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ: Cehennemin korkunçluğunun şiddetinden dolayı, onlar **oraya atıldıklarında,** yani zebaniler onları sert bir şekilde ve azarlayarak cehenneme atmaya giriştiklerinde **onun** Allah'ın düşmanlarına duyduğu öfkesinden dolayı **kaynarken çıkardığı** eşek sesine benzeyen **korkunç uğultuyu işitirler (7).**

تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ: **Cehennem neredeyse öfkesinin** şiddetinden **çatlayacak** ve parça parça olacaktır! **Oraya** kötü bir adet ve ilahî sınırlarının gereğinden ayrılmış bir haslet üzere birleşmiş **her bir topluluk atıldıkça oranın bekçileri onlara** yerme ve azarlama yollu olarak, **"Size** sizi korkunç azaptan korkutacak **bir uyarıcı gelmemiş miydi?" diye sorarlar (8).** Oysa Allah yasası gereği kullarını uyarıp korkutmadan cehenneme sokmaz.

قَالُوا بَلَى قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلاَ فِي ضَلاَلٍ كَبِيرٍ: Bunun üzerine **onlar da** üzgün ve pişman bir şekilde **şöyle derler: "Evet, bize bir uyarıcı gelmiş** ve bizi cehenneme karşı en uygun şekilde uyarmıştı. **Fakat biz onu yalanlamış**tık. Bu yalanlamada öyle ileri gitmiştik ki mutlak olarak Allah'ın peygamberler göndererek insanları uyarması müessesini, hatta bizatihi Hakk'ı ve uyaran peygamberin onun katından getirdiği her şeyi inkar etmiş, onun peygamberlik iddiasını saçmalık ve sapıklık olarak nitelendirmiştik. **Ve** sonuç olarak pegamber bizi davet ederken ve kendisine Allah'ın kitap indirdiğini öne sürereken, **'Allah hiçbir şey indirmemiştir. Siz**, peygamberlik iddiasında bulunan kimseler, **ancak** daha büyüğü düşünülemeyecek olan **büyük bir sapıklık içindesiniz' demiştik." (9)**

وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ: O sapıklar geçmişle ilgili olarak diyeceklerini dedikten sonra son derece üzgün ve pişman bir

فَاعْتَرَفُوا بِذَنْبِهِمْۚ فَسُحْقًا لِاَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿١١﴾ اِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَاَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿١٢﴾ وَاَسِرُّوا قَوْلَكُمْ اَوِ اجْهَرُوا بِهٖۜ اِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١٣﴾

şekilde temenni kasdıyla **şöyle derler: "Eğer** apaçık mucizelerle desteklenmiş resûllerin sözlerine **kulak vermiş veya** açık ve kesin delilleri üzerinde düşünmek yoluyla **aklımızı kullanmış olsaydık,** şimdi **şu alevli ateştekiler** cümlesinden **olmazdık." (10)**

فَاعْتَرَفُوا بِذَنْبِهِمْ فَسُحْقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ: İşte böylece günahlarını itiraf eder ve pişman olur**lar.** Ama iş işten geçtiğinden onlara itiraf ve pişmanlığın bir yararı dokunmaz. **Artık alevli ateştekiler**, yani küfrünün ve inkarının uğursuzluğu sebebiyle cehenneme giren bütün herkes **Allah'ın rahmetinden uzak olsun! (11)** Artık onlar için kabul izzetinin sahasından, Hakk'ın rahmetinin genişliğinden, lütuf ve mağfiretinin eşiğinden uzaklık vardır.

Kafirlerin hallerinin tasvirinden sonra Allah Teala müminlerin halini sunar. Bundan maksad da muhatabı imanda sebatkar olmaya teşvik etmektir.

إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ: Görmedikleri halde Rablerinin azabın**dan korkan** müminler **için**, yani dünya hayatında iken görmemelerine rağmen Rablerinin azabından korkan müminler için Rableri katında, beşerliklerinden kaynaklanan günahlarına yönelik olarak Allah'a inanmalarının ve azabından korkmalarının karşılığı olarak **bağışlanma ve büyük bir mükafat vardır (12).** Bu mükafat yanında dünya ve içindekiler sönük kalır. Bu da Allah'ın onlara bir ihsanıdır. Söz konusu mükafat Allah'ın onlardan hoşnut olmasıdır. Allah'ın hoşnutluğu ise bırakınız dünyayı, ahiretten ve ahirettekilerden dahi daha hayırlıdır.

Müşrikler birbirlerine alay yollu olarak, sessiz konuşun da Muhammed'in Rabbi duymasın, deyince aşağıdaki ayet inmiştir: **وَأَسِرُّوا قَوْلَكُمْ أَوْ اجْهَرُوا بِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ:** Ey müşrikler! **Sözünüzü ister gizleyin ister açığa vurun.** O'nun kuşatıcı bilgisine nisbetle ikisi de aynıdır, fark etmez. Aksi nasıl mümkün olur? Çünkü **şüphesiz Allah, kalplerde olanı hakkıyla bilir (13).**Yani kalplerde olan duygu ve düşünceleri dille açığa vurulmadan önce bilir. Bilakis O, siz gölgeler aleminde zuhur ……

اَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَۜ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ﴿١٤﴾ هُوَ الَّذ۪ي جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ
ذَلُولاً فَامْشُوا ف۪ي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِه۪ۜ وَاِلَيْهِ النُّشُورُ ﴿١٥﴾ ءَاَمِنْتُمْ مَنْ فِي
السَّمَٓاءِ اَنْ يَخْسِفَ بِكُمُ الْاَرْضَ فَاِذَا هِيَ تَمُورُۙ ﴿١٦﴾ اَمْ اَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَٓاءِ
اَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِباًۜ فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذ۪يرِ ﴿١٧﴾

etmeden önce isimler ve sıfatlar aleminde gizli olan istidad ve kabiliyetlerinizdeki şeyleri bilir.

أَلاَ يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ: Alîm ve hakîm olan, **yaratan** ve kuşatıcı bilgisinin, kapsayıcı kudretinin ve kamil iradesinin gereğiyle takdir eden **bilmez mi?** Aksi nasıl mümkün olur? Zira **O, latiftir**; bilgisinin eserleri, eşyanın gizliliklerine ve sırlarına ulaşır. Her şeyden **haberdardır (14).** O'nun haberdarlığı varlıkların dışlarını ve içlerini kuşatır.

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولاً فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ: Dolayısıyla **O** kâdir ve muktedir olan, **yeryüzünü** rahmet ve cömertliğinin genişliği ile **siz** mükelleflerin **ayakları altına seren** ve üzerinde yürümeye elverişli olacak şekilde yumuşak ve kolay kılandır. **Haydi onun üzerinde,** dağlarında ve sırtlarında dilediğiniz gibi **yürüyün ve Allah'ın rızkından** dilediğiniz kadar ne zaman arzu ederseniz bolca **yiyin** ve nimet verene ve ihsanda bulunana şükredin. O'nu ve nimetlerini inkar etmeyin. Bilin ki **dönüş** O'nun dışındaki sebep ve vesilelere değil, **ancak O'nadır (15).** Yani her şeyin dönüşü onadır. Çünkü O'ndan başka dönecek kimseniz yoktur. O size verdiği nimetlerden sizi sorgulayacak ve hesaba çekecektir.

أَأَمِنتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ: Nasıl olur da O'nun nimetlerine şükretmez ve O'nun kereminin hukukunu ede etmezsiniz? Yoksa **göktekinin sizi yere geçirivermeyeceğinden emin mi oldunuz?** Yani O'nun aralıksız ve peşpeşe gelen nimetlerine Karun gibi şükretmeyenlerin başına gökten inen ve sizi helak edecek olan azabından emin misiniz? **(O zaman) bir de bakarsınız yeryüzü şiddetle çalkalanıyor (16).**

أَمْ أَمِنتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ: **Yahut göktekinin,** Lût kavmine yaptığı gibi sizi helak edecek bir **rüzgâr ....**

وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿١٨﴾ اَوَلَمْ يَرَوْا اِلَى الطَّيْرِ
فَوْقَهُمْ صَٓافَّاتٍ وَيَقْبِضْنَۜ مَا يُمْسِكُهُنَّ اِلَّا الرَّحْمٰنُۜ اِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَص۪يرٌ ﴿١٩﴾
اَمَّنْ هٰذَا الَّذ۪ي هُوَ جُنْدٌ لَكُمْ يَنْصُرُكُمْ مِنْ دُونِ الرَّحْمٰنِۜ اِنِ الْكَافِرُونَ اِلَّا
ف۪ي غُرُورٍۚ ﴿٢٠﴾

---

göndermeyeceğinden mi emin oldunuz? Nimetlere nankörlükte ve keremin hukukunu unutmakta siz ey aşırı giden kimseler! **O zaman,** size **uyarım nasılmış bileceksiniz! (17)**

وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ: Ey resullerin en kamili! Eğer seni yalanlar ve seni yalanlamak ve inkar etmek hususunda ileri giderlerse, onlara ve yalanlamalarına aldırış etme ve akibetlerini bekle. **Andolsun, onlardan önceki** kafirler ve peygamberlerini yalanlama konusunda ileri giden inkarcılar **da yalanlamıştı. İnkarım nasılmış!? (18)** Yani Benim onları inkar etmem ve onlardan intikam almam nasıl oldu!? Seni yalanlayan şu sapıklara da onlara ilişenin kat be katı ilişecektir.

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَافَّاتٍ وَيَقْبِضْنَ مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلاَّ الرَّحْمَانُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ: Yoksa onlar kendilerinden intikam almaya ve kendilerini helak etmeye gücümüzün yeteceğini inkar mı ediyorlar!? **Üstlerinde kanat çırparak uçan kuşlara bakmazlar mı?** Uçacakları sırada havada kanatlarını açan ve hızlandıktan sonra hızlarını azaltmak için kanatlarını toplayan kuşlara bakmazlar mı? Kuşlar ağırlıkları sebebiyle tabiatları gereği aşağı doğru meylederler. **Onları** aşağı çeken tabiatlarının aksi bir şekilde havada **ancak Rahmân,** ki kuşatıcı rahmeti ile kudret, ilim ve irade dairesine giren her şeye yardım edendir, **tutuyor.** Sonuç olarak **şüphesiz O,** varlık dairesine giren **her şeyi hakkıyla görendir (19).** Rahmet ve cömertliğinin genişliği gereği her şeyi o şeye uygun biçimde yönetir.

Sonra Allah Teala onları azarlar şekilde onlara sorar: **أَمَّنْ هَذَا الَّذِي هُوَ جُندٌ لَكُمْ يَنصُرُكُمْ مِنْ دُونِ الرَّحْمَانِ إِنْ الْكَافِرُونَ إِلاَّ فِي غُرُورٍ:** Ey aşırı gidenler! Allah sizi tutup yakaladığında, gerçekte varlıkta Kendisinden başkası olmamakla birlikte, bütün varlıkları kapsayıcı rahmeti ile kuşatan ……..

اَمَّنْ هٰذَا الَّذٖى يَرْزُقُكُمْ اِنْ اَمْسَكَ رِزْقَهُۚ بَلْ لَجُّوا فٖى عُتُوٍّ وَنُفُورٍ ﴿٢١﴾
اَفَمَنْ يَمْشٖى مُكِبًّا عَلٰى وَجْهِهٖٓ اَهْدٰٓى اَمَّنْ يَمْشٖى سَوِيًّا عَلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقٖيمٍ
﴿٢٢﴾ قُلْ هُوَ الَّذٖٓى اَنْشَاَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْاَبْصَارَ وَالْاَفْـِٔدَةَۜ قَلٖيلًا مَا
تَشْكُرُونَ ﴿٢٣﴾

Rahmân'dan başka size yardım edecek şu ordunuz kimlerdir? İnkarcılar ancak açık **bir aldanış içindedirler (20)**; hiçbir dayanak ve güvenceleri yoktur.

أَمَّنْ هَذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ بَلْ لَجُّوا فِي عُتُوٍّ وَنُفُورٍ: Pekiyi, Allah yağmur ve diğer sebepler ve araçlar gibi rızkınızı elde ettiğiniz şeyleri tutmak suretiyle **rızkını keserse, kimdir size rızık verecek**, rızkınızı üstlenecek ve ihtiyacınızı giderecek **olan kimdir?** Allah dışında güvenip dayanabileceğiniz birisi var mıdır? Hayır, kesinlikle böyle bir güvenceniz ve dayanağınız yoktur. **Hayır, onlar azgınlık ve nefrette direnip durdular (21).** Onlar azgınlıkta inat etmeye, büyüklenmeleri sebebiyle hakkı kabul etmekten kaçınmaya devam ettiler.

Sonra Allah Teala kınamak maksadıyla onlara sorar:

أَفَمَنْ يَمْشِي مُكِبًّا عَلَى وَجْهِهِ أَهْدَى أَمَّنْ يَمْشِي سَوِيًّا عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ: Yeryüzünde zahir olan eserlerin vesile ve sebeplerden kaynaklandığına inanıyor ve onları, onları dileyen ve ortaya çıkaran müessir ve müsebbibe nisbet etmiyorlar mı? Siz de inat ve inkarla bu yola mı girdiniz? **Şimdi** yolunun sarplığından ve karanlığından dolayı **yüzüstü kapanarak düşe kalka yürüyen mi** hedefine ve amacına doğru **daha doğru gider, yoksa dosdoğru bir yolda** düşüp kalkmadan **dimdik yürüyen mi? (22)** Allah Teala bu iki kişiden birincisi ile ilahî rehberlikten mahrum akılla yola düşen müşrikin durumuna, ikincisi ile Hakk'ı bir bilmeye ve saymaya ulaştıran sağlam şeriat kulpuna tutunan müminin durumuna temsil getirmiştir.

قُلْ هُوَ الَّذِي أَنشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمْ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلاً مَا تَشْكُرُونَ: Ey resullerin en kamili! Hakk'ın birliğini, kevn ve fesad aleminde vâki olan tasarruflarında yalnız ve yegane olduğunu inkar eden kimselere **de ki: "O** kâdir ve muktedir olan Allah, **sizi yaratan**, sizi inşa ve ibda suretiyle yokluk gizliliğinden izhar eden **ve** beşerlik kisvelerinden tamamen ....

قُلْ هُوَ الَّذِى ذَرَاَكُمْ فِى الْاَرْضِ وَاِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾ وَيَقُولُونَ مَتٰى هٰذَا الْوَعْدُ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٥﴾ قُلْ اِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ وَاِنَّمَا اَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٢٦﴾

sıyrılarak mânâ ve lahut fezasına yönelmiş doğru niyetli kimselerden sadır olan eser ve haberleri işitmeniz için **size kulaklar,** göklerin ve yerin sevk ve idaresi üzerinde düşünmeniz için **gözler ve** hikmet ve kudretinin harikuladeliklerini anlamanız, böylece O'nun birliğini keşfetmeniz ve O'nun vuslatı ile şereflenmeniz için **kalpler verendir.** Fakat siz **ne kadar da az şükrediyorsunuz!"(23)** Yani bu büyük nimetleri yaratılış maksatlarına uygun biçimde harcayarak şükredenler gerçekten de çok azdır.

قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ: Ey resullerin en kamili! Bizim diriltmeye ve dünya hayatında vâki olan her şeyden hesaba çekmeye ve ona göre karşılık vermeye gücümüzün yettiğini inkar edenlere **de ki: "O** aziz ve galip olan kudret ve irade sahibi Allah, kudreti gereği **sizi** kevn ve fesad alemi olan **yeryüzünde yaratıp** yayan ve **çoğaltan,** sizi iman ve amelle sorumlu tutan, emir ve yasaklarla imtihan eden**dir.** Tıpkı, ilk olarak, gölgelerinin uzaması ve ışığının yokluk aynasına dökülmesi ile sizi var ettiği gibi, gölgelerini ve ışıklarını Zatına çekip toplaması ile sizi geri döndürecektir. Şu halde sabit olmuştur ki amellerinizin karşılığını görmek için **ancak O'nun huzurunda toplanacaksınız." (24)** İlahî emirlere uymaktaki durumunuza göre size karşılık verecektir.

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ: Onlar imkansız görmelerinin ve inkarlarının şiddetinden dolayı **derler ki:** "Siz peygamberler ve müminler, **eğer doğru söyleyenler iseniz,** hesaba çekme, cezalandırma ve mükafatlandırma türünden vaad ettiğiniz **bu tehdit ne zaman gerçekleşecek?** Haydi bize söyleyin ne zaman gerçekleşeceğini, eğer gerçekleşecekse!"**(25).**

قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ: Ey resullerin en kamili! Onlar seni bu konuda sıkıştırdığında ve vakti belirlemen için sana sorduklarında **de ki: "O**nun vaktine dair **bilgi, ancak Allah katındadır;** O'nun yaratıklarından hiç kimse o bilgiyi elde edemez. **Ben ise** ilahî vahiy gereği **sadece apaçık bir uyarıcıyım.** Bana katından vahyolunanı gerektiği şekilde açıklar ve bildiririm. Benim bu konudaki bilgilere ....

فَلَمَّا رَاَوْهُ زُلْفَةً سٖيٓـَٔتْ وُجُوهُ الَّذٖينَ كَفَرُوا وَقٖيلَ هٰذَا الَّذٖى كُنْتُمْ
بِهٖ تَدَّعُونَ ﴿٢٧﴾ قُلْ اَرَاَيْتُمْ اِنْ اَهْلَكَنِىَ اللّٰهُ وَمَنْ مَعِىَ اَوْ رَحِمَنَاۙ فَمَنْ يُجٖيرُ
الْكَافِرٖينَ مِنْ عَذَابٍ اَلٖيمٍ ﴿٢٨﴾ قُلْ هُوَ الرَّحْمٰنُ اٰمَنَّا بِهٖ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَاۚ
فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فٖى ضَلَالٍ مُبٖينٍ ﴿٢٩﴾

vahiyden başka bir şekilde ulaşmam söz konusu değildir. Ne var ki bu bilgi bana vahyedilmemiştir. Dolayısıyla ondan nasıl bahsedeyim? Bu yüzden söz konusu vahiyle ilgili olarak acele etmemelisiniz." (26)

فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سِيئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنتُمْ بِهِ تَدَّعُونَ: O vaadin vakti gelip çattığında, **onu**, yani ahirette vaad olunan azabı **yakından gördükleri zaman inkar edenlerin yüzleri** üzüntülerinin şiddetinden kararıp çirkinleşir ve **kötüleşir ve onlara** o zaman Hak tarafından, **"İşte bu** gördüğünüz, alaylı biçimde hemen gelmesini **isteyip durduğunuz** azap**tır.** Şimdi geçmişte inkar ettiğiniz azap size ulaştı" **denir (27).**

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكَنِي اللَّهُ وَمَنْ مَعِي أَوْ رَحِمَنَا فَمَنْ يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ: Ey resullerin en kamili! Mekkeli müşrikler sizden kurtulmak için senin ve seninle beraber olan müminlerin ölümünü beklerken onlara **de ki: "Söyleyin bakalım: Diyelim ki** alîm ve hakîm olan **Allah beni ve beraberimdeki** mümin**leri** kahrı ve celali gereği **helak etti, yahut** lütfu ve cemali gereği ölüm vaktimizi erteleyerek **bize acıdı.** Biz sadece O'na iman etmiş kimseleriz; O'nun irade ve ihtiyara sahip mutlak fail olduğunu ve dilediğini işleyip dilediğine hükmettiğini kabul ederiz. **Pekiyi, ya** Allah'ı, iradesini, ihtiyarını ve mutlak olarak ilahlığını yalanlayan **inkarcıları** işledikleri küfür, isyan, günah ve azgınlık sebebiyle başlarına inecek olan **elem dolu azaptan kim koruyacak** ve kurtaracak?" **(28)**

قُلْ هُوَ الرَّحْمَانُ آمَنَّا بِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ: Ey resullerin en kamili! Onlar anlaşmazlığı ve tartışmayı uzattığında ve onlara davet ve tebliğ kâr etmediğinde, tartışmadan hâlî ve sırf hikmet ve maslahattan nâşî şu sözü **söyle: "O,** yardım eden ve üstünlükle ve tek başına varlıklar arşlarına kurulan **Rahmân'dır.** Yalnız **O'na iman ettik** ve O'nun kerem ve varlık ipine güvendik. O'nun dışındaki sıradan

قُلْ اَرَاَيْتُمْ اِنْ اَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ ﴿٣٠﴾

vesile ve sebeplere değil, **yalnızca O'na tevekkül ettik.** Bütün işlerimizi samimi ve doğru niyetle O'na ısmarladık. Sadece O'nu vekil edindik. **Siz, kimin apaçık bir sapıklık içinde olduğunu yakında öğreneceksiniz!" (29)**

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ: Ey resullerin en kamili! Hikmetli yaratıcının varlığını inkar edenleri susturmak ve köşeye sıkıştırmak için **de ki: "Söyleyin bakalım** ey aşırı giden ve büyüklenenler!: **Suyunuz** iple veya herhangi bir düzenekle çekip çıkaramayacağınız derinlikte **çekiliverse, size** alemlerin Rabbi olan Allah dışında **kim temiz** ve ulaşılması kolay **bir akar su getirir? (30)** O'nun nimetlerinde yüzerken nasıl olur da O'nun varlığını inkar edersiniz?"

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey kendisinden daha sağlam bir tutamak ve daha doğru bir yol olmayan Mustafavî şeriat kulpuna sarılmış Muhammedî! Yapman gereken, Mustafavî şeriata sarılmak, gereği ile ameli etmek, yardım eden Rahmân'a dayanmak, bütün işlerini kesin bir şekilde O'na ısmarlamak, kötülüğü emreden nefsinin askerlerinden ve onların gereklerinden yüz çevirmek, onlarla savaşmak ve mücadele etmektir. Böylece başına gelen kazaya razı ve musibete karşı sabırlı olmalısın. Böylelikle nefsin yanlış arzularından fânî olmalı ve Hakk'ın hüviyyeti ve bekâsı ile bâkî olmalısın. Allah bizi ihsan ve cömertliği ile Kendinde fânî ve Kendi ile bâkî kullarından eylesin.

KALEM SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Hakk'ın kuşatıcılığını ve zâtî sıfatlarının bütün mazharlarını ve yaratıklarını kapsadığını kendilerinde gerçekleştirmiş kimselere şu husus kapalı değildir: Hak'tan ilk sadır eden varlık olan Hakk'ın takdir kalemi sonsuz suretler ve sınırsız şekiller çizmeye kâdirdir. Bu yüzden Hak Teala ezelden ebede kadar görünen ve görünmeyen bütün mazhar ve yaratıklarının kaza levhindeki sudurunu onunla sabit kılmıştır.

Kalemin azametinin kemalinden ve kadrinin yüceliğinden dolayıdır ki Hak Teala, habîbini (s.a.s.) zalimlerin suçladığı şeylerden ve inat ve büyüklenme ile aşırıya gidenlerin söylediği sözlerden paklamak için kalem adına yemin etmiştir. Allah Teala uğur maksadı ile ismini zikrettikten sonra remiz ve ima yoluyla habîbine (s.a.s.) hitap etmiştir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

نٓ وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَۙ ﴿١﴾ مَٓا اَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍۚ ﴿٢﴾ وَاِنَّ لَكَ لَاَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍۚ ﴿٣﴾ وَاِنَّكَ لَعَلٰى خُلُقٍ عَظ۪يمٍ ﴿٤﴾

SÛRENİN TEFSİRİ

بِاسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمَانِ الرَّحِيمِ: Kullarının fazilet ve kemal türünden sahip olduğu bütün istidaddan haberdar olan **Allah'ın adıyla başlarım.** O iyilik yoluna iletmekle kullarına karşı Rahmân'dır. Onları en yüce derecelere ve makamlara ulaştırmakla onlara karşı **Rahîm'dir.**

ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ: **Nûn.** Ey Hakk'ın naibi olan, Allah'ın ışığı ile bakan, peygamberlik ve velilik mertebesine yakışmayan bütün günahlardan ve kötülüklerden arınmış olan peygamber! En yüce **kaleme ve** onunla, isim ve sıfatların sayılamayacak kadar çok eserleri gereği bu dünyada ve ahirette var olacak şeylerin suretlerini oluşturmakla görevli isimler ve sıfatlar cümlesinden olan yüce topluluğun **yazdıklarına andolsun ki (1)**

مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ: Ey resullerin en kamili ve bütün varlıklara gönderilmiş resul! **Sen**, seni genel hidayet ve mutlak velilik üzere eğiten ve yetiştiren ve sana peygamberlik ve velilik mertebeleri ile ilgili fazilet ve kemalleri veren **Rabbinin nimeti sayesinde, bir deli değilsin (2).** Yani sen o fazilet ve kemallerden habersiz, hukukunu edadan gafil ve onları verene şükretmen gerektiğinden bihaber değilsin.

وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ: Ey resullerin en kamili! Elçilik ve tebliği yükünü omuzlaman ve sapıklık ehlinin eziyetlerine göğüs germen neticesinde **şüphesiz sana** Allah katından ebediyyen **tükenmez bir mükafat vardır (3).** Zira senin kapsayıcı mertebenin gerektirdiği değerli ve yüce keremlerin asla sonu yoktur.

وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ: **Sen** ilahî ahlak ile ahlaklanmak ve dostluk ve halifelik makamını kendinde gerçekleştirmek suretiyle **elbette yüce bir ahlak üzeresin (4).** Sen mertebenin kapsayıcılığı ve toplayıcılığı gereği öncekilerin ve sonrakilerin ahlaklarını kendinde bulundurduğundan ……

فَسَتُبْصِرُ وَيُبْصِرُونَ ﴿٥﴾ بِاَيِّكُمُ الْمَفْتُونُ ﴿٦﴾ اِنَّ رَبَّكَ هُوَ اَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ
سَبِيلِهِ وَهُوَ اَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿٧﴾ فَلَا تُطِعِ الْمُكَذِّبِينَ ﴿٨﴾ وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ
﴿٩﴾ وَلَا تُطِعْ كُلَّ حَلَّافٍ مَهِينٍ ﴿١٠﴾ هَمَّازٍ مَشَّاءٍ بِنَمِيمٍ ﴿١١﴾ مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ
مُعْتَدٍ اَثِيمٍ ﴿١٢﴾ عُتُلٍّ بَعْدَ ذٰلِكَ زَنِيمٍ ﴿١٣﴾ اَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ ﴿١٤﴾

---

dolayı senin ahlakından daha yüce bir ahlakın var olması tasavvur edilemez.

فَسَتُبْصِرُ وَيُبْصِرُون بِأَيِّكُمْ الْمَفْتُونُ: Kalplerdeki sırlar ortaya dökülünce ve azap hak edenlerin başına inince **hanginizin deli olduğunu yakında sen de,** ey resullerin en kamili, **göreceksin,** sana delilik isnadında bulunan o aşırı gidenler de **görecekler (5, 6).** Yani senin yol göstermen sayesinde doğru yoldaki müminler mi yoksa sapıklıkları ile sapmış kafirler mi delidir, ortaya çıkacaktır.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ: **Şüphesiz** seni rüşd ve hidayet üzere yetiştiren **Rabbin,** eşyanın bilfiil yanında bulunmak ve onları görmek suretiyle (*huzûrî ilmi* ile) tevhidine ulaştıran **Kendi yolundan sapan kişiyi daha iyi bilir.** Yine **O,** insanlardan **hidayete erenleri** ve tevhid caddesi üzerinde olanları ve rıza ve teslimiyet cennetine ulaştıran doğru yol üzerinde bulunanları **daha iyi bilir (7).**

فَلاَ تُطِعْ الْمُكَذِّبِينَ: Ey hidayet ve felah üzere yaratılmış en kamil peygamber! Ahiretteki durumuna dair bir nebze bilgiye sahip olduğuna göre, **şu halde** sapıklık üzere yaratılmış olan **yalanlayanlara,** yani Mekkeli müşriklere **boyun eğme (8).** Çünkü onlar Hz. Peygamber'i atalarının dinine çağırmaktaydı. Bu yüzden Allah Teala, Hz Peygamber'i onlara uymaktan ve davetlerini kabul etmekten men etmiştir.

وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ: Onlar **istediler ki** kendilerine **yumuşak davranasın** ve dinlerine uyasın**, böylece onlar da** sana **yumuşak davransınlar (9)**, sana uysunlar ve dinini kötülemesinler.

وَلاَ تُطِعْ كُلَّ حَلاَّفٍ مَهِينٍ هَمَّازٍ مَشَّاءٍ بِنَمِيمٍ مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ عُتُلٍّ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٍ أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ: Yüce ahlakla ahlaklandıktan ve övgüye layık ilahî ....

إِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِ اٰيَاتُنَا قَالَ اَسَاطِيرُ الْاَوَّلِينَ ﴿١٥﴾ سَنَسِمُهُ عَلَى الْخُرْطُومِ ﴿١٦﴾ اِنَّا بَلَوْنَاهُمْ كَمَا بَلَوْنَا اَصْحَابَ الْجَنَّةِ اِذْ اَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ ﴿١٧﴾

vasıflara büründükten sonra genel olarak şu kötü ahlak ve hal sahibi kimselere ve özellikle de şu kimselere uyma: Batıl ve asılsız görüşlerini yaymak için yalan yere **yemin edip duran,** yalancılığı ve sözünde durmaması sebebiyle insanlar nezdinde **aşağılık** olan, **daima kusur arayıp kınayan** ve insanları çekiştiren, **durmadan** insanlar arasında **söz taşıyan** ve böylelikle fitne, nefret ve düşmanlık çıkaran, **iyiliği hep engelleyen** ve cimriliği sebebiyle kendisi malından harcayarak iyilik yapmadığı gibi kınanırım korkusuyla başkalarının da iyilik yapmasına engel olan, **saldırgan** ve çeşitli haksızlık, günah ve isyanda sınırı aşan, **günaha dadanmış** ve hiç endişe etmeden rahatça kötülük işleyip günaha batmış, **kaba saba**, yani iri gövdeli, katı kalpli, çirkin görünüşlü, kalın kafalı ve ahmak kimseye boyun eğme. **Bütün bu** sayılan kötü **niteliklere sahip kimselerin ötesinde bir de soysuz olan kimseye,** yani bilinen bir nesebi ve güzel bir hasebi olmayan kişiye boyun eğme. **Bu kişinin** çok **malı ve oğulları olması alçaklığını daha da artırır (10, 11, 12, 13, 14).** Zira bunlar şükredilmesi gereken nimetler iken, o onlara şükretmez, bilakis nankörlük eder.

إِذَا تُتْلَى عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ: Çünkü zatımızın birliğine ve isim ve sıfatlarımızın kemaline delalet eden **ayetlerimiz kendisine okunduğu zaman,** küfrünün, nankörlüğünün ve azgınlığının şiddetinden dolayı, **"Bu, öncekilerin masallarından** ibarettir!" **der (15).** Yani o ayetler eskilerin yazıp dizdiği eski yalanlardan ibarettir, der. Ayette tasvir edilen kişinin, Allah'ın kendisinde bütün bu kötülükleri topladığı Velîd bin Muğîre olduğu söylenmiştir.

سَنَسِمُهُ عَلَى الْخُرْطُومِ: Sonuç olarak, ey resullerin en kamili! Ona itaat etme ve servetine ve önde gelen bir kimse olduğuna itibar etme. Çünkü kahır ve celalimizin gereği olarak **yakında Biz onun burnunu damgalayacağız (16)** ve mahşer yerinde o damga ile tanınacaktır.

إِنَّا بَلَوْنَاهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذْ أَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ: **Şüphesiz Biz, vaktiyle Bahçeciler'e bela verdiğimiz gibi, onlara,** yani Mekkeli inkarcılara **da bela verdik.** Mekkelileri yedi senelik kıtlığa düçar ettik,...

وَلَا يَسْتَثْنُونَ ﴿١٨﴾ فَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِنْ رَبِّكَ وَهُمْ نَائِمُونَ ﴿١٩﴾ فَأَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ
﴿٢٠﴾ فَتَنَادَوْا مُصْبِحِينَ ﴿٢١﴾ أَنِ اغْدُوا عَلَى حَرْثِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَارِمِينَ ﴿٢٢﴾

çünkü nimetlerimize nankörlük ettiler. Bu nimetlerden en büyüğü de kendilerinden peygamberlerin en kamili olan Hz. Muhammed'in peygamber olarak gönderilmesidir. Ne var ki onu yalanladılar, dinini ve kitabını inkar ettiler ve onunla alay ettiler. **Hani o Bahçeciler sabah erkenden,** fakirler gelmeden, **bahçenin ürünlerini devşirmeye yemin etmişlerdi (17).** Bahçeciler'in şehri Darvân olup San'a'nın iki fersah berisindedir. Bu şehir Hz. Salih'in şehridir. Hz. Salih meyva toplama vakti geldiğinde fakirleri çağırırdı. Ancak vefat edince oğulları dedi ki: "Eğer biz de babamızın yaptığı gibi hasat zamanı fakirleri çağırırsak geçim sıkıntısına düşeriz. Çünkü mal az, çoluk-çocuk çoktur. Oysa babamızın malı çok, çoluk-çocuğu azdı." Böylece miskinlerin korkusundan, meyvaları sabahleyin erkenden toplamak için sözleştiler. Nitekim Allah Teala bu durumu ayette bildirmektedir.

وَلَا يَسْتَثْنُونَ: Salih'in çocukları ve varisleri bunu tasarlarken **istisna da yapmıyorlardı.** Yani "İnşaallah" demiyorlardı. **(18)**

فَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِنْ رَبِّكَ وَهُمْ نَائِمُونَ: Ey resullerin en kamili! Onlar fakirleri nasiplerinden mahrum bırakmak üzere anlaşıp işlerini Allah'ın iradesine havale etmeyince, **onlar** evlerinde **uyurken Rabbinden bir afet bahçeyi sardı (19).** Bu afet sadece onların bahçesine has olup diğer komşu bahçelere zarar vermiyordu.

فَأَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ: Böylece bahçe, devşirilmiş gibi oldu (20). Yani sanki meyvaları toplanmış gibi oldu ve içinde hiç meyva kalmadı. Ya da bahçe siyahlaşması ve yanması bakımından gece gibi oldu veya kuruluğundan dolayı gündüz gibi oldu.

فَتَنَادَوْا مُصْبِحِينَ أَنْ اغْدُوا عَلَى حَرْثِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَارِمِينَ: Derken meyva devşirme vakti olan **sabahleyin birbirlerine, "Haydi,** ey bahçeciler, **ürününüzü devşirecekseniz erkenden gidin" diye seslendiler (21, 22).**

فَانْطَلَقُوا وَهُمْ يَتَخَافَتُونَ ﴿٢٣﴾ اَنْ لَا يَدْخُلَنَّهَا الْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مِسْكِينٌ ﴿٢٤﴾ وَغَدَوْا عَلٰى
حَرْدٍ قَادِرِينَ ﴿٢٥﴾ فَلَمَّا رَاَوْهَا قَالُوا اِنَّا لَضَٓالُّونَ ﴿٢٦﴾ بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ﴿٢٧﴾ قَالَ
اَوْسَطُهُمْ اَلَمْ اَقُلْ لَكُمْ لَوْ لَا تُسَبِّحُونَ ﴿٢٨﴾ قَالُوا سُبْحَانَ رَبِّنَٓا اِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٢٩﴾

فَانطَلَقُوا وَهُمْ يَتَخَافَتُونَ أَنْ لاَ يَدْخُلَنَّهَا الْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مِسْكِينٌ: **Bunun üzerine, "Sakın bugün orada hiçbir yoksul yanınıza sokulmasın" diye fısıldaşarak** ve gittiklerini insanlardan gizleyerek hepsi **yola koyuldu (23, 24).**

وَغَدَوْا عَلَى حَرْدٍ قَادِرِينَ: Meyva toplamaya bir başkasının katılım ve yardımına muhtaç olmaksızın **güçleri yettiği halde erkenden yola çıktılar (25)** ve hızlıca yürüdüler.

فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَضَالُّونَ: **Fakat** varıp **bahçeyi** o halde **gördüklerinde** ilk önce, **"Biz mutlaka yolumuzu şaşırmış olmalıyız**; bu, bizim bahçemiz değil!" **dediler (26).**

Ama sonra bahçenin emareleri üzerinde düşününce ilk söyledikleri sözden vazgeçerek büyük bir üzüntü ile بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ: **"Hayır, meğer biz** nefsimizin hasisliği ve adiliği yüzünden bahçeden ve vereceği faydadan **mahrum bırakılmışız!" dediler (27).**

قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ لَوْلاَ تُسَبِّحُونَ: **Onların en akl-ı selim sahibi** ve en doğru görüşlü **olanı** kardeşlerini kınayıp azarlayarak**, "Ben size** 'Fakirleri mahrum bırakmak konusunda fikir alış-verişinde bulunduğunuz ve onları dışlamak hususunda ağız birliği ettiğiniz sırada **Rabbinizi tesbih etseydiniz ya! dememiş miydim?" dedi (28).** Yani Allah'ı fayda elde ettiğiniz sırada hatırlayın ve nimetlerine fakirlere vermek suretiyle şükredin ki Allah da size nimetlerini artırsın, demiştim. Zira o kimse onlar fakirleri dışlamaya niyetlendiklerinde ve bu hususu aralarında görüşürken onlara böyle söylemişti.

قَالُوا سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ: **Onlar** şiddet ve belaya düçar olunca yaptıkları haksızlığı itiraf ederek şöyle dediler: **"Rabbimizi tesbih ederiz.** Mülkünde ve sultanında birisinin Seninle çekişmesinden ve hükmüne ve şanına karşı çıkmasından Seni tenzih ederiz. **Şüphesiz biz** fakirlere vermek hususunda Senin emrinden çıkan ve nefislerini Senin

فَاَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلٰى بَعْضٍ يَتَلَاوَمُونَ ﴿٣٠﴾ قَالُوا يَا وَيْلَنَٓا اِنَّا كُنَّا طَاغ۪ينَ ﴿٣١﴾ عَسٰى رَبُّنَٓا
اَنْ يُبْدِلَنَا خَيْرًا مِنْهَٓا اِنَّٓا اِلٰى رَبِّنَا رَاغِبُونَ ﴿٣٢﴾ كَذٰلِكَ الْعَذَابُۜ وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَكْبَرُۢ
لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾ اِنَّ لِلْمُتَّق۪ينَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتِ النَّع۪يمِ ﴿٣٤﴾

azap ve intikamına maruz bırakan **zalim kimseler imişiz.** Fazıl ve kereminle tevbemizi kabul buyur. Sen tevbeleri kabul eden ve çok acıyansın" **dediler (29).**

فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَلَاوَمُونَ: Olan olduktan sonra **birbirlerini kınamaya başladılar (30).** Çünkü önceki istişarelerinde kimisi bu kararlarını yanlış bulmuş, kimisi doğru bulmuş, kimisi onu teklif etmiş ve kimisi de sessiz kalmıştı.

قَالُوا يَاوَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا طَاغِينَ: Böylece hepsi de üzgün bir şekilde **şöyle dediler: "Yazıklar olsun bize! Gerçekten biz azgın kişilermişiz!" (31)** Allah'ın sınırlarını aştık ve kınanmayı hak ettik.

Allah'a yönelip sırf pişmanlık ve ihlasla O'na yakardıktan sonra ümitle şöyle dediler: عَسَى رَبُّنَا أَنْ يُبْدِلَنَا خَيْرًا مِنْهَا إِنَّا إِلَى رَبِّنَا رَاغِبُونَ: **"Umulur ki Rabbimiz** tevbenin, ihlasla ona dönmenin, hatayı itiraf etmenin, pişmanlıkla bağışlanma dilemenin ve tam gönül kırıklığının bereketiyle **bize bunun yerine daha iyisini verir.** Rivayete göre onlara helak olan bahçeden daha iyisi verilmiştir. **Çünkü biz artık Rabbimizi arzulayanlarız." (32)** O'nun bizi affetmesini umuyor, hayır ve bağışlanma istiyoruz.

كَذَلِكَ الْعَذَابُ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ: Dünyada ilahî sınırların gereğinden ayrılanlara **işte böyledir azap!** Allah'a yemin olsun ki Allah'ı unutan kimseler için hazırlanan **ahiret azabı ise elbette** binlerce kez **daha büyüktür.** Ahiretin gerçekleşeceğini **bilselerdi (33),** kendilerini ondaki azaba götürecek ve ondaki cezalandırmaya düşürecek şeylerden uzak dururlardı.

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ: **Şüphesiz** Allah'ın gazabından **sakınanlar** ve korunanlar ve ilahî sınırların dışına çıkmaktan geri duranlar için kendilerini günah ve kötülüklerden korumaya muvaffak kılan **Rableri katında** O'nun korumasının dergahına ve kutsallığının civarına

اَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ ﴿٣٥﴾ مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٦﴾ اَمْ لَكُمْ كِتَابٌ
فِيهِ تَدْرُسُونَ ﴿٣٧﴾ اِنَّ لَكُمْ فِيهِ لَمَا تَخَيَّرُونَ ﴿٣٨﴾ اَمْ لَكُمْ اَيْمَانٌ عَلَيْنَا بَالِغَةٌ اِلٰى
يَوْمِ الْقِيٰمَةِ اِنَّ لَكُمْ لَمَا تَحْكُمُونَ ﴿٣٩﴾

ulaştıklarında **Naîm cennetleri**, yani rıza ve teslimiyet cenneti **vardır (34).** Bu cennetlerde onlar için kalıcı bir refah vardır ve onlar orada ebediyyen kalacaklardır. Allah'ın yanında Kendisine ulaşan ve yakınlığını gerçekleştiren kimseler için büyük bir mükafat vardır.

Sonra kafirler, "Eğer biz gerçekten de Muhammed'in ve ashabının iddia ettiği gibi diriltilecek isek, onlar orada da bizden üstün olamazlar. Bilakis biz orada da onlardan daha iyi bir durumda olacağız" deyince, Allah onların bu iddiasını reddeder ve şöyle buyurur:

أَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ: **Biz müslümanları suçlular gibi kılar mıyız? (35)** Yani bozguncu ve haddi aşan kafirler, Bizim iman ve salih amelle bezenmiş ve bütün isyan ve neticelerinden paklanmış Müslümanları hikmet ve adalet üzere işleyen ilahî hükümlere aykırı türlü suç ve günahlar işleyen suçlularla bir tutacağımızı mı iddia ediyorlar?!

مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ: **Size ne oluyor?** Ey akıllılar, size ne oldu da fıtrî aklın gereğinden uzaklaşıyorsunuz? **Nasıl hüküm veriyorsunuz (36)** ve kötülük yapanla iyilik yapanın eşit olduğunu iddia ediyorsunuz? Dolayısıyla nasıl olur da bilen, hikmet sahibi ve her işini adalet üzere sağlam yapan Allah katında kötülük yapanlar iyilik yapanlardan üstün olur? Bu hükme kendi bozuk görüşünüzle mi vardınız, ey sapıklar?!

أَمْ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ: **Yoksa size ait** gökten inen **bir kitabınız var da** bu batıl hükümleri **ondan mı okuyorsunuz? (37)**

إِنَّ لَكُمْ فِيهِ لَمَا يَتَخَيَّرُونَ: **Onda**, yani kitapta, "Kendiniz için **seçip beğendiğiniz her şey mutlaka sizindir"** diye bir şey mi yazılı? **(38)**

أَمْ لَكُمْ أَيْمَانٌ عَلَيْنَا بَالِغَةٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ إِنَّ لَكُمْ لَمَا تَحْكُمُونَ: **Yahut Bizden,** size müslümanlara verdiğimizden daha çok hayır ve ikramda bulunacağımıza dair **verdiğiniz hükmün mutlaka öyle olacağına dair kıyamete kadar sürecek kesin** ve bağlayıcı **sözler mi aldınız? (39)**

سَلْهُمْ اَيُّهُمْ بِذٰلِكَ زَعِيمٌ ﴿٤٠﴾ اَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ اِنْ كَانُوا صَادِقِينَ ﴿٤١﴾
يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ اِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٤٢﴾ خَاشِعَةً اَبْصَارُهُمْ
تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ اِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ ﴿٤٣﴾ فَذَرْنِى وَمَنْ
يُكَذِّبُ بِهٰذَا الْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٤﴾

سَلْهُم أَيُّهُمْ بِذَلِكَ زَعِيمٌ: Ey resullerin en kamili! Onları susturmak ve köşeye sıkıştırmak için **sor onlara: "Onların hangisi bu** hükmün doğruluğuna delil getirmek suretiyle **kefildir?"(40)** Buna dair delil getiren onlardan birisi midir?

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ: **Yoksa onların** bu iddia ve hükümde **ortakları var** da onları **mı** taklit ediyorlar? Eğer ortakları varsa Bizim yerimize onlara de ki: Eğer bu iddiada **doğru söyleyenler iseler, haydi getirsinler ortaklarını** da davalarını ispatlasınlar! **(41)**

يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلاَ يَسْتَطِيعُونَ خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ: **Baldırların açılacağı,** yani işlerin ve meselelerin hakikatinin ve aslının ortaya çıkacağı, en küçük sırların dahi ortaya döküleceği, Allah dışındaki varlıklardan ibaret olan perdelerin kalkacağı ve her şeyin açık seçik görüneceği, yani bir ve kahhâr olan Allah'tan başkasının ortada kalmayacağı **ve** şaşkınlık ve sapıklık çölünde helak olan o gölgelerin [masivâullâhın] cabbâr melik [olan Allah'ın] önünde **secdeye** ve boyun eğmeye **çağrılıp da gözleri düşmüş**, akılları başlarından gitmiş **ve kendilerini** her yandan **zillet kaplamış bir halde** imtihan hayatının sona ermesinden dolayı **buna güç yetiremeyecekleri günü**, yani kıyamet gününü **düşün.** Kıyamet günü nasıl böyle olmazlar!? Zira **onlar** imtihan hayatında **sağlıklı** ve ona güç yetirirken **secde etmeye çağrılıyorlardı** da bunu inatçılık ve büyüklenmeleri sebebiyle yapmıyorlardı **(42, 43).** Şimdi ise artık ibret alma vakti geçti. Bu yüzden onlara, ister güç yetirsinler ister yetiremesinler, boyun eğmenin bir faydası dokunmaz.

فَذَرْنِي وَمَنْ يُكَذِّبُ بِهَذَا الْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لاَ يَعْلَمُونَ: Kur'an'ı kötülemek hususunda inkarcılar ve yalanlayanlar çok ileri gidince ve

وَاُمْلٖى لَهُمْۜ اِنَّ كَيْدٖى مَتٖينٌ ﴿٤٥﴾ اَمْ تَسْـَٔلُهُمْ اَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَۚ ﴿٤٦﴾ اَمْ
عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ﴿٤٧﴾ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِۢ
اِذْ نَادٰى وَهُوَ مَكْظُومٌۜ ﴿٤٨﴾

inatçılık ve büyüklük taslamada ayak diretince, ey resullerin en kamili, **Bu sözü**, yani Kur'an'ı **yalanlayanları Bana bırak.** Kendini onlarla tartışarak yorma. Onları cezalandırmak ve onlardan intikam almak hususunda acele etme. Çünkü onlardan Ben intikam alacağım ve onlardan sana gelecek zararı def etmek hususunda Sana ben yeterim. Şunu bilesin ki **Biz onları adım adım** kötü bir azaba **yaklaştıracağız (44).** Bunu da onlara dünyada mühlet vermek, nimet vermek, sağlıklarını devam ettirmek ve bedbahtlığın sebeplerini bol bol vermek suretiyle yapacağız. Böylece onlar küfür ve azgınlığa dalar, sapıklık ve isyana batarlar. Sonra da onları bir tuzak ve ceza olsun diye **bilemeyecekleri bir yerden**, yani bilemeyecekleri bir yönden ve yolla yakalayıveririz.

وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ: Dolayısıyla **onlara**, tuzak olsun diye **mühlet veriyorum**, ama farkında değiller. **Şüphesiz Benim tuzağım sağlamdır (45).** Onu hiç kimse anlayamaz ve hiçbir şey savuşturamaz.

أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ: Onlar senin yol göstermeni ve tebliğini inatçılık ve büyüklenme sebebiyle mi inkar ediyorlar? **Yoksa sen** doğru yolu göstermen karşılığında **onlardan bir ücret isteyeceksin ve bu yüzden ağır bir borç yükü altına girecekler**, diye **mi** düşünüyorlar? **(46)**

أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ: **Yahut** gaybî şeylere muttaliler ve **gayb**, yani kaza levhi **kendi yanlarında da** ikrar ve inkara dair hükümlerini ondan **mı yazıyorlar? (47)** Yine onun sayesinde mi senin irşad ve tebliğine ihtiyaç duymuyorlar ve bu yüzden mi seni yalanlıyorlar?

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نَادَى وَهُوَ مَكْظُومٌ: Onlar inat ve inkarda ileri gitseler de **sen,** ey resullerin en kamili, **Rabbinin hükmüne sabret.** Bu hüküm de senin onlara galip gelişinin tehiri ve onlara oldukları hal üzere bir süre öylece bırakılmalarıdır. Onların cezalandırılması konusunda acele etme. Acelecilikte **balık sahibi gibi,** yani ....

لَوْلَٓا اَنْ تَدَارَكَهُ نِعْمَةٌ مِنْ رَبِّهٖ لَنُبِذَ بِالْعَرَٓاءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ ﴿٤٩﴾ فَاجْتَبٰيهُ رَبُّهُ فَجَعَلَهُ
مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٥٠﴾ وَاِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِاَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا
الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ اِنَّهُ لَمَجْنُونٌ ﴿٥١﴾

kardeşin Yunus bin Metta (a.s.) gibi **olma.** Nitekim o kavmine azabın hemen gelmesini istemişti ve azabın belirtileri ortaya çıkınca kavmine kızarak terketmişti. Böylece denize varmış, gemide kur'a çekmiş, kur'ada kaybetmiş ve denize atılmıştı. Sonra kendini kınarken balık onu yutmuştu. **Hani o,** balığın karnında **içi öfkeyle dolu** ve belaya uğramış **bir halde** Rabbine **yakarmıştı (48).**

لَوْلَا أَنْ تَدَارَكَهُ نِعْمَةٌ مِنْ رَبِّهِ لَنُبِذَ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ: **Rabbinden ona bir nimet yetişmemiş olsaydı,** yani Rabbi ona tevbe etme nimetine ve ihlas ve pişmanlıkla Kendisine dönmeye muvaffak kılmamış olsaydı, **o mutlaka kınanmış** ve ilahî rahmet ve keremden kovulmuş **bir halde ıssız** ve ağaçsız, çorak **bir yere atılacaktı (49).** Fakat ilahî inayet onun imdadına yetişti ve onun için pişman bir şekilde tevbe ve istiğfar kapısı açıldı ve o da bağışlanma diledi. Böylece Rabbi onun tevbesini kabul etti ve ona iyilik ve ikram olsun diye duasını kabul buyurdu.

فَاجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَجَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ: Ayrıca **Rabbi onu** peygamberlik görevi için **seçti** ve kavmine gönderdi. Böylece onu **salih kimselerden**, iyilikte kamil, bağışlanma ve kurtuluşa ulaşmış kişilerden **kıldı (50).**

وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ:
Ey resullerin en kamili! **Şüphesiz** Allah'ı ve senin güzel ahlakını **inkar edenler** sana olan kin ve katılıklarının şiddetinden dolayı **zikri duydukları zaman neredeyse seni gözleriyle devirecekler.** Yani sen mucizevî Kur'an'ı okurken onu işittiklerinde onun nazmının harikuladeliğinden, üslubunun eşsizliğinden, fesahat ve belağatının mükemmelliğinden, bütün lisan ve fesahat ehlinin cümlelerinden üstün olan cümlelerinin sağlamlığından ve anlamlarının kulaklarına çalınan acayipliğinden hayrete düşecekler ve bu yüzden seni içten içe kıskanacak ve seni, göz değip öldürmek isteyeceklerdir. İnsanların yanında seninle ilgili olarak, **"Hiç şüphe yok o cinli biridir" diyorlar (51).** Yani o kendisine cin musallat olmuş kimseler gibi konuşuyor ve söyledikleri şeyler insanların sözlerine

وَمَا هُوَ اِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٥٢﴾

benzemiyor, diyorlar. Böyle söylemekteki maksadları zayıf akıllı kimselerin kafasını karıştırmak ve aldatmaktır. Güya böylece bu tür kimseler senin şanının, kadrinin ve makamının yüceliğini anlayamayacak. Fakat onlar kendi başlarına olduklarında senden sudur ve zuhur eden harikuladelikleri bilir ve onlardan dolayı seni kıskanırlar.

وَمَا هُوَ اِلاَّ ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ: Onlar nasıl olur da sana "cinli" derler ve sözlerini cinliliğe nisbet ederler. **Halbuki** önünden ve arkasından batılın yaklaşamayacağı **o** mucize Kur'an, **alemler için**, yani Hakk'ın doğru yola muvaffak kıldığı bütün mükellefler için **ancak bir öğüttür (52)**, hidayettir, yol göstermedir, uyarıdır ve hatırlatmadır. Allah iyilik ve cömertliği ile bizleri Kur'an'dan öğüt alan kimselerden eylesin.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey tevhid yolunu arayan ve isteyen kimse! Allah seni doğru yola iletsin. Yapman gereken şudur: Allah'ın emirlerini yerine getirme yolundaki sıkıntılara ve mahbubumuzun yolunda yürürken karşılaştığın zorluklara, özellikle de doğru yoldan ve ilahî adalet caddesinden sapıp ayrılan sahtekarların eziyetlerine sabretmeli, onlara aldırış etmemeli ve onlardan intikam alınması konusunda acele etmemelisin. Çünkü onların şerrini senden uzaklaştırmaya Allah yeter. Bu yüzden sabretmeli ve vakarını korumalısın. Emir; hakîm, cebbâr, kadîr ve kahhâr olan Allah'ın elindedir. O azgın inkarcılardan en layık vech ile intikam alacaktır.

HÂKKA SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Tevhid makamına yerleşmiş, önünde yerin ve yüce göklerin parça parça olacağı, gölgelerin heykellerinin yok olacağı ve eşyanın hüviyetlerinin kaybolacağı büyük musibetin [kıyametin] gelip çatacağı kendisine keşfolunmuş kimseye şu husus kapalı değildir: Bütün mazharların zuhuru [bütün varlıkların var olması], ilahî isimlerin ve zâtî sıfatların yokluk aynasına uzanıp yayılması ve o aynadan alem serabının yansıması sonucudur. Hak yayıp ortaya çıkardığını toplayacak ve çekecek olursa, varlıkların mahiyetleri yıkılır ve asılsız hüviyetleri silinir; Gerçekliği hak eden, var olmakta biricik, devamlılıkta tek, kendisine değişme ve yokluğun ilişemeyeceği, kendisine yer değiştirmenin arız olamayacağı Hak'tan başkası kalmaz.

Bu yüzdendir ki Allah Teala habîbine (s.a.s.) gerçekten gerçekleşecek olan olayı haber vermiş, ama şanını yüceltmek için o olaya kapalı bir şekilde işaret etmiştir. Fakat öncesinde uğur maksadıyla ismini zikretmiştir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اَلْحَٓاقَّةُۙ ﴿١﴾ مَا الْحَٓاقَّةُۚ ﴿٢﴾ وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَا الْحَٓاقَّةُۜ ﴿٣﴾ كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌ بِالْقَارِعَةِ ﴿٤﴾

SÛRENİN TEFSİRİ

بِاسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمَانِ الرَّحِيمِ: Üstün kudretini izhar etmek için bütün açık ve gizli olan varlıklarda zuhur eden **Allah'ın adıyla başlarım.** O, ortaya çıkmaları için bütün varlıklara gölgelerini uzatmakla **Rahmân'dır.** Gizlenmeleri için onlardan Kendi gölgelerini çekmekle onlara **Rahîm'dir.**

اَلْحَاقَّةُ: Gerçekleşecek olan! (1) Bu gerçekleşecek olandan kasıd, Hakk'ın gerçek ve var olduğunun ortaya çıktığı ve hak üzere bulunan kimselerin mükafatını kazandığı ve sevinç yurduna yerleştiği, buna karşılık batıl üzere bulunanların kendileri için hazırlanan azaba düçar olduğu ve daimi keder ve yokluğa yerleştiği ahiret hayatıdır.

Sonra Allah Teala gerçekleşecek olan hakkında korkutmak ve önemini vurgulamak maksadıyla sorar: **مَا الْحَاقَّةُ: Nedir o gerçekleşecek olan? (2)** Gerçekleştiğinde Allah dışındaki her şeyin ve yansımaların gölgelerinin yok olacağı ve bir ve kahhâr olan Allah'ın ortaya çıkacağı şey nedir?

Akabinde Allah Teala gerçekleşecek olan şeyin korkunçluğunu artırmak için, kendi katından alemlere rahmet olarak gönderdiği habîbinin o şeyin bilgisini kuşatmadığını ifade eder ve der ki:

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحَاقَّةُ: Gerçekleşecek olanın ne olduğunu sen ne bileceksin? (3) Ey resullerin en kamili! Gerçekleştiğinde çoklukların ve izafetlerin nefislerinin dürüleceği, isim ve sıfatların yansımalarının yok olacağı, insanlık suretlerinin ortadan kalkacağı, diri, kayyûm ve lâhût olan Hak'tan başkasının kalmayacağı olayın ne olduğunu sana hangi şey bildirecek ve anlatacak?! Şüphe yoktur ki Hak her türlü beşerî idrakin ötesindedir.

Allah Teala o olayı yalanlayan ve inkar edenleri kınamak ve azarlamak maksadıyla şöyle buyurur:

كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌ بِالْقَارِعَةِ: Semûd ve Âd kavimleri, yüreklerini hoplatacak olan büyük felaketi, kıyameti **yalanladılar (4).** Bu ....

فَأَمَّا ثَمُودُ فَأُهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ ﴿٥﴾ وَأَمَّا عَادٌ فَأُهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ ﴿٦﴾ سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ
سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ حُسُومًا فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعٰى كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَةٍ ﴿٧﴾ فَهَلْ
تَرٰى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ ﴿٨﴾ وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ وَالْمُؤْتَفِكَاتُ بِالْخَاطِئَةِ ﴿٩﴾ فَعَصَوْا رَسُولَ
رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخْذَةً رَابِيَةً ﴿١٠﴾

---

kavimler korkunçluğu kulaklara çarpan ve akılları baştan alan gerçekleşecek olanı, yani kıyameti yalanladılar.

فَأَمَّا ثَمُودُ فَأُهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ: **Semûd kavmi azgınlık ile helak edildi (5).** Semûd kavmi haddi aşan bir yalanlama suretinde ortaya çıkan azgınlıkları sebebiyle ve korkunç bir çığlık ile helak edildi.

وَأَمَّا عَادٌ فَأُهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ: **Âd kavmine gelince, onlar da** karşı koyamayacakları ve savuşturamayacakları **uğultulu ve dondurucu şiddetli bir rüzgârla helak edildi (6).**

سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ حُسُومًا فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعٰى كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَةٍ: **Allah** kahrı ve intikamı ile, **onu kesintisiz olarak yedi gece sekiz gün onların üzerine musallat etti. Öyle ki,** ey bakıp ibret alan kişi eğer orada olsaydın, **o kavmi** söz konusu gün ve gecelerde **içi boş hurma kütükleri gibi yere serilmiş halde görürdün (7).**

فَهَلْ تَرٰى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ: **Şimdi** o günlerden sonra **onlardan geri kalan bir şey görüyor musun? (8)** Yani o korkunç olaydan sonra onlardan canlı kalan olmadı.

وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ وَالْمُؤْتَفِكَاتُ بِالْخَاطِئَةِ: Cehalet ve inatçılık çölünde helak olan o azgınlardan sonra haddi aşan ve saldırganlık ve tecavüzde sınır tanımayan **Firavun, ondan önceki** azgın milletler veya bir diğer kıraata göre Firavun'un eşrafı **ve yerle bir olan şehirler** halkı, yani Lût kavmi, **hep o** malum **suçu işlediler (9).** Yani gerçekleşecek günü, kıyamet gününü inkar ettiler.

فَعَصَوْا رَسُولَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخْذَةً رَابِيَةً: Kendilerine vahiy getirdiklerinde **Rablerinin elçilerine karşı geldiler.** Yani her ümmet kendilerini doğru yola iletmek için gönderilen peygamberlerine isyan etti, onları ……..

إِنَّا لَمَّا طَغَا الْمَٓاءُ حَمَلْنَاكُمْ فِي الْجَارِيَةِۙ ﴿١١﴾ لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكِرَةً وَتَعِيَهَٓا اُذُنٌ
وَاعِيَةٌ ﴿١٢﴾ فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ نَفْخَةٌ وَاحِدَةٌۙ ﴿١٣﴾ وَحُمِلَتِ الْاَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا
دَكَّةً وَاحِدَةًۙ ﴿١٤﴾ فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُۙ ﴿١٥﴾

yalanladı ve alaya aldı; Allah Teala'yı yalanlamak ve O'na isyan konusunda aşırıya gitti. **Bunun üzerine Allah da onları** kendilerinin artan isyan ve yalanlamasına uygun olarak **gittikçe artan bir azap ile yakaladı (10).**

إِنَّا لَمَّا طَغَى الْمَاءُ حَمَلْنَاكُمْ فِي الْجَارِيَةِ لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكِرَةً وَتَعِيَهَا أُذُنٌ وَاعِيَةٌ: Ey resullerin en kamili! Bizim onları yakalayışımızın şiddetini hatırlat. **Şüphesiz** Nûh zamanında Bizim ona emrimiz neticesinde **su bastığı vakit, sizi,** yani sizin bellerinde bulunduğunuz Nûh'a iman etmiş atalarınızı Nûh'un tufandan kısa bir süre önce Bizim öğretmemizle yaptığı **gemide Biz taşıdık** ve kafirlerin hepsini yeryüzünde gemi ahalisinden başka hiç kimsenin sağ kalmayacağı şekilde boğduk. Sizi gemiyle taşıdık ve kurtardık ki **bu olayı**, yani müminleri büyük tufandan kurtarılışını, **sizin için**, yani siz sonradan gelen mükellefler için **bir uyarı**, öğüt, ibret, ders ve hakîm olan Yaratıcının kudretinin kemaline ve hikmetinin sağlamlığına bir delil ve işaret **yapalım ve belleyecek** ve öğüt alacak **kulaklar** ve kalpler **onu**, yani öğüt ve ibreti **bellesin (11, 12).**

Allah Teala kıyameti açık şekilde tasvir ettikten, korkunçluklarını anlattıktan ve onu yalanlayanların halini ve akıbetini zikrettikten sonra, kıyamet koptuğunda ortaya çıkacak korkunç ve müthiş olayların açıklamasına geçer ve buyurur ki: فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ نَفْخَةٌ وَاحِدَةٌ وَحُمِلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ: **Sûra bir defa üfürülünce...**Bu sûra ilk üfürülüş olup onda alem harap olur. Sûra ilk üfürülüşten sonra **yeryüzü ve dağlar** Allah'ın üstün kudreti gereği onlara yürümelerini ve sarsılmalarını emretmesi ile yerleştikleri yerlerinden **kaldırılıp birbirlerine çarptırılınca** kırılıp düzelecekler ve **dümdüz** bir ova **olacaklar. İşte o gün**, yani bu korkunç olay gerçekleştiğinde **olacak olmuş** ve büyük kıyamet kopmuş**tur (13, 14, 15).**

وَانْشَقَّتِ السَّمَٓاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌۙ ﴿١٦﴾ وَالْمَلَكُ عَلٰٓى اَرْجَٓائِهَاۜ وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌۜ ﴿١٧﴾ يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفٰى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ ﴿١٨﴾ فَاَمَّا مَنْ اُو۫تِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِه۪ۙ فَيَقُولُ هَٓاؤُ۬مُ اقْرَؤُ۫ا كِتَابِيَهْۚ ﴿١٩﴾ اِنّ۪ي ظَنَنْتُ اَنّ۪ي مُلَاقٍ حِسَابِيَهْۚ ﴿٢٠﴾

وَانْشَقَّتْ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ: **Gök de yarılmış,** temeli çökmüş ve **artık o gün o da çökmeye** ve parçalarına ayrılmaya **yüz tutmuştur (16).**

وَالْمَلَكُ عَلَى أَرْجَائِهَا وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ: **Melekler** inmiş **onun,** göğün **kıyılarındadır. O gün** göklerin yıkılmasından sonra **Rabbinin arşını bunların da üstünde,** yani göğün kıyılarındaki meleklerin de üstünde **sekiz taşıyıcı** melek **taşır (17).** Hz. Peygamberin bir hadislerinde işaret ettiği gibi kıyamet kopmadan önce arşı taşıyan meleklerin sayısı dört iken kıyamet koptuktan sonra sayıları sekize çıkmıştır. Hz. Peygamber dört melek ile sanki şu dört ana ilahî sıfata işaret etmiştir: hayat, ilim, kudret ve irade. Sekiz melekle de sanki zâtî sıfatların toplamına işaret etmiştir.

يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لاَ تَخْفَى مِنكُمْ خَافِيَةٌ: Ey yok olan gölgeler! **O gün** askerlerin hükümdara arz olunduğu gibi Allah'a **arz olunursunuz.** Arzın muttalilik maksadını yerine getirmesi için arz gününde **hiçbir sırrınız** Allah'a **gizli kalmaz (18).** Bilakis her şey O'nun ilim hazretinde hazırdır, gizli ve saklı değildir. Arz işleminden maksad Allah'ın bütün kullara karşı tam bir adalet üzere olduğunu göstermektir.

Sonra Allah Teala kulların hesap, ceza ve imtihan yurdunda işledikleri bütün amelleri görmeleri için amel defterlerinin getirilmesi sırasındaki hallerini ayrıntılı olarak açıklar.

فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَيَقُولُ هَاؤُمُ اقْرَءُوا كِتَابِي: **İşte o vakit, kitabı kendisine sağından verilen kimse** seviçle etrafındaki kimselere **der ki: "Gelin, kitabımı okuyun!" (19)**

إِنِّي ظَنَنتُ أَنِّي مُلاَقٍ حِسَابِي: **"Çünkü ben** dünya hayatında **hesabımla** en güzel şekilde **karşılaşacağımı** kesin bilgiye varan bir zanla ....

فَهُوَ فٖى عٖيشَةٍ رَاضِيَةٍ ﴿٢١﴾ فٖى جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿٢٢﴾ قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ ﴿٢٣﴾ كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنٖيٓـًٔا
بِمَٓا اَسْلَفْتُمْ فِى الْاَيَّامِ الْخَالِيَةِ ﴿٢٤﴾ وَاَمَّا مَنْ اُوتِىَ كِتَابَهُ بِشِمَالِهٖ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنٖى لَمْ
اُوتَ كِتَابِيَهْ ﴿٢٥﴾ وَلَمْ اَدْرِ مَا حِسَابِيَهْ ﴿٢٦﴾ يَا لَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ ﴿٢٧﴾ مَٓا اَغْنٰى عَنّٖى
مَالِيَهْ ﴿٢٨﴾ هَلَكَ عَنّٖى سُلْطَانِيَهْ ﴿٢٩﴾

biliyordum. Bu kesin inancım dolayısıyla benden kendisi sebebiyle cezalandıracağım bir fiil sudur etmesinden korkuyordum." **(20)**

فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ: **Artık o, hoşnut bir hayat içindedir (21).** Çünkü hayatı her türlü sıkıntıdan arındırılmıştır.

فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ: Hem mekan hem de makam bakımından **yüksek bir cennettedir (22).**

قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ: **Onun meyveleri sarkar;** isteyen onu zahmetsizce ve kolaylıkla devşirebilir **(23).**

كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ: O gün onlara şöyle denir: "İmtihan yurdundaki **geçmiş günlerde yaptığınız** salih amellere **karşılık,** cennet yiyeceklerinden ve içeceklerinden **afiyetle yiyin, için." (24)**

وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ فَيَقُولُ يَالَيْتَنِي لَمْ أُوتَ كِتَابِي: İmtihan hayatında kendisinden sudur eden kötü amelleri ayrıntılı olarak gördükten sonra **kitabı kendisine sol tarafından verilen ise,** büyük bir sıkıntı ve özlemle **şöyle der: "Keşke** şu **kitabım bana verilmeseydi." (25)**

وَلَمْ أَدْرِ مَا حِسَابِيه: **"Hesabımın ne olduğunu da bilmeseydim." (26)**

يَالَيْتَهَا كَانَتْ الْقَاضِيَةَ: **"Keşke ölüm her şeyi bitirseydi** de şahitlerin huzurunda böyle rüsva olmasaydım." **(27)**

مَا أَغْنَى عَنِّي مَالِي: Başına gelenlere üzüntüsünden ve pişmanlığından der ki: **"Malım bana hiçbir yarar sağlamadı** ve bana nisbet edilen mal, evlat ve tebaa benden azabı savamadı." **(28)**

هَلَكَ عَنِّي سُلْطَانِيه: **"Saltanatım,** yani insanlar üstündeki hükümranlığım ve akranlarım üzerindeki üstünlüğüm **de yok olup gitti." (29)**

خُذُوهُ فَغُلُّوهُ ﴿٣٠﴾ ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ ﴿٣١﴾ ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا
فَاسْلُكُوهُ ﴿٣٢﴾ إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ ﴿٣٣﴾ وَلَا يَحُضُّ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ ﴿٣٤﴾
فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَاهُنَا حَمِيمٌ ﴿٣٥﴾ وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غِسْلِينٍ ﴿٣٦﴾ لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِئُونَ
﴿٣٧﴾ فَلَا أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ ﴿٣٨﴾ وَمَا لَا تُبْصِرُونَ ﴿٣٩﴾ إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿٤٠﴾

خُذُوهُ فَغُلُّوهُ: O böyle üzüntü ve pişmanlıkla kendi kendine söylenirken ona Hak tarafından şöyle denir: “Onu sıkı ve ağır kelepçelerle **yakalayıp bağlayın.” (30)**

ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ: **“Sonra onu** zengin kafirler için hazırlanmış, malum büyük **cehenneme atın.” (31)**

ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ: **“Sonra uzunluğu yetmiş arşın olan** ve her arşınının uzunluğunun ne olduğunu Allah’tan başkasının bilmediği **zincire vurun onu.** Zincirler onun her yanını öylesine sarsın ki hiç hareket edemesin.” **(32)**

إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ: “O nasıl olur da böyle azap edilmez?! **Çünkü o** kibirinden ve inadından dolayı, **azamet sahibi** ve kulluğa layık olan **Allah’a iman etmiyordu.” (33)** Şüphe yoktur ki yüce ve ulu olan Allah’a karşı büyüklenen kimse azabın en büyüğüne ve cezanın en şiddetlisine müstehaktır.

وَلَا يَحُضُّ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ: “Ayrıca **yoksulu doyurmaya teşvik etmiyor** ve bunu yapanlardan da hoşlanmıyor**du.” (34)**

فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَاهُنَا حَمِيمٌ: **“Bugün burada,** yani arz ve ceza gününde dünyada olduğunun aksine kendisini koruyacak ve adına şefaat edecek **samimi bir dostu yoktur.” (35)**

وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غِسْلِينٍ: “Ateş ehlinin yıkandığı sudan ve yaralarından akan **kanlı irinden başka bir yiyeceği de yoktur.” (36)**

لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِئُونَ: **Onu,** kanlı irini, büyük **günahkârlardan başkası yemez.” (37)**

Allah Teala kıyamet gününün ahvalini ve korkunçluklarını açıklamaya devam eder: **فَلَا أُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ وَمَا لَا تُبْصِرُونَ إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ: ....**

وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَا تُؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾ وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ ﴿٤٢﴾
تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٣﴾ وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ ﴿٤٤﴾ لَأَخَذْنَا مِنْهُ
بِالْيَمِينِ ﴿٤٥﴾ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ﴿٤٦﴾

Açıklığından dolayı şu gerçekle ilgili olarak **görebildiklerinize ve göremediklerinize yemin** dahi **etmem ki o** Kur'an **hiç şüphesiz** kendisi **çok şerefli bir elçinin sözüdür (38, 39, 40).** Bu yüzden o elçi Allah ile tartışmaz ve O'na iftira etmez. O elçi, Şerefli Göndericisi'nin yerine halife ve vekil olmaktan ibaret olan elçilik makamına aykırı böylesi alçaklıklardan münezzehtir.

وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَا تُؤْمِنُونَ: **O** Kur'an, onun kadrini ve şanını bilmeyen kimi kafirlerin dediği gibi **bir şairin sözü değildir.** Fakat inat ve inkarcılığınızın şiddetinden dolayı onun doğruluğuna ve gerçekliğine **ne de az inanıyorsunuz! (41)**

وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ: Bazılarının Hz. Peygamber'in kahin olduğu iddialarının aksine, Kur'an **bir kahinin sözü de değildir.** Fakat **ne de az düşünüyorsunuz! (42)** Zira Kur'an'ın muhtevası ne lafız ne de anlam yönünden kahinlerin sözüne benzemektedir. Çünkü Kur'an'daki sırlar ve hükümler, tevhid ve İslam caddesinden sapmış olan kahinlerin hülyalarından fersah fersah uzak olan sağlam ilahî hikmeti hissettirmektedir.

تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ: **O, alemlerin Rabbi tarafından indirilmedir (43).** Bilakis Kur'an bütün varlıkları hikmete uygun olarak eğitmek, böylece tevhid ve yakîni almaya hazır olmaları için alemlerin Rabbinden sadır ve nâşi olmuştur.

وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ: **Eğer** Muhammed **bize isnad ederek** vahiy olmaksızın kendi nefsinden **birtakım sözler uydurmuş olsaydı, mutlaka onu sağımızla**, kamil kudretimizle **yakalar** ve tıpkı diğer isyankar iftiracılara yaptığımız gibi ondan da intikam **alırdık (44, 45).**

ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ: **Sonra da** cezalandırmak ve azap etmek için **onun** bütün idrakların kaynağı olan kalbinin candamarı olan **şahdamarını mutlaka keserdik (46).**

فَمَا مِنْكُمْ مِنْ اَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ ﴿٤٧﴾ وَاِنَّهُ لَتَذْكِرَةٌ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٤٨﴾ وَاِنَّا لَنَعْلَمُ
اَنَّ مِنْكُمْ مُكَذِّبِينَ ﴿٤٩﴾ وَاِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٥٠﴾ وَاِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ ﴿٥١﴾
فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٥٢﴾

فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ: Ey mükellefler! **Hiçbiriniz de** bu cezayı engelleyip **ondan savamazdı (47).** Yani, Muhammed (s.a.s.) sizin için Bize iftira etmez, ey kafirler! Çünkü o bilir ki kendi nefsinden bir şey uydurup yalan ve haksızlıkla Bize nisbet edecek olsa onu çok çetin bir azaba çarptırırız ve ona azap etmemize hiç kimse engel olamaz.

وَإِنَّهُ لَتَذْكِرَةٌ لِلْمُتَّقِينَ: **Şüphesiz o** Kur'an, Bizim kahır ve celalimizin gereğinden **sakınanlara** ve kendilerini koruyanlara Bizim gönderdiğimiz **bir öğüttür (48).**

وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنْكُمْ مُكَذِّبِينَ: Ey iftiracı kafirler! **Şüphesiz Biz** eşyanın yanında olmaya dayanan bilgimizle **içinizden yalanlayanların olduğunu elbette biliyoruz (49)** ve yalanlamanızın karşılığı olarak sizi cezalandıracağız.

وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ: **Şüphesiz Kur'an, kafirler için** dünyada ve ahirette **mutlaka bir pişmanlık** ve üzüntü **sebebidir (50).** Çünkü kafirler belli etmeseler de, dünyada Kur'an'ın müminlere inmesine üzülürler. Ahirette ise Kur'an'a inanan ve tasdik edenlere sevap verilmesine üzülürler. İşte o sırada kafirler ona inanmadıklarına ve onu tasdik etmelerine derin bir üzüntü ve pişmanlık duyarlar.

وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ: **Şüphesiz Kur'an, gerçek kesin bilgidir (51).** Kur'an ilme'l ve ayne'l-yakîn mertebesinden çıkıp hakka'l-yakîn mertebesine ulaşanlar için hakka'l-yakîndir.

فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ: Ey hakka'l-yakîn mertebesine ulaşanların en kamili! **O halde sen,** seni yüce ahlak üzere eğiten ve kapsayıcı lütfu ile seni rıza ve teslimiyet cennetine ulaştıran **yüce Rabbinin adıyla tesbih et (52).**

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey hakka'l-yakîn mertebesini kendinde gerçekleştirmiş Muhammedî muvahhid! Allah seni o mertebede yalpalamadan kalanlardan kılsın. Yapman gereken şudur: Kur'an'ın sembolik anlamları üzerinde düşünmeli ve ona yerleştirilmiş sırları ortaya çıkarmak için kafa yormalısın. Ancak bunu bütün vesvese ve kuruntulardan boşalmış; Hakîm ve Alîm katından bir destek olmaksızın bulanık görüşler ve anlayışlarla Kur'an'a dalan rüya ehli kimselerin taklidinden hasıl olan bulanıklıklardan arınmış bir kalple yapmalısın. Kur'an'a; uyanık, bütün meşgalelerden temizlenmiş, örflerinin anlayışına göre Kur'an'dan kîl ü kal ile yetinen zahir ehlinin içine düştüğü sapıklıklardan uzaklaşmış bir kalp ile yönelmelisin.

Kur'an'daki sözcüklerin dış anlamları ile yetinmemeli ve hakka'l-yakîn mertebesine ulaştıran marifet ve hakikat incileri ile dolu olan denizinin dalgalarına dalmaksızın kendini o dış anlamlarla sınırlandırmamalısın.

Zikredilen şekilde ona dalar ve kabiliyetin ölçüsünde ondan inci mesabesindeki faydalı bilgileri çıkarırsan, o zaman "Şüphesiz o hakka'l-yakîndir" demeyi ve şu ilahî hitabın muhatabı olmayı hak edersin: **"Yüce Rabbinin ismiyle tesbih et."**[1]

---

[1] Vâkıa Sûresi, 56: 96; Hâkka Sûresi, 69: 52.

MAÂRİC SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Önünden engellerin kalktığı ve kalp gözünden Hakk-ı Kerîm'in yüzünü/zatını müşahede etmeye engel olan perdelerin kalktığı kimseye şu husus kapalı değildir: Nasut aleminin darlığından ibaret olan mümkünlük aşağısından lahut aleminin genişliğinden ibaret olan zorunluluk doruğuna yükselişin dereceleri ve mertebeleri sayılamayacak kadar çoktur.

Ancak muhabbet ve yakınlık erbabından Hak tarafına çekilen kimselere gelince, bunlar kendilerini ezelî ilahî inayetin kuşattığı ve ebedî ikramın imdadlarına yetiştiği kişilerdir. Böylece onların önünden karanlık örtüler ve engeller kalkar ve önlerinde bütün mesafeler dürülüp kısalır. Öyle ki nasut aleminden lahut fezasına olan gidişleri niteliksel ve o fezaya olan yükselişleri manevî olup, oraya ulaşmaları maddî hüviyetlerin özelliklerinden gönüllü bir şekilde uzaklaşmak ve beşerî kuvvelerin gereklerinden sıyrılmakla olur.

Kimin hali böyle olursa, yükselişinin dereceleri zamanın ve türevlerinin ölçüsü ile ölçülemez. Buna karşılık zaman zincirlerine ve mekan bukağılarına bağlı olan perdeliler ve mümkünlük ateşleri ve cismanî beşerî hayatın özellikleri ile azaplanan kimselere gelince, onları [soğuk, sıcak, yaş ve kurudan ibaret olan] tabiatların ve [ateş, hava, su ve topraktan ibaret olan] unsurların gereklerinden ve mümkünlük aleminin özelliklerinden kurtaracak bir şey yoktur. Nitekim Allah Teala bu gerçeği habîbine (s.a.s.) haber vermiştir. Ama daha öncesinde uğur maksadıyla ismini zikretmiştir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

سَاَلَ سَٓائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍۙ ﴿١﴾ لِلْكَافِر۪ينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌۙ ﴿٢﴾ مِنَ اللّٰهِ ذِي الْمَعَارِجِۜ ﴿٣﴾ تَعْرُجُ
الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوحُ اِلَيْهِ ف۪ي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْس۪ينَ اَلْفَ سَنَةٍۚ ﴿٤﴾

SÛRENİN TEFSİRİ

بِاسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمَانِ الرَّحِيمِ: Engel ve örtüleri kaldırdıktan sonra zatını muhabbet ve yakınlık erbabına açan **Allah'ın adıyla başlarım. O**, onları sıfatlar ve isimler alemine yükselmeye muvaffak kılmakla onlara karşı **Rahmân'dır.** Onları fenadan sonra beka mertebesine ulaştırmakla onlara karşı **Rahîm'dir.**

سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ لِلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ مِنَ اللّٰهِ ذِي الْمَعَارِجِ:[11] **Vadi, inecek bir azapla doldu (1).** Yani mümkünlük vadisi korkunç azap çeşitleri ile dolup taştı. **Kafirlerin,** yani hak etmesinin gereği olarak nefislerde ve ufuklarda zahir olan Hak güneşini kesif tabiatları ve asılsız ve değersiz benlikleri ile gizleyenlerin, **yükseliş mertebelerinin sahibi** olan **Allah'tan** gelen **azabı** kendilerinden **savuşturacak kimseleri yoktur (2, 3).**

تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ: **Melekler,** yani ilahî isim ve sıfatların eserlerinin süflî alemdeki –manevî varlıklar cümlesinden olan- taşıyıcıları, **ve** Hak Teala katından tabiat alemindeki maddî varlıklar cümlesinden olan ve isim ve sıfatların "ayân-ı sâbite" olarak isimlendirilen eserlerini alıp kabul eden unsurlar cümlesinden olan hüviyetlerin heykellerine taşan **ruh,** Hak onu cezbettikten ve ilahî inayet ona ulaştıktan sonra **O'na,** yani bütün kayıt ve izafetlerden arınmış saf zata, **süresi** dünya zamanı ile **elli bin yıl olan bir günde** bir dereceden diğer bir dereceye çıkarak **yükselir (4).** Ancak bu varlıklar, cezbenin kendilerine göz kamaştıran bir yıldırım gibi gelmesi sonrasında, göz açıp kapayıncaya kadar geçen zamandan daha kısa bir sürede bu mesafeyi kat ederler.

---

[11] Bu üç ayetin yaygın olan anlamı şöyledir: **"Soran birisi, yükselme yollarının sahibi Allah tarafından kafirlere kesinlikle inecek olan ve hiç kimsenin uzaklaştıramayacağı azabı sordu."**

فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا ﴿٥﴾ اِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا ﴿٦﴾ وَنَرٰيهُ قَرِيبًا ﴿٧﴾ يَوْمَ تَكُونُ السَّمَٓاءُ كَالْمُهْلِ
﴿٨﴾ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ ﴿٩﴾ وَلَا يَسْـَٔلُ حَمِيمٌ حَمِيمًا ﴿١٠﴾ يُبَصَّرُونَهُمْ يَوَدُّ الْمُجْرِمُ
لَوْ يَفْتَدٖي مِنْ عَذَابِ يَوْمِئِذٍ بِبَنٖيهِ ﴿١١﴾ وَصَاحِبَتِهٖ وَاَخٖيهِ ﴿١٢﴾ وَفَصٖيلَتِهِ الَّتٖي تُـْٔوٖيهِ ﴿١٣﴾
وَمَنْ فِي الْاَرْضِ جَمٖيعًا ثُمَّ يُنْجٖيهِ ﴿١٤﴾

فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلاً: Ey resullerin en kamili! Sana emir açıklandıktan sonra düşmanların eziyetlerine ve alaya almalarına **güzel bir şekilde sabret (5)**; sabrına endişe, daralma, usanma, intikamın hemen alınmasını isteme ve dört gözle azabı bekleme karışmasın. Çünkü vaad olunan azap onlara yakında isabet edecektir.

إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا: **Şüphesiz onlar**, inkar ve ısrarlarının neticesi olarak **o azabın** inmesini imkansızlık derecesinde **uzak görüyorlar (6).**

وَنَرَاهُ قَرِيبًا: **Biz ise onu** onlara, gözün çaktırmadan bakıp görmesi kadar ve hatta daha **yakın görüyoruz (7).**

يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمُهْلِ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ: Ey resullerin en kamili! Onlara **Göğün** kahr-ı ilahîden ve haşyet-i ilahiyeden **erimiş maden gibi** yerinden akacağı **ve dağların** rüzgârın istediği her yöne uçurduğu **atılmış renkli yün gibi olacağı günü** hatırlat (8, 9).

وَلَا يَسْأَلُ حَمِيمٌ حَمِيمًا: O gün **hiçbir samimi dost, dostunu sormaz (10).** Hiç kimse yakın ve dostundan halini sormaz. Bilakis o gün kişi kardeşinden, annesinden ve babasından kaçar. Kısaca herkes kendi korkusundan ve meşgalesinden bir başkasına dönüp bakmaz.

يُبَصَّرُونَهُمْ يَوَدُّ الْمُجْرِمُ لَوْ يَفْتَدِي مِنْ عَذَابِ يَوْمِئِذٍ بِبَنِيهِ وَصَاحِبَتِهِ وَأَخِيهِ وَفَصِيلَتِهِ الَّتِي تُؤْوِيهِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنجِيهِ: Öyle ki akrabalar birbirlerinin hallerine acımaları için **birbirlerine gösterilirler** ve birbirlerinin farkına vardırılırlar da birbirlerine dönüp bakmazlar ve birbirlerinin hallerine acımazlar. Bilakis **günahkâr kimse o günün azabından kurtulmak için** dünya yurdunda kendi varlığından daha sevgili ve değerli olan **oğullarını,** oğullarından sonra kendisine en sevgili olan **karısını, kardeşini, kendisini** sıkıntılı zamanlarında **koruyup bağrına basan tüm ....**

كَلَّاۜ اِنَّهَا لَظٰىۙ ﴿١٥﴾ نَزَّاعَةً لِلشَّوٰىۚ ﴿١٦﴾ تَدْعُوا مَنْ اَدْبَرَ وَتَوَلّٰىۙ ﴿١٧﴾ وَجَمَعَ فَاَوْعٰى ﴿١٨﴾
اِنَّ الْاِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًاۙ ﴿١٩﴾ اِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًاۙ ﴿٢٠﴾ وَاِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًاۙ
﴿٢١﴾ اِلَّا الْمُصَلّٖينَۙ ﴿٢٢﴾

---

ailesini, akrabalarını ve kabilesini **ve yeryüzünde bulunan** insan ve cin cinsinden varlık**ların hepsini fidye olarak verip kendisini kurtarmayı ister (11, 12, 13, 14).**

كَلَّا إِنَّهَا لَظَى نَزَّاعَةً لِلشَّوَى: Hayır, ne mümkün! Günahkârın böylesi fidyelerle Allah'ın azabından kurtulması söz konusu değildir. Bilakis her nefis kazandığını yüklenecektir. **Şüphesiz cehennem,** alevinin şiddetinden dolayı **derileri** ve özellikle yüz ve baş derilerini bulunduğu yerden **kavurup çıkaran alevli ateştir (15, 16).**

تَدْعُوا مَنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّى وَجَمَعَ فَأَوْعَى: O, imana **arka döneni**, daveti kabul etmeyeni **ve** davetçiye itaatten **yüz çevireni;** ayrıca hırsı ve düşkünlüğü sebebiyle dünya kırıntılarından servet **toplayıp yığanı** ve Allah'ın cömertliğine güvensizliğinden dolayı Allah yolunda harcamayanı **kendine çağırır (17, 18).**

إِنَّ الْإِنسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا: Tabiatı icabı nankör ve unutkan olan **insan şüphesiz çok hırslı ve sabırsız olarak yaratılmıştır (19).**

إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا: Nitekim **kendisine kötülük**, yani zarar ve istenmeyen bir şey **dokunduğu zaman** çokça **sızlanır (20)** ve ondan kurtulmayı ısrarla ister.

وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا: Buna karşılık **ona bir hayır**, yani sevinç, mutluluk, genişlik ve huzur **dokunduğunda da** çok çok cimri ve **eli sıkıdır (21).**

Bütün bu kişiler hırs, gerçekleşmesi çok uzak olan beklenti, belalara karşı sabırsızlık ve bolluk zamanında aşırı büyüklenme çölünde helak olmuştur.

إِلَّا الْمُصَلِّينَ: Ancak, namaz kılanlar, bütün hallerinde rıza ve teslimiyetle Allah'a yönelenler, kendilerine ulaşan ihsan ve ikrama kanaat edenler, alîm olan Allah'tan kendilerine isabet eden şeylere sabredenler, Allah'ın kendilerini başına halife diktiği maddî ve manevî rızıklardan ....

اَلَّذِينَ هُمْ عَلٰى صَلَاتِهِمْ دَٓائِمُونَۙ ﴿٢٣﴾ وَالَّذِينَ فٖٓي اَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌۙ ﴿٢٤﴾ لِلسَّٓائِلِ وَالْمَحْرُومِۙ
﴿٢٥﴾ وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ الدِّينِۙ ﴿٢٦﴾ وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَۚ ﴿٢٧﴾ اِنَّ
عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍۚ ﴿٢٨﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَۙ ﴿٢٩﴾ اِلَّا عَلٰٓى اَزْوَاجِهِمْ اَوْ مَا
مَلَكَتْ اَيْمَانُهُمْ فَاِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومٖينَۚ ﴿٣٠﴾

Allah'ın rızasını kazanmak ve öfkesinden sakınmak için Allah yolunda harcayanlar **başka (22).**

الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ: **Onlar,** Allah'a olan özlem ve şevkleri sebebiyle **namazlarına devam eden** ve kendilerini ticaret ve alışverişin namazdan eğleyemediği **kimselerdir (23).**

وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ: **Onlar,** kendilerine nisbet edilen ve adlarına pazarlanan **mallarında isteyen** ve fakirliğini açığa vuran kimse**ler ve** isteyemeyip ihtiyacını dışa vurmayan, bilakis tok gönüllüğünden ve iffetinden dolayı zengin sanılıp **mahrum kalanlar için** zekat ve sadaka gibi **belli bir hak bulunan kimselerdir (24, 25).**

وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ: **Onlar, ceza gününü** güzel amelle bitişik bir tasdikle **tasdik eden** ve ona inanan **kimselerdir (26).**

وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ: **Onlar, Rablerinin** hemen ve sonraki **azabından korkan kimselerdir (27).**

إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ: Nasıl korkmasınlar ki?! **Çünkü Rablerinin azabından emin olunamaz (28).** İhlaslı ve samimi bir şekilde çokça ibadet etse de, müminin vasfı Allah'ın azabından kendini güvende hissetmemektir.

وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ: **Onlar, mahrem yerlerini koruyan kimselerdir (29).** Onlar ilahî sınırları ihlal etmezler.

إِلاَّ عَلَى أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ: **Ancak eşleri, yahut sahip oldukları cariyeleri başka. Çünkü onlar** eşleri ve cariyeleri ile olan ilişkileri konusunda **kınanmazlar (30).** Fakat muhlis mümin için mübah şehvetlere de aşırı dalmaması, kendisi için büyük bir hayır ve ecir olur.

فَمَنِ ابْتَغٰى وَرَٓاءَ ذٰلِكَ فَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْعَادُونَۚ ﴿٣١﴾ وَالَّذ۪ينَ هُمْ لِاَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَۙ ﴿٣٢﴾
وَالَّذ۪ينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَٓائِمُونَۙ ﴿٣٣﴾ وَالَّذ۪ينَ هُمْ عَلٰى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَۜ ﴿٣٤﴾ اُو۬لٰٓئِكَ ف۪ي جَنَّاتٍ
مُكْرَمُونَۜ ﴿٣٥﴾ فَمَالِ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا قِبَلَكَ مُهْطِع۪ينَۙ ﴿٣٦﴾ عَنِ الْيَم۪ينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِز۪ينَ ﴿٣٧﴾
اَيَطْمَعُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ اَنْ يُدْخَلَ جَنَّةَ نَع۪يمٍۙ ﴿٣٨﴾ كَلَّاۜ اِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

فَمَنْ ابْتَغٰى وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ: **Kim bunun ötesini**, yani cariye ve eşlerle olan ilişkinin ötesinde bir ilişki şeklini **isterse, işte onlar** iffeti korumak için konmuş ilahî **sınırı aşan kimselerdir (31).**

وَالَّذِينَ هُمْ لأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ: **Onlar,** kendilerine emanet edilen **emanetlerini ve verdikleri sözün** hukukunu **gözeten** ve onları en uygun ve emin şekilde koruyan **kimselerdir (32).**

وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ: **Onlar,** müslümanların hakları konusunda kendilerine düşen **şahitlik** görev**lerini** vakti geldiğinde **dosdoğru yapan kimselerdir (33).**

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلاَتِهِمْ يُحَافِظُونَ: Yine **onlar,** muhlis müminler belli vakitlerle farz kılınmış **namazlarını titizlikle koruyan kimselerdir (34).** Namazlarını tam bir huşû ve hudû ile, şartlarına ve rükünlerine ve diğer menduplarına riayet ederek kılarlar.

أُولَئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُكْرَمُونَ: **İşte onlar,** yani bu kamil sıfatlarla muttasıf, Hak katında makbul ve nimetlendirilmiş hoşbahtlar **cennetlerde** Allah'ın fazl ü ihsanı olarak çeşit çeşit **ikram göreceklerdir (35).**

فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا قِبَلَكَ مُهْطِعِينَ عَنْ الْيَمِينِ وَعَنْ الشِّمَالِ عِزِينَ: Allah yanında müminlerin ve kafirlerin dünyadaki hali belli olduğuna göre, seni, dinini ve kitabını **inkar edenlere ne oluyor da senin etrafında gruplar halinde koşuyorlar (36, 37)** ve senin konuşmanı sinsice dinliyorlar?

أَيَطْمَعُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ: **Onlardan her biri** iman, tasdik, itaat ve salih amel olmadan sırf senin etrafında fır dönmekle **Naîm cennetine sokulacağını mı umuyor? (38)**

كَلاَ إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ: **Hayır,** iman etmeden ve emir ve hükümlere sarılmadan bu ne mümkün! İmanla arınıp durulanmadan ve güzel

فَلَآ أُقْسِمُ بِرَبِّ الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ إِنَّا لَقَادِرُونَ ﴿٤٠﴾ عَلَىٰ أَن نُّبَدِّلَ خَيْرًا مِّنْهُمْ وَمَا نَحْنُ
بِمَسْبُوقِينَ ﴿٤١﴾ فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوعَدُونَ ﴿٤٢﴾ يَوْمَ يَخْرُجُونَ
مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ نُصُبٍ يُوفِضُونَ ﴿٤٣﴾ خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ذَٰلِكَ
الْيَوْمُ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿٤٤﴾

amellerle bezenip süslenmeden o murdarlar nasıl olur da paklık menzillerine girerler?! **Şüphesiz Biz onları kendilerinin de bildikleri şeyden**, yani pis atık meniden **yarattık (39)** ve varlıklarını takdir ettik. O meninin kötülüklerden ve lekelerden arınmış, tabiatın pisliklerinden ve beşeriyet aleminin karanlığından meydana gelmiş maddenin ağırlıklarından paklanmış makamla bir alakası olamaz. Özlerini lahutî iman ışığı ile temizlemeyip irfanla vasıflanmadıkça cennet bahçelerine varamaz ve çeşitli nimetlerle mükafatlandırılmazlar.

فَلاَ أُقْسِمُ بِرَبِّ الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ إِنَّا لَقَادِرُونَ عَلَى أَنْ نُبَدِّلَ خَيْرًا مِنْهُمْ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ: Kudretimizin kemalini ispatlamak için ihtiyacımız olmadığından dolayı **Doğunun**, yani zat güneşinin görünmek itibarı ile üzerine doğup parladığı bütün zerrelerin **ve Batının**, yani gizlenmek itibarı ile zat güneşinin kendilerinde battığı bütün zerrelerin **Rabbine yemin** dahi **etmem ki, şüphesiz** onları bir seferde helak edip köklerini kazımaya ve yerlerine **daha iyilerini** ve imana ve İslam dinini kabul etmeye daha elverişli ve yatkın kimseleri **getirmeye Bizim gücümüz** tam olarak **yeter. Bizim önümüze geçilemez (40, 41).** Eğer bu değişikliğe irademiz ilişirse, bunu yapmamıza hiç kimse karşı duramaz.

فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّى يُلاَقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوعَدُونَ: Ey resullerin en kamili! Bizim onları yok edip yerlerine başkalarını getirmeye gücümüzün yettiğini işitip öğrendiğine göre, şu halde **sen onları** kendi hallerine **bırak,** diriltilip toplanacakları ve sonrasında amellerinden hesaba çekilip ona göre mükafat yahut ceza görecekleri konusunda **uyarıldıkları günlerine kavuşuncaya kadar** batıl inançlarına ve spekülasyonlarına **dalsınlar ve** açık delillerle **oynasınlar (42).**

يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَى نُصُبٍ يُوفِضُونَ خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ذَلِكَ الْيَوْمُ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ: Ey resullerin en kamili! Onlarını uyarmak

ve korkutmak kasdıyla hatırlat: Sûra üfürüldükten sonra, ibadet etmek ve ihtiyaçlarını gidermek kasdıyla ziyaret etmek ve selamlamak için **dikili putlara akın akın gidercesine,** dünyada Allah'ın davetçisini kendilerini daveti sırasında zillete düşürmelerinin karşılığı olarak büyük bir **zillet kendilerini kaplamış** olduğundan dolayı, **gözleri** kaybetmiş kimsenin gözleri gibi yere **inmiş bir halde mezarlarından süratle çıkacakları o günü hatırlat! İşte o** korkunç gün, imtihan yurdunda **uyarıldıkları**, ama gözleri ile görünceye kadar tasdik edip inanmadıkları **gündür (43, 44).** Allah bizi din gününü [yani ceza ve mükafat gününü] tasdik edenler zümresinden eylesin.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey Muhammedî muvahhid! Eğer basiret, anlayış ve ibret ehli isen şuna inanmalı, bilakis görüp müşahede etmelisin: Ahiret hayatı kalıcı ve ebedi hayattır, bilakis var olmakla nitelenmeye layık olan alem odur.

Buna karşılık dünya hayatı gerçek varlığı olmayan gölgeler ve kalıcı olmayan akisler, hakikati olmayan izafetler ve gerçekliği olmayan belirlenimlerdir.

Şu halde dünya hayatında ona uğrayıp geçen gibi yerleşmeli, onda yolcu gibi yaşamalısın. Bilmiyorsun ki, kardeşim, dünya hayatındaki her şey geçici bir gölge ve içerdiği bütün lezzetler ve arzular kayboluveren bir seraptır. Daha ne kadar dünya hayatına ve dünya hayatındaki şeylere asılacak, süs ve eğlencelerinden kâm alacaksın?! Yakında öleceksin ve orada biriktirdiğin şeyler ziyan olup gidecek. Şu halde ahiret için dünyanda hazırlık yap ve azık hazırla.

Dolayısıyla, kaçınılmaz ölüm gelip çatmadan kendi arzunla ölmelisin. Şunu bil ki bu dünya hayatı bir geçimdir; ahiret ise kalıcılık yurdudur.

NUH (a.s.) SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Nübüvvet kandilinden ışık alan velayet erbabından, nübüvvet ve risalet mertebesinin kendilerine keşfolunduğu kimselere şu husus kapalı değildir: Nübüvvet ve risaletin gereği, alîm ve allâm olan Allah'ın dergahının yakınlığına ulaşmak için kurtuluş ve esenlik yurduna ulaştıran İslam dinine davet etmektir. Binaenaleyh, Hakk'ın kendisini seçip görevlendirmesi ile peygamberlik görevini omuzlayan kimsenin, davetinin tebliğ ve neşrinde elinden gelen çabayı harcaması gerekir. Bu kimseler özellikle de Hak kendilerini kesin ve apaçık delillerle destekledikten sonra çabalarını artırmalı ve peygamberlik vazifelerini eda ederken ve tebliğ görevlerini ifa ederken karşılaştıkları zorluklara, sıkıntılara ve türlü eziyet ve cefalara göğüs germelidirler.

Nitekim Allah Teala peygamberi Nûh'un (a.s.) kavmiyle ilgili olarak onlara galip ve muzaffer gelinceye kadar onlara nasıl katlandığını bildirmektedir. Ancak daha öncesinde uğur maksadıyla değerli ismini zikretmektedir:

بِسْــــــــــــــمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اِنَّٓا اَرْسَلْنَا نُوحًا اِلٰى قَوْمِه۪ٓ اَنْ اَنْذِرْ قَوْمَكَ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَاْتِيَهُمْ عَذَابٌ اَل۪يمٌ ﴿١﴾ قَالَ يَا قَوْمِ اِنّ۪ي لَكُمْ نَذ۪يرٌ مُب۪ينٌۙ ﴿٢﴾ اَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ وَاتَّقُوهُ وَاَط۪يعُونِۙ ﴿٣﴾ يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرْكُمْ اِلٰٓى اَجَلٍ مُسَمًّىۜ اِنَّ اَجَلَ اللّٰهِ اِذَا جَٓاءَ لَا يُؤَخَّرُۢ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤﴾

SÛRENİN TEFSİRİ

بِاسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمَانِ الرَّحِيمِ: Zatının yerine halife kılmak için nebilerine ve resullerine bütün isim ve sıfatları ile tecellî eden **Allah'ın adıyla başlarım.** Aralarında halifelik ve vekillik mertebesini izhar etmek suretiyle bütün mazharlarına **Rahmân'dır.** Nebilerin, doğru yolu göstermesi ve tevhidinin soğuk ve tatlı pınarlarına ulaştırması ile onlara karşı **Rahîm'dir.**

إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ أَنْ أَنذِرْ قَوْمَكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ: Ey resullerin en kamili! **Şüphesiz Biz** cömertlik makamımızdan kardeşin **Nûh'u,** ilahî adalet caddesinden saptıkları sırada **kavmine "Kendilerine** son derece **can yakıcı bir azap gelmeden önce kavmini uyar,** korkut ve sakındır" **diye gönderdik (1).** Bu azap da kopacak olan tufandır.

قَالَ يَاقَوْمِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُبِينٌ: Nûh kendisine vahiy geldikten sonra **şöyle dedi: "Ey kavmim!** Nûh kendisine yönelsinler ve rehberliği ile doğru yola girsinler diye onları "kavm*im*" diyerek kendine nisbet etti. **Şüphesiz, ben** alîm ve hakîm olan Allah'ın izniyle **sizin için apaçık bir uyarıcıyı** ve korkutucuyum. Beni Rabb'im gönderdi." **(2)**

أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ وَأَطِيعُونِي يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرْكُمْ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى إِنَّ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ لَوْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ: "Bir ve her şeyin kendisine döndüğü ve muhtaç olduğu, ilah ve rab olmaya layık, nimet vermeye ve intikam almaya kâdir olan **Allah'a ibadet edin. O'nun** haramlarını ve yasaklarını işlemekten **sakının ve** size Allah'ın emir ve yasakları cümlesinden bildirdiğim şeyler hakkında **bana itaat edin** ve gereğini yapın **ki** Allah

قَالَ رَبِّ اِنّ۪ي دَعَوْتُ قَوْم۪ي لَيْلاً وَنَهَاراًۙ ﴿٥﴾ فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَٓائ۪ٓي اِلَّا فِرَاراً ﴿٦﴾ وَاِنّ۪ي كُلَّمَا
دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُٓوا اَصَابِعَهُمْ ف۪ٓي اٰذَانِهِمْ وَاسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ وَاَصَرُّوا
وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَاراًۚ ﴿٧﴾

Teala Kendisinden bağışlanma dilediğinizde ve samimi ve pişman bir şekilde O'na tevbe ettiğinizde **günahlarınızı bağışlasın ve sizi** iman ve salih amelle bezenmeniz şartıyla en uzak **belli bir vakte kadar ertelesin. Şüphesiz, Allah'ın** sağlam hikmet üzere kullarının ölümlerine dair **belirlediği vakit gelince ertelenmez** ve erkene alınmaz. **Keşke bilseydiniz** ve hakîm olan Allah'ın hikmetine, kudretinin ve iradesinin kemaline inansaydınız. Zira o takdirde belirlenen ecelin değiştirilemeyeceğini de bilirdiniz." **(3, 4)**

Nûh (a.s.) onları doğru yola çağırmak ve iletmek hususunda bütün gayretini sarf etmesine rağmen kavmi doğru yola gelmedi, tam tersine ısrarlarını, zararlarını, inat ve büyüklenmelerini artırdı.

قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا: Nûh, kavmi inkar ve büyüklenmede çok ileri gidince Rabbine yakararak **şöyle dedi: "Ey** beni doğru yol üzere büyütüp eğiten **Rabbim! Gerçekten ben** bana vahiy ve ilhamın uyarınca **kavmimi gece gündüz**, bıkıp usanmadan imana **davet ettim." (5)**

فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلاَّ فِرَارًا: Fakat benim onlara **davetim** küfür ve azgınlıktaki ısrarlarının neticesi olarak **ancak onların** iman ve itaatten **kaçışını artırdı." (6)**

وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ وَاسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ وَأَصَرُّوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا: "Kuşkusuz, Sen af ve rahmetinle **onların** günahlarını ve sürçmelerini **bağışlayasın diye kendilerini** şu kadar vakittir **her davet ettiğimde** daveti işitmemek için **parmaklarını kulaklarına tıkadılar,** davetimden nefretlerinden ve bana olan sevgisizliklerinden dolayı yüzümü görmemek ve sesimi duymamak için başlarına **elbiselerini örttüler,** oldukları hal üzere **direndiler ve** bana sövüp beni dövecek kadar **büyüklendiler." (7)**

ثُمَّ اِنّ۪ي دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا ﴿٨﴾ ثُمَّ اِنّ۪ي اَعْلَنْتُ لَهُمْ وَاَسْرَرْتُ لَهُمْ اِسْرَارًا ﴿٩﴾ فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا
رَبَّكُمْ اِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ﴿١٠﴾ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا ﴿١١﴾ وَيُمْدِدْكُمْ بِاَمْوَالٍ وَبَن۪ينَ
وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ اَنْهَارًا ﴿١٢﴾ مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلّٰهِ وَقَارًا ﴿١٣﴾

ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا: "Onlar yapacağını yaptıktan **sonra** Senin emrin ve hükmün uyarınca, ya Rabbi, **ben onları** ileri gelenlerinin yanında **açıktan açığa davet ettim." (8)**

ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا: **"Sonra, onlarla hem açıktan açığa hem de gizli gizli** ve yalnız iken **konuştum." (9)** "Gizli gizli" ile kasdedilen, işaretle ve kinayeli olarak konuşmaktır. Sonuç olarak onları ardı ardına, toplum içinde, yalnız başlarına, açık bir dille ve üstü kapalı olarak davet ettim.

فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا: "Ve onları davetim esnasında **dedim ki: 'Rabbinizden bağışlanma dileyin** ve O'na tevbe edin; **çünkü O, çok bağışlayıcıdır.** Günahlarınızı bağışlar ve sürçmelerinizi affeder.' (10)

يُرْسِلْ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا: Onlar inkar ve ısrarda aşırı gidince, Allah kırk yıl yağmurlarını kesti ve kadınlarının rahimlerini kuruttu. Bunun üzerine Nûh dedi ki: 'Rabbinizden bağışlanma dileyin ki yağmuru bir zaman kestikten sonra **üzerinize gökten bol bol yağmur indirsin.' (11)**

وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا: 'Küfrünüz ve şirkiniz sebebiyle sizden bir süre esirgediği **mallar ve oğullar ile sizi desteklesin** ve siz bağışlanma diledikten sonra size bol bol yağmur indirsin **ve** ardından **sizin için** büyük bağlar ve **bahçeler var etsin, sizin için** o bahçelerin arasında akan **ırmaklar var etsin.' (12)**

مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلّٰهِ وَقَارًا: **'Size ne oluyor** ve sizi Allah'tan gafil kılan nedir **de** kulluğu ve yüceltilmeyi hak eden **Allah için** celal ve cemaline ve size iyilik yapmasına uygun **bir vakar** ve ululuk **ummuyorsunuz?' (13)**

وَقَدْ خَلَقَكُمْ اَطْوَارًا ﴿١٤﴾ اَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللّٰهُ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ طِبَاقًا ﴿١٥﴾ وَجَعَلَ
الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا ﴿١٦﴾ وَاللّٰهُ اَنْبَتَكُمْ مِنَ الْاَرْضِ نَبَاتًا ﴿١٧﴾

وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا: **'Halbuki O, sizi** kemale doğru yükselen çeşitli **evrelerden geçirerek yaratmıştır.' (14)** Öyle ki sizin varlığınızı cansız unsurlardan takdir etmiş, sonra sizi insan gıdalarından ve besinlerinden olacağınız şekilde terkip etmiş, sonra sizi [safra, sevda, kan ve balgam olmak üzere dört] karışım kılmış, sonra nutfe, sonra alaka, sonra çiğnem, sonra kemik ve et, sonra sizi ilahî halifeliği ve naipliği kabul edebilecek harikulade bir yaratık olarak inşa etmiş, bundan sonra da sizi ahiret hayatında ulaştıracağına ulaştıracaktır.

Şu halde Rabbinizin hangi nimetini yalanlayacaksınız, ey yalanlayıcı ve inkarcılar?! O kudretinin kemalinden ve hikmetinin sağlamlığından üzerinize daha fazlası tasavvur edilemeyecek olan nimet ve kerem sofralarını yaydı.

أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللّٰهُ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا: Ey görüp de ibret alanlar! **'Görmediniz mi Allah** kamil kudreti ile **yedi göğü** iç içe geçmiş ve hepsi sonunda tek bir kürede son bulan **tabakalar halinde yaratmıştır?' (15)** Bu iç içe geçmiş küreler bir bütün olarak [Hakk'ın] zâtî birliğini izhar eder. Bununla birlikte kainattaki varlıkların her zerresi kendi başına zâtî birliğin mazharıdır.

وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا: **'Onların,** yani göklerin **içinde nasıl Ay'ı** zat güneşinden alınmış **bir ışık ve** parlayan ve ışık veren **Güneş'i de** zat güneşinin kendisinden akseden bütün zerrelerin mazharları üzerine doğup ışıldadığına dair açık **bir kandil** ve parlak bir delil **yapmıştır?' (16)**

وَاللّٰهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا: 'Yücelik ve büyüklük elbisesini giyinmiş olan **Allah, sizi** kuru ve ölü **yerden** yokluktan **bitirdi.' (17)** Yani Allah sizi çeşit çeşit ve türlü türlü bitki kıldı, ta ki siz önce hayvan ve sonra insan oldunuz. Sonra da size yükleyeceği zor yükümlülükleri yükledi. Bundan muradı sizin hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve hiçbir insanın kalbine gelmemiş bir şeyle yücelmenizdir.

ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا ﴿١٨﴾ وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ بِسَاطًا ﴿١٩﴾
لِتَسْلُكُوا مِنْهَا سُبُلًا فِجَاجًا ﴿٢٠﴾ قَالَ نُوحٌ رَبِّ إِنَّهُمْ عَصَوْنِي وَاتَّبَعُوا مَنْ لَمْ
يَزِدْهُ مَالُهُ وَوَلَدُهُ إِلَّا خَسَارًا ﴿٢١﴾ وَمَكَرُوا مَكْرًا كُبَّارًا ﴿٢٢﴾ وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ
وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا ﴿٢٣﴾

ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا: 'Belirlenen eceliniz geldikten **sonra sizi yine oraya,** yani toprağa gömüp **döndürecek ve kesinlikle sizi** sağlam ve kamil hikmetini tamamlamak maksadıyla dünyada sorumlu kıldığı şeylerden hesaba çekmek ve ona göre mükafat yahut ceza vermek için ahirette yeniden **çıkaracaktır.' (18)**

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ بِسَاطًا لِتَسْلُكُوا مِنْهَا سُبُلًا فِجَاجًا: 'Kâdir ve muktedir olan **Allah, yeryüzünü sizin için bir sergi** ve yaygı **yapmıştır ki orada geniş yollar yapıp yürüyesiniz** ve gidip gelesiniz. Şu halde Rabbinizin nimetlerinden hangi birini inkar edeceksiniz, ey kafirler?!" **(19, 20)**

قَالَ نُوحٌ رَبِّ إِنَّهُمْ عَصَوْنِي وَاتَّبَعُوا مَنْ لَمْ يَزِدْهُ مَالُهُ وَوَلَدُهُ إِلَّا خَسَارًا: Böylece Nûh ne kadar davet ettiyse onlar da o kadar küfür ve isyanlarında ısrar edip ayak direttiler ve sonunda **Nûh**'un sabrı tükendi ve şöyle **dedi: "Rabbim! Gerçekten onlar** kendilerine emrettiğim her konuda **bana karşı geldiler,** benden ve davetimden yüz çevirip benimle alay ettiler. **Malı ve çocuğu ancak kendi hüsranını artıran kimselere uydular." (21)** Yani, insanlarda servet ve cehalet doğuran mal ve evlat çokluğu ile maruf ve meşhur efendilerine ve reislerine uydular. Oysa malları ve çocukları onların ahiretteki kayıp ve helaklerini arttırmaktan başka bir şeye yaramaz.

وَمَكَرُوا مَكْرًا كُبَّارًا: **"Bunlar da,** yani zenginler de onlara aldatma ve kafa karıştırma yönünden çok **büyük bir tuzak kurdular." (22)** Zenginler insanlara çeşitli mucizelerle desteklenmiş olmasına rağmen Nûh'un (a.s.) davetini kabul etmemeleri, bilakis onu akılsız saymaları ve alaya almaları için tuzak kurmuşlardır.

وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا: Zengin ve nüfuzlu kafirler tabilerine **şöyle dediler: 'Sakın ilahlarınızı ....**

وَقَدْ اَضَلُّوا كَثِيرًا وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ اِلَّا ضَلَالًا ﴿٢٤﴾ مِمَّا خَطِيَّٓاتِهِمْ اُغْرِقُوا فَاُدْخِلُوا
نَارًا فَلَمْ يَجِدُوا لَهُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اَنْصَارًا ﴿٢٥﴾ وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْ عَلَى الْاَرْضِ
مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا ﴿٢٦﴾ اِنَّكَ اِنْ تَذَرْهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا اِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا ﴿٢٧﴾

bırakmayın. Hele hele Vedd'i, Süva'ı, Yeğûs'u, Ye'ûk'u ve Nesr'i hiç bırakmayın. (23) Çünkü onlar yüce melekler olup isyankar kullara şefaatçi olmaları umulur. O yüzden bu kovulmuş kafasızın sözüne kanıp da ilahlarınıza tapınmaktan vazgeçmeyin."

وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا وَلَا تَزِدْ الظَّالِمِينَ إِلَّا ضَلَالًا: "Böylece **onlar gerçekten** insanlardan **pek çoğunu** asılsız düzmeceleri ve hem tecrübelileri hem de yoldan çıkmışları kapsayan aldatmacalarıyla **saptırdılar.** Rabbim! **Sen de bu zalimlerin sapıklıklarını** gideceği yere kadar **artır." (24)**

مِمَّا خَطِيئَاتِهِمْ أُغْرِقُوا فَأُدْخِلُوا نَارًا فَلَمْ يَجِدُوا لَهُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ أَنْصَارًا: Nûh (a.s.) çokça yakarış ve niyazda bulunduktan sonra Allah Teala şöyle buyurur: "Sayısız **hataları yüzünden** ilk önce **suda boğuldular ve** tufan azabından sonra berzahta bir tür **ateşe sokuldular da** su kabarıp kendilerini kuşatırken **kendileri için** onun zararını uzaklaştıracak **Allah'tan başka yardımcılar** ve iddia ettikleri gibi putlardan şefaatçiler **bulamadılar (25).** Onlara Allah da yardım etmedi ve böylece boğulup öldüler.

وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْ عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا: **Nûh,** kavminin imanından, kurtuluş ve düzelişinden ümidini kesince onlara beddua etmeye başlayıp **şöyle dedi: "Ey** beni doğru yol üzere eğitip büyüten **Rabbim!** Küfür, inat ve sapkınlıkta ısrar eden **kafirlerden hiç kimseyi** ibadet ve itaat maksadıyla yaratılmış olan **yeryüzünde bırakma!" (26)**

إِنَّكَ إِنْ تَذَرْهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا: "Ey sağlam ve kamil hikmet sahibi Rabbim! **Çünkü Sen onları** oldukları hal üzere yeryüzünde sağ **bırakırsan,** sana inanan ve birliğini tasdik eden kullarını saptırırlar; sadece fâcir, yani adaleti korumak için konmuş ilahî sınırların gereğinden ayrılan, **ve kafir,** üzerine batılı yaymak suretiyle hakkı örten, **kimseler yetiştirirler." (27)**

Hz. Nûh ancak onları dokuz yüz elli yıl sınadıktan ve bütün kötü huylarını tanıdıktan sonra onlara böyle beddua etmiştir. Sonra kendisi, ana babası ve gösterdiği yolu tutanlar için Rabbine yakarmış ve ....

رَبِّ اغْفِرْ لِى وَلِوَالِدَىَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِىَ مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ اِلَّا تَبَارًا ﴿٢٨﴾

---

demiştir ki: رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِي مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَزِدْ الظَّالِمِينَ إِلاَّ تَبَارًا: "Ey beni keremin ve cömertliğinle marifetinin ve tevhidinin hikmeti için eğitip yetiştiren **Rabbim! Beni, ana babamı,** yol göstermeme ve kemale ulaştırıcılığıma kesin **inanmış olarak evime girenleri,** yani gemime ve korumam altına yahut dinime ve mezhebime girenleri, kıyamet gününe kadar gelmiş ve gelecek **mümin erkekleri ve kadınları** fazl ü ihsanınla **bağışla.** Nûh'un babasının adı Lemek Bin Metûşelah, annesinin adı Şemhâ bintü Enûş olup ikisi de muvahhid müminlerdi. Kulluk dairenden çıkan **zalimlerin de ancak helak,** azap ve kaybını **arttır." (28)**

Biz de aynı şekilde küfür ve şirklerinde ısrar eden kimselere ve Hz. Nûh'un (a.s.) davet ettiği şeylerle ilgili olarak tevhid ehline türlü cedel ve münakaşalarla üstün gelen kişilere beddua ediyor, Hz. Nûh'un (a.s.) ve Hz. Peygamber'in (s.a.s.) dualarının bereketi ile kurtuluşa erenlerden olmayı ümid ediyoruz.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey beşerî kuvvelerinin tufanından ve manevî ruhanî lezzetlerle lezzetlenmene engel olan hayvanî lezzet taşkınlığından nefsini kurtaran Mustafavî şeriat gemisine binmiş Muhammedî muvahhid! Yapman gereken şudur: Seni şeriatın sırlarına, hükümlerinin hikmetlerine, emir ve yasakların faydalarına götürecek kamil ve kamilleştirici mürşidin himmet eteğine doğru bir irade ile ve riya kirinden arınmış ve fıtrî meyilden ve -vehim ve hayal şeytanlarının ve kötülüğü emreden askerlerinin insanî kuvvelerin yapısı üzerindeki tesir ve tasarrufundan azade olduğu takdirde- yaratılıştan gelen anlayışlılıktan alıkoyan gevşeklik ve ahmaklık lekesinden temizlenmiş bir niyetle sarılmalısın.

Allah bizleri sevdiği ve razı olduğu şeylere muvaffak kılsın, bidatlara ve hevaya meyletmekten uzaklaştırsın.

CİN SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Kalp makamını ve genişliğinin kemalini kendinde gerçekleştiren kimselere şu husus kapalı değildir: Hakk'ın mazharları ve askerleri görüşlerin kuşatamayacağı, dillerin sayamayacağı ve son sınırına akılların yetişemeyeceği kadar çoktur.

Bu askerlerden bir kısmı da cin askerleridir. Cinlere bazı insanlar karışır ve onlarla arkadaşlık eder. Cinlerle aralarında özel bir manevî ilişki olan kimseler onlarla karışıp kaynaşır. Bu da Allah'ın tabiat bayağılıklarından temizlenip paklanmış bazı nefislere verdiği mevhibelerdendir.

Şüphesiz ki Peygamberimiz (s.a.s.) onlara gönderilmiş, onlarla beraber olmuş, onlara doğru yolu göstermiş ve onları tevhid yoluna iletmiştir. Nitekim Allah Teala Hz. Peygambere bu durumu vahiyle bildirmiştir. Fakat daha öncesinde ismini uğur maksadıyla zikretmiştir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

قُلْ اُو۫حِيَ اِلَيَّ اَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ فَقَالُٓوا اِنَّا سَمِعْنَا قُرْاٰنًا عَجَبًاۙ ﴿١﴾ يَهْد۪ٓي اِلَى الرُّشْدِ فَاٰمَنَّا بِه۪ۜ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَٓا اَحَدًاۙ ﴿٢﴾ وَاَنَّهُ تَعَالٰى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًاۙ ﴿٣﴾

SÛRENİN TEFSİRİ

بِاسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمَانِ الرَّحِيمِ: Tecellî ettiği şeylerde cömertliği gereği tecellî eden **Allah'ın adıyla başlarım.** O, kendilerini imana davet etmekle bütün kullarına karşı **Rahmân'dır.** O, kendilerini yakîn ve irfana ulaştırmakla seçkin kullarına karşı **Rahîm'dir.**

قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنْ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا: Ey Resullerin en kamili! Senin insanlara ve cinlere peygamber olarak gönderildiğini inkar edenlere **de ki: "Bana** Hak tarafından **cinlerden** üç ila on kişi arasındaki **bir topluluğun** Kur'an'ı **dinleyip şöyle dedikleri vahyedildi.** Cin, Hakk'ın askerlerinden ve yaratıklarından melek gibi bir cinstir. Biz insanlarla onlar arasında bir ilişki yoktur. Bu yüzden onları idrak edemez ve hakikatlerini bilemeyiz. Bize gereken onların ve benzeri yaratıkların varlığına inanmaktır. Çünkü Allah'ın askerlerini Kendisinden başkası bilmez. Özellikle de Kur'an onların var olduğunu bildirdikten sonra onların varlığını inkar etmemiz mümkün değildir: **"Şüphesiz Biz doğruya ileten** ve zâtî birlik maksadına ulaştıran, **hayranlık verici,** nazım ve üslup yönünden harikulade, mânâ ve delalet bakımından benzersiz, ilahî hakikatler ve marifetler içeren, tevhid ve irfan yolunun inceliklerini ihtiva eden, insan sözü cinsinden olmayan, bilakis insanların idrakinin ötesinde ve duygularının üstünde olan **bir Kur'an dinledik de ona inandık** ve onun Hakk'ın birliğine ileten rehberliğini kabul ettik. **Artık,** bizi tevhidine muvaffak kılan **Rabbimize** mazhar ve yaratıklarından **hiç kimseyi asla ortak koşmayacağız.** Zira rab edinilen yaratık, kadîm ve yaratan Rabbin ortağı olamaz." **(1, 2)**

وَأَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلاَ وَلَدًا: "Hem nasıl olur da bir ve her şeyin kendisine muhtaç olduğu ve döndüğü Rabbin bir ortağı olur? Zira **Rabbimizin şanı çok** ulu ve **yücedir.** Yani Rabbimizin ululuğu ve .....

وَاَنَّهُ كَانَ يَقُولُ سَفٖيهُنَا عَلَى اللّٰهِ شَطَطًاۙ ﴿٤﴾ وَاَنَّا ظَنَنَّٓا اَنْ لَنْ تَقُولَ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى اللّٰهِ
كَذِبًاۙ ﴿٥﴾ وَاَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِنَ الْاِنْسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًاۙ ﴿٦﴾

yüceliği mülk ve melekutunda bir ortağı olmasına izin vermez. Dahası O her şeyin Kendisine muhtaç olması sebebiyle **ne bir eş edinmiştir, ne de bir çocuk.** Dolayısıyla O, bir ve her şeyin kendisine muhtaç olduğu, mülkte ve varlıkta ortağı olmayan Allah iken nasıl olur da ortak edinir?! Şu halde O'nu yücelt ve zatını zalimlerin söylediklerinden tenzih et." **(3)**

وَأَنَّهُ كَانَ يَقُولُ سَفِيهُنَا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا: "Hakk'ın birliğine inandıktan ve O'nu biricik ve tek, eşsiz ve benzersiz, vezirsiz ve danışmansız olarak tanıdıktan sonra şunu öğrendik ki **bizim beyinsiz olanımız** kovulmuş İblis, zatı var olmakta, varlıkta tutmakta ve ilahlık ve rablik için uygun olan diğer zâtî sıfatlarda benzeri ve dengi olmaktan münezzeh olan **Allah hakkında doğruluktan çok uzak** ve ifratta sınırı aşan **sözler söylüyormuş.** O'nun şanı müfrit inkarcıların Kendisine nisbet ettiği şeylerden yücedir." **(4)**

وَأَنَّا ظَنَنَّا أَنْ لَنْ تَقُولَ الْإِنسُ وَالْجِنُّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا: "**Şüphesiz biz** Hakk'ın birliğini keşfetmeden ve müşahede mertebesini kendimizde gerçekleştirmeden önce, kulluk ve irfan fıtratı üzere yaratılmış olan **insan ve cin** cinsinin, mutlak mabud olan **Allah hakkında asla** iftira kabilinden **yalan** sözler **söylemeyeceklerini sanıyorduk.** Bu yüzden haksızlık ve düşmanlıkla söyledikleri sözleri takip ettik. Hakikat ortaya çıkınca ve işin gerçeğini öğrenince onlardan ve sözlerinden uzaklaştık, Allah'a tevbe ettik ve O'nun korumasına ve yakınlığına sığındık." **(5)** Allah bizi yanlış yoldan sapanların saptırmasından muhafaza buyursun.

وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا: "Bize Hakk'ın birliği keşfolunmadan önce durum şöyleydi: **Doğrusu insanlardan bazı kimseler** ıssız bir yere uğrayıp geceyi orada geçirdiklerinde, "Bu vadinin efendisine kavminin aşağılıklarından sığınırız" diyerek **cinlerden bazılarına sığınırlardı.** İnsanlar onlara sığınıp onlardan yardım istemelerine rağmen, **cinler** ve insanlar **onların taşkınlıklarını,** kibir ve arsızlıklarını **artırırdı.** Onlara saldırıp onları çarparlardı." **(6)**

وَاَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ اَنْ لَنْ يَبْعَثَ اللّٰهُ اَحَداًۙ ﴿٧﴾ وَاَنَّا لَمَسْنَا السَّمَٓاءَ فَوَجَدْنَاهَا مُلِئَتْ
حَرَساً شَد۪يداً وَشُهُباًۙ ﴿٨﴾ وَاَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِۜ فَمَنْ يَسْتَمِعِ الْاٰنَ يَجِدْ لَهُ شِهَاباً
رَصَداًۙ ﴿٩﴾ وَاَنَّا لَا نَدْر۪ٓي اَشَرٌّ اُر۪يدَ بِمَنْ فِي الْاَرْضِ اَمْ اَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَداًۙ ﴿١٠﴾ وَاَنَّا مِنَّا
الصَّالِحُونَ وَمِنَّا دُونَ ذٰلِكَۜ كُنَّا طَرَٓائِقَ قِدَداًۙ ﴿١١﴾

وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ أَحَدًا: "Cinlerin kendilerine sığınıldıktan sonra büyüklenip azmasının sebebi şudur: **Onlar da,** yani cinler de, **siz** cehalet, unutkanlık, inkar ve azgınlıkla muttasıf insan**ların sandığı gibi,** diriltmeye ve yaratmaya kadir olan **Allah'ın** cinlerden ve insanlardan **hiç kimseyi** hesaba çekmek ve mükafatlandırmak veya cezalandırmak üzere **öldükten sonra tekrar diriltmeyeceğini sanmışlardı.** Bu yüzden de küstahlaşmış ve günaha dalmak ve azgınlıkta, ancak özellikle de sığınmakta çok ileri gitmişlerdi." (7)

وَأَنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَاهَا مُلِئَتْ حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهُبًا: "**Kuşkusuz biz** Kur'an indirilmeden önce meleklerin bilgilerinden çalmak ve o bilgiyi kahinlere bildirmek, böylece süflî alemde fitne çıkarmak maksadıyla yükselip **göğe ulaşmak istedik, fakat onu** şimdi kendisini koruyan **çetin** ve güçlü **bekçilerle ve** bizi taşlayıp çevresinden uzaklaştıran **yakıcı ışıklarla dolu bulduk."** (8)

وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ فَمَنْ يَسْتَمِعِ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شِهَابًا رَصَدًا: "**Halbuki biz** daha önce **göğün bazı yerlerinde gayb haberlerini dinlemek için otururduk. Fakat şimdi** Kur'an indiğinden beri **her kim** o yerlerde **dinlemeye kalkacak olursa, kendini gözetleyen** ve takip eden, yine kendisini taşlayıp dinlemekten alıkoyan **yakıcı bir ışık bulur."** (9)

وَأَنَّا لَا نَدْرِي أَشَرٌّ أُرِيدَ بِمَنْ فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا: "**Hakikaten** şimdi **biz bilmiyoruz, acaba yeryüzündeki** sakin**lere** göğün korunması ve haberlerinin kendilerine ulaşmasının engellenmesi ile **kötülük** ve fitne **mi istendi, yoksa Rableri** onları gök ehlinin bilgileri ve haberleri ile Kendisinin kazasından kaçmak yerine alîm ve hakîm olan Allah'a tevekküle, teslimiyete ve işlerini O'na ısmarlamaya iletmek suretiyle **onlara bir hayır mı diledi?"** (10)

وَأَنَّا مِنَّا الصَّالِحُونَ وَمِنَّا دُونَ ذَلِكَ كُنَّا طَرَائِقَ قِدَدًا: "**Doğrusu içimizde salih olanlar da var, olmayanlar da.** Yani biz göğün haberlerini veren

وَاَنَّا ظَنَنَّا اَنْ لَنْ نُعْجِزَ اللّٰهَ فِي الْاَرْضِ وَلَنْ نُعْجِزَهُ هَرَبًا ﴿١٢﴾ وَاَنَّا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدٰى اٰمَنَّا
بِهٖ فَمَنْ يُؤْمِنْ بِرَبِّهٖ فَلَا يَخَافُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا ﴿١٣﴾ وَاَنَّا مِنَّا الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ
فَمَنْ اَسْلَمَ فَاُو۬لٰٓئِكَ تَحَرَّوْا رَشَدًا ﴿١٤﴾

---

cinlerden bir kısmı inanmış ve güvenilir iyi kimseler olup göğün haberlerine yalan karıştırmazlar. Diğer bir kısmımız da güvenilmez kimselerdir. Bu yüzden haberleri olduğu gibi ulaştırmaz, bilakis insanlar arasında fitne ve kargaşa çıkarırlar. Çünkü biz **ayrı ayrı yollar tutmuşuz." (11)** Bu yüzden göğün haberlerini çalmaktan hepimiz alıkonulduk. Bu iş [gaybdan haber vermek] ilahî vahiyle sınırlandırılmıştır. Böylece ilahî adalet üzere işleyen düzenin bozulmaması sağlanmıştır.

وَأَنَّا ظَنَنَّا أَنْ لَنْ نُعجِزَ اللَّهَ فِي الْأَرْضِ وَلَنْ نُعْجِزَهُ هَرَبًا: "Kur'an'ın hidayetinden ve Hz. Muhammed'in (s.a.s.) risaletinden haberdar olduktan sonra Allah'ın kullarına zarar verme halimizden vazgeçtik. Çünkü **biz** türlü şekillerde intikam almaya gücü yeten **Allah'ı yeryüzünde aciz bırakamayacağımızı,** yine göğe veya başka bir yere **kaçarak da O'nu aciz bırakamayacağımızı anladık." (12)**

وَأَنَّا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدَى آمَنَّا بِهِ فَمَنْ يُؤْمِنْ بِرَبِّهِ فَلاَ يَخَافُ بَخْسًا وَلاَ رَهَقًا: **"Gerçekten biz hidayet rehberini**, yani tevhid yolunu açıklayan Kur'an'ı **işitince ona inandık** ve onun rehberliğini kabul ettik. **Kim Rabbine iman eder** ve birliğine inanı**rsa, artık ne** ceza ve sevap cinsinden alacağı **hakkının eksik verilmesinden, ne de** kendisini iki dünyada da zillete düşürecek olan bir **horluktan korkar." (13)** Çünkü iman eden doğru olur ve kimsenin hakkını eksik vermez ve hiç kimseyi haksız yere küçük düşürmez. Bu yüzden de haksızlığa uğramaz ve zulmedilmez.

وَأَنَّا مِنَّا الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَئِكَ تَحَرَّوْا رَشَدًا: **"Biz** hidayeti işitip doğru yolu öğrendikten sonra hepimiz birden inanmış ve hidayete ermiş değiliz. Bilakis **içimizde müslüman olan** ve Allah'ın kitabında geçen hükmüne, emirlerine ve nehiylerine boyun eğen ve işlerini ona ısmarlayan**lar da var,** hak yoldan ve ilahî adalet caddesinden **sapanlar da var.** Bizden **kim müslüman olur,** doğruluğa sarılır ve işini Allah'a ısmarlar**sa, işte onlar** kendilerini gaflet uykusundan uyandıracak ve vahdet fezasına ulaştıracak **doğru yolu arayıp bulmuşlardır." (14)**

وَاَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًاۙ ﴿١٥﴾ وَاَنْ لَوِاسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ
لَاَسْقَيْنَاهُمْ مَاءً غَدَقًاۙ ﴿١٦﴾ لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِؕ وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا
صَعَدًاۙ ﴿١٧﴾ وَاَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلّٰهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللّٰهِ اَحَدًاۙ ﴿١٨﴾

وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا: "**Hak yoldan sapanlara** ve azgınlık ve küfür çölünde yitenlere **gelince, onlar** da tıpkı insan cinsinden asi ve azgınlar gibi, uzaklık ve yardımsızlık **cehennemine** ve kovulmuşluk ve mahrumiyet ateşine **odun olmuşlardır." (15)**

وَأَلَّوْ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَاَسْقَيْنَاهُمْ مَاءً غَدَقًا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا: **Yine de ki: "Bana şöyle de vahyedildi:** 'Mükellef varlıklar olarak yaratılan cinler ve insanlar **eğer yolda**, yani marifet ve tevhid caddesinde **dosdoğru olurlarsa,** lütuf ve rahmetimizin nişanesi olarak **mutlaka onlara** kendisiyle mümkünlük zehirleri ve tabiat ateşlerinden yükselen hülyalarının hummaları ile ölmüş bedenlerinin arazilerini dirilttiğimiz **yağmuru** öylesine **bol yağdırırız** ki onunla onlar için cennet bahçelerinden bir bahçe neşv ü nema bulur. **Bununla**, yani nimet ve bollukla **onları** nimetlere nasıl şükredecekler ve keremin hukukunu edaya nasıl devam edecekler diye **imtihan etmeyi murad ederiz.** Kim şükrederse, ancak kendisinin faydasına olarak şükreder ve elde edeceği nimetleri arttırır. **Kim** de **Rabbinin zikrinden yüz çevirir,** O'na taat ve ibadetten uzaklaşır ve kereminin hukukunu eda etmeyi sürdürmez**se, Rabbi onu** tepesine kadar **yükselen bir azaba**, yani çetin ve boyunu aşan bir azaba **sokar." (16, 17)**

Sonra Allah seçkin mümin kullarını yönlendirmek ve bilgilendirmek, buna karşılık müşrikleri azarlamak ve iğnelemek maksadıyla şöyle buyurur:

وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلّٰهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللّٰهِ أَحَدًا: "Ey insan ve cin cinsinden mükellefler! **Şüphesiz** Hakk'a yönelmek ve yaklaşmak için yapılmış **mescidler,** sadece **Allah'ındır. O halde** orada bir ve her şeyin kendisine muhtaç olduğu ve ortak ve çocuktan münezzeh olan **Allah'la birlikte** O'nun mazharlarından ve yetiştirdiklerinden **hiç kimseye kulluk etmeyin." (18)**

وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللّٰهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا ﴿١٩﴾ قُلْ إِنَّمَا أَدْعُوا رَبِّي
وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا ﴿٢٠﴾ قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا ﴿٢١﴾ قُلْ إِنِّي
لَنْ يُجِيرَنِي مِنَ اللّٰهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ﴿٢٢﴾

وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللّٰهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا: "Bunu Allah'ın size bildirmesi ile öğrendikten sonra şunu da bilin ki **Allah'ın kulu**, yani çeşitli ibadet ve taatları gerektiren katından çeşitli inayet ve kerametlerle desteklenmiş olan Peygamber alîm, kuddûs ve selâm olan Allah'a ibadet etmek için hazırlanmış olan Mescid-i Haram'da **O'na ibadet etmek için kalktığında** müşrik cinler ve insanlar **nerede ise** Kur'an'ı dinlemek için izdihamdan **onun etrafında** arslan yelesini oluşturan tüylerin birbirine girdiği gibi **birbirlerine giriyorlardı. (19)** Bu sırada Hz. Peygamber namazına dalmış, onlara hiç bakmıyordu. Bu hali Allah'ın ona cinlerin ve insanların şaşkınlığını şöyle buyurarak vahiyle bildirene kadar devam etti.

قُلْ إِنَّمَا أَدْعُو رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا: Ey resullerin en kamili! Etrafında hayrete düşmüş kalabalığa **de ki: "Şüphesiz ben ancak,** beni marifet ve yakînin kemali üzere eğitip yetiştiren ve bütün kullarını Kendisini birlemeye çağırmam için beni peygamber olarak gönderen **Rabbime ibadet ederim ve O'na** mazhar ve yaratıklarından **hiç kimseyi ortak koşmam." (20)**

قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا: Ey resullerin en kamili! Eğer sana derlerse ki "Senin ibadetine ve yakarışına katılabilir miyiz?", onlara cevaben **de ki: "Şüphesiz ben** istesem dahi kendi arzumla **size ne zarar verebilir** ve azap edebilir **ne de doğru yola ulaştırabilirim.** Bırakın sizi, benim kendi nefsime dahi zarar ve fayda verebilme gücüm yoktur. Bilakis ben ancak bana vahyolunana uyuyorum. Emir de alîm ve hakîm olan Allah'ın elindedir." **(21)**

قُلْ إِنِّي لَنْ يُجِيرَنِي مِنَ اللّٰهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا: Ey resullerin en kamili! Eğer derlerse ki "Senin ibadetinin ve yalnızca O'na ibadet etmenin faydasın nedir?", cevaben **de ki: "**Niçin Rabbime ibadet etmeyecek ve ibadetimi ona has kılmayacak mışım? Zira ben biliyorum ki eğer Allah bana azap etmeyi diledi ise **beni Allah**'ın azabından mazharları

اِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللّٰهِ وَرِسَالَاتِهِۜ وَمَنْ يَعْصِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ فَاِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدٖينَ فٖيهَٓا
اَبَدًاۜ ﴿٢٣﴾ حَتّٰٓى اِذَا رَاَوْا مَا يُوعَدُونَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ اَضْعَفُ نَاصِرًا وَاَقَلُّ عَدَدًا ﴿٢٤﴾
قُلْ اِنْ اَدْرٖٓي اَقَرٖيبٌ مَا تُوعَدُونَ اَمْ يَجْعَلُ لَهُ رَبّٖٓي اَمَدًا ﴿٢٥﴾

içinden **hiç kimse asla koruyamaz ve yine** eğer O bana azap etmeyi irade buyurduysa, **asla O'ndan başka** O'nun yakalamasından ve azabından kaçıp **sığınacak kimse bulamam.** Sonuç olarak size yahut kendime zarar veya fayda verecek hiçbir gücüm yoktur." **(22)**

إِلاَّ بَلاَغًا مِنْ اللَّهِ وَرِسَالاَتِهِ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا:

"Ancak Allah'tan bana vahiy yoluyla **gelenleri tebliğ edebilirim ve O'nun** beni görevlendirdiği **risaletini açıklayabilirim.** Benim bildirmek ve ulaştırmaktan başka bir vazifem yoktur. Bana vahyolunanlar cümlesindendir ki kullarından **kim Allah'a karşı gelir**, O'ndan ve O'na ibadet etmekten yüz çevirirse **ve** Kendisinin yerine geçirdiği ve emrini yerine getiren **resulünü** tasdik etmezse, **şüphesiz** ahiret hayatında **onun için içinde ebedî kalacağı cehennem ateşi vardır.** Sonuç olarak asiler ve yüz çevirenler cehennem ateşinde ebedî kalacaklardır ve onlar için oradan kurtuluş söz konusu değildir." **(23)**

Onlar dünya hayatında Allah'a isyanlarına devam ediyorlar ve sahip oldukları makam, servet, mal ve çocuk çokluğu ile övünüyorlar.

حَتَّى إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ أَضْعَفُ نَاصِرًا وَأَقَلُّ عَدَدًا: **Nihayet uyarıldıkları şeyi** ahirette **gördüklerinde kimin yardımcısı daha zayıf, kimin sayısı daha azmış,** yani resulün ve tabilerinin mi yoksa müşriklerin ve beraberindekilerin mi, **bilecekler. (24)**

Müşrikler bu ayetin "uyarıldıkları şeyi gördüklerinde" kısmını işitince inkar ve imkansız görmelerinin izharı olarak "Ne zaman olacak bu?!" demişlerdir. Bunun üzerine Hak tarafından şöyle denmiştir:

قُلْ إِنْ أَدْرِي أَقَرِيبٌ مَا تُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُ رَبِّي أَمَدًا: Ey resullerin en kamili! **De ki:** "Şüphesiz uyarıldığınız ve vadolunduğunuz şey naçar vukû bulacaktır. Fakat zamanını Allah bilir. **Sizin uyarıldığınız şeyin** vukûu ve gerçekleşmesi **yakın mıdır, yoksa Rabbim onun** gerçekleşmesine **uzun bir süre mi koyacaktır, bilemem.** Çünkü onun bilgisi Allah'ın kendine has kıldığı gaybî konulardandır." **(25)**

عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلٰى غَيْبِهٖٓ اَحَدًاۙ ﴿٢٦﴾ اِلَّا مَنِ ارْتَضٰى مِنْ رَسُولٍ فَاِنَّهُ
يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهٖ رَصَدًاۙ ﴿٢٧﴾ لِيَعْلَمَ اَنْ قَدْ اَبْلَغُوا رِسَالَاتِ رَبِّهِمْ
وَاَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَاَحْصٰى كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا ﴿٢٨﴾

عَالِمُ الْغَيْبِ فَلاَ يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا: Zira **O,** hikmeti gereği [ve bir diğer nüshada "Gaybı zatı ile ve yalnız Kendisi bilendir" şekline geçer] **gaybı bilendir.** Yaratıklarından **hiç kimseye** Kendine has **gaybını bildirmez (26).**

إِلاَّ مَنْ ارْتَضَى مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا لِيَعْلَمَ أَنْ قَدْ أَبْلَغُوا رِسَالاَتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَى كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا: **Ancak seçtiği** güvenilir ve Kendisinin yerine halife ve naip olarak atanmaya kabiliyetli olan **resullere** bazı gaybî meseleleri bildirmesi **başka. Fakat O,** gaybını vahiy ve ilhamla bildirdiği sırada seçilmiş **resulün önünde ve arkasında** o gaybî bilgiyi şeytanların çalmasına ve karıştırmasına karşı tedbir olarak **gözetleyici** ve koruyucu melekler **yürütür.** Allah Teala bildirmesi ve vahyetmesi sırasında böyle yapar ki kendisine vahyolunan **resuller Rablerinin mesajlarını** şeytanların hırsızlamasından ve değiştirip karıştırmasından korunmuş olarak **tebliğ ettiklerini** ve mutlak olarak vahyin taşıyıcısı olduklarını **bilsinler.** Şu var ki **Allah, onların,** yani resullerin ve meleklerin **her halini** bilmek ve yanlarında olmak yönünden **kuşatmış ve** üzerine varlık ışıltısının vurduğu **her şeyi** bilgisinin ve sayımının kapsamından kaçamayacak şekilde **inceden inceye sayıp dökmüştür (27, 28).**

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey kendisine Allah'ın bilgisinin, kazasının levhinin, tasvir ve yazma kaleminin kuşatıcılığı keşfolunmuş muhakkık! Yapman gereken şudur: İnanmalı ve kabul etmelisin ki O'nun mülkünde ve mlekutunda akıp işleyen her şey O'nun emri ve vahyi ile, kazasının işlerliği ve eşyanın yanında bulunmak suretiyle hükmünün geçerliği iledir. Öyle ki O'nun yanında ve huzurunda ezel ve ebed, ilk ve son, gayb ve şehadet bir araya gelir. Çünkü O'nun yanında ve huzurunda bitiş ve sona erme, geçip gitme ve yenilenme, kesilme yoktur. Bilakis O'nun kudret ve iradesine nisbetle her şey eşittir.

Allah Teala ihsanı ve cömertliği ile bizi, Kendisinin her şeyin yanında hazır bulunduğu ve her şeyin yanında bulunmak suretiyle her şeyi gördüğü kendilerine keşfolunmuş kimseler zümresine ilhak eylesin.

MÜZZEMMİL SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Akıl ve edep sahibi ve ilahî birlik emanetini yüklenmiş kimselere şu husus kapalı değildir: Kim bu [ilahî birlik] mertebesine yerleşirse, kendisini bu mertebeden başka bir şeyin meşgul etmemesi ve onun dışındaki bir beklentinin oyalamaması gerekir. Bu husus özellikle de bütün mükellefleri, onların eziyetlerine sabrederek ve zorluk ve sıkıntılara göğüs gererek tevhid yoluna davet etmeyi ve iletmeyi kapsayan elçilik ve peygamberlik yükünü omuzlamış kimseler için geçerlidir.

Şu halde bir peygamber şeriatın icrasında ve kelime-i tevhidin yükseltilmesinde elinden gelen her türlü çaba ve gayreti göstermeli, bu yolda gevşeklik göstermemeli ve görevinden bir an dahi gafil olmamalıdır. Nitekim Allah Teala habîbine (s.a.s.) azar yollu seslenerek onu bu konuda uyarmıştır. Ancak daha öncesinde teberrük amacıyla ismini zikretmiştir:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

يَٓا اَيُّهَا الْمُزَّمِّلُۙ ﴿١﴾ قُمِ الَّيْلَ اِلَّا قَل۪يلًاۙ ﴿٢﴾ نِصْفَهُٓ اَوِ انْقُصْ مِنْهُ قَل۪يلًاۙ ﴿٣﴾ اَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْاٰنَ تَرْت۪يلًاۜ ﴿٤﴾ اِنَّا سَنُلْق۪ي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَق۪يلًا ﴿٥﴾

SÛRENİN TEFSİRİ

بِاسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمَانِ الرَّحِيمِ: Elçisi ve halifesi olarak seçtiği kimseye bütün kemalatı ile tecellî eden **Allah'ın adıyla başlarım.** O, kendilerine resul göndermek ve aralarında şeriat ve doğru din koymakla bütün kullarına karşı **Rahmân'dır.** O, kendilerini tevhid ve yakîn yolunda vâki olan tekliflerin sırlarına ulaştırmakla seçkin kullarına karşı **Rahîm'dir.**

يَاأَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ: **Ey** elbisesine **bürünüp** uyuyan veya vahyin başlangıcının kendisini dehşete düşürdüğü kimse! **(1)** Bu halin elçiliğe ve peygamberliğe yakışmaz.

قُمْ اللَّيْلَ إِلاَ قَلِيلاً نِصْفَهُ أَوْ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيلاً: Bedeni ibadet için güçlendirmek ve dinçleştirmek maksadıyla dinlenmek ve uyumak için **birazı hariç olmak üzere kalk ve geceyi,** yani gecenin **yarısını yahut biraz daha azını,** yani üçte bire yakınını **ibadetle geçir (2, 3).**

أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلْ الْقُرْآنَ تَرْتِيلاً: **Yahut buna,** yarıma **biraz** daha **ekle** ve üçte iki olsun. Allah bu üç seçenek arasında özgür bırakmıştır, çünkü başlangıçta gecenin tamamını ibadetle geçirmeyi farz kılmıştır. Müslümanlara bu ağır gelip onlar hasta ve bitkin düşünce, Allah onlara acımış ve uykusuzluğa dayanma güçlerinin farklılığına göre bu üç seçenekten birisini tercih etmekte serbest bırakmıştır. Bu farz ibadetten sonra senin için nafile namazına geç ve onda **Kur'an'ı ağır ağır, tane tane oku (4).** Okuyuşunda harflerini belirginleştir ve mahreçlerine yerleştir, öyle ki ayetlerin lafzını bilen kimse okuyuşunu işittiğinde onları anlasın. Özetle, ayetleri yavaş ve sakin bir şekilde halis bir niyetle ve doğru bir iradeyle oku ki fıtratının ve varlığının, organlarının ve tabiatının özü olan fıtnat ve kavrayışın Kur'an'ın lafızlarından etkilensin. Kavrayışın senin özündür, zira onunla tevhid ve yakîn hedefine ulaşabilirsin.

إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلاً ثَقِيلاً: **Şüphesiz Biz sana ağır bir söz vahyedeceğiz (5).** Ey resullerin en kamili! Sana yüce cömertlik makamımızdan

إِنَّ نَاشِئَةَ الَّيْلِ هِيَ اَشَدُّ وَطْـًٔا وَاَقْوَمُ قِيلًاۜ ﴿٦﴾ اِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًاۜ ﴿٧﴾
وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ اِلَيْهِ تَبْتِيلًاۜ ﴿٨﴾ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ
فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا ﴿٩﴾

lafızları ve kelimeleri kolay ve hafif, sembolleri ve işaretleri, içeriğiyle vasıflanılması, emir ve yasaklarının yerine getirilmesi, içinde geçen hükümlerin sırlarının öğrenilmesi ve başından sonuna kuşatılması kalbe büyük ve zor görünen bir söz vahyedeceğiz. Dolayısıyla kim onu derinliğine düşünürse, onun dopdolu denizlerinin dalgasında boğulur.

إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْئًا وَأَقْوَمُ قِيلاً: Özellikle geceleyin ibadet edilmesinin ve Kur'an okunmasınını emredilmesinin sebebi şudur: **Zira gece ibadetinin**, yani geceleyin kalbin bütün meşgalelerden ve eğlencelerden boş olduğu sırada Kur'an okumak nefse ağır ve zor gelse de, kalbe **etkisi**, iticiliği ve uyarıcılığı **daha güçlü ve sözler** kalbe gündüzdekinden **daha düzgün gelir**, ona daha iyi yerleşir ve daha güçlü bir tesir bırakır **(6)**.

إِنَّ لَكَ فِي اَلنَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلاً: **Çünkü** çalışma, meşguliyet, sıkıntı ve hadiseler zamanı olan **gündüz vakti, senin için uzun bir meşguliyet** ve koşuşturmaca, bütün vaktini alan ve ruh halini dağıtıp bozan tasarruf **vardır (7).** Sonuç olarak gece hasıl olan boş vakit gündüz hasıl olmadığından gece kalkmaya ve özellikle de fecir vakti Kur'an okumaya gayret etmelisin. Çünkü fecir vaktinde okunan Kur'an Allah ve melekleri tarafından izlenmektedir.

وَاذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلاً: Bütün vakitlerinde ve hallerinde **Rabbinin adını an ve** O'nu devamlı tesbih ve takdis et. İşlerin seni Allah'ı anmaktan alıkoymasın. Bilakis bütün işlerinden sıyrıl ve **bütün benliğinle O'na yönel (8).** Öyle ki değil başkasının haliyle ilgilenmek, kendi halinle ilgilenmek dahi aklına gelmesin.

رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِيلاً: Hem nasıl olur da her şeyden soyutlanarak Allah Teala'ya yönelmezsin?! Zira **O, Doğunun da Batının da Rabbidir.** Yani O, zat güneşinin kendilerinden doğması ve üzerlerine parıldaması itibarıyla ve kendilerinde gizlenip saklanması itibarıyla varlıkların zerrelerinden ibaret olan Doğuların ve Batıların ....

وَاصْبِرْ عَلٰى مَا يَقُولُونَ وَاهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا ﴿١٠﴾ وَذَرْنِى وَالْمُكَذِّبِينَ اُولِى النَّعْمَةِ وَمَهِّلْهُمْ قَلِيلًا ﴿١١﴾ اِنَّ لَدَيْنَا اَنْكَالًا وَجَحِيمًا ﴿١٢﴾ وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا اَلِيمًا ﴿١٣﴾

Rabbidir. Zira **O'ndan başka ilah yoktur.** Yani varlıkta O'ndan başka var olan yoktur. Varlıkta O'ndan başka var olan olmadığına göre, **O'nu vekil edin (9).**

وَاصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَاهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلاً: O'nu vekil edindikten ve kefil kıldıktan sonra, sana sabretmek ve tahammül göstermek zor gelse de **onların,** yani aşırı giden müşriklerin senin şanına yakaşmayan hurafe ve saçmalıklar türünden **söylediklerine sabret ve onlardan güzellikle,** yani güler yüz ve tebessümle **ayrıl (10).** Onların batıl hezeyanlarına bakma, onlara ve sözlerine aldırış etme. Allah'a tevekkül et ve onlardan intikam alma işini Allah'a havale et. Çünkü onların kötülüklerinin ve alaylarının hakkından gelmek konusunda Allah sana yeter.

Sonra Allah habîbini (s.a.s.) teselli etmek maksadıyla şöyle buyurur:

وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِي النَّعْمَةِ وَمَهِّلْهُمْ قَلِيلاً: Ey resullerin en kamili! Onlar seni kötülemekte iyice ileri gittiklerinde, **o yalanlayıcıları Bana bırak** ve onlardan intikam alma işini Bana havale et, Ben senin adına onlardan intikam alır, senden eziyetlerini uzaklaştırır ve onlara üstün gelirim. Onların **nimet içinde yüzen** kimseler olması, zenginlik, yöneticilik, refah ve konum sahibi olmaları önemli değil. Allah Teala "yalanlayıcılar" ile Kureyş'in önde gelenlerini kasdetmektedir. Onlardan intikam alınması konusunda acele etme. Bilakis **onlara biraz mühlet** veya az bir zaman **ver (11).**

إِنَّ لَدَيْنَا أَنكَالاً وَجَحِيمًا وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا: Onlara kurduğumuz plan ve tuzaktan ümidini kesme. **Çünkü Bizim yanımızda** onlar için hazırlanmış türlü azaplar ve **bukağılar,** yani ağırlıklar **vardır.** Zira onlar ilahî yükümlülüklerin zorluklarını ve Allah'ın kendilerine emrettiği taat ve ibadetlerin meşakkatlerine katlanamazlar. Yine onlar için şehvet ateşinden yaşadıkları lezzet ve insanlara yaşattıkları çeşitli zulümler karşılığında büyük bir **cehennem vardır.** Ayrıca **boğazdan zor geçen,** karın doyurmayan ve açlık gidermeyen **yiyecekler vardır.** Bu da onların ......

يَوْمَ تَرْجُفُ الْاَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيبًا مَهِيلًا ﴿١٤﴾ اِنَّٓا اَرْسَلْنَٓا اِلَيْكُمْ
رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَٓا اَرْسَلْنَٓا اِلٰى فِرْعَوْنَ رَسُولًا ﴿١٥﴾ فَعَصٰى فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ
فَاَخَذْنَاهُ اَخْذًا وَبِيلًا ﴿١٦﴾

---

haram, faiz ve yetimlerin malını haksızlıkla yemeleri karşılığıdır. Dahası onlara daha şiddetlisi olmayan **elem dolu bir azap vardır (12, 13).** Bu azap da onların Allah'a kavuşmaktan mahrum bırakılmaları ve O'nun koruma ve yakınlığında bulunma nimetinden yoksun tutulmalarıdır.

يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتْ الْجِبَالُ كَثِيبًا مَهِيلاً: Ey resullerin en kamili! Eğer tasdik etmeyecek olurlarsa **yerin ve dağların sarsılacağı ve dağların** depreşip parçalanarak un ufak olacağı ve rüzgarların önüne katıp oraya buraya savurduğu çöldeki kumlar misali **akıp giden kum yığını haline geleceği günü hatırlat (14).** O gün müşrik günahkarları zulümleri sebebiyle nasıl olur da yakalamayız ve çeşitli azaplara çarptırmayız?!

إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولاً شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَى فِرْعَوْنَ رَسُولاً: Ey Mekkeliler! Siz adalet yolundan sapınca, **Biz** geçmişteki ümmetlere yaptığımız gibi **size** de, kıyamet günü **üzerinize** icabet ve imtina ile **şahitlik edecek** aranızdan çıkmış **bir peygamber**, yani Muhammed'i (s.a.s.) **gönderdik** ve ona sizi imana çağırmasını ve size taat ve ihsanı emretmesini ferman buyurduk ve vahyettik. **Nitekim** azgın **Firavun'a da** kendisini imana çağırması ve imanın gereklerini yerine getirmesini emretmesi için **bir peygamber**, yani Allah'ın kendisiyle konuştuğu Musa'yı (a.s.) **göndermiştik (15).**

فَعَصَى فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلاً: Ama Firavun kendisini davet etmesi ve Allah'ın emrini tebliğ etmesi akabinde **o peygambere isyan** ve serkeşlik **etti** ve davetinden yüz çevirdi. **Biz de onu ağır ve çetin bir şekilde yakalayıverdik (16).** Yani onu ve askerlerini suda boğduk, ülkesini, yurdunu ve mallarını İsrailoğullarına miras bıraktık.

Bu, onları dünya hayatındaki cezalandırmamızdır. Ahirette ise bunun binlerce misliyle karşılaşacaklar. Siz de ey Mekkeliler! Firavun gibi size gönderilen resulünüze, yani Hz. Muhammed'e (s.a.s.) isyan ettiniz. Bu yüzden sizi de Firavun'u yakaladığımız gibi dünyada yakalayacak

فَكَيْفَ تَتَّقُونَ اِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًاۗ ﴿١٧﴾ اَلسَّمَٓاءُ مُنْفَطِرٌ بِهٖۜ كَانَ
وَعْدُهُ مَفْعُولًا ﴿١٨﴾ اِنَّ هٰذِهٖ تَذْكِرَةٌۚ فَمَنْ شَٓاءَ اتَّخَذَ اِلٰى رَبِّهٖ سَبِيلًا ﴿١٩﴾

ve alçaltacağız. Ahirette ise can yakan bir azaba düçar edecek ve cehennemde ebedi tutacağız.

Sonra Allah Teala azarlama ve yergi yollu olarak korkutmak ve iğnelemek maksadıyla şöyle buyurur:

فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا: Ey gaflet ve cehalet içinde yüzen kimseler! **İnkar eder** ve inkarda ısrar ed**erseniz nasıl korunursunuz?!** Oysa siz uzunluğundan ve korkunçluğunun ve üzüntü vericiliğinin şiddetinden dolayı **çocukları ak saçlı ihtiyarlara çevirecek olan bir günle karşılaşacaksınız.(17)** Bu, insanın sıkıntısının şiddetine dair bir temsildir. Yoksa kıyamet gününün korkunçluğunun ve çetinliğinin hakikati vasıf ve beyanla anlaşılamaz.

السَّمَاءُ مُنْفَطِرٌ بِهِ كَانَ وَعْدُهُ مَفْعُولاً: Kıyamet gününün korkunçluğunun şiddetine delalet eden bir başka vâkıa olarak **o gün** Allah'ın kahır ve celali gereği **gök dahi yarılır.** Böyle nasıl olmaz?! Çünkü ilminin ve iradesinin dairesine giren her şeye gücü yeten Allah bunun vukû bulacağını vadetmiştir. Şüphesiz **Allah'ın vaadi** daima **gerçekleşir (18)**, emri ebediyyen yerine gelir, hükmü ezeliyyen kesin ve kazası ebediyyen geçerlidir.

إِنَّ هَذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَى رَبِّهِ سَبِيلاً: **Şüphesiz** Allah'ın vaadini yerine getireceğine delalet eden **bu** söz**ler** inayet ve tevfik ehlinden öğüt ve ibret alanlar için **bir öğüttür. Kim** onlardan öğüt almayı **dilerse,** Hakk onu muvaffak kıldıktan, mümkünlüğün gereklerinden çıkmak hususunda ona yardım ettikten ve onu varlığın yukarı doğru giden derecelerine ilettikten sonra **Rabbine ulaştıran bir yol tutar (19).** Böylece o, derece derece ve makam makam yükselir ve fena yolunun başlangıcına varır. Sonra oradan yine hal be hal yükselir ve fenadan da fena bulmaya varır. Ondan sonra olan olur ve Allah'ın ötesinde bir menzil ve son yoktur.

Allah Teala habîbine (s.a.s.) zikredildiği şekilde gece kalkıp ibadet etmeyi emrettikten ve onu buna ısrarla teşvik ettikten sonra, bu

إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ اَنَّكَ تَقُومُ اَدْنٰى مِنْ ثُلُثَيِ الَّيْلِ وَنِصْفَهُ وَثُلُثَهُ وَطَٓائِفَةٌ مِنَ الَّذ۪ينَ مَعَكَۜ
وَاللّٰهُ يُقَدِّرُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَۜ عَلِمَ اَنْ لَنْ تُحْصُوهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ فَاقْرَؤُا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْاٰنِۜ
عَلِمَ اَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْضٰىۙ وَاٰخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْاَرْضِ يَبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللّٰهِۙ
وَاٰخَرُونَ يُقَاتِلُونَ ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِۘ فَاقْرَؤُا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُۙ وَاَق۪يمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ
وَاَقْرِضُوا اللّٰهَ قَرْضاً حَسَناًۜ وَمَا تُقَدِّمُوا لِاَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللّٰهِ هُوَ خَيْراً
وَاَعْظَمَ اَجْراًۜ وَاسْتَغْفِرُوا اللّٰهَۜ اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَح۪يمٌ ﴿٢٠﴾

---

emir ve teşvikini onu her şekilde görüp bilmesine dayandırmış ve şöyle buyurmuştur:

إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَى مِنْ ثُلُثَيِ اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ وَثُلُثَهُ وَطَائِفَةٌ مِنَ الَّذِينَ مَعَكَ وَاللَّهُ
يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ عَلِمَ أَنْ لَنْ تُحْصُوهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ عَلِمَ أَنْ سَيَكُونُ
مِنْكُمْ مَرْضَى وَآخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَآخَرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا وَمَا تُقَدِّمُوا
لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرًا وَأَعْظَمَ أَجْرًا وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ:

Ey resullerin en kamili! **Şüphesiz Rabbin** eşyanın yanında hazır bulunmak suretiyle, **senin gecenin üçte ikisine yakın kısmını**, bazen yarısından daha çoğunu, **yarısından** azını **ve** bazen de **üçte birinden azını**[12] ve dörtte birden fazlasını **ibadetle geçirdiğini biliyor.** Bu durumda Hz. Peygamber'in gece ibadetinin en kısası gecenin üçte birinden azı, en uzunu gecenin üçte ikisinden azıdır. Çünkü en uzun gece ibadeti, gece ibadetinin ilk farz kılındığı gecenin tamamında ibadet etmek şekline en yakın olandır. Sonra gecenin yarısından azında ve son olarak da gecenin üçte birinden azında ibadet etmek gelir. Yine Allah Teala biliyor ki **beraberinde bulunan** ve senin gibi gece ibadetine kalkan mümin**lerden bir topluluk da böyle yapıyor.** Yani Allah Teala'nın ilmi, senin ilminin aksine, senden ve onlardan vâki olan bu üç vakti kuşatır. Çünkü senin ilmin söz konusu vakitleri hakikatte olduğu

---

[12] Siyak, müfessirin İbn 'Âmir ve Nâfi' kıraatını tercih ettiğini göstermektedir.

üzere belirleyemez. Böylece alîm ve hakîm olan **Allah,** ilim ve iradesinin gereği olarak **gece ve gündüzü** yenilenme, peş peşe gelme, uzayıp kısalma, her birinin bazı parçalarını diğerine girdirme ve diğerinden çıkarma, parçalarını, saatlerini ve uzunluklarını belirleme şeklinde **düzenleyip takdir eder.** Allah bütün bunları yaratıklarından aldığı bilgi ile değil kendi ilmi ile gerçekleştirir. **Sizin buna**, yani vakitleri takdir edemeyeceğinizi, zamanları belirleyemeyeceğinizi, gece ve gündüz vâki olan anları sayamayacağınızı, ayrıca gecenin tamamında veya her gece dakik olarak aynı vakitte kalkıp ibadet etmeye **gücünüzün yetmeyeceğini bildi.** Buna güç yetiremeyeceğiniz Allah katında ortaya çıkınca **sizi bağışladı,** size farz kıldığı şeyden vazgeçti ve size zor gelen belirlenmiş gece ibadeti vecibesini ruhsatla ortadan kaldırdı. Çünkü sizin ibadet için tayin edilen gecenin vakitlerini bilmeniz mümkün değildir. Allah size iyilik olsun diye ruhsat verip yükünüzü hafiflettiğine göre artık gece içinde Allah'ın size kolaylaştırdığı ve muvaffak kıldığı kadar ibadet edin ve **Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun,** yani gece namazınızda kolayınıza gelen mikdarda Kur'an okuyun.

Şöyle bir görüş ileri sürülmüştür: Başlangıçta gece ibadeti belirtilen üç zaman dilimi içinde yapılması farz kılınmıştı. Sonra belirlenen bu üç zaman diliminde ibadet etme zorunluluğuna uymamaya ruhsat verildi. Sonra şimdiki kıldığımız beş vakit namaz farz kılınınca gece namazı mutlak olarak neshedildi. Allah gece namazını neshetti, zira **Allah** ilim ve hikmetinin hazreti ile **içinizde** aşırı uykusuzluktan **hasta düşenlerin olacağını** bilmektedir. Çünkü bedenlerin zorluklara ve özellikle de bedenin geceleyin dinlenmesi için var olan uykunun terkine dayanma gücü farklı farklıdır. Yine **bir kısmınızın Allah'ın lütfundan** ve cömertlik ve kereminin genişliğinden **rızık aramak**, ilim öğrenmek, akraba ve dostları ziyaret etmek gibi meşru amaçlarla **yeryüzünde dolaştığını** ve yolculuk yaptığını, bunu yaparken gece ibadetinde zorlanacağını, **diğer bir kısmınızın ise Allah yolunda** Allah'ın düşmanlarına karşı O'nun dinini yaymak ve kelime-i tevhidini yüceltmek için **çarpıştığını,** gece ibadetinde bulundukları takdirde zayıf düşeceklerini ve dolayısıyla çarpışma işinin kendilerine zor geleceğini **bilmektedir.**

Allah Teala sağlam ve kamil hikmeti gereği zorluğunuzu ve meşakkatinizi sizden giderdiğine göre gece ibadetini büsbütün terk etmemeli ve tamamen unutmamalısınız. Bilakis elinizden geldiğince gecenin bir vakti ibadet için kalkıp **Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun.**

Farz **namazı dosdoğru kılın,** namazı hakkıyla kılmaya devam edin, erkanlarına ve kılınış şekline riayet edin. Kısaca, namazlarınızı Rabbinizi sizden razı kılacak şekilde eda edin. Namaz hususunda gevşeklik göstermeyin ve eksiklikte bulunmayın. Ey müminler! Biliniz ki iman ile küfür ve hidayet ile sapkınlık arasındaki fark namazdır. Şüphesiz namaz dinin en sağlam direğidir. Ayrıca kendinizi cimrilik ve açgözlülükten arındırmak ve nefsinizi iyi yolda malınızı harcamaya alıştırmak için size farz kılınan **zekatı verin.** Farz olan zekatı verdikten sonra çeşitli şekillerde nimetlendirmeye gücü yeten **Allah'a,** fazladan sadakalar vermek, iyilik yapmak, cami ve ribatlar yaptırmak ve müslümanların faydasına olacak hayır işlerine malî katkıda bulunmak suretiyle başa kakma, gösteriş ve kendini beğenmişlikten arınmış **güzel bir borç verin.** Biliniz ki ey müminler! **Kendiniz için** ölüm gelmeden önce ecir ve sevap getiren malî yahut bedenî **ne iyilik gönderirseniz, onu** nimet ve kerem sahibi **Allah katında** ecel geldiğinde vasiyetle yaptığınız hayır ve ihsandan **daha üstün bir iyilik ve daha büyük mükafat,** makam ve konumca daha değerli **olarak bulursunuz.** Eğer geçmişte istiğfarı terk ettiyseniz, sizden sadır olan iyiliklere karşılık fazl ü ihsanda bulunan **Allah'tan bağışlama dileyin** ve geçmişteki eksikliği telafi etmek için geri kalan ömrünüzde O'nun emirlerine sımsıkı sarılın. Sizin tevbelerinizi ve tevbelerinizdeki niyetlerinizi bilen **Allah şüphesiz çok bağışlayandır,** geçmişteki sürçmelerinizi affeder ve **çok merhamet edendir,** iyiliği ve cömertliği ile sürçmelerinizden sonraki tevbelerinizi kabul eder **(20).**

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey tevhid yolunun yolcusu ve fena hedefine yönelmiş kişi! Yapman gereken şudur: Bedenin ve malınla ve bütün hal ve hareketlerinle tevhid yolunda elinden gelen çabayı harcamalı, dışını ve içini temizlemek için uğraşmalı, kalbini tam ve halis yönelişten alıkoyan meşgalelerden arındırmak için gayret etmelisin.

Uzlet ve halvete sarılmalı, seçilmiş Peygamberden sana miras kalan ve hadislerde rivayet edilen davranış ve ahlaka bürünmeli, Allah'ın kitabındaki emirlere ve yasaklara ve onda geçen hükümlere sarılmalı, bununla da kalbi itibara almaya değmez olan Hak dışındaki varlıklara meyilden temizlemeyi ve böylece ibret ve basiret ile bezenmiş ve sembol ve sırları elde etmiş iyilerden olmayı hedeflemelisin.

Geçici dünyanın lezzetlerine ve türlü kayıpları ve helakleri gerektiren iğreti hayatın şehvetlerine aldanmış kötülerin dostluğundan uzak dur. Çok bağışlayıcı olan Allah bizi fazlı ve cömertliği ile ibret ve basiret ehli kimselerden eylesin.

MÜDDESSİR SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Nasut alemi elbisesini çıkarıp lahut alemi elbisesini giyinen keşf ve müşahede erbabına şu husus kapalı değildir: Kendisini ilahî inayet ve tevfikin çekmesi neticesinde mümkünlük dairesinden çıkıp Allah'a hicret eden kimsenin, tabiat aleminin alışılmış şeylerinden çıkışı ve ayrılışı ve zâtî birliğin sultanının öncülerinin zuhuru ve müşahede nazarıyla yükselmesi sırasında kendisine acayip haller ve güzel suretler arız olur. Bu yüzden kişi korkar ve tabiatın alışılmış şeylerine doğru geri kaçar ve tabiatın elbiseleriyle örtünmeye yönelir. Bu kaçış ve dönüşü ilahî inayetin yardımına yetişmesi ve birlik çekiminin onu sarıp kuşatması sayesinde korku hali ortadan kalkıp birlik fıtratına iyice yerleşinceye ve alışıncaya kadar devam eder.

Bu durum müşahede ve keşfinin başlarında Hz. Peygamber (s.a.s.) ile ilgili olarak da aynıyla vâki olmuştur. Nitekim o bir gün fena Hira'sında yöneliş halinde ve nasut aleminin gereklerinden bir anda sıyrılmış iken kendisine lahut alemin nişaneleri zuhur etmiş ve fenanın fenası yönünden sırrının daha önceden bir benzerini hiç işitmediği acayip ve garip bir ses gelmiştir.

O sırada Hz. Peygamber televvün alemindedir. Bir anda müşahede gözü ile sağa sola bakmış, ancak hiçbir şey görmemiştir. Sonra bu alemin yukarısına baktığında göreceğini görmüş ve keşfedeceğini keşfetmiştir. Korkup ürpermiş, kaçarak, yenik, endişeli ve şaşkın bir vaziyette geri dönmüştür. Böylece tabiat Hatice'sine varmış ve onunla şu konuşmayı yapmıştır: "Beni elbiselerinle ve cilbabınla ört!" Tabiat da onu bir kez daha örtmüştür. Bunun üzerine ilahî hitap ona yetişmiş, onu eğiterek tabiat hapishanesinden ve madde elbiselerinden bütünüyle soyup çıkarmış ve uğur maksadıyla ismini zikretmiştir:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

يَٓا اَيُّهَا الْمُدَّثِّرُۙ ﴿١﴾ قُمْ فَاَنْذِرْۙ ﴿٢﴾ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْۙ ﴿٣﴾ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْۙ ﴿٤﴾ وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْۙ ﴿٥﴾

SÛRENİN TEFSİRİ

بِاسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ: Habîbi Muhammed'i (s.a.s.) marifet ve tevhid fıtratı üzere eğiten ve yetiştiren **Allah'ın adıyla başlarım.** O, ona karşı **Rahmân'dır.** Zira onu türlü tahmin ve taklitleri gerektiren mümkünlük darlığından çıkarmıştır. O, ona karşı **Rahîm'dir.** Çünkü onu tecrid/manevilik göğüne ulaştırmış ve tefrid/birlik fezasına yerleştirmiştir.

يَاأَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ: **Ey** çeşitli kayıp ve mahrumiyetler doğuran tabiat elbiselerine ve mümkünlük giysilerine **bürünen! (1)**

قُمْ فَأَنذِرْ: Lahut fezasının öncü alametleri belirdikten ve nasut aleminin hapishanesinden kurtulduktan sonra tabiat aleminden **kalkıp** mümkünlük dairesinin darlığından çıkarak türünün bütün çocuklarını, yani mümkünlük hapishanesine hapsolunmuş, zaman zincirlerine ve mekan bukağılarına vurulmuş kimseleri ateş çukurlarına karşı ve yine, yanlış vehimlerin ve hayallerin ürünü olan ve ahiret hayatında Mahrumiyet ve hüsran doğuran sapkınlık ve cehalet vadilerine karşı **uyar (2).**

وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ: Seni marifet ve yakîn fıtratı üzere eğitip yetiştiren **Rabbini** türlü yüceltme ve ululamalarla tahsis et ve O'nun zatını kamil bir yüceltiş ile **yücelt (3).** Öyle ki O'nunla birlikte aklına başka hiçbir şey gelmesin. Zira O yücelik ve ululuk gömleğini giyinmiştir; O'ndan başka var olan yoktur. وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ: Rabbinin birliğini keşfedip O'nu şanına yakışır şekilde yücelttikten sonra beşeriyet elbisenden ibaret olan **giysini** mümkünlük kirlerinden ve tabiat ve madde aleminin pisliklerinden **arındır (4).** Zira senin o kirlerden temizlenmen birlik hedefine olan yönelişinde sana şart ve zorunludur.

وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ: **Günahtan uzak dur** ki Allah'ın ahlakı ile ahlaklanabilesin ve O'nun sıfatlarına bürünebilesin.**(5).** Ayette geçen günah, varis olunan taklitler sınıfından ve yanlış görüşlerden doğan tahminler cümlesinden beşeriyetine ilişen günahları, tevhid ve yakîn pınarının saflığını bulandıran kötü ahlak cümlesinden bozuk hevaları, hayvanî ....

وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْثِرُ ﴿٦﴾ وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ﴿٧﴾ فَإِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ ﴿٨﴾ فَذَٰلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ
عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ ﴿١٠﴾ ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا ﴿١١﴾

kuvvelerden doğan çirkin şehevî ve gazabî özellikleri ve benzeri maddî ve manevî kötülük ve çirkinleri kapsar. Kötü ahlaklardan birisi ve hatta en büyüğü, kişinin yaptığı ibadet ve iyiliklerle Allah'a minnet etmesi ve yaptığı tasadduk ve infakla kullarına minnet etmesi ve başlarına kakmasıdır.

وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْثِرُ: **İyiliği, daha fazlasını bekleyerek yapma (6).** Bu ayet iki şekilde anlaşılabilir: 1. Övünmek için itaatınla Allah'a ve üstünlük taslamak için kullarına minnet etme. Yapmış olduğun ibadet ve hayırla Allah'ın nimet ve ihsanını üzerine çekmeyi amaçlama. 2. [وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْثِرْ şeklindeki kıraata göre] Birine, verdiğinden daha fazlasını karşılık olarak almak maksadıyla bir şey verme.

وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ: Seni yüce ahlak üzere eğiten ve yetiştiren **Rabbin için** yükümlülüklerin zorluklarına, taat ve ibadetlerin sıkıntılarına ve kendilerine davet ve vahyin ulaştırılması sırasında müşriklerin eziyetlerine **sabret (7).**

Ey resullerin en kamili! Bu tavsiyeleri işitip öğrendiğine göre, artık ceza gününden sakınmak için onlara uy ve gereklerini yerine getir.

فَإِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ فَذَٰلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ: Birinci seferinde ölülerin kabirlerinden dirilip kalkmaları için ve ikinci seferinde Allah'ın huzurunda hesaba çekilmek ve ona göre mükafatlandırılmak yahut cezalandırılmak üzere mahşer yerine toplanmaları için **sûra üfürüldüğü zaman** iyi iyidir ve kötü kötüdür. **İşte o gün,** yani kıyamet gününde Allah'ın huzurunda toplanıp durmak için sûrun ikinci kez üfürülüş vakti **çetin bir gündür (8, 9).**

عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ: **Kafirler için hiç kolay değildir (10).** O gün kafirlerin işi zor, korkuları çetin, halleri perişan ve kalpleri çarpıntı içindedir. Zira onların hesabı zordur.

ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا: Ey resullerin en kamili! Kıyamet gününün geleceğini ve o gün amellerin incelenip onlara göre karşılık verileceğini işitip öğrendiğine göre, müşriklerden intikam alınması hususunda ....

وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا ﴿١٢﴾ وَبَنِينَ شُهُودًا ﴿١٣﴾ وَمَهَّدْتُ لَهُ تَمْهِيدًا ﴿١٤﴾ ثُمَّ يَطْمَعُ اَنْ اَزِيدَ ﴿١٥﴾ كَلَّا اِنَّهُ كَانَ لِاٰيَاتِنَا عَنِيدًا ﴿١٦﴾ سَاُرْهِقُهُ صَعُودًا ﴿١٧﴾

aceleci olma. Bilakis **Beni**, mal ve çocuk çokluğu, zenginlik ve şerefle çağdaşlarının **biriciği olarak yarattığım**, öyle ki kavmi arasında "Reyhânetu Kureyş [Kureyş'in Güzel Kokulusu]" lakabı ile tanınan **kişiyle**, yani Velîd bin Muğîre ile **baş başa bırak (11).**

وَجَعَلْتُ لَهُ مَالاً مَمْدُودًا وَبَنِينَ شُهُودًا: **Ona** nimet olarak ticaret, üretim ve ziraat vs. ile günden güne artan **bol mal ve gözü önünde duran**, hizmetçileri ve adamlarının çokluğu sebebiyle geçimlerini sağlamak için kendilerinin ticaret, çiftçilik ve diğer işlerle bizzat uğraşmaya ihtiyaçları olmadığından hep yanında duran ve kendisinden hiç ayrılmayan ve zenginliğini ve itibarını tamamlamak için bütün mahfillerde ve meclislerde yanında hazır bulunan **oğullar verdim (12, 13).**

وَمَهَّدْتُ لَهُ تَمْهِيدًا: **Kendisine** bütün Arap kabilelerinin arzulayıp kıskanacağı **alabildiğine imkanlar sağladım (14).** Kendisine verdiğim bu yüksek makam ve değere rağmen Bana hiç şükretmedi ve yönelmedi.

ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ: **Sonra da o hırsla** kendisine verdiğim nimet ve makamı **daha da artırmamı umuyor (15).** Halbuki o; küfür, nankörlük, günah ve isyanda ısrar etmektedir.

كَلاَّ إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عَنِيدًا: **Kesinlikle hayır!** Kendisine verdiğim nimetin elden gitmesini gerektiren nankörlük ve azgınlığına rağmen asla ona daha fazlasını verecek değilim! Nankörlük ve azgınlık nimetin elden gitmesini nasıl olur da gerektirmez?! **Çünkü o, Bizim** çeşitli şekillerde nimetlendirebileceğimize ve intikam alabileceğimize delalet eden **ayetlerimize karşı inatçı** ve inkarcı**dır (16).** İnatçılığı da malının, servetinin ve konumunun elden gitmesinin belirtisidir.

سَأُرْهِقُهُ صَعُودًا: **Ben onu dimdik bir yokuşa sardıracağım (17).** Onu ahiret hayatında onu zorluğa boğacağım ve çıkması ve inmesi zor olan bir tepeye süreceğim. Böylece onu devamlı yokuş çıkartıp yokuş indireceğim. Bu çıkış ve inişten hiç kurtulamayacak. Hz. Peygamber bu yokuşla ilgili olarak şöyle buyurmuştur: "Yokuş, yetmiş baharda ………

إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ ﴿١٨﴾ فَقُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿١٩﴾ ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ نَظَرَ ﴿٢١﴾
ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ﴿٢٢﴾

tırmanılan ve aynı şekilde yetmiş baharda inilen ve bu tırmanış ve inişin ebediyen sürdüğü ateşten bir dağdır."[13] Dolayısıyla yokuş, karşılaşılacak zorluklara dair bir meseldir.

إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ: Onu nasıl olur da yokuş tırmandırıp indirtmem?! **Zira o,** kararlılığının şiddetinden ve tıynetinin bozukluğundan Allah'ın ayetleri ile ilgili olarak bir hal çaresi bulmak için **düşünüp taşındı**, ama eleştirip kötüleyecek bir nokta bulamadı. Kötüleyecek şeyi Kur'an'da bulamayınca kendi kötülüğü ve habisliği gereği kullanabileceği ve Kur'anı kötüleme sadedinde söyleyebileceği bir şeyleri kendi nefsinde **tasarladı (18).**

Sonra Allah Teala onun yalan düzmecesinin hayretamizliğine işaret etmek için şöyle buyurdu: فَقُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ: **Kahrolası,** Kur'an her türlü lekeden münezzeh olmasına rağmen onu lekelemenin yolunu **nasıl da tasarladı! (19)**

ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ: **Yine o kahrolası** inatçı ve azgın, Kur'an'ın şanından çok çok uzak olan yalanı **nasıl da tasarladı! (20)** Allah Teala söz konusu kişinin yalan ve düzmecesinin Kur'an'la hiç ilgisi olmadığını [yani bir tür "kuyruklu yalan" olduğunu] vurgulamak için bu ifadeyi tekrarlamıştır.

ثُمَّ نَظَرَ: **Sonra** Kur'an hakkında bir daha ve bir daha **derin derin düşündü (21).**

ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ: **Sonra,** kendisi laf ebesi ve söz ustası olmasına rağmen Kur'an'da eleştirecek bir kusur bulamayınca **yüzünü ekşitti,** ...

[13] El-Hâkim, *Müstedrek*'inde şu lafızla rivayet eder: (Ebû Sa'îd el-Hudrî'den (r.a.) gelen bir hadiste Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "*Veyl*, cehennemde bir vadidir; kafirin onun dibine düşüp varması kırk bahar sürer. *Su'ûd*, ateşte bir dağdır; tırmanılması ve inilmesi yetmiş bahar sürer." Sonra el-Hâkim şöyle söyler: Bu, isnadı sahih olan, ama Buhârî ve Müslim'in *Sahîh*lerinde yer vermedikleri bir hadistir. El-Hâkim, *el-Müstedrek 'alâ's-Sahîheyn* [2/551, hadis no: 3873, Bâb: Tefsîru Sûrati'l-Müddesir] Ayrıca İbnü'l-Mübârek *Müsned*'inde [1/79, hadis no: 134] Ahmed bin Hanbel *Müsned*'inde [3/75, hadis no: 11730].

ثُمَّ اَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَۙ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ اِنْ هٰذَٓا اِلَّا سِحْرٌ يُؤْثَرُۙ ﴿٢٤﴾ اِنْ هٰذَٓا اِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِۜ ﴿٢٥﴾

canı çok sıkıldı ve **kaşlarını çattı (22)**. Bir kusur ve eleştiri noktası bulmak için iyice yoğunlaştı, ama bulamadı. Böylece pes edip ümidini kesti.

ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ فَقَالَ إِنْ هَذَا إِلاَّ سِحْرٌ يُؤْثَرُ: Kur'an'la ilgili olarak tekrar tekrar düşünüp eleştirecek bir yer bulamadıktan **sonra** iman ve kabulün tam eşiğine gelmişken imana **arkasını döndü.** Onu imana sırt çevirmeye götüren şey şudur: **Büyüklük tasladı** ve tebaasından utandı. O kadar zihinsel çabadan sonra diye diye **şöyle dedi: "Bu, ancak nakledilen** ve öğrenilen **bir sihirdir." (23, 24)**

إِنْ هَذَا إِلاَّ قَوْلُ الْبَشَرِ: **"Bu, ancak insan sözüdür**; Muhammed'in (s.a.s.) Allah'a iftira ettiği gibi vahiy ve Allah kelamı değildir.**" (25)**

Şöyle rivayet edilmiştir: Ayette anlatılan Velîd bin Muğîre ile Hz. Peygamber (s.a.s.) arasında geçmiştir. Şöyle ki Hz. Peygamber (s.a.s.) Secde Sûresi'ni okurken Velîd onu hoşlanarak dinledi ve üslubuna ram oldu. Sonra kavmine geldi ve şöyle dedi: "Biraz önce Muhammed'den bir söz işittim, insan ve cin sözü cinsinden değildir. O sözde bir tatlılık, üzerinde bir güzellik var. Onun yukarısı meyvalı, aşağısı sulaktır. O yüksektir ve yükseklikte o geri bırakılamaz." Velîd böyle söyledi ve savuştu. Bunun üzerine Kureyşliler dediler ki: "Vallahi Velîd Sâbiî oldu ve kesinlikle bütün Kureyşliler Sâbiî olacak [İslam'ı Sâbiîliğe nisbet etmektedirler]."

Velîd'in kardeşinin oğlu [yeğeni] Ebû Cehil dedi ki: "Ben sizin yerinize onun icabına bakarım." Sonra Ebû Cehil Velîd'in yanına rol keserek üzgün üzgün oturdu. Bunun üzerine Velîd dedi ki: "Yeğenim seni niçin üzgün görüyorum?" Ebû Cehil cevap verdi: "Şu Kureyş senin yaşına başına bakmadan sana nafaka toplayarak seni küçük düşürüyor! Diyorlar ki sen Muhammed'in yemeğinin artığından nasiplenmek için onun lafını süslüyorsun!" Bunun üzerine Velîd öfkelendi ve dedi ki: "Kureyş bilmiyor mu ki ben onların malı ve çocuğu en çok olanıyım? Muhammed ve ashabı doyuyor da bir de yemeklerinin artığı mı oluyor?!" Sonra Ebû Cehil ile birlikte kalkıp kavminin yanına geldi ve dedi ki: "Muhammed delidir, diyorsunuz. Muhammed'in hiç delirdiğini gördünüz mü?" "Allah için hayır" dediler. Sonra dedi ki: "Onun kahin olduğunu söylüyorsunuz, onu hiç kehanette bulunurken gördünüz mü?"

سَاُصْلِيهِ سَقَرَ ﴿٢٦﴾ وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَا سَقَرُ ﴿٢٧﴾ لَا تُبْق۪ي وَلَا تَذَرُ ﴿٢٨﴾ لَوَّاحَةٌ لِلْبَشَرِ ﴿٢٩﴾
عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ ﴿٣٠﴾

"Hayır" dediler. "Onun şair olduğunu söylüyorsunuz, onu hiç şiir söylerken gördünüz mü?" "Allah için hayır" dediler. "Onun yalancı olduğunu söylüyorsunuz, onun yalanına şahit oldunuz mu?" "Allah için hayır" dediler. Sonra Velîd sustu. Kureyş dedi ki: "Pekiyi o nedir?" Bunun üzerine Velîd kendi kendine düşündü ve mırıldanarak bir şeyler tasarladı ve sonra tekrar bir şeyler tasarladı. Sonra dedi ki: "O olsa olsa bir sihirbazdır. Görmüyor musunuz kişi ile ailesinin, çocuğunun ve kölelelerinin arasını açıyor? Rabbine iftira ederek söylediği söz de etkili bir sihirdir."

Bunun üzerine Allah Teala onu azarlamak ve cezalandırmak için şöyle buyurdu:

سَاُصْلِيهِ سَقَرَ: **Ben onu "Sekar"a (cehenneme) sokacağım (26).**

وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَقَرُ: Ey resullerin en kamili! **Sekar'ın ne olduğunu sen ne bileceksin? (27)** Allah Teala Sekar'ın çok büyük ve korkunç bir şey olduğuna işaret etmek için onu iyice müphemleştirmiştir.

لاَ تُبْقِي وَلاَ تَذَرُ: Bir yerde bulunduğunda **geride bir şey koymaz, bırakmaz (28),** hepsini yok eder. Ancak Allah onun yakıp yok ettiği şeyi kudretinin kemali ile tekrar varlığa getirir ve Sekar onu tekrar yok eder. Sonra Allah tekrar varlığa getirir. Sekar tekrar yok eder. Bu yok etme ve geri getirme çevrimi ebediyen devam eder.

لَوَّاحَةٌ لِلْبَشَرِ: Ayrıca Sekar **derilerin** görünen yüzünü **kavurur (29).**

عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ: **Üzerinde** Allah'ın izni ile **on dokuz** zebanî, yani görevli melek yahut benzeri varlık **vardır (30).** On dokuz sayısının verilmesinin sebebi, Sekar'a girmeye neden olan kötü ve çirkin fiillerin hayvanî ve tabiî kuvvelerle işlenmesidir. Hayvanî kuvvelere gelince onlar on iki tanedir: Şehevî kuvveler, gazabî kuvveler, dış duyular ve iç duyular. Tabiî kuvveler ise yedi tanedir: Çekme, tutma, sindirme, itme, beslenme, büyüme ve üreme kuvvesi. Şu halde Sekar bu kuvvelerin doğurduğu fiillerden oluşur ve Sekar'ın kaynaklandığı kuvveler kadar zebanisi vardır. Bu da Allah'ın bir adaletidir. Böylece her bir zebanî insandaki bir günah kuvvesini cezalandırır.

وَمَا جَعَلْنَٓا اَصْحَابَ النَّارِ اِلَّا مَلٰٓئِكَةًۖ وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ اِلَّا فِتْنَةً لِلَّذٖينَ كَفَرُواۙ لِيَسْتَيْقِنَ
الَّذٖينَ اُو۫تُوا الْكِتَابَ وَيَزْدَادَ الَّذٖينَ اٰمَنُٓوا اٖيمَانًا وَلَا يَرْتَابَ الَّذٖينَ اُو۫تُوا الْكِتَابَ
وَالْمُؤْمِنُونَۙ وَلِيَقُولَ الَّذٖينَ فٖى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَٓا اَرَادَ اللّٰهُ بِهٰذَا مَثَلًاۜ
كَذٰلِكَ يُضِلُّ اللّٰهُ مَنْ يَشَٓاءُ وَيَهْدٖى مَنْ يَشَٓاءُۜ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ اِلَّا هُوَۜ وَمَا
هِىَ اِلَّا ذِكْرٰى لِلْبَشَرِ ﴿٣١﴾

Bu ayet inince Ebû Cehil şöyle demiştir: İbn Ebî Kebşe'nin haberinden dolayı analarınız ağlasın! Ateşin bekçileri on dokuz imiş! Siz ise güya cesursunuz! Her onunuz onlardan birini yakalayamaz mısınız?!

Onlar alay yollu olarak böyle söyleyince, Allah Teala şöyle inzal buyurmuştur:

وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلاَّ مَلاَئِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلاَّ فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيْقِنَ
الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَيَزْدَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا وَلاَ يَرْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَلِيَقُولَ
الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي
مَنْ يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلاَّ هُوَ وَمَا هِيَ إِلاَّ ذِكْرَى لِلْبَشَرِ: **Biz, cehennemin görevlilerini** ve bekçilerini kuvvetleri insan kuvvetiyle kıyas kabul etmeyen, hatta yeryüzündeki bütün insanların onlardan bir tanesinin gücüne karşı koyamayacağı güçlü **meleklerden kıldık. Onların** söz konusu **sayısını bir imtihan vesilesi yaptık.** Yani onlar bazen bu sayıyı az bulur ve bazen de onların insan ve cin cinsinden Sekar'a girmeye müstehak olan bütün kullarla başa çıkabileceklerine şaşırırlar. Sonuç olarak bu sözü alaya alır ve gülerler. Bu ayeti **inkar edenler için** indirdik ve bu on dokuz sayısını onlara özel kıldık ki **kendilerine kitap verilenler kesin olarak bilsinler** ve Muhammed'in (s.a.s.) peygamberliğine, Kur'an'ın doğruluğuna ve gerçekliğine inansınlar. Çünkü Biz bu sayıyı ilk olarak bu kitapta zikretmedik. Bilakis onu indirdiğimiz diğer kitaplarda da bildirdik. Kitap ehli Sekar'dan sorumlu zebanilerin sayısının kendi kitaplarındakine uyduğunu görünce Kur'an'ın doğruluğundan ve Hz. Muhammed'in peygamberliğinden emin olurlar. Ki böylece **iman edenlerin imanı artsın.** Yani Ehl-i Kitap'ın Kur'an'ı ve Hz. Muhammed'i tasdik etmesi neticesinde müslümanların imanı ....

كَلَّا وَالْقَمَرِ ﴿٣٢﴾ وَاللَّيْلِ إِذْ أَدْبَرَ ﴿٣٣﴾ وَالصُّبْحِ إِذَا أَسْفَرَ ﴿٣٤﴾ إِنَّهَا لَإِحْدَى الْكُبَرِ ﴿٣٥﴾
نَذِيرًا لِلْبَشَرِ ﴿٣٦﴾ لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ ﴿٣٧﴾

sağlamlaşıp pekişir. Kesin bilgiye ve inanca kavuştuktan sonra **kendilerine kitap verilenler ve mü'minler** Kur'an ve Kur'an'la desteklenen Muhammed (s.a.s.) hakkında **şüpheye düşmesin. Kalplerinde hastalık bulunanlar**, yani bu kitabın ve peygamberin gerçekliği hakkında şüphesi olan münafıklar **ve kafirler,** yani kesinkes ve açıkça yalanlayanlar, **"Allah, örnek olarak bununla neyi anlatmak istedi" desinler.** Yani bu garip ve gayr-i muhtemel on dokuz sayısı ile ne demek istedi? Öyle garip ve gayr-i muhtemel bir sayı ki insanlar arasında bu yönüyle yaygın bir mesel ve deyiş oldu. **İşte böyle.** Ey resullerin en kamili! Gördüğün gibi bazıları bu sayıya kesin inanır ve bazıları da onu inkar eder ve imkansız bulur. Alîm ve hakîm olan **Allah** kahrı ve celali gereği, kullarından **dilediğini saptırır**, kötülüğünü ve sapkınlığını ister; lütfu ve cemali gereği kullarından **dilediğini doğru yola iletir.** Çünkü O irade, ihtiyar ve hak etmesi ile her şeyin failidir. Dolayısıyla ey resullerin en kamili! **Rabbinin ordularını**, yani lütuf ve kahır, cemal ve celalinin mazharlarını **ancak Kendisi bilir.** Zira bilgice ancak O kuşatıp kapsar. Usul ve furûdan hiçbir şey O'ndan kaçamaz. Çünkü kullar O'nun mazhar ve yaratıkları varlığa getiren sıfatlarını ve isimlerini sayamazlar. **Bu,** yani Sekar'ın kendisi, niteliği ve görevlileri meselesi, düşünüp ibret alacak şekilde yaratılmış, faydayı elde etmek ve zararı uzaklaştırmakla, yine kahır ve celalin gereğinden sakınmak ve lütuf ve cemalin gereğine yönelmekle yükümlü kılınmış **insanlar için** Hak tarafından **ancak bir uyarıdır (31),** yani öğüt ve hatırlatmadır.

كَلَّا وَالْقَمَرِ وَاللَّيْلِ إِذْ أَدْبَرَ وَالصُّبْحِ إِذَا أَسْفَرَ إِنَّهَا لَاِحْدَى الْكُبَرِ نَذِيرًا لِلْبَشَرِ لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ: **Hayır,** Hakk'ın muvaffak kıldığı ve ilahî inayetin yardımlarına koştuğu kimseler hariç şu ahmaklar ondan öğüt almazlar. Işıklı **Ay'a ve** Ay **çekilip gittiğinde** karanlık **geceye yemin olsun.** Ay ile geceleyin parlayan iman ışığı kasdedilmiştir. Gece ise zât güneşinin ışığından hasıl olan ademî taayyünlerden [aslı yokluk olup da Hakk'ın varlığının bireyleşmelerinden] varlığa gelen kevn ve fesad aleminin karanlığından ibarettir. **Aydınlandığında sabaha andolsun.** Sabah ile kasdedilen varlık ışığının belirmesi ve bir olan zat güneşinin doğuşudur.

كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ ﴿٣٨﴾ اِلَّٓا اَصْحَابَ الْيَمٖينِ ﴿٣٩﴾ فٖى جَنَّاتٍ يَتَسَٓاءَلُونَ
﴿٤٠﴾ عَنِ الْمُجْرِمٖينَ ﴿٤١﴾ مَا سَلَكَكُمْ فٖى سَقَرَ ﴿٤٢﴾

Zat güneşi ışıldayınca taayyün gölgeleri bir anda yok oluverir, hüviyet yıldızları tapır tapır dökülür, yansıma yıldızları söner ve bütün izafetler ortadan kaybolur. **O** kovulmuşluk ve mahrumiyet, cezalandırma ve yardımsızlık Sekar'ı ve onun başına Allah'ın kudreti ile görevlendirilmiş on dokuz melek Allah'ın kahrı ve celali gereği sapkınlık ehlinin başına inecek olan büyük bela ve musibetlerden birisidir. Allah Sekar'ı kitabında **insan için bir uyarıcı olsun** ve insan ondan sakınsın diye zikretmiştir. Ey hidayet ve dalalet üzere yaratılan mükellefler! Allah Teala'nın **içinizden** inanmak, güzel ameller ve yararlı fiiller işlemek ve kötülükleri terk etmek, böylece Sekar'dan kurtuluşun yoluna girmek suretiyle **ilerlemelerini yahut** inkar etmek, yasaklanmış ve haram kılınmış fiilleri işlemek, böylece Sekar'a düşmek suretiyle **geri kalmalarını dilediği** ve istediği **kimseler içindir (32, 33, 34, 35, 36, 37).**

كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ: Sonuç olarak iyilerden **herkes kazandığına karşılık** Allah katında **bir rehindir (38).** Eğer çabası ve kazancı dünya ve dünyadan doğan makam, servet, mal ve çocuklarla büyüklenme gibi lezzetler ve hayvanî, vehmî ve hayalî şehvetler gibi şeylere yönelik ise, bu çabası ve kazancı ceza ve musibetler doğurur. Eğer çabası ve kazancı iman, İslam, güzel ameller ve Hak yolunda ve tevhid ülküsünde yorgunluklara ve zorluklara katlanmak gibi ahirete yönelik ise, bu çabası ve kazancı ruhanî lezzetler cümlesinden olan çeşitli mükafatlar ve ihsanlar, yüce dereceler ve değerli makamlar getirir.

إِلاَّ أَصْحَابَ الْيَمِينِ: **Ancak sağ ashabı müstesna (39).** Bunlar Allah'a uçan, benliklerini Hakk'ın benliğinde eritmek için O'nun tarafına yürüyen, nasut aleminin gereklerinden bir anda sıyrılan ve lahut alemi elbisesini giyen kimselerdir.

فِي جَنَّاتٍ يَتَسَاءلُونَ عَنْ الْمُجْرِمِينَ مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرَ: **Onlar cennetlerdedir.** Onlara hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve hiçbir beşerin tasavvur etmediği cennetlere ve bahçelere yerleşmişlerdir. Onlar birlik makamına yerleşikliklerinin sağlamlığından dolayı hayretlerini ve garipsediklerini izhar etmek üzere **birbirlerine suçlular hakkında .....**

قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ ﴿٤٣﴾ وَلَمْ نَكُ نُطْعِمُ الْمِسْكِينَ ﴿٤٤﴾ وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ
الْخَائِضِينَ ﴿٤٥﴾ وَكُنَّا نُكَذِّبُ بِيَوْمِ الدِّينِ ﴿٤٦﴾ حَتَّى أَتَانَا الْيَقِينُ ﴿٤٧﴾ فَمَا تَنْفَعُهُمْ
شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ ﴿٤٨﴾ فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكِرَةِ مُعْرِضِينَ ﴿٤٩﴾

---

sorular sorar ve dönüp onlara şöyle derler: **"Sizi** mümkünlük **Sekar'ına**, kovulmuşluk ve yardımsızlık cehennemine **ne soktu?" (40, 41, 42)**

قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ: **Onlar**, yani suçlular, cevaben üzgün ve pişman bir edayla **şöyle derler: "Biz** imtihan ve ders alma yurdunda **namaz kılanlardan**, Hakk'a bize farz kılınmış vakitlerde yönelenlerden **değildik." (43)**

وَلَمْ نَكُ نُطْعِمُ الْمِسْكِينَ: "Şefkat ve merhamet eseri olarak ilahî emre uyup **yoksula yedirmezdik." (44)**

وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ: "Buna ilave olarak, inatçılık ve büyüklenme sebebiyle **batıla dalan,** onu süsleyip yayan**larla birlikte biz de dalar**, onu destekleyip yayar**dık.** Buna karşılık hakkı terk ve ihmal ederdik." **(45)**

وَكُنَّا نُكَذِّبُ بِيَوْمِ الدِّينِ: "Hepsinden daha kötüsü, cehaletimizin ve gafletimizin şiddetinden **ceza gününü de yalanlıyorduk."(46)** Sapanların ve saptırıcıların peşinden giderek, asılsız ilahlardan yardım isteyerek, lazım olduğunda iş görmeyen şefaatlerine kanarak büyük musibetin vukûunu ve kıyametin kopacağını inkar ettik. Özetle, olduğumuz hal üzerinde ısrar ettik.

حَتَّى أَتَانَا الْيَقِينُ: **"Nihayet** ecel geldi, alametleri belirdi, denenme hayatı sona erdi ve **ölüm bize gelip çattı." (47)**

فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ: Zulümleri sebebiyle yakalandıklarında **artık** şefaat edecek herkes onlara şefaat etse de **şefaatçilerin şefaati onlara fayda vermez (48).**

فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكِرَةِ مُعْرِضِينَ: Tevhid ve yakîn fıtratı üzere yaratılmış olmalarına rağmen **onlara ne oluyor da öğütten,** yani tevhid ve irfan sırların açıklayan Kur'an ayetlerinden inkar ederek ve büyüklenerek **yüz çevirir** hale geli**yorlar? (49)**

كَاَنَّهُمْ حُمُرٌ مُسْتَنْفِرَةٌ ﴿٥٠﴾ فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ ﴿٥١﴾ بَلْ يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ اَنْ يُؤْتٰى صُحُفًا
مُنَشَّرَةً ﴿٥٢﴾ كَلَّا بَلْ لَا يَخَافُونَ الْاٰخِرَةَ ﴿٥٣﴾ كَلَّٓا اِنَّهُ تَذْكِرَةٌ ﴿٥٤﴾ فَمَنْ شَٓاءَ ذَكَرَهُ ﴿٥٥﴾

كَأَنَّهُمْ حُمُرٌ مُسْتَنْفِرَةٌ فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ: **Onlar** akılsızlığın ve ahmaklığın son sınırına kadar uzanan bu yüz çevirme ve kaçınmada **sanki** korkusundan **arslandan kaçan yaban eşekleridirler (50, 51).** Bu, akılsızlığın son sınırını ifade etmek için söylenmiş bir meseldir. Yaban eşeklerine en çok arslan saldırır. Bu yüzden Allah Teala onların kıskançlık, bağnazlık ve cahillik sebebiyle Kur'an'ı düşünmekten kaçışlarını arslandan kaçan eşeklere benzetmiştir. Hatta onların hali eşeklerinkinden daha kötüdür. Çünkü eşekler zararından korktukları için düşmandan kaçıyorlar. Bunlar ise kendilerine karşı şefkatli ve maddî ve manevî yarar sağlayacak olan haktan kaçıyorlar. Onları kaçmaya ve uzak durmaya götüren şey taassupları ve kendilerinden başkasına inen şeye inanmamaya dair cahilane bağlılıklarıdır.

بَلْ يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُؤْتَى صُحُفًا مُنَشَّرَةً: **Hatta onlardan her bir kişi** Hak tarafından **kendisine** okunduğu zaman **açılan** ve sonra tomar gibi dürülen **sahifeler verilmesini istiyor (52).** Onlar bu yüzden Hz. Peygamber'e şöyle demişlerdir: "Gökten her birimize içinde şöyle yazılı bir kitap getirmedikçe sana uymayız: Allah'tan filan kişiye. Muhammed'e uy. Çünkü o doğru bir peygamberdir." Bunun üzerine Allah Teala şöyle buyurmuştur:

كَلَّا بَلْ لَا يَخَافُونَ الْآخِرَةَ: **Hayır, hayır!** Allah Teala onları reddetmiş ve terslemiştir. Fakat bu reddi ve tersleyişi onların önerdiği şeyin imkansızlığı ile ilgili değil, imandan ve öğüt almaktan yüz çevirmeleri ile ilgilidir. Yoksa bir kez diledikten sonra Allah için hiçbir şey imkansız değildir. **Onlar ahiretten korkmuyorlar (53)** ve ahirete inanmıyorlar. Bu yüzden uyarıdan yüz çeviriyorlar.

كَلَّا إِنَّهُ تَذْكِرَةٌ: **Hayır,** onlar nasıl olur da uyarıdan yüz çevirirler?! **Şüphesiz o** Kur'an **bir uyarıdır (54).**

فَمَنْ شَاءَ ذَكَرَهُ: **Artık kim dilerse ondan öğüt alır (55).** Hangi şeyden ders ve öğüt alırsa, Allah'a yol göstermiş ve yol bulmuştur.

وَمَا يَذْكُرُونَ اِلَّٓا اَنْ يَشَٓاءَ اللّٰهُ هُوَ اَهْلُ التَّقْوٰى وَاَهْلُ الْمَغْفِرَةِ ﴿٥٦﴾

وَمَا يَذْكُرُونَ إِلاَّ أَنْ يَشَاءَ اللّٰهُ هُوَ أَهْلُ التَّقْوٰى وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ: **Bununla birlikte, Allah** onların öğüt almalarını ve doğru yola girmelerini **dilemedikçe öğüt alamazlar.** Çünkü kulların fiilleri bütünüyle Allah'a bağlıdır ve O'nun zatı ve isim ve sıfatları tarafından yaratılmıştır. **O** kahr ve intikamından **sakınılmaya ehil** ve layık **olandır.** Çünkü O'nun her şekilde intikam almaya gücü yeter. O, **bağışlamaya ehil olandır (56).** Kendisinden, özellikle de mağfiret dileyen muttakilere, af ve mağfiret umulmayı hak edendir. Zira nimetlendirmeye, intikam almaya ve ikramda bulunmaya sadece O'nun gücü yeter. Allah bizi iyilik ve cömertliği ile takva ve mağfiret ehli kimseler zümresinden eylesin.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey zatın birliğinin bütün mazharlarda dolaştığı sırrını ve nefislerde ve ufuklarda zahir olan bütün eserlerde sadece O'nun var olduğunu kendinde gerçekleştiren mürid! Yapman gereken şudur: Gayp ve şehadet aleminde meydana gelen bütün fiillerin sadece Allah Teala'ya bağlı olduğunu, irade ve ihtiyara uygun olarak asıl itibarı ile O'ndan sudur ettiğini, ancak Allah'ın onları kudretinin kemalini, hikmetinin sağlamlığını, ilminin ve iradesinin kuşatıcılığını, yaratışının harikuladeliğini ve eşsizliğini göstermek için isimlerinin mazharlarında ve sıfatlarının elbiselerinde izhar ettiğini kabul etmeli ve bilmelisin.

Yukarıda ifade edildiği şekilde inanmalı ve bilgi düzeyinde ona hükmetmeli, sonra bilgin görmeye evrilmeli, görmen de yaşamaya ve tecrübeye dönüşmelidir. Allah'ın ötesinde bir son ve sınır yoktur. Ey Efendimiz! Bizi sevdiğin ve hoşlandığın şeye muvaffak kıl.

KIYÂME SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Tevhid makamına ulaşan ve tecrid ve tefrid makamına yerleşen kimselere şu husus kapalı değildir: Bütün mazhar ve tecellîgâhlar zâtî birliğin hükmüne boyun eğmiş, onda fani olmuş ve kıyısında yok olmuştur. Yine hissî taayyünler ve gerçekte varlığı olmayan benlikler O'nun daralan ve genişleyen hallerinden türeyen ve cemâlî ve celâlî taayyünlerinden meydana gelen zâtî isimlerinin ve sıfatlarının yansımalarından ibarettir.

Durum bu şekilde ortaya çıktıktan sonra, şu kesinleşmiştir ki her şey kahhâr, büyük ve aşkın olan Allah'a kendini arz etmiştir. Sonra Allah Teala kullarına, ahirette vaad olunan bu halin ve vâkıanın gerçekleşeceğini bildirmek istediğinden, onun gerçekleşeceğine özel bir tekid yoluyla işaret etmiştir. Bu işaretin hemen peşi sıra, söz konusu vâkıayı [yani kıyameti] tasdik etmeye ve ona uygun ahlak ve ameller hazırlamaya yardımcı olan kınayıcı nefse/nefs-i levvâmeye de tekidli ve mübalağalı bir şekilde işaret etmiştir. Ama daha öncesinde teberrük maksadıyla ismini zikretmiştir:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

لَٓا اُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيٰمَةِۙ ﴿١﴾ وَلَٓا اُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِؕ ﴿٢﴾ اَيَحْسَبُ الْاِنْسَانُ اَلَّنْ نَجْمَعَ عِظَامَهُؕ ﴿٣﴾

SÛRENİN TEFSİRİ

بِاسْمِ اللّهِ الرَّحْمَانِ الرَّحِيمِ: Bütün mazharlarından ve yaratıklarından zatı ile müstağnî olan **Allah'ın adıyla başlarım.** O, onları isim ve sıfatlarının eserleri gereği bu hayatta izhar etmekle onlara karşı **Rahmân'dır.** Onları ahiret hayatında Kendisinin zatında ve zâtî benliğinde yok etmekle onlara karşı **Rahîm'dir.**

لاَ أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ: **Kıyamet gününe,** yani büyük olayın gerçekleşeceğine **yemin etmem (1).** Zira kıyametin gerçekleşeceği öylesine açık ve aşikardır ki tevhid ve yakîni kendinde gerçekleştirmiş arif nezdinde kopacağını yemin ederek tekid etmeye gerek yoktur.

وَلاَ أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ: **Kınayan nefse de yemin etmem (2).** Çünkü aynı şekilde kınayan nefsin de kevn ve fesad alemindeki açıklığını ve aşikarlığını ispatlamak için yemin etmeye lüzum yoktur. Çünkü yaşayan her nefis alemin asılsız bir seraptan ve geçici bir yansımadan ibaret olduğunu, alemde kalıcı olmadığını bilir ve kendisini kınar. Bununla birlikte birliğin saltanatının farkına varmaz ve birliğin görünen ve görünmeyen her şeye yayıldığını ve her şeye hakim olduğunu fark etmez. Bu yüzden de nefis; kınayıcı, mutmain ve razı olmuş, razı olmuş ve razı olunmuş, razı olunmuş ve fakir, fakir ve fani, fani ve baki olamaz. Nefis için fani ve baki mertebesinden öte bir mertebe yoktur. Gizli lütfunla yardımımıza yetiş ey lütufları gizli olan!

Sonra Allah Teala, lahuttan payına göre irfan fıtratına müteveccih olarak yaratılan insanın hakikatine sözü getirmiş ve insanı şu şekilde azarlayıp kötülemiştir:

أَيَحْسَبُ الْإِنسَانُ أَلَّنْ نَجْمَعَ عِظَامَهُ: Nankörlük ve unutkanlık üzere yaratılan **insan, kendisinin kemiklerini bir araya getiremeyeceğimizi mi sanır? (3)** Onu ilk ve aracısız yaratmaya gücümüz tam olarak

بَلٰى قَادِرٖينَ عَلٰٓى اَنْ نُسَوِّيَ بَنَانَهُ ﴿٤﴾ بَلْ يُرٖيدُ الْاِنْسَانُ لِيَفْجُرَ اَمَامَهُ ﴿٥﴾ يَسْـَٔلُ اَيَّانَ
يَوْمُ الْقِيٰمَةِ ﴿٦﴾ فَاِذَا بَرِقَ الْبَصَرُ ﴿٧﴾ وَخَسَفَ الْقَمَرُ ﴿٨﴾ وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ﴿٩﴾
يَقُولُ الْاِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ اَيْنَ الْمَفَرُّ ﴿١٠﴾

yeterken diriliş ve ceza gününde onu yeniden yaratmaya ve kemiklerini birleştirmeye gücümüzün yetmeyeceğini mi zanneder?

بَلَى قَادِرِينَ عَلَى أَنْ نُسَوِّيَ بَنَانَهُ: **Evet,** onun sandığının aksine Bizim onu yeniden diriltmeye, kemiklerini birleştirmeye ve bütün organlarını eskiden olduğu hale döndürmeye gücümüz yeter. **Bizim, onun parmak uçlarını bile düzenlemeye gücümüz yeter (4).** Ayette parmak uçlarının özel olarak zikredilmesinin sebebi, parmak uçlarının parçalarını toplamanın bedenin geri kalanını toplamaktan daha zor oluşudur. Çünkü bedenin bu kısmında sıkıp gevşetmeye ve kavrayıp salıvermeye yarayan ince kemikler, damarlar, sinirler, kıkırdaklar ve bağlar vardır. Parmak uçlarının parçalarını bilmek zor olduğundan tabipler onu teşrih edememişlerdir. Dolayısıyla anlamın takdiri şöyle olur: Biz zorluğuna rağmen parmak uçlarını dahi birleştirebiliyor isek, bedenin geri kalan kısımlarını evleviyetle birleştirebiliriz.

بَلْ يُرِيدُ الْإِنسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ: **Fakat** bilgisizilik ve unutkanlıktan mürekkeb olan **insan** zan ve tahminine dayanarak **önünü günahla geçirmek ister (5).** İnsan, ömrünün geçmiş yıllarını geçirdiği gibi gelecek yıllarını da günahla ve Allah'ın sınırlarını ihlal ederek geçirmek ister.

يَسْأَلُ أَيَّانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ: Münkirane ve imkansız gören bir üslupla, "Sırların ortaya döküleceği **o kıyamet günü ne zaman** kopacak?" **diye sorar (6).** "Ey kıyametin kopacağını iddia eden kimse! Bana onun ne zaman kopacağını söyle de kendimi günahlardan uzak tutayım, kopacağına dair kesin bir bilgi ve inançla günahlardan elimi eteğimi çekeyim!" der. Bu sözün sahibi bu sözlerle alay etmeyi kasdetmektedir.

فَإِذَا بَرِقَ الْبَصَرُ وَخَسَفَ الْقَمَرُ وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ يَقُولُ الْإِنسَانُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ الْمَفَرُّ:
Fakat nasıl olur da bu alaycı, aşırı giden ve ısrarcı kimse alay eder ve inkarda diretir. Zira **gözler kamaştığı,** yani nasut aleminin duyusu ve casusu olan göz, lahut aleminin belirtileri ortaya çıktığında gördüğü vaad olunan ama kendisinin dünya hayatında ve mümkünlük yurdunda

كَلَّا لَا وَزَرَ ﴿١١﴾ اِلٰى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ اِلْمُسْتَقَرُّ ﴿١٢﴾ يُنَبَّؤُا الْاِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَاَخَّرَ
﴿١٣﴾ بَلِ الْاِنْسَانُ عَلٰى نَفْسِهٖ بَصٖيرَةٌ ﴿١٤﴾ وَلَوْ اَلْقٰى مَعَاذٖيرَهُ ﴿١٥﴾

---

iken inkar edip yalanladığı acaiplikler ve gariplikler sebebiyle korku ve dehşetinden şaşakaldığı zaman, **Ay karanlığa gömüldüğü,** yani izafî iğreti varlığın ışığı yok olup gittiği ve yokluk ufkunda battığı zaman, **Güneş ve Ay bir araya getirildiği zaman,** yani bütün mazharlardan ve tecellîgâhlardan müstağnî olan mutlak varlığın ışığı ortaya çıktığı ve izafî varlığın ondan yansıyan ışığının ona dahil olup onunla birleştiği ve kendisi için bir varlık, bir renk ve bir ayrılık kalmadığı zaman, işte her şeyin ona döndüğü ve onda yok olduğu zaman, **o gün** yakîn ve irfandan mahrum olan **insan "kaçılacak yer neredеdir** ki oraya kaçıp sığınsam?" **diyecektir (7, 8, 9, 10).**

كَلَّا لَا وَزَرَ: Hayır, o gün insanın varlıkta arayabileceği hiçbir sığınak yoktur. Çünkü **hiçbir sığınak yoktur (11).** Yani o gün, bilakis arif nazarında bütün vakitlerde ve zamanlarda Hak'tan başka kale, sığınak ve korunak yoktur. Zira varlıkta O'ndan başkası yoktur.

اِلٰى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ: O halde, ey resullerin en kamili, şu kesinleşmiştir ki **o gün varıp durulacak yer, sadece Rabbinin huzuru,** yakınlığının ve korumasının eşiği**dir (12).** O zaman bütün kullar için Allah'ın huzuru dışında durulacak yer ve O'nun dışında dönülecek yer yoktur.

يُنَبَّؤُا الْاِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَاَخَّرَ: Her şey O'na ve huzuruna döndükten sonra, **o gün insana yapıp önden gönderdiği** güzel ameller **ve yapmayıp geri bıraktığı** güzel ameller ve yaptığı kötü ameller hiçbiri gözden kaçırılmadan ayrıntılı olarak **haber verilir (13).**

بَلِ الْاِنْسَانُ عَلٰى نَفْسِهٖ بَصٖيرَةٌ وَلَوْ اَلْقٰى مَعَاذٖيرَهُ: O zaman kişiye ne yapıp yapmadığını haber vermeye de gerek yoktur. Zira **o gün insan kendi aleyhine** ve yaptığı iyi ve kötü amellere tam ve açık bir **şahittir.** Çünkü kendileri ile iyilik ve kötülük yaptığı organları kendisinin lehine ve aleyhine şahitlik yapacaktır. **Mazeretlerini ortaya koysa da** durum değişmez **(14, 15).** İnsan adil şahitlerin, yani organlarının huzurunda mazeret olarak bütün bahanelerini getirse de dinlenip itibar edilmez. Bilakis ……

لَا تُحَرِّكْ بِهٖ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهٖ ﴿١٦﴾ اِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْاٰنَهُ ﴿١٧﴾ فَاِذَا قَرَاْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْاٰنَهُ ﴿١٨﴾ ثُمَّ اِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ ﴿١٩﴾ كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ ﴿٢٠﴾ وَتَذَرُونَ الْاٰخِرَةَ ﴿٢١﴾

çekildiği hesaba göre ona muamele edilir. İyilik iyiliktir ve kötülük de kötülüktür.

Sonra Hz. Peygamber (s.a.s.) vahyi Cebrâîl'in (a.s.) ağzından çabucak almaya çalışınca ve lafızları kaçırmamak için onları Cebrâîl'den önce söyleyince, Allah Teala habîbini (s.a.s.) tedib ve irşad etmek için böyle yapmasını yasaklar ve şöyle buyurur:

لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ: Ey resullerin en kamili! **Onu,** yani Kur'an'ı, vahiy taşıyıcısından, yani Cibrîl'den (a.s.) vahyin bir kısmını kaçırırım korkusuyla **çarçabuk almak için** o sana vahiy ve ilka etmesini tamamlamadan **dilini kımıldatma (16).**

إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ: Korkma! **Şüphesiz onu** bir kısmının kaybolmasına fırsat vermeden hafızanda ve kalbinde **toplamak ve** topladıktan sonra **okumak,** yani senin dilinde tam olarak okunmasını sağlamak **Bize aittir (17).** Acele ederek kendini yorma ve vahyolunması tamamlanmadan onları söylemek için acele etme.

فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ: Ey resullerin en kamili! Bunu işitip öğrendiğine göre tatbik et ve **Biz onu,** yani Kur'an'ı, sana Cibrîl'in dilinden **okuduğumuz zaman, onun okunuşunu takip et (18).**

ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ: **Sonra** onun okunuşunu takip edip tekrarla ki hafızana ve zihnine yerleşsin. Sonra onu bir kaç dilinle tekrar et. Sonra onun anlamı ile ilgili olarak bir şüphe ve tereddüdün kalacak olursa, **onu** sana **açıklamak** ve onunla ilgili tereddüt ve probleminini gidermek **de Bize aittir (19).**

كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ: **Hayır!** Allah Teala bununla Hz. Peygamber'in (s.a.s.) ve bütün kullarının bütün işlerde acelecilikten uzak durmalarını tekidli olarak emreder. Çünkü insan fıtrat ve tabiat olarak acelecidir. Bu yüzden Allah Teala acele edilmemesi üzerinde ısrarla durur. Sonra sözü hemen olan ve sonradan gelecek olan şeylere getirir ve der ki: **Siz dünyayı seviyorsunuz ve ahireti bırakıyorsunuz (20, 21).** Bütün Adem çocukları yapı olarak acelecidir. Bu yüzden de hemen

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ ﴿٢٢﴾ اِلٰى رَبِّهَا نَاظِرَةٌ ﴿٢٣﴾ وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ ﴿٢٤﴾ تَظُنُّ اَنْ يُفْعَلَ
بِهَا فَاقِرَةٌ ﴿٢٥﴾ كَلَّا اِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِيَ ﴿٢٦﴾ وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ ﴿٢٧﴾ وَظَنَّ اَنَّهُ الْفِرَاقُ ﴿٢٨﴾ وَالْتَفَّتِ
السَّاقُ بِالسَّاقِ ﴿٢٩﴾ اِلٰى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ اِلْمَسَاقُ ﴿٣٠﴾

---

geçip yok olmasına rağmen hazırdaki dünyevî lezzetleri kalıcılığına, sürekli oluşuna ve hiç yok olmamasına rağmen sonraki uhrevî lezzete tercih eder ve uhrevî lezzeti gerektiren amelleri terk ederler.

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ: **O** kıyamet **günü birtakım yüzler aydın** ve parlak**tır (22).** Onlardan yakîn ve irfan ışıkları ve salih amellerin ve güzel ahlakın izleri parıldar. Onlar iki dünyada da salah ve felaha muvaffak kılınan inayet erbabının yüzleridir.

إِلَى رَبِّهَا نَاظِرَةٌ: Bu yüzden de **Rablerine bakarlar (23)** ve O'na kavuşmanın temaşası ile sevinçlidirler.

وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ: **O gün** diğer **bazı yüzler de asık** ve kararmıştır **(24).**

تَظُنُّ أَنْ يُفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ: **Sanırsın ki,** bilakis onlara bakan herkes kesin olarak bilir ki **bel kemiklerini kıracak** ölçüde büyük, şiddetli ve korkunç **bir felakete uğratılacaklar (25).**

كَلاَ إِذَا بَلَغَتْ التَّرَاقِي وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ وَظَنَّ أَنَّهُ الْفِرَاقُ وَالْتَفَّتْ السَّاقُ بِالسَّاقِ إِلَى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ: **Hayır!** Nasıl olur da hazırdaki fani lezzeti gelecekteki kalıcı lezzete tercih edersiniz?! Şunu düşünmüyor musunuz?: **Can boğaza dayandığı** ve ayrılmaya yüz tuttuğu, onun hakkında ölümüyle görevlendirilmiş melekler kendi aralarında meşveret maksadıyla **"Onu kim alacak?",** yani onun ruhunu içimizden rahmet melekleri mi yoksa azap melekleri mi alacak, **dendiği,** ölmek üzere olanın da **bunun** dünyadan ve içindeki bütün sevilen lezzet ve arzulardan **ayrılış olduğunu bildiği,** sevdiklerinden ayrılacağı kesinleşince **bacakların** kaygı ve üzüntüden **birbirine dolandığı** ve onları hareket ettiremediği **zaman, işte o gün sevk ediliş, Rabbinedir (26, 27, 28, 29, 30).** O gün sevki ve dönüşü O'na, hükmü O'nun yanında ve hesabı O'na aittir.

فَلَا صَدَّقَ وَلَا صَلّٰىۙ ﴿٣١﴾ وَلٰكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلّٰىۙ ﴿٣٢﴾ ثُمَّ ذَهَبَ اِلٰٓى اَهْلِه۪ يَتَمَطّٰىۜ ﴿٣٣﴾ اَوْلٰى لَكَ
فَاَوْلٰىۙ ﴿٣٤﴾ ثُمَّ اَوْلٰى لَكَ فَاَوْلٰىۜ ﴿٣٥﴾ اَيَحْسَبُ الْاِنْسَانُ اَنْ يُتْرَكَ سُدًىۜ ﴿٣٦﴾ اَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِنْ
مَنِيٍّ يُمْنٰىۙ ﴿٣٧﴾

فَلاَ صَدَّقَ وَلاَ صَلَّى: O zaman insana, kendisine dünya hayatında emredilen ve yasaklanan şeylerden sorulduğunda acaba nasıl cevap verecek?! Zira **o,** tasdik etmekle emrolunduğu kimseyi **tasdik etmemiş** ve ondan dinî yönden kendisinin hayrına olan şeyi alıp kabul etmemiş, **namaz da kılmamış** ve Allah'a yönelmek ve dönmek için belirlenmiş vakitlerde Allah'a yönelmemişti **(31).**

وَلَكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى: Fakat emrin aksine kendisini tasdik etmekle emrolunduğu kişiyi **yalanlamış ve** emrolunduğu taatlerden **yüz çevirmişti (32).**

ثُمَّ ذَهَبَ إِلَى أَهْلِهِ يَتَمَطَّى: Doğru yolu gösteren ve hakka çağırandan yüz çevirdikten **sonra da** yaptığıyla övünüp sevinerek **kasıla kasıla ailesine gitmişti (33).**

أَوْلَى لَكَ فَأَوْلَى ثُمَّ أَوْلَى لَكَ فَأَوْلَى: İşte yaptığı bu işten dolayı ona Hak tarafından seslenilip **"Bu** helak **sana layıktır, layık! Evet, layıktır sana, layık!" denecektir (34, 35).** Bu tekrar, onun çekeceği azabın şiddetine ve akibetinin kötülüğüne işaret etmektedir. Söz konusu kişi de Ebû Cehil'dir. Allah'ın laneti onun üzerine olsun.

Sonra Allah Teala onu yermek ve tehdit etmek için şöyle buyurur:

أَيَحْسَبُ الإِنسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى: Nankörlükte ve azgınlıkta ısrar eden **insan,** yükümlülüğü bildirildikten sonra **kendisinin başıboş bırakılacağını,** hesaba çekilmeyeceğini ve fiillerinden dolayı cezalandırılmayacağını **mı zanneder (36).** İşte o böyle sandığından, küfür ve nankörlüğünde ısrar ederek dirilişi ve cezayı inkar etmiş ve kendisine imtihan yurdunda bildirilen emir ve yasaklara uymamıştır.

أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ يُمْنَى: Kim oluyor da kulluk dairesinden çıkıyor? **O** değersiz olan rahme **dökülen meniden** hasıl olan değersiz **bir su değil miydi? (37)**

ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوّٰىۙ ﴿٣٨﴾ فَجَعَلَ مِنْهُ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْاُنْثٰىؕ ﴿٣٩﴾ اَلَيْسَ ذٰلِكَ بِقَادِرٍ
عَلٰٓى اَنْ يُحْيِۦَ الْمَوْتٰى ﴿٤٠﴾

ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّى: **Sonra o,** diğer atıklar gibi bir **"asılı"** atık **oldu. Derken Allah onu yarattı**, organlarını şekillendirdi **ve** ardından onu kuvveti **düzeltti (38).** Böylece his ve hareketi olan bir cesed oldu. Sonra ona kuvvet verip ayağa kaldırdı.

فَجَعَلَ مِنْهُ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى: **Ondan da**, yani insanın suyundan da kudretinin kemali, hikmetinin ve yaratışının sağlamlığı ile üreyip çoğalmayı sağlamak için **erkek ve dişi iki eşi var etti (39).** Böylece insanla ilgili olarak tam ve sağlam hikmetini tamamladı.

Sonra Allah Teala yerme ve azarlama yollu olarak insanın nankörlüğünün ve ölülerin diriltileceğini inkardaki ısrarının anlamsızlığına ve anlaşılmazlığına işaret etmek için şöyle buyurur:

أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَى: **Şimdi, bunları yapan**, yani şu değersiz ve pis suretleri yaratmaya ve değiştirmeye gücü yeten, onları mükemmel, harikulade ve türlü kemalleri alıp kabul etmeye kabiliyetli ve ilahî halifeliğe layık hale getiren **Allah**, diriltmek yaratmaktan kolay iken **ölüleri** tekrar ve tekrar **diriltmeye güç yetiremez mi? (40)**

Evet, ilk olarak yaratmak ve yeniden yaratmak Senin içindir ey eşyayı yaratmaya gücü yeten Allah'ım! Sen dilediğini yapar, istediğine hükmeder, yaptığından sorguya çekilemezsin. Sen övgüye layıksın.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey Hakk'ın kuşatıcılığını ve kapsayıcılığını, mülk ve melekutundaki, ceberut ve lahutundaki tasarruflarında yalnız ve yegane olduğunu gerçekleştirmiş ve anlamış muvahhid! Yapman gereken şudur: O'nun kamil kudretine zayıflamanın ve güçsüzleşmenin ilişemeyeceğine, bozulma ve elden gitmenin arız olamayacağına, bilakis O'nun, kudreti gereği, ilminin hazretinde ve kazasının levhinde var olan ve senin aklına gelmeyecek harikulade suretleri izhar edebileceğine ve varlığa getirebileceğine, dolayısıyla her bir zerreden istediği kadar alemleri oluşa ve varlığa getirebileceğine, sınırsız sayıdaki alemleri de varlıktaki her bir zerreye sığdırabileceğine inanmalısın.

Şu halde kim insanın kalbinin genişliğine ve göğsünün sahasına ulaşabilirse, Allah'ın kudret ve iradesi içinde hiçbir şeyin imkansız olmadığını bilir. Alemin cüzlerine ibret ve basiret gözüyle bakacak olsan, hatta kendine ve organlarının inceliklerine bakacak ve kanıksamışlığı ve alışmışlığı ortadan kaldıracak olsan, alemdeki her şeyde ve her zerrede sayılamayacak kadar harikuladelikler ve acaiplikler görürsün.

Demek istediğim şu ki senin gözün alıştığından, etrafındaki ilahî harikuladelikleri göremiyorsun. Eğer kalp gözün ibret ve ders alma sürmesi ile ışıklanacak olursa, her göz açıp kaparken Allah'ın kudretinin acaipliklerini ve yaratış ve hikmetinin harikuladeliklerini görür, böylece onlara kıyasla ölülerin diriltilip toplanmasının kolay ve basit bir iş olduğunu anlarsın. Ey yıkılmaz ve sağlam kuvvet sahibi! Bizi Kendi hakikatinle ve varlığınla gerçekleştir.

İNSAN SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

İnsanın hakîkatini, onun tekdüze olmayan gelişiminin mâhiyetini, türlü türlü aşağılıklardan binbir çeşit asâleletlere ve kerâmetlere, ilâhî hilâfet ve niyâbete yükselebilecek potansiyele sâhip durumunu keşfeden kimseye şu hakîkat gizli kalmaz:

İnsanın imkan (maddiyat) çukurundan vücûb (mâneviyat) zirvesine yükselmesinin ve terakki etmesinin esâsı ilâhî terbiye iledir Cenâb-ı Hakk'ın, insanı, zâtının vahdetine iletmesi, o en şâmil sıfatları ve en kâmil isimlerinin tecellîsi gereğince ona izzet ve ikramda bulunması sâyesinde olur ve onu kendi ahlâkı ve sıfatları ile bezemesi netîcesinde gerçekleşir.

Aşağılık, âdî bir şeyin terbiyesi ise, hiç şüphesiz ki, mezmum, yerilen sıfatların ve bayağı özelliklerin değiştirilmesinden ibârettir. Bu ise ancak ve ancak teklîfat ile, zorunlu bedensel kuvvetlerden olan maddiyat pisliklerini, bedensel kirleri kökünden kazıyıp söken meşakkatleri yüklenmekle, bütün bunların yanında da, rûhânî lezzetlere iştiyak uyandıran mârifet ve hakîkatlerden beslenerek ve bunların yanında da, maddenin basitliğinden arınmış ledünnî mükâşefelerle tahakkuk edebilir.

İşte bundan dolayıdır ki; Cenâb-ı Hak, şânı çok yüce olan bu sûrede insanın ahvâline, vuslata erişinceye kadar halden hâle yükselişine, hidâyetten irfâna terakkîsine, sûreye besmeleyle başladıktan sonra şöyle işâret etmektedir:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

هَلْ اَتٰى عَلَى الْاِنْسَانِ ح۪ينٌ مِنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْـًٔا مَذْكُورًا ﴿١﴾ اِنَّا خَلَقْنَا
الْاِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ اَمْشَاجٍۗ نَبْتَل۪يهِ فَجَعَلْنَاهُ سَم۪يعًا بَص۪يرًا ﴿٢﴾

SÛRENİN TEFSÎRİ

بِاسْمِ اللّٰهِ: **Allâh'ın adıyla** başlarım ki o, insan mazharında esmâ-i hüsnâsı ve sıfât-ı ulyâsı gereğince mütecellîdir. Allâhü Teâlâ; insana karşı bol bol ihsanda bulunup, çeşitli şekillerde terbiye etmekle ona karşı çok merhametlidir, الرَّحْمٰنِ: **Rahmân**'dır. Hattâ onu vuslata ulaştırır, onun îman ve irfan yolunda yürümesini muvaffak kılar. Yine o; insanı keşf ve ıyân mertebesine ulaştırmakla ona karşı sonsuz rahmet sâhibidir, الرَّح۪يمِ: **Rahîm**'dir.

هَلْ أَتٰى عَلَى الْإِنسَانِ ح۪ينٌ مِنَ الدَّهْرِ: **Gerçekten de insanın üzerine bir zaman dilimi geldi,** Rahmân'ın sûreti üzere sûret verilmiş olan insanın üzerinden, sınırlı bir durum gelip geçti ki, o zaman dilim esnâsında insan, لَمْ يَكُنْ شَيْـًٔا مَذْكُورًا: **Anılmaya değer bir şey değildi (1).** Çünkü adem/yokluk bir şey değildir. Dolayısıyla nasıl anılmaya değer bir şey olabilir?!

İrâde ve kudretimizin kemâli ve hikmetimizin bolluğu gereğince, إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ: **Biz insanı karışık bir mutfeden yarattık.** Onu sâfî ademden tohumlar fezâsına çıkardıktan sonra onun var olmasını mukadder kılan ve ona anâsır (aslî unsurlar) sûretleriyle sûret veren biziz. Biz onu erkek ve kadından meydâna gelen âdî ve basit bir karışımdan yarattık. Ona şekil verdikten ve ona ruh emânet ettikten sonra da, onu "insan" diye isimlendirdik. نَبْتَل۪يهِ: **Biz onu imtihandan imtihana sokarız.** Kendisini yaratanı ve ızhar edeni (meydâna getireni) akledebilecek mi, akledemeyecek mi? diye onu deneriz biz. Onu nasıl sınamayalım ki?! Denemenin hikmeti gereğince, فَجَعَلْنَاهُ سَم۪يعًا بَص۪يرًا: **Biz onu işiten ve gören birisi yaptık (2).** Onu, zâtımızın vahdetine ve isim ve sıfatlarımızın kemâlâtına delil olan âyetlerimizi işitmeye ....

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا ﴿٣﴾ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلَا وَأَغْلَالًا وَسَعِيرًا ﴿٤﴾

muktedir ve elverişli hâle getirdik. Yine onu, sanatımızın güzelliklerini ve ihtişâmını, hikmetimizin acâipliklerini görebilecek bir halde yarattık ki, böylece, onlardan ibretler çıkarsın, o güzelliklerin sâhibine yönelsin.

Bunca büyük ikramlarımızın yanında, إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ: **Ona doğru yolu da gösterdik.** Yâni ona, ilim mertebemiz olan akl-ı küllîden gelen bir fıtrî akıl verdik. Onun vâsıtasıyla da bize gelen doğru yolu ona gösterdik. Bunu da o akıl sâyesinde insanları uyaran, unutma uykusundan uyandıran, o kendisine ilkâ ettiğimiz eşsiz emâneti hatırlatan peygamberlerle gerçekleştirdik. O peygamberleri ise katımızdan inen uyarıcı ve apaçık âyetlerle, yine tevhîdimizin ve şühûdümüzün yolunu açıklayan kesin delillerle destekledik. Mâdemki Cenâb-ı Hak ona her şeyi açıkladı ve yol da en belîğ ve mükemmel bir biçimde apaçık oldu, o halde ona düşen إِمَّا شَاكِرًا: **Yâ şükreden biri,** kendisine bahşedilen nîmetlerin şükrüyle meşgul olan, ikramların hakkını ödemekte dâim, erbâb-ı inâyetten oluncaya kadar akıl ve hidâyet doğrultusunda bütün çabasını sarfeden, böylece rızâ bahçelerinden, teslîmiyet cennetlerinden nîmetlenen birisi olmaktır; وَإِمَّا كَفُورًا: **Ya da nankör biri (3),** gaflet, inat ve fesat erbâbının izinden giderek nîmeti bahşedene nankörlük ederek cehennemlikler arasına katılan birisi olacaktır.

Kısaca; kahır ve celâlimiz gereğince, إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلَا: **Biz, kâfirler için zincirler hazırladık.** Kendi bâtıl benliklerinin bulutları ile, kâinâtın bütün zerrelerinin safhaları üzerinde parlayan hakîkat güneşini örtenler için hırs ve tûl-i emel zincileri hazırladık ki, onlarla maddiyat cehenneminde, mahrûmiyet ve kovulma ateşinde bağlanıp hapsedilirler. Çünkü onlar O'nun kulluk boyunduruğundan dışarı çıkmışlar, kulları arasına koyduğu sınırlardan yüz çevirmişlerdir. Yine onlar için وَأَغْلَالًا: **Demir halkalar,** kendileriyle bağlanıp tutuldukları kuruntu ve boş hayal halkaları ile, وَسَعِيرًا: **Bir saîr (4)** yâni türlü türlü ihtiyaç, emel ve arzu ateşiyle dolu bir cehenmem hazırladık. İşte onlar, var oldukları

إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا ﴿٥﴾ عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللّٰهِ
يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا ﴿٦﴾ يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا ﴿٧﴾
وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا ....

zaman boyunca, türlü türlü rezillik ve aşağılıklara mâruz kalarak oraya atılıp, orada hapsedilirler.

Sonra Cenâb-ı Hak, âdeti gereğince, bu vaîdinin yâni korkutmasının hemen ardından vaadini yâni müjdesini şu şekilde bildirmektedir: إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ: **Ebrâr öyle bir kâseden içerler ki,** o basîret ve ibret sâhibi olup her şeyleri iyilik ve iyilikle dolu olan, mârifet ve sırlar denizine dalmış o en hayırlı kimseler, Melik ve Cebbâr olan Cenâb-ı Hakk'ın huzûrunda, bu iğreti âlemin zerrelerden yapılmış kâselerinden müşâhede ve ibret şarapları içerler. Bundan dolayıdır ki, كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا: **Onun karışımı kâfûrdur (5).** Onunla karışmış olan şey yakîn serinliğidir.

عَيْنًا: **Bir kaynaktır,** o vücûd denizinin kaynağıdır ki, يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللّٰهِ: **Onu "Allâh'ın kulları"** içer. Âlem-i Lâhût'a vâsıl olanlar, Ceberût fezâsında fânî olanlar ve rahamût mertebesinde bâkî olanlar onu içer. Bundan dolayıdır ki, يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا: **Onu akıtırlar da akıtırlar (6).** Vuslatlarının kemâlinden dolayı onu istedikleri yere, istedikleri kadar akıtırlar.

يُوفُونَ بِالنَّذْرِ: **Adakları yerine getirirler.** Onlara adanan şeyler eksiksiz olarak kendilerine verilir. وَ: **Ve** nasıl verilmesin ki, onlar, يَخَافُونَ يَوْمًا: **Öyle bir günden korkarlar ki,** öyle bir günden çekinirler ki, كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا: **Onun şerri her tarafa yayılır (7).** Şiddeti, sıkıntısı ve korkunçluğu bütün kulları kuşatır.

وَ: **Ve** onlar, Cenâb-ı Hakk'ın güzel cemâlinde müstağrak olmaları sebebiyle, يُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا: **Onun muhabbetinden dolayı miskinleri doyururlar.** Cenâb-ı Hakk'ın katından kuvvet ve güç bulmaları için kendilerine gönderilmiş olan mânevî ve sûrî (maddî) ......

... وَيَتِيمًا وَاَسِيرًا ﴿٨﴾ اِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللّٰهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَٓاءً وَلَا.........

rızıklardan onun rızâsını umarak, fakirlikten kurtulamayan, kendilerine fakirlik musallat olmuş kimselere de verirler. Yine وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا: **Yetimi ve esiri de (8)** doyururlar. Kimsesizliğin, yoksulluğun, garipliğin ve zilletin bellerini büktüğü, gözetilmesi gereken kimselere de kendi rızıklarından verirler.

İbn Abbâs'tan (r.a.) şöyle rivâyet edilmiştir:

Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin hastalanmışlardı. Resûlullah, bâzı insanlarla birlikte onları ziyâret etti. İnsanlar, "ey Ali! Çocukların için nezir yapsana, adak adasana" dediler. Hz. Ali, Hz. Fâtıma ve bir câriyesi üç günlük oruç adadılar. Çocuklar iyileşti. Adak oruçlarını tutmaya başladılar. Fakat yanlarında yiyecek hiçbir şey yoktu. Hz. Ali, Şem'ûn el-Hayberî'den üç ölçek arpa ödünç aldı. Hz. Fâtıma üç ölçek arpadan bir ölçeği üğütüp un yaptı ve ondan her birisi için birer olmak üzere beş ekmek pişirdi. Ekmekleri önlerine koydular ve iftarı beklemeye başladılar. Derken kapıya bir yoksul geldi. Ekmekleri ona verdiler, onu kendilerine tercih ettiler. Gece oldu. Sudan başka bir şey tatmaksızın yine oruca başladılar. O gün de Hz. Fâtıma kişi başına birer ekmek yaptı. İftara yakın kapıya bu defâ bir yetim geldi. Ekmekleri bu defâ da ona verdiler. Ertesi gün de hiçbir şey yemeksizin oruç tuttular ve aynı şey oldu. Bu defâ ise kapıya bir esir geldi. O gün pişen ekmekleri de ona verdiler. Karınlarına bir lokma girmeksizin gecelediler. İşte bunun üzerine Cebrâil bu âyetle geldi ve "Ey Allâh'ın nebîsi! Allâhü Teâlâ seni Ehl-i Beyt'inden dolayı kutluyor" dedi.

Onlar, kendilerinden bu iyilik sâdır olduğunda, bu iyilikle sâdece Allah rızâsını talep ettikleri, onun kendilerini din ve itaatte sebatkâr kılmasını istedikleri ve onun huzûruna kavuşmayı arzuladıkları için, bu niyet ve taleplerini gizlerler, bu düşüncelerini açığa vurmazlar. İşte onların bu güzel niyette olduklarını haklarında inen şu âyet beyan etmektedir:

إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللّٰهِ: **Biz sizi sâdece Allah rızâsı için doyuruyoruz.** Ey muhtaçlar! Bizim sizi doyurmamız başka şey için değil, sâdece Cenâb-ı Hakk'ın rızâsını gözettiğimiz içindir. Çünkü, لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً: **Biz sizden ne bir karşılık istiyoruz,** biz, Allah rızâsı için ....

... شُكُورًا ﴿٩﴾ إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا ﴿١٠﴾ فَوَقٰيهُمُ اللّٰهُ شَرَّ ذٰلِكَ الْيَوْمِ وَلَقّٰيهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا ﴿١١﴾ وَجَزٰيهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا ﴿١٢﴾

doyurmamız karşılığında ne bir bedel istiyoruz, وَلاَ شُكُورًا: **Ne de bir teşekkür (9)** bekliyoruz. Bizim bu işte teşekkürle de, karşışıkla da alâkamız yok.

Bizden teşekkür veyâ karşılık bekleme nasıl sudûr edebilir ki, bizim sizi doyurmamız da ancak Cenâb-ı Hakk'ın bizi buna muktedir kılması sâyesindedir. Bizim size yaptığımız ihsan da, onun ihsânından başka bir şey değildir.

Kısaca; إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا: **Biz suratların asılacağı o şiddetli gün sebebiyle Rabbimizden korkarız (10).** Eğer sizden buna karşılık bir talebimiz olacak olursa, korkunçluğundan dolayı bütün yüzlerin asılıp perişan olacağı o çok şiddetli ve sıkıntılı günde Rabbimizin bize, yâni özellikle de amellerinde riya ve gösteriş yapanlara, vermiş oldukları sadakalarla isimlerinin orada burada zikredilmesini, kendilerine methiyeler dizilmesini bekleyen kimselere gazaplandığı gibi gazaplanmasından korkarız. Kaldı ki, Allâh'ın ailesine iyilik eden ve sadaka veren herkes aslında yine Allâh'ın malını vermektedir, kendi malını değil.

İşte onlar Allâh'a karşı bu derece samîmi oldukları ve onun azâbından bu şekilde korktukları içindir ki, فَوَقَاهُمُ اللّٰهُ شَرَّ ذٰلِكَ الْيَوْمِ: **Allah onları o günün şerrinden korumuştur.** Hakîm ve Hafîz olan Allâhü Teâlâ, o günün şerrini onların üzerinden kaldırmış ve o günü onlar hakkında hayra tebdil etmiş وَلَقَّاهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا: **Ve onlara yüz aydınlığı ve sevinç vermiştir (11).** O gün onların yüzlerine bir parlaklık ve kalplerine bir mutluluk vererek onları karşılayacaktır.

وَ: **Ve** onların o tür amellerini sırf Allah rızâsı için yapmaları sebebiyle, Cenâb-ı Hak جَزَاهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا: **Sabretmelerine mukâbil onları cennet ve ipekle mükâfâtlandırmıştır (12).** Mâdemki onlar haram ve yasaklanmış şeylerden nefislerini alıkoymuşlar, sâdece dînî yükümlülüklerini yerine getirmekle, kendilerine verilmiş olan mal ...

مُتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى الْاَرَائِكِ لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا ﴿١٣﴾ وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ
ظِلَالُهَا وَذُلِّلَتْ قُطُوفُهَا تَذْلِيلًا ﴿١٤﴾ وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِاٰنِيَةٍ مِنْ فِضَّةٍ وَاَكْوَابٍ
كَانَتْ قَوَارِيرَا ﴿١٥﴾

ve rızıkları Allah rızâsı için bezletmekle meşgul olmuşlardır, Allâhü Teâlâ da; sâlih amellerinden, yüksek hâl ve yüce makamlarından teşekkül etmiş, içerisinde sonsuza kadar sürecek rûhânî lezzetleri tadacakları cenneti ve Hakk'ın o güzel isim ve sıfatlarından oluşan ve içerisinde aslâ kabalık ve sertlik bulşunmayan ipek elbiseleri onlara bağışlamıştır.

مُتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ: **Onlar orada tahtlara yaslanmışlardır.** Türlü türlü ilâhî lutuflara nâil olmuşlardır. Cenâb-ı Hakk'ın civârında ve hıfzında bulunmanın zevkini alıyorlardır. Öyle ki, لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا: **Orada ne bir güneş görürler,** ne kendilerine harâret veren bir güneşte kalırlar, وَلَا زَمْهَرِيرًا: **Ne de bir zemheri (13).** Kendilerine zarar veren herhangi bir soğuk ile de karşılaşmazlar. Aksine, cennette hava mûtedil mi mûtedildir. Çünkü onların ahlak, amel ve hâlleri mûtedildir.

وَ: **Ve** cennetin gölgesi de onlardan uzakta değildir. Bilakis, Hak tarafından vaadedilmiş olan دَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا: **Onun gölgesi onların üzerine sarkmıştır.** Ayrıca orada, ilâhî isim ve sıfat ağaçlarında, o cennetliklerin kendileriyle donandıkları rengârenk ve taptâze ledünnî mârifet ve hakîkat meyveleri vardır. İşte, mâdemki onlar bu tür vasıflarla donanmışlardır, o halde bu ağaçlar, dalları ve meyveleri onlardan uzak olamaz. Tam tersine, وَذُلِّلَتْ قُطُوفُهَا تَذْلِيلًا: **Onun devşirilmesi de iyice yakınlaştırılmıştır (14).** O ağaçların meyvelerinin toplanması da iyice kolaylaştırılarak onların emrine âmâde kılınmıştır. Öyle ki, her ne zaman isteseler onlara nâil olabilirler. Çünkü onların kemâlâtı tamâmen fiile dökülmüştür, aslında kendilerine bu kolaylığı ve mükemmelliği sağlayan yine kendi kemâlâtlarıdır.

وَ: **Ve** onlar öyle refah ve nîmet içerisinde yüzerler ki, يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِاٰنِيَةٍ مِنْ فِضَّةٍ: **Etraflarında gümüş kaplarla dolaşılır.** Yâni onların saf, ...

قَوَارِيرَ مِنْ فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا ﴿١٦﴾ وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا
﴿١٧﴾ عَيْنًا فِيهَا تُسَمّٰى سَلْسَبِيلًا ﴿١٨﴾ وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ اِذَا رَاَيْتَهُمْ ....

bembeyaz, tertemiz, şeffaf ve her türlü kirden arı duru îtikatlarını sembolize eden kupalarla onlara ikramda bulunulur. وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرَ: **Ve billur küpler (15)...** Pasparlak, ışıl ışıl kupalar. Nasıl billurlar:

قَوَارِيرَ مِنْ فِضَّةٍ: **Gümüş billurlar.** Öyle şeffaf billurlardır ki onlar, şeffaflıklarından ne renkleri bellidir ne de mevcûdiyetleri. İşte bu özelliği dolayısıyla onları gören kişiler, âdetâ onların varlıklarını gözleriyle göremezler de sâdece onların var olduklarını bilip kabul ederler. Bundan dolayı, îtidalde, davranışta ve ahlakta gözettikleri şeyler gereğince قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا: **Onları türlü türlü biçimlere sokmuşlardır (16).**

Bu mukarrebler, Hakk'a yakınlaştırılmışlar وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا: **Orada bir kadehten daha içirilirler.** Bu kadehlerde onlara bir muhabbet ve meveddet şarabı daha sunulur ki, كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا: **Onun karışımı da zencefildir (17).** Yâni yutulması zencefil gibi kolay ve hızlıdır.

Yâni, عَيْنًا فِيهَا: **Orada bir kaynak vardır ki,** orada ezelî, ebedî ve sonsuz hayat suyunu akıtan bir menbâ daha vardır ki, تُسَمّٰى سَلْسَبِيلًا: **Selsebil diye isimlendirilir (18).** Tevhîd kaynağına, zâtî vahdet denizine ulaştırdığı için bu ad verilmiştir ona. Sanki bu kaynak şu sözüyle, erbâb-ı inâyete, Hakk'ın ezelî yardımına nâil olanlara sonsuz hayat denizinden damlalar süzmekte ve insanlara da bu yönlü telkinlerde bulunmaktadır: Ey talep çöllerinde şaşkın şaşkın dolaşanlar! Hakîkî vahdete giden bir yol arayın!

Kendileriyle ünsiyet etmek ve arkadaşlık kurmak için وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ: **Etraflarında civanlar dolaşır.** Kendilerinin ahvâl ve amellerinden müteşekkil güzel mi güzel gençler onların etrâfında dolaşır. Onlar مُخَلَّدُونَ: **Sonsuzdurlar.** Kendileriyle arkadaşlıkları ve güzel muâmeleleri dâimîdir. Öyle ki, إِذَا رَأَيْتَهُمْ: **Onları gördüğün zaman;** ey gördüğünden ve duyduğundan ibret almaya çalışan kişi! Onları bir görsen var ya, …...

... حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَنْثُورًا ﴿١٩﴾ وَاِذَا رَاَيْتَ ثَمَّ رَاَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا ﴿٢٠﴾ عَالِيَهُمْ
ثِيَابُ سُنْدُسٍ خُضْرٌ وَاِسْتَبْرَقٌ وَحُلُّوا اَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقٰيهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا
طَهُورًا ﴿٢١﴾ اِنَّ هٰذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً ....

renklerinin saflığından ve şeffaflığından, bedenlerinin güzelliğinden, hizmetlerinin kusursuzluğundan, endamlarının göz alıcılığından, letâfet ve canlılıkları sebebiyle yüzlerinde yansıyan aydınlıktan dolayı, حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَنْثُورًا: **Onları, saçılmış inciler sanırsın (19).**

وَ: **Ve** kısaca; ey her şeye ibretle bakan kişi! إِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ: **Orada her nereye baksan gördüğün şey,** yâni cennette nereye bakarsan bak, göreceğin şey nedir, biliyor musun? نَعِيمًا: **Nîmetlerdir.** Nasıl nîmetlerdir? Sonuna ulaşılamayan ve güzelliğine doyulamayan nîmetlerdir. وَمُلْكًا: **Ve bir mülktür.** Nasıl bir mülktür? كَبِيرًا: **Büyük mü büyük! (20)** Öyle geniş bir mülk ki, ucu bucağı yok!...

Bütün bunların yanında, عَالِيَهُمْ ثِيَابُ سُنْدُسٍ: **Onların üzerinde ipekten ince elbiseler vardır.** Yumuşacık dokunmuş, hayat renginde, yâni خُضْرٌ: **Yeşil** renkli bir elbise. Çünkü onların oradaki hayâtı sonsuzdur. وَإِسْتَبْرَقٌ: **Ve kalın elbiseler** vardır. Ayrıca onlar, وَحُلُّوا أَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ: **Gümüş bileziklerle süslenmişlerdir.** Bu da onların refah ve nîmet içerisinde yüzmelerini daha da artırmak içindir. Melik ve Muktedir'in huzûruna kavuştuktan ve sıdk makâmına oturduktan sonra, وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا: **Rableri onlara tertemiz bir şarap içirmiştir (21).** Muhabbet kâsesinden tevhit ve hakîkat şarâbını onlara içirmiştir ki, bu şarap, ikilik ve çokluk kirinden ap-arıdır. Onlar bu şarapla öyle bir sarhoş olurlar ki, bir daha hiç mi hiç ayıkmazlar.

Sonra onlara Hak cânibinden şöyle seslenilir:

إِنَّ هٰذَا: **İşte bu,** yâni şu nâil olduğunuz şey, كَانَ لَكُمْ جَزَاءً: **Sizin için bir mükâfâttır.** Dünyâda iken ortaya koymuş olduğunuz amellere, ahlâka, ahvâle, mârifete ve vecdlere karşı verilmiş olan bir karşılıktır.

... وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًا ﴿٢٢﴾ اِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْاٰنَ تَنْزِيلًا ﴿٢٣﴾ فَاصْبِرْ
لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تُطِعْ مِنْهُمْ اٰثِمًا اَوْ كَفُورًا ﴿٢٤﴾

وَ: Ve yapmış olduğunuz كَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًا: **Gayretler de teşekkür edilmeye değer bulunmuştur (22).** Hiçbir noksanlık sözkonusu olmaksızın, bilakis bizden bir güzellik ve iyilik olmak üzere ziyâdesiyle karşılık görmüştür.

Sonra, Cenâb-ı Hak, bütün fazîletleri, kemâlâtı, mârifetleri, ledünnî müşâhede ve mükâşefeleri; bütün mertebe ve dereceleri kuşatan "hatmiyye-i muhammediyye"de toplayıp biraraya getirdiği içindir ki, bu ümmete rahmetle, lutufla, iyilikle ve güzellikle şöyle bir hitapta bulunmaktadır:

Lutuf ve ihsânımızın bir gereği olarak, إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا: **Biz, Kur'ân'ı sana öyle güzel bir şekilde indirdik ki!.. (23)** Ey resullerin en kâmili! Şânını yüceltmek ve seni desteklemek için, önceki kitapları şâmil ve tevhit yolunu boydan boya geçmiş olan peygamberlere lâyık bütün kemâlâtı içeren Kur'ân-ı Kerîm'i, eşsiz hikmetimiz gereğince, senin ihtiyâcına göre, sülûk ve müşâhedende seni yükseltecek şekilde parça parça indiren biziz.

İşte bu tâzim ve ikramları işittikten sonra, فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ: **Rabbinin hükmüne sabret.** Taklit ve sapıklık gürûhu askerlerinden oluşan bütün düşmanlarına, özellikle de o kahrolası Mekke müşriklerine karşı elde edeceğin zafer için acele etme. وَ: **Ve** Hakk'ın haklığını ve hakîkatini, vahdetini, vücutta/varlıkta ve her şeydeki tekbaşınalığını keşfedip öğrendikten sonra, لَا تُطِعْ مِنْهُمْ: **Onlardan kimseye tâbi olma.** O taklit ehlinden ve dalâlet gürûhundan hiçbirine sakın uyma. Onlar ister آثِمًا: **Günahkâr olsun,** günâhı kendisini küfre sürükleyecek kadar isyan ve fıska batmış birisi olsun, أَوْ كَفُورًا: **Veyâ nankör birisi olsun (24).** Cenâb-ı Hakk'ın nîmetlerine karşı son derece nankörlük içerisinde olup, bu nankörlüğü de kendisini küfür ve inkâra sürüklemiş birisine de aslâ uyma. (Cenâb-ı Hak bizleri ve bütün kullarını bu iki gürûhtan korusun.)

وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَاَص۪يلاًۚ ﴿٢٥﴾ وَمِنَ الَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلاً طَو۪يلاً ﴿٢٦﴾ اِنَّ هٰٓؤُ۬لَٓاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَٓاءَهُمْ يَوْماً ثَق۪يلاً ﴿٢٧﴾ نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَٓا اَسْرَهُمْۚ ....

وَ: Ve mükâşefe ve müşâhede makâmına ulaştıktan sonra, اذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلاً: **Sabah akşam Rabbinin ismini zikret (25).** Bütün vakitlerinde, her hâlinde bu hal üzere devam et.

Allâhü Teâlâ ile başbaşa kalmak ve onunla dâimî bir murâkabe hâlinde olmak için konmuş olan وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ: **Geceleyin de ona secde et.** Tam bir huşû, huzû, tezellül ve tevâzu ile, hâlisâne bir niyet ve duyguyla ona yönel. وَسَبِّحْهُ لَيْلاً طَوِيلاً: **Geceleyin onu uzun uzun tesbih et (26).** Onu tesbih ettiğin süre içerisinde de, onun zâtını kendisine lâyık olmayan her şeyden münezzeh kılarak, zihnini her türlü meşgûliyetten soyutlamış ve her türlü arzu ve emelden âzâde olarak bu işi yap. İşte kemâlât erbâbının âdeti, hal ve vecd ehlinin uygulaması bu şekildedir.

إِنَّ هَؤُلاَءِ: **Zîrâ bunlar,** yâni bu îtidal yolundan sapmış dalâlet sâhipleri, يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ: **Hemen gelecek olanı seviyorlar ve ötelerindekini bırakıyorlar.** Önlerini ve arkalarını, hiçbir şekilde önemsemeksizin terk ederek, yapıp ettikleriyle ve yapmaları gerekenle ilgilenmiyorlar. Oysa o, يَوْماً ثَقِيلاً: **Ağır bir gündür (27).** Çetin bir gündür, işlerin onlar için oldukça ağır olacağı bir gündür. Ne var ki, onlar bu günü inkar edip yalanlıyorlar.

Onu nasıl olur da terk edip yalanlayabilirler ki, biz haber veriyor ve o günün gerçek olduğunu biz tasdik ediyoruz!

Çünkü, kudretimizin gereğince نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ: **Onları biz yarattık.** Onların varlığını en âdî, en basit, en aşağı bir şeyden ilk önce takdir eden biziz. وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ: **Eklemlerini biz bağladık.** Uzuvlarını ve eklem, kas gibi yerlerini biz düzenleyip ona nizam verdik. Onların eklem ve bağlantı yerlerini muhkem yapan da biziz. Kısaca, îmanın ve diğer ...

... وَاِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَٓا اَمْثَالَهُمْ تَبْد۪يلًا ﴿٢٨﴾ اِنَّ هٰذِه۪ تَذْكِرَةٌۚ فَمَنْ شَٓاءَ اتَّخَذَ اِلٰى رَبِّه۪
سَب۪يلًا ﴿٢٩﴾ وَمَا تَشَٓاؤُ۫نَ اِلَّٓا اَنْ يَشَٓاءَ اللّٰهُۜ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَل۪يمًا حَك۪يمًاۗ ﴿٣٠﴾

---

bütün inanç esaslarının onlar üzerine gerekebilmesi için, kendilerine güzel bir şekil veren ve teklîfât-ı ilâhiyeye kâbiliyetli hâle getiren de biziz. وَ: **Ve** mâdem ki inanmıyorlar, tasdikten inat ve kibirle uzak duruyorlar, bu durumda إِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا أَمْثَالَهُمْ تَبْدِيلاً: **Biz dilersek onları benzerleriyle öyle bir değiştiririz ki!.. (28)** Şâyet irâdemiz onları yok etmeyi ve kökünden kazımayı gerektirirse, bu takdirde onları yok eder, kökünden kazır, yaratılışta ve diğer bütün özelliklerde onların yerine daha güzelini getiririz. Öyle ki, bu yeniler onlardan daha hayırlı, daha güzel ve daha mükemmel olur.

Kısaca; إِنَّ هَذِهِ: **İşte bu** tehzîb-i ahlâka ve davranışları düzeltmeye işâret eden âyetler, Hak cânibinden gelen تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَى رَبِّهِ سَبِيلاً: **Bir hatırlatmadır. O halde dileyen Rabbine doğru bir yol edinsin (29).** Ondan öğüt ve nasîhat almak isteyen evvelâ Allâhü Teâlâ'ya kurbiyet ve vuslat yollarından birisine girsin de, onun cânibine önce muâmelât (zor ameller) ile, sonra ahvâl ve makamlar ile, sonra mükâşefe ve müşâhede ile netîcelenen mârifet ve hakîkatler ile yönelsin. Bu mükâşefe ve müşâhedeler ise, sonunda vuslata eriştirir ki, Allâhü Teâlâ'nın ötesinde ne gidilecek bir yer, ne de son vardır.

Lâkin, ey Allâhü Teâlâ'ya yakınlaşmış ve tevfîk-i ilâhînin kendisine verdiği imkân ölçüsünce onun tarafına doğru seyr u seferde olanlar! وَمَا تَشَاؤُونَ إِلاَّ أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ: **Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz.** Bütün fiil ve amelleri takdir edip onlara insanları muvaffak kılan, her şeyin yaratıcısı olan, insanları maddenin diplerinden, hayâl ve vehim karanlıklarından kurtaran Allâhü Teâlâ bir şeyi dilemedikçe sizler dileyemezsiniz. Kullarının bütün potansiyel ve kâbiliyetlerine muttali olan إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا: **Allah Alîm'dir, Hakîm'dir (30).** O, onların mükâşefe ve müşâhedeye uygun olan kâbiliyetlerini bildiği gibi, aynı zamanda onlara verdiği terbiye husûsunda da hüküm ve hikmet sâhibidir.

يُدْخِلُ مَنْ يَشَٓاءُ فٖى رَحْمَتِهٖۜ وَالظَّالِمٖينَ اَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا اَلٖيمًا ﴿٣١﴾

O, lutfu ve hidâyeti gereğince, يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ: **Dilediği kimseyi rahmetine sokar.** O rahmet ise onun vahdeti kadar yüce ve büyüktür. Fakat وَالظَّالِمِينَ: **Zâlimlere gelince,** ilâhî sınırları çiğnemiş ve bu sebeple inâyet ve tevfîk-ı ilâhîden mahrum kalmış kimselere gelince, أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا: **Onlar için elim bir azap hazırlamıştır (31)** ki, o azaptan daha elim bır azap yoktur. Onlara çok şiddetli bir cezâ verecektir. Bu da onların kabul sâhasının dışında tutulmaları, hiçbir şeylerinin makbul karşılanmamasıdır. Ey güç ve kuvvet sâhibi olan Allâh'ımız! Onlar gibi olmaktan sana sığınırız.!

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey Allâh'ın irâdesini ve işlerini kendisine kolaylaştırmasını gözleyen mürid! Allâhü Teâlâ seni emelinde muvaffak kılsın. Onları başarmada sana yardım etsin. Burada sana düşen şudur: Kaygılarını bırak! Emel ve temennîlerinden yüz çevirmiş olarak, kalbini dünyâya iltifat etmekten arındır. Âhirete yönel. Hakk'tan gelen esintileri gözle. Ondan, lutuf ve ihsânıyla, işlerini sana kolaylaştırmasını um. Çocukların, arkadaşların, eşin ve dostunla ilgili olsun, her hal ve vakitte senin hakkında hayırlı olan şeylerle ilgili olsun, her şeyde hayırlı olana seni muvaffak kılmasını ümit et. Gerek hayvânî özelliklerinden kaynaklansın, gerekse başka şekilde olsun, bütün şerleri senden defetmesini bekle.

Kısaca; onu vekil edin. Ona güven. Onu kefil tut. Zîrâ o, senin hakkında hayırlı olanı senden daha iyi bilir. İşlerini ona havâle et. Ona güvenip tevekkül et. Her şey Hakîm ve Müsteân olan Allâhü Teâlâ'nın elindedir.

MURSELÂT SÛRESİ

MURSELÂT SÛRESİ TEFSİRİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Hakk'ın vahdetinin inkişâfı/açılmasıyla bütün söz ve düşünceleri ortadan kaldıran keşif, şühûd ve aydınlanma mertebesine cezp edilen kimse bilir ki: Allah Teâlâ'ya yönelmek ve O'na doğru çekilmek, lâhut âlemi ve rahmet mertebesinin bereketiyle oluşan Rahmân'ın nefeslerinden esen gaybî nefha ve ilâhî cezbelerle hâsıl olabilir.

Şüphe yok ki ilâhî cezbeler isim ve sıfatların mertebelerine bağlı olarak oluşan istîdât ve kâbiliyetlerin farklılığına göre değişir:

Öyle kimseler vardır ki, ilâhî inâyet onları çeker ve şimşeğin çakması gibi lâhûtî nefha ve esintiler onlara ulaşır. Kendilerine ulaşan bu esintiler imkân âleminin elbiselerini/özelliklerini üzerlerinden tamâmen söküp atar ve tabiat ve madde hapsinden bir çırpıda onları kurtarır.

Öyle kimseler vardır ki, üzerlerine yumuşak ve latif esintiler yayılır ve bu esintiler sebebiyle bir dinginliğe kavuşurlar. Öyle ki kendilerinde bu esintilerin eserleri yerleşir. Ardından basamak basamak o esintilere doğru yükselir ve büyük bir şevkle onlara doğru ilerlemeye arzu duyarlar. Bu yolda ilerleyip ulaşacakları yere ulaşırlar, hattâ ulaştıkları noktayla birleşirler.

Öyle kimseler vardır ki, bu esintiler kendilerine ulaşır ve tedrîcî olarak hakla bâtılın ve hidâyetle dalâletin arasını ayırt etmelerini sağlar. Akabinde bu kimseler çeşitli imtihan ve sınavlar, farklı tecrübe ve deneyimler yaşarlar ki sonunda bâzıları bu durumlardan istifâde eder, anlayışını geliştirir ve cennet ehlinden olur. Diğer bâzısı da bu durumlardan ders çıkarıp istifâde etmez ve cehennem erbâbından olur.

بِسْــــــــــــــــمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًاۙ ﴿١﴾..

Öyle kimseler vardır ki, fikir ve anlam ameliyesinin ötesinde, lâhut âleminden direk olarak gelen bir hatırlatmanın üzerlerine esmesinden sonra ancak anlayabilirler. Bu nedenle, bu lâhûti esintilere şevk ve iştiyak duyamazlar ve lâhut âlemine doğru yol alıp uçamazlar.

Birinci grup, süratle kapıp götüren şimşek gibi Allâh'a doğru uçup giden şuttârın yoluna işarettir.

İkinci grup, vecd, vâridât ve zevk erbâbına âit ebrârın yoluna işarettir.

Üçüncü grup, muâmelât ve istidlal erbâbına âit ahyârın yoluna işarettir.

Dördüncü grup, herhangi bir mânevî buluş, anlayış, zevk ve mârifete sâhip olmayan zikir ve bazı şeyleri tekrar etmekle yetinen avâmın yoluna işarettir.

Bundan dolayı Allah Teâlâ avâm hakkında şöyle buyurmuştur: '*...İşte onlar hayvanlar gibidir; hatta daha da şaşkındırlar...*[14]'.

Sonra Allâh Teâlâ bu çeşitli yollara işâret etmek istediğinde, istîdat ve kâbiliyetlerine göre kendisinden yardım istesinler ve mebde ve meadlarını hatırlayarak O'na doğru meyledip yol alsınlar diye vahyini taşıyana ve devamlı olarak bütün kullarına aktarılan rahmetinin nefeslerine yemin etti.

SÛRENİN TEFSİRİ

Zâtına ve isimlerine âit sıfatlara terettüp eden gölgeleri kullarının hepsine gösteren بِاسْمِ اللّٰهِ: **Allâh'ın adıyla başlarım.** Kullarına karşı rûhunun esintilerini ve rahmetinin nefeslerini akıtmasıyla O الرَّحْمٰنِ: **Rahmân'dır.** Ruh ve sevincinin kokularını göndererek kullarını vahdetinin fezâsına ulaştırmakla da الرَّح۪يمِ: **Rahîm'dir.**

وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا: **Yemin olsun birbiri peşinden gönderilenlere (1),** aralarında gerçek bir şekilde tanışma ve ülfet oluşması için maddî ...

[14] A'râf, 7/179.

فَالْعَاصِفَاتِ عَصْفًا ﴿٢﴾ وَالنَّاشِرَاتِ نَشْرًا ﴿٣﴾ فَالْفَارِقَاتِ فَرْقًا ﴿٤﴾ فَالْمُلْقِيَاتِ
ذِكْرًا ﴿٥﴾ عُذْرًا اَوْ نُذْرًا ﴿٦﴾ اِنَّمَا تُوعَدُونَ لَوَاقِعٌ ﴿٧﴾

âlemde oturanların ruhlarının dinginliğe kavuşması amacıyla lâhut âleminden esen cezbelerin kokuları;

فَالْعَاصِفَاتِ عَصْفًا: **Şiddetle eserek savurup atanlara (2)**, Hakk'a doğru cezp edilmiş muhiplerin ruhlarını tabiat hapishânesinden bir çırpıda ve süratle çekip kurtarmak için nâsut ve imkan âleminin giysileri ve elbiselerinden soyup çıkaranlara;

وَالنَّاشِرَاتِ نَشْرًا: **Yaydıkça yayanlara (3)**, hâlis bir gayretle Hakk'a doğru yönelerek arzu ve istekte bulunanların istîdatlarını –gaflet uykusundan uyandıracak, sapkınlık darlığından kurtaracak ve birlik fezâsına ulaştıracak şekilde– kolayca yeryüzüne dağıtanlara;

فَالْفَارِقَاتِ فَرْقًا: **Birbirinden iyice ayırt edenlere (4)**, yeryüzü sâkinlerinin Hak ve birliği yolunda karşılaştıkları hakla bâtıl, haramla helal ve hidâyetle sapkınlık arasını ayırt edip belirlemeleri için – başlangıç ve sonları konusunda uyanık davranmaları amacıyla– Rahmân tarafından imkân âlemine gönderilenlere;

فَالْمُلْقِيَاتِ ذِكْرًا: **Hatırlatmada bulunanlara (5),** imkân âleminin hapishânesinde kalıp zaman ve mekânın zincirlerine takılarak maddî ve tabiî dünyanın ağırlıklarını taşıyanlara, asıllarını ve hakîkatlerini hatırlayabilmeleri için lâhut âleminden lisanlarına akan güzel şeyleri telkin edenlere;

عُذْرًا أَوْ نُذْرًا: Bu hatırlamaları onları **arıtmak**, yâni nâsut âleminin kötülüklerini ve imkân âleminin gereklerinden kaynaklanan günahlarını silmek ve ortadan kaldırmak ve lâhut âleminden gelen bu uyarılarla nâsut âleminden lâhut âlemine doğru yol almak **ve sakındırmak,** yâni lâhut ve ceberût âleminin nîmetini hatırlattıktan sonra kovulma ve mahrumiyet yeri olan cehennem ateşine karşı uyarmak **içindir (6).**

Allah katında büyük bir kıymete sâhip yemin edilen bu şeylerin hakkı için:

Ey mükellefler! إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَوَاقِعٌ: **Bilin ki** amellerin arz edilip karşılıklarının verildiği günde Hak tarafından **size vaat edilen şey ....**

فَإِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْ ﴿٨﴾ وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ ﴿٩﴾ وَإِذَا الْجِبَالُ نُسِفَتْ ﴿١٠﴾ وَإِذَا
الرُّسُلُ أُقِّتَتْ ﴿١١﴾ لِأَيِّ يَوْمٍ أُجِّلَتْ ﴿١٢﴾ لِيَوْمِ الْفَصْلِ ﴿١٣﴾ وَمَا أَدْرٰيكَ مَا يَوْمُ
الْفَصْلِ ﴿١٤﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٥﴾

---

gerçekleşecek! (7); gerçekleşmesi ve tahakkuk etmesi şüphe ve tereddüt götürmeyecek şekilde kesindir.

Olan olduktan ve kıyâmet koptuktan sonra:

فَإِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْ: **Yıldızların ışığı söndürüldüğünde (8),** oluş ve bozuluş âlemine âit hüviyetler Zât güneşi ortaya çıktığında yok olduğu ve kaybolduğu zaman;

وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ: **Gökkubbe yarıldığında (9),** oluş ve bozuluş âleminin nizâmı bozulduğu ve tahrip olduğu zaman;

وَإِذَا الْجِبَالُ نُسِفَتْ: **Dağlar ufalanıp savrulduğunda (10),** hakîkatte oluş ve bozuluş âleminde gözle görülür şekillerden ibâret olan ve yeryüzünü tutan sâbit kazıklar yerlerinden kaydırılıp fenâ rüzgarlarıyla toz olduğu zaman;

Doğru yolu göstermek, olgunlaştırmak ve kulların iyilik ve doğruluklarına şâhitlik yapmak amacıyla gönderilmiş وَإِذَا الرُّسُلُ وُقِّتَتْ: **Peygamberlerin** dünyâ hayâtında kendilerine gizlenen şehâdet **vakti geldiğinde (11)** –şâhitlik yapma zamanı belirlendiğinde– Hak tarafından sanki kendilerine şöyle denmiştir:

لِأَيِّ يَوْمٍ أُجِّلَتْ: Şehâdetleri **hangi vakte ertelenmiştir? (12).** Bu soruya Allah Teâlâ tarafından şöyle cevap verilmiştir:

لِيَوْمِ الْفَصْلِ: **Ayırım gününe (13).**

Ey resullerin kâmili! وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الْفَصْلِ: **Ayırım gününün ne olduğunu sen nereden idrak edeceksin (14),** bileceksin! Allah Teâlâ o günü sakındırmak ve yüceltmek için gizli tutmuştur. Kosaca:

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ: **O gün yalan sayanların vay haline! (15).** Bu ayırım gününde, ilk yaratılışlarında peygamber ve kitapların haber vermesine rağmen gerçeği inkâr edenler kalıcı bir mahrumiyeti hak etmişlerdir. Daha önce gelip geçen yalanlayan inkârcıların hallerini işittikleri

أَلَمْ نُهْلِكِ الْأَوَّلِينَ ﴿١٦﴾ ثُمَّ نُتْبِعُهُمُ الْآخِرِينَ ﴿١٧﴾ كَذَٰلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ
﴿١٨﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٩﴾ أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ ﴿٢٠﴾ فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ
مَكِينٍ ﴿٢١﴾ إِلَىٰ قَدَرٍ مَعْلُومٍ ﴿٢٢﴾

halde nasıl oluyor da bu yalanlayan sapkınlar Peygamberi yalanlıyor ve inkâr ediyorlar.

أَلَمْ نُهْلِكِ الْأَوَّلِينَ: **Biz, önceki** Nuh, Âd ve Semüd kavmi gibi yalanlayanları **helâk etmedik mi? (16)**; inkâr ve yalanlamaları sebebiyle bu ayırım gününde köklerini kazımadık mı?

ثُمَّ نُتْبِعُهُمُ الْآخِرِينَ: **Sonra arkadakileri de onların ardına takacağız (17)**; bu ayırım gününü ve kitap ve peygamberlerin haber verdikleri bilgileri yalanlamaları nedeniyle, evvelki peygamberlerin kavimlerini helâk ettiğimiz gibi aynı şekilde Şuayıp, Mûsa, Îsa gibi diğer bazı sonraki peygamberlerin kavimlerini de helâk ettik.

كَذَٰلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ: **İşte biz suçlulara böyle yaparız! (18)**; geçmiş ve sonradan onlara katılan yalancılara yaptığımızın bir benzerini Peygamber (s.a.v.) ve ona inen âyetleri yalanlayan şimdiki bütün mücrimlere de yaparız. Bu nedenle:

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ: **O gün, yalan sayanların vay haline! (19).**

Ey yalanlayanlar! Katımızdan gönderdiğimizi tasdikle emredildiğiniz vahyi nasıl yalanlıyorsunuz? Hâlbuki, yukarıda bahsedilen ve benzeri şeylere güç yetirebileceğimizi kesin olarak bilmektesiniz.

Ey unutmaya meyilli yaratılmış sizler! أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ: **Biz sizi dayanıksız** –âdi ve son derece basit– **bir sudan yaratmadık mı? (20).**

فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَكِينٍ إِلَى قَدَرٍ مَعْلُومٍ: **İşte o suyu, belli bir süreye** ve muayyen bir zamana **kadar sağlam bir yere,** yâni rahme, **yerleştirdik (21-22).** Alîm ve Hakîm olan Allah rahme yerleştirdiği ceninin doğumuna, yaratılışını güzel yapmaya ve şehâdet âlemine çıkmasına karar verdi.

فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ ﴿٢٣﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٤﴾ اَلَمْ نَجْعَلِ الْاَرْضَ كِفَاتًا
﴿٢٥﴾ اَحْيَاءً وَاَمْوَاتًا ﴿٢٦﴾ وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ شَامِخَاتٍ وَاَسْقَيْنَاكُمْ مَاءً فُرَاتًا ﴿٢٧﴾
﴿٢٧﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٨﴾

فَقَدَرْنَا: **Biz buna**, yâni rahim karanlığına konulmuş basit bir meniden sizi yaratmaya ve oradan varlık sahasına çıkarıp terbiye etmeye **güç yetirmişizdir;** her biriniz mârifet ve îmanı doğuran teklifleri taşımaya yetenekli bir görüş ve anlayışa sâhip kişi hâline geldiniz. فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ: **Ve bizim gücümüz ne büyüktür (23);** kıyâmet ve cezâ gününde sizi tekrar kabirlerinizden canlı çıkarmaya da gücümüz yeter. Ey yalanlayanlar! Neden bu durumu yok sayıyorsunuz?

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ: **O gün** her şeyi geriye döndürmeye güç yetirmemizi **yalan sayanların vay haline! (24).**

Takdir edilen eşyâ üzerine kuşatıcı ve kapsayıcı kudretimizi nasıl inkâr ediyorsunuz?

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا أَحْيَاءً وَأَمْوَاتًا: **Biz,** kuru **yeryüzünü** bir defa **dirilere ve** öbür defa da **ölülere** her şeyi kapsayan ve içeren **toplanma yeri yapmadık mı? (25-26);** yeryüzü birbirini tâkip eden insan cinsinden diri ve ölüleri bâzen içinde ve bâzen de üzerinde toplayıp cem ediyor.

وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ شَامِخَاتٍ: **Yeryüzünün içinde** ve üzerinde **haşmetli** ve yüce **dağlar yarattık;** mârifet ve müşâhedelerin künhüne vâkıf olabilecek insan cinsinden kutup ve velîler yarattık. وَأَسْقَيْنَاكُمْ مَاءً فُرَاتًا: **Ve sizlere** içmesi kolay temiz **tatlı sular içirdik (27);** söz konusu edilen kutup ve velîlere insanların anlayıp idrak edemeyeceği yüce mertebeleri ve dayanağı sağlam ledünnî ilimleri verdik. Kısaca:

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ: **O gün,** lisan ve akılların tasvir etmekten âciz kaldığı ve idrak edemediği yukarıda zikredilen olağanüstü olayları ortaya çıkarmaya olan güç ve kudretimizi **yalan sayanların vay haline (28).**

انْطَلِقُوا اِلٰى مَا كُنْتُمْ بِه۪ تُكَذِّبُونَۚ ﴿٢٩﴾ اِنْطَلِقُوا اِلٰى ظِلٍّ ذ۪ي ثَلٰثِ شُعَبٍۙ ﴿٣٠﴾ لَا ظَل۪يلٍ وَلَا يُغْن۪ي مِنَ اللَّهَبِۜ ﴿٣١﴾ اِنَّهَا تَرْم۪ي بِشَرَرٍ كَالْقَصْرِۚ ﴿٣٢﴾ كَاَنَّهُ جِمَالَتٌ صُفْرٌۜ ﴿٣٣﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّب۪ينَ ﴿٣٤﴾

Bunları açık olarak gördükleri halde nasıl oluyor da yalanlıyorlar? Bu durumda yalanlarından vazgeçirmek amacıyla kınayarak onlara şöyle denilir:

Ey yalanlayanlar! انطَلِقُوا إِلَى مَا كُنتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ: **Yalan saydığınız şeye**, yâni hoş olmayan farklı azap ve cezâya **doğru gidin! (29).**

Kınanmalarının şiddetini belirtmek için onlara tekrar şöyle denildi:

İtaatsizliklerin ve cehennem ateşine girmeye sürükleyen bütün günahların kazanılmasına sebep olan hayvânî, vehmî, şehevî ve gazabî kuvvetlerden oluşan انطَلِقُوا إِلَى ظِلٍّ ذِي ثَلاَثِ شُعَبٍ: **Üç kola ayrılmış, bir gölgeye gidin.** لاَ ظَلِيلٍ وَلاَ يُغْنِي مِنَ اللَّهَبِ: **Ki ne** cehennem ateşinin yakıcılığına karşı **gölgelendirir ne de alevden korur.** Bu gölge diğer gölgelerin özelliğini taşımadığından dolayı harâretin vereceği zararı önleyemez. Durum böyle olunca cehennemin sıcağından da koruma güç ve kuvveti olamaz.

Kovulma, zelil olma, lânete uğrama ve mahrumiyet yeri olan cehennemin ateşi alevlenip siyahlığı etrafa yayıldığında, alevi إِنَّهَا تَرْمِي بِشَرَرٍ كَالْقَصْرِ: **Saray gibi kocaman,** büyük miktarda, **kıvılcım saçar (32).**

كَأَنَّهُ جِمَالَةٌ صُفْرٌ: Peş peşe birbirini tâkip etmede **her bir kıvılcım, sanki** arka arkaya birbirini takip eden **birer sarı** renkli **deve gibidir (33).** Allah Teâlâ cehennem ateşinin kıvılcımını büyüklüğü, arka arkaya gelmesi ve renginden dolayı sarı deveye benzetmiştir.

Peygamberler ve kitaplar yoluyla tasdik etmekle emredildikleri korkunç azâbın varlığını yok kabul etmeleri nedeniyle وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ: **O gün, yalanı sayanların vay haline (34).**

Cehennem bekçileri onları son derece azarlayarak ve ayıplayarak cehenneme sürükledikten ve hor ve hakir bir şekilde oraya attıktan ......

هٰذَا يَوْمُ لَا يَنْطِقُونَ ﴿٣٥﴾ وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ ﴿٣٦﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٧﴾ هٰذَا
يَوْمُ الْفَصْلِ جَمَعْنَاكُمْ وَالْاَوَّلِينَ ﴿٣٨﴾ فَاِنْ كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُونِ ﴿٣٩﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ
لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٠﴾

sonra, korku ve telaş içerisinde yalvarmaya başlarlar. Bunun üzerine onlara şöyle denilir:

هٰذَا يَوْمُ لَا يَنطِقُونَ: **Bu,** kâfirlerin **konuşamayacağı gündür (35)** çünkü onların konuşma kâbiliyetleri her şeyin karşılığının verildiği âhiret âleminde kaybolacaktır.

وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ: O zaman **onlara izin de verilmez ki mâzeretlerini beyan etsinler (36).** Çünkü özür ve tövbe yoluyla hatâları telâfi etme yeri olan dünyâ hayâtı sona erdiği için özür beyanları dinlenmez.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ: Kısaca **o gün, yalan sayanların vay haline! (37);** öyle ki o günün durumu ve verdiği dehşetin ölçüsü belirlenemez.

Sonra Allah Teâlâ kınama ve azarlama yoluyla şöyle buyurdu:

هٰذَا يَوْمُ الْفَصْلِ: **Bu,** hakla bâtılın ve kötü ile iyinin **ayırımının yapıldığı gündür.** جَمَعْنَاكُمْ وَالْأَوَّلِينَ: **Sizi ve sizden öncekileri bir araya getirdik (38);** sonrakilerle öncekileri ve önden gidenlerle arkadan gelenleri o günde bir araya topladık.

Ey mükellefler! Bana karşı kullanabileceğiniz ve azâbımı başınızdan def edebileceğiniz فَإِنْ كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُونِي: **Bir hîleniz varsa, gösterin bana hîlenizi (39);** gücünüz yetiyorsa bana hîle yapın.

Eğer herhangi bir hîle gösteremezlerse, gerçekten وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ: **Yalan sayanların vay haline o gün (40).** Çünkü azaptan kurtulmak için Allâh'a karşı hîle ve düzenbazlığın nereden geleceği konusunda şaşkındırlar. Özellikle bu kıyâmet gününde hîle yapmak mümkün gözükmemektedir. Kısaca, cehennem ateşine doğru sürüklenir, zelil olarak oraya atılır ve ebedî olarak ve hakir bir şekilde orada azap görürler.

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي ظِلَالٍ وَعُيُونٍ ﴿٤١﴾ وَفَوَاكِهَ مِمَّا يَشْتَهُونَ ﴿٤٢﴾ كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا
كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾ إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٤٤﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٥﴾ كُلُوا
وَتَمَتَّعُوا قَلِيلًا إِنَّكُمْ مُجْرِمُونَ ﴿٤٦﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٧﴾

Sonra Allah Teâlâ yalanlayanlara karşı olan tehdîdini dînini tasdik edenlere olan vaadiyle takip ettirdi:

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي ظِلَالٍ وَعُيُونٍ وَفَوَاكِهَ مِمَّا يَشْتَهُونَ: **Şüphesiz** şirk ve isyan bataklıklarından **korunanlar,** din gününü tasdik edenler ve o gün çeşitli nîmetlere gark olanlar cennet bahçelerinin **gölgeliklerinde ve** orada akıp duran **pınar başlarında, canlarının çektiğinden** çeşit çeşit **meyveler arasında olacaklardır (41-42).** O zaman kendilerine tatlılıkla ve tâzim gösterilerek şöyle denir:

Bu yüce hal ve makamları doğuran güzel işler ve hoşa giden tavırlarınızdan dolayı كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ: **'İşlediklerinizin karşılığı olarak şimdi âfiyetle yiyin için' (43).**

إِنَّا كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ: **İşte, biz iyilik yapanların** hepsini **böyle mükâfatlandırırız (44)**; işlerinde ve tavırlarında samîmi davranıp kazâ ve kaderin gereklerinden başlarına gelenlerden hoşnut olanlara içinde bulunduğunuz nîmet ve huzurun benzeriyle karşılık veririz.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ: **O gün** size verilecek olan bu kalıcı nîmeti **yalan sayanların vay hâline! (45)**; onlara elem verici azap vardır.

Sonra bu yalanlayanlara, dünyâ hayâtının geçici lezzetlerini âhiret hayâtının kalıcı lezzetlerine tercih etmelerinden dolayı kınama ve azarlama yoluyla Hak tarafından şöyle denilir:

كُلُوا وَتَمَتَّعُوا قَلِيلًا: Dünyevî nîmetlerden belli bir zaman için **yiyiniz, faydalanınız biraz!** إِنَّكُمْ مُجْرِمُونَ: **Gerçek şu ki, sizler** işlediğiniz büyük günahlar nedeniyle **suçlusunuz (46)** ve tasdik etmekle emredildiğiniz ilâhi mesajı yalanlamanızın kötü etkisiyle öbür dünyâda cezâya çarptırılacaksınız.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ: **O gün yalan sayanların vay hâline! (47)** çünkü kendilerini kalıcı ve ebedî azâba sürüklediler.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ ﴿٤٨﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٩﴾ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ
بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٠﴾

Bu inatçı mütekebbirler nasıl cezalandırılmazlar? Çünkü büyüklenmeleri ve haddi aşmaları nedeniyle وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ: **Onlar –'Allâh'ın huzurunda eğilin**, O'nun emirleri karşısında mütevâzı olun, hükmüne boyun eğin ve itaat edin ve alçakgönüllülük içerisinde O'na secde edin' **denildiği vakit–** kendilerini büyük görmelerinin aşırılığından **eğilmezler (48)**; Allâh'ın hükmüne ve elçisinin emrine sarılmazlar ve inat ederek itaat etmezler. Tam tersine, Allah ve Resûlü'nü yalanlar ve alaya alırlar. Bundan dolayı da başlarına geleni hak etmişlerdir.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ: **O gün, yalan sayanların vay hâline! (49).** Çünkü onlar Allah ve Resûlü'nü alaya almışlar, böbürlenmişler ve karşı durmuşlardır. Ayrıca dîn, tevhid ve yakîn yolunun işâret ve şekillerini göstermek için kendilerine gönderilen kitaplara karşı da kibirle davranmışlardır.

Hak ve doğru yolu açıklayan apaçık bu Kur'ân'a inanmadıktan sonra, bu aşırıya gidip inatla davranan münkirler فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ: **Artık bundan sonra hangi söze inanacaklar (50).**

Allah bizi bu Kur'ân'a inanan, içindekilere sarılan ve lütuf ve keremiyle içindeki rumuz ve işâretleri anlayan kullarından eylesin!

SÛRENİN HÂTİMESİ

Tevhîdi gerçekleştirmek yolunda sıdk makâmında oturmayı tahakkuk ettirmeye azmederek hidâyet ve başarı yolunda yürümeyi amaçlayan ey muhammedî muvahhit! – Allah gâyene ulaşmayı kolaylaştırsın. Sana düşen Kur'ân'ın sağlam ipine sarılman, irşat ve yol göstericiliğe yapışman, içinde bulunan emir, yasak ve hükümlere imtisal etmen ve – sırrını Hak'tan başkasına iltifat etmekten koruyarak ve kalbini keşif ve şuhûdun inmesine hazırlayarak – işâret ettiği mârifet ve hakîkatleri anlamandır. Sana düşen gücün yettiğince kendini Allâh'a vermen ve Muhammedî ahlakla – ki o Kur'an'dır – bezenmendir.

Tevfik ve hidâyet Allah'tandır. İstediğini doğru yola ulaştırır.

NEBE' SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

İlâhî tekliflerin sırları, Allah katından gelen hükümlerin hikmetleri ve Allâh'ın zâtının kutsiyetinden indirilen emir ve yasakların maslahatları/yararları kendine keşf olunan kimse anlar ki: ulûhiyet ve rubûbiyetin gereği –kulun hevâsının isteklerinin yerine getirilmesine ve nefsi emmârenin askerleri olan şeytanların boş vehim ve hayallerine uyulmasına engel olan– meşakkatli fiil ve davranışları nefse yükleyerek onu eğitmektir. Eğer nefsin tabiî kuvvetlerinin gereklerine karşı durulup engel olunmaz ve Allah tarafından emredilip kula yüklenilen tâat ve ibâdetler yerine getirilmezse, ilâhî adâletin yoluna ulaşılamaz ve naîm cennetine ulaştıran doğru yolda yürünülemez. Bu durumun gereği olarak da, ilâhî hikmet bu tür kimseyi elem verici azapla cezâlandırmayı ve ebedî ve kalıcı cehennem ateşine koymayı gerektirir.

Bu nedenle Allah Teâlâ hikmetinin gereği hayâtı iki döneme ayırmıştır:

Birinci dönem olan dünyâ hayâtı imtihan ve sınama yeri ve ikinci dönem olan âhiret hayâtı ise yer değiştirme ve karşılık bulma yeridir. Birincisi geçiş ve sınama yeri ve ikincisi ise kalıcı ve ebedîdir.

Akıllı ve ârif olan kimse her ikisine de kesin olarak inanır ve birinci dönemde ikincisi için hazırlık yapar. Birinci dönemle aldanıp ikincisine hazırlık yapmayan kimse çalışmalarının sonunda hüsrâna uğrayan kimselerden olur ki bu kimselerin dünyâ hayâtındaki gayretleri boşa çıkmıştır. Hâlbuki onlar iyi işler yaptıklarını zannediyorlardı. Kısaca onlar, Rablerinin âyetlerini ve O'nunla karşılaşmayı inkâr eden kimselerdi. Yaptıkları boşa çıkmıştır ve kıyâmet gününde de yaptıkları herhangi bir değer ifâde etmeyecektir. Çünkü âhiret hayâtının varlığı ortada

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

عَمَّ يَتَسَٓاءَلُونَۚ ﴿١﴾ عَنِ النَّبَاِ الْعَظ۪يمِۙ ﴿٢﴾ اَلَّذ۪ي هُمْ ف۪يهِ مُخْتَلِفُونَۜ ﴿٣﴾ كَلَّا سَيَعْلَمُونَۙ ﴿٤﴾
ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ﴿٥﴾

ve hakkında şüphe duyanlara karşı deliller de çok açıktır. Öyle ki kendi aralarında söz konusu bu hayâtın varlığı konuşuluyordu ama onlar bunu alaya alıyorlardı.

SÛRENİN TEFSİRİ

Allah Teâlâ şöyle buyurdu:

İki dünyâ hayâtının şartlarına göre kendisi hakkında göstermek istediğini gösteren ve gizlemek istediğini gizleyen بِاسْمِ اللّٰهِ: **Allâh'ın adıyla başlarım.** Dünyâ hayâtının gereğine uygun olarak herkese karşı الرَّحْمَانِ: **Rahmân'dır.** Âhiret hayâtının gereğine göre de aynı şekilde الرَّحِيمِ: **Rahîm'dir.**

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ: **Birbirlerine neyi**, hangi şey ve işi, **soruyorlar? (1).** Aralarında münâkaşa ettikleri konu nedir?

عَنْ النَّبَإِ الْعَظِيمِ الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ: **Ayrılığa düştükleri büyük haberi mi? (2-3)**; kulların yaptıklarının ayırımının yapılıp karşılıklarının tam olarak verildiği ve vaat edilen kıyâmet saati hakkında görüş ayrılığına düşerler. Kıyâmet saati meselesi kendisinden şüphe duyulmayacak kadar açık olduğu halde onlar kendi aralarında bu konuyu mesele ediyor, alaya alıyor ve vukua geleceği konusunda görüş ayrılığına düşüyorlardı.

كَلَّا: **Hayır!** Bu günü inkâr etmenin ve tartışmalı bir tarzda bu gün hakkında soru sormalarının nereden kaynaklandığını çok yakında –bir göz açıp kapatıncaya kadar geçen zaman sonra ve hatta bundan daha az bir zaman diliminde– سَيَعْلَمُونَ: **Anlayacaklar (4).**

ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ: **Yine hayır! Onlar** farkında olmadıkları bir halde ansızın kıyâmetin kopması onlara elem verdiği zaman **anlayacaklar!(5)**

اَلَمْ نَجْعَلِ الْاَرْضَ مِهَادًاۙ ﴿٦﴾ وَالْجِبَالَ اَوْتَادًاۖ ﴿٧﴾ وَخَلَقْنَاكُمْ اَزْوَاجًاۙ ﴿٨﴾ وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًاۙ
﴿٩﴾ وَجَعَلْنَا الَّيْلَ لِبَاسًاۙ ﴿١٠﴾ وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًاۖ ﴿١١﴾ وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًاۙ ﴿١٢﴾ وَجَعَلْنَا
سِرَاجًا وَهَّاجًاۖ ﴿١٣﴾

Kısaca, dirilme ve cezâ gününü inkâr etmeleri nereden kaynaklanmaktadır? Yukarıda bahsedilen bu ve benzeri şeyleri yaratmaya olan eksiksiz gücümüzü mü inkâr etmektedirler?

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا: **Biz, yeryüzünü** üzerinde yayılsınlar ve dinlensinler diye onlara yayılmış **bir döşek ve dağları da** yeryüzünü sabitleştirsin diye **birer kazık yapmadık mı? (6-7).**

Ey mükellefler! وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا: **Sizin** şahsiyetlerinizi **çifter çifter** erkek ve kadın olarak **yarattık (8)** ve takdir ettik ki aranızda ünsiyet peydâ olsun ve nesliniz üresin.

وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا: Gece vakitlerinde **uykunuzu** hareketi durdurmak sûretiyle **bir dinlenme kıldık (9).** Ki böylece sinir ve kaslar gevşeyerek dinlenir ve insanın güç merkezleri yorgunluk ve zayıflıklarını gidererek gündüz yapacakları işleri tam bir güçle yerine getirme imkânı bulabilirler.

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا: **Geceyi** içinde gizleneceğiniz ve gizlemek istediğiniz şeyi örtsün diye **bir örtü** ve perde **yaptık (10).**

وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا: **Gündüzü de** yaşamak için gerekli olan yiyecek, içecek vb. ihtiyaçlarınızı aramak için **çalışıp kazanma zamanı yaptık (11).**

Kudretimizin kemâli ve hikmetimizin sağlamlığı sâyesinde وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا: **Üstünüzde yedi kat sağlam,** muhkem ve müstahkem **göğü bina ettik (12)**; zamanın ve asırların geçmesi diğer binaları yıprattığı halde bu sağlam gök tabakalarına tesir edemez.

وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا: Aralarına **alev alev yanan** aydınlatıcı ve ışık yayıcı **bir kandil yarattık (13)** ki insanlar günlük işlerinde ihtiyaçlarını giderebilmeleri için ısısını yansıttığında sıcaklığı yüksek derecede olsun.

وَاَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَٓاءً ثَجَّاجًاۙ ﴿١٤﴾ لِنُخْرِجَ بِه۪ حَبًّا وَنَبَاتًاۙ ﴿١٥﴾ وَجَنَّاتٍ اَلْفَافًاۜ ﴿١٦﴾ اِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ م۪يقَاتًاۙ ﴿١٧﴾

Aynı şekilde, terbiyenizi tamamlamak ve maîşetinizi düzene koymak için وَأَنزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا لِّنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا وَجَنَّاتٍ أَلْفَافًا: **Size** kendinize yiyecek ve hayvanlarınıza yem tedârik edeceğiniz **tohumlar, bitkiler ve** içinde gezip dolaşacağınız ve ağaçlarının çokluğu ve yoğunluğu nedeniyle **sarmaş dolaş olmuş bağlar ve bahçeler yetiştirmek için üst üste yığılıp sıkışan bulutlardan şarıl şarıl akan** –damlaları arka arkaya sürekli çok yağan– **sular indirdik (14-16).**

Bütün bu takdir edilen olaylar insaf sâhibi akıllı bir kimsenin, cezâ gününde gerçekleşeceği vaat edilen haşir ve neşir gibi gayp âlemine âit bütün işlerin –hattâ ilâhî kudretin gücü dâhilinde olarak takdir edilen bütün işlerin– meydana geleceğini anlamasını sağlar. Çünkü ilâhî kudretin bu vb. şeylere ve bunlarda vaat edilen işlere nispeti aynı derecededir. Allâh'ın vakit ve ecelini takdir ettiği şeyin zamanı geldiğinde ilâhî irâde bu işlerden her birini tercih eder.

Kısaca, ünsiyet kurulan şeylerin darlığından idrâkini temizleyen, şekil ve âdetlerin perdelerini yırtan ve bütün hayır ve olgunlukların kaynağı Zâtın birliğine ulaşmayı engelleyen vehim ve hayallerin karanlıklarından kurtulan kimseye açıktır ki bu ve öbür dünyâ hayâtı ile ilgili vb. şeylerin varlığa getirilmesi ilâhî kudretin gücü çerçevesinde çok kolay şeylerdir. Fakat boş ve anlamsız vehim ve hayâlin etkisiyle şaşırıp kalmış aklın bağlarıyla sınırlanan ve bu mahsus âlemde hapsolup hakîkate kapalı kalan kimse ilâhî tecellî ve tezâhürleri tabiî ve maddî âlemin verdiği sınırlar çerçevesinde tahayyül edecektir.

Bu sebeple, imtihan konusunda olacak olan gerçekleşmiştir ve Mevlâ'ya yakınlaşma yolunda ayakları kayan kaymıştır.

Ey Rabbimiz! Bu ve benzeri helâke sürükleyici şeylerden bizi rahmetinle kurtar. Çünkü sen bol bol verensin.

Sonra Allah Teâlâ şöyle buyurdu:

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًا: **Şüphesiz** hayret ve sapkınlık örtüsüne bürünmüş kimselerle ilâhî yardım ve birliği elde etmiş kimseler arasını ayırt eden **hüküm günü** Allâh'ın ilminde ve kazâsında muayyen bir .....

يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَتَأْتُونَ اَفْوَاجًاۙ ﴿١٨﴾ وَفُتِحَتِ السَّمَٓاءُ فَكَانَتْ اَبْوَابًاۙ ﴿١٩﴾ وَسُيِّرَتِ الْجِبَالُ
فَكَانَتْ سَرَابًاؕ ﴿٢٠﴾ اِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًاۙ ﴿٢١﴾ لِلطَّاغِينَ مَاٰبًاۙ ﴿٢٢﴾ لَابِثِينَ فِيهَٓا اَحْقَابًاۚ ﴿٢٣﴾

vakit olarak belirlenmiştir (17) ve hiçbir kimse bu günün ne zaman olduğunu tayin edemez. Ancak emâre ve alâmetlerinden haber verebilir.

Ey Resullerin kâmili! Hatırlat ki:

İyi ile kötüyü ayırt etme günü ve kıyâmet saati geldiğinde, ölüleri diriltmek için يَوْمَ يُنفَخُ فِي الصُّورِ فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا: **Sûr'a üflendiği gün** ilk sesi duyduğunuzda kabirlerinizden şaşkın ve sarhoş bir şekilde çıkar ve arkasından toplanmanız için ikinci sûra üflenir ve **bölük bölük Allâh'a gelirsiniz (18).**

وَفُتِحَتْ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا: O zaman **gökyüzü açılır** –yarılıp parçalara ayrılır– **ve** bu yarılma ve parçalara ayrılmadan dolayı da **orada pek çok kapılar oluşur (19).**

وَسُيِّرَتْ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا: Yer yüzünden **dağlar yürütülür,** hareket eder ve parçaları toz gibi havaya doğru uçar **ve** şekil ve yapıları **serap haline gelir (20);** dağ sûretinde görünen serapa dönüşürler. Bu sebeple de keşfi açık ârife göre, bu durumda olduğu gibi dağların gerçekte hakîkatleri yoktur.

إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا: **Şüphesiz,** o gün **cehennem** bütün kulların varacağı yer olarak **pusuda beklemektedir (21).** Cennet ehli cehennemi, yaptıklarının, hallerinin ve makamlarının farklılığına uygun olarak süratle veya yavaşça geçerler. Bâzıları ona hiç bakmadan ve nerede bulunduğunu bile anlamadan geçer gider. Fakat bazıları göz kamaştıran şimşek gibi geçerler. Bu vb. farklı şekillerde cennet ehlinin hepsi cehennemin gâilelerinden kurtulur. Ateş ehli ise cehenneme düşer ve zincir ve prangalarına takılır. Böylece cehennem, küfür ve azgınlıklarında ısrar eden لِلطَّاغِينَ مَآبًا: **Azgınlar için** varılacak ve oturulacak **barınak olur (22).** Oradan hiç çıkmazlar ve aksine:

لاَبِثِينَ فِيهَا أَحْقَابًا: **Orada çağlar boyu kalırlar (23);** oradaki çağlar bu dünyâda gelip geçen çağlar gibi değildir. Âyetteki ifâde sınırı belli olmayan bir zaman dilimini ifâde eder. Asırlar kelimesinin kullanılması orada kalmanın sonunun olmayacağını anlatmak içindir.

لَا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًاۙ ﴿٢٤﴾ اِلَّا حَم۪يمًا وَغَسَّاقًاۙ ﴿٢٥﴾ جَزَٓاءً وِفَاقًاۜ ﴿٢٦﴾ اِنَّهُمْ كَانُوا لَا
يَرْجُونَ حِسَابًاۙ ﴿٢٧﴾ وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا كِذَّابًاۜ ﴿٢٨﴾ وَكُلَّ شَيْءٍ اَحْصَيْنَاهُ كِتَابًاۙ ﴿٢٩﴾ فَذُوقُوا فَلَنْ
نَز۪يدَكُمْ اِلَّا عَذَابًا ﴿٣٠﴾

لاَ يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلاَ شَرَابًا: **Orada** –sürgün ve mahrumiyet yeri olan cehennemde– ilk yaratılışlarında yakîn bilgisinin verdiği serinlik lezzetinden mahrum oldukları için **bir serinlik ya da bir içecek yoktur (24);** ilk yaratılışlarında ne îmanın tatlı suyundan içebilmişler ve ne de irfânın saf şarabından tadabilmişlerdir. Bu nedenle de ikinci yaratılışların da bunlardan tadamayacaklardır.

جَزَاءً وِفَاقًا إِلاَّ حَمِيمًا وَغَسَّاقًا: **Ancak** dünyâ hayâtında yaptıkları işlere mümâsil **uygun karşılık olarak kaynar su ve irin tadarlar (25-26):** Gazap ve şehvetlerinin ateşiyle kızmış sıcak su içerler ki bu suyun sıcaklığının şiddetinden bağırsakları kesilir. Ve haksız yere yedikleri ve içtikleri yetim malları yerine cehennem ehlinin yaralarından akan irin suyundan içerler. إِنَّهُمْ كَانُوا لاَ يَرْجُونَ حِسَابًا: **Çünkü onlar** yasak ve günah olan fiillere yöneldiklerinde **hesap gününü ummazlardı (27)** ve Allâh'ın azâbından korkmazlardı.

وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَّابًا: **Bizim** her türlü nîmeti verebilme ve her çeşit intikâmı alabilme gücümüz ve iktidârımızın olduğunu gösteren **âyetlerimizi** ve bu âyetlerin kendilerine indirildiği peygamberleri şiddetli bir şekilde ve hattâ alay ederek **yalanladıkça yalanlamışlardı (28).**

وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا: **Biz ise her şeyi bir kitapta sayıp yazmışızdır (29);** yalanlama ve bu konuda ısrar etmede aşırıya gitmişlerse, biz de yaptıklarını tespit etmiş ve kötü hasletlerinin hepsini amel defterlerine yazmışızdır. Ayrıntılı bir şekilde hesâba çekilecekler ve yaptıklarının gereğine uygun olarak cezâlandırılacaklardır.

Hesâba çekilip cezâlandırıldıktan sonra onlara kınama ve azarlama yoluyla şöyle denilir:

Ey aşırı giden müfritler! فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلاَّ عَذَابًا: **Tadın! Bundan sonra** yaptıklarınız ve özellikle yalanlamanız sebebiyle **yalnızca azâbınızı arttıracağız (30).**

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًاۙ ﴿٣١﴾ حَدَٓائِقَ وَاَعْنَابًاۙ ﴿٣٢﴾ وَكَوَاعِبَ اَتْرَابًاۙ ﴿٣٣﴾ وَكَأْسًا دِهَاقًاۜ ﴿٣٤﴾ لَا يَسْمَعُونَ
فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِذَّابًاۚ ﴿٣٥﴾ جَزَٓاءً مِنْ رَبِّكَ عَطَٓاءً حِسَابًاۙ ﴿٣٦﴾

Peygamber (s.a.v.) bir hadislerinde şöyle buyurmuştur: 'Bu âyet ateş/cehennem ehline karşı Kur'an'da bulunan âyetlerin en şiddetlisidir.'[15]

Sonra Allah Teâlâ azaplarını artırmak ve tekit etmek için kâfirlere karşı olan vaîdini/tehdidini müminlere olan vaadiyle şöyle takip ettirdi:

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا: **Şüphesiz** azâbından korkarak ve lütfunu ümit ederek Allâh'ın yasaklarından kendilerini koruyan **takvâ sahipleri** müminler **için** kâfir ve isyan edenlere bulaşan bütün kötü olan şeylerden kurtulmak sûretiyle **umulanı buldukları yer (31);**

حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا: Sürur veren nezih ve tâze **bahçeler ve** asmalı ve asmasız **üzüm bağları (32);**

وَكَوَاعِبَ أَتْرَابًا: **Göğüsleri tomurcuk gibi kabarmış yaşıt kızlar (33),** yâni daha önce herhangi bir insan veya cinin dokunmadığı nar gibi memeleri kabarmış bekar eşler;

وَكَأْسًا دِهَاقًا: İlâhî sevginin şarabından **içki dolu kâseler vardır (34).**

لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِذَّابًا: **Onlar orada** –ilâhi aşk şarabı içtiklerinde cennette– **ne boş bir lakırdı,** gereksiz söz, **ne de** dünyâdaki şaraptan içenlerin birinin diğerini yalanlamasına benzer bir **yalan işitirler (35).**

Ey Resullerin kâmili! جَزَاءً مِنْ رَبِّكَ عَطَاءً حِسَابًا: **Bunlar Rabbinin** lütfu ve ihsânı gereği –çünkü Allâh'ın hiçbir şeyi yapmaya zorunluluğu yoktur– onlara **yeterli bir bağışı, mükâfatıdır (36)** ki bu bağış eksiksiz ve bekletilmeden yerli yerinde yaptıklarına karşılık olarak verilir.

[15] Fahrettin Râzi, *Tefsir-i Kebir*, c. 13, s. 18, Nebe Sûresi, âyet 30; Ebus-Suûd, *Tefsir*, c. 9, s. 92, Nebe Sûresi, âyet 30.

رَبِّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمٰنِ لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًاۚ ﴿٣٧﴾ يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلٰٓئِكَةُ صَفًّاۜ لَا يَتَكَلَّمُونَ اِلَّا مَنْ اَذِنَ لَهُ الرَّحْمٰنُ وَقَالَ صَوَابًا ﴿٣٨﴾

Allah Teâlâ nasıl olur da dostlarına lütuf ve ihsanda bulunmaz! رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَانِ: Çünkü **O, göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunan** yüce, alçak ve ikisi karışımından oluşan şeylerin **Rabbidir**[16]**. O** –umûmi rahmetiyle ve tam bir şekilde kaplayarak her şeyin arşına/tahtına oturan ve ayrıca irâdesi ve ihtiyarıyla her şeye galebe çalan kahredici gücü ve kuvvetiyle– **rahmândır**[17]**.** لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا: Öyle ki **o gün insanlar O'na karşı konuşmaya yetkili değillerdir (37)**; gök ve yerde bulunan bütün varlıklar O'nunla konuşmaya cesâret edemezler ve ondan sevâbın çoğaltılması ve azâbın hafifletilmesi gibi şeyler isteyemezler. Zîra O isim ve sıfatları gereği her şey için uygun olanı bizzat kendi irâde ve tercihiyle yapandır. Bu nedenle de yaptığından sorulmaz çünkü O hakîm/her şeyi yerli yerince yapan ve hamîd/her türlü övgüye lâyık olandır.

Bu kendi kişiliklerinin sınırları içerisinde sıkışıp kalmış sapkın kimseler nasıl Allah Teâlâ ile konuşmaya cesâret edip güç yetirebilsinler? يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلاَّ مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَانُ: **Ruh** –mutlak varlığın nûrunun şualarından hüviyetlerin şekillerine yayılan izâfî varlıklar– **ve** mutlak olarak dünyevî bağlardan soyutlanmış ilâhî isim ve sıfatların ve her şeye kahır sıfatıyla gâlip gelen Zâtın saltanatının tutup yakalamasının dehşetli korkusundan susan **meleklerin saf saf olup durduğu gün, Rahmân'ın** konuşmaya **izin verdiklerinden başkaları** hal ve söz lisânıyla **konuşamazlar.** وَقَالَ صَوَابًا: **Konuşan da doğruyu söyler (38);** konuştukları Allah katında hoşnutlukla karşılık bulur.

---

[16] Müellifin görüşüne göre, âyetin geliş biçimi Nâfi, İbn Kesir ve diğer kıraat biçimlerinde olduğu gibi Rabb kelimesinin ötre okunmasının daha uygun olduğunu göstermektedir.

[17] Müellifin görüşüne göre, âyetin geliş biçimi Nâfi, İbn Kesir ve diğer kıraat biçimlerinde olduğu gibi Rahmân kelimesinin ötre okunmasının daha uygun olduğunu göstermektedir.

ذٰلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّۚ فَمَنْ شَٓاءَ اتَّخَذَ اِلٰى رَبِّه۪ مَاٰباً ﴿٣٩﴾ اِنَّٓا اَنْذَرْنَاكُمْ عَذَاباً قَر۪يباًۚ يَوْمَ يَنْظُرُ
الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيْتَن۪ي كُنْتُ تُرَاباً ﴿٤٠﴾

ذَلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَى رَبِّهِ مَآبًا: **İşte o** iyi ile kötüyü ayıran kıyâmet günü, **kesin olarak gelecek gündür;** vuku bulması şüphe götürmeyen bir gündür. **O halde** bu günün fitnesinden emin olmayı ve azâbından kurtulmayı **isteyen kimse** bu dünyâda **Rabbine varan bir yol tutsun (39);** Rabbine kavuşturacak yola yönelsin ve iyi işler ve güzel ahlak sâyesinde O'na yaklaşmaya çalışsın.

Ey Allah'tan yüz çevirip O'na itaat etmekten uzak duranlar! إِنَّا أَنْذَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا: **Biz,** ansızın size ulaşacak **yakın bir azap ile sizi uyardık,** ama siz onun geleceğine dâir emâreleri fark etmiyorsunuz. يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ: **O gün kişi önceden yaptıkları** iyi veya kötü, faydalı veya zararlı olan her şeye **bakacak.** O gün kendisinden medyana gelen güzel ve çirkin işlerden her şeyi gördükten sonra, çirkin işlerini ve bozuk fiillerini gören وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَالَيْتَنِي كُنتُ تُرَابًا: **İnkârcı kişi** üzülerek, hasret çekerek ve yok olmayı arzulayarak: **'Keşke toprak olsaydım!'** –yaratılmayıp mükellef durumunda olmasaydım da bu durumla karşılaşmasaydım– **diyecektir (40).**

Ey Rabbimiz! Bize katından rahmet ihsan eyle, çünkü sen rahîmsin ve gafursun!

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey Muhammedî muvahhit! Sana düşen Allâh'ın haramlarından sakınmak, yasaklarından kaçınmak, emirlerine sarılmak ve ahlâkıyla bezenmek sûretiyle her şeyin karşılığının verildiği güne hazırlık yapmaktır. Ki böylece bu günde Allah'tan utanmaz ve küfredip isyan eden kimse gibi helak olmayı temennî etmezsin.

Sana yaraşan namaz, zekât vb. ibâdetlerden vâcip, müstehab ve sünnet olanlarını yerine getirmek, namaz ve sadaka gibi nâfile ibâdetlerle Allâh'a yaklaşmak, bedensel âzalarla kullarına hizmet etmek, mutlak hayır ve iyilikler peşinde koşmak, iyilikler yolunda mücâdele etmek ve kötülükleri ve hoş karşılanmayan fiilleri terk etmektir. Ki böylece sarp yollardan kurtulup cennet bahçelerine ulaşır ve mutluluklar ve güzel ikramlar kazanırsın.

Allah bizi doğru yolu bulan başarılı kullarından kılıp, nîmet ve keremiyle tevhîdi gerçekleştirenlerden eylesin.

NÂZİÂT SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

İmkân âlemi ve bağlarından kurtularak Zâtı zorunlu varlığa doğru hicreti gerçekleştirmek sûretiyle tabiat âleminin darlığından uzaklaşıp derece derece Hakîkat fezâsına doğru yükselen sâlikler bilirler ki; sınırsız istek ve arzuların bağ ve pençelerinden kesin olarak kurtulmanın tek yolu, Hakk'ın çekim güçlerine ve oluş ve bozuluş âleminde işlev gören isim ve sıfatlarına katından gönderdiği vahiy bilgisiyle mümkün olacaktır. Ki bunlar imkân ve tabiat âlemine âit hüviyetlerin ve elementlerin bağ ve zincirlerinden ibâret nâsut âleminin dar çerçevesinde hapsolmuş beşer ruhlarını lâhut âleminin askerleri olarak kurtarıp söküp çıkaran meleklerdir.

Çünkü bâzı insanlar yeryüzüne inip orada vatan edindikten sonra asıl vatanlarını ve hakikî mevkilerini unutmuşlardır. Bâzıları yeryüzünde hapsolduktan sonra asıl vatanlarını hatırlamışlar ve bu yok olma tehlikesinden kurtulmayı ümit etmişler, bâzıları tereddüt göstermişler ve diğer bâzıları da çıkmak için harekete geçmişlerdir. Fakat bu mümkün olmamıştır.

Tabiat ve imkân âlemi hapsinde durumları böyle olunca, Allah Teâlâ inâyeti ve lütfu gereği onları bu durumdan kurtarıcı –ceberût âleminden gelip çekip çıkaran– melekler gönderdi. Bu melekler onları bağları oranına göre nâsut âleminin darlığından kurtarıp lâhut âleminin fezâsına ulaştırıncaya kadar çekmişlerdir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا ﴿١﴾ وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا ﴿٢﴾ وَالسَّابِحَاتِ سَبْحًا ﴿٣﴾................

Allah Teâlâ, ortaya çıktığında mutlak olarak nâsut âleminin serâbının yokluğa karışmasını ve yeniden dirilme ve karşılık bulma gününün varlığını îlan eden bu şânı yüce melekler adına yemin etti ki münkirler inkârlarından vazgeçsinler ve mülhitler de ilhatlarından uzaklaşsınlar.

SÛRENİN TEFSİRİ

Allah Teâlâ şöyle buyurdu:

Hikmet ve maslahatının gereğine uygun bir şekilde kullarının işlerini takdir eden بِاسْمِ اللّٰهِ: **Allâh'ın adıyla başlarım.** Gaflet uykusundan uyarmak sûretiyle onlara karşı bu dünyâ hayâtında الرَّحْمَانِ: **Rahmândır.** Tabiat hapishânesinden onları kurtarmak sûretiyle de öbür dünyâ hayâtında الرَّحِيمِ: **Rahîmdir.**

Lâhûti âlemin safâsına bürünerek nâsutî âlemin şartları içerisinde bulunan kulların ruhlarını tabiî ve maddî dünyânın hapsinden kurtararak وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا: **Söküp çıkaranlara andolsun (1);**

Kurtulmayı son derece arzu etmelerinden dolayı yokluk ve lâhut âlemine iştiyak duyan aşk ve dost erbâbının nefislerini وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا: **Yavaşça** ve yumuşakça çıkarıp **çekenlere (2),**

Hayret denizinden yakîn denizine ulaşıncaya kadar yüzme durumunda kaldıkları için وَالسَّابِحَاتِ سَبْحًا: **Yüzdükçe yüzenlere (3),** yâni ebrârın ruhlarını kolaylıkla ve yumuşakça kalıplarından çıkarıp kolayca alanlara, sonra da rahata kavuşuncaya kadar onlara mühlet verenlere ve sonra da ruhlarını alanlara. Bu durum suda yüzenin hareket etmesi, sonra dinlenmesi ve sonra hareket etmesi gibi kurtuluncaya kadar devam eder.

Ecel gelmeden ve can alıcı melekler hücum etmeden önce nâsut âleminin elbiselerinden ve tabiat âleminin gereklerinden sıyrılmaya olan

فَالسَّابِقَاتِ سَبْقًا ﴿٤﴾ فَالْمُدَبِّرَاتِ اَمْرًا ﴿٥﴾ يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ ﴿٦﴾ تَتْبَعُهَا الرَّادِفَةُ ﴿٧﴾
قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ ﴿٨﴾ اَبْصَارُهَا خَاشِعَةٌ ﴿٩﴾ يَقُولُونَ ءَاِنَّا لَمَرْدُودُونَ فِى الْحَافِرَةِ
﴿١٠﴾ ءَاِذَا كُنَّا عِظَامًا نَخِرَةً ﴿١١﴾

şevk ve isteklerinin aşırılığından dolayı فَالسَّابِقَاتِ سَبْقًا: **Yarıştıkça yarışanlara (4)**, yâni Allah'ta fenâ olup O'nunla bâki olan ve ruhlarını alan melekler inmeden önce çıkmaya koyulanlara.

Rızık, ecel ve oluş ve bozuluş âleminde meydana gelen bütün işleri düzenlemekle yükümlü فَالْمُدَبِّرَاتِ أَمْرًا: **İş düzenleyenlere (5)** çünkü onlar her şey gücü yeten Allâh'ın hikmetinin gereğine uygun olarak bu işlerle yükümlü ve görevlidirler. Ey mükellefler! Yükümlü ve görevli yüce ve mükerrem varlıklar hakkı için kabirlerinizden tekrar dirilecek-siniz ve yaptıklarınızdan hesâba çekileceksiniz. Şu günü hatırlayınız ki:

يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ تَتْبَعُهَا الرَّادِفَةُ: **Birinci üflemenin** hiç hareket kâbiliyetleri olmayan yer yüzü ve diğer cansız varlıkları **sarstığı gün (6)** ki bunu hareket hâlinde olan diğer yüce varlıkların harekete geçmesiyle **ikinci bir üfleme tâkip edecek (7).** Öyle ki, gökler yarılacak, yıldızlar yayılacak ve kısaca ulvî ve süflî ayrımı olmaksızın yüce ve aşağı varlıklar birbirine karışacak.

Aşırı korkunun ve dehşetin etkisiyle قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ: **O gün yürekler kaygıdan oynar (8)** ve aşırı sarsıntıdan dolayı hayret içinde kalır.

أَبْصَارُهَا خَاشِعَةٌ: O zaman kalp ehlinin **gözleri** yine korku ve dehşetin şiddetinden **yorgun düşer (9)** ve zelil olarak yukarıya dikili kalır.

Gözleri yorgunluktan düşen ve yürekleri kaygıdan oynayan bu kimseler, peygamberler öldükten sonra dirilme ve tekrar mahşerde toplanmadan haber verdiklerinde bu bilgiyi mümkün görmeyip inkâr yoluyla يَقُولُونَ أَئِنَّا لَمَرْدُودُونَ فِي الْحَافِرَةِ: **Derler ki: 'öldükten sonra biz ilk hâlimize mi döndürüleceğiz? (10)**; ilk yaratılışımızdaki bulunduğumuz hayâta yeniden mi döndürüleceğiz? Sonra inkârlarını şöyle diyerek artırırlar:

أَئِذَا كُنَّا عِظَامًا نَخِرَةً: **Çürümüş kemikler olduktan sonra mı (11)** tekrar dirilip hayâta döneceğiz? Hayır! Bu nasıl olacak? Bu durumun ....

قَالُوا تِلْكَ اِذًا كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ ﴿١٢﴾ فَاِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ ﴿١٣﴾ فَاِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ ﴿١٤﴾ هَلْ اَتٰيكَ حَدِيثُ مُوسٰى ﴿١٥﴾ اِذْ نَادٰيهُ رَبُّهُ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٦﴾

gerçekleşmesini mümkün görmeyip inkâr ettikten sonra alay ederek قَالُوا تِلْكَ إِذًا كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ: **Derler ki:** 'Peygamberlerin söylediği ve bunu söyleyenlerin iddia ettikleri gibi ölümden sonra tekrar hayâta döndürüleceksek **o zaman bu** bahsedilen hâle çevrilmek **bizim için ziyanlı** ve zararlı **bir dönüş olur' (12).** Çünkü biz bu durumu yalanlıyor ve bu konuda verilen haberi doğrulamıyoruz. Eğer denildiği gibi gerçekleşirse biz büyük bir zarara uğrayanlardan oluruz.

Kibirleri ve hayalleri yoluyla kendi aralarında düşündüklerini ifâde etmelerinden sonra istîdatlarına kulak vermeleri konusunda Hak tarafından hatırlatmada bulunularak şöyle denildi: Kıyâmet saatini uzak görüp olmayacak bir iş gibi telakkî etmeyiniz. فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ: Çünkü **bu dönüş,** yâni kıyâmeti koparma işi, her şeye güç yetiren kudretimize göre **sâdece bir seslenmeye bakar (13)**; emir ve hükmümüzle bir defa sûra üflememizle geçekleşir. İkinci defa sûra üflendiğinde:

فَإِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ: **Birdenbire kendilerini mahşerde buluverirler (14)**; bütün insanlar bir anda toplanırlar ve ilk dünyâ hayâtında olduğu gibi bütün şekil ve hüviyetleriyle tekrar yer yüzünde dirilirler.

Sonra Allah Teâlâ sevgili Peygamber'ini (s.a.v.) bu yalanlayan ve büyüklenen kişilerin eziyetlerine karşı sabretmeye teşvik sadedinde tesellide bulunmak amacıyla şöyle buyurdu:

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى: **Sana Mûsa'nın haberi geldi mi? (15).** Ey resullerin kâmili! Kavminin seni yalanlaması, inkârı ve senin yol göstericiliğin ve irşâdından yüz çevirmelerinden dolayı sıkıntıya girdin. Kardeşin Kelîmullah Mûsa'nın (a.s.) haberi sana gelmedi mi? Ki böylece tesellî bulur, kederin kaybolur, kardeşin Mûsa (a.s.) gibi sabır ve sebat eder ve böylece onun gibi düşmanlarına karşı zafer elde edersin. Kardeşin Mûsa'nın (a.s.) haberi şudur:

Her şeyin sâhibi ve cebbâr olan Allah'tan başka varlıklara yönelmenin bulaştırdığı kirlerden uzak إِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِالْوَادِي الْمُقَدَّسِ طُوًى: **Kutsal vâdi Tuvâ'da Rabbi ona** hiçbir meleğin ve elçinin aracılığı olmadan…

اِذْهَبْ اِلٰى فِرْعَوْنَ اِنَّهُ طَغٰى ﴿١٧﴾ فَقُلْ هَلْ لَكَ اِلٰٓى اَنْ تَزَكّٰى ﴿١٨﴾ وَاَهْدِيَكَ اِلٰى رَبِّكَ فَتَخْشٰى ﴿١٩﴾

şöyle seslenmişti (16). Mûsa (a.s.) o zaman sevginin doruğunda idi ve Kutsal vâdi Tuvâ'nın altında kalan varlıklar da varlık denizinden akan izâfî taayyün ve nakışlarla kaplıydı. Mûsa (a.s.) sıdk makâmında karar kılıp lâhût âlemine yerleşince, Allah Teâlâ ilâhî hikmet meselesini tamamlamak ve göstermek için ona nâsut âlemine dönmesini şu buyruğuyla emretti:

Kendini yüce zannedip azan ve sınırı aşan اِذْهَبْ اِلَى فِرْعَوْنَ اِنَّهُ طَغَى: **Firavun'a git! Çünkü o** kendine ulûhiyet isnat etmeye varıncaya kadar **çok azdı (17)** ve açık bir şekilde ubûdiyet dâiresinden çıktı.

İlk önce nübüvvet ve irşat mertebesi için gerekli olan yumuşak tavırla soru sorma biçiminde فَقُلْ: **De ki:** bu yalan ve yanlış çağrınla ubûdiyet dâiresinden çıktıktan sonra هَلْ لَكَ اِلَى اَنْ تَزَكَّى: **Arınmayı ister misin? (18)** Ki böylece küfrün ve azgınlığın, zülüm ve düşmanlığın kirliliğinden temizlenmiş olursun.

Allâh'ın izniyle ve vahyiyle وَاَهْدِيَكَ اِلَى رَبِّكَ: **Seni Rabbinin** tevhîdine **ulaştırmamı** ister misin? Ki o Rabbin seni yokluk sırrından çıkarıp şekillendirmiş ve çeşitli lütuf ve keremleriyle terbiye etmiştir. Rabbinin birliğini tanıdıktan, güzel isim ve yüce sıfatlarına inandıktan ve –her türlü tedbir ve tasarrufta bulunma hürriyetine sâhip olması ve sınırsız güç ve iktidara mâlik olması nedeniyle– her türlü intikâmı almaya ve her çeşit nîmeti vermeye güç yetirdiğini tasdik ettikten sonra فَتَخْشَى: **Böylece onun** tutuş ve kahrından **korkarsın (19).** Bu nedenle de, emredildiğin şeylerle meşgul olur, haram kılınan ve hoş karşılanmayan şeyleri terk eder ve yasaklanan şeylerden kaçınırsın. Kısaca, kendisine yardım edilen ve nîmet verilen kimselerden olur ve maddî yönünün ateş ve alçaklıklarından kurtulursun.

Mûsa (a.s.) Allâh'ın emir ve vahyi gereği azan ve sapan Firavun'a gidince, ona yumuşak ve hoş bir şekilde çağrısını güzelce tebliğ etti.

فَاَرٰيهُ الْاٰيَةَ الْكُبْرٰىۘ ﴿٢٠﴾ فَكَذَّبَ وَعَصٰىۘ ﴿٢١﴾ ثُمَّ اَدْبَرَ يَسْعٰىۘ ﴿٢٢﴾ فَحَشَرَ
فَنَادٰىۘ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ اَنَا رَبُّكُمُ الْاَعْلٰىۘ ﴿٢٤﴾ فَاَخَذَهُ اللّٰهُ نَكَالَ الْاٰخِرَةِ وَالْاُولٰىۜ ﴿٢٥﴾
اِنَّ فٖى ذٰلِكَ لَعِبْرَةً لِمَنْ يَخْشٰىۜ ﴿٢٦﴾

فَأَرَاهُ الْآيَةَ الْكُبْرَى: **Ve ona** açık ve seçik bir şekilde **en büyük mûcizeyi gösterdi (20)**; âsa ve canlanması gibi kendisine gönderilen mûcizeleri gösterdi.

Firavun Mûsa'yı (a.s.) dinlediği ve gösterdiği büyük mûcizeleri gördüğü halde büyüklendi ve haddi aştı.

فَكَذَّبَ وَعَصَى: Firavun Mûsa'yı (a.s.) **yalanladı ve** Mevlâ'ya karşı **isyan etti (21).** Hattâ azgınlık ve haddi aşmada çok ileriye gitti.

Mûsa (a.s.) Allâh'ın emriyle doğru yola ulaştırmak ve durumunu kemâle erdirmek için yöneldikten ثُمَّ أَدْبَرَ: **Sonra** Firavun Mûsa'ya (a.s.) **sırtını döndü** ve azgınlığa ve sapkınlığa yöneldi. Bundan dolayı da يَسْعَى: **Olanca çabasını gösterdi (22)** ve karşı koyup Mûsa'nın (a.s.) dâvasını boşa çıkarmaya çalıştı.

فَحَشَرَ فَنَادَى: **Derhal** askerlerini ve beldesinin sihirbazlarını **topladı ve** büyüklüğünü ve yüceliğini ifâde eder şekilde topluluğun ileri gelenlerine **bağırdı (23):**

Aşırı bir şekilde yüz çevirmesi ve büyüklenmesi nedeniyle sınırını aşan Firavun فَقَالَ: **Dedi ki:** Ey insanlar! أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى: **'Ben, sizin en yüce Rabbinizim (24)** ve ecellerinizi belirleyenim!'; işlerinizi yönetenim ve herkesten daha üstünüm.

Azgınlıkta aşırı gidip zülüm ve düşmanlıkta sınırı aşınca:

Saptıran ve zelil kılan isimlerinin gereği her şeye gücü yeten ve her şeyi kahredebilen فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْآخِرَةِ وَالْأُولَى: **Allah** Teâlâ azgınlığının ve düşmanlığının karşılığı olarak **onu, dünyâ ve âhiret azâbıyla cezâlandırdı (25);** âhiret hayâtında zincirlere vurulmak ve dünyâ hayâtında boğulmak ve helâk olmak sûretiyle cezâlandırıldı.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً: **Elbette bu** dünyâ ve âhiret hayâtında Firavun üzerinde gerçekleşen çeşitli belâlarda Allâh'ın gazabından, kahrının ve

ءَاَنْتُمْ اَشَدُّ خَلْقًا اَمِ السَّمَٓاءُ بَنٰيهَا ﴿٢٧﴾ رَفَعَ سَمْكَهَا فَسَوّٰيهَا ﴿٢٨﴾ وَاَغْطَشَ لَيْلَهَا
وَاَخْرَجَ ضُحٰيهَا ﴿٢٩﴾ وَالْاَرْضَ بَعْدَ ذٰلِكَ دَحٰيهَا ﴿٣٠﴾ اَخْرَجَ مِنْهَا مَٓاءَهَا وَمَرْعٰيهَا
﴿٣١﴾ وَالْجِبَالَ اَرْسٰيهَا ﴿٣٢﴾

celâlinin gereklerinden لِمَنْ يَخْشٰى: **Korkan kimseler için büyük bir ibret**, öğüt ve hatırlatma **vardır (26).**

Sonra Allah Teâlâ âhiret hayâtını inkâr edenleri kınamaya ve akıllarının kıtlığına işâret ederek şöyle buyurdu:

Ey aşırı giden münkirler! أَأَنْتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمِ السَّمَاءُ بَنَاهَا: **Sizi** yeniden var ederek **yaratmak mı daha güç, yoksa** yücelik bakımından binâların en yükseği ve düzen bakımından en zoru, yapı bakımından en sağlamı olan **gökyüzünü yaratmak mı, ki onu** kâmil kudretiyle Allah Teâlâ **binâ etti (27)** ve binâsını ne güzel yaptı. Öyle ki:

رَفَعَ سَمْكَهَا فَسَوَّاهَا: **Onu** ve tavanını direksiz ve dayanılacak bir şey olmaksızın **yükseltip düzene koydu (28)** ve onu kusursuz ve eksiksiz olarak intizam etti.

Gökyüzünü düzene koyduktan, yuvarlak bir şekilde döner hâle getirdikten ve hareketlerini yenilenme gücüne ulaştırdıktan sonra:

Söz konusu bu hareket etmesi sâyesinde وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا: **Gecesini kararttı.** Yine bu hareketlerinden meydana gelen güneş ışığıyla وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا: **Gündüzünü de ağarttı (29).**

Gökyüzünü böyle düzene koyduktan وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا: **Sonra da yerküreyi** üzerinde oturacaklar için **döşedi (30)** ve yaydı; bu yaratmasını da çok güzel ve hayret edilecek şekilde yaptı.

أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا: **Yerden suyunu ve otlağını çıkardı (31);** öyle ki üzerinde yaşayan canlı ve cansız varlıklara rızık olsun diye orada su kaynakları ve nehirler akıttı.

وَالْجِبَالَ أَرْسَاهَا: **Ve** yeryüzünde **dağları** uzun ve ağır olarak **sağlam bir şekilde yerleştirdi (32).** Dağları ve yeryüzünü bu şekilde tanzim edip üzerlerinde sular akıttı ve bitkiler bitirdi ki:

مَتَاعًا لَكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْۜ ﴿٣٣﴾ فَاِذَا جَٓاءَتِ الطَّٓامَّةُ الْكُبْرٰىۘ ﴿٣٤﴾ يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْاِنْسَانُ
مَا سَعٰىۙ ﴿٣٥﴾ وَبُرِّزَتِ الْجَح۪يمُ لِمَنْ يَرٰى ﴿٣٦﴾ فَاَمَّا مَنْ طَغٰىۙ ﴿٣٧﴾ وَاٰثَرَ الْحَيٰوةَ
الدُّنْيَاۙ ﴿٣٨﴾ فَاِنَّ الْجَح۪يمَ هِيَ الْمَأْوٰىۜ ﴿٣٩﴾ وَاَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّه۪ وَنَهَى النَّفْسَ
عَنِ الْهَوٰىۙ ﴿٤٠﴾

مَتَاعًا لَكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ: **Size ve hayvanlarınıza** –çünkü onlar da sizin maîşetinizin tamamlayıcı unsurlarındandır– **bir faydalanma** ve metâ **olsun diye(33)** böyle yaptı.

Allah Teâlâ çeşitli hayır ve bereketlerden size nîmetlerini sunduktan sonra:

فَإِذَا جَاءَتِ الطَّامَّةُ الْكُبْرَى: **Her şeyi alt üst eden,** vaat edilen kıyâmet kopma vakti olan **o büyük felaket** ve büyük olay **geldiği vakit (34),**

يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنسَانُ مَا سَعَى: **İnsanın yapıp ettiklerini hatırlayacağı gün (35)** ki o vakit yaptıklarını detaylı bir şekilde içeren amel defterleri verilir ve ona bakarlar. Baktıklarında, dünyâ hayâtında kendilerinden meydana gelen güzel ve çirkin işlerden yaptıkları bütün olayları hatırlarlar ve karşılığını da görürler.

وَبُرِّزَتِ الْجَحِيمُ لِمَنْ يَرَى: **Ve görene cehennem açık bir şekilde gösterildiği zaman (36)**, yâni hiç kimseye gizli kalmayacak şekilde cehennemin durumunu görme imkânı doğduğunda,

فَأَمَّا مَنْ طَغَى: İlk yaratılış döneminde **azana (37)** وَآثَرَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا: **Ve dünyâ hayâtını tercih edene (38)**, yâni geçici ve alçak olan dünyâ hayâtını –içerdiği geçici lezzet ve şehvetleriyle birlikte– âhiret hayâtına ve içinde bulunan kalıcı ve ledünnî lezzetlerine tercih eden için فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَى: **Şüphesiz** gazap ve şehvet ateşiyle kızgınlaşan **cehennem tek barınaktır (39)** ve ondan başka sığınak da olmaz.

Allâh'ın önüne çıkmayı ve mahşerde yaptıklarını O'na sunup karşılık görme işini düşünerek وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَى: **Rabbinin makâmından korkan ve** bununla birlikte **nefsini kötü arzulardan** ve alçaltıcı ve azdırıcı özelliklerinden **uzaklaştıran için ise**

فَاِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوٰىۜ ﴿٤١﴾ يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ اَيَّانَ مُرْسٰيهَاۜ ﴿٤٢﴾ فٖيمَ اَنْتَ مِنْ ذِكْرٰيهَاۜ ﴿٤٣﴾ اِلٰى رَبِّكَ مُنْتَهٰيهَاۜ ﴿٤٤﴾ اِنَّمَٓا اَنْتَ مُنْذِرُ مَنْ يَخْشٰيهَاۜ ﴿٤٥﴾ كَاَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبَثُٓوا اِلَّا عَشِيَّةً اَوْ ضُحٰيهَا ﴿٤٦﴾

---

(40) فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَى: **Cennet yegâne barınaktır (41)**, yâni varacakları yer cennet olacaktır. Orada ebedî kalacaklardır ve derece ve makam bakımından ancak daha önemli ve üstün olan yere gitmek için yerleri değiştirilebilecektir.

Sonra Allah Teâlâ şöyle buyurdu:

Ey Resullerin kâmili! يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ: **Sana kiyâmeti** ve kopmasını **sorarlar.** Hâlbuki kıyâmetin derece ve makamları hiç kimseye bildirmediğimiz gizli işlerdendir. أَيَّانَ مُرْسَاهَا: **Gelip çatması ne zamandır? (42)** Kiyâmetin kopması ne zaman gerçekleşecektir? Bize bunu belirt derler.

فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرَاهَا: **Sen onu nereden bilip bildireceksin (43)**; hangi bilgiyle sen onu kendilerine bildireceksin. Çünkü biz sana onun vaktini bildirmedik. Fakat kıyâmetin kopma işinin gerçekleşeceğini sana vahiyle bildirdik. Sana düşen sana vahyolunanı tebliğ etmendir.

إِلَى رَبِّكَ مُنْتَهَاهَا: Bilakis **O'nun nihâi ilmi** ve vaktini belirleme işi **yalnız Rabbine âittir (44)**; O'nun ilmi dâhilindedir ve ilmi kazâsında da yazılıdır.

إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرُ مَنْ يَخْشَاهَا: **Sen ancak ondan korkanları uyarırsın (45)**; sen kıyâmetin saatini takdir edip belirlemek için değil, kıyâmetin kopmasının vereceği korku ve dehşetten sakınan kimseleri uyarmak için gönderildin.

Sen nasıl kıyâmet saatini takdir edip bilebilirsin? Çünkü bu iş Allâh'ın kendine sakladığı ve kimseye bildirmediği gizli işlerdendir.

Sonra Allah Teâlâ kıyâmet gününü inkâr edenleri korkutmak amacıyla şöyle buyurdu:

كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا: **Kıyâmet gününü** ve koptuğunu açıkça **gördüklerinde** kesin olarak inanırlar ki dünyâ hayâtında لَمْ يَلْبَثُوا إِلاَّ عَشِيَّةً أَوْ ضُحَاهَا:

Sadece bir günün **akşam vakti ya da kuşluk zamanı kadar kaldıklarını sanırlar (46)**; kıyâmet gününün korku ve uzunluğuna nispetle dünyâda kaldıkları zaman dilimini azımsarlar.

Ey affetmeyi çok seven Allâh'ımız! Cehennem ateşinden ve ona yaklaştıran şeylerden sana sığınırız.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Kıyâmetin kopmasına ve ondan sonra sevap/cezâ görme ve cennet/cehennem gibi olayların gerçekleşeceğine gönülden inanan ey Muhammedî! Sana yaraşan, seçilmiş Peygamber (s.a.v.) ve onu tâkip eden seçilmiş ve temizlenmiş değerli insanlar aracılıyla gelen sâlih ameller, râzı olunan güzel huylar ve övülen tutum ve tavırlar cinsinden bildirilen sünnet ve edepleri âhirette karşılığı elde etmek için bu dünyâ hayâtında geliştirip olgunlaştırmandır. Bütün durum ve hallerinde, kıyâmetin kopacağını ve arkasından dehşet verici olayların gerçekleşeceğini hatırlaman gerekir.

Geçici dünyâ hayâtıyla ve fâni süs ve ziynetleriyle aldanmaktan sakınman sana daha uygun düşer. Çünkü dünyâ hayâtının süs ve zînetleri seni aldatır, azdırır, hak yoldan saptırır ve bayağı bir hayâta düşürür.

Dünyâ hayâtının şerlerini tâkip etmemen ve vehmettirdiği hayalleriyle aldanmamam gerekir ki kıyâmet gününde kendileri ve âileleri hüsrâna uğrayan kimseler zümresinden olmayasın. Dikkat edesin ki bu durum apaçık bir hüsrandır.

Allah bizi âhirette emniyet içinde olan, kazançlı çıkan ve müjdeye nâil olanlar zümresinden eylesin ki onlar için orada ne bir korku ve ne de bir üzüntü vardır.

ABESE SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Vahdetin şerefli makâmında karar kılmış ve lâhûtî yüce âlemi vatan edinmiş kimseye âşikardır ki; bu karar kılma ve vatan edinmenin alâmeti vahdeti gerçekleştiren muvahhitte beşerî âlemin gereklerine âit hiçbir etkinin kalmamasıdır. Öyle ki, kendisinden aşağıda bulunanlara karşı kibirlenmez ve kendisinden üstte olanlara karşı da herhangi bir özlem çekmez. Tam tersine, bakış tarzında mutlak olarak ikilik perdesi ve üstünlük ve alçaklık hastalığı yoktur. Bundan dolayı herkes onun bakış açısına göre birdir çünkü Rahmân'ın yaratmasında bir uygunsuzluk görmez. Ancak ibret nazarıyla bakan basîret sâhiplerinin bakış tarzını kaybeden servet ve gaflet ehli bir uyumsuzluk görebilir.

Peygamber (s.a.v.) Mekke ileri gelenleri ve asilzâdelerini îmana davet konusunda büyük bir aşkla uğraşıyordu. Yine bu sebeple, günlerden bir gün, onları îmana ulaştırmak ve dâvetini kabüle teşvik etmek amacıyla her zamanki yumuşak tarzıyla yanlarına oturdu.

Peygamber (s.a.v.) onlarla yumuşak bir tavır içerisinde konuştuğu sırada ağma Ibn Ümmü Mektum (r.a.) çıkıp geldi ve yanında kimler olduğunu bilmeyerek ey Allâh'ın elçisi: 'Allâh'ın sana öğrettiğinden bana da öğret' dedi. Peygamber (s.a.v.) ona iltifat etmedi ve yanındaki Mekke'nin ileri gelenleriyle ilgilenmeye devam etti. Ibn Ümmü Mektüm birkaç defa arzusunu dillendirmeye devam etti. Hatta bu ısrarı üzerine Peygamber (s.a.v.) kızdı ve kaşlarını çatıp yüzünü ekşitti. Mekkeli ileri gelenlerin kendisine tâbi olanların âcizler, körler ve miskinler olmasından dolayı ayıplamalarından endişe duyarak iç dünyâsında olumsuz düşünceler geliştiği sırada Allah Teâlâ kendisini azarlayarak ve tedip ederek şöyle buyurdu:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

عَبَسَ وَتَوَلّٰىۙ ﴿١﴾ اَنْ جَٓاءَهُ الْاَعْمٰىۜ ﴿٢﴾ وَمَا يُدْر۪يكَ لَعَلَّهُ يَزَّكّٰىۙ ﴿٣﴾ اَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرٰىۜ ﴿٤﴾ اَمَّا مَنِ اسْتَغْنٰىۙ ﴿٥﴾ فَاَنْتَ لَهُ تَصَدّٰىۜ ﴿٦﴾

SÛRENİN TEFSİRİ

بِاسْمِ اللّٰهِ: Rahmetinin genişliğinin gereğine uygun olarak dostlarının kalplerine zuhûr eden **Allâh'ın adıyla başlarım.** الرَّحْمَانِ: **Rahmân'dır;** dostlarının mertebesini korur. الرَّحِيمِ: **Rahîm'dir;** çünkü dostları gafletten uyandırır.

Peygamber (s.a.v.) irşat edilmek isteyen عَبَسَ وَتَوَلّٰى أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمٰى: **Âmânın kendisine** irşat edilme amacıyla **gelmesinden** hoşlanmamasından **ötürü yüzünü ekşitti ve çevirdi (1-2);** irşat edilmek isteyen bu kişiden yüz çevirdi ve yüzü hoşnutsuzluğundan dolayı ekşidi. Allah Teâlâ gizli bir yolla sevgili Peygamberi'nin (s.a.v.) bu rızâ gösterilmeyecek yüz çevirme gafletinden dolayı ilâhî gayret ve hamiyetinin üstünlüğünü ortaya çıkarmak için vahyini indirdi. Edep öğretmek ve kınamak maksadıyla sakındırma tarzında Peygamberi'ne (s.a.v.) şöyle buyurdu:

Resûlüm! Onun hâlini ve kalbinde olanı وَمَا يُدْرِيكَ: **Sana kim bildirdi** ve açıkladı! لَعَلَّهُ يَزَّكّٰى: **Belki o temizlenecek (3);** günahlardan arınacak ve kendilerine yöneldiğin ve dâvet etmek istediğin bu bilgisiz ve gaflet içerisinde yaşayanların aksine o, senin yol göstericiliğin ve irşâdınla doğru yolu bulacak.

أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرٰى: **Yahut** bu fakir mürit senin sözünden **öğüt alacak da o öğüt** ve hatırlatma **ona fayda verecek (4)** ve bu vesîleyle Mevlâ'sına yönelecek.

أَمَّا مَنِ اسْتَغْنٰى: Allâh'a **ihtiyaç duymayana** ve malı, serveti ve yönetici olmasıyla büyüklenerek ve kibirlenerek senin hatırlatman ve dâvetinden yüz çevirene **gelince (5),** فَأَنْتَ لَهُ تَصَدّٰى: **Sen ona yöneliyorsun (6);** ona meylediyor ve sevgi ve şefkatle yaklaşıyorsun.

وَمَا عَلَيْكَ اَلَّا يَزَّكّٰىۜ ﴿٧﴾ وَاَمَّا مَنْ جَٓاءَكَ يَسْعٰىۙ ﴿٨﴾ وَهُوَ يَخْشٰىۙ ﴿٩﴾ فَاَنْتَ عَنْهُ تَلَهّٰىۚ
﴿١٠﴾ كَلَّٓا اِنَّهَا تَذْكِرَةٌۚ ﴿١١﴾ فَمَنْ شَٓاءَ ذَكَرَهُۢ ﴿١٢﴾

وَمَا عَلَيْكَ أَلاَّ يَزَّكَّى: **Oysa ki onun temizlenip arınmasından** –günah ve itaatsizlik kirlerinden arınmasından– **sen sorumlu değilsin (7)**; hangi şey seni bu hoş olmayan davranışa itti ki hakkı arayan kişilerden yüz çevirdin ve onlara yönelmedin. Hâlbuki sana düşen mesajımızı insanlara ulaştırmaktı.

وَأَمَّا مَنْ جَاءَكَ يَسْعَى وَهُوَ يَخْشَى فَأَنْتَ عَنْهُ تَلَهَّى: **Fakat** samîmiyetle arınmak ve iyilik ve hidâyete ermek amacıyla **koşarak ve** Allâh'ın gazabından **korkarak** ve sevâbını umarak **sana gelenle de ilgilenmiyorsun (8-10).** Mesajını kabul edip istekli olanları hidâyete ve doğru yola ulaştırmak için gönderildiğin halde başka kişilerle meşgul olup onlarla ilgilenmiyorsun. Sanki sana gelen söz konusu kimseyi küçük görüyor, hâlinin pejmürdeliği ve fakirliğinden dolayı durumuna ve îmanına aldırmıyorsun.

Sonra Allah Teâlâ sevgili Peygamberi'ni (s.a.v.) terbiye etme konusunda aşırıya gitti ve şöyle buyurarak bu söylemini tekit etti:

كَلاَّ إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ: **Hayır** bu davranışından vazgeç ve hidâyet ve kemal erbâbından yüz çevirerek sapkın ehline meyletme! Zîra senin tercih ve seçim hakkın yoktur. Sana düşen mesajı ulaştırmak ve gelecek tehlikelerden sakındırmaktır. **Çünkü** senin dâvetin ve sana inen âyetlerle yaptığın hatırlatmalar Rabbinden gelen ve insanlara ulaştırman gereken **bir öğüttür (11).** فَمَنْ شَاءَ ذَكَرَهُ: Allah Teâlâ'nın kullarından, fakir olsun zengin olsun, Kur'an'dan öğüt almasını **dilediği ondan öğüt alır (12).**

Nasıl bu Kur'an'dan öğüt alınmasın? Çünkü o Allah katından indirilmiştir:

فِي صُحُفٍ مُكَرَّمَةٍ: Bu kitap Allâh katında **mukaddes olan** ve elçilerine indirdiği **sahifelerde (13),** Allah katından elçilerine yollanılmış, derece ve mekan bakımından katında مَرْفُوعَةٍ مُطَهَّرَةٍ: **Yüce makamlara kaldırılmış (14)** Ve Allah katında çok بِأَيْدِي سَفَرَةٍ كِرَامٍ بَرَرَةٍ: **Değerli** ve îman ehline karşı çok cömert, **iyi,** temiz ve makbul **yazıcıların** ....

فِي صُحُفٍ مُكَرَّمَةٍ ﴿١٣﴾ مَرْفُوعَةٍ مُطَهَّرَةٍ ﴿١٤﴾ بِأَيْدِي سَفَرَةٍ ﴿١٥﴾ كِرَامٍ بَرَرَةٍ ﴿١٦﴾
قُتِلَ الْإِنْسَانُ مَا أَكْفَرَهُ ﴿١٧﴾ مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ ﴿١٨﴾ مِنْ نُطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَّرَهُ ﴿١٩﴾ ثُمَّ
السَّبِيلَ يَسَّرَهُ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ ﴿٢١﴾ ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنْشَرَهُ ﴿٢٢﴾ كَلَّا لَمَّا يَقْضِ مَا أَمَرَهُ ﴿٢٣﴾

---

elleriyle yazılmış bir kitaptır **(15-16)**. Bu yazıcılar bu ilâhî büyük nîmet, şefkat ve umûmi merhamet sâyesinde Allâh'ın kullarına karşı iyilik yapan ve Allah ve peygamberleri arasında elçilik eden meleklerdir.

Allah katında kabul edilme şerefinden mahrum edilmiş ve lânetlenmiş قُتِلَ الْإِنْسَانُ مَا أَكْفَرَهُ: **Kahrolası insan! Ne inkarcıdır! (17)**; hangi şey onu haddi aşmaya, her türlü nîmet ve keremi veren Allah'tan yüz çevirmeye ve O'na itaat ve ibâdet etmekten alıkoymaya itmiştir. Hâlbuki o, Allâh Teâlâ'nın kendisine olan cömertliğini bilir, yaratma ve sanatının olağanüstü güzelliklerini îtiraf eder ve Allâh'ın geçmiş iş ve hallerini nefsinde hatırlar.

مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ: **Allah onu neden yarattı? (18);** kudretine göre âdi ve alçak bir şeyden yarattı. مِنْ نُطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَّرَهُ: Bayağı ve habis **bir nutfeden (spermadan) yarattı da ona şekil verdi (19)**; o spermadan vucudunun âza ve organlarını hazırladı ve vucut şeklini de mûtedil ve düzgün olarak yaptı. Fakat o yüz çevirdi, büyüklendi ve nankör oldu!

ثُمَّ السَّبِيلَ يَسَّرَهُ: **Sonra ona** başlangıç ve sonunu belirleyen ve yoktan var eden Rabbine ulaştıran tevhid **yolunu** akıtmak sûretiyle **kolaylaştırdı (20)** ve başlangıç ve sonunu tanısın diye de küllî akıldan yayılan fıtrî aklı tabiatına koydu.

ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ: **Sonra** sınama ve deneme yeri olan dünyâ hayâtından kurtarmak ve Rabbine yaklaştırmak için **onun canını aldı ve** berzah âlemindeki **kabre soktu (21).** ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنْشَرَهُ: **Sonra** kabirden tekrar diriltmeyi ve mahşer yerinde toplamayı **dilediği bir vakitte onu yeniden diriltir (22)** ve lütfu ve adli gereği hayır veya şer olarak yaptıklarına göre hesâbını görür ve karşılığını verir.

كَلَّا: **Hayır!** Yazıklar olsun o kimseye ki Allâh'ın bu büyük nîmet ve keremlerini nasıl unutur ve nankör davranır. لَمَّا يَقْضِ مَا أَمَرَهُ: Hakk'ın

فَلْيَنْظُرِ الْاِنْسَانُ اِلٰى طَعَامِهٖۙ ﴿٢٤﴾ اَنَّا صَبَبْنَا الْمَٓاءَ صَبًّاۙ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ شَقَقْنَا الْاَرْضَ شَقًّاۙ ﴿٢٦﴾
فَاَنْبَتْنَا فٖيهَا حَبًّاۙ ﴿٢٧﴾ وَعِنَبًا وَقَضْبًاۙ ﴿٢٨﴾ وَزَيْتُونًا وَنَخْلًاۙ ﴿٢٩﴾ وَحَدَٓائِقَ غُلْبًاۙ ﴿٣٠﴾ وَفَاكِهَةً
وَاَبًّاۙ ﴿٣١﴾ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْ ﴿٣٢﴾

---

emrettiğini yapmadı (23) ve varlığının gereğini yerine getirmedi. Çünkü hiçbir insan küfür ve nankörlükten, günah işlemek ve düşmanlık yapmaktan uzak kalamaz. Ancak bâzı kimseler kendilerini düzeltip hatâlarını telâfi ederler. Küfre düşme nedeniyle kırdıklarını tevbe ve îmanla düzeltirler. Fakat diğer bâzıları hakka karşı durma ve unutma konusunda o kadar ileriye gitmişlerdir ki bir daha aslâ uyanamazlar. Kısaca:

Nankörlük yapmaya ve unutmaya meyilli yaratılmış فَلْيَنْظُرِ الْاِنْسَانُ اِلٰى طَعَامِهٖ: **İnsan,** bünyesini kuvvetlendirmek ve güçlendirmek için lütuf ve nîmet olarak kendisine verdiğimiz **yemeğine bir baksın! (24).** اَنَّا صَبَبْنَا الْمَٓاءَ صَبًّا: **Biz** büyük keremimiz makâmından insana yiyeceğini sağlamak ve kazancının sebeplerini hazırlamak için nasıl gök yüzünden **su indirdik (25).** Yer yüzüne suyu indirdikten sonra da ثُمَّ شَقَقْنَا الْاَرْضَ شَقًّا: **Yeri göz göz yardık (26).**

فَاَنْبَتْنَا فٖيهَا حَبًّا: İnsanın gıdâsını sağlayacağı çeşitli **ekinler (27),** وَعِنَبًا وَقَضْبًا: Farklı katık ve içecekleri içeren **üzüm bağları,** yenmesi kolay olması için bir çok defa doğranan **sebzeler (28),** وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا: **Zeytin ve hurma ağaçları (29),** وَحَدَٓائِقَ غُلْبًا: Çeşitli ağaç ve meyvelerle dolu **sık ağaçlı bahçeler,** وَفَاكِهَةً وَاَبًّا: Farklı cins ve renkte **meyveler (30)** ve insanın binek ve yemek için kullandığı hayvanlarına yem olsun diye **çayırlar bitirdik (31).**

Kısaca Allah Teâlâ size büyük nîmetler ve önemli keremler verip ihsan etti ki bu nîmet ve keremler مَتَاعًا لَكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْ: **Sizin ve hayvanlarınızın** ihtiyaçlarını gideren **metâ olsunlar (32).** Allah Teâlâ'nın bu nîmetleri size vermesinin yegâne sebebi, nîmeti vereni tanımanız ve …..

فَاِذَا جَٓاءَتِ الصَّٓاخَّةُۘ ﴿٣٣﴾ يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ اَخ۪يهِۙ ﴿٣٤﴾ وَاُمِّه۪ وَاَب۪يهِۙ ﴿٣٥﴾ وَصَاحِبَتِه۪ وَبَن۪يهِۜ
﴿٣٦﴾ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْن۪يهِۜ ﴿٣٧﴾ وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُسْفِرَةٌۙ ﴿٣٨﴾ ضَاحِكَةٌ
مُسْتَبْشِرَةٌۚ ﴿٣٩﴾ وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌۙ ﴿٤٠﴾ تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌۜ ﴿٤١﴾

nîmete karşı şükre sarılmanızdır. Hâlbuki siz nîmeti ve nîmeti vereni inkâr ediyorsunuz. Hatırlayın ki:

فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاخَّةُ: Kulaklarınızı ve işitme duygunuzu rahatsız eden **o rahatsız eden ses geldiğinde (33)** hakîkat ortaya çıkar ve korku artar. Fakat o gün hiç kimseden ne bir yardım ve ne de bir destek gelir.

يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ: Ayrıca o gün **kişi** bir parçası olan **kardeşinden**, merhamet ettiği **annesinden**, yardımına koştuğu ve iftihar ettiği **babasından**, yakınları içerisinde kendisine en sevgili olan **eşinden** ve bütün akrabaları içinde kendisine en değerli olan **çocuklarından kaçar (34-36).**

Bu kaçış ve nefretin sebebi herkesin kendi işiyle meşgul olması ve bir başkasına yönelme imkânı bulamamasıdır.

لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ: **O gün, herkesin** bir başkasının işleriyle uğraşmaya imkân ve önem vermeyecek kadar **kendine yetip artacak bir derdi vardır (37)**; çünkü o kendine bile yetmez.

Niçin böyle olmasın ki?

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُسْفِرَةٌ ضَاحِكَةٌ مُسْتَبْشِرَةٌ: **O gün birtakım yüzler** îman ve irfan nûruyla **parlak,** Rahman'la karşılaşmanın verdiği neşeyle **güleç ve** çeşitli mutluluk ve keremlerin kazanılmasıyla elde edilen derece ve makamların yüceliğiyle **sevinçlidir (38-39).**

وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ: **Yine o gün** diğer bâzı **yüzleri de** küfür, nankörlük ve farklı günah ve isyanlardan kaynaklanan kirler ve tozlar nedeniyle **keder bürümüş (40)** ve yüzleri zulmetin verdiği تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ: **Hüzünden kapkara kesilmiştir (41);** yüzleri aşağılık, zillet ve hüsranla kaplanmıştır.

أُولَٓئِكَ هُمُ الْكَفَرَةُ الْفَجَرَةُ ﴿٤٢﴾

أُولَٓئِكَ: **İşte** ilâhî mesajı kabul etme şerefinden uzak, küfür ve şirk ve çeşitli isyan ve günah kirleriyle kaplı هُمُ الْكَفَرَةُ الْفَجَرَةُ: **Bu kişiler kâfirlerdir, günahkârlardır (42);** ilâhî sınırların gereğine saygı duymayan ve şehvet ve gazap gibi hayvansal kuvvetlere uymakla mârifet ve îman nurunu kaybeden kimselerdir. Çünkü şehvet ve gazap bütün kötülük ve kayıpların kaynağıdır.

Allah bizi ve bütün kullarını bu iki kötülüğün şerrinden korusun.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Hakk'ın vaat ettiği müjdeleri elde etmeyi arzu eden ey kişi! Sana gerekli olan bütün peygamber ve kitapların diliyle ortaya konulan ilâhî müjde ve kazanç çağrısını duymandır. Ayrıca bu kerem sâhibi peygamberlerin yoluna ve her şeyi bilen Allâh'ın kitabında bulunan emir ve nehiylere, mutlak hükümlere ve ibret ve hatırlatmalara uyman gerekmektedir. Bütün bu zikredilenler, ilhâda, inancı bozmaya ve inatlaşmaya sevk eden işlere meyletmekten insanın dış ve içini temizlemekle ilgili konulardır.

Sana yaraşan sapkın ve şaşkınlar gürûhundan uzaklaşmak ve her hâlinde onlara karışmaktan kaçınmaktır. Ki böylece cehennemin derekelerinde ebedî kalacak ve acı veren azâba uğrayacak sapkın ve yalanlayanlar grubuna değil, nîmete kavuşmuş cennetlikler grubuna katılmış olursun.

Sağlam bir kuvvete sâhip ve nîmet ve keremi umûmi olan ey Allâh'ımız! Senden bize nîmet cennetinin derecelerini vermeni ve cehennemin derekelerinden de bizi kurtarmanı isteriz.

TEKVİR SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Yüce Allah'ın her şeye galip gelen celal ve kahrına dair saltanatının nüfuzuyla inkişafa nail olanlardan gizli kalmaz ki: Kendisi dışındaki diğer bütün nefislere mutlak anlamda galebe çalan kıyamet gününün zuhur etmesi ve büyük felaketin vukuu mükemmel ilahi kudretin katında hiç şüphesiz gayet kolay ve basittir. Bu büyük günü ve onda vaat edilen işleri özellikle ilâhî vahiy geldikten sonra inkâr edip imkânsız gören kimse ancak aklı muktezasınca ve kibirlenerekten inkâr etmektedir. Hâsılı ayetlerin aşikâre ortaya çıkmasından ve apaçık delillerin parlamasından sonra inkâr edenin inkârı ancak alışkanlığının yanı sıra küfür ve sapkınlığın en kuvvetli sebeplerinden olan hayal ve vehminin süslü ve güzel göstermesinden kaynaklanmaktadır. Her kim ki bu iki kuvvenin büyüsünden kurtulup aldatmacalarından ve kötülüklerinden kurtuluşa ererse muhakkak ki, her türlü eksiklikten münezzeh olan Hak Teâlâ'nın bu surede yemin ettikten sonra kesin bir şekilde belirleyerek ve tafsilatıyla açıklayarak haber verdiği şeylerin tamamının vuku bulacağından her hangi bir tereddüt ve şüpheye kapılmaksızın emin olur:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ﴿١﴾ وَاِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ ﴿٢﴾ وَاِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ ﴿٣﴾
وَاِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ ﴿٤﴾ وَاِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ ﴿٥﴾

SÛRENİN TEFSİRİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ: Hem bu dünyada ve hem de ahiret hayatında bütün kemâlâtıyla tecelli eden yüce **Allah'ın adıyla ki, O,** bu dünyada gölgelerini bütünüyle eşya üzerine yayması ve genişletmesi sebebiyle **Rahmândır ve** yine O, ahiret hayatında da istisnasız her şeyi kendisinden başladığı şeye kabzetmesi sebebiyle de **Rahîm'dir.**

اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ: **Güneş katlanıp dürüldüğünde. (1)** Yani kıyamet kopup da zât-ı ehadiyyet güneşi amâ'da saklı olduğu yerden parıldadığında ve lâhûtiyet âlemi nâsutiyet âlemine galip geldiğinde, mutlak ilâhî vücûddan yansıyan ve mutlak gölgelerin ve akislerin safhaları üzere yayılan izafi vücûd dürülür. Bu izafi vücûd öyle bir katlanır, sarmalanır ki Hak olan hakikat güneşi zuhur ettiğinde onun için hiçbir eser kalmaz.

وَاِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ: **Yıldızlar (kararıp) döküldüğünde. (2)** Yani o kıyamet vaktinde, mutlak olarak itibârî ve yokluğa dair olan izafet ve nispetlerin durumlarından hâsıl olan hüviyet yıldızları ve mahiyet heykelleri yok olup sona erdiğinde. Öyle ki, Hak olan ilâhî zâtî hüviyet zuhur ettiğinde onlar için ortada hiçbir şekil ve eser kalmaz.

وَاِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ: **Dağlar (sallanıp) yürütüldüğünde. (3)** Yani taayyünler âleminde vaki olan cins ve tür dağları yerlerinden savrulup kökünden sökülerek yürütüldüğünde.

وَاِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ: **Gebe develer salıverildiğinde. (4)** Yani, kendilerini kabul edebilen ve sel olup akmalarına layık olan istîdât arazileri üzerine bolca taşan marifet ve hakikat yağmurlarını yağdıran bulutlar, imtihan dünyasının sona ermesiyle mahallerinin çökmesinden ve kabiliyetlerinin yok olmasından dolayı terk edilip salıverildiğinde.

وَاِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ: **Vahşi hayvanlar bir araya toplandığında. (5)** Yani vahşi, kibirlenerek direnen, yalnız başına kalmış, kederli, tabiat

وَاِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ ﴿٦﴾ وَاِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ ﴿٧﴾ وَاِذَا الْمَوْؤُدَةُ سُئِلَتْ ﴿٨﴾ بِاَيِّ
ذَنْبٍ قُتِلَتْ ﴿٩﴾ وَاِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ ﴿١٠﴾ وَاِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ ﴿١١﴾

çölünde ve çorak heyûlâ arazisinde kaybolmuş nefisler, kendisinden ortaya çıkıp yayıldığı şeyde toplandığında.

وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ: **Denizler kaynatıldığında. (6)** Yani vücûdun oluş ve itibârlarından gayb ve şehâdete, dünya ve ukbaya dâir olarak zahiren ve batınen hâsıl olan denizler bir araya toplanıp, doldurulup tekleştirildiğinde. Dolayısıyla vücûd denizi her hangi bir sahili olmayan tek, coşkun bir deniz haline getirildiğinde.

وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ: **Ruhlar birleştirildiğinde. (7)** Yani ilahi emir âleminden hayalî heykeller üzerine taşıp akan ruhlar o gün, ilâhî isim ve sıfatlardan lâhûtî sebeplerden ibaret olan aslî kaynaklarına yaklaştırılıp birleştirildiğinde.

وَإِذَا الْمَوْءُودَةُ سُئِلَتْ: **Diri diri toprağa gömülen kıza sorulduğunda, (8)** Yani ezelî, ebedî hayatla muttasıf olmalarına rağmen tabiat ve erkân arazilerine gömülüp tevdi edilmiş olan, henüz el değmemiş haldeki ilâhî mana ve marifetlere bu toprak parçalarının sakinleri ve bu haremde tutulan güzel kadınlar tarafından sorulduğunda.

بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ: "Tabiat ve istîdât arazilerine gelmelerine rağmen **hangi günahtan,** suçtan **dolayı öldürüldü,** terk edilip gömüldü?" **diye** sorulduğunda. **(9)** Hâlbuki onlar birçok çeşit hayrâtı kesp etmek ve yine farklı birçok saadet ve kerameti elde etmek için yaratılmış ve hayat verilmişlerdi.

وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ: **Defterler açıldığında. (10)** Yani, dalâlet ve gaflet ehlinden sâdır olan bütün hallerin kendisinde dürülüp saklandığı, bütün umut ve emelleri kapsayan, amelleri tafsilatıyla gösteren defterler ehlinin önüne yayılıp açıldığında.

وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ: **Gökyüzü sıyrılıp alındığında. (11)** Yani, zuhur ve nüzûl oluşları üzerine tecelli eden ilâhî isim ve sıfatlar seması dürülerek bu zuhûra dair oluşlardan gizlilik ve bâtına dâir oluşlara doğru çekilip alındığında.

وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ ﴿١٢﴾ وَإِذَا الْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ ﴿١٣﴾ عَلِمَتْ نَفْسٌ مَا أَحْضَرَتْ ﴿١٤﴾
فَلَا أُقْسِمُ بِالْخُنَّسِ ﴿١٥﴾ الْجَوَارِ الْكُنَّسِ ﴿١٦﴾

وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ: Âtıl, fâsit görüşleri ile bâtıl hüviyetlerine tabi olmaları hasebiyle cehalet çöllerinde yitip kaybolan dalalet ve gaflet ehli için hazırlanmış olan **cehennem kızıştırıldığında. (12)** Yani cehennem, bu gaflet ehlinin imtihan dünyasında sahip oldukları öfke ve şehvet ateşleriyle tutuşturulup kor haline getirildiğinde.

وَإِذَا الْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ: **Ve** mutlak manada bütün haramlara karşı takva ile ve kendilerinin kemali ve irşadıyla alakalı olarak ilahi kitaplarda varit olan tüm ahkâm ile emir ve yasakların gereklerine sıkı sıkıya yapışmakla muttasıf olan vuslat ve inayet erbabı için hazırlanmış olan **cennet** kendilerine **yaklaştırıldığında.** Yani Hak Teâlâ cihetinden kendilerine vaat edilen her şeyi elde edinceye kadar cennet vuslat ve inayet erbabına yakınlaştırılıp bitiştirildiğinde. **(13)**

عَلِمَتْ نَفْسٌ مَا أَحْضَرَتْ: **Herkes neler getirmiş olduğunu bilir. (14)** İşte o zaman, marifet ve tevhit hikmeti için hüviyet heykellerine tevdi edilmiş olan nefislerden her bir nefis hesaba çekildiğinde kendisine emredilen işlerden neleri getirip hazır ettiğini bilir. Ta ki onlarla, onların gereğince karşılık verilsin.

Her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah, kıyamet hallerini ve korkularını bu şekilde saydıktan sonra kıyametin vukuuna delalet eden şeye tekit ve mübalağa yoluyla işaret etti ve şöyle buyurdu:

فَلَا أُقْسِمُ بِالْخُنَّسِ: **Hayır!** Bütün bu zikredilenleri ispat için yemin etmeye gerek yok. Zîra bütün bunlar mutlak galip gelen ilahi kudret yanında gayet kolay ve âşikârdır. Bilakis **bir kaybolup bir etrafı aydınlatan yıldızlara andolsun.(15)** Bilakis Ben, nasûtiyete dair lekelerden arınmış olan ve kıyamet kopmadan önce meşrebinin saflığı ve mizacının temizliği sebebiyle lâhûtiyet âlemi ve en büyük rahmet mertebesine yönelen nefisler üzerine yemin ediyorum.

الْجَوَارِي الْكُنَّسِ: **O akıp giden yıldızlara** andolsun. **(16)** Yani yine aynı şekilde Ben, Allah'a coşkuyla uçup giden, O'nun Zât güneşi ve izzet kubbeleri altında gizli olan cezbe ehli nefisler üzerine yemin ……..

وَالَّيْلِ اِذَا عَسْعَسَۙ ﴿١٧﴾ وَالصُّبْحِ اِذَا تَنَفَّسَۙ ﴿١٨﴾ اِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍۙ ﴿١٩﴾ ذِى قُوَّةٍ عِنْدَ ذِى الْعَرْشِ مَكِينٍۙ ﴿٢٠﴾ مُطَاعٍ ثَمَّ اَمِينٍۜ ﴿٢١﴾ وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍۚ ﴿٢٢﴾

---

ediyorum. Öyle ki onları her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah'tan başka kimse tanımaz.

وَاللَّيْلِ إِذَا عَسْعَسَ: **Kararmaya yüz tuttuğunda geceye andolsun,** yani zahir batın her şey kendisinde gizleninceye kadar karanlığı yönelip şiddetlendiğinde ilahî amâ âleminin hakkı için. **(17)**

وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ: **Nefeslenmeye,** ağarmaya **başladığı an sabaha andolsun ki,** yani bu ilahi amâ aleminden yansıyan açık, âşikâr âlem aydınlanıp, fenadan da fena bulmuş olan ve bekaya dâir serin sulara şiddetli susuzluk çeken fenâ ehli üzerine ışıklarını saçtığında ki, **(18)**

إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ: **Kuşkusuz o Kur'an, değerli bir elçinin sözüdür.** Yani her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah bütün bu azametli şeylere Kur'an'ın, yüce Allah katından gönderilen bir elçinin, keramet ve emanetle muttasıf olan yani Cibrîl diye isimlendirilen külli aklın sözü olduğunu beyan etmek üzere yemin etmiştir.**(19)**

ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ: **O** şerefli **elçi güçlüdür** ilahi vahyi taşımada galiptir, bütün zuhur yerlerine dâir olan arşları kuşatan büyük **arş'ın Sahibinin yanında çok itibarlıdır.** O'nun yanında şerefli, yüce bir yer ve mertebe sahibidir. **(20)**

مُطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ: **Orada,** yani isim ve sıfatlar âleminde **ona itaat edilir, güvenilir.** Zîrâ bütün idrak yetileri ve kuvveler, sonsuz ilâhî ilim ve yüce Allah'ın kaza levhi mertebesi olan külli akla itaat edicidirler. Yine bu şerefli elçi, yüce Allah'ın muvaffakiyet vermesiyle ilâhî vahyi çok iyi muhafaza edendir. Öyle ki yüce Allah'ın emir ve yasaklarından hiçbir şey bu şerefli elçinin muhafazasından hariç tutulamaz. **(21)**

وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ: Her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah yine aynı şekilde üzerine yemin edilen bütün bu şeylerle ancak şuna yemin etmiştir: Kendisine bu ilahi vahiy inen **arkadaşınız da,** yani Muhammed (s) de **mecnun değildir,** ancak ve ancak bu apaçık kitaptan emindir. **(22)** Sizin zannettiğiniz gibi onun (s) kuvvelerinin ve

وَلَقَدْ رَاٰهُ بِالْاُفُقِ الْمُبِينِۚ ﴿٢٣﴾ وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍۚ ﴿٢٤﴾ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيمٍۚ ﴿٢٥﴾

---

idrak yetilerinin dengesi bozulmamıştır. Çünkü sizin ona (s) nispet ettiğiniz bu zannınız onun (s) mertebesi karşısında hayli aşağılık kompleksine kapılmanızdan ve yine onun (s) konumu hakkında gayet cahil olmanızdan kaynaklanmaktadır. Yoksa o (s), idrak bakımından en yüksek mertebededir.

وَلَقَدْ رَآهُ بِالْأُفُقِ الْمُبِينِ: Nasıl olur da o (s), idrak ve marifet mertebelerinin en yükseğinde olmaz. **Andolsun ki onu** yani küllî akıldan ibaret olan Cebrail'i (a), sonsuz ilahî ilim ve kaza levhi mertebesinden ibaret olan **apaçık ufukta gördü,** bildi ve tanıdı. **(23)**

وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ: **O,** yani Hz. Muhammed (s) **gayb hakkında,** yani Hak Teâlâ'nın kendisini muttali kıldığı, mutlak manada mâsivâya iltifat etmekten zahiri ve batını saflaştırmaya, sırrı ve kalbi de arındırmaya taalluk eden marifet, hakikat, remiz ve işaretler hakkında **cimri de değildir.** Özellikle de Hak Teâlâ Subhânehû tebliğ edilip yayılmasını emrettikten sonra o (s) bütün bunlar hususunda eli sıkı, cimri değildir. Yine o (s), ilahî vahiy ve ilhamın muktezasınca hakkında konuştuğu gaybî bilgiler hakkında da her hangi bir kimsenin itham edebileceği şekilde töhmet ya da zan altında da değildir. Ya da her hangi bir kimsenin onun (s) yüce şanına, yüksek konum ve değerine imkânsız bir iftirayı nispet etmesi sebebiyle de bu mertebelerinden ayrılıp uzaklaşan değildir. **(24)**

وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ: **O,** yani Hz. Muhammed'e (s) inen ve onun (s) dilinden sadır olan Kur'an da **kovulmuş bir şeytanın sözü değildir.** Yani bu Kur'an, cehalet ve gaflet vadileriyle inat ve münakaşa çukurlarında sağa sola koşuşturan dalâlet ve sapkınlık ehlinin zannettiği gibi vehim ve hayal şeytanlarından neşet eden bir kehanet ya da bir şiir değildir. **(25)**

Kur'an-ı Kerim'in şânının büyüklüğü, konumunun ve kadrinin yüceliği bu şekilde apaçık ortaya çıkıp parıldadığında:

فَاَيْنَ تَذْهَبُونَ ﴿٢٦﴾ اِنْ هُوَ اِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٢٧﴾ لِمَنْ شَٓاءَ مِنْكُمْ اَنْ يَسْتَقِيمَ ﴿٢٨﴾ وَمَا
تَشَٓاؤُنَ اِلَّٓا اَنْ يَشَٓاءَ اللّٰهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٩﴾

فَأَيْنَ تَذْهَبُونَ: **Hâl böyle iken, siz nereye gidiyorsunuz?** Ey kendileri sapkın olduğu gibi başkalarını da saptıranlar! İlâhî adalet caddesinden siz nereye sapıp gidiyorsunuz? **(26)**

إِنْ هُوَ إِلاَّ ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ: **O,** yani bu büyük Kur'an **âlemler için,** yani irşat olunma ve kemale erme kabiliyeti ile nasihat alma fıtratı üzere yaratılanların tamamı için **öğütten,** büyük bir nasihatten **başka bir şey değildir, (27)**

لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ: **İçinizden doğru yola gitmek isteyenler için.** Yani o Kur'an yine sizden ilâhî adalet yolu üzere, onun irşat ve hidayetinden öğüt ve nasihat alarak istikameti kastedenler için bir nasihat ve uyarıdır. **(28)**

وَمَا تَشَاءُونَ إِلاَّ أَنْ يَشَاءَ اللّٰهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ: Bu bâbdaki nihâi nokta şudur ki; **Âlemlerin Rabbi olan Allah** sizin hidayete ermenizi ve Kendi katından bir inayet ve lütufla istikamet ve hak yolda muvaffak kılmayı **dilemeyince, siz dileyemezsiniz,** kendi nefsiniz için hidayet ve hak yolunu seçemezsiniz. Çünkü bütün fiilleriniz ancak ve ancak yüce Allah'a dayanmaktadır, aslî olarak O'ndan sudur etmektedir. Çünkü her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah âlemlerin Rabbidir. Vücûdda O'ndan başka Mürebbî ve müşahede âleminde de O'ndan başka Müdebbir aslâ yoktur. O'nun (c) terbiyesinin ve kemale erdirmesinin muktezası da, kullarını irşat etmesi ve onları kendilerine en uygun olan ve hallerine de en çok lâyık olan şeye muvaffak kılmasıdır. **(29)**

Ey yüce Mevlâmız! Lütfunla ve cömertliğinle bizi sevdiğin ve razı olduğun şeye muvaffak kıl.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey, Hak Teâlâ'nın en uygun ve en lâyık vechiyle muvaffakiyet ve terbiyesine talip olan kul! Sana bütün iş, fiil ve hallerinin hepsini yüce Allah'ın sonsuz iradesine havale etmen gerekir. Ve yine bütün bunları, senden her hangi bir seçim ve muhayyerlik, külli ya da cüzi irade vehmi söz konusu olmaksızın isteyerek ve rağbet ederek her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah'a teslim etmen gerekir. Çünkü işlerde senin için hiçbir şey yoktur. Bilakis cârî olan bütün işler yüce Allah'ındır ve O'nun kaza ve kaderinin gereğincedir. Senin için ancak kazadan senin üzerinde cereyan eden her şeye teslimiyet ve rızadan başka bir şey yoktur.

Dünya hayatıyla aldanmaktan sakın ha sakın. Dünyadan ve onun içindeki insanı çokça aldatan, ona çok tuzaklar kuran süslerden şiddetle kaçın. Çünkü bu dünya hayatı inat ve ibret alma diyarıdır, sürekli ikamet edilen ve karar kılınan bir menzil değil. Akıllı, zeki olan kimseye lâyık olan dünya hayatına, rıza ve ihtiyar yoluyla değil de sadece zaruret ve mecburiyet vechiyle yerleşmektir.

Yüce Allah bizi alçak dünyanın ve içindeki her şeyin batıl olduğunu, karar kılmayıp sabit olmadığını fark edenlerden eylesin.

İNFİTAR SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Yüce ilahî kudretin eseri üzerinde parıldayan ve her türlü eksiklikten münezzeh olan Hak Teâlâ'nın zâtı îtibarıyla bütün yaratıklarından ve zuhur yerlerinden müstağnî oluşu hakikatinde inkişaf eden kimselerden gizli kalmaz ki: Zâhir ve bâtına, gayb ve şehadete dair her şey ancak ve ancak O'nun sapa sağlam kelimesinin ve aslâ değişmeyen kazasının hükmü altındadır. İrade ve ihtiyar bakımından bütün bu şeylerde tasarruf mutlak manada O'na aittir, onları dilediği gibi değiştirir. Fakat bütün bunlar vakitlerle rehin alınmıştır ve öncesinde yüce Allah'ın katında takdir edilmiş olan işaretler vardır. İşte yüce Allah'ın bu surede yemin ettikten sonra zikrettikleri bu alametlerdendir:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اِذَا السَّمَٓاءُ انْفَطَرَتْۙ ﴿١﴾ وَاِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْۙ ﴿٢﴾ وَاِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْۙ ﴿٣﴾
وَاِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْۙ ﴿٤﴾ عَلِمَتْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ وَاَخَّرَتْؕ ﴿٥﴾

SÛRENİN TEFSİRİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ: Mutlak galip olan kudreti hasebince zahir ve batın her şeye galip gelen yüce **Allah'ın adıyla ki, O,** bütün zuhur yerlerine izafi vücudları vermesiyle **Rahmândır ve** yine O, zâtî vahdet bütün saflığıyla zuhur ettiğinde bütün bu zuhur yerlerinden izafi vücudları çekip alması sebebiyle de **Rahîm'dir.**

إِذَا السَّمَاءُ انفَطَرَتْ : İlahi isim ve sıfatlardan tesir alan ulvî alemler olarak tabir olunan **sema yarıldığı vakit.** Yani yarılıp parçalanarak ilahi isim ve sıfatlardan etkilenme ve istimdat kabiliyeti kalmadığında. **(1)**

وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انتَثَرَتْ: Kendilerinde hüviyetlerin belirginleştiği ve heykeller ve mahiyetler şeklinde çoğalan **yıldızlar döküldüğü,** parça parça bir hal alıp şekilleri ve görünümleri yok olduğu **vakit. (2)**

وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ: Vücud denizinde peş peşe gelip üst üste yığılan dalgalardan meydana gelen ve her biri; gayb-şehadet, dünya-ahiret ve bunların dışındaki âlemler gibi adede gelmeyen, sayılamayan farklı sıfatlarla muttasıf olan **denizler bir birine katıldığı,** yani dolup taştığı, bir birine açılıp karıştığı ve dalgaların sûretleri yükseldiği ve en nihayet külle bitişip de ezelde ve ebede olduğu gibi tek, yegâne deniz olduğu **vakit. (3)**

وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ: İçinde nâsûtiyet aleminin emarelerinden hiçbir şey kalmamış olan silinip kazınmış, altı üstüne getirilmiş **kabirlerin içi dışına getirildiği,** değiştirilerek saçılıp dağıtıldığı ve lâhûtiyyet âlemine dair olarak içinde barındırdığı, içinde dürülü olan hissesi ortaya çıkarıldığı **vakit. (4)**

عَلِمَتْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ: İşte o an **herkes** ibret ve imtihan aleminden sâlih ameller ile güzel ahlak ve tavırlardan **neyi önünden …**

يَٓا اَيُّهَا الْاِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَر۪يمِۙ ﴿٦﴾ اَلَّذ۪ي خَلَقَكَ فَسَوّٰيكَ فَعَدَلَكَۙ ﴿٧﴾ ف۪ٓي
اَيِّ صُورَةٍ مَا شَٓاءَ رَكَّبَكَۜ ﴿٨﴾

gönderdiğini ve yine dünya hayatında iken bunlardan **neyi geri bıraktığını,** terk edip ihmal ettiğini **bilir. (5)**

Sonra, her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah, Rahman suretinde şekillendirilmiş olan insan mazharına tevhit ve irfan fıtratı üzere yaratılmış olmasına rağmen kendisine ârız olan gaflet ve unutkanlıktan dolayı onu kınayaraktan ve mahcup ederekten açıkça nidâ etti ve şöyle buyurdu:

يَاأَيُّهَا الْإِنسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ: **Ey,** her türlü nimet ve ihsan ile kendisine lütufta bulunulmuş **insan! İhsanı bol Rabb'ine karşı seni aldatan nedir?** Yani seni, sonsuz cömert olan Rabbine karşı inkâra mecbur edecek derecede seni aldatan ve sana tuzak kuran şey nedir? **(6)**

الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ: **O Allah ki seni yarattı,** seni örneksiz yarattı ve sana en güzel surette şekil verdi, **seni düzgün yapılı kılıp ölçülü bir biçim verdi.** Yani senin bütün azalarını ve organlarını mutlak ayıp ve kusurlardan sâlim olarak şekillendirdi. Yine seni mutedil mizaçlı, uzuvları bir biriyle uyumlu, ölçülü, iskeleti düzgün ve sağlam olarak yarattı.**(7)**

فِي أَيِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ رَكَّبَكَ: Hâsılı **seni dilediği her hangi bir şekilde parçalardan oluşturdu.** Yani seni irade ve dilemesinin taalluk ettiği, dilediği her hangi bir eşsiz, olağanüstü ve bütün hayvanların suretlerinden seçkin bir surette oluşturdu. Kısaca senin suretini bütün zuhur yerlerine dair olan sûretler arasından seçti ve seni bu seçtiği suret üzere oluşturdu. **(8)**

Yüce Allah sırrını mukaddes kılsın, Fudayl b. Iyaz'a denildi ki: "Yüce Allah kıyamet gününde seni tekrar diriltip huzurunda kıyama durdursa ve sana 'Ey Fudayl! Sonsuz ihsan sahibi Rabbine karşı seni aldatan nedir? Dese sen ne dersin?!"

Fudayl b. Iyaz (k) şöyle cevap verdi: "Beni Senin sarkmış olan perdelerin aldattı" derim.

Yahya b. Muaz (k) da şöyle dedi: "Şayet Yüce Allah kıyamet gününde beni huzurunda kıyama durdurup: "Ey Yahya! Benim ....

كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالدِّينِ ﴿٩﴾ وَاِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ ﴿١٠﴾ كِرَامًا كَاتِبِينَ ﴿١١﴾ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ ﴿١٢﴾

hakkımda seni aldatan nedir? Diye sorsa derim ki: "Senin bana geçmişte ve az önce yaptığın iyilikler beni aldattı".

Ebu Bekir el Verrak (k) da şöyle dedi: "Şayet bana 'Kerîm olan Rabbine karşı seni aldatan nedir?" diye sorsa ben de: "Sonsuz ihsân sahibi olan Rabbimin cömertliği beni aldattı" derim.

Ben hakîr, fakîr, fukarânın hizmetçisi ve ayaklarının toprağı da şayet Rabbim bana: "Kerîm olan Rabbine karşı seni aldatan nedir? Diye sorsa ben de derim ki: "Bana olan teminatın, benim işitmem, görmem ve bütün his ve kuvvelerim olman beni aldattı ya Rabbî!

Sonra her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah şöyle buyurdu:

كَلاَّ بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالدِّينِ: Yüce Allah insanı yalan özürler beyan etmek suretiyle aldanmaya ve gaflete düşmekten caydıraraktan şöyle buyurdu: **Hayır hayır,** ey haddi aşan müfterîler! **Siz dini yalanlıyorsunuz.** Yine siz amellerinizle güzel ve kötü ahlakınıza terettüp eden karşılığı yalanlıyorsunuz. Bu sebeple de size ödünç olarak verilen hayatta aldandınız ve şiddetli inkâr ve ısrar ile çok kudretli ve bilgili olan yüce Allah'a aldırış etmeksizin ve O'ndan korkmaksızın yapmış olduğunuz bu fasit ve kötü fiilleri işlediniz. **(9)**

وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ: **Oysa üzerinizde** Hak Teâlâ cihetinden **koruyucular,** gözetleyici melekler **var.** Sizden sâdır olan amellerinizi bütün tafsilâtıyla muhafaza ederler. **(10)**

كِرَامًا كَاتِبِينَ: Amellerinizi muhafaza bakımından çok **değerli,** güvenilir **yazıcılar** var. Bütün bunları amel defterlerinize yazıp ispat eden değerli, güvenilir yazıcılar olmaları bakımından onlar amellerinizden asla eksiltmezler ve de artırmazlar. **(11)**

يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ: **Onlar, siz her ne yaparsanız bilirler.** Yaptığınız bütün her şeyi bilirler ve hesap vaktinde size bütün bu yaptıklarınızı ikrar ettirirler, sonra da amelleriniz gereğince size karşılıklarını verirler.**(12)**

إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿١٣﴾ وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ﴿١٤﴾ يَصْلَوْنَهَا يَوْمَ الدِّينِ ﴿١٥﴾
وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ ﴿١٦﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الدِّينِ ﴿١٧﴾ ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ
الدِّينِ ﴿١٨﴾ يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ ﴿١٩﴾

إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ: **Kuşkusuz iyiler,** yüce Allah katında temize çıkmış olup kabul gören iyi insanlar **nimet,** sürekli bir mutluluk ve büyük bir muvaffakiyet **içindedirler. (13)**

وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ: **Kötüler de,** haddi aşan müfterîler de kendilerine çok acıklı bir azap ile azap eden **cehennemdedirler. (14)**

يَصْلَوْنَهَا يَوْمَ الدِّينِ: **Din** ve ceza **günü** hesaba çekildikten sonra **oraya girecekler,** dahil olacaklar. **(15)**

وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ: **Onlar o cehennemin gözünden kaçamazlar.** Aslâ oradan ayrılmazlar, aslâ yerleri değişmez. Orada ebediyen kalırlar. **(16)**

Sonra bu ceza günü saygınlığını, şiddetini artırmak ve yüceltmek için korkutma yoluyla hitabı işitenler tarafından bilinmez, müphem gösterilir:

وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الدِّينِ: Ey gururlanan insan! Sen **ceza gününün ne olduğunu,** onun durumunu, kuvvetini ve korkusunu **sen idrak eder misin** ve bilir misin? **(17)**

ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الدِّينِ: Ey gururlu insan! **Evet, sen bilir misin nedir acaba o ceza günü?** Orada senin üzerinde cereyan edecek olan zorlukları, korkuları, birçok çeşit hüzün ve kaygıları sen bilir misin?**(18)**

Hâsılı o gün hangi gündür? Bilir misin?

يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ: **O gün, hiç kimsenin başkası için,** hiçbir yakın dostun kendi yakın dostu için yada her hangi bir arkadaşın kendi arkadaşı için **bir şey yapamadığı,** müstehak olduğu cezadan ve aleyhine verilen hükümden her hangi bir şeyi onun üzerinden kaldırıp defedemediği **gündür.** Bilakis o gün her nefis, korku ve hüznünün şiddetinden dolayı başka her hangi bir kimseye bakmaksızın kesp ettiği şeyin rehinidir ve irtikap ettiği şeyle meşguldür. **O gün**

iş, yani kulların bütün yapıp etmeleri ve üzerlerinde cereyan eden sevap ve cezanın hepsi **yalnız Allah'ındır,** O'na mahsustur, O'nun dilemesinin vekaletindedir ve bütünüyle O'nun iradesine havale edilmiştir. Yüce Allah dilediğini yapar, sonsuz lütuf ve adalet üzere dilediğine hükmeder ve O (c) fiilinden sorulmaz. O (c), hakîm ve hamîddir. **(19)**

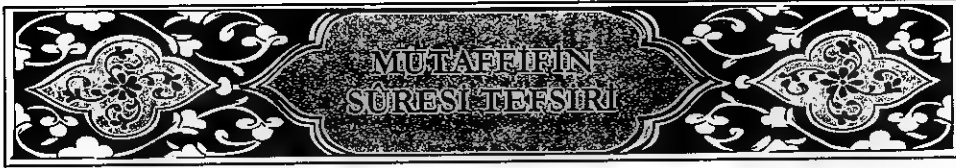
Ey Mevlâmız! Sana lâyık olan şeyi bize yap.

SURENİN HÂTİMESİ

Ey, ceza gününde Hak Teâlâ'nın lütuf ve ihsanını gözleyen kul! Sana, bu dünya hayatındaki yaratılışına ait işlerini bütünüyle yüce Allah'a havale etmen ve her halde O'nun (c) huzurunda bulunman gerekir. Yine sana, ödünç olarak verilen bu dünya hayatın süresince peş peşe gelen devirler hasebince üzerine gelen bütün haller ve oluşlarda nasutiyyetinin gereklerinden soyunman gerekir.

Bu çok tuzak kuran ve aldatıp ihanet eden dünyanın tuzak ve aldatmacalarından sakın ha sakın. İbret ve basiret ehliysen bu diyarın ehlinden ibret al ve bu dünyanın üzerinden atlayıp geç. Çünkü bu dünya karar diyarı değildir. Bilakis ibret ve imtihan menzilidir. Ey basiret sahipleri! İbret alınız.

MUTAFFİFÎN SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

İlâhî adalet caddesine iyice yerleşen ve azim ve himmet ayağını zati vahdet denizinin kaynağına ulaştıran gerçek istikamet yoluna iyiden iyiye yerleştirenlerden gizli kalmaz ki: İlahi insaf ve adaletin gereklerinden uzaklaşıp ayrılmak, muhakkak ki behimi kuvvelerin azgınlığı ile nefs-i emarenin şeytanlarının nefs-i mutmainnenin ordularını istila etmesinden ve mümkün varlığın levazımının ve bir çok çeşit hüsran ve başarısızlığı miras bırakan tabiata dair müştemilatın gereklerinin galip gelmesinden kaynaklanır.

Şüphe yok ki bu yerilen hasletlerin filizlenmesi, arzu ve isteklere tabi olmaktan ve dünyanın süslerine itimat etmekten kaynaklanır. Zikredilen şu şey bu yerilen hasletler cümlesindendir: Müslümanlar arasında eşitliğe ve adalete ihtimam göstermeyi ve itidali muhafaza etmek için konulmuş olan ölçü ve tartıda hile yapıp eksik ölçüp tartmak. Her kim ki bu eşitlik ve adaletten aşırılıkla, haddi aşmakla uzaklaşır elbette ki yüce Allah'ın ismiyle yemin ederek buyurduğu gibi ebedi olarak "vay haline!" hitabına ve sürekli bir helâk olmaya müstehak olur:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَيْلٌ لِلْمُطَفِّف۪ينَۙ ﴿١﴾ ....

SÛRENİN TEFSİRİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ: En mükemmel, sapa sağlam bir suret ve adalet üzere istiva eden yüce **Allah'ın adıyla ki, O,** sapa sağlam, dosdoğru ölçüyü vazetmek suretiyle genel olarak bütün kullarına **Rahmândır ve** yine O, kullarından seçkinlerini de sırat-ı müstakime eriştirmesi sebebiyle de **Rahîm'dir.**

وَيْلٌ لِلْمُطَفِّف۪ينَ: **Eksik ölçüp tartanların,** ölçüyü ve tartıyı eksilterek insanların haklarını azaltan o hilekârların **vay haline!** Onlar için büyük bir keder ve çok şiddetli bir azap vardır. Yüce Allah bu kimseleri "mutaffifîn" diye isimlendirdi. Çünkü onlar insanların haklarını, mallarını eksilterek, bayağılaştırarak kıymetini düşürme ve değer kaybettirme yoluyla çalarlar. Bu ise yerilen fiillerin en düşüğü, en alçakça ve en kötü olanıdır.**(1)**

Sâlat ve selamlar üzerine olsun bir hadis-i şeriflerinde Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "Bir kavim ahdini bozarsa muhakkak ki yüce Allah onlara düşmanlarını musallat eder. Allah'ın (c) indirdiğinin dışında bir şeyle hükmederlerse aralarında fakirliği yayar. Bir kavim içerisinde fuhşiyât yayılırsa yüce Allah da o kavim içerisinde elbette ölümü çoğaltır. Eksik ölçüp tarttıklarında ise muhakkak onlara nebatât verilmez ve kıtlık üzere kalırlar. Zekâtı vermeyi reddettiklerinde de yüce Allah onlara yağmur vermez."[18] İşte bu kimseler:

---

[18] İbn Mace bu hadisi şu lafızla rivayet etmiştir: "Abdullah İbn Ömer şöyle rivayet etmiştir: Rasulullah (s) bize yöneldi ve şöyle buyurdu: Ey muhacirler topluluğu! Beş şey vardır ki başınıza gelip onlarla imtihan edildiğinizde, onlara yetişmemeniz için Allah'a sığınırım. Bir toplumda açıktan açığa fuhuş işlenip yayıldığı zaman, mutlaka onlardan öncekilerde bulunmayan veba ve şiddetli ağrılar gibi hastalıklar onlar arasında yayılacak. Ölçü ve tartıya dikkat etmeyip eksik ölçüp tarttıkları takdirde mutlaka kıtlık, geçim sıkıntısı ve devlet yetkililerin zulmüyle baş başa bırakılacaklardır. Mallarının zekâtını vermedikleri müddetçe, mutlaka üzerlerine gökten yağmur yağdırılmayacaktır. Hayvanlar olmasaydı hiç yağmur yağdırılmazdı. Allah'a ve Peygambere verdikleri sözü bozdukları takdirde mutlaka düşmanları başlarına musallat ettirilir ve ellerindekinin bir kısmını alıp götürürler. İdarecileri Allah'ın kitabıyla hükmetmedikleri ve Allah'ın indirdiği şeylerden seçim yaptıkları takdirde, mutlaka birbiriyle uğraşıp duracaklar ve kötülükleri bir

اَلَّذِينَ اِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ﴿٢﴾ وَاِذَا كَالُوهُمْ اَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ ﴿٣﴾
اَلَا يَظُنُّ اُولٰٓئِكَ اَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ ﴿٤﴾ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٥﴾ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦﴾
كَلَّٓا اِنَّ كِتَابَ الْفُجَّارِ لَفٖى سِجّٖينٍ ﴿٧﴾

الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ: **Onlar insanlardan alırken,** yani insanlardan kendileri için bir şey aldıkları zaman **tam ölçerler** ve kendi nefislerini onlara tercih ettikleri için ölçüyü azar azar artırırlar. **(2)**

وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ: **Onlara,** yani insanlara **vermek için,** kendileri dışındaki insanlar için **ölçüp tarttıklarında ise noksan yaparlar** ve onların aleyhine kendi mutluluklarını tercih ederekten tartıyı azar azar noksanlaştırırlar. Halbuki ölçü ve tartı ancak eşitlik ve adalet içindir. **(3)**

Sonra, her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah çirkin bulma ve taaccüp yoluyla şöyle buyurdu:

أَلاَ يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ: **Onlar,** bu yerilmiş hasleti irtikâp etmek suretiyle aşırıya giden, haddi aşan bu müsrifler **tekrar diriltileceklerini zannetmiyorlar mı?** Bilakis kesin bir şekilde biliyorlar. **(4)**

لِيَوْمٍ عَظِيمٍ: **Büyük bir gün için.** Bu gün özellikle asiler için içinde barındırdığı şiddetli sıkıntı, korku, endişe ve hüzünlerin azameti sebebiyle bu şekilde isimlendirilmiştir. Zîrâ bu âsîler o gün alenen rezil rüsvâ olurlar.**(5)**

يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ: **Öyle bir gün ki, insanlar o gün** hep birlikte yüce Allah'a arz olunmak ve Subhan olan yüce Allah'ın sual ve hesap gereğince onlar hakkında cennet ya da cehenneme hükmetmesi için **Rabblerinin huzurunda divan duracaklar. (6)**

Sonra, her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah şöyle buyurdu:

كَلاَّ إِنَّ كِتَابَ الفُجَّارِ لَفِي سِجِّينٍ: Eksik ölçüp tartanların kötülüklerinden ve aralarında eşitlik için konulmuş olan ilahî adaletin gereklerinden

---

birlerine dokunacaktır." *Sünen-i İbn Mace,* (2/1332 no: 4019/ Bab: Cezâlar). Beyhakî, *Sünen-i Kübrâ,* (3/346 no: 6190/ Bab: Zulümlerden uzaklaşma ve yüce Allah'a yaklaşma.) Bu hadisin birçok farklı lafzı ve rivayet yolları vardır. Bk., *Mecmeu'z-Zevaid,* (5/no: 317/ Bab: Kadınlardan öldürülmesi yasaklananlar ve diğerleri.)

وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَا سِجّينٌۜ ﴿٨﴾ كِتَابٌ مَرْقُومٌۜ ﴿٩﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبينَۙ ﴿١٠﴾ اَلَّذينَ يُكَذِّبُونَ
بِيَوْمِ الدّينِۜ ﴿١١﴾ وَمَا يُكَذِّبُ بِه۪ٓ اِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ اَث۪يمٍۙ ﴿١٢﴾

---

uzaklaşmalarından caydırmak için yüce Allah şöyle buyurdu: **Hayır hayır! Günahkârların yazısı muhakkak Siccin'dedir.** Yani nasıl olur da ilahi adaletin gereklerinden uzaklaşırlar. Her bir amelleri ve fiilleri, yerilmiş ahlakları ve halleri bütün tafsilatıyla bu Siccin'de sabit olmuştur. Bu yazılı kitapları gereğince Hak Teâlâ katından onların aleyhine hüküm verilmiştir ve elbette onlar Siccin'dedirler. Yani karar kıldıkları yer cehennemin en aşağı mertebesidir. **(7)**

Sonra, her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah onları korkutmak ve ihtişamından endişeye sevk etmek amacıyla Siccin'i müphem gösterdi ve şöyle buyurdu:

وَمَا أَدْرَاكَ مَا سِجِّينٌ: Ey haddi aşan müsrif! **Bildin mi sen, Siccin nedir?** Henüz içine düşmediğin ve azabından ve alçaltmasından henüz tatmadığın o Siccin nedir? Bildin mi? **(8)** Hâsılı günahkârların kitabı:

كِتَابٌ مَرْقُومٌ: Çizgiler ve rakamlar arasında satır satır **yazılmış bir kitaptır o.** Ona bakan herkes onda bir iyilik ve ihtiva ettiği şeyde her hangi bir fayda olmadığını bilir. Bilakis o, bir çok çeşit azap ve cezanın alametidir. **(9)** Hasılı;

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ: **O gün vay haline yalancıların!** Yani bu kitabın verildiği gün, dünya hayatında iken bu günü yalanlayanlar için büyük bir azap ve hüsran vardır. Bu inkârları ve yalanlamaları sebebiyle de bu günahkârlar dünya hayatında iken sonsuz, sayılamayan suç ve kötülükler işliyorlardı. **(10)** Yani onlar:

الَّذِينَ يُكَذِّبُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ: **Onlar din** ve ceza **gününü,** sual, hesaba çekilme, kitapların verilmesi ve sair inançların ve ahiret alemine ilişkin işlerin tamamını **yalanlayanlardır. (11)**

وَمَا يُكَذِّبُ بِهِ إِلاَّ كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ: Hâsılı, özellikle Hak teâlâ cihetinden hak ehline hak ile inen kesin ayetler ve apaçık delillerden sonra **onu ancak sınırı aşan ve günaha düşkün olanlar yalanlar.** Bütün bu apaçık delillerden sonra onu ancak azgınlıkta ve aşırılıkta haddi aşan, yüce Allah'ın kudretinin kemalini ve ilminin kuşatıcılığını inkâr edenler

اِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِ اٰيَاتُنَا قَالَ اَسَاطِيرُ الْاَوَّلِينَ ﴿١٣﴾ كَلَّا بَلْ رَانَ عَلٰى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾

yalanlarlar. Öyle ki eşsiz, örneksiz bir şekilde ilk kez yaratmak da O'nun (c) kudretinin galebesi altında olmasına rağmen tekrar yaratmaya dair olan kudretini yalanlarlar. Yine bu yalancılar, hasredip saymayı ortadan kaldıran ve her şeye galip gelen ilahi kudrete işaret eden ayetleri idrak eden kalp gözlerini kör eden şehvetleri irtikap etmek suretiyle gaflet ve cehalette hayli ileri giden günahkârlardır. **(12)**

İnsaf sahibi, dikkatlice düşünen kullar için bu eserlerden her biri tekrar yaratılma hususunda müstakil bir delil olmakla beraber inkâr edenler aklı muktezasınca dik kafalılık eden inatçılardır. Onu bu inkâr ve ısrar hususunda cüret ettirip aldatan da, gaflet ve dalalet ehlinin kalplerinde karar kılmış olan ve mizaçlarına iyice yerleşmiş taklitlere dayanan adetlerin kök salmasından ve tabiatının ülfetinden kendisine miras kalan hayal ve vehim şeytanlarından başkası değildir.

إِذَا تُتْلَى عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ: İşte bu sebeple **ona** irade ve kudretimizin kemaline, mülk ve melekutumuzda vaki olan bütün tasarruf ve iradelerimizde mutlak müstakil oluşumuza delalet eden **âyetlerimiz** tilavet olunup **okunduğu zaman,** nihâî derecede gâfil ve hayli cahil oluşunun yanı sıra hakikat ve ehlinden yüz çevirmesinden dolayı bunlar sadece "**eskilerin masalları,** yani eserlerinde yazılı olan yalanlarıdır" **der. (13)** Sonra, her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah şöyle buyurdu:

كَلاَّ بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ: Yüce Allah onu bu iftiradan ve iki yüzlülükten menedip caydırmak için inkâr ve istihzâ yoluyla şöyle buyurdu: **Hayır hayır, öyle değil.** Yani bu apaçık, açıklayıcı ayetler; azgınlık, sapkınlık, zulüm ve düşmanlık çölünde helak olan o azgın ve sapkınların zannettiği gibi bir takım iftiralardan ibaret değildir. **Aksine onların kazandığı günahlar kalplerinin üzerine pas olmuştur.** Yani onların nefislerinde gaflet pası ve cehalet ve dalalet kiri zuhur etmiş ve bu kirlilik ve paslılık hali onların kalplerini bütünüyle kaplayacak şekilde artmış ve galip gelmiştir. Böylece onların kalplerini bütünüyle kapkaranlık ve simsiyah edinceye kadar öyle kaplayıp karartmıştır ki orada …

كَلَّٓا اِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُوبُونَۜ ﴿١٥﴾ ثُمَّ اِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِۜ ﴿١٦﴾ ثُمَّ يُقَالُ
هٰذَا الَّذ۪ي كُنْتُمْ بِه۪ تُكَذِّبُونَۜ ﴿١٧﴾ كَلَّٓا اِنَّ كِتَابَ الْاَبْرَارِ لَف۪ي عِلِّيِّينَۜ ﴿١٨﴾

iman nurunun beyazlığından hiçbir parıltı kalmamıştır. Bunun sebebi de, aslî fıtratın mükemmelliğini ve yaratılışın esası üzere oluşturulan mizaca dayalı aslî zekâyı gideren bu kazanmış oldukları isyanlar, kötülükler ve şehvetlerden başka bir şey değildir. **(14)** Sonra, her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah şöyle buyurdu:

كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُوبُونَ: Yüce Allah, kalplerini paslandırıp kirleten hırs ve tutkularının esiri olarak işledikleri günahlardan onları menedip caydırmak için şöyle buyurdu: **Hayır hayır!** Bu bozgunculuk çıkarıp haddi aşanlar. İman ve tevhit fıtratı üzere yaratıldıkları halde nasıl olur da bu kötülükleri kesp ederler. **Doğrusu onlar o gün,** yani kalplerini paslandıran kötülükleri işledikleri o gün, iman ve marifet maslahatı için kendilerini terbiye eden **Rablerinden perdelenmişlerdir.** Yani yüce Allah'tan ve insanın iç dünyasının ve harici âlemin farklı aşamalarında parıldayan nurunun zuhurundan perdelenmişlerdir. Halbuki yüce Allah için bütün hallerde ne her hangi bir hicap ne de bir perde söz konusudur. Ancak imkan lekelerinin yarasaları, batıl hüviyetlerinin ve atıl taayyünlerinin siyah bulutları sebebiyle O'nun (c) apaçık parıldayan Zât güneşini asla göremezler. **(15)**

ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ: **Sonra,** yüce Allah'tan perdelenip O'nun kerîm olan veçhini mütalaa etmekten mahrum edildikten sonra **onlar muhakkak cehenneme girecekler.** Cehenneme sevk edilip girdirilecekler ve orada ebedi olarak kalacaklar. **(16)**

ثُمَّ يُقَالُ هَذَا الَّذِي كُنتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ: **Sonra da onlara** Hak Teâlâ cihetinden ayıplanaraktan ve o cehennemin azabı şiddetlendirilerekten: **"İşte bu, yalanlayıp durduğunuz şeydir" denilecek.** O vakit onlara "İşte ısrarla yalanlayıp inkâr ettiğiniz azap bu azaptır" denilecektir. Yalanlamak şöyle dursun onlar bu azabı alaya alıp onunla istihza ediyorlardı.**(17)** Sonra, her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah şu gerçeği tekrar tekrar dile getirdi:

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عِلِّيِّينَ: **Hayır hayır!** Sonra yüce Allah, azarlayıp paylamak için ve tekit olsun diye onları tekrar tekrar menedip

وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَا عِلِّيُّونَۜ ﴿١٩﴾ كِتَابٌ مَرْقُومٌۙ ﴿٢٠﴾ يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَۜ ﴿٢١﴾ اِنَّ الْاَبْرَارَ لَفٖي نَعٖيمٍۙ ﴿٢٢﴾

alıkoydu. Ve yine onlara vaat edilen azabın hemen peşi sıra müminlere vaat edilen güzelliklere bir başlangıç ve hazırlık olması için bu şekilde "hayır, hayır!" demek suretiyle onları tekrar tekrar menedip alıkoydu. Halbuki onlara yöneltilen bu tehditlerin hemen peşi sıra müminlere vaat edilen güzelliklerin zikredilmesinde, mahrumiyet ve nedamet diyarına götüren isyan ve günahlarından onlar için ziyadesiyle bir menedilme ve azarlanıp paylanma söz konusu idi. **İyilerin kitabı muhakkak Illiyyîn'dedir. (18)** Yani yüce Allah'a iman etme ve O'na güvenerekten yaptıkları işlerin karşılığını yalnızca O'ndan bekleme, O'nun gazabından korkma gibi kendilerinden sadır olan bütün salih işlerinin yazılı bulunduğu kitapları içindeki zikredilen bütün bu şeylerle birlikte korunmuştur ve bu kitapların ihtiva ettiği şeyler muktezasınca hükmedilmiştir. İşte bütün bunlar Illiyyîn' dedir, yani cennetin en yüce derecelerinde ve en yüksek makamlarında iyice yerleşmiş bulunmaktadır.

Sonra, her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah bu Illiyyin'i yüceltmek ve saygınlığını artırmak için onu müphem gösterdi ve şöyle buyurdu:

وَمَا أَدْرَاكَ مَا عِلِّيُّونَ: Ey, Hak Teâlâ katından kabul görmüş olan iyi insan! **Bildin mi sen, Illiyyîn nedir?** Onun yüce şanını ve eşsiz konumunu, oradaki daha önce tadılmamış ve bilinmemiş rûhâni lezzetleri bilir misin? **(19)**

Yüce Allah bizi oraya ulaşmak ve oradaki ruhani lezzetleri elde etmek nimetiyle rızıklandırsın. Hâsılı iyilerin kitabı;

كِتَابٌ مَرْقُومٌ: Harf harf, rakam rakam **yazılmış,** kaydedilmiş **bir kitaptır o. (20)**

يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ: **O kitabı, Allah'a yakın olanlar,** yani inayet ve Tevfik erbabı **görür.** Ve dolayısıyla onlar ilk bakışta mücerret ru'yet ve müşahedeleriyle ondaki her şeyin bütünüyle iyilik olduğunu bilirler. **(21)** Hasılı:

إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ: **Haberiniz olsun ki,** yüce Allah'a boyun eğip itaat eden ve insanlar arasında da hüsn-ü kabul görmüş olan **iyiler elbette nimet içindedir.** Cennette nimetler içerisinde mukîmdirler.**(22)**

عَلَى الْاَرَائِكِ يَنْظُرُونَۙ ﴿٢٣﴾ تَعْرِفُ فٖى وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعٖيمِۚ ﴿٢٤﴾ يُسْقَوْنَ مِنْ رَحٖيقٍ مَخْتُومٍۙ ﴿٢٥﴾ خِتَامُهُ مِسْكٌۜ وَفٖى ذٰلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَۜ ﴿٢٦﴾ وَمِزَاجُهُ مِنْ تَسْنٖيمٍۙ ﴿٢٧﴾ عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَۜ ﴿٢٨﴾

عَلَى الْأَرَائِكِ يَنظُرُونَ: Salih amellerinden ve saf inanç ve ahlaklarından suret bulmuş **tahtlar üzerinde** yaslanarak **etrafa,** kendilerini rahatlatıp mutlu kılan eşsiz, nezih, güzel suretlere **bakarlar. (23)**

تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ: Öyle ki, ey onların yüzüne bakan insan! Sen onların **yüzlerinde** ilk bakışta **nimet ve mutluluğun sevincini,** nimet ve lütufların neşesini, ışıltısını, rıza ve teslimiyetin parıltısını **görürsün. (24)** Bununla beraber;

يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَخْتُومٍ: **Onlara mühürlü halis bir içki sunulur.** Kendileri dışındakiler için mühürlenmiş bir içki sunulur. Öyle ki bu içkilerin asla kokusunu alamazlar. **(25)**

خِتَامُهُ مِسْكٌ وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ: **Onun sonu,** yani Bizden bu mühürlü içkiyi keşifleri cihetinden kendilerine ulaştırılan rayihasının sonu **misktir.** Onun rayihası, dünyevi şaraplarda olduğu gibi her hangi bir kötü durum ya da nahoş bir hal olmaksızın misk gibidir. **İşte ona,** yani tahkik içkisine, muhabbet ve tasdik kadehine **imrensin artık imrenenler.** Yani onun kolayca, hoşça yudumlanmasına, boğazdan rahatça süzülüp gitmesine ve lezzetinin ve zevkinin mükemmelliğine rağbet etsin artık rağbet edenler. **(26)**

وَمِزَاجُهُ مِنْ تَسْنِيمٍ: **Karışımı,** yani kendisinden çıkıp marifet ve hakikatler suyuyla karışan şey yüce bir makam olan **Tesnim'dendir,** ondan kaynaklanmaktadır. Bu ise ilâhi zati vahdetten ibaret olan vücûd denizinin membaıdır. **(27)**

عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ: Dolayısıyla **Allah'a yakın olanların içecekleri bir kaynaktır o.** Yani onun tatlı, hoş ve serin sularından gerçek yakîn ile Hak Teâla cihetine yaklaşanlar içeceklerdir. Çünkü onlar her hangi bir karışım ve imtizaç söz konusu olmaksızın vahdet pınarından içecekler. **(28)**

إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ ﴿٢٩﴾ وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ
يَتَغَامَزُونَ ﴿٣٠﴾ وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمُ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ ﴿٣١﴾ وَإِذَا رَأَوْهُمْ
قَالُوا إِنَّ هَؤُلَاءِ لَضَالُّونَ ﴿٣٢﴾ وَمَا أُرْسِلُوا عَلَيْهِمْ حَافِظِينَ ﴿٣٣﴾

Ey rızık verenlerin en hayırlısı! Bize Senin Tesnîm'inin içilmesinden, yakîninin serinliğinden ve sonsuz nimetlerinden hâsıl olan halaveti tattır.

إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنْ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ: **Doğrusu o** türlü çeşit intikam almayı gerektiren büyük günahları işleyerek **suç işleyenler,** o haddi aşan müşrikler hep birlikte **inananlara gülüyorlardı** ve müminlerin fakirleriyle alay ediyorlardı. **(29)**

وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ: İstihza ederek **onlara uğradıkları vakit birbirlerine göz kırpıyorlardı.** Bir birlerine gizliden gizliye göz kırpıyor ve onlara karşı böbürlenerek ve kendilerini beğenerek gözleriyle işaret ediyorlardı. **(30)**

وَإِذَا انقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمْ انقَلَبُوا فَكِهِينَ: **Ailelerine,** evlerine ve kardeşlerine geri **döndükleri zaman zevklenerek dönüyorlardı.** Müminlerin ahlak ve huylarından; onların namazlarından, namazlarındaki huşularından, tazarrularından, kardeşlerine karşı tevazu ve alçak gönüllü oluşlarından gördükleri şeylerle alay ediyor ve bundan da zevk alarak kendi ailelerine geri dönüyorlardı. **(31)**

وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَؤُلَاءِ لَضَالُّونَ: Müminleri hayli hakir görmeleri ve onlara karşı duydukları öfkenin şiddetinden dolayı **müminleri gördükleri vakit,** onların yanlarına uğradıkları vakit; alay ederek **"işte bunlar,** yaptığı işleri güzel bulan bu sefiller **şüphesiz sapıklardır,** yani Hz. Peygamber'i (s) kastederek "bu mecnuna tabi olmakla hidayet ve rüşt yolunun gereklerinden sapmışlardır" **diyorlardı. (32)**

وَمَا أُرْسِلُوا عَلَيْهِمْ حَافِظِينَ: **Oysa onlar,** bütün bu sözlerini bizzat kendi nefislerindeki hayli ileri derecedeki sapkınlıkları sebebiyle, dahası müminlere karşı olan hasetleri sebebiyle söylüyorlardı, halbuki o sapkınlar **müminler üzerine bekçi olarak gönderilmemişlerdi.** Müminlerin amellerini denetleyen, onların hidayet ve dalaletlerini müşahede …

فَالْيَوْمَ الَّذِينَ اٰمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ ﴿٣٤﴾ عَلَى الْاَرَٓائِكِ يَنْظُرُونَ ﴿٣٥﴾ هَلْ ثُوِّبَ الْكُفَّارُ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾

eden denetçiler olarak gönderilmemişlerdi. Bilakis durum tam tersine idi. **(33)**

فَالْيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ: **İşte bugün de,** yani vaat edilmiş, ahdedilmiş bu kıyamet gününde de yüce Allah'a **inananlar** ve ahiret hayatını ve kendisinde vaat edilen bütün işleri tasdik eden müminler inkâr ve inat üzere ısrar eden **kâfirlere gülecek.** Yani dünya hayatındaki hallerinin tam tersine ahirette de müminler onlara gülecekler. Çünkü o gün onları küçük düşürülmüş olarak zelil, azabının şiddetinden dolayı parça parça eden cehennem ateşinde bitkin düşmüş ve birçok çeşit sıkıntıyla azap çekiyor halde görecekler. **(34)**

عَلَى الْأَرَائِكِ يَنظُرُونَ: Halbuki o gün müminler, emredilenleri yerine getirip kötü görülüp yasaklananları terk etmeye devam ederek ve yine bedeni lezzetleri ve nefsani şehvetleri kökünden kazıyıp atan itaatin yorgunluğuna ve mükellefiyetlerin meşakkatine sabrederek yüce Allah'a, O'nun sonsuz lütuf ve ihsanına güvenip dayanmalarının karşılığı olarak **koltuklar üzerinde,** arkalarına yaslanmış olarak **etrafa bakacaklar.** İşte o gün müminler iman nuruyla, yakîn ve irfan saflığıyla küfür ve inkar ehlinin içinde bulunduğu vahim hali görürler de iman ve ihsan nimetine şükrederler. **(35)**

هَلْ ثُوِّبَ الْكُفَّارُ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ: **Nasıl, kâfirler yaptıklarının cezasını buldular mı?** Elbette, müminleri küçük görme, onlarla alay etme, yaptıkları amellere gülme, yine onlarla istihza etmek için aralarında gözleriyle işaretleşmeleri gibi yaptıkları şeyler sebebiyle o gün onlar en kötü ceza ile cezalandırıldılar.**(36)**

Yüce Allah bizi, lütuf ve cömertliğiyle nefsinin ayıplarını gösterdiklerinden ve başkalarının ayıplarına karşı da kör ettiklerinden eylesin.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey, sürekli nefis terbiyesini gözetleyen ve ahlakı süsleyip güzelleştirmeye devam eden Muhammedi! Sana, tevhit şarabının saflığını gideren mutlak rezilliklerden nefsini arındırman ve yine tabiat azgınlığından kaynaklanan imkân âlemine ait bütün bağlardan nefsini kurtarman gerekir. Bunun yanı sıra sana, yaratılışının başlangıcında hakikatine tevdi edilen aslî fıtratına münasip hal ve güzel ahlak ile o nefsini süslemen gerekir. En nihayet sana gaflet ve dalalet ehlinden bütünüyle uzaklaşarak yalnızca yüce Allah'a dayanıp güvenmen gerekir.

O gaflet ve dalalet ehlinin arasına karışmaktan ve onlarla aynı mecliste bulunmaktan sakın ha sakın. Çünkü şer, kötülük ehli bu insanlarla sohbet etmek kalpleri öldürür ve sırra tesir eder, zekânın parlaklığını giderir, vahdet şarabının saflığını giderir, vahşeti artırır ve en nihayet insana birçok çeşit hüsran ve mahrumiyeti gerektiren nisyanı miras bırakır.

Yüce Allah bizi vahdetiyle birlikte halvetinin ve ünsiyetinin tatlılığını tattırdıklarından eylesin.

İNŞİKAK SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Nasutiyet âleminin dar alanından lahûtiyet fezasına doğru sülûk eden ve kesret âleminden hicret ederek vahdet Kâbesine yönelen kimselerden gizli kalmaz ki: Muhakkak ki geri dönüş ve başladığı noktaya geri geliş başlangıç ve zuhurun gerekleri üzeredir. Yine yükselme ve sarkma da alçalma ve düşmenin hükmünün aynıyladır. Tıpkı, ilk kez neşet edip ortaya çıkma esnasında, sonradan olma alametlerinden ve eksiklik şaibelerinden mutlak anlamda mukaddes olan lâhutiyet âlemi şeklinde tabir olunan ilâhî isimler semasından bir çok çeşit kirlilikle kirlenmiş olan heyûla ve tabiat âlemine insan nefsi ve ruhunun inip düşmesinde olduğu gibi bütün yükselmeler alçalma ve düşmelerin hükmüncedir. İşte insan nefsi ve ruhu da Hak Teâlâ onu, yani bu ruh ve nefse sahip olan insanı muvaffak kıldıktan ve O'nun katından kendisine bir inayet eriştikten sonra O'ndan yine O'nun cihetine doğru yükselir.

Miracın ve yükselmenin sonsuz ilim ve hikmet sahibi olan yüce Allah'ın ezeli ve ebedi ilminde ve kaza levhinde takdir ettiği zamanı ve alâmetleri vardır. Hiç kimse onun vaktine muttali kılınmaz. Bilakis her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah, bu surede onun bazı alâmet ve emârelerinden haber verdi ve yemin ettikten sonra şöyle buyurdu:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

إِذَا السَّمَٓاءُ انْشَقَّتْۙ ﴿١﴾ وَاَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْۙ ﴿٢﴾ وَاِذَا الْاَرْضُ مُدَّتْۙ ﴿٣﴾ وَاَلْقَتْ مَا ف۪يهَا وَتَخَلَّتْۙ ﴿٤﴾ وَاَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْۜ ﴿٥﴾

SÛRENİN TEFSİRİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ: Mutlak cömertliği gereğince vücudun başlangıcında zuhur eden şeylerin hepsinde zahir olan yüce **Allah'ın adıyla ki, O,** vaat edilen kıyamet gününe dek o vücudu ayakta onun yardımına yetişmesi hasebiyle **Rahmândır ve** yine O, kullarından seçkinlerini de keşf ve şuhûd mertebesine eriştirmesi sebebiyle de **Rahîm'dir.**

إِذَا السَّمَٓاءُ انْشَقَّتْ: **Gök,** tabiat ve erkân âleminin seması **yarıldığı** ve taayyünlerin yırtılarak izafetlerin ortadan kaldırılmasından sonra hayali bedenler, siluetler içine taşıp yayılmış olan ruhlar ilahi isim ve sıfatlar semasına doğru yükselip urûc etmesi için parçalandığı zaman. **(1)**

وَاَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ: **Rabbini dinleyip,** yani Rabbinin, yarılıp parçalanmasına dair geçmiş emrine ve hükmüne dikkatlice kulak kesilip, emredildikten sonra da **kendisine yaraşır şekilde,** haline uygun bir şekilde **boyun eğdiği** ve emredilen şeye gönülden boyun eğip itaat ettiği **vakit. (2)**

وَاِذَا الْاَرْضُ مُدَّتْ: **Yer,** yani ilahi isim ve sıfatlar semasının tesirlerini yansıtma fıtratında ve kabiliyetinde olan heyûlânî tabiat arzı **uzatılıp düzlendiği,** yani kendisinde dürülü olan şeyi kabul etmesi için yayılıp genişletildiği zaman. **(3)**

وَاَلْقَتْ مَا ف۪يهَا وَتَخَلَّتْ: **İçinde ne varsa** çıkartıp **attığı,** bu sebeple de kendisine tevdi edilmiş olan ve Zât nurlarının akmasına kabiliyetli olan takvadan içinde ne varsa görünür olduğunda **ve** ilâhî emanetleri muhafaza etmekten **tamamen boşaldığı, (4)**

وَاَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ: **Ve** içindekini çıkartıp atma ve boşaltma hususunda **Rabbini dinleyip kendisine yaraşır şekilde** O'nu **........**

يَا اَيُّهَا الْاِنْسَانُ اِنَّكَ كَادِحٌ اِلٰى رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِۚ ﴿٦﴾ فَاَمَّا مَنْ اُو۫تِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِه۪ۙ
﴿٧﴾ فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًاۙ ﴿٨﴾ وَيَنْقَلِبُ اِلٰٓى اَهْلِه۪ مَسْرُورًاۜ ﴿٩﴾ وَاَمَّا مَنْ اُو۫تِيَ
كِتَابَهُ وَرَٓاءَ ظَهْرِه۪ۙ ﴿١٠﴾

---

dinlemek için izin istemek, O'na kulak kesilmek ve bu kulluk mertebesine uymak için **boyun eğdiği vakit.** İşte o vakit imtihan dünyasında irtikap edip kesp ettiği şeyler onun için açılır.**(5)**

Sonra, her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah insana, yaratılışındaki uysallığı ve fıtrî hamiyetini harekete geçirme, uyarma ve tembih nidasıyla seslendi ve şöyle buyurdu:

يَاأَيُّهَا الْإِنسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَى رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ: **Ey** rahmanın sureti üzere suret verilmiş olan ve sâir zuhur yerleri arasından hilafet ve niyabet hikmeti ve tevhiddeki marifet maslahatı için seçilmiş olan **insan!** Kıymetini bil ve hakikatinden gafil olma. **Kuşkusuz sen Rabbine doğru,** O'na yakınlaşma ve tevhid için, en nihayetinde beşerî hüviyetini Hak Teâlâ'nın hüviyetinde fani kılacak bir gayret ile **çaba üstüne çaba sarf etmektesin,** hâsılı **nihayet O'na varacaksın.** Yani sen cehdin ve gayretin gereğince Rabbine kavuşacaksın. Hak Teâlâ cihetinden bir cezbeden ve yine O'nun katından bir muvaffakiyetten sonra, iman ve irfanlarının alameti olarak amel defterleri sağlarından verilen "sağ ehli" şeklinde damgalanmış olarak kısmet ve keramet erbabından olman için seni O'na ulaştıracak ve O'nda fani kılacak şeyden hiç ayrılmaman gerekir. **(6)**

فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ: **O vakit,** kendisinden sadır olan şeyleri bütün tafsilatıyla ihtiva eden, bütün amelleri kendisinde dürülmüş olan **kitabı** kısmet, keramet ve razılık alameti olan **sağ eline verilen, (7)**

فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا: **kolay,** seri, çabuk **bir hesapla hesaba çekilecek, (8)**

وَيَنقَلِبُ إِلَى أَهْلِهِ مَسْرُورًا: **Ve** bu şekilde hesaba çekildikten sonra da **sevinçli,** mutlu, neşeli **olarak** saadet ve keramet yolunda kendisine yol arkadaşları olan **ailesine** geri **dönecektir. (9)**

وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ: **Ama kitabı,** bedbahtlık alameti ile azarlanma, cezalandırılma, bir çok çeşit kınanma ve pişmanlığın delili olarak

فَسَوْفَ يَدْعُوا ثُبُورًاۙ ﴿١١﴾ وَيَصْلٰى سَعٖيرًاۜ ﴿١٢﴾ اِنَّهُ كَانَ فٖٓي اَهْلِهٖ مَسْرُورًاۜ ﴿١٣﴾ اِنَّهُ ظَنَّ
اَنْ لَنْ يَحُورَۚ ﴿١٤﴾ بَلٰٓىۚ اِنَّ رَبَّهُ كَانَ بِهٖ بَصٖيرًاۜ ﴿١٥﴾ فَلَٓا اُقْسِمُ بِالشَّفَقِۙ ﴿١٦﴾

---

arkasından verilen ise kötülüklerinin iyiliklerine galip gelmesinden ve hesabının hayli zor oluşundan dolayı yok olup gitmeyi isteyerek **(10)** فَسَوْفَ يَدْعُو ثُبُورًا: **"Yetiş ey ölüm!** Vay bana! Keşke helak olsaydım!" **diye bağıracak,** böyle temennide bulunacaktır. **(11)**

وَيَصْلَى سَعِيرًا: **Ve** ahirette **alevli ateşe girecektir.** Tabiatın azgınlığından hasıl olan behimi kuvvelerden kaynaklanan cehalet, bir çok çeşit sapkınlık, fasit hayaller ve vehimlere tabi olması sebebiyle kendisinden sadır olan gaflet ve şehvet ateşleriyle tutuşturulmuş olan ateşe zelil ve küçük düşürülmüş olarak atılacaktır.**(12)**

إِنَّهُ كَانَ فِي أَهْلِهِ مَسْرُورًا: **Çünkü o** dünya hayatında iken **ailesi içinde sevinçli,** mutlu ve şımarık **idi.** Mal, zenginlik ve şöhret, servet ve efendi oluşuyla böbürleniyor ve akranlarına karşı üstünlük taslıyordu. Yeryüzünde böbürlenerek yürüyordu. **(13)** Onu bu tür davranışlara sevk eden ise; إِنَّهُ ظَنَّ أَنْ لَنْ يَحُورَ: **Hiç Rabbine,** Yüce Allah'a geri **dönmeyeceğini** ve hesap ve ceza için Subhân olan Allah'ın huzurunda tutulmayacağını **sanmıştı,** bilakis inat ve cehaletle buna kesin bir şekilde inanmıştı. İşte bu sebeple de kötülüklere cüret etti. **(14)** Sonra, her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah şöyle buyurdu:

بَلَى إِنَّ رَبَّهُ كَانَ بِهِ بَصِيرًا: **Hayır!** Yüce Allah itiraz etme yoluyla öncesini reddetme sonrasını tasdik için böyle hitap etti. Şüphesiz onu marifet fıtratı üzere terbiye eden ve yine onu tevhit neşesi üzere yaratan **Rabbi onu görmekte idi.** Kendisinden sadır olan amellerini bizzat tecrübe etme ve görme yoluyla bütün tafsilatıyla biliyor idi. Öyle ki kulun amel ve hallerinden hiçbir şey O'nun sonsuz ilminin ihatasından dışarıda tutulamaz. Her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah onlardan hiçbir şeyi ihmal etmez, bilakis iade eder ve karşılığını verir. **(15)** Sonra yüce Allah şöyle buyurdu:

فَلَا أُقْسِمُ بِالشَّفَقِ: **Hayır!** Kıyametin vuku bulması ve ondaki sevap, müeyyide, ceza, hesap ve diğer şeyleri ispat için değil, bunlar için yemin etmiyorum. Çünkü bütün bunlar, vahdet denizine ve hakikat membaına

وَالَّيْلِ وَمَا وَسَقَۙ ﴿١٧﴾ وَالْقَمَرِ اِذَا اتَّسَقَۙ ﴿١٨﴾ لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍۜ ﴿١٩﴾ فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَۙ ﴿٢٠﴾

vasıl olan velayet ve muhabbet erbabından keşf ve müşahede sahipleri katında açık, aşikâr işlerdir. Bilakis **yemin ederim** ilahi rahmet ve şefkatten meydana gelen **o şafağa.** O, suphan olan Allah bütün taayyün ve hüviyetlerin defterlerini dürüp hükmettiği zaman nasutiyet alemi yok olduğunda lahutiyet alemi ufkundan parıldayan ve harici şeyleri ortadan kaldıran beyazlıktır. **(16)**

وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَ: **Geceye ve içinde barındırdığı şeylere,** yani ilahi amâ mertebesine ve kendisine yansıyan nurlardan içinde toplayıp barındırdığı hayali siluetlerin heykellerine yemin ederim. **(17)**

وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ: **Dolunay olduğu,** yani tamamlanıp, genelleşip, külle şamil olup eksiksiz tam bir dolunay olduğu **zaman o aya,** yani yine aynı şekilde aya, yani ehadiyyet-i zat güneşinden yansıyan yokluk aynasında yayılmış, lahutiyyet fezasının şafağından ışıldayıp parıldayan izafi, külli vücuda yemin ederim. **(18)**

لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ: **Ki, siz** ey mükellefler! **Elbette halden hale geçeceksiniz** ve elbette mahrumiyet ve alı koyma ateşine bir tabakadan uzaklaşıp başka bir tabakaya geçecek, korku ve paylamanın şiddetinden dolayı, birçok çeşit azap ve alçaltılmadan, yanmadaki farklı aşamalardan, en nihai mertebelerden sonra birinden bir diğerine aşarak atılacaksınız. **(19)**

Hâsılı, üzerine yemin edilen bütün bu yüce şeyler hakkı için elbette siz şayet Allah'ı inkâr ederseniz, emirlerine isyan ederseniz, hüküm ve sınırlarının gereklerinden uzaklaşırsanız cehennem ateşinin farklı mertebelerine gireceksiniz.

Dosdoğru, çok sadık olandan işiteceklerini işittikten sonra onlar;

فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ: **Böyleyken onlar neden acaba iman etmezler?** Hangi şey onlara engel olur da, onlara nasıl bir şey ilişir de, özellikle Hak Teâlâ katından elçiler ve ilahi kitaplar diliyle manialar ve zorlayıcı engeller varit olduktan sonra da yine iman etmezler ve teslimiyet ve boyun eğme ile muttasıf olmazlar. **(20)**

وَاِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْاٰنُ لَا يَسْجُدُونَ ﴿٢١﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُكَذِّبُونَ ﴿٢٢﴾ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ
بِمَا يُوعُونَ ﴿٢٣﴾ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ اَلِيمٍ ﴿٢٤﴾ اِلَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ اَجْرٌ
غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٢٥﴾

وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمْ الْقُرْآنُ لاَ يَسْجُدُونَ: Yüce Allah'tan hayli gafil, hidayet ve rüşd yolundan hayli sapmış olmalarından ötürü **karşılarında** Hak yolunu, iman ve irfan yolunu açıklayan **Kur'ân okunduğu vakit secde etmezler?** Yani bu Kur'an onları irşat edip hidayete erdirmek için indiği halde inat ve kibirlerinden dolayı alçak gönüllülük ile hudû' ile secde etmezler. **(21)** Alçak gönüllülük, hudû' şöyle dursun;

بَلْ الَّذِينَ كَفَرُوا يُكَذِّبُونَ: **Aksine o nankörler,** o Kur'an'ı, onu indireni ve kendisine indirileni toptan **yalanlıyorlar. (22)**

وَاللّٰهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ: Hasılı; **oysa** kullarının kalplerindekine muttali olan yüce **Allah** hali hazırdaki mevcut ilmiyle **içlerinde sakladıklarını,** yani nefislerinde gizledikleri her şeyi; küfrü, nankörlüğü, her çeşit azgınlık ve düşmanlığı, gaflet ve sapkınlığı **biliyor.** Ve onlar hakkındaki ilmi ve nefislerinde gizledikleri şeyler hakkındaki tecrübesi gereğince de onları cezalandırıyor. **(23)**

فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ: Hâsılı, ey resullerin en mükemmeli! **Onun için onlara,** isyan ve günahlarıyla muaheze edildiklerinde üzerlerine inen **elem verici bir azabı** istihza ve alaya alma şeklindeki bir müjdeyle **müjdele. (24)**

إِلاَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ: **Ancak** onlardan **iman edip iyi ameller işleyenler** ve sapa sağlam iman ipine sıkıca yapışarak ve Kur'an ipine sıkıca tutunarak azgınlık vartasından uzaklaşanlar **başkadır. Onlara tükenmez,** büyük **bir ecir vardır.** Yani şayet iman ve izanlarında samimi olurlarsa onlar için son bulmayan, azalmayan bir ecir vardır. **(25)**

Ey Rabbimiz! Bizi buna ehil kıldıklarından eyle.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey iman ve irfan fıtratı üzere yaratılmış olan Muhammedî muvahhid! Yüce Allah seni senin için kolaylaştırdığı şeye iyice yerleştirsin ve seni onun üzerinde sabit kılsın. Sana gereken odur ki, ilâhi muvaffakiyet ipine sıkı sıkıya sarılasın ve doğru yolu gösteren mehdilerden olan nebi ve resuller ile onların hidayetiyle doğru yolu bulmuş ve davete icabet etmiş olan evliyadan tahkik erbabının eteklerine yapışasın. Çünkü onlar vücudun hülasası ve keşf ve müşahede erbabının da özüdürler.

Onların ahlakıyla ahlaklanmalısın ve onlardan nakledilegelen sünnetlerinin izini sürmelisin. Ve yine, tevfik erbabını tevhidin hoş, serin sularına ulaştıran, zan ve gaflet ehlinin kalplerine iyice yerleşmiş olan her türlü taklidi ortadan kaldıran mükemmel mürşidi yani yüce Kur'an'ı rehber edinmelisin.

Onun zahirini ve batınını, haddini ve matlaını iyice düşünmen gerekir ki bununla yüce Allah'ın ona bahşettiği remizlerden daha üstteki remizlere ulaşasın. Ve yine onunla, Zat'ın kutsiyeti içerisinde fani olmuş ve O'nun bekasıyla baki olmuş mukaddes nefislere cömertlikte bulunasın.

Yüce Allah bizleri onların hizmetçileri ve ayaklarının tozu eylesin.

BURÛC SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Ceberut âlemi burçlarını ihtiva eden lahutiyyet isimleri semasını ve en büyük rahmet mertebesinden sakinlerine hibe edilmiş olan melekut âleminin saraylarını tahkik edenlerden gizli kalmaz ki. Lâhûtiyet semasına ulaşmak ve ondakileri elde etmek, nasutiyet aleminin muktezasından ile imkan vasfının gereklerinden şiddetle kaçan ve lâhutiyet âleminin ve en büyük fakr ülkesinin sakinleriyle ünsiyet kesp eden kimseler için kolaydır.

Şüphe yok ki onlarla ünsiyet kurmak, insana galip gelen bir cezbeden ve onu celbeden ilahi bir parıltıdan hâsıl olur. İlahi cezbenin öncesinde de, insanı gerçek sevgilide fenaya zorlayan sevgi ve aşırı muhabbet vardır. Muhabbet ise insana galip gelip onu celbeden şevkten kaynaklanır. Şevk ise, mezkur halis azimetten sadır olan talep ve iradeden meydana gelir. Azimet ise ancak insanlardan uzaklaşıp uzlet ve halvette kalmanın yanı sıra iffet ve kanaate devam etmek, rıza ve teslimiyete bitişik olmak ve en nihayet bütünüyle her şeyden kesilerek sonsuz ilim ve hikmet sahibi yüce Allah'a tam tevekkül ve bütün işleri O'na tevdi etmekle tabiat kirlerinden arınıp temizlenir.

Bütün bunların öncesinde de, tabii kuvvelerden miras kalan beşeri kuvvelerin gereklerini kökünden kazıyıp atan riyazet ve ibadetlerin meşakkatine, itaatlerin yorgunluklarına sabretmek ve bunda muvaffakiyetin refakat etmesi vardır.

Sapkınlık ve gaflet denizinin dibine batanlar için ise yüce ve büyük olana ünsiyet kesp etmek hiç de kolay değildir. İşte bu sebeple onlar lanetlendiler ve kabul görme ve husule gelme izzetinin sahasından mübalağa ve tekit yoluyla kovuldular. Her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah'ın, onların lanetlenmesi ve kovulması hakkında yüce şeylere yemin ederek şöyle buyurduğu gibi:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَالسَّمَٓاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِۙ ﴿١﴾ وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِۙ ﴿٢﴾ وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍۜ ﴿٣﴾ قُتِلَ اَصْحَابُ الْاُخْدُودِۙ ﴿٤﴾

SÛRENİN TEFSİRİ

بِسْمِ الله الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ: Sonsuz isim ve sıfatları muktezasınca bütün tecelli yerlerinde mükemmel kudretini izhar için tecelli eden yüce **Allah'ın adıyla ki, O,** her şeye karşı onların terbiyesini tamamlamak için **Rahmândır ve** yine O, yaratılışında kendisine tevdi edilmiş olan maslahat ve hikmetini tazim için insan türüne karşı da **Rahîm'dir.**

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ: Zâti nurların taşıp akması için hazırlanmış olan ve bu sonsuz isim ve sıfatların kendisinde yansıyıp parıldamasına kabiliyetli mukaddes nefislerden ibaret olan **burçlar sahibi gökyüzüne,** yani lahutiyyet aleminde tecelli edip parıldayan sonsuz isim ve sıfatlar seması hakkı için. **(1)**

وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ: **Vaat olunan o güne,** yani aradan isim ve sıfat örtülerinin kaldırılması esnasında amâ âleminden yansımış olan tam inkişaf ve mükemmel tecelli için vaat olunan o gün hakkı için. **(2)**

وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ: **Şahitlik edene ve edilene andolsun ki,** yani şahitlik eden ve edilenin gözde birleşmesine andolsun ki siz ey, yüce Allah'tan perdelenmiş ve O'nun huzurunun izzet sahasından kovulmuş, dolayısıyla da O'nun yakında, civarında olmadan kaynaklanan himayesinden kovulmuş ve lanetlenmiş olanlar! Yani yüce Allah'ın lâneti onlar üzerine olsun Mekkeli müşrikler. Çünkü bu sure müminleri onların eza ve eziyetlerine karşı desteklemek için inmiştir. **(3)** Tıpkı aşağıda zikredilecek olan ashab-ı uhdûd gibi sizde kahrolacaksınız.

قُتِلَ أَصْحَابُ الْأُخْدُودِ: Lânetlenip **kahroldu o hendeğin sahipleri.** "Hud" kelimesi yeryüzündeki yarık ve benzeri gibi manalara gelir. **(4)**

Rivayet edilir ki; bir kralın bir sihirbazı vardı bu sihirbaz yaşlandı. Kral da yetiştirmesi için bu sihirbazın yanına bir çocuk gönderdi. Çocuğun yolu üzerinde gelip giderken uğradığı ve yanında oturup ondan bir şeyler dinlediği bir rahip vardı. O böyle gelip giderken bir

gün yolda insanları yolundan alı koyan büyük bir yılan gördü ve çocuk yılanı taşlamaya başladı ve şöyle dedi: Ey Allah'ım! Eğer rahip sana sihirbazdan daha sevimli ise bu taşla o yılanı öldüreyim. Nihayet attığı o taşla yılanı öldürdü. Daha sonra çocuk körleri ve sedef hastalarını iyileştirmeye başka hastalıkları da tedavi etmeye başladı. Kralın meclisinden biri de kör oldu ve çocuk onu da iyileştirdi. Akabinde kralın yakını olan o adam iman etti. Kral adama "seni kim iyileştirdi, gözünü kim iyileştirdi? Diye sordu. O da: "Rabbim iyileştirdi" diye cevap verdi.

Kral buna çok öfkelendi ve yakını olan o adama işkence etti, nihayetinde adam çocuğun yerini söyledi. O çocuğa da işkence etti, nihayet o da işkenceye dayanamayıp rahibin yerini söyledi. Ve kral rahibi bir testere ile ortadan ikiye biçtirdi. Daha sonra çocuk en yüksek tepesinden atılmak üzere bir dağa götürüldü. Tam atacakları sırada şiddetli bir sarsıntı oldu yanındakilerin hepsi aşağıya yuvarlandılar fakat çocuk kurtuldu. Daha sonra onu boğmak için gemiyle denizin ortasına götürdüler. Fakat bu sefer de gemileri battı, hepsi boğuldu, çocuk yine kurtuldu.

Daha sonra çocuk kralın yanına geldi ve ona şöyle dedi: "Sana söylediğimi yapmadıkça beni asla öldüremezsin. Sadağımdan bir ok al ve "Bu çocuğun Rabbi olan Allah'ın adıyla" de ve sonra da oku bana at. Kral oku "bu çocuğun Rabbi olan Allah'ın adıyla" diyerek çocuğa doğru attı. Ok çocuğun şakağına isabet etti, nihayet çocuk şakağına elini koydu ve öldü. Bunun üzerine oradaki insanların tamamı iman etti.

Krala denildi ki; "işte korktuğun şey başına geldi." Bunun üzerine o hendekler kazdırttı ve o hendekler içinde ateşler yaktırttı. Dininden dönmeyenleri o ateş dolu hendeklere attırdı. Derken kucağında henüz emzikli çocuğu bulunan bir kadın geldi. Ateşle dolu hendeğin başında bir an tereddüt geçirdi. Bunun üzerine henüz konuşma çağında olmayan çocuğu yüce Allah'ın kendisine has ilhamıyla tıpkı Nebî İsa (a) gibi konuştu ve annesine şöyle dedi: "Ey anneciğim! Sabret. Çünkü sen hak üzeresin." Bunun üzerine o da hızla ateşe fırlatıldı.

اَلنَّارِ ذَاتِ الْوَقُودِۙ ﴿٥﴾ اِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌۙ ﴿٦﴾ وَهُمْ عَلٰى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌؕ ﴿٧﴾ وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ اِلَّٓا اَنْ يُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِۙ ﴿٨﴾

النَّارِ ذَاتِ الْوَقُودِ: **O çıralı ateşin,** burada "nâr/ateş" lafzı "uhdûd/hendekler" lafzından bedeldir. Şümûl ifade eden bir bedeldir. Bu ateş alevlerinin ve bu alevlerinin tırmanışının şiddetiyle onları seçtikleri yoldan zorla alıkoymak ve İslam'dan ve tevhitten döndürmek için korku salmak amacıyla bol kuru odunlu, çabuk tutuşan kuru çıralı bir ateştir. **(5)**

Sonra müminler o hendekler içerisindeki ateşlere atıldıklarında ateş çok şiddetli alevlerle alevlendi de hendeklerin dışına taştı. En nihayet bu zalimlerin ileri gelenlerinden çoğunu da yaktı.

إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ: Çünkü, **hani onlar o ateşin başına** etrafına **oturmuşlar,** ateşin çevresinde tahtlar üzerine oturmuşlar da, **(6)**

وَهُمْ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ: **Onlar,** ileri gelen reisleri görevlendirdikleri kişilerin **müminlere** yakalayıp ateşe atma, helak etme vs. gibi **yaptıklarını seyrediyorlardı.** Yani bunlar kral tarafından müminleri bu halde iken gözetleyip kontrol eden görevlilerdi. Kralın güvendiği insanlardı ve kral onları o ateş dolu çukurların etrafına oturtmuştu. İşte Kralın ateşin etrafına oturttuğu bu yardımcıları müminlerin yakalanıp ateşe atılmalarıyla ve helak edilmeleriyle alay ediyorlardı. **(7)**

وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلاَّ أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ: Hasılı, azgınlık ve düşmanlık denizinin diplerine dalmış olan o zalimlerin **müminlere kızmalarının** ve onlardan bu korkunç ve şiddetli intikam ile intikam almalarının **sebebi de, onların yalnız çok güçlü ve övgüye lâyık olan Allah'a iman etmeleri idi.** İmanları sebebiyle onlardan nefret ediyorlar ve bir, tek olan, hiçbir şeye muhtaç olmayan, hay ve kayyum olan, kendisi dışındaki her şeye, masivaya mutlak anlamda kahir ve galip olan ve yine bütün hamd ve övgülere zati ve vasfi istihkak ile müstehak olan yüce Allah'a gerçekten iman ve itaat etmelerinden iğreniyorlardı. **(8)**

اَلَّذٖى لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ شَهٖيدٌ ﴿٩﴾ اِنَّ الَّذٖينَ فَتَنُوا
الْمُؤْمِنٖينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرٖيقِ ﴿١٠﴾
اِنَّ الَّذٖينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرٖى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ ذٰلِكَ
الْفَوْزُ الْكَبٖيرُ ﴿١١﴾

الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ: Nasıl olur da o yüce Allah subhan, aziz ve hamid olmaz. Oysa **O Allah ki, göklerin ve yerin hükümranlığı,** yani ulvi ve süfli ve bu ikisi arasında karışmış olan bütün zuhur yerleri **O'nundur,** kudret ve iradesinin ihatası altında bulunan her şeye mutlak kadirdir. Nasıl olur da o **Allah** uluhiyette ve vücudda müstakil olamaz oysa O, vücûd şimşeğinin parladığı **her şeye şahittir.** O, gaip değildir bilakis hazır ve nazırdır. **(9)** Hasılı:

إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ: **İnanan erkek ve kadınlara işkence yapıp** onları doğru yolu bulup iman etmelerini çirkin bularaktan zulüm ve düşmanlık ile yakan ve **sonra da,** yaptıkları bu aşırılıklardan ve haddi aşmalardan sonra da Allah'a **tevbe etmeyenlere,** zulümlerinden subhan olan Allah cihetine yönelmeyenlere ve pişman olarak istiğfar etmeyenlere, o yer yüzünde fesat çıkaran haddi aşmışlara **cehennem azabı ve yangın azabı vardır.** Onlar için, çok merhamet ve şefkat sahibi, çok lütufkar olan yüce Allah'ın huzurundan kovulmak ve mahrumiyet vardır. Yüce Allah'ı inkâr edip tevhidini reddetmelerinden dolayı da, müminleri hendeklerde yakmalarının bedeli olarak çok yakıcı bir azap vardır. **(10)**

Sonra, her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah onlara yönelik bu tehditlerinin ardından müminlere yönelik vaatlerini sıraladı ve şöyle buyurdu:

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ: Hak Teâlâ'nın vahdetine **inanan ve iyi amel yapanlar,** imanlarını niyetlerindeki ihlasa bitişik güzel amellerle tekit edenler **için de** iman ve amellerinin karşılığı olarak, Rableri katından kendilerine bir lütuf olarak **altından ırmaklar akan cennetler vardır.** Yani ....

إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ ﴿١٢﴾ إِنَّهُ هُوَ يُبْدِئُ وَيُعِيدُ ﴿١٣﴾ وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ ﴿١٤﴾

altlarından hakikat denizinden neşet edip gelen hakikat ve marifet nehirlerinin aktığı ilme'l-yakin, ayne'l-yakin ve hakka'l-yakin ile süslenip nezih kılınmış cennetler vardır. **İşte,** şanı yüce olan, konum ve yücelik bakımından insanların idrakinden çok ötede olan söz şudur ki **büyük kurtuluş,** yüce lütuf **odur.** Ondan daha büyük ve daha yüce bir kurtuluş yoktur.**(11)**

Sonra, her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah itidal yolundan sapan dalalet ehline tehdide işaret etti ve sevgili peygamberine (s) hitap ederekten şöyle buyurdu:

إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ: Ey resullerin en mükemmeli! **Kuşkusuz Rabbinin yakalaması,** ve rüşd yolundan ve doğruluk caddesinden ayrılan azgın kullarını zorla tutması çok **serttir.** Öyle ki O'nun tutuşunun şiddetiyle, intikam ve azabının kat kat oluşuyla hiçbir şey mukayese edilemez. **(12)**

Nasıl olur da O'nun tutuşuyla mukayese edilebilir ve her hangi bir şey O yakalamışken O'na mukavemet edebilir?!

إِنَّهُ هُوَ يُبْدِئُ وَيُعِيدُ: **Yoktan o yaratır ve tekrar o diriltir.** Çünkü her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah mutlak kadir ve galiptir ve bütün zuhur yerlerini ve mevcudatı yokluğun gizliliğinden mutlak anlamda galip olan mükemmel kudretiyle izhar eder. Sonra yine aynı şekilde sonsuz kemal üzere olan kudretiyle de tekrar yok edip gizler. Ve sonsuz kudret ve ihtiyarı gereğince de tekrar tekrar zuhur fezasından çıkartır. Nasıl olur da subhan olan yüce Allah'ın bu sonsuz kudretine mukavemet edilir ve O'nun bu kudreti başka bir şey ile mukayese edilir. **(13)**

Nasıl olur da her hangi bir kimse O'nun karşı durmasına mukavemet etmeye takat getirebilir, O'nun hükmüne muarız olabilir ve O'nun otoritesine karşı durabilir. O dilediğini yapar ve dilediğine hükmeder. O fiillerinden sorgulanmaz. O, hakim ve hamidir.

وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ: **Bununla beraber çok bağışlayandır, çok sevendir.** Her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah rahmetini ve cömertliğinin genişliğinden ötürü, halisane pişman olun Kendisine yönelip tövbe edenlerin günahlarını ne kadar çok ve büyük olsa da ……

ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ ﴿١٥﴾ فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ ﴿١٦﴾ هَلْ اَتٰيكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ ﴿١٧﴾ فِرْعَوْنَ وَثَمُودَ ﴿١٨﴾

gizleyip ortadan kaldırandır. Çünkü O'nun rahmeti bütün bu şeylerden daha şümullü ve daha geniştir. O, günahkârların samimiyetini seven ve istiğfar edenlerin tövbesini ve Kendisinden korkanların, mütevazı davrananların tazarruunu sever. Yine gaflet ve gurur anında kendilerinden sadır olan şeylere pişmanlık duyanların ve Kendisinden çokça hayâ edenlerin samimiyetini sever. **(14)**

Her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah nasıl olur da bağışlamaz ve sevmez. Oysaki O, ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ: Zahiri, Batını bütün arşlar üzerine tam bir istila ve mükemmel bir istiklal ile istiva eden büyük **arş'ın sahibidir, yücedir.** O, zatında, isim ve sıfatlarında, fiillerinde yücedir. Çünkü ne O'nun dışında her hangi bir vücud ne de O'nun haricinde her hangi bir oluş vardır. **(15)** Dolayısıyla artık âşikâr olmuştur ki O, tam bir istiklal ve irade ile فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ: **Dilediğini** ve mülk ve melekutunda cari olan ve her hangi bir iştirak ve yardım görme söz konusu olmaksızın Kendisinden sâdır olan bütün fiilleri **yapandır.** Çünkü O'nun mülkünde ister nimet verme isterse intikam alma şeklinde olsun ancak O'nun mükemmel hikmeti ve sonsuz genişlikteki ilmi gereğince dilediği şeyler cari olur. **(16)**

Sonra, her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah sevgili peygamberini (s) teselli etmeye işaret etti ve onu (s) kavminin eziyetlerine ve böbürlenerekten onu (s) yalanlamalarına karşı sabra teşvik etti ve şöyle buyurdu:

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ: Ey resullerin en mükemmeli! **O orduların kıssası sana geldi mi?** Onların yani geçmiş ümmetlerin haberleri, peygamberlerini ve kitaplarını yalanlama kıssaları ve onların peygamberlere yönelik eziyetleri nihai dereceye erişince Bizim onlardan intikam almamıza dair haberler sana ulaşıp senin katında sabit oldu mu? **(17)**

فِرْعَوْنَ وَثَمُودَ: **Yani** azgın sapkın **Firavun** ile ileri gelen adamlarının **ve Semud'un?** Yani kardeşin Musa Kelimullah'ı (a) nasıl yalanladıklarına, onu (a) defalarca nasıl öldürmeye ve ortadan kaldırmaya kastettiklerine ve en nihayet Bizim onlardan nasıl intikam alıp köklerini kazıdığımıza dair haberler sana geldi mi? Ve yine kovulmuş Semud ......

بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِى تَكْذِيبٍ ﴿١٩﴾ وَاللّٰهُ مِنْ وَرَائِهِمْ مُحِيطٌ ﴿٢٠﴾ بَلْ هُوَ قُرْاٰنٌ مَجِيدٌ ﴿٢١﴾

kavminin kardeşin Salih'i (a) nasıl yalanladıklarına ve onlardan da nasıl intikam aldığımıza dair haberler sana (s) ulaştı mı? Ey Resullerin en mükemmeli! Onların peygamberleriyle olan kıssalarını ve Bizim katımızdan üzerlerinde icra edilen şeyle hatırla da kavminden sana isabet edene sabret. Çünkü bu işlerin en büyüğündendir. Helak olup giden geçmiş milletlerden intikam aldığımız gibi onlardan da yakında intikam alacağız. **(18)**

بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ: **Fakat o** seni ve sana indirilen kitabı geçmiş milletlerden daha şiddetli bir yalanlama ile yalanlayan **inkarcılar hâlâ bir yalanlama içinde.** Halbuki onlar geçmiş milletlerin kıssalarını ve yalanlamalarının uğursuzluğu sebebiyle de üzerlerinde cereyan eden şeylerin haberlerini işitmişlerdi. Aslâ ibret almadılar ve asla vazgeçmediler. Bu sebeple de şimdi ve daha sonra ahiret hayatında, geçmiş milletlere ilişen azabın çok daha şiddetlisi onları da yakalayacak. **(19)**

وَاللّٰهُ مِنْ وَرَائِهِمْ مُحِيطٌ: Hâsılı, **Oysa** küfür ve nifaktan kalplerinde cereyan eden her şeye muttali olan yüce **Allah onları arkalarından** yani batıl hüviyetleri ve atıl taayyünleri arkasından zâtî bir ihata ile **kuşatmıştır.** Öyle ki, onların suç ve günahlarından hiç bir şey subhan olan Allah'tan uzak kalamaz. Sonsuz ihatası gereğince de bu günahları üzere onları cezalandıracaktır. Halbuki onlar O'nun bu sonsuz ihatasını inkâr ediyor ve bu sebeple de dünyevi-uhrevi, gayb ya da şehadet âlemine ait bütün kemâlâtı kuşatan kitabını inkâr ediyorlardı. Onu inatla ve böbürlenerekten şiire, kehanete ya da birçok çeşit aldatmacaya, batıl iftiralara nispet ediyorlardı. Oysaki O'nun önünden ya da arkasından asla batıl gelmez. **(20)**

بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَجِيدٌ: **Hayır! Bilakis o şerefli bir Kur'ân'dır,** hak ile batılı, hidayet ile dalaleti bir birinden ayıran bir Furkân'dır. Allah katında kadri yüce bir kitaptır. Apaçık dinin hükümlerini açıklayan apaçık bir kitaptır. **(21)**

فِى لَوْحٍ مَحْفُوظٍ ﴿٢٢﴾

فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ: **Levh-i Mahfuz'dadır.** Yüce Allah'ın sonsuz ilm-i ilahisi ve kaza levhi mertebesinden ibaret olan levh-i mahfuz'da sabittir. Her türlü tahrif ya da değiştirmeden mutlak anlamda korunmuştur. (22)

Yüce Allah bizi iman nuru ile aydınlananlardan ve Furkan olan Kuran'ın hakikatiyle inkişaf etmiş olanlardan eylesin.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey Kur'an'ın hakikati ile inkişaf etmiş olan Muhammedi muvahhid! Yüce Allah seni onun hakikatine götürsün. Sana, kevn ve fesat âleminde cari olan bütün hadiselerin mutlak anlamda kaza levhinde her hangi bir şekilde değiştirilip dönüştürülme lekesinden korunmuş olarak sabit olduğunu keşfen bilmene inanman gerekir. Çünkü sonsuz ilim, hikmet ve kudret sahibi yüce Allah'ın katında söz ve hüküm değişmez.

Mülk ve melekut aleminde vaki olan bütün tasarrufla ise yine o kaza levhinde kendi veçhine göre yerleştirilip işaretlenmiştir. Dolayısıyla bütün bunlardan hiçbir şey ondan müstesna tutulamaz. Yüce Kur'an da ondan seçilip alınmıştır. Bu Kur'an levh-i mahfuzda sabit olan her şeyi icmali olarak ihtiva etmektedir.

Her kime ezeli inayet erişir ve ehadiyete dair bir cezbe o kimseyi cezbederse Kur'an'ın rumuzlarından Hak Teâlâ'nın kaza levhinde ve ilim mertebesinde tafsilatlandırdığı sırların ve marifetlerin nurlarını idrak eder. Fakat bu mertebeye erişenler gayet azdır.

Hâsılı yüce Allah'tan güzeli umanlardan ol. Allah'ın merhametinden ümidini kesme. Çünkü Allah'ın rahmetinden ancak hüsrana uğramış kavimler ümidini keser.

TÂRIK SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Hak Tealanın bütün kullarını ihata, muhafaza ve gözetlemesini tahakkuk ettiren kullardan gizli kalmaz ki; her hangi bir kimseden hangi vecih üzere sadır olursa olsun her şeyi yüce Allah muhakkak gözetler ve yine O (c) bütün o şeyler üzerine hazır ve nazırdır. İyilik ya da kötülük, zarar ya da fayda olsun, fiil ya da itikat, hal ya da makam olsun hiç fark etmez yüce Allah hepsini gözetler ve muhafaza eder.

Bundaki sır kulun hiçbir hal ya da durumda yüce Allah'tan gafil olmamasıdır. Kul nasıl olur da her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah'tan gafil olabilir. Çünkü o, her nefesi, anı ve düşüncesi hasebiyle bütün hallerinde sürekli yüce Allah'tan yardım talep etmektedir.

İşte bu sebeple yüce Allah, kul sürekli Rabbini hatırlasın ve O'nun huzurunda bulunsun, O'ndan çok kısa bir an bile gaip olmasın da nefs-i emmarenin şeytani kuvvelerine tabi olmak suretiyle kendisinden Yüce Allah'ın razı olmadığı bir şey sadır olmasın diye bu aziz talep makamını ispat etmek için yemin ettiği o şeye yemin etti ve şöyle buyurdu:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَالسَّمَٓاءِ وَالطَّارِقِۙ ﴿١﴾ وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَا الطَّارِقُۙ ﴿٢﴾ اَلنَّجْمُ الثَّاقِبُۙ ﴿٣﴾ ....

SÛRENİN TEFSİRİ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ: Şeytan kalplerine vesvese vermesin diye kullarının bütün hallerini gözetleyen yüce **Allah'ın adıyla ki, O,** yardımsız bırakma ve pişmanlığı gerektirecek şeylerden kullarını koruması bakımından onlara karşı çok **Rahmândır ve** yine O, cennetlere ulaştıracak yola eriştirmesi bakımından da onlara karşı çok **Rahîm'dir.**

وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ: **Andolsun o göğe ve Târık'a,** yani her türlü değişme ve yok olup gitmeden mutlak anlamda korunmuş olan lahutiyyete dair isimler seması hakkı için. Ve yine yaratılıştan mizaçlarına deruhte edilmiş olan cezbe ve fıtri, manevi meyil gereğince halis azimete sıkı sıkıya yapışarak nasutiyet çölünden lahutiyyet fezasına doğru hicret eden Allah erlerinin her birine şimşek gibi süratli bir şekilde parıldayan o Târık hakkı için yemin ederim ki. **(1)**

Sonra, her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah değerini yüceltmek ve saygınlığını artırmak için onu sevgili peygamberine müphem gösterdi ve şöyle buyurdu:

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ: Ey lahuti Târıkların kendisine taşıp akmasına layık olan en mükemmel mazhar! Sen **Târık nedir, bildin mi?** Sen (s) nasutiyet alemiyle kayıtlanmış iken Hak Teala senin nasutiyet alemine dair bağlarını çözdükten sonra seni lahutiyet ve ceberut alemine götüren Târık'ı sen bildin. **(2)**

النَّجْمُ الثَّاقِبُ: **O, karanlığı delen yıldızdır.** Yani o, ama aleminden kaynaklanan ve parıldayıp ışıldayan ehadiyet ışığının cezbesidir. Öyle ki o, Zat'a dair kusursuz parlaklığın ve apaçık olmanın mahallidir. Yine o Târık, yüce Allah şöyle diyerekten sana nasutiyyet elbisesinden soyunmanı emrettikten sonra ilahi aşk ve aşırı muhabbet ateşinden senin nasutiyet ağacına düşen alevli bir ateştir: *"Hiç şüphesiz Ben senin Rabbinim! Nalinlerini çıkart!"* (Taha 20/12). **(3)**

Ey resullerin en mükemmeli! Bu şekilde işittiğini işittikten sonra neşetinin gereklerini çıkartıp at ve Rabbin katındaki sıdk makamında ...

إِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ ﴿٤﴾ فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ﴿٥﴾ خُلِقَ مِنْ مَاءٍ دَافِقٍ
﴿٦﴾ يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ ﴿٧﴾

ebedi rahata eriş. *"Hiç şüphesiz sen mukaddes Tuva vadisindesin. Ve Ben* marifetlerin ve hakikatlerin zuhur yeri olarak *seni seçtim. Sana vahyedileni dinle."* (Taha 20/12-13) Tevhit ve yakin merasimi için sana vahyedilen apaçık ayetleri can kulağıyla dinle. Hasılı üzerine yemin edilen bu iki yüce şey hakkı için;

إِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ: **Hiçbir nefis yoktur ki başında bir denetleyici bulunmasın.** Yani arınmış ya da pis hiçbir nefis yoktur ki başında Hak Teala cihetinden görevlendirilmiş, onun söz, fiillerini, hal ve durumlarını, makamlarını muhafaza eden bir denetleyici bulunmasın da onu kendisinden hasıl olan şeylerin tartıldığı yerlere defedip teslim etmesin. En nihayetinde bütün bu şeyler aynıyla kendisinden sadır olup da o nefse gereğince karşılığı verilmesin. **(4)**

İnsan yüce, ilahi hikmete dair işittiklerini bu şekilde işittikten sonra:

فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ: **Onun için** cehalet ve unutkanlıktan mürekkep olan **insan neden yaratıldığına bir baksın** ve menşeini bir düşünsün. Yani vicdanına müracaat etsin de başlangıcına ve menşeine bir baksın da varlığı için takdir olunan şey kendisi için aşikar olsun ve dolayısıyla kıymetini bilsin de sınırını, mertebesini aşmasın. **(5)**

خُلِقَ مِنْ مَاءٍ دَافِقٍ: **Atılan** bayağı, basit **bir sudan yaratıldı.** Her iki taraf için de ıstırap ve lezzet alma yoluyla rahme atılıp dökülen basit bir sudan yaratıldı. **(6)** Böyle olmakla beraber;يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ: **O su, erkeğin sulbü ile kadının göğüs kemikleri arasından çıkar.** Yani erkeğin beli ile kadının göğsünden çıkar. **(7)**

İnsan başlangıcını iyice düşünüp menşeinin aslını bildikten sonra şayet yüce Allah muvaffak kılarsa, kendisini bu iki fazlalık habis sudan yaratan ve tam bir insan oluncaya kadar halden hale sokup terbiye eden sonsuz ilim ve hikmet sahibi yaratıcının nihayetsiz kudretini iyice idrak eder. Öyle ki arttık birçok çeşit marifet ve hakikatin kendisine taşıp akmasına kabiliyetli, ilahi hilafete layık, vahiy ve ilhamın inmesine uygun bir mazhar olmuştur. Aynı şekilde başlangıçta kendisini yaratıp her

إِنَّهُ عَلٰى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ ﴿٨﴾ يَوْمَ تُبْلَى السَّرَٓائِرُ ﴿٩﴾ فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ ﴿١٠﴾
وَالسَّمَٓاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ ﴿١١﴾

hangi bir örneği olmaksızın var kılmaya kimin güç yetirebildiğini de iyice düşünmüş, dahası bu hususta kesin bir bilgiye ve yakine ulaşmıştır.

إِنَّهُ عَلٰى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ: **Elbette Allah'ın onu döndürmeye,** kabirden çıkartıp diriltmeye ve onu tekrar eski haline döndürmeye **gücü yeter.** Yüce Allah katında başlangıçta örneksiz yaratmaktan daha kolay olduğu halde insan nasıl olur da her türlü eksiklikten münezzeh olan Allah'ın tekrar diriltmeye ve haşra dair kudretini inkar eder. **(8)**

Ey ibret ve mükellefiyet fıtratı üzere yaratılan insanlar! İyice düşünün.

يَوْمَ تُبْلَى السَّرَٓائِرُ: **O gün bütün sırlar yoklanıp, meydana çıkarılır.** O gün bütün perdeler açılır ve inkar, ısrar, fasit niyetler ve amellere dair olarak kalplerde gizlenen her şey izhar edilir **(9)**

فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ: **İnsanın o gün** amellerine ve hallerine terettüp eden azap ve ceza şeklindeki kötü akıbeti nefsinden defedecek, kendisine yardım edip müdafaa edecek **ne bir gücü vardır, ne de bir yardımcısı.** Çünkü o gün her nefis kazandıklarıyla rehindir. Hayır ya da şer olsun kendi üzerinde cari olan karşılık ile meşguldür. **(10)**

Sonra, her türlü eksiklikten münezzeh olan yüce Allah Kur'an'ın hakikatini, üstünlüğünü ve onu lekelemeye çalışıp iftira atanların her türlü karalama ve iftiralarından beri olduğunu ispat için yemin etti ve şöyle buyurdu:

وَالسَّمَٓاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ: **Andolsun o dönüşlü göğe,** yani yücelik bakımından en yüksek derecede bulunan ve geri dönüşü olan lahuti isimler semasının hakkı için. Çünkü o, bir an nasutiyet aleminin heykellerine dönüp yönelir ve tıpkı aniden parıldayan şimşek gibi tekrar o halde geri eserlerine döner. Ancak o ilk defaki parıldamada nasutiyetlerinin gerekleri lahutiyet hususiyetlerine döndürülen inayet ehlinden olan "büdela/abdallar" bu geri dönüşten müstesnadır. Çünkü lahuti isimler semasının bu parıldaması onlardan geri dönmez, onlar üzerinde karar kılar. **(11)**

وَالْاَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ ﴿١٢﴾ اِنَّهُ لَقَوْلٌ فَصْلٌ ﴿١٣﴾ وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ ﴿١٤﴾ اِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا ﴿١٥﴾ وَاَكِيدُ كَيْدًا ﴿١٦﴾ فَمَهِّلِ الْكَافِرِينَ اَمْهِلْهُمْ رُوَيْدًا ﴿١٧﴾

وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ: **O yarılıp çatlayan yere,** yani ilahi isimler semasından üzerine parıldayan şeyin yansımasını kabul edebilen ve lahut alemine ait müessirlerin etkilerini kabul ile etkilenip yarılan heyulani tabiat arzına yemin ederim ki. **(12)** Yani bu iki büyük yemin hakkı için;

إِنَّهُ لَقَوْلٌ فَصْلٌ: **Kuşkusuz o,** yani Kur'ân hak ile batılı, hidayet ile dalaleti bir birinden ayıran **ayırıcı bir sözdür. (13)**

وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ : Onun hakkında ifrata varıp haddi aşanların zannettikleri gibi **o asla bir şaka değildir,** bilakis bütünüyle gerçektir. Kulların tamamına hidayet ve rüşt yolunu gösterme maslahatı için beliğ, ilahi bir hikmetten sadır olmuştur. **(14)** Hasılı;

إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا: **Haberin olsun ki, kâfirler hep hile kuruyorlar.** Yani Mekke'nin o azgın inkarcıları büyüklenip böbürlenerekten o Kur'an'ı ortadan kaldırmak ve nurunu söndürmek için tuzaklar kuruyorlar. Ona, bütün a'yana taşan türlü karalamalar ve iftiralar atıyorlar da onu şanına layık olmayan şeylere nispet ediyorlar. **(15)**

وَأَكِيدُ كَيْدًا: Onlar sıkıca yakalanıp intikam almayı hak ettikten sonra **Ben de** aynı şekilde, muaheze edip intikam almak suretiyle, mühlet vermek ve istidraç yoluyla onların **hilelerine karşılık veririm.** Öyle ki onlar bunu hiç hesap etmemişlerdi de kendilerine mühlet vermemizi onları ihmal ettiğimize hamletmişlerdi. Bu sebeple de aldanarak Kur'an'a karalamalar ve iftiralar atmaya cüret etmişlerdi. **(16)**

Ey resullerin en mükemmeli! Bu şekilde işittiklerini işittikten sonra:

فَمَهِّلِ الْكَافِرِينَ أَمْهِلْهُمْ رُوَيْدًا: **Onun için sen** de aynı şekilde o **kâfirlere mühlet ver,** onlardan intikam almada acele etme ve onlara beddua etmede acele davranma, bununla meşgul olma. Çünkü Bizim sadece onlara yönelik olan bu mühlet tanımamız onlar için Bizim katımızdan bir imtihan ve büyük bir musibeti celbeden bir fitnedir. Ey resullerin en mükemmeli! Her ne zaman ki sana söylediklerimizi tahakkuk ettirirsin artık **onlara az bir zaman tanı** ve onlara karşı savaşmaktan ve onlarla

mücadele etmekten geri dur. Artık az bir zaman sonra, kısa bir müddet sonra onların tümden yok olup gitmelerini ve helak olmalarını gözet. Pek yakında senin dinin diğer bütün dinlere galip gelecektir. Pek yakında o inkarcılar da kahrolacaklar ve kökleri kazınıp gidecekler. **(17)**

Yüce Allah bizi lütuf ve ihsanıyla dilediği şeyi sabır ve zaferle elde eden kullarından eylesin.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey, yüce Allah'a tevekkül eden ve her şeyden kesilerek halis bir azimetle O'na (c) doğru yönelen kul! Bütün işlerini yüce Allah'a havale etmen gerekir. Öyle ki o işlerinin aşama aşama hasıl olmasına iltifat etmeyi bir an bile aklına getirmemelisin. Yine O'nu (c) bütün ihtiyaç ve meşgalelerinde sana yeten, sana kafi bir yardımcı ve vekil ittihaz edin. Hasılı yüce Allah'ta fani ol, sana bütün işlerinde yeter. Çünkü her şey Allah iledir, Allah'tandır ve Allah'tadır. Üstelik sen, sen değilsin, bilakis sen O'sun,* dahası O da O'dur. Güç ve kuvvet ancak Allah'tandır. O'nun veçhi dışında her şey helak olucudur. Hüküm O'na aittir ve yine O'na döndürüleceksiniz.

* Bu sözün Şeyh'e ait olduğu şüphelidir. Şeyh vahdet-i vücud ehlinden değildir. Hiç şüphesiz Şeyh (k), ceddi Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellemin sünnetini ihya etmiştir.

A'LÂ SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Temkîn makâmına ulaşan tevhid ehline hiç bir tereddüt ve farka yer kalmaksızın şu husus apaçık belli olur: Fenâ fillah makâmına erişip, zatî tevhid ve ebedî bekâ mertebesini tahakkuk ettiren muhakkık ârifin müşâhedesinde isim ve sıfatların çokluğundan kaynaklanan kesret bütünüyle silinir. Onun şühudunda Zatî tecellîden kaynaklanan vahdetten başka bir şey kalmaz. Zira ifade, işaret, sembol ve ima gibi her türlü dilsel form, vasıta ve hicap tümüyle ortadan kalkmıştır. Buna binaen her türlü ifade ve tabirin ötesinde olan a'mâ mertebesini tahakkuk ettirmiş olan muhabbet ve velâyet ehli nazarında sıfatların değişmesinden ve isimlerden meydana gelen kesret dahi zatı perdeleyen hicaplar arasında yer alır.

Sonuçta zati tecelli esnasında takdis ve tesbihten başka hiç bir şeye yer kalmamış olur. Çünkü tesbih ve takdiste bulunan kişinin bu gibi şeyleri vesile edinip onlarla tevessülde bulunmaya artık ihtiyacı kalmamıştır.

Bundan dolayı Hz. Peygamber (sav) ilahi kurbiyet ve müşâhede makâmına erişince sonra Cenâb-ı Hak ona Hakk'ı tesbih etmesini emretmiş ve Hakk'ın en yüce ismiyle takdiste bulunmasını ona tavsiye etmiştir. Bu tesbih ve takdisi de Hakk'a izafe edilen herhangi bir isim ve sıfat ile değil Cenâb-ı Hakk'ın en yüce ismiyle tavsiye etmiştir. Zira Cenâb-ı Hakk'a izafe edilen isim, sıfat ve diğer tüm itibari nitelemeler bu makâmı kuşatamaz. Bunun yapılması, bu makamın diğerlerine oranla daha faziletli olduğu şeklindeki bir kabulden ziyade *Zatı* itibariyle âlemlerden münezzeh olan Cenâb-ı Hakk'ın Zat'ından haber veren tüm vasıta ve işaretleri idrak noktasında insanın acziyet ve kusur içinde olmasındandır.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْاَعْلٰىۙ ﴿١﴾ اَلَّذ۪ي خَلَقَ فَسَوّٰىۖ ﴿٢﴾ ....

Zira bu mertebede her türlü kabiliyet ve konuşma melekesi işaret ve ifadeye karşı tümüyle lal kesilir. İdrak ve akıllar bu mertebede elden çıkar. Bütün varlıklar hayret içinde kalır. Daha doğru bir ifadeyle kendinden geçerek Hak'ta fani olur. Onların varlığından ne bir suret kalır. Ne bir isim ne de bir haber veya nişane...

SÛRENİN TEFSİRİ

Bu makam tahakkuk ettikten sonra o kişinin mükafatı artık Allah'a aittir. Bu mükafat Cenâb-ı Hakk'ın hikmeti, irade ve meşietine uygun şekilde mutlak ilmi gereğince emredeceği şeyi o kişiye emretmesiyle gerçekleşir. Bundan dolayı Cenâb-ı Hak isminin bereketiyle başlayarak şöyle buyurdu:

بِاسْمِ اللّٰهِ: Zatı itibariyle beşerin her türlü tasavvurundan havassın ve avamın zihinlerinden yüce olan **Allah'ın adıyla başlarım** الرَّحْمَانِ: O, mazharı konumundaki tüm mahlûkatına karşı **Rahman olandır.** Onları ebedi selâmet yurduna davet eder. الرَّحِيمِ: O, seçkin kullarına karşı da **Rahimdir.** Onları en yüce mertebe ve makama ulaştırır.

سَبِّحِ: Ey Hakk'ın sonsuz vücûd denizinin akıntısında istiğraka erip müşâhede güneşinin parıltılarında fenâya ermiş olan kişi! اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى: Her ne kadar müsemmada yani Zat-ı ilahide fenâya eriştikten sonra mutlak olarak isimlerle tesbih etme imkanı artık senin için kalmamış olsa da yine de **Rabbinin yüce adını tesbih et. (1)** Fenâ ile benliğini bırakıp bekâya eriştikten sonra kulluk görevin gereği senin üzerindeki Rabbinin nimetlerini hatırla. Bunu yaparken beşeriyetin icabı sende meydana gelen insanî halleri de göz önünde bulundur. Çünkü Cenab-ı Hak her türlü eksiklikten münezzehtir. Mutlak kudret sahibidir.

الَّذِي خَلَقَ: Zuhura getirip yarattığı şeylerin hepsini **yaratıp** فَسَوَّى: **düzene koyan O'dur. (2)** Bütün mahlûkâtı, onlarla ilgili olan unsurları, onların yaşam ve ölümleriyle bağlantılı tüm şeyleri düzenlemiştir.

وَالَّذٖى قَدَّرَ فَهَدٰى ﴿٣﴾ وَالَّذٖى اَخْرَجَ الْمَرْعٰى ﴿٤﴾ فَجَعَلَهُ غُثَاءً اَحْوٰى ﴿٥﴾

وَ: **Ve** O, قَدَّرَ الَّذِي: ölçüleri **takdir etti,** yapılması gerekenleri düzenledi, varlıkların sûret ve biçimlerini en mükemmel şekilde yaratıp uygun kabiliyet ve çeşitli kemalâtı onların varlık formlarına emanet etti. Onları uygun şekilde düzenleyip varlıklarını biçimlendirdikten sonra فَهَدَى: **hidayeti gösteren de O'dur. (3)** Yani bütün mahlûkâtı her ne maksatla yaratılmışlar ise o fıtrat üzere yönlendirdi. Bunu da emirleri, nehiyleri, vacip ve mendup olan hükümleri ve güzel huyları açıklayıp ortaya koymak suretiyle yapmıştır. Böylece insanlar bahsedilen bu yükümlülükleri yerine getirmek ve o mükellefiyetlerde halis bir niyetle derinleşmek suretiyle beşeriyetlerinin gereği olan uçurum ve tehlikelerden kurtularak lahûtî yönlerinin sonsuzluğuna erişsinler ve Cenab-ı Hakk'ın zatî vahdetinin azamet ve saltanatının sıfat ve feyzinden istifade edebilsinler.

وَ: ve O Cenab-ı Hak أَخْرَجَ الَّذِي: üstün kudretiyle الْمَرْعَى: **otlağı çıkarandır. (4)** Yani dünyanın verimli arazilerinde çeşit çeşit bitki örtüleri ve çayırlıklar bitirip çıkarmıştır ki isim ve sıfatlar âleminin tesirlerini kabul eden tabiattaki canlılar ve tabiatın diğer unsurları bunlarla rızıklansın ve bu şekilde yaşamlarını sürdürsünler. Bu suretle kendi istidat ve fıtratlarına uygun olan çeşitli kemalât ve hakikatlerin feyzini almaya layık hale gelebilsinler.

Şehâdet âlemindeki takdir edilmiş olan kemal ve olgunlaşmasını tamamladıktan sonra

فَجَعَلَهُ: Kalp sahibi olan, isim ve sıfatlardan meydana gelen perdenin ötesini Allah'ın nuruyla görebilen kimselerin basireti nazarında son derece güzel ve kıymetli olmalarına rağmen Cenab-ı Hak dünyanın yeşillik ve bitkilerini غُثَاءً: kuru **bir çöpe çevirdi.** Yani boş ve batıl bir seraba çevirdi. Tevhidin gerçek hakikatini tahakkuk ettirip sıfat ve isimlerden kaynaklanan vesile ve vasıtaları aradan kaldırdıktan sonra işte o zaman masiva yok olur. أَحْوَى: Hiçbir bekâsı olmayan **siyah** bir yokluk haline getirdi. **(5)** İç ferahlatan yemyeşil görünümünden sonra siyah, karanlık ve korkunç bir hale getirdi.

سَنُقْرِئُكَ فَلَا تَنْسٰىۙ ﴿٦﴾ اِلَّا مَا شَٓاءَ اللّٰهُۜ اِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفٰىۜ ﴿٧﴾ وَنُيَسِّرُكَ لِلْيُسْرٰىۚ ﴿٨﴾

Sonra Cenab-ı Hak sevgili Peygamber'ine olan nimet ve ihsanlarını hatırlatma ve ona tavsiyede bulunma kabilinden Habîb'ine (sav) hitaben şöyle buyurdu:

سَنُقْرِئُكَ: **Bundan böyle** bizim katımızdan sana inen vahiy ve ilhamın tüm yönlerine muttali olacak şekilde **sana Kur'ân'ı okutacağız** ve seni okuyan biri haline getireceğiz. Halbuki gerçekte sen okuma yazması olmayan bir ümmisin. Senin gibi ümmi birinin bu gibi şeyler yapabilmesi ancak bir mucize olabilir. فَلَا تَنْسٰى: Sana okutacağız ve sen **unutmayacaksın. (6)** O halde bu nimeti gerektiği gibi korumalısın. Vahyin herhangi bir kısmını atlama, ona herhangi bir ilavede bulunma veya onda herhangi bir tahrifte bulunmaksızın onun şükrünü eda etmeye devam et. اِلَّا مَا شَاءَ اللّٰهُ: **Yalnız** sana unutturacağı şeyi bilen ve bunu hikmetle yapan **Allah'ın dilediği başkadır.** Cenab-ı Hak bunu ya ayetin tilâvetini ya hükmünü yahut hem tilâvetini hem hükmünü mükemmel hikmeti ve maslahat gereğince neshetmek suretiyle yapar.

Ey Peygamberlerin en kâmili olan Resulüm! Bunları işittikten sonra artık vahyin gereğini yapmaya ve tebliğe devam etmelisin. Ne gizli ne aşikar ne hâl ne de söz bakımından ondan gafil olma.

اِنَّهُ: **Çünkü şüphesiz** Cenab-ı Hak يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفٰى: **açığı da gizliyi de** yani senin dışını da içini de **bilir. (7)** Yani dış varlığınla vahiy ve ilhamın gereklerine ne kadar bağlı kaldığını, iç varlığınla da kesin kararlılık gösterilmesi gereken işlerde ve makâmlarda niyet, hâl ve samimiyet bakımından ne kadar ihlaslı olduğunu bilir.

وَ: Ey Peygamberlerin en kâmili olan Resulüm! Bil ki biz sana karşı cömertlik ve ihsanımızdan dolayı نُيَسِّرُكَ: **kolaylaştıracağız** ve vahyin gereklerini hıfzedip onu ikrar edebilmen hususunda **seni** لِلْيُسْرٰى: **seni en kolay yola** yani kolay, hoş görülü ve en açık yola muvaffak kılacağız. **(8)**

فَذَكِّرْ اِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرٰىۜ ﴿٩﴾ سَيَذَّكَّرُ مَنْ يَخْشٰىۙ ﴿١٠﴾ وَيَتَجَنَّبُهَا الْاَشْقٰىۙ ﴿١١﴾ اَلَّذ۪ي
يَصْلَى النَّارَ الْكُبْرٰىۚ ﴿١٢﴾ ثُمَّ لَا يَمُوتُ ف۪يهَا وَلَا يَحْيٰىۜ ﴿١٣﴾

Hidayet ve doğru yolu sana kolaylaştırdıktan sonra;

فَذَكِّرْ: Kur'an'la insanlara **öğüt ver** ve ondaki hükümleri açıkla إِنْ نَّفَعَتِ الذِّكْرَى: **eğer öğüt fayda verirse. (9)** Yani ister senin öğütlerin onlara faydalı olsun ister olmasın sen yine de öğüt ver ve açıklama yap. Zira sana düşen yalnızca tebliğdir. Onları hesaba çekmek ise bize aittir.

Ey Peygamberlerin en kâmili olan Resulüm! Onların senden ve senin öğütlerinden yüz çevirip inkarda aşırı gitmeleri nedeniyle ümitsizliğe kapılma.

Çünkü şüphesiz سَيَذَّكَّرُ: senin uyarından **öğüt alacaktır** مَن يَخْشَى: Allah'ın azabından ve O'nun intikam almadaki çeşitli usullerindeki üstün kudretinden **çekinen kimse** öğüt alacaktır. **(10)**

Kur'an üzerinde defalarca düşünen ve onun mevzuları hakkında tekrar tekrar kafa yoran onun hakikatine vakıf olur, onunla öğüt alır ve onun emirlerine sımsıkı yapışır.

وَيَتَجَنَّبُهَا: **ve ondan** yani Kur'an'dan, onu dinlemekten, onun öğüt ve uyarılarına kulak vermekten الأَشْقَى: **pek bedbaht olan** yani varlığı bakımından isyan, cehalet ve ahmakça bir istidata sahip olan kâfir yüz çevirip **kaçınacaktır. (11)**

الَّذِي يَصْلَى: **O ki,** yeniden dirildikten sonra ahirette النَّارَ الْكُبْرَى: yakıcılık ve sıcaklık bakımından dünyadaki ateşlerin kat kat fazlası olan **en büyük ateşe girecektir. (12)** Bundan dolayı Cenab-ı Hak bu ateşi "en büyük (:kübrâ)" diye vasfetti. Yahut buradaki en büyük ifadesi cehennemin en aşağı mertebesi anlamına gelir. Zira cehennemin en alt mertebesi en büyük ateştir.

ثُمَّ: **Sonra** bir çok hüsran ve alçaltılma ile kin ve mahrumiyet içinde cehenneme girdikten sonra لاَ يَمُوتُ فِيهَا: **orada ne ölür** yani ne istirahat bulur وَلاَ يَحْيَى: **ne de** imkan yurdunun sakinleri gibi faydalı ve hoş bir **hayat bulur. (13)** Onlar, şehvetlerinin boş hülyaları ve ....

قَدْ اَفْلَحَ مَنْ تَزَكّٰىۙ ﴿١٤﴾ وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّه۪ فَصَلّٰىؕ ﴿١٥﴾ بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَاۘ ﴿١٦﴾
وَالْاٰخِرَةُ خَيْرٌ وَاَبْقٰىؕ ﴿١٧﴾

emellerinin ateşi içine girmişlerdir. Ölmezler ki rahata kavuşabilsinler. Hırs ve aldatıcı bir emelden başka bir yaşam da sürmezler.

Sonuçta onlar her vakit ve halde azap içindedirler. Onlar hayatta oldukları sürece o azaptan kesinlikle kurtuluşları yoktur. Çeşitli pişmanlıklar ve hüsran içinde öldükten sonra da cehennemin en alt tabakasına ve en çetin azabına çarptırılacaklar.

Yarabbi! Bize ilahî muhabbet ateşinden bir meşale bağışla da bizi hem dünyada hem ahirette imkân mertebesinin ateşlerinden kurtarsın. Sonra Cenab-ı Hak uyarmak ve dikkatleri çekmek maksadıyla buyurdu ki:

قَدْ أَفْلَحَ: - **Gerçekten de** مَن تَزَكّٰى: dünyaya ve ondaki diğer fani şehvetlere meyletmek gibi beşeriyetin ve dünya metaının kirlerinden **temizlenen** ve halis bir niyetle Allah'a doğru yönelen kimse **felah buldu** ve en yüce mertebeye nail oldu. **(14)**

وَذَكَرَ: Talep ve irade döneminin ilk başlarında اسْمَ رَبِّهِ: **Rabbinin adını** yani uyanık, sevinçli ve istekli bir biçimde ilahî isimlerden birini düşünerek **zikreden** ve farz kılınmış olan namaz vakitlerinde فَصَلّٰى: **namaz kılıp** Allah'a yönelen ve haram kılınan şeylerden de nefsini mahrum bırakan kimseler kurtuluşa erdi. **(15)**

بَلْ: - **Fakat** sapıklık çölünde helak olup yollarını kaybetmiş, kendi boş kuruntularının ve boş hülyalarının zincirleriyle prangalanmış olan **siz** ahmaklar تُؤْثِرُونَ: **tercih ediyorsunuz** الْحَيَاةَ الدُّنْيَا: geçici olan ve emaneten verilmiş olan **dünya hayatını** ebedi olan gerçek ahiret hayatına üstün tutuyorsunuz. **(16)** Bundan dolayı bozgunculuk ve fesat çıkarmak için gerekli olan işleri yaparlar da geleceği vaat edilmiş olan hesap günü için hiçbir hazırlık yapmazlar.

وَ: **Oysa** gerçek şu ki hiç şüphesiz الْآخِرَةُ: **ahiret** ve orada size verileceği vaat edilmiş olan ruhanî ebedî lezzetler خَيْرٌ: dünyada olanlardan ve oradaki arzu ettiğiniz şeylerden **daha hayırlıdır** وَأَبْقَى: **ve daha**

إِنَّ هٰذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولٰى ﴿١٨﴾ صُحُفِ إِبْرٰهِيمَ وَمُوسٰى ﴿١٩﴾

kalıcı, daha daimidir. **(17)** Zira hiçbir zaman kesilmez ve nihayet bulmaz.

إِنَّ هَذَا: **Kuşkusuz** ey Peygamberlerin en kâmili olan Resulüm! Hakk'ın sana ebedi kurtuluşla ilgili bu öğüt ve nasihatleri لَفِي الصُّحُفِ الأُولَى: **bu ilk sahifelerde vardır. (18)** Yani aynı şekilde yazılı olarak yer almaktadır. Bu sahifeler;

صُحُفِ: Ey Peygamberlerin en kâmili olan Resulüm! إِبْرَاهِيمَ: İyi ve salih amelli insanlar arasından Cenab-ı Hakk'a dost olma (:*hüllet*) ve ebedi kurtuluş ile imtiyaz etmiş olan senin atan **İbrahim'in** وَمُوسَى: **ve** kelimullah unvanına sahip ve Allah katından büyük bir mükafata sahip **Musa** peygamberin sahifelerindedir. **(19)** Musa peygamberin mazhar olduğu bu büyük mükafat ise Aziz ve Alim olan Allah ile konuşma mertebesidir.

Allah bizi onların yolunun hizmetçisi ve ayaklarının toprağı olma şerefine nail etsin.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey Hak yolunun talibi uhrevi ve gerçek kurtuluş için ve manevi zafere ulaşmak için şunu yapmalısın: Öncelikle seni Cenâb-ı Hakk'a yönelmekten alıkoyan tüm bayağı ve çirkin işlerden nefsini temizlemelisin. Bu değersiz dünyanın süslerine ve ehemmiyetsiz arzularına meyletmekten içini ve sırrını tasfiye edip temizlemelisin. Nefsini imkân âleminin gerekli olan şeylerine teşvik etmelisin. Fakat bu âlemin lezzet ve şehvetlerine aldanmamalısın. Cenâb-ı Hak seni ebedi kurtuluş ve mükafata sevk eden bir kabulle kabul edip sana yardım edinceye kadar halvet ve sükuta devam etmelisin. Servet ve makam sahibi kimselerden de uzak durmalısın.

Ya rabbi! Bize rahmetinin kapılarını aç. Şüphesiz her kapıyı açan Fettâh sensin.

GÂŞİYE SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Ahirette bürünecekleri uhrevî varlıkları kendilerine keşfen gösterilenlere zâhirlerinde beşeri varlıklarını batınlarında da Hakk'ı zuhur ettirmek suretiyle hem dünyevî hem uhrevî var oluşlarını tahakkuk ettirmiş olan kimselere şu husus gizli kalmaz: Cenâb-ı Hakk'ın yüce huzurunda amellerin Cenâb-ı Hakk'a arz edilmesi, yapılan amellerden dolayı hesaba çekilme ve yapılan amele uygun şekilde karşılık görme gibi hususlar muhakkak ki ârif için daha dünyada iken her an ve zamanda keşfen müşâhede edilmektedir. Bunlar insanların hesaba çekilip yaptıklarıyla ödüllendirilmelerini yahut cezalandırılmalarını sonra onlardan bir grubun kazançlı ve Allah indinde makbul oluşunu, diğerlerinin de hüsran içinde ve reddedilmiş olduklarını keşfen müşahede ederler.

Cenâb-ı Hak katında makbul olan kimseler Allah'ın cemâl tecellisi altında sevinç ve nimet içindedirler. Reddedilmiş olanlar ise mahrumiyet içinde can yakan feci bir cehennem ateşi içine atılmış olacaklardır.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

هَلْ اَتٰيكَ حَد۪يثُ الْغَاشِيَةِۜ ﴿١﴾ وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَاشِعَةٌۙ ﴿٢﴾ عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌۙ ﴿٣﴾

SÛRENİN TEFSİRİ

Bundan dolayı Cenâb-ı Hak Kur'an-ı Kerim'de Habibi Hz. Muhammed'e (sav) hitaben mübalağa ve tahkik yoluyla haber verdi. Öncelikle kendi isminin bereketiyle başlayarak şöyle buyurdu:

بِاسْمِ اللّٰهِ: Hem dünya hem ahiretteki yaşam itibariyle her şeye güce yeten mutlak kudret ve güç sahibi **Allah'ın adıyla başlarım** الرَّحْمَانِ: dönüp varacakları akıbetlerini kullarına bildirip onları uyarmak suretiyle tüm kullarına karşı **Rahman olandır.** الرَّحِيمِ: Doğru yola hidayet etmek suretiyle seçkin kullarına karşı da **Rahimdir.**

هَلْ أَتَاكَ: **Sana geldi mi?** Yani Ey Peygamberlerin en kâmili olan Resulüm! Muhakkak ki sana gelmiş ve ulaşmıştır. حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ: **O her şeyi kuşatacak olan Kıyamet'in haberi** yani amellerin Cenab-ı Hakk'a arz edilip karşılıkları verilmek üzere Cenab-ı Hakk'ın huzuruna durdukları kıyamet günü bir çok sıkıntı ve zorluklarıyla insanları kuşatıp onları kaplayan büyük felaketin haberi sana gelmiştir. **(1)** O esnada onlar son derece korku ve şaşkınlık içinde olduklarından avare ve şaşkın birer sarhoş gibidirler. Kendilerine ne yapılacağını, haklarında ne hüküm verileceğini korku içinde beklemektedirler.

Hesaba çekilmek için getirilip hesaba çekilmelerinden sonra

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَاشِعَةٌ: **Yüzler var ki, o gün eğilmiş,** zelil olmuş, gözlerinin ağı dönmüş **zillete düşmüştür. (2)**

عَامِلَةٌ: Tövbe, Allah'a yönelme, af ve mağfiret talebi gibi vakti geçmiş olan ve faydası olmayacak bazı amelleri o anda **işleyen** نَاصِبَةٌ: affedilip hesaba çekilmekten kendilerinin muaf tutulmasını umut ederek iyice yorulup sıkıntıya düşmüş ve **yorulmuş yüzler. (3)** Ancak artık yükümlü oldukları imtihan dünyasındaki var oluş süreci orada sona ermiş olduğundan yaptıkları ameller onlara bir fayda sağlamaz.

تَصْلٰى نَارًا حَامِيَةًۙ ﴿٤﴾ تُسْقٰى مِنْ عَيْنٍ اٰنِيَةٍۜ ﴿٥﴾ لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ اِلَّا مِنْ ضَر۪يعٍۙ ﴿٦﴾
لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْن۪ي مِنْ جُوعٍۜ ﴿٧﴾ وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاعِمَةٌۙ ﴿٨﴾ لِسَعْيِهَا رَاضِيَةٌۙ ﴿٩﴾ ف۪ي جَنَّةٍ
عَالِيَةٍۙ ﴿١٠﴾

تَصْلَى: o esnada **girerler** نَارًا حَامِيَةً: sıcaklık ve can yakıcılık bakımından en son hadde varmış **kızışmış bir ateşe** atılırlar. **(4)** Onların azabını artırmak ve şiddetlendirmek amacıyla böyle bir azapla cezalandırılırlar.

تُسْقَى: Aşırı susuzluktan neredeyse helak olmaya yaklaştıkları esnada **onlara** مِنْ عَيْنٍ آنِيَةٍ: sıcaklıkta son hadde varmış **kızgın bir kaynaktan su verilir. (5)** Nasıl böyle olmasın ki onlar yaratılmış oldukları günden beri kendi çevrelerinde cehennem ateşini zaten tutuşturmuşlardı. İşte bu da onların içeceği olmuştur.

لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلاَّ مِن ضَرِيعٍ: **Onlar için kuru bir dikenden başka yiyecek de yoktur. (6)** Bu yiyecek sabırdan daha acı ve katlanılması zor bir yiyecektir. Aynı zamanda son derece çirkin ve yakıcı bir yiyecektir.

لاَ يُسْمِنُ: **O da ne besleyicidir** ki onlara güç, kuvvet versin. وَلاَ يُغْنِي: **ne de** مِن جُوعٍ: **açlığı giderir. (7)** Kısaca onun bedene hiçbir faydası yoktur.

وُجُوهٌ: Daha başka **yüzler de var ki,** يَوْمَئِذٍ نَّاعِمَةٌ: **o gün** nimet içinde mütebessim ve sevinç içinde **mutludur. (8)**

لِسَعْيِهَا: **Yaptığından** ki bunlar dünyada iken katlandıkları çeşitli sıkıntı ve zorluklardır. رَاضِيَةٌ: **hoşnuttur. (9)** Özellikle de amellerine karşılık verilen mükafatı gördükten sonra hoşnut olurlar.

Nasıl razı olmazlar ki o yüzler amellerine karşılık olan bu mükafatları sebebiyle sevinç ve nimet içinde

فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ: **Yüksek bir cennettedir. (10)** O cennetlerin nezihliği, parlaklık ve güzelliğinin niteliği akılların idrakinden, hislerin tecrübe ve algısından ötede çok yücedir. Her türlü sıkıntı ve kederden ………..

لَا تَسْمَعُ فِيهَا لَاغِيَةً ﴿١١﴾ فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ ﴿١٢﴾ فِيهَا سُرُرٌ مَرْفُوعَةٌ ﴿١٣﴾ وَاَكْوَابٌ مَوْضُوعَةٌ ﴿١٤﴾ وَنَمَارِقُ مَصْفُوفَةٌ ﴿١٥﴾ وَزَرَابِيُّ مَبْثُوثَةٌ ﴿١٦﴾ اَفَلَا يَنْظُرُونَ اِلَى الْاِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ﴿١٧﴾

arınmıştır. Şöyle ki لَا تَسْمَعُ فِيهَا: **Orada işitmez** لَاغِيَةً: cennetin güzellik ve parlaklığı tam ve mükemmel kılındığından orada faydası olmayan **boş bir söz** işitmez. **(11)**

فِيهَا عَيْنٌ: **Orada** suyu son derece temiz ve berrak جَارِيَةٌ: akan **bir kaynak suyu** vardır. **(12)** Onların nimet ve refah içindeki yaşantılarını tamamlamak için cennetin içinde nehirlerde sürekli bu ırmak akar.

فِيهَا سُرُرٌ مَرْفُوعَةٌ: **Orada** uzun sütunlar üzerinde zeminden **yükseltilmiş divanlar vardır. (13)**

وَأَكْوَابٌ: kulpu olmayan **bardaklar** مَوْضُوعَةٌ: ellerinin önünde konulmuş kadehler vardır. **(14)**

وَنَمَارِقُ: Çeşitli renklerle renklendirilmiş son derece rahat ve temiz **yastıklar** مَصْفُوفَةٌ: birbiri yanına **dizilmiş** koltuklar vardır. **(15)**

وَزَرَابِيُّ: Çeşitli renklerde değerli daha başka **halılar** مَبْثُوثَةٌ: önlerine **serilip** açılmış sergiler **vardır. (16)** Sakın bu gibi şeylerin Allah'ın kudretine zor geleceğini zannedip bunları uzak görmeyin.

أَ: Allah'ın rahmetinden uzak olan, haddi aşan ve kudret sahibi Cenab-ı Hakk'ın kudretini inkar edenler bu gibi şeyleri imkansız görüp Allah'ın bunlara güç yetiremeyeceğini zannedip inkar ediyorlar da فَلَا يَنظُرُونَ: ibret ve tefekkür gözüyle **bakmıyorlar** إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ: **o develere ki nasıl yaratılmışlar? (17)** Develer sıradışı bir şekilde yaratılmışlardır. Az bir şey yemelerine rağmen çok yük taşırlar. Kocaman cüsselerine ve güçlü hayvanlar olmalarına rağmen develer kadın, çocuk her insana boyun eğerler. Aç ve susuz olsalar daha bir süre daha yük taşımaya devam ederler. Sevildiklerini ve cezalandırıldıklarını hissederler. Bütün olumsuz davranışlardan etkilenip hislenirler. Hatta öyle durumlar olur ki bu yüzden bazı develerin uzun bir müddet yemeden …...

وَاِلَى السَّمَٓاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ ﴿١٨﴾ وَاِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ﴿١٩﴾ وَاِلَى الْاَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ ﴿٢٠﴾

içmeden kesildikleri olur. Aynı şekilde güzel seslerden ve musiki nağmelerinden etkilenirler. Hatta bu tür şeylerden öylesine derinden etkilenenler olur ki hızlı yürüyüp kendisini telef edenler ve gözünden yaş akıtanlar bulunur. Kısaca söylemek gerekirse musiki nağmeleri söylenince develer daha bir çok hayret edilecek şey yaparlar. İbret ve basiret ehli olanlar da bunları düşünüp ibret alır.

وَاِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ: **Göğe bakmıyorlar mı,** üzerine istinat ettiği geniş sütunlar ve payandalar olmaksızın yıldızlar **nasıl yükseltilmiş? (18)** Ki bizler o yıldızların ve gökyüzünün hakikatini, sıfatlarını, şeklini, doğasını ve hallerini idrak edemiyoruz. Bildiğimiz tek şey onlar hakkındaki hayret ve şaşkınlığımız ve onlara ibret nazarıyla bakmamız gereğidir.

وَاِلَى الْجِبَالِ: **Bakmıyorlar mı** sarsılmaz yüksek **dağlara** كَيْفَ نُصِبَتْ: çeşitli madenleri, su kaynaklarını ve daha başka şeyleri barındıran sarsılmaz yüksek dağlar yeryüzünde **nasıl dikilmiş? (19)**

وَاِلَى الْاَرْضِ: Çeşitli hayvanların barınağı olan, bir çok maden türünün ve farklı bitki örtülerinin bulunduğu **yer yüzüne bakmıyorlar mı,** كَيْفَ سُطِحَتْ: **nasıl** beşik gibi hazırlanıp **yayılmış** ve serilmiş? **(20)**

Kudret ve ihsan sahibi, nimeti bol olan ve yaptıklarını hikmetle yapmış olan Cenab-ı Hakk'ın böylesine zor ve azametli şeyleri yaratıp takdir etmiş olmasının olanca açıklığına rağmen Allah u Teâla'nın ahiretteki şeyleri yaratıp takdir etmiş olacağına Hakk'ın kudretinin olmadığını mı sanıyor ve bunu inkar ediyorlar.

Gerçekten de şu kimseye ne kadar hayret edilse azdır. Kendi enfüsî varlığında ve dış âlemdeki karşı konulamaz ilahi kudretin ayet ve delillerini görüp de Allah'ın ahiretteki diğer şeylere güç yetirebileceği konusunda tereddüde düşen ve ahireti inkar eden kimseye gerçekten yazıklar olsun.

Bu inkar, gaflet ve dalâlet ehlinin boş ve batıl vehim ve hayalleri üzerine yükselen alışkanlıklarından ve geleneklerinin zulmetinden başka bir şeyden kaynaklanmaz. Zira onlar imkani varlık âlemi olan bu âlemin

فَذَكِّرْ اِنَّمَا اَنْتَ مُذَكِّرٌ ﴿٢١﴾ لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيْطِرٍ ﴿٢٢﴾ اِلَّا مَنْ تَوَلّٰى وَكَفَرَ ﴿٢٣﴾
فَيُعَذِّبُهُ اللّٰهُ الْعَذَابَ الْاَكْبَرَ ﴿٢٤﴾

sınırları içinde birçok perişanlık ve hüsran ile hapsolmuşlardır. Yoksa üstün ve karşı konulamaz ilahi kudretin delil ve emarelerinin varlığı ve belirginliğinde aklen tereddüt etmenin veya onları nefsânî arzularla inkar etmenin imkanı yoktur.

Allah'ın üstün kudretine dair bu şeyleri işittikten sonra

فَذَكِّرْ:Ey Peygamberlerin en kâmili olan Resulüm! Sana emredilen ve vahyedilen Kur'an'ın öğütleri doğrultusunda **öğüt ver** إِنَّمَا أَنتَ مُذَكِّرٌ: **sen şimdi sırf bir öğütçüsün,** dini tebliğ etmekle yükümlüsün. **(21)** Dolayısıyla düşünüp ibret almamaları durumunda senin için bunun bir ehemmiyeti yoktur. Çünkü sana düşen yalnızca tebliğde bulunmandır. Dolayısıyla tebliğ görevinde bir eksiklik ve kusurda bulunma.

Çünkü لَّسْتَ عَلَيْهِم بِمُصَيْطِرٍ: elbette sen **onların üzerinde** onları kabule ve iman etmeye zorlayan ve bunu onlara mecbur kılan **bir zorba değilsin. (22)**

إِلَّا مَن تَوَلَّى: **Ancak** senin uyarılarından ve tebliğinden sonra **yüz çeviren,** isyan eden وَكَفَرَ: **ve kâfir olan, (23)** senden işittiklerine isyan eden, seninle alay eden ve seni yalanlayan kimseye gelince

فَيُعَذِّبُهُ اللَّهُ: Hikmeti her şeyin üstünde olan ve intikamın her türlüsüne muktedir olan **Allah ona** الْعَذَابَ الْأَكْبَرَ: **en büyük azap ile azap edecek. (24)** O öyle bir azaptır ki ondan daha büyük ve daha şiddetli bir azap yoktur. Bu azap onların hilafet mertebesinden mahrum kalmaları, derin pişmanlık ve bir çok hüsranlarla ebediyen feci cehennem azabı içinde kalmalarıdır.

Sonuç olarak Ey Peygamberlerin en kâmili olan Resulüm! Sana indirileni herkese tebliğ et. Onların yüz çevirmelerini ve yalanlamalarını dikkate alma.

إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ ﴿٢٦﴾

إِنَّ إِلَيْنَا: Sıradan sebep ve vasıtalardan herhangi birine değil **kuşkusuz sadece bizedir** إِيَابَهُمْ: Onların başlangıcı ve çıkışı bizden olduğu gibi **onların dönüp** varacakları yer sadece bizedir. **(25)**

ثُمَّ: Alçaltılmış ve küçültülmüş bir vaziyette bize dönmelerinden **sonra** إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ: imtihan dünyası olan dünyada yaptıkları amellerinin gereğince onları hesaba çektikten sonra **da bize hesap verecekler. (26)** Onları hesaba çektikten sonra şayet cennet ahalisinden iseler en güzel şekilde onları ödüllendiririz. Cehennem halkından olmaları durumunda ise çeşitli azaplarla onlara azap ederiz.

Yarabbi! Hesabımızı kolaylaştır, bizleri azabından koru. Muhakkak ki sen şefkat ve merhamet sahibisin, Raûf ve Rahimsin.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey Hz. Muhammed'e tabi olan ve Hakk'a doğru gerçek bir yöneliş ve tevbe ile yönelmiş olan mümin! Yapman gereken şudur: Küçük ve büyük kıyamet için takdir edilmiş olan sürenin gelip çatmasından önce Allah'a dönmelisin. O'na yönelmelisin. Kendi iraden ve rızanla bütün işlerinde Allah u Teala'ya tevekkül edip teslim olmalısın. Beşeri yönünün sınırlı gereklerinden tamamen kurtulmaya çalışmalısın.

Kısaca tabîi ve zorunlu ölüm gelip çatmadan önce iradî mevt denilen ölmeden önce ölüm hali ile muttasıf hale gelmelisin. Böylece zikr-i dâim ile Rabbinin koruması ve kurbiyetiyle sürekli O'nun huzurunda olabilirsin. Alemdeki kozmik kıyameti, hesaba çekilmeyi ve amellere karşılık verilmesini beklemeksizin bunları yapabilirsin. Ancak bütün bunlar Allah'ın tevfikiyle ve O'nun katından gelecek ilahi cezbe ile mümkündür. Bundan dolayı sana düşen; gayret etmek ve çalışmaktır. Allah doğru yolu ilham eder ve sırat-ı müstakime yönlendirir.

FECR SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Gaflet batağından ve aldanış kuyusu olan dünyadan marifetin zirvesine, huzur ve saadetin üst noktasına yükselen kimselere şu husus gizli kalmaz: İnsanın imkani varlığınının dar ve sınırlı alanından kurtulup ilahi boyutun engin fezasına doğru yükselmek ancak karşı konulması mümkün olmayan ilahi bir cezbe ile sağlanabilir. Zira insandaki hayvani ve ilkel dürtü ve yetiler insanın vehim ve hayalinin misal âlemine erişmesine ve orada tasarrufuna engel olur. Vehim ve hayali atıl hale getirir. Yine bu ilkel dürtü ve yetiler insanın ilm-i ilahiden kaynaklanan fıtri aklının da önüne perde olur. İnsanın fıtrî aklı beşeri hafızayı kullanmak suretiyle ve insandaki zahiri ve batınî hislerin önündeki hicapların kalkmasıyla levh-i mahfuzun kandilinden istifade ederek aydınlanır. Ayrıca bu akıl insanın batıni hislerinden olan vehim gücünden (:kuvve-i vahime) ve tahayyül gücünden (:kuvve-i muhayyile) de yardım alır. İnsanın bu iki batıni yetisi aynı zamanda sürekli kötülüğü emreden İblis'in ordularındandır.

Hiç şüphesiz bu manevi yükseliş ancak ve ancak iradi mevt sayesinde beşeri vasıfların gereklerinden kurtulup benliğin dönüşümünden sonra kolaylaşır ve mümkün hale gelir.

Bu manevi yücelme çeşitli ledünni irfan ve hakikatleri doğuran ve saf tevhid şarabından elde edilen ilahi yükümlülüklerin dayanağı olan manevi rabıta ile irtibatlı olmaya bağlıdır ve fıtrî temayül ile gerçekleşir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَالْفَجْرِۙ ﴿١﴾ وَلَيَالٍ عَشْرٍۙ ﴿٢﴾ وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِۙ ﴿٣﴾ وَالَّيْلِ اِذَا يَسْرِۚ ﴿٤﴾

SÛRENİN TEFSİRİ

Bundan dolayı Allah u Teâla nasût âleminden lahut aleminin engin fezasına doğru terakki eden seyr ü sülûk ehlinin mertebelerine yemin etti ve lahûtî aydınlanış şarabının başlangıç saatiyle Fecr sûresine başladı. Kendi isminin bereketini zikrettikten sonra şöyle buyurdu:

بِاِسْمِ اللّٰهِ: Kullarını tabîî ve beşeri varlıklarının karanlıklarından hakikat nuruna yönlendirip çıkarmak için kullarının işlerini düzenleyen **Allah'ın adıyla başlarım** الرَّحْمَانِ: Nasût âleminin sınırlı gereklerine onları hapseden adet ve alışkanlıktan kaynaklanan davranış kalıplarını ortadan kaldıran zor yükümlülükleri farz kılmak suretiyle onlara karşı **Rahmandır.** الرَّحِيمِ: Beşeriyetlerinin gereklerinden, imkanî varlıklarının boş ve batıl unsurlarından onları iradî mevt ile öldürmek suretiyle onlara karşı da **Rahimdir.**

وَالْفَجْرِ: **Andolsun fecre; (1)** yani en yüce lahûtî âlemin ufkundan ve a'ma mertebesinin yüce semâsından doğan Rahmani nefeslerle nefes alıp veren saadet sabahının başlangıç vaktinin gerçekliği üzerine yemin olsun ki

وَلَيَالٍ عَشْرٍ: **On geceye; (2)** yani lahûtî sabah vaktinin parıldayıp açıldığı vakitte ve zati olan a'ma mertebesinin sabahı esnasında batan on adet hissin karanlık gecesinin hakkı üzerine yemin olsun ki

وَالشَّفْعِ: **Çifte** yani iki yeni rengin ikileşmesine, gözden yücelmelerine ve aradan çekilmelerine وَالْوَتْرِ: **ve teke. (3)** Yani zatı itibariyle sayılmaktan ve çoğalmaktan münezzeh olan Cenab-ı Hakk'ın Bir ve Mutlak Vücuduna yemin olsun ki

وَاللَّيْلِ: **Geceye** yani kendi varlığı itibariyle kapkaranlık yokluk (:adem) karanlığına إِذَا يَسْرِ: vücudun gölgelerinin yayılmasıyla ve Cenab-ı

هَلْ فِى ذٰلِكَ قَسَمٌ لِذِى حِجْرٍ ﴿٥﴾ اَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ﴿٦﴾ اِرَمَ ذَاتِ الْعِمَادِ ﴿٧﴾

Hakk'ın Zat güneşinin onların üzerine doğmasıyla zulmet **gittiğinde.** (4)

هَلْ: İhtiyaç duyulur mu فِي ذَلِكَ: **bunlarda** yani şanı gerçekten büyük olan bu yemin edilen şeylerin her birinde قَسَمٌ: yemin edilen bu şeyleri teyit edip destekleyen **bir yemine** ihtiyaç var mı? لِّذِي حِجْرٍ: vehim ve hayalin meydana getirdiği zan ve şüpheden arınmış, toplumun şekilci geleneklerinden ve insanların birbirini taklit etmek suretiyle meydana getirdikleri gereksiz adet ve alışkanlıklardan, beşeri ve tabîi varlık boyutunun karanlıklarından tümüyle arınmış olan fıtratını korumuş **bir akıl sahibi için. (5)**

Kısaca Cenab-ı Hak değeri ve mekanı yüce olan bu gibi şeylerin üzerine şu hususu vurgulamak amacıyla yemin etmiştir: Hiç şüphesiz Allah u Teâla hırslarının zincirleriyle ve ele geçmez uzun emellerinin prangalarıyla dünyadaki sınırlı varlık boyutuna bağlanıp kalmış olan isyan ve sapıklık içinde olanları dünyada imkan mertebesinin şehvetleriyle cezalandırır. Ahirette de cehennem ateşinin mertebeleri içinde cezalandırır. Bu kimselerle kast edilen Mekke'deki kafirlerdir. Allah onları perişan etsin.

Ey Peygamberlerin en kâmili olan Resulüm! Bizim onları cezalandıracağımızı ve onlardan intikam alacağımızı uzak bir ihtimal olarak mı görüyorsun!

أَلَمْ تَرَ: **Görmedin mi** yani kesin bilgiyi gerektiren tevatür derecesindeki haber ve rivayetlerle bilmedin mi ve sana haber verilmedi mi كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ: **Rabbin ne yaptı Âd kavmine? (6)** Yani Ad kavmini nasıl helak etti?

إِرَمَ: **İrem'e,** İrem onların mesken ve yurtlarının ismidir ذَاتِ الْعِمَادِ: **Sütunlar** yani temeli sağlam uzun sütunlar **sahibi** İrem'e ne yaptı? **(7)** Bu sütunların tavanı yüksek duvarları genişçeydi.

الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ ﴿٨﴾ وَثَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ ﴿٩﴾ وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ ﴿١٠﴾ الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبِلَادِ ﴿١١﴾ فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ ﴿١٢﴾ فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ ﴿١٣﴾

الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ: **Yaratılmamıştı** ve icat edilmemişti مِثْلُهَا: **onun benzeri** yani onların mesken ve diyarları gibisi فِي الْبِلَادِ: sağlamlıkta, yükseklikte ve diğer bir çok hususta güzellik ve görüntü bakımından **ülkeler içinde** onun gibisi yoktu. **(8)** Onlar, uzun ömür, evlat, mal, makam ve servet bakımından haddi aşan bu kafirlerden kat be kat fazlasına sahiplerdi. Yine de Allah u Teâla onları helak etti. İtidal sınırını aşan davranışları ve tavırlarındaki aşırılık ve bozgunculuklarından sonra Allah onların köklerini kazıdı. وَثَمُودَ: **ve Semud kavmine?** Yani aynı şekilde Semud kavmini de nasıl helak etti. Halbuki onlar الَّذِينَ جَابُوا: **yontmuş** ve oymuşlardı الصَّخْرَ: **kayaları** yani dağlardaki kayalıkları بِالْوَادِ: **Vâdide (9)** yani yerleşim yerlerindeki vadide yontmuşlardı ve oralarda korunaklı ve sarp şehirler meydana getirmişlerdi. Bu ise onların kudret ve kuvvetlerinin üstünlüğünden kaynaklanıyordu. Bütün bunlara rağmen Allah u Teâla onları helak etti.

وَفِرْعَوْنَ: İsyankar ve haddi aşan **Firavun'a** ذِي الْأَوْتَادِ: **Kazıklar sahibi** yani büyük çadırlarda çok sayıda askerleri olan Firavun'a ki bu çadırların kalın kazık ve kirişleri bulunmaktaydı. **(10)**

İşte tüm bu anılan kavimler, işte onlar;

الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبِلَادِ: **Ülkelerde azmışlardı. (11)** Sahip oldukları mal, makam, servet ve liderliklerine dayanarak ezilen halk kitleleri üzerinde büyüklenmeye kalktılar.

فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ: **Oralarda çok bozgunculuk** yani küfür, zulüm ve düşmanlığın bir çok türlüsünü **yapmışlardı. (12)**

Bozgunculuk yapma hususunda iyice azıtmalarından sonra

فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ: Bu yüzden Rabbin onların üstüne azap kamçısı yani bir tür azap yağdırdı. **(13)** Sanki o azap buluttan yağan .....

اِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ ﴿١٤﴾ فَاَمَّا الْاِنْسَانُ اِذَا مَا ابْتَلٰيهُ رَبُّهُ فَاَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبّٖٓى اَكْرَمَنِ ﴿١٥﴾ وَاَمَّٓا اِذَا مَا ابْتَلٰيهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبّٖٓى اَهَانَنِ ﴿١٦﴾

---

yağmur gibi onların üzerlerine dökülüyor ve yağıyordu. Bu ifade onları helak eden felaket dalgalarının birbiri ardına gelmesinden kinayedir. Kısaca Allah u Teâla onları şiddetli ve bir çok azapla helak etti.

Sonra Allah u Teâla isyankar kullarından intikam almaktaki üstün kudretine Hz. Muhammed'in dikkatini çekmek için habibi Hz. Muhammed'e (sav) hitaben buyurdu ki:

إِنَّ رَبَّكَ: **Kuşkusuz** seni en üstün marifet ve yakin ile yetiştirip terbiye eden **Rabbin** لَبِالْمِرْصَادِ: kullarının yollarını **her an gözetlemededir** ve kontrol etmektedir. Allah u Teâla onların kendisine doğru nasıl bir yol izlediklerini kontrol etmekte ve gözlemektedir. Onlar sapıklık ve bozgunculuk yolunda mıdırlar. Yoksa hidayet ve doğru yol üzerine midirler? Bunu gözlemektedir. Her insan temelde tevhid fıtratı üzerine yaratılmıştır. Ancak ilahi hikmet imtihan edilmelerini gerektirmiştir. **(14)**

فَأَمَّا الْإِنسَانُ: **Ama** ihsan ve nankörlük arasında gidip gelen **insana gelince** إِذَا مَا ابْتَلَاهُ: **onu sınayıp** denediğinde رَبُّهُ: **Rabbi** zenginlik ve rahatlık ile onu sınadığında فَأَكْرَمَهُ: makam ve servetle **ona ikramda bulunur** وَنَعَّمَهُ: **ve** mal ve evlat vermek suretiyle **ona nimet verirse** فَيَقُولُ: kendisine erişen nimetlerden ve şükür ve ihsanı gerektiren şeylerden dolayı şükretmek için **şöyle der:** رَبِّي أَكْرَمَنِ: **"Rabbim bana ikram etti,** bana vermiş olduğu hayır ve iyilikler sebebiyle bana ihsanda bulundu." **(15)**

وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ: **Ama her ne zaman da** rahatlıktan sonra Rabbi onu fakirlik ve zorlukla **sınayıp** فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ: onun **rızkını** gündelik geçiminden fazlasına sahip olmayacak şekilde ihtiyacı miktarınca ve ona yetecek kadar günlük azığı miktarınca **daraltırsa,** فَيَقُولُ: o vakit de şikayetlenerek ve sızlanarak Allah'a **şöyle der:** رَبِّي أَهَانَنِ: **"Rabbim beni**

كَلَّا بَلْ لَا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ ﴿١٧﴾ وَلَا تَحَاضُّونَ عَلٰى طَعَامِ الْمِسْكِينِ ﴿١٨﴾
وَتَأْكُلُونَ التُّرَاثَ اَكْلًا لَمًّا ﴿١٩﴾ وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا ﴿٢٠﴾

zillete düşürdü ve beni perişan etti" **(16)** "Şöyle ki falanca kimseye verdiğini bana vermedi. Halbuki fakirlik, zenginlikten daha hayırlıdır. Zira fakirlik şayet teslimiyet ve rıza ile birleşirse sabredeni cennet-i me'vaya, eskimeyen ve yok olmayan bir saltanata eriştirir. Zenginlik ise şükürle, infakla ve insanlara iyilik etmekle birleştirilmez ise o kişiyi cehennemin mertebelerine, ateş vadilerine götürür. Sonra Allah u Teâla buyurdu ki:

كَلَّا: **Hayır hayır,** Üstünlüğün rahatlık ve genişlikle, ihanetin ise yokluk ve fakirlikle eşdeğer olduğuna ilişkin bu inançtan o kişiyi vazgeçirmek için böyle buyurdu. بَلْ: **Doğrusu** gerçek üstünlük Allah'ın rızasını talep ederek Allah'ın fakir kullarına infakta bulunmak ve onları doyurmakla olur. Sizler ey zengin kimseler! لَا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ: nafakalarını karşılamak ve onları giydirmek suretiyle **yetime ikram etmiyorsunuz** ve onu gözetmiyorsunuz. **(17)**

وَلَا تَحَاضُّونَ: **teşvik etmiyorsunuz** yani başkalarına emretmiyorsunuz عَلٰى طَعَامِ الْمِسْكِينِ: **yoksulu yedirmeye. (18)**

وَ: Ey zengin kimseler sizler تَأْكُلُونَ التُّرَاثَ: **mirası** yani yetimlere miras kalan malı **öyle bir yiyorsunuz ki** أَكْلًا لَمًّا: Sizin ve onların hisseleri arasında fark gözetmeden **haram-helal gözetmeden** hepsini birden yemek suretiyle bunu yapıyorsunuz. **(19)** O malları o yetimler adına kontrol ve idare etmek üzere ve onlar adına malların çoğalmasını sağlamak üzere onlardan alıp onların mallarını koruduğunuzda o mallardan ve o malların ürünlerinden ve fazlasından sürekli yiyorsunuz.

وَ: Bu ancak şundan dolayı oluyor. Çünkü sizler تُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا: **Malı öyle** aşırı bir hırs ve emel ile **seviyorsunuz ki, yığmacasına. (20)** Biter korkusuyla da fakirleri ve günlük yiyeceği dahi olmayan yoksul insanları yedirip içirmiyorsunuz. Sonra Allah u Teâla buyurdu ki:

كَلَّٓا اِذَا دُكَّتِ الْاَرْضُ دَكًّا دَكًّاۙ ﴿٢١﴾ وَجَٓاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّاۚ ﴿٢٢﴾
وَجِٓيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْاِنْسَانُ وَاَنّٰى لَهُ الذِّكْرٰىۜ ﴿٢٣﴾ يَقُولُ
يَا لَيْتَن۪ي قَدَّمْتُ لِحَيَات۪يۚ ﴿٢٤﴾

كَلَّا: Onların içinde bulundukları mal sevgisi ve helal-haram arasında ayrım yapmadan ikisini birbirine karıştırmaları nedeniyle onları bütün bunlardan vazgeçirmek için **Hayır hayır,** diye buyurdu. Yani ey cimri ve eli sıkı insanlar o malların hesabını nasıl vereceksiniz. إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ: **yer sarsıldığında** yani parçalanıp dümdüz olduğunda ve sonunda دَكًّا دَكًّا: dağılan toz zerreleri misali **dümdüz olduğu zaman (21).**

وَجَاءَ رَبُّكَ: **Rabbinin emri gelip** heybetinin emareleri, kahır ve celalinin eserleri ortaya çıktığında وَ: geldiğinde الْمَلَكُ: **melekler** yani kulların amellerini incelemek, onları hesaba ve sorgu suale çekmek için Allah u Teâla katından görevlendirilmiş melekler صَفًّا صَفًّا: **sıra sıra** yani Cenab-ı Hak tarafından emrolundukları ve görevlendirildikleri şekilde bir safın ardında başka bir saf **dizildiğinde. (22)**

وَجِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ: **Ki cehennem de o gün getirilmiştir.** Yani cehennemlikleri dehşete düşürmek ve insanları korkutmak için getirilir يَوْمَئِذٍ: **İşte o gün** yani bu emarelerin ortaya çıktığı kıyamet günü يَتَذَكَّرُ الْإِنسَانُ: **insan** günahlarını, kendisini o günahlardan sakındırıp onu uyaran peygamberlerin sözünü **anlar,** yaptıklarına pişman olur ve üzülür. وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرَى: **Fakat bu anlamanın ona ne yararı var? (23)** Yani o zaman aklının başına gelmesi ve hatırlaması artık ona nereden bir fayda verecek. Çünkü imtihan yurdu ve kusurların telafi edileceği dünya hayatı artık sona ermiştir.

O gün pişmanlığın artık hiçbir fayda vermediğini kesin olarak anladıktan sonra

يَقُولُ: Özlem ve pişmanlık içinde hasretle şöyle **der:** يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ: **Keşke** imtihan yurdu olan dünyada **bir şeyler yapıp gönderseydim ...**

فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابَهُ اَحَدٌ ﴿٢٥﴾ وَلَا يُوثِقُ وَثَاقَهُ اَحَدٌ ﴿٢٦﴾ يَا اَيَّتُهَا النَّفْسُ
الْمُطْمَئِنَّةُ ﴿٢٧﴾ اِرْجِعِي اِلٰى رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً ﴿٢٨﴾

لِحَيَاتِي: **hayatım için** ve bugünkü kurtuluşum için keşke bir şeyler yapsaydım. **(24)** Sonuç olarak

فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابَهُ أَحَدٌ: **Artık o gün onun edeceği azabı** yani azaba çarptırılan o kimsenin duyduğu pişmanlık, hasret, mahrumiyet ve bir çok sıkıntı ile kendi kendine yapmış olduğu azabın benzerini cehennem zebanilerinden hiç **kimse yapamaz. (25)**

وَلَا يُوثِقُ: **Vuramaz** ve aleyhinde hüküm veremez وَثَاقَهُ: **onun vuracağı bağı** ve azabını أَحَدٌ: onun kendi kendine perişanlık, mahrumiyet, sıkıntı ve keder gibi çeşitli şeylerle kendi hakkında verdiği hükmün ve kendi üzerine vurduğu bağın benzerini hiçbir **kimse** vuramaz.**(26)** Çünkü pişmanlık, perişanlık gibi şeylerden kaynaklanan iç huzursuzluk ve ruhani azap insan üzerindeki etkisi ve şiddeti bakımından diğer cismani azapların hiçbiriyle kıyaslanamaz.

Sonra Allah u Teâla o günde kendi inayet ve keremine mazhar olmuş olan müminlerin ve yakinen inananların güzel haline işarette bulundu. Zira onlar bütün bunları dünyada iken ahiretleri için hazırlamışlar ve takva ile muttasıf olmuşlardı. Yaşadıkları sürece Rablerine isyan etmemişler ve nefsin hevasına uymamışlardı. İlahi takdir gereğince başlarına gelen şeylere sabretmiş ve razı olmuşlardı. Kısaca hem rahatlıkta hem dar vakitte sabırsızlık göstermemişlerdi. Musibet anında da genişlik anında da kendilerini kaybetmemişlerdi. Bu yüzden o gün onlara denir ki:

يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ: **Ey,** rıza ve teslimiyet makamında karar kılıp yerleşmiş olan **itminana erip huzura eren nefis! (27)**

ارْجِعِي إِلَى رَبِّكِ: İndirilmiş olduğunuz yoldan tekrar yüksel ve **Rabbine dön.** رَاضِيَةً: **Hem hoşnut edici,** dünyada iken ilahi takdir gereği başınıza gelenlere sabrettiğinizden rızayla vasıflanmış olarak مَرْضِيَّةً: **hem**

فَادْخُلِى فِى عِبَادِى ﴿٢٩﴾ وَادْخُلِى جَنَّتِى ﴿٣٠﴾

de hoşnut edilmiş olarak Rabbiniz katında kabul ve ikrama mazhar olmuş bir şekilde Rabbine dön. **(28)**

Ey mutmain nefis anılan şekilde Rabbine döndükten sonra

فَادْخُلِي فِي: **arasına gir** عِبَادِي: **Kullarımın,** ki o kullarım benim dergahıma vasıl olmuşlar ve katımdaki sıdk makamına yerleşmişlerdir. **(29)**

وَ: Sonuçta ادْخُلِي جَنَّتِي: **Cennetime** yani benim vahdetimin cennetine **gir. (30)** Lahuti mertebeye erişerek rahata eriş.

Allah u Teâla bu güzel hitaba mazhar olanlardan kılsın bizleri. Çünkü o doğru yolu ilham edendir. Güzel akıbet de O'nun katından ve lütfundandır.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey bu hitabı dört gözle bekleyen, bu sesi işitmeyi gözleyen ve isteyen tevhid ehli olan sâlik! Şunu yapmalısın: Tüm vakitlerinde Rabbinin huzurunda olmalısın. Şöyle ki dünyaya, dünyanın boş arzularına ve onda bulunan diğer tüm şeylere yönelmek gibi Allah u Teâla'dan bir başkasına yönelmek seni Allah u Teâla'dan tümüyle alıkoymasın. Bilakis ilahi takdir gereğince hakkında takdir edilmiş ve meydana gelmiş şeylere razı olup teslimiyet içinde olmalısın. Bütün işlerini teslimiyet içinde ilahi rızayı bekleyerek Allah'a havale etmelisin. Bunu yaparken de ihlaslı bir kararlılıkla Rabbine doğru yönelmelisin. Ta ki her vakit ve halde alıp verdiğin her bir nefesinde bu güzel ve hoş hitaba muhatap olabilesin.

Kısaca Allah'tan mutlak olarak gafil olma ki bu tür yüce hitaplarla ve yüce ikramlarla şereflendirilmek suretiyle gözün aydın kılınsın ve ilahi müjdeye nail olasın.

Allah u Teâla bizleri kalbi uyanık ve huzur içinde olan kullarından kılsın.

BELED SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Altında çeşitli kabiliyetlerin ve istidat arzlarının, bir çok şehirlerin bulunduğu hakiki beyt-i haram ve manevi Kabe olan *kalp makamı*na vasıl olan vuslat ehline şu hususlar gizli kalmaz: İmkan çöllerinden, tabiat ve rükünlerin vadilerindeki uzak mesafelerden ve dört bir yandan çeşitli kabiliyetlerdeki ziyaretçiler o manevi Kabe'ye doğru yönelirler. Oraya vasıl olurlar ve onu tavaf etme şerefine nail olurlar. İradî mevte niyet etmiş olduğu halde Allah'ın huzurunda vakfeye dururlar. Unsurlar âleminin gereklerinden ve imkân âleminin hallerinden talep ve sadık iradenin mîkat mahallinden ihrama girmiş vaziyette bunu yaparlar. Masiva'ya mutlak olarak yönelmekten Allah'a dönüş ve tövbe zemzemi ile guslederek gaflet elbiselerinden ve aldanış gömleğinden soyunurlar. Muhabbet Safa'sı ile ilahi sevgi Merve'si arasında tam bir iştiyak ve zevk ile sa'y yaparlar. Nasût âleminin eğreti unsurlarından yüz çevirerek lahût Arafat'ında vakfeye durmak için yönelirler. Ölmeyen, ebedi diri olan Cenab-ı Hakk'a kurbiyet kazanmak amacıyla nefis koçunu kurban ederler. Fenâ Mina'sında beden gömleğinden ve gereklerinden soyunurlar. Allah ile mulaki olma kârını talep ederek bekâ çarşısında muameleleri Allah ile olur. Bu menâsiki yerine getiren kişiye ilahi Harem mahallinde nefs-i emmârenin ve inkarcı kuvvet ve aletlerin ordularıyla savaşmak helal olmuştur. Onlara galip gelip onları yok edinceye kadar onlarla savaşır. İnsân-ı kâmilin kalbinden ibaret olan Allah'ın en eski beytini (:beyt-i atîki) karışık hulyaların putlarından ve ele geçmesi imkansız boş arzulardan hayal ve vehimlerden meydana gelen tul-ı emel putlarından temizler ve tasfiye ederler.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لَآ أُقْسِمُ بِهٰذَا الْبَلَدِ ﴿١﴾ وَأَنْتَ حِلٌّ بِهٰذَا الْبَلَدِ ﴿٢﴾ ....

SÛRENİN TEFSİRİ

İşte bundan dolayı Allah u Teâla Mekke'deki savaşma yasağı sürekli olmasına rağmen sevgilisi Hz. Muhammed'e (sav) Mekke'nin Harem bölgesinde savaşmaya ruhsat verdi. Bunun üzerine kendi Yüce isminin bereketiyle başladı ve buyurdu ki:

بِاسْمِ اللّٰهِ: Suret ehline kıble olsun diye kendisi için şekli bir ev olarak Kabe'yi seçen ve kalp sahiplerine bir gaye ve amaç olsun diye de manevi bir ev edinen **Allah'ın adıyla başlarım** الرَّحْمٰنِ: hedeflenen Kabe'ye onları davet etmek suretiyle kullarına **Rahman olandır.** الرَّحِيمِ: Onları vahdet Arafat'ına ve mamur olan vücud evine ulaştırmak suretiyle kullarına karşı **Rahimdir.**

لَآ أُقْسِمُ بِهٰذَا الْبَلَدِ: **Andolsun bu beldeye (1)** ki o belde irade ve talep ehlinin arzu ve emellerinin Kabe'sidir. Dikkat ediniz o lahûti bir topluluktur. Zira marifet ehli için yemine gerek yoktur. Bununla kast edilen de beyt-i haram olarak inşa edilen Allah u Teâla'nın üstün ve değerli kıldığı Mekke'dir. Beyt-i haram olarak inşa edilen Mekke'de hiç kimsenin mahzurlu olan mübah şeylerden birini yapması helal olmaz.

وَ: Ey Peygamberlerin en kâmili olan Resulüm! Diğer sair insanlar arasından seni seçmemize neden olan özelliklerinden birisi de şudur: أَنْتَ حِلٌّ: **sen oturmaktasın.** Yani senin toplayıcı varlık mertebesi (:*kevn-i câmi*) olmandan ve senin mertebenin tüm mertebelerin üzerinde olması nedeniyle senin müdahalen helaldir. Özellikle de mîkat sınırları içindeki Harem bölgesinde diğer insanların arasından senin öldürme ve esir alma gibi eylemleri yapman ve bu tür müdahalelerde bulunman diğer insanlar arasından sana helaldir. Allah katındaki fazilet ve mertebenin yüceliğinden ve vasfının yüceliğinden dolayı bunları yapmak sana helaldir. بِهٰذَا الْبَلَدِ: Sen **bu beldede** oturmaktasın. Bu beldedeki diğer insanların hepsine ise haram kılınmıştır. **(2)** Aynı şekilde gündüzün bir saati de sadece sana helal kılınmıştır. Ki ondan daha fazlası da yoktur. Bundan

وَوَالِدٍ وَمَا وَلَدَۙ ﴿٣﴾ لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ ف۪ي كَبَدٍۜ ﴿٤﴾ اَيَحْسَبُ اَنْ لَنْ يَقْدِرَ
عَلَيْهِ اَحَدٌۢ ﴿٥﴾

sonra diğer insanlara haram kılındığı gibi senin için de beyt-i haramda yapılması haram olan şeyler haram olur.

وَوَالِدٍ: **Ve and olsun babaya** yani lahût âlemindeki baba olan Adem (as) Safiyyullah'a yemin olsun ki وَمَا وَلَدَ: **ve** sınırlı nasût âlemine inişinden sonra unsurlar âleminde ondan doğan **çocuğuna. (3)**

Sonuç olarak yemin edilen bu büyük ve önemli şeylerin hakkı için

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ: **Biz insanı gerçekten yarattık** yani insanın nasûtî var oluşunu kaplamış bir vaziyette onu zuhura getirdik فِي كَبَدٍ: bütün his ve şuurunu meşgul eden **bir** çok **sıkıntı** ve zorluk **içinde** yarattık. **(4)** Şöyle ki bütün kuvve ve yetilerini maişetini temin ihtiyacı kaplamış durumdadır. Bunlar sebebiyle insan Allah'tan gafil olur ve ahirete yönelik ilahi emirleri terk eder. Mal kazanma ve dünya metaı toplama uğruna kendisini Hakim ve her şeyi bilen Allah'tan uzak düşüren günahları işlemeye koyulur. Bu şekilde tümüyle dünyaya daldığından dolayı ahireti unutur. Rabbinin yolundan ayrılır. Bundan dolayı dini yalanlar ve yüz çevirir. Kibirlenir, üstünlük iddiasına kalkışır. Malı ve çocukları ile tahakküm kurmaya, gaflet ve aldanış içindeki durumunu iyice derinleştirip haddi aşmaya kalkışır. Sonunda Allah'a isyan eder ve O'nun kullarına zulmeder ve zanneder ki kimse kendisine galip ve üstün gelemez. Cenab-ı Hakk'ın soru şeklinde onu azarlayarak ve eleştirerek buyurduğu gibi

أَيَحْسَبُ: Küfür ve isyan üzere yaratılmış olan şöyle **mi sanıyor?** أَن لَّن يَقْدِرَ: **güç yetiremez** عَلَيْهِ أَحَدٌ: **kendisine karşı kimse** güç yetiremez. **(5)** Ki ondan intikam alabilsin. Yaptığı zulüm ve inkar gibi şeylerden dolayı onu yakalayacak birisinin olmadığını zanneder.

Kendi cinsinden olan insanlara karşı aşırı şımarık, gururlu ve kibirli oluşundan dolayı;

اَيَحْسَبُ اَنْ لَمْ يَرَهُٓ اَحَدٌۜ ﴿٧﴾ اَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِۙ ﴿٨﴾ وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِۙ ﴿٩﴾
وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِۚ ﴿١٠﴾ فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَۘ ﴿١١﴾

يَقُولُ: Böbürlenerek, kibir ve riya içinde **der ki:** أَهْلَكْتُ: **yok ettim,** Allah yolunda infakta bulundum مَالاً لُبَداً: **yığın yığın mal,** çokça, kalıplarca, tomarlarca biriktirilmiş ve toplanmış çok mal harcadım. **(6)**

أَيَحْسَبُ: Bu ahmak şöyle mi **sanıyor** أَنْ: yani **kendisini** لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ: **bir gören olmadı diye mi** inanıyor? **(7)** Yani Allah'ın onun infak ve harcamasındaki niyetini, onu ne amaçla harcadığını ve o verdiğini başa kalkarak ve karşısındakine eziyet ederek geçersiz kıldığını Allah'ın bilmediğini mi zannediyor.

Bizim onun haline ve onun yaptıklarına muttali oluşumuzu inkar etmesi ona nasıl da böylesine kolay geliyor?

أَلَمْ نَجْعَل لَّهُ: Kuvvetimiz ve üstün kudretimiz gereğince onu şekillendirdiğimizde **biz ona vermedik mi** ve vücudunda ortaya çıkarmadık mı? عَيْنَيْنِ: sanatımızdaki harikuladelikleri ve hikmetimizdeki eşi bulunmaz incelikleri görebilmesi için **iki göz** vermedik mi? **(8)**

وَلِسَاناً: Kalbinden geçen düşünceleri ifade etmek ve insanlara ulaştırabilmesi için **bir dil** vermedik mi وَشَفَتَيْنِ: açık bir şekilde konuşabilme ve ifade edebilmek üzere açıklayıcı **iki dudak** vermedik mi? **(9)**

وَ: Sonuç olarak هَدَيْنَاهُ: bu büyük nimetleri vermek suretiyle **ona gösterdik** النَّجْدَيْنِ: **iki yolu** yani hayır ve şerri, hidayet ve dalalet yollarını gösterdik **(10)** ve kabiliyetine uygun şekilde seçeceği yollardan her ikisine de onu muvaffak kılarak onların mahiyetine dikkatini çektikten sonra onu imtihan ettik.

Ona verdiğimiz şeylerden ve onu bu yollara hidayet edip sevk etmemizden sonra

فَلَا اقْتَحَمَ: **Fakat** insan **göğüs veremedi** ve giremedi. الْعَقَبَةَ: **o sarp yokuşa (11)** yani nefsine zor gelen aşılması zor engeli aşamadı ki ona ihsan etmiş olduğumuz nimetlerin şükrünü eda edebilsin.

وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَا الْعَقَبَةُۜ ﴿١٢﴾ فَكُّ رَقَبَةٍۙ ﴿١٣﴾ اَوْ اِطْعَامٌ فٖى يَوْمٍ ذٖى مَسْغَبَةٍۙ ﴿١٤﴾
يَتٖيمًا ذَا مَقْرَبَةٍۙ ﴿١٥﴾ اَوْ مِسْكٖينًا ذَا مَتْرَبَةٍۜ ﴿١٦﴾ ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذٖينَ اٰمَنُوا
وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ ....

Sonra Allah u Teâla bu sarp yokuşun mahiyetini yüceltmek ve önemini belirtmek amacıyla manasındaki kapalılığı belirterek şöyle buyurdu:

وَمَا أَدْرَاكَ: Ey geçici dünya hayatına ve onun gereklerine aldanan kişi **bildin mi sen** مَا الْعَقَبَةُ: iman ve irfan ehlinin yolundaki aşılması güç olan **o sarp yokuş nedir? (12)** Sonra şu ifadeyle bu engelin ne olduğunu açıkladı:

فَكُّ رَقَبَةٍ: **Bir kişiyi hürriyetine kavuşturmak, (13)** yani aşılması güç olan o sarp yokuş; dünyanın boş arzu ve emellerinden meydana gelen efsundan kurtulabilmek, insanın kendini bundan kurtarıp hürriyete kavuşmasıdır.

أَوْ: **Veya** bu sarp yokuş; إِطْعَامٌ: Allah'ın fakir ve aciz kullarına **yemek yedirmektir** فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ: **salgın bir kıtlık gününde; (14)** yani zora düştükleri bir ihtiyaç anında ve aşırı aç kaldıklarında. Bununla kast edilen kimse:

يَتِيماً ذَا مَقْرَبَةٍ: **Yakınlığı olan** yani yediren kimseye akrabalığı olan **bir yetime (15)**

أَوْ مِسْكِيناً ذَا مَتْرَبَةٍ: **Veya hiçbir şeyi olmayan yoksula. (16)** Ki fakr u zaruret o kimseyi çaresiz hale getirmiş perişan bir vaziyet içinde bırakmıştır.

ثُمَّ: Bahsedilen sarp yokuşu aşmaya cesaretle atıldıktan **sonra** كَانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا: Allah'a **iman edip de** ellerinde olan şeyin Allah için olduğuna ve Allah'ın verdiği kudretle Allah yolunda infak ediyor olduklarına yakinen inanan وَ: Allah'a olan imanları yanında imanlarını destekleyen salih amellerle de muttasıf olan تَوَاصَوْا: aralarında birbirlerine **tavsiye eden** بِالصَّبْرِ: ilahi emirlerin zorluklarına ve kendilerine farz kılınmış ......

... وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ ﴿١٧﴾ اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ﴿١٨﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
بِاٰيَاتِنَا هُمْ اَصْحَابُ الْمَشْـَٔمَةِ ﴿١٩﴾ عَلَيْهِمْ نَارٌ مُؤْصَدَةٌ ﴿٢٠﴾

---

ibadetlerin yorgunluklarına karşı **sabrı** tavsiye eden وَ: aynı şekilde تَوَاصَوْا: aralarında **tavsiye eden** بِالْمَرْحَمَةِ: **merhameti** ve Allah'ın kullarına karşı şefkatli olmayı, onlara değer vermeyi, onları sevmeyi, onlara güzel bir söz ile dahi olsa iyilikte bulunmayı birbirlerine tavsiye edenler. **(17)**

أُولَئِكَ: **İşte** en büyük ikram ve şeref lezzetiyle muttasıf olan bu mesut ve saadet ehli **insanlar** أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ: Allah katında **amel defterleri sağlarından verilenlerdir. (18)** Yani bereket, şeref ve çeşitli lütuflara, en yüce derece ve makamlara sahiptirler.

Sonra Allah u Teâla Kur'an-ı Kerim'deki genel üslup üzere şöyle buyurdu:

وَالَّذِينَ كَفَرُوا: **İnkar edenler** بِآيَاتِنَا: zatımızın yüceliğini, isim ve sıfatlarımızın üstünlüğünü gösteren **âyetlerimizi** yalanlayanlar هُمْ أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ: **onlardır işte amel defterleri sollarından verilenler. (19)** Yani kınanan ve pişmanlık içinde olan insanlar onlardır. Küfür ve isyanlarının uğursuzluğu nedeniyle yakalanırlar, işledikleri cürüm ve günahlardaki bozgunculukları sebebiyle cezalandırılırlar. Bundan dolayı

عَلَيْهِمْ نَارٌ مُؤْصَدَةٌ: **Onların üzerlerine bir ateş bastırılıp kapıları kapanacaktır. (20)** Onlar üzerine kesinleşmiş ve yazılmış, onları kuşatan ve çevreleyen bir ateştir. Bu ateş öylesine bir boyuttadır ki orada nefes dahi alamazlar. Dünyada iken imkâni varlık boyutunun gerekleri içine tümüyle dalmış olduklarından, dünyanın gereklerinden ve günahlarından hiç ayrılamaz şekilde yaşamış olmalarından ötürü orada da ateş nedeniyle nefes dahi alamazlar.

Ey günahları bağışlayan Allah'ım! Cehennem ateşinden ve ona yaklaştıran şeylerden sana sığınırız.

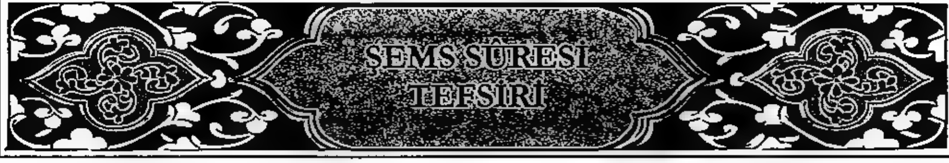
SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey ilahi kerameti ve ebedi saadeti özlemle bekleyen salik! -Allah bu hedefine ulaşmanı kolaylaştırsın inşallah- Senin yapman gereken şudur: Salih amellerle meşgul olup bozuk işlerden de kaçınmalısın. Allah'ın razı olduğu ve seni O'na yakınlaştıracak huylarla bezenmelisin. Zira bu tür ameller seni isyan ve dalâlet ehlinin uğursuzluğundan uzaklaştırır. Bu tür kimseler ebedi olan ruhani lezzetlere erişmeye mani olan geçici hayvani lezzetlere ve çeşitli şehvetlere sarılmak suretiyle gaflet denizine dalıp gitmişlerdir.

Mal ve makam ile iftihar eden servet sahipleri ile düşüp kalkmaktan, onlarla birlikte oturmaktan dikkatle kaçın. Bu tür kimseler mal ve makamdan kaynaklanan bir kibre sahiptir. Zira bu tür kimselerle sohbet tevekkül yolundan ayağını kaydırabilir. Kalbini rıza ve teslimiyetten ayırabilir.

Ey eşsiz kuvvet ve kudret sahibi olan Allah'ım! Tevhidinin geniş caddesinden ayaklarımızı kaydırma.

ŞEMS SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Varlıktaki vahdeti keşfen müşahede eden ve Zat güneşinin fani olan mecla ve mazharların her bir zerresine sirayet etmiş olduğu kendisine keşfen bildirilmiş olan kimseye şu husus gizli kalmaz: Hakk'ın taayyün edişi ve vücudun zuhura gelişi, ilahi kerem gereğince Cenab-ı Hakk'ın zati muhabbeti neticesinde zatta içkin haldeki yüce ilahi sıfat ve isimlerin zuhura gelip görünmesinin gereğine uygun şekilde olmuştur. Bütün bunlar Cenab-ı Hakk'ın Cemal tecellisinden neşet eder ve bir çok farklı şekillerde ve hallerde zuhur eder.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَالشَّمْسِ وَضُحٰيهَا ﴿١﴾ وَالْقَمَرِ اِذَا تَلٰيهَا ﴿٢﴾ وَالنَّهَارِ اِذَا جَلّٰيهَا ﴿٣﴾ وَالَّيْلِ ....

SÛRENİN TEFSİRİ

Bundan dolayı Allah u Teâla varlık formlarının ve şekillerinin tümüne birden yemin etti ve varlık denizinin kaynağı konumundaki zat güneşinin zuhuruyla başladı. Bu yüzden isminin bereketini anarak şöyle buyurdu:

بِاسْمِ اللّٰهِ: Zatı itibariyle zuhurdan da batın olmaktan da münezzeh ve yüce olan **Allah'ın adıyla başlarım** الرَّحْمَانِ: **Rahman'dır.** Yani isim ve sıfatlarının kemalatını zuhura getirmek için Ahadiyyet mertebesindeki Zat güneşinin hakkı için Rahman olandır. الرَّحِيمِ: zatının vahdetinde isim ve sıfatlarını gizlemek suretiyle **Rahim olandır.**

وَالشَّمْسِ: **Güneş'e** yani a'ma mertebesinde isimler âleminin semasından ve lahût âleminin fezasının ufkundan parlayan Ahadiyyet mertebesindeki zat güneşinin hakkına **yemin olsun ki** وَ: **ve** yine ضُحَاهَا: Zat güneşinin yansımasını kabul eden yokluk aynası üzerinde yayılmış olan **ve onun parıltısına, (1)**

وَ: **ve** الْقَمَرِ: **Ay'a** yani gayb ve şehâdet itibariyle bir serap âleminden ibaret olan yokluk aynasından yansıyan tüm yansıma ve gölgeleri kuşatan tüm izafi vücuda **yemin olsun ki** إِذَا تَلَاهَا: **ardından geldiğinde,** ona tabi olduğunda, yani ihata etme ve kapsamlılık bakımından zat güneşine eklendiğinde. **(2)**

وَالنَّهَارِ: **gündüze** yani isim ve sıfatlar âleminden yansıyan zuhur ve beliriş âlemine إِذَا جَلَّيهَا: **Güneş'i** yani zat güneşini **açıp ortaya çıkardığında (3)** ve zat güneşinde gizlenen isim ve sıfatların eserleri kainatın çeşitli safha ve kısımlarında ortaya çıkıp birbirinden ayrıldığında

وَاللَّيْلِ: **ve geceye** yani nurunun ve parıltısının üstünlüğünden ve mükemmelliğinden dolayı onun nuru karşısında kesret âlemindeki tüm varlıkların yok olduğu isim ve sıfatların eser ve izlerinin görünmediği,

...إِذَا يَغْشٰيهَا ﴿٤﴾ وَالسَّمَٓاءِ وَمَا بَنٰيهَا ﴿٥﴾ وَالْاَرْضِ وَمَا طَحٰيهَا ﴿٦﴾ وَنَفْسٍ وَمَا سَوّٰيهَا
﴿٧﴾ فَاَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوٰيهَا ﴿٨﴾ قَدْ اَفْلَحَ مَنْ زَكّٰيهَا ﴿٩﴾

zulmanî a'ma âleminden yansıyan içkin ve gizli var oluşun karanlığına yemin olsun ki إِذَا يَغْشَاهَا: **onu örttüğünde (4)** Şöyle ki nurunun son derece parlak oluşundan dolayı zuhur güneşi gizlenir.

وَالسَّمَاءِ: **Göğe,** yani üzerinde eserlerin ve şuunât-ı ilahiyyenin yıldızlarıyla süslenmiş olan isim ve sıfatların semasına yemin olsun ki وَمَا بَنَاهَا: **ve onu bina edene (5)** İlahi muhabbetten kaynaklanan cemal ve celal tecellileriyle bina ettiği şeylere yemin olsun ki.

وَالْأَرْضِ: **Yere,** yani ulvi âlemlerin yansımasını kabul eden süfli âlemdeki kabiliyetlere yemin olsun ki وَمَا طَحَاهَا: **ve onu döşeyene (6)** ve faal ilahi sıfatların gereği üzerine neşredip yaydıklarına yemin olsun ki

وَنَفْسٍ: **Nefse,** yani asıl vatanlarını ve esas var oluşu hatırlayıp istifade edebilsinler diye isim ve sıfatlar âleminden akıp gelen, ulvi ve süflî âlemlerdeki varlık formları üzerinde tesiri olan ruha yemin olsun ki وَمَا سَوَّاهَا: **ve onu biçimlendirene,** yani ulvi ve süfli âlemin eserlerini birbirine karıştırmak suretiyle onları düzenleyip oluşturana yemin olsun ki. **(7)**

Onları düzenleyip şekil verdikten sonra aynı şekilde

فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا: ulvi ve süfli âlemin gereklerinden ve tesirlerinden onlara emanet olarak verilmiş şeyin gereği üzere **ona kötülük ve takva kabiliyetini verene yemin olsun ki. (8)** Sonra onları mükellef tuttuğu yükümlülüklerle mükellef kıldı. Böyle yaptı ki haklı haksızdan, sapıklık ve dalâlet içinde olan hidayet üzere olandan, kâfir müminden ayrılıp ortaya çıksın. Böylelikle üstün ve tam olan ilahi hikmet tamamlansın ve üstün kudreti zuhur etsin.

Sonra Allah u Teâla bahsi geçen bu yeminlere kinaye ve tenbih yollu birer cevap olması için buyurdu ki:

قَدْ أَفْلَحَ: **Elbette** felaha eriştiği şey sebebiyle **kurtulmuş** ve kazanç elde etmiştir. مَنْ زَكَّاهَا: **nefsini temizleyip arındıran (9)** yani ....

وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسّٰيهَا ﴿١٠﴾ كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوٰيهَا ﴿١١﴾ اِذِ انْبَعَثَ اَشْقٰيهَا ﴿١٢﴾ فَقَالَ
لَهُمْ رَسُولُ اللّٰهِ نَاقَةَ اللّٰهِ وَسُقْيٰيهَا ﴿١٣﴾

---

nefsini bayağı ve süfli rezilliklerden, imkân âleminin gereklerinden, arzu ve emellerinden temizleyen kimse Allah katında yüce derecelere erişmiştir.

وَقَدْ خَابَ: **Muhakkak ziyan etmiştir** مَنْ دَسّٰيهَا: bir çok hayal kırıklığı, perişanlık, mahrumiyet ve bozguna uğrama gibi sonuçlar doğuran insanın ilkel doğasının ve imkân âleminin rezillikleri üzerine kurulu isyan ve günahları işlemeye nefsini sevk etmek suretiyle nefsinin kemalatını eksilten ve onu dalâlete sürükleyerek **onu kirletip gömen** kimse hüsrana uğrayıp helak olmuştur. **(10)**

Bu yüzden كَذَّبَتْ ثَمُودُ: Dosdoğru yoldan sapıp ayrıldığında, kendisine peygamber olarak gönderilen ve onları irşat etmekle emrolunan peygamberi yalanlayıp dalâlet üzere olduğunu söyleyerek kendi nefislerini helak etme hususunda aşırıya giden **Semud yalanladı** بِطَغْوٰيهَا: **azgınlığıyla** yani isyan etmeleri, süflî arzularını ulvî ve yüce arzuların önüne geçirmeleri, kötülüğü emreden nefis ve şeytanî kuvvetlerin itminan ve huzuru sağlayan kuvve ve unsurlara olan düşmanlığı sebebiyle, beşeri kuvve ve yetilerinin gereklerinin kendilerine galip gelmesi, lahutî kuvve ve yetilerinin de etkisiz hale gelip yok olması sebebiyle **yalan saydılar. (11)** Zira onlar haddi aşma, inkar, yalanlama ve bozgunculuk yapma hususunda iyice sınırı aşmışlardı. Özellikle de şu esnada

اِذِ انْبَعَثَ: **İleri atılınca,** yani kalkıp hızlıca yöneldiğinde اَشْقٰيهَا: **En azgınları, (12)** yani o kabilenin en azgını ve Hakk'ın yolundan en ziyade sapmış olanı -ki o kişi Kudar b. Sâlif denilen kişidir- ilahi emirle özel koruma altına alınmış malum deveyi boğazlamaya hızlıca yönelip deveyi boğazlamaya kesin karar verdikten sonra

فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللّٰهِ: **Allah'ın Rasulü** Salih peygamber peygamberlik şefkatinden dolayı **onlara dedi ki:** نَاقَةَ اللّٰهِ: **Allah'ın devesini** bırakın ve onu kesmekten sakının. Kısaca ona hiçbir kötülükte bulunmayın yoksa

فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذَنْبِهِمْ فَسَوّٰيهَا ﴿١٤﴾ وَلَا يَخَافُ عُقْبٰيهَا ﴿١٥﴾

sizleri büyük bir azap yakalar. وَسُقْيَاهَا: **ve** Allah'ın o deve için tayin ettiği **su nöbetine** dokunmayın, o devenin su içmesine engel olmayın. **(13)**

فَكَذَّبُوهُ: **Fakat onlar** Allah elçisini **yalanladılar,** sözünü kabul etmediler ve deveyi boğazlamak üzere toplandılar فَعَقَرُوهَا: ve **deveyi kestiler.** Salih Peygamber Allah'ın azabının, kahır ve celal kamçısının ineceğinden endişe ettiğinden dolayı onların arasından ayrılıp çıktı. Yasaklanan şeyi işlemelerinden sonra فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ: **Rableri de başlarına geçiriverdi;** yani onların üzerine korkunç bir gürültü kopardı. Bu gürültü de onları derhal helak etti بِذَنْبِهِمْ: Yaptıkları **günahları sebebiyle,** o günah ise Allah tarafından onları doğru yola irşat etmekle görevli Allah'ın elçisini yalanlamalarıdır. فَسَوَّاهَا: **orayı dümdüz etti. (14)** Yani o gürültüyü onların tümü üzerine tatbik etti. Gürültü onların tamamını kuşattı. Şöyle ki onlardan hiç kimse kurtulamadı. Zira deveyi kesen o lanetlenmiş kişi bu işi yapmıştı ama kavmi de bu hususta onunla beraber olmuştu.

وَلَا يَخَافُ: **Öyle ya, Allah** ondan ve kavminden عُقْبَاهَا: **bu işin sonundan** yani o devenin boğazlanmasının ardından olacaklardan, deveyi kesme cürmünü takip edecek bela, musibet ve çeşitli felaketlerden **korkacak değil ya. (15)** Zira olacakları Allah Resulü Salih (as) onlara haber vermişti. Onlar da onu yalanlamış ve onunla alay etmişlerdi. Bundan dolayı kendi kötü amellerinin bir kısmı onları yakaladı.

Yarabbi kötü amellerden, hallerimizin kötüye doğru değişmesinden ve korkuların artıp kötüye gitmesinden sana sığınırız.

SÛRENİN HÂTİMESİ

İlahi inayet ve lutfa bağlı olan ebedi kurtuluşu, tükenmez iyilik ve huzuru talep eden ey sâlik! Bunun için şunu yapmalısın: Nefsini imkân âleminin gereklerinden, tabiat ve unsurlar âleminin karanlıklarından temizlemelisin. Böylelikle nefsin isyankarlığından ve düşmanlığından emniyet içinde olursun. Yokluktaki taayyünler üzerine vuran nispetlerden ve izafi varlıklardan kaynaklanan tüm kesreti ortadan kaldıran zati vahdetin mutlak sahasına erişebilmek için insanı tüm kayıtlardan kurtaran keşf ve müşahede parıltılarının feyzini elde etmeyi gerektiren güzel amel ve huylarla, marifet ve hakikatlerle kendini tezyin etmelisin.

Allah u Teâla nefsimizi her türlü rezillikten temizleyip güzel huy ve hasletlerle bezenmeye bizleri muvaffak kılsın.

LEYL SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Cenab-ı Hakk'ın taayyünleri, gayb ve şehâdet tecellileri kendisine keşfen bildirilen ehl-i keşf olanlara şu husus gizli kalmaz: Hakk'ın mutlak lahutî a'ma mertebesinden şehâdet boyutundaki âleme doğru tenezzülleri çeşitli aşama ve mertebeler halinde olmuştur. Bu da Cenab-ı Hakk'ın zuhur ve taayyün etmesini gerektiren zatî isimlerinin inceliklerinin gereğine uygun cereyan etmiştir.

SÛRENİN TEFSİRİ

Bundan dolayı Allah u Teâla gayb ve şehâdet âleminin her ikisine, ilaveten gayb ve şehâdet mertebelerinin her ikisini ihtiva eden ve toplayıcı berzah (:*berzah-ı câmî*) denilen ve ilahi yükümlülüklerin kendisine emanet edildiği insan varlığı üzerine yemin etti. Böylece isminin bereketiyle başlayarak şöyle buyurdu:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَالَّيْلِ اِذَا يَغْشٰىۙ ﴿١﴾ وَالنَّهَارِ اِذَا تَجَلّٰىۙ ﴿٢﴾ وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْاُنْثٰىۙ ﴿٣﴾

بِاسْمِ اللّٰهِ: Sonsuz isimlerinin gereği üzere tüm varlık formlarında tecelli eden **Allah'ın adıyla başlarım** الرَّحْمَانِ: Bütün varlıklar itaat ederek kendi istekleriyle gönülden ona yönelsinler diye Zatından onları haberdar etmek suretiyle tüm mazharlarına karşı **Rahman olandır.** الرَّحِيمِ: Meydana gelen var oluşun çokluk formlarının sahifelerindeki zati vahdetinin nasıl sereyan etmiş olduğunun sırrına insanı muttali kılması ve dikkatini buna çekmesi nedeniyle insan cinsine karşı **Rahimdir.**

وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى: **Örttüğü zaman geceye, (1)** yani isim ve sıfatlar üzerine kurulu kesret âleminin nakışlarını nurunun aşırı parıltısından ve parlaklığından dolayı örtüp gizleyen a'ma mertebesindeki ilahi isimler hazinesinde yerleşmiş olan gayb âlemindeki hüviyet-i Hak üzerine yemin olsun ki;

وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى: **Açıldığı zaman gündüze, (2)** yani şehâdet ve zuhur âleminde zuhura gelmiş olan, isim ve sıfatların eserlerini, delillerini ortaya çıkaran hüviyet-i Hakk'a yemin olsun ki şehadet âlemindeki bu zuhura geliş, isim ve sıfatların eserleri üzerine kurulan iman ve irfan ile ilgili üstün hikmeti ortaya koymaya yöneliktir.

وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى: **Erkeği ve dişiyi yaratana and olsun ki, (3)** yani Rahman'ın sureti üzere yaratılmış olan insanı gayb ve şehâdet âlemi arasında bir berzah olarak yaratıp takdir eden ve ona şekil veren Hakim ve Kadir olan Allah'ın hakkı üzerine yemin olsun ki insan, kevnin bütün var oluş mertebelerini varlığında toplamaktadır. Şöyle ki Cenab-ı Hak insan varlığını özel bir karışımla meydana getirmiş ve o varlığa lahutî gayb âlemi ile görünüp hissedilen nasût âleminin özelliklerini emanet etmiştir. Sonra insan bir takım zor yükümlülükler ile mükellef kılınmıştır ki bu sayede nasût âlemindeki derin çukurdan lahût âleminin zirvesine yücelebilsin. Bundan dolayı Allah u Teâla kendisinin mazharı konumundaki tüm varlıklar arasından insanı kendisine halife olarak seçmiştir. Cenab-ı Hak böyle yapmıştır ki bu yüce varlık mertebesi üzerine bu yüce vazife ve değerli rütbe yüklenebilsin. Cenab-ı Hak ……

إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتّٰىؕ ﴿٤﴾ فَاَمَّا مَنْ اَعْطٰى وَاتَّقٰىۙ ﴿٥﴾ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنٰىۙ ﴿٦﴾ فَسَنُيَسِّرُهُ
لِلْيُسْرٰىؕ ﴿٧﴾ وَاَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنٰىۙ ﴿٨﴾ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنٰىۙ ﴿٩﴾ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرٰىؕ ﴿١٠﴾

insanı erkek ve dişi olarak yaratmıştır ki şehâdet mertebesinin en yüce gayesi konumundaki bu varlık mertebesinin varlığı şehâdet mertebesinde devam etsin ve varlığını sürdürsün.

Sonra Allah u Teâla yaptığı yemine bir cevap teşkil etmesi amacıyla insanları terbiye etmek, onların bozuk amellerine, salih ve iyi işlerine dikkat çekmek amacıyla insana hitaben şöyle buyurdu:

إِنَّ سَعْيَكُمْ: Ey ilahi yükümlülükler ile mükellef olan insanlar! İmtihan dünyası olan dünyadaki gayret ve **çalışmanız gerçekten** لَشَتّٰى: **başka başkadır. (4)** Allah'ın size emanet etmiş olduğu mezkur ilahi isimlerin farkına bağlı olarak farklı ve çeşitli düzeydedir.

فَأَمَّا مَن أَعْطَى: **Bundan böyle her kim** huşu, tevazu, halis niyet ve emrolunan çeşitli ibadet ve taatlerle birlikte maddi ve manevi rızıktan Hakk'ın kendisine vermiş olduğu **malını hayır için verir** وَاتَّقَى: **ve hakkında** ilahi sakındırma bulunan haram ve yasaklardan tümüyle **korunursa, (5)**

وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى: **Ve en güzel olanı doğrularsa, (6)** yani ilahi isimlerin bütün gereklerini ve sayılamayacak kadar sonsuz olan yüce sıfatlarının tesirlerini tasdik eder ve doğrularsa

فَسَنُيَسِّرُهُ: **Biz onu muvaffak kılarız** yani onu hazırlarız ve başarılı kılarız لِلْيُسْرَى: kişiyi şüpheden kaynaklanan kasvetlerden, vehmin karanlıklarından kurtarıp tevhid ve marifet hedefine ulaştıran **en kolay yola** sevk eder ve muvaffak kılarız. **(7)**

وَأَمَّا مَن بَخِلَ: **Kim de cimrilik eder** ve Cenab-ı Hakk'ın emirleri doğrultusunda malını infak etmez وَاسْتَغْنَى: **ve kendini** ilahi isimlerin gereklerinden **hiçbir şeye ihtiyacı kalmamış görür. (8)**

وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى: **Ve en güzeli de yalanlarsa, (9)**

فَسَنُيَسِّرُهُ: **Onu da hazırlarız** ve ona istidat veririz لِلْعُسْرَى: **en zor yola, (10)** yani cehennemin çeşitli mertebelerine sürükleyen imkan ......

وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى ﴿١١﴾ إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَى ﴿١٢﴾ وَإِنَّ لَنَا لَلْآخِرَةَ وَالْأُولَى
﴿١٣﴾ فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّى ﴿١٤﴾ لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى ﴿١٥﴾ الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّى ﴿١٦﴾

âleminin şehvetleriyle dolu vadilere götüren küfür ve isyan yolundan ibaret olan büyük ve zor olan yola hazırlarız.

وَ: Cimrilik ve inkarı sebebiyle ahiret hayatında onu yakalamamızdan sonra مَا يُغْنِي: **kurtaramaz,** engel olamaz ve savamaz عَنْهُ مَالُهُ: **malı onu** Allah'ın gazabından bir şeyden koruyamaz. إِذَا تَرَدَّى: **Çukura** yani imkan âleminin cehennem kuyusuna ve ahiretteki kızgın cehennem ateşinin içine **yuvarlanıp** orada helak olduğunda malı onu kurtaramaz. **(11)**

Sonra Allah u Teâla haddi aşanları azarlamak ve onları paylamak amacıyla şöyle buyurdu:

إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَى: **Doğru yolu göstermek muhakkak bize aittir. (12)** Yani sizin ıslahınızdan bize düşen yalnızca hidayet ve doğru yola yönlendirmektir. Dolayısıyla biz sizlere hidayet verdik ancak sizler hidayete tabi olmadınız.

وَإِنَّ لَنَا لَلْآخِرَةَ وَالْأُولَى: **Kuşkusuz ahiret de dünya da bizimdir. (13)** Yani bize düşen ahiretin dünya hayatından daha hayırlı olduğunu açıklamak ve buna dikkat çekmektir. Bu yüzden dünya hayatında maişet temin etmenin yolu ile ahirete hazırlanmanın ve ahiret için azık temin etmenin yolunu açıkladık. Ancak onlar kabul etmediler. Açıkladığımız emirlere bağlı kalmadılar. Buna rağmen sizlerin hidayetini apaçık ve etkileyici bir uyarı ile destekleyip teyit ettik.

فَأَنْذَرْتُكُمْ نَاراً تَلَظَّى: **Ben sizi** ateşinin şiddetinden ve kuvvetinden dolayı tutuşup alevlenen, **köpürdükçe köpüren bir ateşe karşı uyardım. (14)**

Aynı şekilde sizler için şunu açıkladık ki:

لاَ يَصْلاَهَا: **oraya** إِلاَّ الْأَشْقَى: **ancak en azgın olan girer. (15)**

الَّذِي كَذَّبَ: **Öyle azgın ki,** ilahi kitapları ve o kitapların içindekileri **yalanlamış** وَتَوَلَّى: **ve sırtını dönmüştür. (16)** Peygamberleri ......

وَسَيُجَنَّبُهَا الْاَتْقَىۙ ﴿١٧﴾ اَلَّذ۪ي يُؤْت۪ي مَالَهُ يَتَزَكّٰىۚ ﴿١٨﴾ وَمَا لِاَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ
تُجْزٰىۙ ﴿١٩﴾ اِلَّا ابْتِغَٓاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْاَعْلٰىۚ ﴿٢٠﴾ وَلَسَوْفَ يَرْضٰى ﴿٢١﴾

kabul etmemiş, onların davetinden yüz çevirmiş ayrıca bizi de kabul etme-miştir.

وَ: Aynı şekilde ey mükellef olan insanlar sizler için şunu da açıkladık: سَيُجَنَّبُهَا: **ondan uzaklaştırılacaktır.** الْأَتْقَى: yani **en çok korunan kimse** cehennemin tabakalarındaki alevli ve kızgın cehennem ateşinden uzaklaştırılacaktır. **(17)**

الَّذِي يُؤْتِي: **O ki, verir** ve tasaddukta bulunur مَالَهُ: Allah rızasını talep ederek Allah yolunda Allah'ın fakir kullarına **malını** veren ve tasadduktا bulunan kimse يَتَزَكَّى: dünyanın pisliklerinden nasıl **temizlenir** ve kalbinde Mevlasından başkası kalmaz. **(18)** En nihayetinde sidre-i müntehaya ulaşır. Bu ayetlerin varlığına rağmen düşünüp akıllarını başlarına almıyorlar.

وَ: Sonuç olarak مَا لِأَحَدٍ عِندَهُ مِن نِّعْمَةٍ تُجْزَى: **Onun yanında, başka bir kimse için karşılığı verilecek hiçbir nimet yoktur. (19)** Yani malını bir karşılık, bedel ve mükafat beklentisi içine girerek tasadduk etmesi hiç kimse için uygun olmaz. Bilakis onun haline uygun olan verdiğini sadece

إِلاَّ ابْتِغَاء وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَى: **yüce Rabbinin rızasını aramak için verir. (20)** Yani hesap gününde Allah ile buluşmayı talep ederek bunu yapar, dünyevi bir övgü beklentisi içinde olmaz. Aynı şekilde uhrevi bir sevap beklentisiyle de bunu yapmaz. Bilakis Rabbine mülaki olmak ve O'nun kerim olan vechini müşahede edebilmek ümidiyle bunu yapar.

وَلَسَوْفَ يَرْضَى: **Elbette yakında** perdeler kaldırılıp Allah'a mülaki olma şerefine nail olduğunda **kendisi de** Allah'tan **hoşnut olacaktır.**

Allah'ım seninle karşılaşma gününde bizleri likaullah ile rızıklandır.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey Allah'ın rızasını talep eden, O'nun cemal ve celalini müşahede etmeyi ümit eden sâlik! Şunu yapmalısın: Dünyada iken her halinde Allah ile beraberliğinin şuuruyla en güzel şekilde kendini muhafaza etmelisin. Cenab-ı Hakk'a yönelmene mani olan, seni bundan alıkoyan arzu ve emellerin tümünden nefsini arındırmalısın. İhlas içinde Allah'tan seni muvaffak kılmasını ümit ederek O'na yönelmelisin. Bu hususta gayret göstermelisin. Allah u Teâla seni doğru yola sevk edecektir.

Bayağı dünyanın süslü şeylerine yönelmekten son derece sakınmalısın. Çünkü bu tür şeylere meyletmek senin yüce uhrevî mertebelere erişmene engel olabilir. İmkân âleminin cehennemi olan, heva ve nefsin arzusuna dayanan derin çukurlara düşürüp seni saptırabilir. Dolayısıyla dünyayı tümüyle terk etmelisin. Böylece dünyanın gaile ve şerlerinden kendini kurtarabilirsin.

Allah u Teâla bizleri dünyaya ve dünya malına meyletmeyen kullarından etsin.

DUHA SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

İlahi izzet kubbelerinden birinin altına giren ve hüviyet-i Hak'da fani olan kimseye şu husus gizli kalmaz: Beşeri varlıklarının gereklerinden sıyrıldıktan ve lahûtî âlemle muttasıf hale gelip Allah'a rücu' eder hale gelip O'na dayandıkları ve yaptıklarının O'ndan sadır olduğu fenâ haline erişmelerinden sonra işte o zaman o kulların hal, ahlâk ve tavırlarının tümü Cenab-ı Hakk'ın muhafazası ve koruması altındadır. Cenab-ı Hak üstün ve erişilmez hikmeti gereğince onları istediği şekilde kontrol eder, korur ve kollar.

Şüphesiz ilahi ahlakla muttasıf olanların en faziletlisi, üstünü ve Cenab-ı Hakk'ın korumasının kapsamı altına girenlerin ve lahût âleminin en yüce noktasında makamı olan ve orada yerleşenlerin en üstünü ve hayırlısı hiç şüphesiz –Allah'ın salavat ve selamı üzerine olsun- bizim Peygamberimiz Hz. Muhammed'dir.

SÛRENİN TEFSİRİ

Bundan dolayı Allah u Teâla Hz. Muhammed'e şefkatini gösteren ve onu yücelten bir üslupla hitap etti. Rabbinin ona darılıp terk ettiğine dair müşriklerin onun yüce zatı hakkındaki yalan ve hezeyanlarından ötürü Hz. Muhammed'i (sav) teselli etti. İsminin bereketiyle sûreye başladıktan sonra yaptığı yemin ile de Hz. Muhammed'i (sav) vurgulu bir şekilde teselli etti.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ
وَالضُّحٰىۙ ﴿١﴾ وَالَّيْلِ اِذَا سَجٰىۙ ﴿٢﴾ مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلٰىۜ ﴿٣﴾ وَلَلْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لَكَ
مِنَ الْاُو۫لٰىۜ ﴿٤﴾

بِاسْمِ اللّٰهِ: Habibi Hz. Muhammed'e zuhur ederek onu nasût âleminin darlığından lahût âleminin sonsuz fezâsına çıkaran **Allah'ın adıyla başlarım** الرَّحْمٰنِ: Sevgilisi Hz. Muhammed'i âlemlere rahmet olarak kullarına göndermek suretiyle kullarının tümüne karşı **Rahman olandır.** الرَّح۪يمِ: Seçkin kullarına karşı da **Rahimdir.** Hz. Muhammed'e uymaları sayesinde onları rıza bahçesine ve teslimiyet cennetine ulaştırır.

وَالضُّحٰى: **Andolsun kuşluk vaktine, (1)** yani Samed ve Bir olan Cenab-ı Hakk'ın zat güneşinin Ahmediyet mertebesinin zuhur vakti esnasındaki doğuşunun hakkına yemin olsun ki

وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى: **Ve sakinleştiği zaman geceye, (2)** yani mutlak nur ile örtülü olan a'ma mertebesindeki lahûti âlemden yansıyan ilahi isim ve sıfatlardan varlık nurunu alan gayb ve şehâdet mertebesinde birbirinden farklı ve kesreti oluşturan izafi varlıklara varlık veren âlemin tam ortaya çıkışının hakkı üzerine yemin olsun ki

مَا وَدَّعَكَ: Terk eden birinin ilgi kesmesi gibi **seni bırakmadı** ve senden alakasını kesmedi رَبُّكَ: seni gözü önünde terbiye eden ve kendisi için seçmiş olan **Rabbin** وَمَا قَلَى: **ve darılmadı, (3)** yani sana buğzetmedi. Yani müşriklerin senin hakkındaki "Rabbin dünyada seni terk etti ve sana darıldı. Belki seni ahirette korur ve orada seninle irtibata geçer" şeklindeki sözlerinden ve bu yöndeki zanlarından dolayı üzülüp mahzun olma.

وَلَلآخِرَةُ: Senin lahûtî varlığından ibaret olan **ahiret muhakkak ki** خَيْرٌ لَّكَ: **senin için daha hayırlıdır** ve senin haline daha uygundur. مِنَ الأُولَى: Nasûtî varlığından ibaret olan dünyadaki, **ilk** var oluşundan daha hayırlı ve senin varlığına daha layıktır. **(4)**

وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضٰىۜ ﴿٥﴾ اَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَاٰوٰىۖ ﴿٦﴾ وَوَجَدَكَ ضَٓالًّا فَهَدٰىۖ ﴿٧﴾

Ahiret senin hakkında dünyadan nasıl olur da daha hayırlı olmaz. Çünkü ahiret Allah'ın bekasıyla baki olan hayattır. Dünya hayatı ise sonradan yaratılmıştır, fani ve geçicidir. Gerçekte dünya hayatı, ondan meydana gelen izafi varlıkların ve çeşitli taayyünlerin geçici oluşu nedeniyle geçici bir hayattır.

وَ: Ey lahûtî adalet caddesinde dosdoğru yürüyen Nebi! Dalâlet ehlinin hezeyanlarına üzülüp mahzun olma لَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ: Nasût âleminin elbiselerinden ve beşeri varlığının gereklerinden sıyrıldıktan sonra lahûtî lezzetlerden bir kısmını **Rabbın sana verecek,** o lahûtî lezzetlerin asıl mahiyetine, o lezzetlere muttali olan ve onları tecrübe etmiş kimseden başkası vakıf olamaz ve idrak edemez فَتَرْضٰى: **ve** o zaman **sen** Rabbinden **hoşnut olacaksın** o da senden razı olur. **(5)**

Ey Peygamberlerin en kâmili olan Resulüm! Duyduğun bu ilahi vaatten sonra Rabbinin geçmişte sana olan kerem ve ihsanını hatırla ve gelecekte sana vereceği ihsanları da bekle.

Sonuç olarak Allah'ın inayet ve rahmetinden ümidini kesme. Allah'ın rahmet ve lütuf denizlerine gark olmuş olan ey sevgili Nebi! Nasıl ümidini kesebilirsin ki!

أَلَمْ يَجِدْكَ: **O seni bulmadı mı** يَتِيماً: yetişkin değilken ve sana yol gösterecek bir veliye sahip olmayan bir **yetimken** seni bulmadı mı فَآوَى: ve **barındırmadı mı? (6)** Yani Allah u Teâla seni kendisine doğru yöneltti ve seni senden alıp ilahi cezbesiyle kendisine doğru cezbetti. Senin ismini kendi ismiyle beraber andı.

وَوَجَدَكَ ضَالاً: **Ve seni** hikmetlere ve hükümlere sahip olmayan bir şekilde imkan âleminin gerekleri içinde **yol bilmez** bir vaziyette **bulup** فَهَدَى: **yola iletmedi mi? (7)** Yani seni hidayet etti ve İslam'a doğru yönlendirip irşat etti. Seni tevhid ve irfanın berrak ve tatlı suyuna ulaştırdı.

وَوَجَدَكَ عَٓائِلاً فَاَغْنٰىۜ ﴿٨﴾ فَاَمَّا الْيَت۪يمَ فَلَا تَقْهَرْۜ ﴿٩﴾ وَاَمَّا السَّٓائِلَ فَلَا تَنْهَرْۜ
﴿١٠﴾ وَاَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ﴿١١﴾

وَوَجَدَكَ عَائِلاً: Nasût âlemine ait varlığından ortaya çıkan beşeri varlığından ve imkanî varlık boyutunda **seni yoksul** ve muhtaç bulmadı mı فَأَغْنَى: **ve zengin etmedi mi? (8)** Kendi keremiyle seni kendinde fânî kılmak suretiyle zenginleştirdi, kimseye muhtaç etmedi. Seni nasut âlemine ait varlık elbiselerinden arındırdıktan sonra lahût âleminden de yüceltmek suretiyle seni şereflendirip üstün hale getirdi.

Yetim iken Rabbin seni koruyup gözetti. Şaşkın bir vaziyette iken seni doğru yola hidayet etti. Yoksul bir halde bulmuş iken seni zenginleştirdi. Kısaca seni üstün kıldı, seni seçti ve şanını yüceltip seni peygamber olarak seçti.

فَأَمَّا الْيَتِيمَ: **Öyleyse** henüz yetişkin olmayan ve bir velisi olmayan **yetimi sakın** فَلاَ تَقْهَرْ: doğru yolu sorup öğrenmek için sana geldiğinde **azarlama** ve onu engelleme. **(9)** O yetime aklı ve kabiliyeti ölçüsünde konuş ki onun istek ve iradesini artırmak suretiyle onu doğru yola eriştirebilesin.

وَأَمَّا السَّائِلَ: Lahûtî emanetlerden sana tevdi edilen ve sende gizlenmiş olan lahutî sırlardan birini senden isteyen bir **isteyeni de** فَلاَ تَنْهَرْ: **azarlama. (10)** Yani ona engel olma ve onu mahrum etme. Bilakis Allah'ın sana ihsanda bulunduğu gibi istifade ve kabiliyetine uygun şekilde sen de ona ihsanda bulun.

وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ: **Fakat Rabbinin nimetini,** hidayet ve irşadını فَحَدِّثْ: Ey Peygamberlerin en kâmili olan Resulüm! Senden doğru yolu ve kemale erişmeyi talep edenlere **anlat da anlat. (11)** Zira doğru yola erişmek isteyen müminlere dinin sırlarından, marifet ve yakin ile ilgili sırlardan bahsetmen Allah'ın nimetlerine bir tür şükürdür. Allah'ın ihsanının hukukuna riayettir. O'nun sana olan ihsan ve nimetinin artmasını sağlayan bir ameldir.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey Muhammed ümmetine tabi olan ve Cenab-ı Hakk'ın senin üzerindeki nimetlerini saymayı kendine gerekli bir ödev sayan mümin! Şunu yapmalısın:

Allah'ın sana erişmiş olan büyük nimetlerini ve bir çok ihsanının hukukuna riayet etmeye devam etmelisin. Bu nedenle her vakitte ve halde Rabbine kereminden dolayı tahdis-i nimette bulunmalısın. Dünyada sana vermiş olduğu ve ahirette de vermeyi vaat ettiği nimetlerden dolayı Rabbine şükretmelisin.

Ezcümle Allah'ın nimetlerine şükredenlerden ol. O'nun ihsanını tahdis-i nimet kabilinden anlatanlardan ol. Hiçbir halukarda gafillerden olma. Sabah, akşam Rabbini hamd ile tesbih et.

İNŞİRAH SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Cenab-ı Hakk'ın ilahi isim ve sıfatlarına uygun olarak sınırsız ilahî şuunat ve tecellilere bağlı olan ilahi ahkâmın tümünü kabul etmesi için kalbini ve göğsünü Allah'ın İslâm'a açmış olduğu kimseye şu husus gizli kalmaz: Muhakkak ki göğsün açılıp genişletilmesi halis kulları için Cenab-ı Hakk'ın ilahi inayetinin alametlerinden birisidir. Çünkü Cenab-ı Hakk'a dost olmak yani halillik ve hilafet makamı böyle bir açılım ve inşirah üzerine bina edilir. Bu da ilahi fütuhatın en büyüklerinden birisidir.

SÛRENİN TEFSİRİ

Bundan dolayı Allah u Teâla Habib'i Hz. Muhammed'e olan nimetini hatırlatma babında ona hitapta bulundu ve onun Allah katındaki makam ve mertebesinin yüceliğine dikkat çekmek ve bunu hatırlatmak amacıyla kendi isminin bereketiyle vurgulama ve takrir etme kabilinden bir soru sormak suretiyle ismini anarak başladı ve buyurdu ki:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَۙ ﴿١﴾ وَوَضَعْنَا عَنْكَ وِزْرَكَۙ ﴿٢﴾ اَلَّذ۪ٓي اَنْقَضَ ظَهْرَكَۙ ﴿٣﴾

بِاسْمِ اللّٰهِ: Ma'rifet ve yakîn sırlarını kabul edebilmeleri için kullarının kalplerini genişletip inşirah ettiren **Allah'ın adıyla başlarım** الرَّحْمَانِ: onları açık ve doğru yola irşat ettikten sonra ilahi sırları kabul etmelerine mani olan ağır günah yüklerinden ve yalanlardan onları kurtarmak suretiyle onlara karşı **Rahman'dır.** الرَّحِيمِ: Onları beşeri varlıklarının gereklerinden en yücelere çıkarıp yücelttikten sonra onları yüceltir ve onların adlarını sanlarını yücelterek onlara karşı **Rahim'dir.**

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ: Ey Peygamberlerin en kâmili olan Resulüm! **Biz senin için göğsünü açmadık mı? (1)** Nebi ve resul olarak bize halife ve vekilimiz olarak seni kim seçti? Bizim katımızdan sana inen ayetleri kabul edebilmen ve katımızdan gelen hükümlere bağlı kalman ve yerine getirebilmen için senin kalbini genişletmedik mi? Halbuki sen ümmi biriydin ve bütün bunlara sahip değildin.

Senin göğsünü İslam'ın esaslarına, dinin rükünlerine ve tevhidin gereği olan şeylere açıp şerh etmemizden sonra tüm beşere dini tebliğ etmen için seni Resul olarak seçtik.

وَ: Risalet görevini yerine getirmen için sana emir verdikten sonra وَضَعْنَا: **indirmedik mi?** Yani izale edip giderdik عَنكَ وِزْرَكَ: **Senden yükünü** yani tebliğ görevini yerine getirmekten ve risaletin külfet ve yükünü taşımaktan meydana gelen olan senin üzerindeki yükü ve ağırlığı giderdik. **(2)**

الَّذِي: Ki bu yükün son derece ağır oluşundan dolayı أَنقَضَ: **ezen** ظَهْرَكَ: **sırtını. (3)** Yani belini kıran ve eğen bu yükün ağırlığını senden giderdik. Çünkü sen ilahi hükümlerden bütünüyle habersiz ümmi biriyken bunları yapmakla emrolunuyordun. Bundan dolayı da bunlar senin için bir yüktü ve bu durum içini daraltmaktaydı.

وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ﴿٤﴾ فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴿٥﴾ إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴿٦﴾

وَ: Risalet görevini tebliğ etmende seni muvaffak kılmamızdan ve hüküm gerektiren hususlarda onlarla ilgili ayetlerle seni desteklememizden sonra رَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ: **Senin şanını yüceltmedik mi? (4)** Senin ismini ismimizle birlikte anmak suretiyle ve seni hilafet makamı için seçerek halifemiz yapmak suretiyle senin adını ve zikrini yücelttik. Buna binaen senin hakkında şu ayeti indirdik: **"Hz. Muhammed'e itaat eden muhakkak ki Allah'a itaat etmiş olur."** (Nisa 4/80) **"Sana biat edenler gerçekte Allah'a biat etmektedir"** (Fetih 48/10) Bu mealde bir çok ayet bulunmaktadır.

Bundan daha yüce bir konum ve şeref olabilir mi? Tabi ki olamaz.

Bu gibi yüce paye ve ikramlarla seni yücelttikten sonra bizim ihsan ve rahmetimizin genişliğinden ve yardımımızdan ümidini kesme. Kavminin eziyetlerine, onların alaylarına ve sana karşı inatla mücadele edip kin ve düşmanlığı sürdürmelerine üzülüp mahzun olma.

فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ: **Muhakkak** senin başına gelen ve kavminden sana erişen **zorlukla beraber** يُسْراً: ummadığın şekilde sana Hak tarafından erişecek **bir kolaylık vardır. (5)**

Sonra Allah u Teâla bu hususu teyit amacıyla tekrarladı.

إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ: **Evet,** sana şu anda elem veren her **zorlukla beraber** يُسْراً: ne olursa olsun bizden sana erişecek **bir kolaylık vardır. (6)**

Ayetteki zorluk (:usr) kelimesinin elif lamlı olarak gelişi ve ikinci kez aynı şekilde tekrarlanması, kolaylık (:yüsr) kelimesinin ise elif lam takısı olmaksızın nekre gelmesi ve ikinci kez yine bu şekilde tekrar edilmesi, zorluk yollarının ve sebeplerinin azlığına, kolaylık yollarının ve sebeplerinin ise çokluğuna işarettir.

Yani ayetle şu kast edilmektedir: Çoğu vakitte ve durumda kolaylık içinde olmana nispetle sayılı olan ve bazı vakitlerde başına gelen bir kısım zorluklardan dolayı ümitsizliğe kapılma.

Biz seni dini tebliğ ve peygamberliğini yaymak ile görevlendirip seni elçi olarak gönderdikten sonra sen de artık vahiy ve ilhamın ……..

فَاِذَا فَرَغْتَ فَانْصَبْۙ ﴿٧﴾ وَاِلٰى رَبِّكَ فَارْغَبْ ﴿٨﴾

gereğine uygun şekilde emrolunduğun şeylerin gereğini titizlikle yerine getirmelisin.

فَاِذَا فَرَغْتَ: **O halde** nübüvvet ve risalet vazifen gereği İslam daveti ve tebliğ işinden **boş kaldığında** فَانْصَبْ: **yine kalk** ve velayet yönüne uygun şekilde seni beşeri yönünün gereklerinden alıp yüceltecek mücahede ve riyazetler ile kendini **yor. (7)**

وَ: Sonuç olarak اِلٰى رَبِّكَ: mazhar ve sebep konumundaki vesilelerden bir başkasına değil de **sadece Rabbine** فَارْغَبْ: **yönel. (8)** Halvet ve itikafa çekilip yalnız kaldığında, namazlarında ve diğer tüm hallerinde aradaki vesilelere bakıp onları gözünde büyütmeksizin yalnızca ve sadece Rabbine dön.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey Allah'a özlem duyan ve onu isteyen, O'nun kapısının önünde ibadet için duran talip! Şunu yapmalısın: Zihnini ve himmetini Cenab-ı Hakk'a vasıl olmaktan seni alıkoyan tüm meşguliyetlerden, tul u emel ve geçici arzulardan arındırmalısın. Dünyaya ve dünyadaki nimetlere karşı zühd içinde olmalısın. Fenâya erişmek için Cenab-ı Hakk'a doğru yönelmelisin. Emanet ve geçici olan dünya hayatının gereklerini kendinden uzaklaştırmalısın. Ancak bu sayede ebedi bekayı doğuran iradî ölüm mertebesine erişebilirsin.

Allah u Teâla bizleri lütuf ve keremi ile dünyaya değil Mevlâ'ya özlem içinde olanlar zümresinden kılsın inşallah.

TÎN SÛRESİ

TÎN SÛRESİ TEFSİRİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

İnsân-ı kâmil mertebesinin yüceliği ve diğer mertebelere göre bu mertebenin ve delilinin yüceliği kendisine keşfen bildirilen kimseye şu husus gizli kalmaz: İlahi isim ve sıfatlara halife olmak anlamına gelen insaniyet mertebesinden aşağı düşen kimse hiç şüphesiz en düşük ve bayağı seviyeye inmiş demektir. Nitekim Allah u Teâla bu durumdan aşağıların aşağısı (:esfel-i sâfilin) diye bahsetmiştir.

SÛRENİN TEFSİRİ

Bundan dolayı Allah u Teâla insanın cennet köşklerinin en yücesinden düşüp indikten sonra cehennem vadilerinin ve mertebelerinin en altına eklendiğini ortaya koymak amacıyla önemli ve büyük mazharlara yemin etti ve kendi isminin bereketiyle sûreye başlayarak şöyle buyurdu:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ
وَالتّ۪ينِ وَالزَّيْتُونِۙ ﴿١﴾ وَطُورِ س۪ين۪ينَۙ ﴿٢﴾ وَهٰذَا الْبَلَدِ الْاَم۪ينِۙ ﴿٣﴾ لَقَدْ خَلَقْنَا
الْاِنْسَانَ ف۪ٓي اَحْسَنِ تَقْو۪يمٍۘ ﴿٤﴾ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ اَسْفَلَ سَافِل۪ينَۙ ﴿٥﴾

بِاسْمِ اللّٰهِ: İnsanı en güzel kıvam ve şekil üzere yaratan **Allah'ın adıyla başlarım** الرَّحْمَانِ: insanı yüceltip şereflendirmek suretiyle ona karşı **Rahman'dır.** الرَّحِيمِ: İnsanı cennet bahçelerine eriştirmek suretiyle ona karşı **Rahim'dir.**

وَ: Şunlar üzerine yemin olsun ki التِّينِ وَالزَّيْتُونِ: **Tîn'e ve Zeytun'a, (1)** Bunlar mukaddes bölgedeki iki dağdır. O dağlarda bu iki meyve yani incir ve zeytin çokça yetişmektedir.

وَطُورِ سِينِينَ: **ve Sina dağına (2)** yani kelimullah vasfına sahip olan Hz. Musa'nın (as) üzerinde Rabbi ile münacatta bulunduğu dağa وَ: Özellikle de şunun hakkı üzerine yemin olsun ki هَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ: **bu güvenli beldeye, (3)** Allah'ın şerefli ve mübarek kıldığı Mekke şehri kast ediliyor. Allah orayı güvenilir (:emin) diye isimlendirmiştir. Zira o şehre inanarak ve sevabını Allah'tan umarak giren kimse can yakan cehennem azabından emniyet ve güven içinde olur.

Sonuç olarak yemin edilen bu büyük ve önemli şeylerin hakkı üzerine and olsun ki;

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ: **Biz insanı** yani varlık içinde insan cinsini فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ: **en güzel** ve dengeli bir **biçim** ve kıvamda **yarattık. (4)** Çünkü varlık itibariyle insandan daha dengeli, zahiri ve batını itibariyle insandan daha uyumlu bir varlık yoktur. Bundan dolayı mahlukatımız arasından insanı kendimize halife olarak seçtik.

ثُمَّ: **Sonra** irademiz onun bayağı fiiline izin verince رَدَدْنَاهُ: **onu çevirdik** ve o yüce mertebeden aşağı indirdik أَسْفَلَ سَافِلِينَ: **aşağıların aşağısına** imkan yani sınırlı varlık boyutuna indirdik. **(5)** Bahsedilen imkani varlık boyutu cehennemi bir yaşam tarzı içinde tul-u emel ....

إِلَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ اَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٦﴾ فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالدِّينِ ﴿٧﴾ اَلَيْسَ اللّٰهُ بِاَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ ﴿٨﴾

zincirleri ve boş arzuların prangalarına vurulmuş bir şekilde esir ve mahkum olmuş bir halde yaşamaya insanı mecbur eder.

إِلاَّ الَّذِينَ آمَنُوا: **-Ancak** Hakk'ın birliğine **iman edip** وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ: imkân âleminin sınır ve kayıtlarından onları kurtaran ve zorunlu varlık mertebesinin sonsuz fezasına onları yaklaştıran **iyi işler yapanlar başka** فَلَهُمْ: lahût âlemine yücelmelerinden sonra **onlar için** أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ: **kesintisiz bir ecir vardır. (6)** Yani kesilmeyen ve onların başına kakılmayan ebedi nimetler vardır.

Allah u Teâla etkili ve vurgulu bir şekilde bu hususlara dikkat çekip işaret edince tüm insanları iman etmeye teşvik etti. Onları yakin ve irfana yönlendirip teşvik ederek azarlama ve kınama yollu buyurdu ki:

فَمَا يُكَذِّبُكَ: **O halde sana ne yalanlatır?** Ey tevhid ve irfan fıtratı üzerine yaratılmış olan insan! Hangi şey seni inkar ve isyana, Hakk'ı yalanlamaya ve nankörlüğe sevk ediyor! بَعْدُ: **bundan sonra** yani Hak zuhur edip Hakk'ı tasdik etmenin ve ona yakinen inanmanın delil ve emareleri apaçık ortaya çıktıktan sonra بِالدِّينِ: dosdoğru **dini** ve sırat-ı müstakimi yalanlamaya seni ne sevk ediyor. **(7)**

أَلَيْسَ اللّٰهُ: Bu tür inkar ve redde muktedir olan ve onlara ilişkin irade ve tercihleri yaratmaya gücü yeten kadir-i mutlak olan **Allah değil midir** بِأَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ: **hakimlerin hakimi değil midir? (8)** İster ilk başlangıçtaki yoktan yaratma bakımından ister tekrar diriltme bakımından iradesinin gerektirdiği her şeyi istediği şekilde yaratmak Allah'ın hakkıdır. İradesi doğrultusunda hikmetle hükmeder ve yaptıklarından da hesaba ve sorguya çekilemez. Çünkü Allah u Teâla Hakim'dir, tüm hamdlere layık olan yüce varlıktır.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey Hz. Muhammed'e (sav) iman eden, fıtrat ve din bakımından da insanî yaratılışın en güzeli ve mükemmeli olan tevhid dini üzerinde sabit kalmak isteyen mümin! Yapman gereken şudur: Bu insani suret ve varlık şekli hakkında derin bir tefekkürle düşünüp tefekkür etmelisin. Kendin için en önemli ve gerekli olan ne ise ahiret azığı olarak onları biriktirip onlarla donanmalısın. Dolayısıyla Allah'a tövbe edip salih ameller işlemelisin. Bozuk işlerden de kaçınmalısın.

Dünyadaki çirkef işlere bulaşıp sakın kendini kirletme. Dünyanın boş arzu ve emellerine dalıp helak olma. Çünkü dünyanın çirkefleri ve boş arzuları seni alçaltır. Seni cehennem tabakalarının en alt tabakasına götürecek imkân âleminin en alt mertebesine sürükler. Orada bir çok pişmalık ve mahrumiyet içinde seni yoldan çıkarıp sapıklığa sürükler.

ALAK SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Cenab-ı Hakk'ın kendisini gaflet uykusundan uyandırdığı ve imkân âleminin sınırlı varlık boyutundan Hakk'ın vücudunun sonsuz fezasına doğru çıkmaya muvaffak kıldığı kimseye şu husus gizli kalmaz: Cenab-ı Hakk'ın inayetine muvaffak olup O'na doğru ilahi cezbe ile çekilenlere yönelik ilahi ikram ve yüceltmenin belirtisi, öncelikli olarak Hakk'ın onları zikretmesi ve onların kalplerine, kulun Allah'ın güzel isimlerini ve yüce sıfatlarını zikretmesinin gereğinin telkin edilmesidir. Cenab-ı Hak bu kulları ilahi isimleri zikre muvaffak kılar ve zikre devam ederler. Nihayet Ahadiyyet mertebesindeki zat denizinden beslenen o kulun kalbine emanet edilmiş olan ledünni hikmet pınarı çağlamaya başlar. Sonra bu ledünni hikmet pınarının izleri o kişinin lisanında ortaya çıkar. İşte o zaman o kişi Rabbinden bir zikir üzerine olur. İlme'l-yakin mertebesinde yerleşmiş olur. Sonra o mertebeden de yücelir ve bilgisi ayne'l-yakin düzeyine ulaşır. Sonra da ayne'l-yakin mertebesinden de yücelir ve hakka'l-yakin ve beyan mertebesine erişir.

SÛRENİN TEFSİRİ

Bundan dolayı Allah Teâla habibi Hz. Muhammed'e (sav) onun terbiyesini ve yüceltilmesini isteyince öncelikle, isimlerini okumayı ve zikretmeyi emretti. Böylece isminin bereketiyle başlayarak şöyle buyurdu:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذ۪ي خَلَقَۚ ﴿١﴾ خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍۚ ﴿٢﴾ اِقْرَأْ وَرَبُّكَ الْاَكْرَمُۙ ﴿٣﴾

بِاسْمِ اللّٰهِ: İnsanın var oluş işini en iyi şekilde tedbir eden ve düzenleyen **Allah'ın adıyla başlarım** الرَّحْمَانِ: En güzel biçimi vermek suretiyle insana karşı **Rahman'dır.** الرَّحِيمِ: Sonuç ve akıbet olarak en hayırlı olan şeye insanı hidayet etmek suretiyle insana karşı **Rahim'dir.**

اقْرَأْ: Ey Peygamberlerin en kâmili olan Resulüm! İlahi inayet sana erişince, ilahi kerem ve lütuf seni sarıp kuşatınca **oku** ve zikret بِاسْمِ رَبِّكَ: **Rabbinin adıyla** yani seni terbiye eden Rabbinin isimlerinin tümünü birden anmaya devam ederek الَّذِي خَلَقَ: ilahi isim ve sıfatlarına uygun şekilde her şeyi **yaratan,** yokluk (:adem) karanlığından onları çıkaran sonra da bir çok lütuf ve keremi ile onları terbiye edip yetiştiren ve onlara bir çok nimetini helal kılan Allah'ın adıyla oku. **(1)**

Özellikle de خَلَقَ الْإِنسَانَ: **İnsanı yaratan** ve mahlukatı arasından bir çok nimet ve ihsanı ona özgü kılmak suretiyle insanı tercih eden sonra da onu yaratıp varlığını takdir eden Rabbinin adıyla oku. مِنْ عَلَقٍ: Ki o insanın varlığını basit bir kan pıhtısından meydana gelen **bir alakadan (embriyodan) yaratmıştır. (2)** Bahsedilen alaka, vücudun aldığı besinlerin içindeki vitaminlerden, kandan, basit ve bayağı görülen spermden meydana gelmektedir.

Allah u Teâla Habibi Hz. Muhammed'e Kur'an tilavetinde bulunmasını, ilahi isimleri zikretmesini emrettikten sonra ilahi isim ve sıfatların manaları hakkında düşünüp onların mana ve işaretlerinden keşfen istifade edebilsin diye ikinci kez yine Kur'an tilavetinde bulunmasını emretti. Bu yüzden şöyle buyurdu:

اقْرَأْ: İlahi isimlerin mefhumunda o lafızlara emanet edilmiş olan çeşitli harikuladelikleri keşfen bilebilmek için derin bir düşünce ve okuma ile **oku!** Okuma yazma bilmeyen ümmi biri olduğuna bakma وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ: **Rabbin** kendi inayetine mazhar olanlar için hidayeti, lütuf ve keremi tam ve mükemmel olan **sonsuz kerem sahibidir. (3)**

اَلَّذٖى عَلَّمَ بِالْقَلَمِۙ ﴿٤﴾ عَلَّمَ الْاِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْۜ ﴿٥﴾ كَلَّٓا اِنَّ الْاِنْسَانَ لَيَطْغٰىۙ ﴿٦﴾ اَنْ رَاٰهُ اسْتَغْنٰىۜ ﴿٧﴾

الَّذِي عَلَّمَ: **O Rab ki** yazı yazmayı ve sayıyı **öğretti** بِالْقَلَمِ: **kalemle (4)** Zira kalem, öğrenme ve anlamanın bir aracı ve aşamasıdır.

Ey Peygamberlerin en kâmili olan Resulüm! Senin bunları öğrenmeni Rabbinin inayet ve kereminin yüceliğinden uzak görme. Bunun Rabbine zor geleceğini zannetme. Çünkü Cenab-ı Hak:

عَلَّمَ الْإِنسَانَ: Rahman'ın sureti üzere yaratılmış olan **insana öğretti** مَا لَمْ يَعْلَمْ: **bilmediği şeyleri,** konuşabilme ve düşündüklerini açıklayabilme özelliğini, keşf ve basirete dayalı çeşitli ilim türlerini insana öğretti. **(5)** Dolayısıyla ey Peygamberlerin en kâmili olan Resulüm! Hal ve mertebe bakımından sen insan cinsinin en değerli ve üstün olanısın. Şeref ve delil bakımından insanların en yücesisin. Kıymet ve mertebe bakımından onların en üstünüsün.

Allah u Teâla insanın yaratılışının başlangıcına ve ilk maddesine, varlığının sonuna ve gayesine işaret ettikten sonra insan halinin hayret verici olduğunu belirtti. İnsanın işlediği isyan, nankörlük, azgınlık ve düşmanlığın onun var oluşuyla ilgili bu durumla telifinin zor olduğunu belirtti. Halbuki Allah'ın insana karşı inayeti ona olan ikram ve cömertliği bu kadar çokken yine de insan azgınlık ve isyanına devam etmektedir. Bu nedenle Allah u Teâla insanı bu yaptıklarından vazgeçirmek ve yaptıklarından ötürü onu tenkit edip azarlamak amacıyla şöyle buyurdu:

كَلَّا إِنَّ الْإِنسَانَ: **Hayır! Doğrusu** yüksek bir makama yükselip ikrama mazhar olmuşken basit ve değersiz günah pisliklerine bulaşmış olan **insan** لَيَطْغَى: **azgınlık eder**, haddini aşar ve Rabbine karşı büyüklenip var oluşunun aslını unutur. **(6)**

İnsan şundan dolayı böyle yapar.

أَن رَّآهُ: **Kendisini zannettiğinde** ve bildiğinde اسْتَغْنَى: **muhtaç olmadığını (7)** zannettiğinde yani zengin olup Allah'a ihtiyacı kalmadığını zannettiğinde böyle yapar. Allah'a ihtiyacı kalmadığını düşünerek Cenab-ı Hakk'ın kullarına karşı büyüklenir. Yahut bir makam ve

إِنَّ إِلٰى رَبِّكَ الرُّجْعٰىۜ ﴿٨﴾ اَرَاَيْتَ الَّذ۪ي يَنْهٰىۙ ﴿٩﴾ عَبْدًا اِذَا صَلّٰىۜ ﴿١٠﴾ اَرَاَيْتَ اِنْ كَانَ عَلَى الْهُدٰىۙ ﴿١١﴾

mevkiye yükseldiğinde dünyanın geçici mal ve süslerine sahip olması nedeniyle bunlara güvenerek yeryüzünde kibirlenerek yürür.

Ey basit ve değersiz meniden yaratılmış olan insan! Nasıl olur da azgınlığa ve kibirlenmeye kalkışırsın.

إِنَّ إِلَى رَبِّكَ: **Muhakkak ki** yokluk karanlığından seni izhar edip vücuda getiren ve bir takım basit ve değersiz karışımlardan seni yaratan **Rabbinedir** الرُّجْعَى: **dönüş (8)** İkinci kez ahiretteki var oluşta vaat edilmiş olan dönüş yalnızca Rabbinedir. Mutlak adaleti ve insafı doğrultusunda seni hesaba çektikten sonra yaptığın tüm şeylerin karşılığını sana verecektir.

Sonra Allah u Teâla isyan eden, büyüklenen ve sahip olduğu makam ve servet nedeniyle kibre kapılan bazı kişileri sıraladı. Bahsi geçen bu kişi -Allah'ın laneti üzerine olsun- Ebu Cehil'dir. Allah u Teâla buyurdu ki:أَرَأَيْتَ: Ey ibretle bakan kişi, isyankar azgını **gördün mü** الَّذِي يَنْهَى: **engelleyeni (9)** yani engel olup vazgeçireni عَبْدًا: Allah'a kullukta kamil ve üstün olan **kulu** -ki burada kast edilen Hz. Muhammed'dir (sav) إِذَا صَلَّى: **Namaz kıldığında, (10)** bütün uzuvları ve her zerresiyle Rabbine doğru yöneldiğinde ona engel olup onu Rabbinden çevirmeye çalışan kişiyi gördün mü!

Bu olay şöyle olmuştur: Ebu Cehil demişti ki şayet Muhammed'i secde eder vaziyette görürsem boynunun üzerine basacağım. Bir gün Hz. Muhammed'in (sav) secde ettiğini gördü. Bunun üzerine sözünü yerine getirmek için Resulullah'ın yanına geldi. Sonra arkasını dönüp kaçtı. Ona dediler ki ne oldu, neyin var? Şöyle cevap verdi: Benimle onun arasında ateşle dolu bir hendek ve kanatlı korkunç bir şey vardı.

Sonra Allah u Teâla Resulullah'ı secdeden alıkoymaya çalışan bu isyankarı tehdit ve azarlamak suretiyle şöyle hitap etti:

أَرَأَيْتَ: **Gördün mü** yani ey azgınlık ve inkarda son noktaya varmış olan bozguncu söyle bakalım إِن كَانَ: namaz kılan Hz. Muhammed عَلَى الْهُدَى: **doğru yolda ise. (11)**

أَوْ أَمَرَ بِالتَّقْوٰى ﴿١٢﴾ أَرَاَيْتَ اِنْ كَذَّبَ وَتَوَلّٰى ﴿١٣﴾ أَلَمْ يَعْلَمْ بِاَنَّ اللّٰهَ يَرٰى ﴿١٤﴾ كَلَّا لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ لَنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ ﴿١٥﴾

أَوْ أَمَرَ بِالتَّقْوٰى: **Veya kötülüklerden sakınmayı,** nefsin hevasının gereklerinden kaçınmayı **emrediyor ise! (12)** Sen ise onu bu yaptığından, takvayı emretmesinden ve doğru yola çağırmasından onu alıkoyup vazgeçirmeye çalışıyorsun.

أَرَأَيْتَ: Aynı şekilde **gördün mü** yani söyle bakalım sen onun namaz kılmasına engel olurken إِنْ كَذَّبَ: şayet bu kişi Allah'ı **yalanlar** وَتَوَلّٰى: **ve yüzçevirirse, (13)** yani Allah'ın emir ve nehiylerinin gereklerinden yüz çevirirse;

Halbuki sen onu her halukarda namazdan alıkoymaya çalıştın. İster hidayet ve doğru yol üzerine olsun ister takvayı emretmiş olsun ister nefsin hevasından kaçınmış olsun isterse kaza-yı ilahiye sırt çevirmek suretiyle Rabbini yalanlasın. Senin bu şekilde onu namazdan alıkoyman hiç değişmiyor. Yani senin onu namazdan alıkoyman yalnızca kör bir ideolojiden, inkar ve inattan dolayıdır. Yoksa o ister yaptığı bu işte haklı olsun isterse haksız olsun fark etmez.

Sonra Allah u Teâla Hz. Peygamber'i namazdan alıkoymaya çalışan bu kibirli insanı azarlamak ve kınamak üzere buyurdu ki:

أَلَمْ يَعْلَمْ: İsyan ve inatta iyice haddi aşan ve kibirlenip Resulullah'ı namazdan alıkoymaya çalışan bu kişi **hiç bilmiyor mu?** بِأَنَّ اللّٰهَ: Nimet vermeye ve intikam almanın bin bir türlüsüne kadir olan gücü ve kudreti nihayetsiz olan **Allah u Teâla** يَرٰى: yaptığı mücadele ve çekişmede onun yaptığı her şeyi bilir ve **görür. (14)** Bu nedenle Allah u Teâla ilmi ve tecrübeye dayalı bilgisi (hibreti) gereğince ona bu yaptıklarının karşılığını ödetecektir. Sonra Allah u Teâla şöyle buyurdu:

كَلَّا: Hz. Peygamber'i alıkoymaya çalışan bu kişiyi kibir, inat ve inkarından vazgeçirmeye matuf olarak şöyle dedi **Hayır, hayır!** لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ: İçinde bulunduğu kibir ve inattan **şayet vazgeçmezse** لَنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ: **and olsun ki biz, onu perçeminden yakalarız (15)** ve isyan ve ......

نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ ﴿١٦﴾ فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ ﴿١٧﴾ سَنَدْعُ الزَّبَانِيَةَ ﴿١٨﴾ كَلَّا لَا
تُطِعْهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ ﴿١٩﴾

inkarda haddi aşan kafirleri cezalandırmak için hazırlanmış cehennem ateşine doğru onu yüz üstü sürükleriz ve oraya yüzü koyun tıkarız. Hangi perçeminden tutacağız biliyor musunuz?

نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ: **o günahkâr ve yalancı perçeminden tutup** cehenneme sürükleriz. **(16)** Cenab-ı Hak perçemi bu iki sıfatla yani hatalı ve yalancı olma ile mübalağa ve vurgu için nitelemiştir.

Onu bu şekilde yerde sürükleyip yaptığı zulüm nedeniyle yakalamamızdan sonra فَلْيَدْعُ: **O zaman çağırsın** ve seslensin نَادِيَهُ: **taraftarlarını, (17)** bizim kahrımızdan kurtulmak için dostlarını ve adamlarını çağırsın bakalım. Aynı şekilde سَنَدْعُ: **biz de çağıracağız.** Onun bu yardım isteğine karşı biz de çağıracağız الزَّبَانِيَةَ: **Zebanileri** yani bekçilik görevini yerine getiren melekleri çağıracağız. **(18)** Ki onları alçaltılmış bir şekilde zillet içinde cehenneme götürmeleri için cehennem için görevlendirilmiş zebanileri çağıracağız. Sonra Allah u Teâla bu hususu tekrarladı.

كَلَّا: O kişiyi bu yaptığından sakındırmayı iyice vurgulamak ve bu hususu iyice tekit etmek için kella ifadesini tekrarladı. Sonra Allah u Teâla Habib'ini (sav) bu isyankar kişiye itaatten, onun sözüne kulak vermekten ve onunla bir arada olmaktan sakındırdı. Ona iltifat etmemesi ve değer vermemesi için şu ayetiyle uyardı لَا تُطِعْهُ: **Sakın onu dinleme,** yani Ey Peygamberlerin en kâmili olan Resulüm! Namazına devam et. Onun boş ve batıl hezeyanlarına kulak verip iltifat etme وَاسْجُدْ: huşu ve tevazu ile Rabbine **secde et** وَاقْتَرِبْ: **ve** nasutî yönünün gereklerinden sıyrılmak suretiyle O'na doğru **yaklaş. (19)** Dünyanın hazlarını, nefsine haram kılmak suretiyle beşeriyetinin gereklerinden ve maddi yönünün unsurlarından kendini mutlak olarak kurtarmak suretiyle O'na yaklaş.

Hadiste şöyle buyurulmuştur: "Kulun Rabbine en yakın olduğu hal secde ettiği vakittir."[19] Dolayısıyla Rabbini hamd ile tesbih et. Secde edenlerden ol ve ölüm sana gelip çatıncaya kadar Rabbine ibadet et.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey Cenab-ı Hakk'a doğru yakınlaşmak isteyen ve lahût âleminin sonsuz fezasına vasıl olmak isteyen talib! -Allah bu istek ve iradende yardımcın olsun- yapman gereken şudur: İhlas içinde tam bir tevazu ve son derece kırık bir gönül ile ibadet ve taatlere devam etmelisin. Çünkü kul Rabbine ancak itaat, tevazu ve beşeri varlığının gereklerinden sıyrılarak ve ebedi hayatı ve sonsuz bekayı doğuran iradî mevt ile vasıflanmak suretiyle yaklaşabilir.

Cenab-ı Hak keremi ve lütfu ile bizleri bu sıfatla muttasıf olan kullarından etsin. (Amin)

[19] Bu hadisi Müslim şu şekilde rivayet etmiştir: "Ebu Hureyre'den rivayet edilmiştir ki Resulullah şöyle buyurmuştur: "Kulun Rabbine en yakın olduğu zaman secde ettiği andır. Bu yüzden secdede iken çokça dua ediniz. (Sahih-i Müslim, I, 350 482 no'lu hadis, Rüku' ve secde babı, Hakîm, el-Müstedrek, I, 395, 969 no'lu hadis, Babu't-Te'min, Tirmizî, Sünen 5/569, 3579 no'lu hadis; Sünen-i Ebi Davud, I/231, 875 no'lu hadis, Babu'd-Dua fi'r-Rüku' ve's-Sücûd)

KADR SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

İlâhî zâtî vahdetin fânî keserât safhaları üzerine özel ve genel şekilde yayılışının sırrına muttali ve vâkıf olanlardan, Hakk'ın kitap indirmesi ve peygamber göndermesindeki incelikleri keşfeden kimseye şu husus gizli kalmaz: Kader levhasında muhâfaza edilen alın yazıları ve ilim mertebesinde ve Kalem-i A'lâ'da (en yüce kalem) kaydedilmiş olan sûretler, Leyle-i Kadr (Kadir Gecesi) diye adlandırılan gaybî amâ (görünmezlik) âlemindedir. Oradan şehâdet (görüntü) ve celâ (yansıma) âlemine doğru indirilmesi de şüphesiz ki o gece içerisinde olur. Yine hiç şüphe yok ki, ilâhî kitapların indirilmesi, bu alın yazılarının ve kendisinden haber verilen şeylerin ilim mertebesinde ve kader levhasında sâbit olduğu şekliyle gerçekleşir.

İşte bundan dolayıdır ki; Cenâb-ı Hak, Kur'ân'ı Gaybî Kadir Gecesi'nde indirmesinin, şehâdet âlemine âit zaman ölçümü ile bin aydan daha hayırlı olduğunu, habîbine sırf iyilik ve ihsan makâmında haber vermekte, besmele ile şu şekilde sûreye başladıktan sonra şöyle buyurmaktadır:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اِنَّٓا اَنْزَلْنَاهُ ف۪ي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ﴿١﴾ وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ﴿٢﴾ لَيْلَةُ الْقَدْرِ
خَيْرٌ مِنْ اَلْفِ شَهْرٍ ﴿٣﴾ تَنَزَّلُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوحُ ف۪يهَا بِاِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ اَمْرٍ ﴿٤﴾

SÛRENİN TEFSÎRİ

بِاسْمِ اللّٰهِ: **Allâh'ın adıyla** başlarım ki o, bütün alın yazılarını, kaderleri kendi ilim hazretinde, kazâ ve kader levhasında takdir eden, belirleyendir. Allâhü Teâlâ; mârifet ve îman yolunun önemini hatırlatıp Ku'ân'ı indirmekle kullarına karşı çok merhametlidir, الرَّحْمٰنِ: **Rahmân'**-dır. Kullarını gaflet ve unutma uykusundan uyandırmakla onlara karşı rahmeti sonsuzdur, الرَّح۪يمِ: **Rahîm**'dir.

Bütün kullarımıza karşı lutuf ve ihsan makâmımızın büyüklüğünün bir gereği olarak اِنَّا أَنزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ: **Biz onu Kadir Gecesi'nde indirdik (1).** Yâni insanlara, cehâlet ateşinden kurtaran necât ve kurtuluş yolunu açıklayan Ku'ân'ı Gaybî Kadir Gecesi'nde indirdik; ona Allâmü'l-Guyûb yâni bütün gaybları bilen Cenâb-ı Hak'tan başka hiç kimse muttali olamaz, o geceyi ondan başka kimse bilemez.

İşte bundan dolayıdır ki, Cenâb-ı Hak, habîbinin dikkatini çekerek şöyle buyurmaktadır: وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ: **Kadir Gecesi'nin ne olduğunu sana ne bildirir? (2)** Yâni beşerî vasıflarından ve nâsût (dünyâ) âlemine âit özelliklerinden hangi şey sana onu öğretebilir? Çünkü o nâsût âlemine âit idrak vâsıtalarının üstündedir.

Daha sonra Cenâb-ı Hak, Kadir gecesini insanın anlama ve idrak etme ölçüleri içerisinde şu şekilde açıklamaktadır: Bu dünyânın gece ve gündüz hesâbıyla, لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ: **Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır (3).**

Çünkü تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ: **Onda melekler ve ruh, Rablerinin izniyle, her iş için iner (4).** Lâhûtî âlemin en büyük topluluğu olan melekler ve nâsût âlemine âit görüntü ve silüetlerin işlerini düzenlenleyen Rûh-ı Emîn o gecede inerler. Onların inişleri ise Rablerinin izniyle olur; Rableri onlara o gece inmelerini emreder.

سَلَامٌ هِيَ حَتّٰى مَطْلَعِ الْفَجْرِ ﴿٥﴾

Bununla birlikte her birinin yanında, şehâdet âleminde cârî olan bir iş vardır.

O gece, Hak tarafından سَلَامٌ: **Selâmdır.** Cenâb-ı Hak işleri o gece o görevlilere teslim eder, sapasağlam hikmeti gereğince, gerçekleştirmeleri için işleri onlara havâle eder, her şeyin kendi emrettiği şekilde olması için gerekli tedbirleri almalarını onlara tavsiye ve emreder. Kısaca, هِيَ: **O,** yâni, onların bu hal ve vaziyetleri, حَتّٰى مَطْلَعِ الْفَجْرِ: **Fecrin doğuşuna kadar (5)** yâni, bütün gölge ve yansımaların ışıklarını yok eden, ortadan kaldıran zât-ı ilâhî güneşi doğuncaya kadar devam eder.

Kadir Gecesi'nin senenin gecelerinde, Ramazan'ın gecelerinde veyâ Ramazan'ın son on gecesi arasında gizlenmesi, lâhûtî âleme âit ve görünmez olan (amâ) Gaybî Kadir Gecesi için bir âdetâ bir semboldür ve ona işârettir. Bu yüzdendir ki Şârî' (din koyucu olan Allâhü Teâlâ) onun zamânını tam olarak bildirmemiş ve belirtmemiştir. Bilakis onu müphem bırakmış ve gizlemiştir.

Denir ki: Tıpkı aslı olan Gaybî Kadir Gecesi'nde bütün hâdiseler ezelî ve ebedî şekilde takdir edilmiş olduğu gibi, bütün sene cereyan edecek olaylar ve durumlar da genel olarak o gecede takdir edilir. Bundan dolayıdır ki, o geceyi ihyâ eden kimse her iki dünyânın da hayrını elde etmiş olur.

Cenâb-ı Hak bu gecenin vecdinden bizleri de rızıklandırsın, o geceye ulaşmayı ve onun hakîkatini elde etmeyi nasip etsin.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey bu geceyi idrak etmek ve anlamak isteyen kimse! Burada sana düşen görev şudur: Hayâtın boyunca yaşayacağın bütün geceleri ihyâ etmek için hazır bir vaziyette beklemelisin. Çünkü Kadir Gecesi o gecelerde gizlenmiştir. Kısaca; bütün hallerinde Allah'tan aslâ gâfil olmamalısın. Öyle ki, her gecen, dünyâ ve içindekilerden daha hayırlı olan Kadir Gecesi olmalıdır.

BEYYİNE SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Dînin ana kaynaklarını, tevhîdin ve yakînin baş unsurlarını vuzûha kavuşturan apaçık delillerin ve kesin âyetlerin sırlarını keşfedenlere şu husus gizli kalmaz: Hak ve hidâyet yolunun zuhûru, ancak ve ancak Allâhü Teâlâ'nın peygamberler göndermesi ve kitaplar indirmesi ile gerçekleşir. Zîrâ Hakk'ın her şeyi ayan beyan ortaya koyması, tıpkı bu sûrede Cenâb-ı Hak'ın kâfirlerin îman ve küfürdeki durumlarını haber verdiği gibi, yine Hak tarafından olur.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ
لَمْ يَكُنِ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِك۪ينَ مُنْفَكّ۪ينَ حَتّٰى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُۙ ﴿١﴾
رَسُولٌ مِنَ اللّٰهِ يَتْلُوا صُحُفًا مُطَهَّرَةًۙ ﴿٢﴾

SÛRENİN TEFSÎRİ

Allâhü Teâlâ, sûreye besmeleyle başladıktan sonra şöyle buyurmaktadır:

بِاسْمِ اللّٰهِ: **Allâh'ın adıyla** başlarım ki o, peygamberler göndermek ve âyetler indirmekle Hak yolunu ızhar eden, ayan beyan ortaya çıkarandır. Allâhü Teâlâ; âyetlerini îzah edip açıklamakla bütün kullarına karşı çok merhametlidir, الرَّحْمَانِ: **Rahmân**'dır. Havâs kullarını en yüksek makamlara, en yüce derecelere eriştirmekle sonsuz merhamet sâhibidir, الرَّحِيمِ: **Rahîm**'dir.

لَمْ يَكُنْ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنفَكِّينَ حَتَّى تَأْتِيَهُمْ الْبَيِّنَةُ: **Ehl-i Kitap'tan inkâr edenler ve müşrikler, kendilerine apaçık âyetler gelinceye kadar küfürden ayrılacak değillerdi (1).** Yâni Yahudiler'den ve Hıristiyanlar'dan inkâr edenlerle puta tapanlar, kendilerine Allâh'ın sünneti ve kânunu üzere apaçık âyetler gelinceye kadar, Hz. Muhammed'in peygamberliğine inanmamaya devam edeceklerdi. Dolayısıyla Ehl-i Kitap'tan olanlar, kendi kitaplarında Hz. Muhammed ile ilgili buldukları bilgilerden ve müşrikler de seleflerinden onun vasıfları ile ilgili şeyler işittikleri için, onun peygamber olarak gönderildiğine kanaat getirdiler ve ona inandılar.

İşte onlar, o halleri yâni küfürleri üzerinde kendilerine apaçık bir delil ve burhan gelinceye kadar devam ettiler. O burhan ve delil ise şudur: رَسُولٌ مِنَ اللّٰهِ: **Allah'tan bir peygamber.** Apaçık âyetlerle ve ilâhî delillerle Allâhü Teâlâ tarafından desteklenen bir elçi. O elçi يَتْلُوا صُحُفًا مُطَهَّرَةً: **Tertemiz sayfalar okur (2).** Her türlü aşağılık ve rezillikten uzak, önüne ve arkasına bâtılın ve yanlışın yaklaşamadığı, bir "Hakîm ve Alîm" tarafından indirilmiş, mûcizelerle dolu ve korunan metinleri insanlara duyurur.

فِيهَا كُتُبٌ قَيِّمَةٌ ﴿٣﴾ وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَةُ ﴿٤﴾
وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَوٰةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَوٰةَ وَذَٰلِكَ

فِيهَا: **Onda,** yâni onun içeriğinde ve kapsamında, كُتُبٌ قَيِّمَةٌ: **Çok kıymetli yazılar vardır (3).** İslâm dîni ile ilgili emirlerden, nehiylerden ve hükümlerden oluşan, gerçek, doğru, düpdüzgün, aslâ eğriliği veyâ yamukluğu söz konusu olmayan yazılar bulunmaktadır; onlar sâdece ve sâdece doğruyu bildirir.

Kısaca; وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلاَّ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَةُ: **Kendilerine kitap verilenler, ancak kendilerine apaçık âyetler geldikten sonra hizip hizip oldular (4).** Bu adı geçen ümmetler aslında vaadedilen peygamberi tasdik etmek düşüncesinde idiler. Ancak, ne zaman ki vaadedilen peygamber zuhur etti, onun nübüvvetine delâlet eden apaçık işâretler ne zaman ortaya çıktı, işte o zaman onlar ona inanıp inanmamakta ihtilafa ve ayrılığa düştüler. Onun nübüvvetine delâlet eden delil ise, İslâm unsurlarını açıklayan ve başlı başına bir mûcize olan Kur'ân-ı Kerîm'dir.

Onlar Hz. Peygamber'in peygamberliği konusunda ihtilafa düştüler; onlardan kimi kendi kitâbında bulduğu hükümler gereğince ona inandı, bir kısmı da inat ve kibir ile onu inkâr etti. İşte bundan dolayı bu inkar eden kısım, Hz. Peygamber'in vasıflarıyla ilgili olan ve önceki kitaplarda yer alan kısımları tahrif ettiler. Bununla birlikte onlar, Hz. Peygamber'in getirdiği kitapta kendi dinlerinde ve kitaplarında mevcut olan hükümlere aykırı olan herhangi bir şey de görmediler.

Halbuki وَمَا أُمِرُوا إِلاَّ لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ: **Onlar, dîni sırf Allâh'a has kılarak ona kulluk etmekle emrolundular.** Onlar, kitaplarının gereği olarak, dîni Ehad, Samed ve Hak olan Allâh'a mahsus kılıp, حُنَفَاءَ: **Hanîf olarak,** yâni bâtıl dinlerden yüz çevirmiş bir şekilde ona kulluk etmekle emrolundular. وَ: **Ve** onlar yine, kendilerine belli zaman dilimlerinde farz kılınmış olan يُقِيمُوا الصَّلاَةَ: **Namazı ikâme etmekle** وَ: **Ve** onların mallarını kirlerden temizleyen يُؤْتُوا الزَّكَاةَ: **Zekâtı vermekle** de emrolundular. وَذَلِكَ: **İşte bu** kitaplarında kendilerine ……

...دِينُ الْقَيِّمَةِ ﴿٥﴾ اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِى نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا
اُولٰٓئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ ﴿٦﴾ اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ اُولٰٓئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ ﴿٧﴾

emrolunmuş olan şeyler, دِينُ الْقَيِّمَةِ: **Sapasağlam bir dindir (5),** Hz. Muhammed vâsıtasıyla zuhur etmiş, içerisinde hiçbir tahrif ve değiştirme olmayan dindir. Dolayısıyla onlar Hz. Peygamber'i sırf inat ve kibirlerinden dolayı inkâr ettiler. Bu hususta ellerinde, ne aklî ve de naklî yâni dînî hiçbir mesnetleri yoktu.

إِنَّ: **Şüphesiz ki,** Hz. Peygamber'in peygamberliğini الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ: **Ehl-i Kitap'tan ve müşriklerden inkâr edenler cehennem ateşindedirler.** Mahrûmiyet ve huzurdan kovulmuş olma cehennemine gireceklerdir. خَالِدِينَ فِيهَا: **Orada ebedî olarak kalacaklardır.** Oradan çıkmak için aslâ güçleri ve imkânları olmayacak. Azap üstüne azâba yâhut daha şiddetlisine uğrayacaklar. Çünkü أُولَئِكَ: **Onlar,** Hakk'ın kabul sâhasının dışına sürülmüş olan şakîler, هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ: **İşte onlar mahlûkatın en şerli olanlarıdır (6),** en düşükleridir. Onlar sanki sırf şer ve alçaklık üzere yaratılmışlar, sırf ondan üretilmişlerdir.

Sonra Cenâb-ı Hak sürekli olan sünnetinin bir gereği olarak şöyle buyurmaktadır:

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا: **Şüphesiz ki, îman edenler,** Hakk'ın birliğine inananlar, Hz. Muhammed'in peygamberliğini tasdik ederek, onun dâvetini, kitaplarında yazılı buldukları tahrif ve tağyir edilmemiş, herhangi bir değişikliğe mâruz kalmamış hükümler ve kendilerinden önceki kimselerden işittikleri bilgiler gereğince kabul edenler, وَ: **Ve** bununla birlikte kendilerini Allâh'a yakınlaştırıcı olan ve onun rızâsına uygun عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ: **Sâlih ameller işleyenler** var ya, أُولَئِكَ: **O** saîd ve Allah katında makbul kimseler, هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ: **İşte onlar, mahlûkatın hayırlılarıdır (7),** en güzelidir.

جَزَٓاؤُ۬هُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِد۪ينَ ف۪يهَٓا اَبَداًۜ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُۜ ذٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ ﴿٨﴾

İman ve amellerine mukâbil olarak جَزَٓاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ: **Onların Rableri katındaki karşılıkları,** hak etmiş oldukları mükâfat, جَنَّاتُ عَدْنٍ: **Adn cennetleridir;** ilme'l-yakîn, ayne'l-yakîn ve hakka'l-yakîn cennetleridir. تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الأَنْهَارُ: **Onların içlerinde ırmaklar akar.** Yâni hakîkat denizinden gelen ve sürekli yenilenen hakîkat ve mârifet ırmakları akar. خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا: **Orada ebedî olarak kalacaklardır.** Dâimî olarak ve temelli kalacaklardır. Lutuf ve ihsan sâhibi, nîmetler bahşeden, Alîm ve Hakîm olan رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ: **Allah onlardan râzı olmuştur.** Onlardan, amellerinden ve ahlaklarından Cenâb-ı Hak râzı olmuştur. Aynı şekilde, وَرَضُوا عَنْهُ: **Onlar da ondan râzı olmuşlardır.** Cenâb-ı Hakk'ın, kâbiliyetleri hasebince kendilerine nasip ettiği kısmete rızâ göstermişlerdir. Kısaca; ذَٰلِكَ: **İşte bu** büyük ecir ve rızâ-yı cemîl, لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ: **Rabbinden korkanlar içindir (8),** onun gazap ve öfkesinden endişe duyarak, onun emirlerine sarılanlar, yasakladıklarından uzak duranlar, onun haram kıldığı ve mahzurlu olarak bildirdiği şeylerden sakınarak takvâ ile donananlar içindir.

Allâhü Teâlâ bizleri de o zümreden eylesin.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey Hakk'ın rızâsını ve kabûlünü isteye kimse! Sana düşen vazîfe şudur: Kazâ ve kaderin sana getirdiği hususları, Hakk'ın rızâsına aykırı bütün kirlerden temizlemelisin. İç âlemini, Mevlâ'nın cânibinden uzaklaştıran bidat, hevâ ve heveslerden tertemiz etmelisin. Tam bir teslîmiyetle teslim olmalı ve tam bir rızâ ile râzı olmalısın. Üzüntüde de, sevinçte de Cenâb-ı Hak'ın tarafına yönelmelisin. Darlıkta da, genişlikte de ona tevekkül etmelisin. Şüphesiz ki, onun mülkünde onun dileğinden başka bir şey cereyan etmez.

ZİLZÂL SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Amellerin intikal ve karşılık yeri olan âhiret yurdunu keşfetmiş olanlardan şu hakîkat gizli kalmaz: Şüphesiz ki, mevcûdatın yaratılması ve mahlûkatın ızhârı ile ilgili ilâhî hikmet, karşılıkların verildiği âlemden önce irâde ve imtihan dünyâsının olmasını gerekli kılmıştır. Bunun sebebi ise, Allâhü Teâlâ tarafından insanlara yüklenen yükümlülüklerdeki sırların, emir ve nehiylerin ve ilâhî hükümlerin faydalarının ortaya çıkmasına, rubûbiyet (rablik) ve ulûhiyet mertebesinin kulluk mertebesinden farkının anlaşılmasına mâtuftur.

İşte Cenâb-ı Hak bu sûreye besmele ile başladıktan sonra, dünyâ hayâtının âhiret hayâtı ile olan bağlantısındaki sağlam ilâhî hikmetin bir gereği olarak, âhiret hayâtının belirti ve alâmetlerine şu şekilde işâret etmektedir:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِذَا زُلْزِلَتِ الْاَرْضُ زِلْزَالَهَاۙ ﴿١﴾ وَاَخْرَجَتِ الْاَرْضُ اَثْقَالَهَاۙ ﴿٢﴾ وَقَالَ الْاِنْسَانُ مَا لَهَاۚ ﴿٣﴾ يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ اَخْبَارَهَاۙ ﴿٤﴾

SÛRENİN TEFSÎRİ

بِاسْمِ اللّٰهِ: **Allâh'ın adıyla** başlarım ki o, kullarının işlerini her iki dünyâyı esas alarak takdir ve idâre edendir. Allâhü Teâlâ; kullarına, iyilik ve güzelliğe götüren yükümlülükleri yüklemekle dünyâ hayâtında onlara karşı çok merhametlidir, الرَّحْمٰنِ: **Rahmân**'dır. Yine o,.havâs kullarına âhirette en bol ve en güzel mükâfatı bahşetmekle sonsuz merhamet sâhibidir, الرَّحِيمِ: **Rahîm**'dir.

Ey resullerin en kâmili! Âhiret hayâtını yalanlayan ve amellerin karşılıklarının verileceği günü yalanlayana şunları anlat ki, bakalım o gün nasıl yapacak?

اِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا: **Yeryüzü bütün şiddetiyle sarsıldığı zaman! (1)** Kendisine sarsılıp depremler geçirmesi ile ilgili ve daha yaratıldığı ilk anda Allâhü Teâlâ'nın kendisi için takdir etmiş olduğu emr-i ilâhî geldikten sonra büyük sarsıntılarla sarsıldığı zaman!

وَ: **Ve** hareketlenip sarsıldıktan sonra, أَخْرَجَتْ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا: **Yeryüzü ağırlıklarını dışarı çıkardığı zaman! (2)** Yâni içerisinde saklı olan şeyleri ve ölüleri dışarı attığı zaman!

وَ: **Ve** yeryüzünün depremini ve içerisinde olanları dışarı çıkardığını gördükten sonra قَالَ الْإِنسَانُ مَا لَهَا: **İnsan der ki: Ona ne oluyor?! (3)** İnsanoğlu şaşkınlık ve hayretinin bütün şiddetiyle, "şu yeryüzüne ne oldu da böylesine sarsılıyor? Halbuki o haddizâtında sâbit ve hareketsiz idi.

Kısaca: يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا: **O, o gün haberlerini anlatır (4).** Âdemoğlunun üzerinde işlediği amelleri bir bir söyler.

Ebû Hureyre'den şöyle rivâyet edilmiştir: Rasûlullah "O, o gün haberlerini anlatır" âyetini okuduktan sonra şöyle buyurdu:

--Onun haberlerinin ne olduğunu biliyor musunuz?

بِاَنَّ رَبَّكَ اَوْحٰى لَهَاۜ ﴿٥﴾ يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ اَشْتَاتاً لِيُرَوْا اَعْمَالَهُمْۜ ﴿٦﴾ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْراً يَرَهُۜ ﴿٧﴾

Dediler ki:

--Allah ve rasûlü daha iyi bilir.

Bunun üzerine şöyle buyurdu:

--Onun haber vermesi, her kul ve ümmetin onun üzerinde yapmış olduğu amele şâhitlik etmesi, "bu benim üzerimde şu gün şu ameli işledi" demesidir. İşte onun haberleri bunlardır.[20]

بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَى لَهَا: **Rabbin kendisine öyle vahyetmiştir (5).** Ey resullerin en kâmili! Rabbin o gün yeryüzüne emretmiş, konuşması için ona izin vermiş ve konuşacağı şeyleri ilham etmiştir. İşte bundan dolayıdır ki, yeryüzü kıyâmet günü konuşur ve her şeyi anlatır.

Ey resullerin en kâmili! Şunları da anlat:

يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ: **O gün insanlar, amellerinin gösterilmesi için, farklı farklı çıkarlar (6).** Arz ve hesap yerinden, hesaptaki mertebelerine göre farklı farklı, grup grup dönerler. Herkesin elinde kendi yaptıkları vardır. Bu da kendileri için hazırlanmış olan cennete veyâ cehenneme girmek içindir.

Dolayısıyla; فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَه: **Kim zerre miktârı hayır işlemişse onu görür (7).** En küçük ölçüde de olsa, hayır işleyen kimse onun karşılığını cennette görecektir.

[20] Hâkim, *el-Müstedrek*'inde İbn Abbas'tan şu şekilde bir hadîs rivâyet etmektedir: "İzâ Zülzilet sûresi Kur'ân'ın yarısına denktir. Kul Yâ Eyyühe'l-Kâfirûn, Kur'ân'ın dörtte biridir. Kul Hüvallâhü Ehad, Kur'ân'ın üçte birine denktir." Hadîsin senedi sahihtir. (Hâkim, *el-Müstedrek,* I/754, rakam: 2078, Bâb: Zikru Fazli Süver ve Âyâtin Müteferrika; Tirmizî, *es-Sünen,* V/166, rakam: 2894, Bâb: Mâ Câe fî İzâ Zülzilet; Abdürrezzâk, *el-Musannef,* III/372, rakam: 6008, Bâb: Taallümü'l-Kur'ân ve Fazluhû. Ne var ki, Abdürrezzâk rivâyetinde Kul Hüvallâhü Ehad'in fazîletini zikretmemiştir. Bununla birlikte Bu sûrenin fazîleti Buhârî ve Müslim'de geçmektedir. Bak.: Buhârî, *es-Sahîh,* IV/1916-1916, VI/2449-2685, rakam: 4726-4727, 6267-6939, Bâb: Fazlu Kul Hüvallâhü Ehad; Müslim, *es-Sahîh,* I/556-557, rakam: 811-812, Bâb: Fazlu Kırâeti Kul Hüvallâhü Ehad. Sünen ve Müsned sâhibi daha başka kişiler de bu sûrenin fazîletine dâir rivâyetlerde bulunmuşlardır. Öyle ki, Münâvî bu konuda tevâtür olduğunu belirtmiştir: Bak.: Münâvî, *Feyzu'l-Kadîr,* IV/520.)

وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ﴿٨﴾

وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ: **Ve kim de zerre miktârı şer işlemişse onu görür (8).** Yâni onun şerrinin karşılığını da cehennemde görecektir.

Bu âyetler Cenâb-ı Hakk'ın ilâhî adâletinin ve hükmünün kemâline delâlet eden en açık ve en kesin âyetlerdir. Bundan dolayıdır ki, Rasûlullah, "İzâ Zülzilet Kur'ân'ın yarısına, Kul Hüvallâhü Ehad de üçte birine ve Kul Yâ Eyyühe'l-Kâfirûn da dörtte birine denktir" buyurmuştur.[21]

SÛRENİN HÂTİMESİ

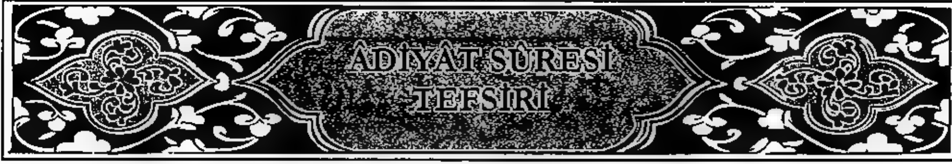
Ey Hak cânibine yönelmiş olan kimse! Burada sana düşen vazîfe şudur: Amellerinin karşılığını en güzel bir şekilde alman için dâimâ sâlih amel işlemeli, fâsit, bozuk ve çürük amellerden uzak durmalısın. İşleediğin amellerinde ihlâsını ve huşûunu dâimâ artırmalısın. Yine; Bu âyetlerin mânâlarını her hâl ve amelinde gözünün önünden hiçbir zaman ayırmamalısın. Bütün amellerinde kâmil bir zikre ve gerçek akıllılığa ancak bu şekilde nâil olabilirsin.

Allâhü Teâlâ bizleri bu âyetleri iyice düşünüp anlayan ve onların gereklerine sımsıkı sarılanlardan eylesin.

---

[21] Alî Mansûr Nâsıf, *et-Tâc el-Câmi' li'l-Usûl fî Ehâdîsi'r-Resûl,* rakam 6276, Enes (r.a.)'dan. Hadîsi Tirmizî tahriç etmiştir.

ÂDİYÂT SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Hak kokusuna kavuşmak isteyenlere, Rahamût (rahmet) mertebesinden gönderilen ve Lâhût (ilâhî) Yemen'i taraflarından esen rahmânî nefeslerin güzel koku ve esintilerini içine çekmek isteyenlere şu husus gizli kalmaz: Şüphesiz ki, bu çok değerli mertebelere ve yüce makamlara nâil olmak ve kavuşmak Nâsût (dünyevî) meşgalelerden vazgeçmekle, imkân (madde) engellerini ortadan kaldırmakla, uzun emellerden, boş ve sonu gelmez kuruntu ve hayallerden kesilmekle mümkündür. Yine bu, ancak ve ancak Hakk'ın yardımı ve kendisine çekmesi, kulun çaba ve gayreti, bütün enerjisini buna harcaması ile gerçekleşebilir.

İşte bundan dolayıdır ki Cenâb-ı Hak, bu sûreye besmele ile başladıktan sonra, şevk ve iştiyak duyan canlara yemin ederek, yeminini, Nâsût (dünyâ) âleminin lüzumsuz işleriyle meşgul olmasından dolayı insanın gösterdiği nankörlük ve onun başına gelen hüsran ile şu şekilde irtibatlandırmaktadır:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًاۙ ﴿١﴾ فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًاۙ ﴿٢﴾ ....

SÛRENİN TEFSİRİ

بِاسْمِ اللّٰهِ: **Allâh'ın adıyla** başlarım ki o, insanın işlerini takdir ve tedbir edip düzenleyen, onu yakîn ve irfan mertebesine ulaştırandır. Allâhü Teâlâ, insanı, hilâfetine lâyık olması için kendi sûretinde yaratmakla ona karşı çok merhametlidir, الرَّحْمَانِ: **Rahmân**'dır. Yine o, insanı terbiye etmekle, vahdet denizine ulaşacak şekilde onu hidâyete erdirmekle sonsuz merhamet sâhibidir, الرَّحِيمِ: **Rahîm**'dir.

وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا: **Harıl harıl koşan atlara yemin olsun ki! (1)** Allâhü Teâlâ, mukaddes ve her türlü rezillik ve aşağılıktan berî olan, imkan (madde) perdesinin engellerini aşarak, Nâsût âleminin hapsinden kurtulup Vücûb (hakîkî varlık) fezâsına, Lâhût (ilâhî) âlemin mertebelerine doğru şevkle ve zevkle yol alan nefislere yemin ederek, onları düşman saflarına süratle, korkusuzca ve dört nala saldıran güzel atlara benzetmektedir. Bundan dolayıdır ki, her ne zaman Nâsûtî (maddî) engellerden birisi aşılsa, ortaya konan çabadan dolayı derin derin nefes alınır ve harıl harıl ses çıkarılır. Âyetteki "dabh" kelimesi, atın düşman üzerine saldırdığı zaman çıkardığı ses demektir. İşte bahsedilen nefisler de Vücûb (hakîkî varlık) makâmına şevkle ulaşmak için, imkân (madde) kirlerinden cismâniyet hüzünlerden kurtulma heyecânı ile harıl harıl ses çıkarırlar.

فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا: **Şiddetle vurarak ateş çıkaranlara! (2)** Yaratılıştan gelen bir sâika ile, özellikle de cezb-i ilâhî tarafından Hak cânibine çekildikten sonra, vatan-ı aslîye doğru süratle ve hızla gittikleri için, ayakları yere büyük bir şiddetle vurduğu için bastığı yerden ateş çıkaran atlar mesâbesinde olan nefislere yemin olsun ki!

Tıpkı düşman saflarına dört nala dalarken ayaklarının vurduğu yerde ateşler çıkaran, kıvılcımlar saçan atlar gibi, bu nefisler de tabiat ve madde taşları, büyük cismâniyet kalıpları üzerine bastıkları zaman, vuslata nâil olmadaki, huzûra kabul edilme koku ve esintilerini içlerine .....

فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًاۙ ﴿٣﴾ فَاَثَرْنَ بِهٖ نَقْعًاۙ ﴿٤﴾ فَوَسَطْنَ بِهٖ جَمْعًاۙ ﴿٥﴾ اِنَّ
الْاِنْسَانَ لِرَبِّهٖ لَكَنُودٌۚ ﴿٦﴾ وَاِنَّهُ عَلٰى ذٰلِكَ لَشَهٖيدٌۚ ﴿٧﴾ وَاِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ
لَشَدٖيدٌ ﴿٨﴾

çekmedeki arzu, şevk ve zevklerinin şiddeti dolayısıyla, orada muhabbet ateşleri çıkarırlar, meveddet kıvılcımları saçarlar.

فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا: **Sabahleyin akına koşanlara! (3)** Yâni, herkesten önce kavuşmak isteyerek, bütün gayret ve çabasıyla Lâhût âlemine doğru yarış yapanlara yemin olsun ki.

فَاَثَرْنَ بِهٖ نَقْعًا: **Orada tozu dumana katanlara! (4)** Varacağı yere vardıktan sonra, vuslatının bir işâreti olmak üzere orada toz-duman koparanlara yemin olsun ki!

فَوَسَطْنَ بِهٖ جَمْعًا: **Topluluğa dalanlara! (5)** Vuslat zamânında Lâhût âlemi sâkinleri arasına, yâni bütün maddî bağlardan kurtulmuş olanların arasına katılanlara yemin olsun ki!

Kısaca, bunca büyük yeminin hakkı için; اِنَّ الْاِنْسَانَ لِرَبِّهٖ لَكَنُودٌ: **İnsan gerçekten de Rabbine karşı nankör mü nankördür (6).** Küfrân-ı nîmet ve unutma üzerine yaratılmış olan insan, kendisini her türlü nîmet, lutuf ve ihsanla besleyip büyüten, terbiye eden Rabbine karşı aşırı derecede azgın ve nankördür.

وَاِنَّهُ عَلٰى ذٰلِكَ لَشَهٖيدٌ: **Üstelik, kendisi de buna şâhittir (7).** Yâni insanın bizâtihî kendisi de bu nankörlüğünün, küfrân-ı nîmetinin ve azgınlığının belirti ve delillerine şâhittir, onları birebir bilmektedir. Kısaca, insan bizâtihî kendisi, kendi nankörlüğüne, küfrân-ı nîmetine, şirkine, azgınlığına, haddi aşmasına kendisi üzerinde kendi gözleriyle görecek derecede şâhittir.

وَاِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدٖيدٌ: **Gerçekten de o, mala düşkünlükte çok şiddetlidir (8).** İnsanoğlu, azgınlığının ve düşmanlığının, Allâh'a ve onun nîmetlerine karşı gafletinin şiddeti sebebiyle, kendisini Mevlâ'sının himâyesinden uzaklaştıran mal, mülk, servet, makam, mevkî, baş olma sevdâsı gibi hevesler peşindedir. Bundan dolayı da, onları elde etmeye karşı son derece hırslıdır; bütün gayretini, bütün enerjisini o yolda harcar, bütün nefesini o uğurda tüketir, varını yoğunu onun için sarfeder.

اَفَلَا يَعْلَمُ اِذَا بُعْثِرَ مَا فِى الْقُبُورِ ﴿٩﴾ وَحُصِّلَ مَا فِى الصُّدُورِ ﴿١٠﴾ اِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَخَبِيرٌ ﴿١١﴾

İnsanın bu düşkünlüğü, onun Allâh'ın nîmetlerine karşı nankörlüğünün şiddetinden, onun lutuf ve ihsânından mahrum kalmasından, Allâh'a ve onun kerem ve atâsına karşı olan yakîninin ve inancının zaafından başka bir şey değildir.

Özetle: Bu nankör, azgın ve mal mülk düşkünü insan أَفَلاَ يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ: **O bilmiyor mu? kabirlerde olanlar dışarı çıkarıldığı zaman (9),** yâni kabirlerdeki ölüler yeniden diriltildiği, neşrolunduğu ve haşrolunduğu zaman;

وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ: **Sadırlarda olanlar toplandığı zaman (10),** sadırlarda hayır veyâ şerre âit ne varsa, bir araya getirilip, iyisi kötüsü birbirinden ayırt edildiği zaman;

إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَخَبِيرٌ: **İşte o gün, şüphesiz ki Rableri her şeyden haberdardır (12).** Adem kilerinde çıkararak kendilerini ızhar eden, yaratan, her türlü nîmet ile besleyip büyüten Rableri, o bütün sırların, bütün gizli şeylerin açığa çıkacağı kıyâmet gününde, bu irâde dünyâsında iken onların yapmış olduğu hayır olsun, şer olsun, her şeyi göreceğini, haber vereceğini insan bilmiyor mu? Ve o gün Cenâb-ı Hak, hiçbir şey eksik kalmamak kaydıyla, ilmi ve bilgisi sâyesinde insana amelinin karşılığını verecek; insanlar Cenâb-ı Hakk'ın kendilerinden sâdır olan her şeyi bilen ilmi sâyesinde, yapmış oldukları her amelden sorguya çekilecektir. İnsan, bütün bunları bilmiyor mu?

Nefislerimizin şerlerinden ve kötü amellerimizden Allâh'a sığınırız.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey mârifet ve yakîn fıtratı üzere yaratılmış kâmil insan! Burada senin üzerine düşen vazîfe şudur: Bütün gayretini, sen ne için yaratılmışsan onun uğrunda harcamalısın. Hayâtını, Hak tarafına yönelmekten engelleyen bütün meşgalelerden arındırmalısın. Yine, şunları yapmak da senin üzerine düşmektedir: Kıyâmet ve hesap gününü gözünün önüne dik ve oradan aslâ ayırma. Kısaca, Allah'tan sakın gâfil olma. Çünkü onun murâkabesi/gözetlemesi bu dünyâda da âhirette de senin üzerindedir.

KÂRİA SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Her iki âlemin sırlarını yakînen keşfedenlere şu hakîkat gizli kalmaz: Dünyâ hayâtının, ilâhî teklif ve sorumluluk bohçaları içerisindeki mükemmel mârifet ve sırları kazanmak ve onlardaki emir ve yasaklamaların sırlarını elde etmek için olduğunda şüphe yoktur. İkincisi yâni âhiret ise, bu mârifet ve hakîkatlere karşılık gelen mükâfatlar içindir. Burada üzerine düşeni yapmakta gevşeklik ve kusur gösterenlerin hüsrâna uğrayanlar arasına katılacağı, kendisine yazık edeceği, emeğinin boşa gideceği ve âhirette de cezâsını göreceği muhakkaktır.

İşte Cenâb-ı Hak, gaflete dalmış olanları uyandırmak ve korkutmak için kıyâmet gününü "kâria" yâni büyük bir felâket diye isimlendirerek, o günün korkunçluğunu ve nasıl bir felâket olduğunu, sûreye besmeleyle başladıktan sonra, olaya biraz müphemlik de katarak şu şekilde beyan etmektedir:

بِسْــــــــــمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اَلْقَارِعَةُۙ ﴿١﴾ مَا الْقَارِعَةُۚ ﴿٢﴾ وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَا الْقَارِعَةُۜ ﴿٣﴾ يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ
الْمَبْثُوثِۙ ﴿٤﴾

SÛRENİN TEFSÎRİ

بِاسْمِ اللّٰهِ: **Allâh'ın adıyla** başlarım ki o, her iki dünyâda kahır ve lutuf sâhibidir. Allâhü Teâlâ, bu dünyâda kendisine itaatkar olanlara karşı çok merhametlidir, الرَّحْمٰنِ: **Rahmân'**dır. Yine o, itaatkâr kullarından ihlaslı olanlarına karşı sonsuz rahmet sâhibidir, الرَّح۪يمِ: **Rahîm**'dir. Onları en güzel nîmetlere ulaştırır.

اَلْقَارِعَةُ: **Kâria! (1)** Yâni korku ve heybetinden dolayı bütün seslerin kesildiği kıyâmet günü felâketi! Öyle korkunç bir felâket ki, onun şiddet ve dehşetinden akıllar kaybolur.

Sonra Cenâb-ı Hak onun hakkındaki korkuyu daha da artırmak için şöyle bir soru sormaktadır: مَا الْقَارِعَةُ: **Nedir kâria? (2)** Bu adı geçen korkunç şey ve felâket nedir?

Cenâb-ı Hak olayın korkunçluğunu ve dehşetini tekit etmek için habîbine ikinci bir soru daha sormaktadır: وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَا الْقَارِعَةُ: **Kârianın ne olduğunu sana ne bildirebilir? (3)** Ey resullerin en kâmili! O acayip, o korkunç, o dehşetengiz felâketin nasıl bir şey olduğu hakkında sana kim veyâ ne herhangi bir bilgi verebilir?

Bu sorulardan sonra Cenâb-ı Hak o günün özelliklerine geçmekte, bu üslupla, korkutma üzerine korkutma, tekit üzerine tekit olması için, o günün korkunçluğunun büyüklüğüne ve şiddetine işâret etmektedir. Ey resullerin en kâmili! Öğüt ve ibret alanlara şunu anlat:

Korku ve dehşetlerinin şiddetinden dolayı يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ: **O gün insanlar ortalığa yayılmış kelebekler gibi olur (4).** Ateşe düşüp de çırpınıp uçarak kaçmaya çalışan kelebekler gibi olur. Yâni, o gün insanlar acıları yüzünden her tarafa çırpınarak kaçışan kelebekler gibi, kendilerini kaybetmiş bir vaziyette oraya buraya ....

وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ﴿٥﴾ فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ﴿٦﴾ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ
﴿٧﴾ وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ﴿٨﴾ فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ ﴿٩﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَهْ ﴿١٠﴾ نَارٌ حَامِيَةٌ ﴿١١﴾

kaçmaya çalışırlar. Hatta korku, dehşet, elem ve kalabalıktan dolayı birbirlerinin üzerine çıkıp, birbirlerini ezerler.

Allâhü Teâlâ'nın kahır ve gazabının şiddetinden dolayı, وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ: **Dağlar, çırpılmış yün gibi olur (5).** Çırpıldıkça havada sağa sola uçuşan yüne benzer.

Kısaca, o gün فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ: **Artık her kimin tartıları ağır gelirse, (6)** kimin iyilikleri kötülüklerinden daha fazla olursa;

O gün فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ: **O, hoşnut bir hayat içinde olur (7).** Sâhibini hoşnut ve memnun eden güzel bir hayat sürer.

وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ: **Fakat kimin tartıları da hafif gelirse, (8)** yâni o gün her kimin iyilikleri hafif gelir de kötülükleri ağır daha basarsa;

فَأُمُّهُ: **İşte onun anası,** yâni varıp gideceği yer هَاوِيَةٌ: **Hâviye'dir (9).** Hâviye, cehennemin isimlerinden birisidir.

Cenâb-ı Hak oranın korkunçluğunu zihinlere iyice yerleştirmek için onu soru ile şu şekilde açıklamaktadır: وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَهْ: **Onun ne olduğunu sana ne bildirebilir? (10)**

Sorudan sonra Hâviye'yi açıklayarak, onu zihinlere iyice nakşetmektedir: نَارٌ حَامِيَةٌ: **Kızgın bir ateştir (11).** Hâviye'nin mâhiyeti ve hakîkati, son derece harâretli ve kızgın olan bir ateştir; ondan daha kızgın ve şiddetli sıcağı olan bir şey yoktur.

Allâhü Teâlâ bizi ve bütün kullarını ondan muhâfaza eylesin.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey iyiliklerini kötülüklerine tercih eden, iyiliklerinin kötülüklerinden daha fazla olmasını isteyen kimse! Burada sana düşen vazîfe şudur: İç dünyânda, iç âleminde dünyevî ve maddî lezzet ve arzulardan uzak durmalısın. Seni yüce derecelere, yüksek makam ve mertebelere ulaştıracak olan rûhânî ve mânevî zevk ve lezzetlere yönelmeli, uhrevî yüce hallere ulaşmaya gayret etmelisin.

Sakın ha sakın! Tûl-i emellere, boş kuruntu ve hayallere kapılma. Şüphesiz ki onlar seni büyük felâketlere, sonu gelmez, içinden hiçbir zaman çıkamayacağın fitne ve belâlara düşürürler. Allâhü Teâlâ bizi ve bütün kullarını dünyânın ve onun içindekilerin meşgûliyetlerinden kurtarsın.

TEKÂSÜR SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Allâhü Teâlâ'nın, mârifet ve îman yolunu gösterdiği, kendisine mükâşefe ve muâyene yolunu açtığı ve üzerine lutuf ve ihsânını bezlettiği kimselere şu hakîkat gizli kalmaz: Mal mülk, çoluk çocuk ve umûmî mânâda da dünyânın fânî süs ve gösterişleri, övünme vâsıtalarından, kibir hastalığının illetlerinden ve kişiyi rızâ bahçelerine, cennetlere kavuşmaktan engelleyen dünyâ hayâtının hayâllerinden başka bir şey değildir.

İrâde ve azim sâhibi kimselerin bunlara karşı zâhit olmaları, onlara aslâ iltifat etmemeleri gerekir. Takvâ azığını biriktirmeleri gerekir; takvâ azığı ve kişinin kaderine râzı olması ne güzeldir!

İşte bundan dolayıdır ki, Cenâb-ı Hak, bu sûrede mal mülk ve çoluk çocuğu ile övünen kimselere hitap etmekte, onları yanlış içerisinde oldukları, ilâhî adâlet caddesinden ve tevhit yolundan ayrılmamaları noktasında îkaz ve tehdit etmektedir. Sûreye besmeleyle başladıktan sonra şöyle buyurmaktadır:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اَلْهٰيكُمُ التَّكَاثُرُۙ ﴿١﴾ حَتّٰى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَۜ ﴿٢﴾ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَۙ ﴿٣﴾ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَۙ ﴿٤﴾
كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَق۪ينِۙ ﴿٥﴾

SÛRENİN TEFSÎRİ

بِاسْمِ اللّٰهِ: **Allâh'ın adıyla** başlarım ki o, îman ve irfan âlemine karşı hazırlamak ve terbiye etmek için insanda bütün kemâlâtı ile mütecellîdir. Allâhü Teâlâ, dâimâ kendi tarafına yöneltmek için her türlü lutuf ve ihsânı bahşetmekle insana karşı çok merhametlidir, الرَّحْمَانِ: **Rahmân**'dır. Yine onu mükâşefe ve muâyene mertebesine eriştirmekle sonsuz rahmet sâhibidir, الرَّحِيمِ: **Rahîm**'dir.

أَلْهَاكُمُ التَّكَاثُرُ: **Çoklukla övünmek sizi oyaladı (1).** Ey gaflet denizinde, tevhit ve itaat yolundan sapma denizinde boğulmuş olanlar! Mal mülk ve çoluk çocuğun çokluğu ile övünüp böbürlenme sizin bütün meşgûliyetinizi aldı, bütün hayâtınız boyunca hep bu işe daldınız.

حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ: **Kabirleri ziyâret edinceye kadar (2),** kabre girinceye, diğer kabirlerdekiler gibi birer ölü oluncaya kadar hep böyle oldunuz, çokluk peşinde koştunuz.

Sonra Cenâb-ı Hak onları tehdit ve îkaz mâhiyetinde şöyle buyurmaktadır:

كَلاَّ سَوْفَ تَعْلَمُونَ: **Hayır! Yakında bileceksiniz (3).** Bu övünme ve böbürlenmenizin ve onun size neler getireceğini yakında öğreneceksiniz.

ثُمَّ كَلاَّ سَوْفَ تَعْلَمُونَ: **Hayır, hayır! Yakında bileceksiniz (4).** İş hiç de sizin zannettiğiniz gibi değil. Cenâb-ı Hak bu tekrarları tehdit ve korkutmanın öneminden dolayı yapmaktadır. Sonra da insanların bu konudaki cehâlet ve yanlış içerisinde olduklarını şu şekilde tescillemektedir:

كَلاَّ: **Hayır!** Yâni, ey câhil ve kibirli insanlar! Bu süslü ve gösterişli şeylerle boşu boşuna övünüp böbürlenmeyin. لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ: .....

لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ﴿٦﴾ ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ ﴿٧﴾ ثُمَّ لَتُسْـَٔلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ﴿٨﴾

Şâyet ilm-i yakîn ile bilseydiniz (5), işin iç yüzünü tam anlamıyla bilip kalp ile tasdik etmiş olsaydınız;

لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ: **Elbette cehennemi görürdünüz (6)** ve bu gibi şeylerle aslâ övünmezdiniz; bu gibi yalan ve boş düşünceler aklınıza gelmezdi. Ne var ki, sizler câhillersiniz ve bunu göremeyecek kadar gaflet içerisindesiniz. Üstelik, cehennemi inkâr ediyorsunuz. Boş ve aşağılık kırıntılarla övünüp durmanızın, onlardan zevk almanızın, onların peşinde koşmanızın sebebi de aslında bu.

Sonra Cenâb-ı Hak, onları daha derin bir şekilde ihtar ve tehdit etmek için cehennemi görme olayının üzerinde tekrâren şu şekilde durmaktadır:

ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ: **Sonra onu elbette ki ayne'l-yakîn olarak görürdünüz (7).** Yâni size azap etmek için hazırlanmış olan cehennemi âdetâ gözlerinizle görür ve oradaki yerinizi ayan beyan anlardınız.

ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ: **Sonra, elbette ki o gün nîmetlerden hesâba çekileceksiniz (8).** Ey Hakk'a verdiği sözünü ve ahdini unutan insanlar! Sizi Hak'tan alıkoyan, ona itaat ve ibâdet etmekten engelleyen bu fânî nîmetlerden kıyâmet günü hesâba çekileceksiniz. İşte o gün görüşlerinizin ne kadar hatâlı olduğu ortaya çıkacak, hevâ ve heveslerinizin, arzularınızın ne kadar boş ve bozuk olduğu anlaşılacak.

Rabbimiz! Bize katından bir rahmet ver. Muhakkak ki sen Vehhâb'sın.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey âhirete yakînen îman noktasındaki inançları yakînî bilgiye ulaşmış olan Muhammedî! Burada sana düşen vazîfe şudur: Âhirete varmadan önce, onunla ilgili bilgilerinin ve inançlarının ayne'l-yakîn mertebesine ulaşması için onu dâimâ hatırında tutmalı, aslâ dünyânın süsüne, âlâyişine ve gösterişine bağlanmamalı, dayanmamalısın. Dünyâdan nasîbin sâdece kifâf-ı nefs edecek kadar, zarûret miktârı ve iffetini koruyacak kadar olsun. Bu miktarla kanaat etmeyi bil. Lüzumsuz işlerle meşgul olanları terk et, onlardan uzaklaş. Şunu bil ki: Şerli kimselerle hemdem olmak seni sırları düşünmekten alıkoyar, nurları müşâhede etmene mâni olur.

Rabbimiz! Bizleri lüzumsuz kelamlardan kurtaran ve selâmet yurduna eriştiren bir cezbeyi katından bizlere nasip eyle.

ASR SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Hakk'ın vahdeti, varlıktaki yegâneliği ve onun bütün kâinat safhaları üzerinde zâhiren görünen ve mevcut olan her şeye olan sirâyeti ve nüfûzu kendisine keşfolunan kimseye şu hakîkat gizli kalmaz: Hakk'ın işlerinin ve onun esmâ-i hüsnâsı ve sıfât-ı ulyâsının ortaya çıkışının keyfiyeti ile ilgili şu müşâhede ve mülâhazalardan başka ne varsa, onların hepsi de apaçık bir hüsran ve büyük bir kayıptan başka bir şey değildir. Zîrâ insan bu hakîkat için yaratılmış, onun özüne bu hakîkat konmuştur. İşte bu özelliği edinmeyen kimseler, çok açık bir hüsrâna ve kayba uğrayacaklardır.

İşte bundan dolayıdır ki, Cenâb-ı Hak, bu sûrede, îman ve sâlih amellerle donanmadığı müddetçe insanın hüsrâna uğrayacağı ve irfan yolundan mahrum kalacağı îkâzında bulunmaktadır. Sûreye besmeleyle başladıktan sonra şöyle yemin etmektedir:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَالْعَصْرِۙ ﴿١﴾ اِنَّ الْاِنْسَانَ لَف۪ي خُسْرٍۙ ﴿٢﴾ اِلَّا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ ﴿٣﴾

SÛRENİN TEFSÎRİ

بِاسْمِ اللّٰهِ: **Allâh'ın adıyla** başlarım ki o, kendisinin ahlâkı ile ahlaklanması için insanı kendi sûretinde yaratmıştır. Allâhü Teâlâ, insanı adem kilerinden çıkarmış ve türlü türlü nîmet ve ikramlarla onu besleyip büyütmüş, terbiye etmiş olmakla ona karşı çok merhametlidir, الرَّحْمَانِ: **Rahmân**'dır. Yine onu kendisinin tevhîdine ulaştıran sırât-ı müstakîme ulaştırmakla sonsuz rahmet sâhibidir, الرَّحِيمِ: **Rahîm**'dir.

وَالْعَصْرِ: **Asra yemin olsun ki! (1)** Cenâb-ı Hak, ezelî ve ebedî olan varlığın bakâsından ve sonsuza kadar devâmından ibâret olan asra ve zamâna yemin etmektedir.

إِنَّ الْإِنسَانَ لَفِي خُسْرٍ: **Şüphesiz ki insan hüsrandadır (2).** Lâhûtî (mânevî) hissesine göre mârifet ve îman fıtratı üzere yaratılmış olan insan, kendisini ilgilendirmeyen şeylerle meşgul olması sebebiyle, nâsût (maddî) âlemdeki payı ölçüsünde büyük bir kayıp ve apaçık bir ziyan içerisindedir.

إِلاَّ الَّذِينَ آمَنُوا: **Ancak, îman edenler başka.** Hakk'ın vahdetine yakînen inanan, mülkünde ve melekûtündeki bütün tasarruflarda onun tek başınalığını anlayanlar bundan hâriçtir. وَ: **Ve** onlar îman ve iz'an sâhibi olmalarının yanısıra, ihlaslarının, yakînlerinin ve niyetlerinin birer emâresi olmak üzere عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ: **Sâlih ameller işlerler.** Bununla birlikte, وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ: **Birbirlerine Hakk'ı tavsiye ederler.** Hak ve tevhit yoluna sülûk etmede birbirlerine gerçeği ve doğruyu tavsiye ederler. Yine onlar, وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ: **Birbirlerine sabrı tavsiye ederler (3).** İbâdetlerde meşakkatlerde ve karşılaştıkları zorluklarda sabrı, gönlün bağlandığı her türlü maddî ilgiden gönlü koparmayı, bedenin

kuvveti için lâzım olan bütün hayvânî lezzetleri terk etmeyi tavsiye ederler.

Cenâb-ı Hak onları içimizden söküp atmada bizleri başarıya ulaştırsın.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey murâdı maddî olan her şeyle alâkayı kesmek olan Muhammedî! Burada sana düşen vazîfe şudur: Bu dünyâda başına gelen bütün belâlara karşı sabırlı olmalısın. Bütün ahvâlinde Allâh'a dönmelisin. Her şeyde önce ona dayanmalısın. Aradaki vâsıtaları görmemelisin. Kalbin her hâlinde Rabbinle berâber olmalıdır. Onun kazâ ve kaderinin gereği olarak üzerinde cereyan eden her şeyde ondan râzı olmalısın. Kısaca; Allah'ta fânî ol ki, her iki dünyânın hayrına ve felâhına nâil olısın.

HÜMEZE SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Tevhit ve yakîn sırlarını keşfetmeye çalışan muvahhitlere şu hakîkat gizli kalmaz:

Şüphesiz ki, insanın dînî yönden tekâmülü, Allâhü Teâlâ'nın ahlâkı ile ahlaklanmaya ve onun âdâbı ile edeplenmeye bağlıdır. Murâdı ve talebi Hak olanların; öncelikle zâhirlerini, dış âlemlerini nebevî şeriat ile, ışığını nübüvvet ve velâyet kandillerinden alan Mustafavî (Hz. Mustafâ'nın getirdiği) kânunlar ile bezemesi gerekir. Bâtınlarını, iç âlemlerini ise, fıtrî kâbiliyetleri ölçüsünce kendilerine gelen gaybî hitaplar ve ledünnî ilhamlar ile donatmaları gerekir. Bunlardan yüz çeviren, onlarla kendisini donatmayan kimselerin âhirette alacakları bir nasipleri yoktur.

İşte bundan dolayıdır ki, Cenâb-ı Hak, bu sûrede, inâyet (ezelî ve ilâhî yardım) ve tevfik (Hak tarafından verilen başarı) erbâbını âdâb kazanmaları, güzel ahlâk ile bezenmeleri ve kemâl vasıflarıyla donanmalarını, kendisine ve kullarına karşı kötü edepli olan, gaflet ve dalâlet sâhibi kimseleri kötüleyip yermek ve onların kendi katındaki kötü durumlarına işâret etmek sûretiyle teşvik etmekte ve gayrete getirmektedir. Sûreye besmeleyle başladıktan sonra şöyle buyurmaktadır:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَيْلٌ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍۙ ﴿١﴾ اِلَّذ۪ي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُۙ ﴿٢﴾ يَحْسَبُ اَنَّ مَالَهُٓ اَخْلَدَهُۚ ﴿٣﴾ كَلَّا ....

SÛRENİN TEFSÎRİ

بِاسْمِ اللّٰهِ: **Allâh'ın adıyla** başlarım ki o, insan türünde bütün kemâlâtı ile mütecellîdir. Allâhü Teâlâ, insana karşı türlü türlü atâ ve ihsanlarıyla çok merhametlidir, الرَّحْمَانِ: **Rahmân'**dır. Yine havâs kullarını kendi ahlâkı ile ahlaklandırmakla sonsuz rahmet sâhibidir, الرَّحِيمِ: **Rahîm'**dir.

وَيْلٌ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ: **Bütün arkadan çekiştirenlere, kaş göz işâreti yaparak alay edenlere yazıklar olsun! (1)** Hangi toplumdan ve toplumun hangi seviyesinden olursa olsun; insanlar arasında gıybet ile dolaşarak, bu kötü huyu kendisinde artık bir karakter hâlini almış, ayrılmaz bir vasfı hâline gelmiş olan (hümeze) ve insanlara her türlü iftirâyı atan, onlara her türlü günah ve çirkinliği yakıştıran (lümeze) herkese çok büyük yazıklar olsun. Allah onu kahretsin. Böyle davranan kimseyi bu kötü huya, bu aşağılık fiile iten ve cesâretlendiren şey, onun servetinden, mal ve mülkünden, makâmından ve toplum içindeki ona göre îtibarlı yerinden başka bir şey değil.

İşte الَّذِي جَمَعَ مَالاً: **O, bir mal biriktirdi.** Etrâfındaki yar ve yardakçılarının meyillerinin aktığı dünyevî, âdî ve gösterişli bir mal topladı. وَعَدَّدَهُ: **Ve onu sayıp durdu (2).**

يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ: **Malının kendisini bâkî kalacağını zannediyor (3).** Yâni, malının bir gün kaybolup gideceğini, yok olacağını düşünmeden, kendisini dünyâda sonsuza dek kalmayı sağlayacağını sanıyor. Özetle; malı, mülkü, makam ve mevkîsi kendisini öyle aldatmış ki, dünyâda sonsuza kadar kalma hayallerine kapılmış.

Cenâb-ı Hak sonra şöyle buyurmaktadır:

Onu bu hatâlı görüşüne, aldanmasına ve yanılgısına bir ret olmak üzere: كَلَّا: **Hayır!** Yâni, dünyâda sonsuza kadar kalma onun için

... لَيُنْبَذَنَّ فِى الْحُطَمَةِ ﴿٤﴾ وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَا الْحُطَمَةُ ﴿٥﴾ نَارُ اللّٰهِ الْمُوقَدَةُ ﴿٦﴾ الَّت۪ي تَطَّلِعُ عَلَى الْاَفْـِٔدَةِ ﴿٧﴾ اِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُؤْصَدَةٌ ﴿٨﴾ ف۪ي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ ﴿٩﴾

nasıl mümkün olur! Kaldı ki o, kıyâmet günü لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ: **Hutame'ye atılacak (4).** İçerisine atılan her şeyi parça pinçik edip eriten ateşe atılacak.

Daha sonra da Cenâb-ı Hak olayın korkunçluğunu ortaya koymak için soru cevap metodunu kullanarak şöyle buyurmaktadır:

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطَمَةُ: **"Hutame"nin ne olduğunu sana ne bildirebilir? (5)** Ona azap etmek için hazırlanmış olan Hutame'nin ne olduğunu sen nereden bileceksin?

Cenâb-ı Hak şu buyruğuyla da onun korkunçluğunu tefsir etmektedir: نَارُ اللّٰهِ الْمُوقَدَةُ: **Allâh'ın tutuşturulmuş ateşidir (6).**

O ateş, الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ: **Yüreklere işler (7).** Onun yakıcılığı ve elemi sâdece bedenin dışına işlemez, bilakis ciğerlere kadar ulaşır, bedenin en iç hücrelerine kadar varır. Bunun sebebi de onun, kaş göz işâreti yaparak insanlarla alay etmeye, onların ardından gıybet ederek iftirâlar atmaya denk olması içindir. Böylece Hutame (ateş) insanların dışlarını da içlerini de kapsar.

Kısaca; إِنَّهَا: **Şüphesiz ki o,** yâni tutuşturulmuş olan ilâhî ateş, عَلَيْهِمْ مُؤْصَدَةٌ: **Onların üzerine kapatılacaktır (8).** Onların üzerini kuşatacak, her tarafını çepeçevre saracaktır. O zaman onlar aynı zamanda elleri ve ayakları bağlanmış bir vaziyette olacaklar.

فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ: **Uzun uzun direkler arasındadırlar (9).** Uzun ve sağlam direklere boyunlarından zincirlerle bağlanacaklar. İyi bilinmelidir ki, bu zincirler, onları bu maddî dünyâya bağlayan emellerden ve kuruntulardan başka bir şey değildir.

Cenâb-ı Hak bizi ve bütün kullarını bundan muhâfaza eylesin.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey kahr ve gazab-ı ilâhîden kalbi tir tir titreyen ve korkan muvahhid Muhammedî! Burada senin üzerine düşen vazîfe şudur: Bütün huy ve davranışlarında mûtedil olmalısın. İnsanlar içinde halim selim bir şekilde yaşamalısın. Onlara karşı davranışlarında her türlü gösteriş ve husûmetten uzak durmalısın. Onlara muhâlefetle değil, muvâfakatla davranmalısın. Onlara karşı fiillerinde hiçbir nifak ve zorluk olmamalıdır.

Kısaca; Her şeyde onları kendine tercih etmelisin. Elinden geldiğinde kendinin değil onların menfaatini gözetmelisin. Zîrâ, unutma ki, onların menfaatini tercih edip gözetmen, seni Hakk'ın menfaatini ve Hak tarafını gözetmene ve Hakk'ı tercih etmene vesîle olacaktır. Cenâb-ı Hak sana nasıl güzellikle davranıyorsa, sen de insanlara öylece güzel davran ki, muhsinlerden olasın. Yakîn yâni ölüm gelinceye kadar, her ânında Rabbine kulluk et.

FİL SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

İlâhî sıfat ve isimlerin mevcûdatın zerreleri üzerindeki şamilliğini keşfetmiş olan kimselere şu hakîkat gizli değildir: Âlemin en küçük parçasına dahi tesir eden o isim ve sıfatların kudreti ve gücü, bu kudret ve gücü, zuhur etme yönünde ilâhî irâde ile birleştiği zaman, gerek fiil ve gerekse tesir yönünden öyle ayan beyan bir biçimde tecellî eder ki, akıllar bundan dehşete düşer, kulaklar sağır olur.

İşte bu sûrede de Cenâb-ı Hak, habîbini yetiştirmek için, sûreye besmeleyle başladıktan sonra aynı hakîkati şöyle haber vermektedir:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِاَصْحَابِ الْف۪يلِۜ ﴿١﴾ ....

SÛRENİN TEFSÎRİ

بِاسْمِ اللّٰهِ: **Allâh'ın adıyla** başlarım ki o, kendi ilim ve irâdesi dairesine giren her şey üzerinde mutlak güç ve kudret sâhibidir. Allâhü Teâlâ, kullarının işlerini kendisinin sapasağlam ve beliğ hikmetine göre tedbir ve idâre etmekle onlara karşı çok merhametlidir, الرَّحْمَانِ: **Rahmân'**dır. Yine o, kullarını lâhûtî yüce derecelere ulaştırmakla onlara karşı sonsuz rahmet sâhibidir, الرَّحِيمِ: **Rahîm**'dir.

أَلَمْ تَرَى: **Görmedin mi?** Hikâyesini o kadar çok işitmekten dinlemekten dolayı hakkında bilgi sâhibi olup, bu bilgin neredeyse ilme'l-yakîn seviyesine ulaşmadı mı? Ey resullerin en kâmili! Seni risâleti ile terbiye edip eğiten, dînini bütün dinler üzerine üstün kılan, o karşı konulmaz gücü ile düşmanlarına karşı sana yardım edip zafer kazandıran كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ: **Rabbin, fil sâhiplerini nasıl yaptı? (1)** Bu fil sâhiplarinden maksat, Necâşî döneminden önceki Yemen hükümdarlarından Ebrehe bin es-Sabâh el-Eşrem'in ordusudur.

Bu ordunun hedefi Kâbe'yi yıkmak idi. Ebrehe, ordusuyla birlikte yola çıktı. Berâberinde çok sayıda fil vardı. İçlerinde de son derece iri cüsseli bir fil bulunuyordu. Adı "Mahmûd" idi. Ona bir binayı yıkmalarını emrettiklerinde binayı hemen yerle bir ederdi. Bundan dolayı bu isim verilmişti.

Ebrehe'nin Kâbe'yi yıkmak istemesinin sebebi de şu idi: O, San'â'da bir kilise yaptırmıştı. Adını da Kulesy diye vermişti. Hac ibâdetini Mekke'den alıp, kendi kilisesi tarafına yönlendirmek hevesindeydi. Bu haber yayılınca, Kenânelilerden bir adam bir gece Kuleys'e gitti. Oraya pisledi. Pisliğini bütün kilisenin bütün mihraplarına bulaştırdı. Ebrehe bu olayı duyar duymaz çok öfkelendi ve "Vallâhi Kâbe'yi yıkacağım" diye yemin etti.

Fili ve ordusu ile birlikte yola çıktı. Harem yakınlarına kadar ulaştı. File Kâbe'yi yıkmasını emretmek istedi. Fil olduğu yere çöktü. Kâbe'ye yaklaşmadı. Onu dövmeye başladılar. Fakat faydası olmadı.

اَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِى تَضْلِيلٍۙ ﴿٢﴾ وَاَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا اَبَابِيلَۙ ﴿٣﴾ تَرْمِيهِمْ
بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍۙ ﴿٤﴾ فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ ﴿٥﴾

Kâbe yönünden başka bir yöne sevkettiklerinde hayvan hemen hızlanıyor ve o tarafa hızlıca gidiyordu. Fakat Kâbe tarafına yönlendirdiklerinde bir adım bile atmıyordu. Buna şaşırıp kalmışlardı. İşte Cenâb-ı Hak da bunu şöyle buyurmaktadır:

أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ: **Onların tuzaklarını boşa çıkarmadı mı? (2)** Onların hacıları Kâbe'den kendi binâlarına yönlendirmek için yapmış olduğu planlarını nasıl da suya düşürdü?

وَ: **Ve** onların tuzakları nasıl suya düşmesin ve boşa çıkmasın ki: Cenâb-ı Hak, karşı konulmaz gücünün bir gereği olarak أَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ: **Onların üzerine "ebâbil" kuşlarını gönderdi (3).** Aynı cins kuşlardan onların üzerine sürü sürü, grup grup gönderdi. Onların her birinin yanında üç taş bulunuyordu.

تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ: **Onların üzerine pişirilmiş taşlar atıyorlardı (4).** Yâni kuşlar, Ebrehe'nin ordusunun üzerine, topraktan pişirilerek sertleştirilmiş taşlar atıyorlardı. "Siccîl"in (Farsça) seng (taş) ve kil (toprak) demektir.

O kuşlar o kadar çok taş attılar ki, فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ: **Onları yenen ekin yaprağına çevirdiler (5).** Hayvanların yeyip pislediği, rüzgârın darmadağın ettiği saman çöpleri gibi yaptılar. Yâni Allâh'ın gazabının şiddetinden onlar un-ufak ve toz-toprak oldular.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey Allâh'ın gazabından korkan, onun celâl ve kahrından sakınan sâlik! Burada sana düşen vazîfe şudur: Bütün ahvâlinde, bütün tavır ve davranışlarında Hakk'ın celâl ve cemâlinden havf u recâ üzere olmalısın. Öyle ki, Bu havf u recâ hâli içerisinde olmaksızın bir nefes dahi almamış olmalısın.

Kısaca; Allâh'ın rahmetinde aslâ ümitsizliğe düşme fakat onun cömertliliğe de dayanma. Bil ki, o seni bütün ahvâlinde murâkebe etmektedir, senin bilmediğin kadar seni daha iyi bilmektedir. İhlaslı kimselerden ol; ümitsizlerden olma. Habîr ve Basîr olan ile aslâ tartışma!

KUREYŞ SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Huşû, tevâzu, alçakgönüllülük gibi hasletleri tam anlamıyla gerektiren ibâdetlerin sırrını akledebilen kimselere şu hakîkat gizli değildir:

İbâdet etmeyi gerektiren ve ona yönlendiren sebep şüphesiz, şahsiyeti ve hüviyeti ayakta tutan ve ona lâzım olan, onun devâmını sağlayan ihtiyaçların temini içindir ki, aslında bu da umûmî bir nîmet ve herkese şâmil olan bir ihsandır.

Yine hiç şüphe yok ki, bütün mazharların ve bütün tecelligâhların ihtiyaçlarını karşılayan ve üzerine alan zat Vâhid, Ehad, Samed ve gücü her şeye tek başına muktedir olan Allâhü Teâlâ'dır. O her şeyin mürebbîsidir; her şeyin rızkını türlü türlü nîmetlerle veren ve yetiştirip büyütendir. İşte bu Allâhü Teâlâ aynı zamanda kendisine ibâdet edilmeye bizâtihî lâyıktır ve müstehaktır.

Nasıl olmasın ki, ondan başka mâbut yoktur. Ondan başka ilah yoktur. Bundan dolayıdır ki Cenâb-ı Hak bu sûrede kendisine ibâdet etmesini ve gönülden bağlanmasını besmele ile başladıktan sonra şöyle emretmektedir:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لِإِيلَافِ قُرَيْشٍ ﴿١﴾ إِيلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ ﴿٢﴾ فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هٰذَا الْبَيْتِ ﴿٣﴾ الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ ﴿٤﴾

SÛRENİN TEFSÎRİ

بِاسْمِ اللّٰهِ: **Allâh'ın adıyla** başlarım ki o, her şeyi adem/yokluk kilerinden zuhûra getirendir. Allâhü Teâlâ, herkese ve her şeye bütün cömertliğiyle çok merhametlidir, الرَّحْمَانِ: **Rahmân**'dır. Yine o, kullarına ibâdeti emretmekle ve onları ibâdetle kayıtlı kılmakla onlara karşı sonsuz rahmet sâhibidir, الرَّحِيمِ: **Rahîm**'dir. Ey ibret alanlar, bunlar hayretengiz ve dehşetengiz şeylerdir!

لِإِيلَافِ قُرَيْشٍ: **Kureyş'in ülfet etmesi sebebiyle (1),** Kureyşlilerin kendi aralarında, yolculuklara çıkmak sûretiyle Beytullâh'ın etrâfından dağılıp gitme konusunda hemfikir olmaları ve bunu alışkanlık hâline getirmeleri sebebiyle.

إِيلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ: **Kış ve yaz yolculuklarını alışkanlık yaptıkları için (2);** uzun ve kısa yolculuklar yapmakta hemfikir ve müttefik olmaları yüzünden... Yâni, onlar her sene iki defâ yolculuğa çıkıyorlardı: Kışın Yemen tarafına ve yazın da Şam tarafına. Onları bu yolculukları yapmaya sevk eden şey ise, Mekke'ye zahîre getirmekti. Zîrâ orası ziraate uygun bir yer değildi. Bu yüzden oradan uzak ve ayrı kalıyorlardı. Bu sebeple senede iki kere ticârî yolculuğa çıkıyorlardı. İşte onların bu yolculuklarını Allâhü Teâlâ pek hoş karşılamıyor ve onların Beytullâh'ın etrâfında ikâmet etmelerini ve kalmalarını şöylece emrediyor:

فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ: **Onlar bu beytin Rabbine ibâdet etsinler (3).** Onun etrâfında ibâdetle meşgul olsunlar. Allâh'a tevekkül etsinler. Ticâret için yolculuk yapmasınlar. O her şeye kâdir ve muktedirdir.

الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ: **O ki, onların açlıklarını gidermiştir.** Kendilerini açlığın şiddeti sebebiyle pislikleri dahi yedikleri ve kemikleri dahi kemirdikleri açlıktan bile kurtaran bu beytin Rabbine

ibâdet etsinler. وَ: **Ve** yine o Rab, آمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ: **Onları korkudan emin kılmıştır (4).** Bu beytin bereketiyle bir çok defâ düşmanlarının korkusundan onları emin kılmış, onları korumuştur. O halde onlar üzerine gereken, bu beytin sâhibine tevekkül ederek, onun etrâfında iskan etmektir. O gücü ve kuvveti ile, geçmişte olduğu gibi, onların rızıklarını sağlamaya her zaman yeter.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey Allâh'a teveccüh eden, ona yönelen ve onun kerem ve ihsânına mütevekkil olan kimse! Burada sana düşen vazîfe şudur: Cenâb-ı Hak sana neyi emretmişse ona sarılmalısın. Bütün işlerini ona havâle etmelisin. Onun kaderinin tamâmına râzı olmalısın. Her şeyin Allah'tan olduğuna inanmalısın. "O dilediğini yapar" (Âl-i İmrân, 3/40). "Dilediği şekilde hükmeder" (Mâide, 5/1). O, fiilinden sorumlu tutulamaz. O Hakîm'dir, hüküm ve hikmet sâhibidir; Hamîd'dir, hamd edilmeye lâyıktır.

MÂÛN SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Kavim/sapasağlam dînin sırları, müstakîm/dosdoğru şeriatle gelen hükümlerin hikmetleri ve Alîm ve Hakîm olan Allâhü Teâlâ'dan gelen tekliflerin/hükümlerin faydaları kendisine keşfolunan, âşikâr olan kimseye şu hakîkat gizli değildir:

Ubûdiyetin, Hakk'a kulluk etmenin, onun dînini din edinmenin ve ona gönülden bağlanmanın sırrı; Allâhü Teâlâ'ya karşı edepli olmak, onun rubûbiyetini/rabliğinin haklarını ve ulûhiyetinin gereklerini edâ etmeyi güzelce yerine getirmektir. Hiç şüphesiz ki, bunlarda kusurlu olan ve gevşeklik gösteren kimseler, kulluk caddesinden sapmışlar, cezâsı şiddetli ve gayûr/kıskanç olan Allâh'ın sitemini ve kahrını hak etmişlerdir.

İşte bu sûrede de Cenâb-ı Hak hayret ve sakındırma yoluyla bu husûsa, sûreye besmeleyle başladıktan sonra şu şekilde işâret etmektedir:

بِسْــــــــــــــــــمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اَرَاَيْتَ الَّذ۪ي يُكَذِّبُ بِالدّ۪ينِؕ ﴿١﴾ فَذٰلِكَ الَّذ۪ي يَدُعُّ الْيَت۪يمَۙ ﴿٢﴾ وَلَا يَحُضُّ عَلٰى طَعَامِ الْمِسْك۪ينِؕ ﴿٣﴾ فَوَيْلٌ لِلْمُصَلّ۪ينَۙ ﴿٤﴾

SÛRENİN TEFSÎRİ

بِاسْمِ اللّٰهِ: **Allâh'ın adıyla** başlarım ki o dîni, canlılar arasına, onlara dârü's-selâma yâni cennete giden yolu göstermek için koymuştur. Allâhü Teâlâ, kullarına teklif ve hükümlerini indirmiş olmakla onlara karşı çok merhametlidir, الرَّحْمَانِ: **Rahmân'**dır. Yine o, kullarını en yüce mertebelere ve en yüksek makamlara eriştirmekle onlara karşı sonsuz rahmet sâhibidir, الرَّحِيمِ: **Rahîm**'dir.

أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ: **Dîni yalanlayanı gördün mü? (1)** Bu dünyâ ve cüz'î irâde âleminde vâki olan amellerin muhâsebe edileceği ve gerçekleşmesi kesin olan hesap ve cezâ gününü inatla yalanlayan kimseyi bildin ve gözlerinle gördün mü?

فَذَلِكَ: **İşte bu** yalancı ve münkir aynı zamanda الَّذِي يَدُعُّ الْيَتِيمَ: **Yetimi itip kakalayandır (2).** Malından bir fayda temin etmek için gelmiş olan yoksulu şiddetle iteleyip kakalayandır. Kaldı ki, o kimse yoksulun kayyimi ve vasîsidir. Bu adamın Velîd b. el-Muğîre olduğu söylenir. Başka kimseler olduğu da söylenir. Adamın böyle davranmasının sebebi, cimriliğinin ve pintiliğinin şiddetinden başka bir şey değildir.

وَ: **Ve** onun cimriliği ve pintiliği o kadar şiddetlidir, o kadar ileridir ki; لاَ يَحُضُّ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ: **Yoksulu doyurmayı aslâ teşvik etmez (3).** Hiç kimseyi özendirmediği, hiç kimseyi doyurmadığı gibi, böyle kimselerin doyurulmasından da aslâ rızâ göstermez. İşte onun bu davranışı, dîni açıkça ve zâhiren yalanladığının bir göstergesidir.

Onun dîni yalanladığının bâtınî işâretine gelince, o da şudur:

فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ: **O namaz kılanlara yazıklar olsun (4),** cezâ ve hesap gününü ve apaçık dînin temel direklerini yalanlayarak namaz kılanlara büyük bir yuh olsun.

اَلَّذٖينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَۙ ﴿٥﴾ اَلَّذٖينَ هُمْ يُرَٓاؤُ۫نَۙ ﴿٦﴾ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ ﴿٧﴾

Çünkü الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ: **Onlar, namazlarından gâfildirler (5).** Kendilerine farz kılınmış olan vakitlerinde namazları kılmazlar, onu hakkını vererek kılmaya özen göstermezler.

Aksine, الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ: **Onlar, riyâ yaparlar (6).** İleri gelenlere namazlarıyla gösteriş yaparlar. Kendi iç dünyâlarında ise, aslında pek de inanmadıkları ve ummadıkları halde namazdan elde edecekleri sevâba güvenirler. Halbuki, her ne kadar onlar namazda tembellik etseler ve gevşeklik gösterseler de, dînin direği, tevhit ve yakînin en yüce unsuru namazdır.

وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ: **Ve onlar yardıma engel olurlar (7).** Yâni kendilerini her türlü kirden ve pintilikten temizleyen zekatın verilmesine ve her türlü hayır ve hasenâtın teşvîki ile ilgili fetvâlara da mâni olurlar.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey Hak yolunu itâat ve ittibâ etmek sûretiyle talep eden kimse! Burada sana düşen vazîfe şudur: Zâhirini ve bâtınını, içini ve dışını, ilâhî adâlete ters olan her türlü rezillikten ve aşağılıktan temizlemelisin. Sırrını, Hak'tan başka herhangi bir şeye iltifat etmekten arındırmalısın. Ancak bu şekilde namazın Allâhü Teâlâ'ya yönelme, mânevî bir mîraç ve tevhîde ulaştıran bir vâsıta olur.

Kendi cinslerinle mücâdele etmekten, yarışmaktan onlara büyüklenmekten, gösteriş yapmaktan, onların arasında malın, mülkün, makamın ve mertebenle övünmekten kesinlikle sakınmalısın. Zîrâ bunlar kalbi öldürür, nefsini diriltir, seni Mevlâ'dan uzaklaştırır, dünyâna da, âhiretine de zarar verir.

KEVSER SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Hakîkat denizine ulaşan ve zât-ı ilâhînin lutuf ve ihsânı gereğince bütün mevcûdata yayılmış olan ve vücûd-ı ilâhîden, ilâhî varlıktan başka bir şey olmayan makâm-ı mahmûda ve havuz-ı mevrûda gelen kimseye şu hakîkat gizli değildir:

Kevser havuzu tâbiriyle işâret edilen, tevhîd-i zâtînin ta kendisi olan ve hayır ve bereketin çokluğu anlamına gelen bu en yüce mertebeye, en ulvî gayeye ulaşmak, diğer peygamberler (Allâh'ın salât ve selâmı onların üzerine olsun) nasip olmamış, onlar bu Muhammedî hâtemiyet mertebesine ulaşamamıştır. Bundan dolayıdır ki, peygamberlik ve şeriat peygamberimizin gönderilmesiyle son bulmuştur. İşte Cenâb-ı Hak bu sûrede Hz. Peygamber'in makam ve mertebesinin yüceliği hakkında, sûreye besmeleyle başladıktan sonra şu şekilde âdetâ uyarıda bulunmaktadır:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِنَّٓا اَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَۜ ﴿١﴾ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْۜ ﴿٢﴾ اِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْاَبْتَرُ ﴿٣﴾

SÛRENİN TEFSÎRİ

بِاسْمِ اللّٰهِ: **Allâh'ın adıyla** başlarım ki o, bütün esmâ-i hüsnâsı ve sıfât-ı ulyâsının eserlerinin yansıdığı bir ayna olması için habîbi üzerinde bütün kemâlâtı ile mütecellîdir. Allâhü Teâlâ, kendilerini dârü's-selâma, selâmet yurduna, cennete götüren habîbini peygamber olarak göndermekle bütün canlılara karşı çok merhametlidir, الرَّحْمَانِ: **Rahmân'**dır. Yine o, havâs kullarını, vehim karanlıklarından kurtarıcı olan tevhîd-i zâtîye eriştirdiği için onlara karşı sonsuz rahmet sâhibidir, الرَّحِيمِ: **Rahîm'**dir.

Ey resullerin en kâmili! Sırf lutuf ve ihsan makâmımızın büyüklüğünden dolayı, إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ: **Şüphesiz ki, biz sana kevseri verdik (1).** "Kevser" ise, vahdet-i zâtînin hakikatine ulaşmak, onu keşfetmek, ona vâkıf olmaktır. Mâdemki bu şekilde sana bu şekilde vereceğimizi verdik ve senden önce hiçbir peygambere vermediğimiz lutuf ve ihsânımızı sana nasip ettik;

فَصَلِّ لِرَبِّكَ: **O halde Rabbin için namaz kıl.** Ona müteveccih olmaktan hiç geri durma. İbâdetinde ihlaslı ol. Dâima ona yönel. وَ: **Ve,** zât Kâbe'sine vâsıl olduktan, esmâ ve sıfat arafatına eriştikten sonra Allâh'a yakınlık olması için, nâsûtî/maddi varlığından oluşan bedenini انْحَرْ: **Boğazla (2).** Câhil, cühelâ ve kibirli takımından olup da sana ta'n eden ve seni ayıplayan kimselere aslâ iltifat etme, aldırma.

إِنَّ شَانِئَكَ: **Sana kötü laf söyleyen,** bu işinde sana buğuz eden kimse var ya, هُوَ الْأَبْتَرُ: **İşte o ebterdir (3).** Eseri ve izi kesik kimsedir. Onun geride kalan hiçbir hayrı olmayacaktır. Senin eserin ve izin ise kıyâmete kadar bâkî kalacaktır.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey kevser havuzuna kavuşup ondan içmeyi gâye edinmiş Muhammedî! Burada senin üzerine düşen vazîfe şudur: Bütün vakitlerinde ve her hâlinde, tam bir teslîmiyet ve ihlas ile Allâhü Teâlâ'ya yönelmelisin. Maddî bedenini mevt-i irâdî ile öldürmeli, Hakk'a yakınlık olması için onun yolunda hediye etmelisin. Ancak bu şekilde her iki âlemin hayrına erer ve felâhına kavuşursun.

KÂFİRÛN SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Tevhîdin maksadının işâretlerininin yanısıra, Allah'ta fânî olmanın ve onun bakâsı ile bâkî olmanın yollarının alâmetlerine de vâkıf olup, bu hususta da kısmeti olanlara şu gerçek gizli kalmaz:

Allâh'a ulaştıran yollar farklı farklı ve onun katına götüren vâsıtalar çeşit çeşittir; zîrâ her yöne yönelten, her yönün sâhibi odur.

Yolların en mükemmeli, en kapsamlısı, en güvenlisi ise şüphesiz ki, peygamberliğe âit hâtemlik ve hâtimlik makâmının üzerine tesis edildiği yoldur. Yâni Hz. Peygamber'in yoludur. Çünkü onun yolu, tevhîd-i sıfât ve tevhîd-i ef'âle de şâmil olan tevhîd-i zâtî üzerine kurulu olması hasebiyle bütün yolları ve usulleri içermektedir.

Halktan hiç kimse Hak cânibinden cezbedilmediği ve kendisine onun katından bir muvaffakiyet bahşedilmediği sürece, kendi başına hidâyeti kesinlikle bulamaz. Hak cânibinden desteklenmeyen, inâyet-i ilâhiyyeye nâil olmayan hiç kimse, Hakk'a giden doğru yolu bulmaya aslâ erişemez.

İşte bundan dolayıdır ki; kâfirlerin, Vâhid ve Ehad olan, kendisine tapılmayı ve saygı duyulmayı gerçek anlamda hak eden Allâh'a bir sene tapmalarına mukâbil olarak, kendi bâtıl ilahlarına tapmasını Hz. Peygamber'e teklif etmeleri üzerine, Cenâb-ı Hak, bu sûrede, güzel ismini zikrettikten sonra, habîbine kâfirlerin saçma ve gerçek dışı sözlerine iltifat etmemesini şu şekilde emretmektedir:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

قُلْ يَٓا اَيُّهَا الْكَافِرُونَۙ ﴿١﴾ لَٓا اَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَۙ ﴿٢﴾ وَلَٓا اَنْتُمْ عَابِدُونَ مَٓا اَعْبُدُ ﴿٣﴾ ....

SÛRENİN TEFSÎRİ

بِاسْمِ اللَّهِ: **Allâh'ın adıyla** başlarım ki o, bütün kullarının içinde olan hidâyet veyâ dalâlete âit ne varsa hepsine muttalidir. Allâhü Teâlâ; kendilerini selâmet ve doğru yola dâvet eden peygamberleri kullarına göndermekle onlara karşı çok merhametlidir, الرَّحْمَانِ: **Rahmân**'dır. Kullarını iyiliğe ve güzelliğe ulaştırmakla onlara karşı rahmeti sonsuzdur, الرَّحِيمِ: **Rahîm**'dir.

Ey resullerin en kâmili! Sana kendi bâtıl ilâhlarına tapmayı teklif eden kimselere karşı قُلْ يَاأَيُّهَا الْكَافِرُونَ: **De ki: Ey Kâfirler! (1)** Ey, enfüste ve âfakta, iç ve dış âlemde apaçık olarak görünen Hak güneşinin üzerini kendi bâtıl bulutları ile örtenler, kapatanlar, gizleyenler!

لاَ أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ: **Ben sizin taptıklarınıza tapmam (2).** Ben sizin ve atalarınızın kendi kendinize uydurarak ilah edindiğiniz bâtıl, hiçbir işe yaramayan, Allâh'ın ilah olduklarına dâir haklarında hiçbir delil indirmediği, tam tersine, hiçbir hidâyete sâhip olmaksızın, -zîrâ hidâyet Hak'tan gelir- sırf kendi zannınıza, hevâ ve hevesinize uyarak ortaya attığınız gölge ilahlarınıza, ben aslâ tapmam. Kaldı ki, Allâhü Teâlâ beni tevhîdine mazhar kıldıktan, kendi zâtının güneşine giden yolu bana gösterdikten ve cemâl-i kerîmi ile beni müşerref kıldıktan sonra böyle bir şeye aslâ kalkışmam.

Aynı şekilde وَلاَ أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ: **Siz de benim taptığıma tapmazsınız (3).** Hak, Vahîd ve Ferîd olan, ibâdet ve itaat edilmeye gerçek anlamda müstehak yegâne ilah olan Allâhü Teâlâ'ya da sizler tapmazsınız. Oysa Allâhü Teâlâ, kendisinden başkası olmayan tek ilahtır. Onun benzeri bir şey yoktur ki, en has, en özel sıfatlarının başında gelen ulûhiyette ona ortak olsun. Çünkü ona îman etme husûsunda, onun mülkünde ve melekûtünde müstakil ve tek başına olduğuna yakînen inanma konusunda sizin kâbiliyetiniz yok. Öbür taraftan, Cenâb-ı Hak sizi buna muvaffak da kılmamış, bu hususta size herhangi bir güç de vermemiş.

وَلَٓا اَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْۙ ﴿٤﴾ وَلَٓا اَنْتُمْ عَابِدُونَ مَٓا اَعْبُدُۜ ﴿٥﴾ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ﴿٦﴾

Kısaca, وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ: **Ben sizin taptıklarınıza tapacak değilim (4).** Onlar ibâdet edilmeye lâyık değiller ki, ben onlara ibâdet edeyim.

وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ: **Sizler de benim taptığıma tapacak değilsiniz (5).** Bu hususta îman size müyesser değil. Cenâb-ı Hakk'ın varlığına müttali olmaya, onun irfânı ile donanmaya, onu müşâhede etmeye sizler muktedir değilsiniz. Kendi katından bir cezbe olmadığı, bir muvaffakiyet bahşedilmediği sürece sizler, Vâhid, Ehad ve Samed olan Allâhü Teâlâ'ya nasıl ibâdet edebilirsiniz?! Ayn şekilde, ben de sizin ibâdet ve ulûhiyet mertebesinden uzak olan bâtıl mâbutlarınıza tapmam.

Kısaca, لَكُمْ دِينُكُمْ: **Sizin dîniniz size,** Cenâb-ı Hak hidâyet ve îmana muvaffak kılmadıktan sonra, sizin inandığınız inançlarınız ve tuttuğunuz yollarınız size, وَلِيَ دِينِ: **Benim dînim de banadır (6).** Ne sizler kendi dîninizi terk ederseniz, ne de ben kendi dînimi terk ederim. O halde sizin dîniniz size, benim dînim de bana. Tevfîk, hidâyet ve dalâlet Allâhü Teâlâ'nın elindedir.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey muvahhid, hanîf, tevhid şerbetinin berraklığına ve saflığına aykırı olan bütün inançlardan yüz çeviren Muhammedî!

Burada sana düşen vazîfe şudur:

Ehl-i gaflet ve dalâlet olan kimselerle; aslında adem olan benlikleri ve birer vehimden ibâret olan taayyünlerinden kaynaklanan, kendi türlü türlü bâtıl hayalleri ve âtıl vehimleri ile cehâlet derelerine, bilgisizlik derekelerine yuvarlanmış olanlarla berâber olmamalı, onlarla düşüp kalkmamalısın. Onlarla hiçbir zaman birlikte olmamalısın. Çünkü onlarla oturup kalkman seni Hak'tan uzaklaştırır, bâtıla meyletmene sebep olur. Zîrâ, fâsit düşünce ve duygulara yönelmekte, yanlış ve saçma fikirlere aldanmakta insan nefsinin üzerine yoktur.

NASR SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Hakk'ın kendisine inâyet ve ilâhî yardım kapısını açtığı, hidâyet ve lutuf yolunu gösterdiği kimseye şu hakîkat gizli kalmaz:

Hakk'ın muhâfaza kanadı altına girmiş ve işlerini ona havâle etmiş olan kimselerin hepsine, düşmanlarına karşı Cenâb-ı Hak yardım ve nusretini gönderir. Onları, bütün taleplerine ulaşmalarına ve kendilerine takdir edilmiş olup da, kabiliyetlerine göre fıtratlarından getirdikleri kemâlatı gerçekleştirmelerine nâil eyler.

Hiç şüphe yok ki, insanların kâbiliyet bakımından en mükemmeli, kemâl ve şeref yönünden en üstünü, bütün mertebeleri kendisinde toplamış olan hazret-i hâtemiyyetin, hâtemiyet makâmının sâhibi olan Peygamber Efendimiz'dir (s.a.v.). Bundan dolayıdır ki, onun fıtrattan getirdiği bütün mükemmellik vasıfları ve karakteri, âhirette de bütün mükemmelliklerin önünde olması için, dünyâda iken kemâlin doruk noktasına ulaşmıştır.

İşte bu sûrede Cenâb-ı Hak, sûreye besmeleyle başladıktan sonra, bu husûsu şu şekilde beyan etmektedir:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِذَا جَٓاءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَالْفَتْحُۙ ﴿١﴾ وَرَاَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فٖي دٖينِ اللّٰهِ اَفْوَاجًاۙ ﴿٢﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُۜ اِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ﴿٣﴾

SÛRENİN TEFSÎRİ

بِاسْمِ اللّٰهِ: **Allâh'ın adıyla** başlarım ki o, habîbinin bütün işlerini en mükemmel ve en muhkem bir şekilde düzenleyendir. Allâhü Teâlâ, onun yakınlarına nusret bahşedip, düşmanlarını kahretmek sûretiyle ona karşı çok merhametlidir, الرَّحْمَانِ: **Rahmân**'dır. Yine o, Gayb ve şehâdet (görünen ve görünmeyen) âlemlerinin ve âlem-i lâhûttan, mânevî âlemden coşup gelen füyûzât-ı ledünniye kapılarını onun üzerine açmakla ona karşı sonsuz rahmet sâhibidir, الرَّحِيمِ: **Rahîm**'dir.

Ey resullerin en kâmili! إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ: **Sana Allâh'ın yardımı geldiği zaman (1),** yâni sana, düşmanlarına karşı yardım edeceğine ve dînini bütün dinlere üstün kılacağına dâir Allâhü Teâlâ'nın vaadi ve yine Allâhü Teâlâ'nın "Şüphesiz ki, biz sana apaaçık bir fetih nasip ettik" (Fetih, 48/1) kavliyle haber verdiği fethi geldiği zaman.

İşte sana vaadedilen bu fetih ve yardım geldiği zaman, senin de zamânın gelmiş, zuhûrun kemâle erişmiş, senin, düşmanlarının hepsine ve dîninin de sâir dinlere karşı üstün olma vakti girmiş demektir ki, bu andan sonra وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللّٰهِ أَفْوَاجًا: **İnsanların grup grup Allâh'ın dînine girdiğini görürsün (2).**

Ey resullerin en kâmili! İşte bu durum gerçekleştiği zaman, vaadettiği şeyleri sana nasip ettiği, ufukları üzerine açtığı, bütün güzellikleri, bütün yücelikleri senin peygamberliğinle kemâle eriştirdiği için, bir şükrâne olarak, فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ: **Hemen Rabbine hamd ve istiğfar et,** ondan nefsinin bunları kaldırabilmesi ve olası aşırılıkların için gufran ve af iste.[22] Zîrâ beşerden her an bir hatâ zuhur edebilir. إِنَّهُ

[22] Diğer bir yazma nüshada "nâil olduğun bu nurdan geri dönüşü talep et, çünkü sen onun sırlarının ve nurlarının mazharısın ve Cenâb-ı Hak zâhir ettikten sonra bütün emir/işler ona geri döner" şeklindedir.

كَانَ تَوَّابًا: **Şüphesiz ki o, Tevvâb'dır (3).** Kendisine istiğfar eden kimseyi affeder, yönelen kimsenin tevbesini kabul eder[23]; özellikle de ihlas ile bu işler yapılırsa.

Bu sûre indikten ve Cenâb-ı Hak, habîbine hamd ve istiğfârı emrettikten sonra Sahâbe'yi bir hüzün ve gözyaşı sardı. Zîrâ, Rasûlullâh'ın vefât zamânının yaklaştığını, Cenâb-ı Hakk'ın kendisiyle vedâlaştığını, bundan dolayı ona hamd ve istiğfarı emrettiğini anlamışlardı. İşte bu sebepledir ki, bu sûrenin bir diğer adı da "Tevdî'" yâni "Vedâ" sûresidir.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey âhirette kurtuluşa ve orada mevcut olan ledünnî ve rûhâni lezzetlere tâlip olan kimse! Burada sana düşen vazîfe şudur: Bütün hallerinde ve her ânında Allâhü Teâlâ'ya istiğfar etmeli ve ona dönmelisin. Bütün işlerini ona havâle etmelisin. Onu vekil ve kefil edinmelisin. Yine, tâat ve ibâdete sarılmalısın. Haramlardan ve çirkin işlerden kesinlikle kaçınmalısın. Cenâb-ı Hak seni felâketlerden muhâfaza eylesin. Lutuf ve ihsânı ile maksadına eriştirsin.

---

[23] Yine, diğer bir yazma nüshada, "Cenâb-ı Hak velîlerini kutsiyet makâmına ve ünsiyet mertebesine döndürücüdür" şeklindedir.

MESED SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Zât-ı ilâhî zenginliğini keşfeden ve dünyânın bir serap, bir gölge olduğunu, nîmetlerinin ve orada bulunmanın kalıcı olmadığını anlayan kimseye şu hakîkat gizli kalmaz: Dünyâ ile, dünyâlıklar ile, onun fâni ve sahte nîmetleriyle aldanmak, Allâhü Teâlâ'dan ve erbâb-ı inâyet için Hak katında hazırlanmış olan uhrevî lezzetlerden gâfil olmaktan başka bir şey değildir. İşte bu sûrede de Cenâb-ı Hak, bâzı müsriflerden, Hak'tan perdelenmişlerden, malı, mülkü, servet ve sâmânının çokluğuna, halk arasındaki makam ve mevkîsine aldanarak Hakk'ın ilahlığının ve rabliğinin gereklerinden geri duran bâzı kimselerden haber vermektedir.

Cenâb-ı Hak, sûreye besmeleyle başladıktan sonra şöyle buyurmaktadır:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

تَبَّتْ يَدَٓا اَبٖى لَهَبٍ وَتَبَّۜ ﴿١﴾ ....

SÛRENİN TEFSÎRİ

بِاسْمِ اللّٰهِ: **Allâh'ın adıyla** başlarım ki o, bütün mazhar ve masnûatından/mahlûkatından bizâtihî müstağnîdir, hiçbir şeye muhtaç değildir. Allâhü Teâlâ, kendilerine varlık bahşetmek sûretiyle mahlûkatına karşı çok merhametlidir, الرَّحْمَانِ: **Rahmân**'dır. Yine o, Hallâk ve Vedûd olan kendisine taat ve teveccühte/yönelmede ihlaslı olan kullarını kıyâmet günü keşf ve şühûd mertebesine eriştirmekle onlara karşı sonsuz rahmet sâhibidir, الرَّحِيمِ: **Rahîm**'dir.

تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ: **Ebû Leheb'in elleri kurusun.** Ellerinin kuruması, kendisinin hüsrâna uğramasından ve bütün birikiminin hebâ olmasından kinâyedir. Bunun sebebi onun gurûru ve kibridir. Çünkü o, Rasûlullâh'a türlü çirkinlikler gösterip, malı ve mülküne güvenerek, onun yanındakilere karşı aslâ lâyık olmayan taarruzlarda bulunması sebebiyle, tam bir ziyâna uğrayan ve ebedî hüsrâna mâruz kalan cehennemlik nefsi gibi, çirkinlik ateşinde helâk olup gitmiştir.

Rasûlullâh, "En yakın akrabâlarını uyar" (Şuarâ, 26/214) âyeti inince, Safâ tepesinde yüksek bir yere çıktı ve "Ey Fihr oğulları! Ey Udey oğulları" diye Kureyşlilere seslendi. Etrâfına toplandılar.

Dedi ki:

--Size, şu dağın arkasındaki bir düzlükte size karşı toplanmış bir ordu var, desem bana inanır mısınız?

Dediler ki:

--Evet. Biz senden doğru sözden başka bir şey görmedik.

Dedi ki:

--İyi bilin ki, ben sizi şiddetli bir azâba karşı uyarıcıyım.

Ebû Leheb alaycı bir tavırla şöyle dedi:

--Ellerin kurusun ey Muhammed! Bizi bunun için mi topladın?

İşte bunun üzerine, yâni onun Hz. Peygamber'i alaya alması, ona hakâret etmeye çalışması sebebiyle bu âyet indi.[24]

---

[24] Hadîs müttefekun aleyhtir, yâni ittifakla sahihtir. Buhârî'de şu şekilde geçmektedir:

مَٓا اَغْنٰى عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَۜ ﴿٢﴾ سَيَصْلٰى نَارًا ذَاتَ لَهَبٍۚ ﴿٣﴾ وَامْرَاَتُهُۜ حَمَّالَةَ الْحَطَبِۚ ﴿٤﴾ ف۪ي
ج۪يدِهَا حَبْلٌ مِنْ مَسَدٍ ﴿٥﴾

وَتَبَّ: **Ve kurudu da (1).** Bu mel'un ve haddi aşmış olan adam ve elleri, Allâhü Teâlâ'nın helâk etmesi ile öyle bir helâk oldu ki…

مَا أَغْنَى عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ: **Malı da, kazancı da onu kurtaramadı (2).** O güvendiği ve dayandığı, övünüp böbürlendiği malı ve mülkü, çoluğu, çocuğu, akrabâ ve avânesi kendisini Allâh'ın gazabından kurtaramadı.

Bedir Savaşının hemen ardından, Ebû Leheb'in kabarcık hastalığından birkaç gün içerisinde öldüğü ve üç gün acı içerisinde kıvrandığı, bakımı için bâzı Sudanlıların kiralandığı ve onların kendisini defnettiği söylenir. Bu olayın gerçek olduğu gaybdan gelen haberlerle kesindir. Bu, onun dünyâdaki durumudur; âhiretteki durumuna gelince:

سَيَصْلَى نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ: **O, alevli bir ateşe yaslanacak (3).** Bu mel'un adam, o çirkin davranışına mukâbil çok çetin bir ateşe girecek.

O insanlar arasında dedikodu yayan, fitne ve düşmanlık ateşini körükleyen وَامْرَأَتُهُ: **Karısı ise,** cehennem ateşine حَمَّالَةَ الْحَطَبِ: **Odun taşıyıcısıdır (4).** O odunları zakkum gibi cehennem ağaçlarından toplayacaktır. "Hammâlete'l-hatab" ibâresi "hammâletü'l-hatab" şeklinde merfû olarak da okunabilir. Bu durumda mânâ, "onun dünyâda fitne ateşini körüklediği dedikoduculuğunun sûreti işte bu şekildedir, ondan ayrılmayacaktır" şeklinde olur.

فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِنْ مَسَدٍ: **Boynunda da örülmüş bir halat vardır (5).** Kendisi her ne kadar Kureyş'in eşrâfından olsa da boynuda odunculların taşıdığı bir ip olacaktır; hem kendisinin hem de kocasının.

İbn Abbas'tan şöyle rivâyet edilmiştir: Rasûlullâh, "En yakın akrabâlarını uyar" (Şuarâ, 26/214) âyeti inince, Safâ tepesinde yüksek bir yere çıktı ve "Ey Fihr oğulları! Ey Udey oğulları" diye Kureyşlilere seslendi. Hattâ oraya çıkamayan bir adam, ne olup bittiğini öğrenmesi için birini göndermişti. Ebû Leheb ve Kureyş geldiler. Şöyle dedi: "Size, şu dağın arkasındaki bir düzlükte size karşı toplanmış bir ordu var, desem bana inanır mısınız? "Evet. Biz senden doğru sözden başka bir şey görmedik" dediler. Rasûlullah dedi ki: "iyi bilin ki, ben sizi şiddetli bir azâba karşı uyarıcıyım." Ebû Leheb hemen, "ellerin kurusun! Bizi bunun için mi topladın?" dedi. Bunun üzerine bu âyet indi. (Buhârî, *es-Sahîh,* IV/1787, rakam: 4492, bâb: Ve lâ tuhzinî yevme yüb'asûn; Müslim, *es-Sahîh,* I/193, rakam: 208, bâb: Kavluhû Teâlâ: Ve enzir aşîrateke'l-akrabîn.)

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey ibret alan ve olayları basîretle gözetleyen kimse! Allâhü Teâlâ seni her iki dünyânın hüsrânından da korusun. Burada sana düşen vazîfe şudur: Kur'an'da anlatılan kıssaların, hükümlerin, ibretlik hâdiselerin ve verilen misallerin sembolleri ve ne gibi mânâlara geldiği üzerinde derin derin düşünmeli ve onlardan Allâhü Teâlâ'nın sana takdir ettiği, güç ve kâbiliyetinin sınırları içerisine koyduğu ölçüde nasîbini almalısın.

İyi bil ki: Kur'an'da olan her şey, irşat ve kemâle eriştirmek içindir. İşte bu sûrenin işâretlerinden de senin payına düşen şey, insanlarla güzel geçinmek, arkadaşlık âdâbına riâyet etmek, insanı îtibardan düşüren ve aldatan dünyâya, onun o geçici ve hayvânî zevklerine, âlâyiş ve gösterişine hakâretle bakmaktır.

İHLÂS SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Mârifet-i ilâhiyye ile bezenen; Cenâb-ı Hakk'ın kendine âit olan varlıktaki yegâneliğinin ve vahdetinin keşfine nâil olan; onun zâtının, bütün mazharlardan ve tecellîlerden müstağnî ve imkân ayıbından, noksanlıktan kemâle doğru ilerleme gibi bir eksiklikten doğan muhtaçlık kusurundan münezzeh olduğunu idrâk eden kimseler için şu gerçek gizli kalmaz:

Zât-ı ehadiyye, herhangi bir kayıt ve sınırlamadan kesinlikle münezzehtir. O, zâtına atfedilen mazhar ve tecellîlerle vasfedilmekten tamâmen yücedir. İmkân âleminde görülen fakirlik ve muhtaçlığın her türlüsünden berîdir. İşte bundan dolayı Cenâb-ı Hak, bu sûrede, kendi zâtını beyân etmiş, sûreye besmeleyle başladıktan sonra, kullarını irşad etmek, işin hakîkatini ve doğrusunu öğretmek için, ilm-i huzûrîsinin (her şeyin yanında olma ve iç yüzünü bilme) bir gereği olarak kendi zâtını bizzat kendisi şu şekilde vasfetmiş ve açıklamıştır:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌۚ ﴿١﴾ اَللّٰهُ الصَّمَدُۚ ﴿٢﴾ لَمْ يَلِدْ ....

SÛRENİN TEFSÎRİ

بِاِسْمِ اللّٰهِ: **Allâh'ın adıyla** başlarım ki o, mazharlarından ve yarattıklarından hareketle, zâtının künhüne vâkıf olunamaz. Allâhü Teâlâ; kendi zâtını kullarına açıklamakla onlara karşı الرَّحْمٰنِ: **Rahmân**'dır. Kullarının havaslarını, seçkinlerini mârifetinin ve tevhîdinin sırlarına ulaştırıp mazhar kılmak sûretiyle الرَّح۪يمِ: **Rahîm**'dir.

Ey resullerin en kâmili! Sana "bizleri kendisine îmân ve ibâdet etmeye dâvet ettiğin rabbinin özelliklerini bizlere anlat" diyenlere قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ: **De ki: O Allah Ehad'dir (1).** Aslında o gaybî (görünmeyen) ve şehâdî (görünen) ilahlık ile muttasıf olan zât, ulûhiyet ve rubûbiyetle muttasıf olan zâtı îtibâriyle, gaybiyetten/görünmezlikten de şehâdiyetten (görünürlükten) de müteâldir, yücedir, uzaktır. O, çoğalmadan ve çokluktan da mutlak sûrette münezzeh olup, ehadiyetle (bir teklik) muttasıf olan zâtında gizli ve kâmil olan esmâ ve sıfatları hasebiyle, bütün kemâl sıfatlarına kendi zâtında sâhiptir. Vücutta/varlıkta, hayatta ve kayyumlukta (hiçbir şeye muhtaç olmadan var olmada) müstakildir, başkasına ihtiyâcı yoktur. Dâimlik ve ezelî, ebedî ve sonsuz bakâ (önü olmayan sonsuzuk) onun kendisinin bir özelliğidir, zâtının gereğidir. Öyle ki, onun bâkîliğini ve devamlılığını ölçebilecek hiçbir ölçü veyâ tartı yoktur. Hiçbir tedbir ve takdir, hiçbir güç ve kuvvet onu ve onun kayyûmiyetini (tek başına var olmasını) kuşatamaz. Çünkü o:

اللّٰهُ الصَّمَدُ: **Allah Samed'dir (2).** Kendisine yönelinen, kâinatta, gayb ve şehâdet âleminde, dünyâ ve âhiret âleminde bâtınen veyâ zâhiren meydâna gelen ve yok olan her şeyin kendisine döndüğü, rücû ettiği senet ve seyyiddir. Aslına bakılırsa o haddi zâtında bütün bunlardan müstağnîdir. Onun zâtı bütün bunlardan nasıl müstağnî olmasın ki, o Allah:

لَمْ يَلِدْ: **Doğurmamıştır.** Doğmak kendinden sonra birini bırakmayı gerektiren, yok olmaktan ve kaybolmaktan korkmaya sebep olan

... وَلَمْ يُولَدْۙ ﴿٣﴾ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا اَحَدٌ ﴿٤﴾

bir hâdisedir. Oysa, kayyumluğu ile, kendi kendine var olması ve bakâsının devâmı gereğince, bu gibi sonlu olmayı gerektiren, nihâyeti olan noksanlıklar ve kusurlar aslâ ona atfedilemez. Onun için ne bir son ne de intikal söz konusudur.

وَ: **Ve** aynı şekilde لَمْ يُولَدْ: **O, doğurulmamıştır (3).** Bilakis, ezelden ebede kadar zâhir veyâ bâtın olan, görünen veyâ görünmeyen her şey ondandır, onunladır, onun içindir, onun içindedir. Ezelden ebede kadar varlığı farz edilebilen hiçbir şey, onun isimlerinin gölgesinin ve sıfatlarının akislerinin ihâtasının dışında değildir. Herhangi bir şey ondan başka olsun da onun önüne geçsin; böyle bir şey nasıl tasavvur edilebilir? Edilemez ki! Varlıkta başka bir şey yoktur ki, o onu doğursun!

وَ: **Ve** kısaca o, birliğinde münferittir. Tekliğinde müstakildir, tek başınadır. Yegâneliğinde kimseye bağlı ve muhtaç değildir. Zîrâ, لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ: **Hiçbir şey ona denk değildir (4).** Ondan önce veyâ ondan sonra bir şey yoktur. Bilakis, ondan başka ilah yoktur. Ondan başka mevcut yoktur.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey tevhîd-i zâtînin inkişâfına ermiş Muhammedî muvahhid! Allâhü Teâlâ seni izzetinde ve temkîninde sapa sağlam eylesin.

Burada sana düşen şudur:

Tevhîd-i zâtîyi, Hakk'ın isim ve sıfalarının kemâlini keşfettikten sonra, bütün azmini, bütün gayretini, esmâ-i hüsnâsının ve evsâf-ı uzmâsının incelikleri hasebince Cenâb-ı Hakk'ın kendisinden feyezân eden nîmet ve ihsanlarını elde etme tarafına yöneltmeli, o uğurda harcamalısın. Ayrıca, akılları ve fikirleri hayrette bırakan, şaşkına çeviren, Cenâb-ı Hakk'ın mutlak kudretinin eserlerini müşâhede etmelisin.

Sakın ha sakın, bir göz açık kapayıncaya kadar dahi olsa, Allâhü Teâlâ'dan gâfil olma! Böyle bir şey seni uzun bir hasrete düşürür. Hayâtının her ânında aldığın, ilâhî nefeslerden her bir nefes, Allâhü Teâlâ'nın yarattığı hârikulâdelikleri, sonsuz ve muhkem hikmetleri berâberinde getirmektedir. Öyle ki, o anların veyâ o mükemmellik ve güzelliklerin bir benzeri ne gelmiştir, ne de bir daha gelecektir.

Fırsatı ganîmet bil. İlâhî nefhaları, ilâhî meltemleri gözet. Onlardan baş bir şeyle meşgul olma.

Cenâb-ı Hak bizleri kendisinden gelen nefhaları, güzel kokulu esintileri gözetleyenlerden eylesin. Onun cânibinden gelen o güzelim kokulu esintileri, lutuf ve ihsan dolu meltemleri koklayanlardan kılsın.

FELAK SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Allâh'a sığınan, bütün işlerini ona havâle ederek onun muhâfazası altına giren kimse için şu gerçek gizli kalmaz:

Cenâb-ı Hak böyle kimseyi kendisine zarar verebilecek, saptıracak, yolunu kaybettirecek, helâk edecek her şeyden korur. İşte bundan dolayıdır ki, düşmanları kendisine suikast düzenledikleri, onun zuhûrundan, insanların gönüllerini fethetmesinden, memleketinin her yerinde onun adının ve fikrinin yayılmasından dolayı içlerinde oluşan hasetle ona sihir yaptıkları zaman, kendisine ihlasla sığınmasını, samîmiyetle istiâze yapmasını habîbine emretmiş, sûreye besmeleyle başladıktan sonra, bu hususla ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِۙ ﴿١﴾ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَۙ ﴿٢﴾ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَۙ ﴿٣﴾ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ
فِي الْعُقَدِۙ ﴿٤﴾ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ ﴿٥﴾

SÛRENİN TEFSÎRİ

بِاسْمِ اللَّهِ: **Allâh'ın adıyla** başlarım ki o, kendisine cân u gönülden sığındıkları, ihlasla ilticâ ettikleri takdirde, ihlaslı ve samîmî kullarını her türlü zarardan ve şerden koruyandır. O, kullarının kendisine yakınlaşmasına izin vermekle, kendisine duâ etmelerini onlara emretmekle onlara karşı merhametlidir, الرَّحْمَانِ: **Rahmân'**dır. Duâ ve ilticâda ihlaslı olan kullarını dertten, sıkıntıdan ve hastalıktan kurtarmakla onlara karşı الرَّحِيمِ: **Rahîm'**dir.

Ey resullerin en kâmili! Düşmanlarından sana bir musîbet veyâ kötü nazar ârız olacak veyâ isâbet edecek olursa, onun zararını ve şerrini izâle ve defetmek için قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ: **De ki: Şafak vaktinin Rabbine sığınırım (1).** Gecenin karanlığını aydınlık sabahın ışığıyla yaran şafak vaktinin Rabbine samîmî ve içten bir şekilde sığınırım. O, aynı zamanda adem/yokluk karanlığını vücut/varlık nûrunun ışıkları ile yarıp, varlığı ortaya çıkarandır.

Şunlardan ona sığınırım: Bütün مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ: **Yarattıklarının şerrinden (2).** Kevn ve fesat âleminde yaratmış olduğu kötü nefislerin, varlıkların şerrinden ona sığınırım.

وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ: **Ortalığa çöktüğü zaman karanlığın şerrinden (3),** kapkara olduğu, hîle ve tuzak kurmaya müsâit bir hâle geldiği zaman gecenin şerrinden de ona sığınırım.

Aynı şekilde, وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ: **Düğümlere üfleyenlerin şerrinden (4),** insanlara sihir yapmak için, ağızlarından çıkan üfürüklerini ip üzerine atmış oldukları düğümlere üfleyen büyücü kadınların, efsuncuların şerrinden de ona sığınırım.

وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ: **Ve haset ettiği zaman hasetçinin şerrinden (5),** içindeki haset duyguları kabarıp galeyana geldiği zaman hasetçinin şerrinden de söken şafağın Rabbi olan Allâh'a sığınırım.

Ey resullerin en kâmili işte böyle söyleyerek ona sığın, zîrâ onun gücü ve kudreti onların şerrini senden uzak tutmaya kâfîdir.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey, Allâhü Teâlâ'ya ilticâ etmiş, onun lutuf ve ihsânına, kuvvet ve kudretini almaya kâbiliyetli olan Muhammedî!

Burada senin üzerine düşen görev şudur:

Allâh'ı devamlı zikretmeye, Kur'ân-ı Kerîm'i okumaya, Nebiy-yi Muhtâr'dan (seçilmiş peygamber) mîras kalan zikir ve tesbîhâtını her hâlinde, her ânında, özellikle de geceleyin, seher vakitlerinde ve gündüzün başlangıç ve bitiş anlarında tekrar tekrar yapmaya özen göster. Böyle olduğun takdirde Allâhü Teâlâ'nın, gecenin ve gündüzün her ânında seni korumasına, muhâfaza etmesine nâil olursun; yaptıkları sihir, büyü gibi şeylerle düşmanlarının sana verebilecekleri zararları, Cenâb-ı Hak, gücü ve kudreti ile senden uzak tutar.

NÂS SÛRESİ

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ın Adıyla

SÛRENİN GİRİŞİ

Tevhîdin ve yakîn bilgisinin inceliklerini keşfeden, sırât-ı müstakîmin ve dîn-i kavîmin esrârını fetheden kimseye şu hakîkat gizli kalmaz:

Tevfîk-i ilâhî ipine sımsıkı sarılıp tutunan kimsenin, kendisini, nefs-i emmâre kuvvetlerinden beslenen şeytanların fitnelerinden dâimâ muhâfaza etmesi gerekir. Bu şeytanlar insanların kalplerine türlü türlü şekillerde vesvese verirler; onların kalplerini şaşırtmak, apaydınlık olan yoldan çıkarmak için, âlem-i nâsût yâni insanın gündelik hayâtı ile ilgili saçma hayâl ve evhamlardan meydâna gelen çeşit çeşit fitnelere ve sıkıntılara düşürürler.

İşte bundan dolayı, habîbinin terbiyesini kemâle erdirmek, ona uyan mü'minlere tenbihte bulunmak ve onları irşat etmek için, sûreye yüce ismiyle başladıktan sonra Cenâb-ı Hak şunları telkin, tavsiye ve emir buyurmaktadır:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِۙ ﴿١﴾ مَلِكِ النَّاسِۙ ﴿٢﴾ اِلٰهِ النَّاسِۙ ﴿٣﴾ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِۙ ﴿٤﴾

SÛRENİN TEFSÎRİ

بِاسْمِ اللّٰهِ: **Allâh'ın adıyla** başlarım ki o, lutuf, ihsan ve cömertliğinin bir gereği olarak, dâimâ kullarının iyiliğinin gözetir. O, kendisine sığınmış kullarını, kendilerine gelen saldırılardan korumakla onlara karşı merhametlidir, الرَّحْمَانِ: **Rahmân'**dır. Dîn-i kavîmde, sırât-ı müstakîmde istikrarlı ve sarsılmaz bir hâle ulaşmaları gâyesiyle, kendilerine zarar verecek, onları azdırıp saptıracak şeyler konusunda kullarını uyarmakla onlara karşı الرَّحِيمِ: **Rahîm'**dir.

Ey resullerin en kâmili! Cenâb-ı Hak seni tevhîd makâmında sarsılmaz kılmış, vahdet-i zâtî olan hakîkat denizinden akan ırmaklara seni ulaştırmıştır. O halde Allâh'a itlicâ ederek, onun sapasağlam ipine sarılarak قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ: **De ki: Sığınırım, Rabbine insanların (2).** O Rabbim ki, insanları adem/yokluk kilerinden ızhar edip ortaya çıkarmış, onları türlü türlü lutuf ve ihsanlarıyla besleyip büyütmüş, terbiye etmiştir. Çünkü o, مَلِكِ النَّاسِ: **Mâlikidir insanların (3).** إِلَٰهِ النَّاسِ: **İlâhıdır insanların (4).** Zîrâ her şey ondan zuhur etmiştir ve her şeyin rucû edeceği, dönüp gideceği yer yine odur. مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ: **Sinsi vesvesecinin şerrinden (4)**, insanlara musallat olup onların başından ayrılmayan, kalplerine kuvvetli fitneler vesveseleyen şeytanın şerrinden insanların Rabbine sığınırım. O sinsi vesveseci insan kalbinin üzerine çöreklenir de, insanoğlu Allâhü Teâlâ'yı ne zaman zikretse hemen kalbe ağırlık ve sıkıntı verir. İnsan ne zaman Allâhü Teâlâ'yı zikirden gâfil kalsa, o sinsi şeytan onun kalbini rahat bırakır. İnsanın Allâh'ı zikretmesi ile şeytanın insan kalbine vesvese vermesi, ışık ile karanlığın bir yerde olmasına benzer; birisi geldiği zaman diğeri ortadan kalkar. O, kuvve-i vâhimeye, insandaki vehim gücüne benzer. Vehim, bir hükmün öncüllerini kabul etmeye müsâittir. Fakat iş o öncülleri uygulamaya gelince kabul etmez. Meselâ, ona "ölü cansızdır ve cansızdan korkulmaz" dendiği zaman bu öncül hükmü kabul eder. Fakat ölüden korkmamak

اَلَّذٖى يُوَسْوِسُ فٖى صُدُورِ النَّاسِۙ ﴿٥﴾ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ﴿٦﴾

gerektiği söylendiği zaman, "Onlar arslandan kaçan yaban eşekleri gibidir" (Müddessir Sûresi, âyet 50-51) âyetinde olduğu gibi, ölüden kaçar. İnsan vehmi ölünün cansız olduğunu ve cansızdan korkmamak gerektiğini bilir ama yine de ölüden korkar.

O sinsi vesveseci, insanlar Rablerini zikirden gâfil oldukları, hevâ ve heveslerinin arzularını yerine getirmede kendilerini onların eline bıraktıkları zaman الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ: **İnsanların kalbine vesvese verendir (5).**

Bu vesveseciler مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ: **Cinlerden ve insanlardan (6)** olur. Bu ibâre, dördüncü âyetteki "vesveseci"yi açıkladığı gibi, beşinci âyetteki "vesvese veren"i veyâ vesvese vermeyi de açıklayabilir. Yâni, sinsi şeytan, cinler ve insanlar vâsıtasıyla vesvese verir, demektir. Zîrâ gerek cinler ve gerekse insanlar fayda vermeye de zarar vermeye de potansiyeli olan varlıklardır. İnsanlar, başka insanlardan veyâ cinlerden talep ve arzularının yerine getirmelerini bekleme gafletine düşerler, düşerler de bu durumda hayret ve şaşkınlık çöllerinde kalakalırlar, dalâlet uçurumlarına yuvarlanıverirler.

Allâhü Teâlâ, lutuf ve ihsânı ile, bizleri ve bütün kullarını her iki grubun şerrinden de muhâfaza eylesin.

SÛRENİN HÂTİMESİ

Ey kurtuluşu talep eden! Ey ihlasa düşkün! Sakın ha sakın, hevâ ve hevese uymayasın! Sakın ha sakın, şehvetlerinle yüzüstü düşüp kalmayasın!

Eğer insan, hevâ ve hevesine uyacak, şehevî kuvvetlerine bağlanıp kalacak olursa, onun kalbi artık şeytanın yuvası ve mâdeni hâline gelir. Zîrâ hevâ ve heves şeytanın gıdâsı ve besin kaynağıdır. Fakat insan eğer şehvetleri ile mücâhede hâlinde, savaş hâlinde olursa, şeytan ona musallat olamaz. Bu durumda ise onun kalbi meleklerin mekânı ve yurdu olur.

Dünyâyı ve nefsin arzularını anma hâli kalp üzerinde baskın gelirse, işte o zaman şeytan kendisine geniş bir alan bulur, şerri ve sonucu kötü olan her şeyi pompalamaya, vesvese vermeye başlar.

Böylece o kişiyi uçurumlara düşürür. Buna karşılık insan, her ne zaman şehvetlerinden, nefsânî arzu ve isteklerinden yüz çevirir, onlarla lâyığı vechiyle mücâhede ve mücâdele eder, ibâdet ve tâate hakkıyla yönelirse, işte o zaman da, Melik olan Allâhü Teâlâ ona hayrı ve iyiliği ilham eder. Kurtuluş vesîlelerini ona kolaylaştırır. Cennete ulaşmanın yollarını gösterir ve öğretir.

Hâtırlar yâni ilhamlar fiillerin başlangıcı ve kaynağıdır. Çünkü hâtırlar rağbete, rağbet azim ve niyete sevkeder. Niyet ise bedenin âzâlarını harekete geçirir ve inançları sağlamlaştırır. Eğer hâtırlar güzel ve övülen cinsten olursa, insana salah, doğruluk ve nîmet getirirler. Fakat vesveseci şeytan tarafından gelirse, bu durumda da insan için fesat, bozukluk ve kötülük söz konusudur. Cezâya dûçar olmakla karşı karşıyadır.

Allâhü Teâlâ bizleri nefsin hîle ve hurdasından, helâke sürüklemesinde, hevâ ve hevese uymaktan muhâfaza buyursun. Nefsânî isteklere ve şehvetlere karşı, onların aşırı baskılarına ve kuvvetlerine karşı mücâhede etmede, sâdâtın seyyidi ve kâinâtın safveti hürmetine, bizlere yardımcı olsun.

Allâhü Teâlâ'nın bütün salât, selam ve tezkiyeleri habîbinin üzerine, onun âilesinin üzerine, onun tertemiz eşlerinin üzerine, onun neslinden gelen güzel insanlar üzerine, onun kâmil halifeleri üzerine ve bütün ashâbı üzerine olsun.

Yâ Rab! Onlar ve âileleri hürmetine
Zafer ve kurtuluş nasip eyle bizlere

Evvelde, âhirde, bâtında ve zâhirde Allâhü Teâlâ'ya hamdler, şükürler, övgüler, medh ü senâlar.

ESMÂ-İ HÜSNÂ İLE MÜNÂCÂT KASÎDESİ[25]

Bismillâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Besmeleyle başladım Hakk'ı tevhîd etmeye
Bitireceğim inşallah yine onun güzel zikriyle

Şehâdet ederim ki, Allah'tan başka rab yok
Akıl için onu kavramaya yol yok istiab yok

O bize hak nebî Ahmed'i gönderdi imam
Adem olan varlık onunla buldu kıyâm

Her güzelliği, her iyiliği bize öğretti o Kerîm
Bizimle ızhar oldu velâyet, ilim ve hilim

Ey şerefi, defîneyi ve yüceliyi talep eyleyen
Her şey Allah'tan, Esmâ-i Hüsnâ'sıyla ona el aç sen

Pişman ol, temizlen, yakınlaş ve şöyle duâ et ona
Allâh'ım! Senden niyâzım yardımını âcilen gönder bana

Her şeyi kuşatan rahmetin hakkı için yâ Rahmân
Eyle âciz kuluna yâ Rahîm, bir lutuf, bir ihsân

Yâ Melik! Yâ Kuddûs! Mukaddes eyle benim sırrımı
Yâ Selâm! Her belâdan selâmette eyle benim varlığımı

---

[25] Bu ve bundan sonra gelecek kasîdenin tercümesinde, Yûsuf Zeydan tarafından tahkik ve Mustafa Utku tarafından da tercüme edilen *Abdülkâdir Geylânî Dîvân*'ı (İstanbul 2005) adlı kitaptan istifâde edilmiştir. Bu vesîle ile, hem tahkîkin hem de tercümenin fevkalâde başarılı olduğunu belirterek, bu güzel ve başarılı çalışmalarından dolayı emeği geçenlere burada teşekkürlerimizi sunmak istiyoruz.

Yâ Mü'min! Bana bir eman ver yüce katından
Yâ Müheymin! Günahlarıma bir örtü sonsuz affından

Yâ Azîz! Muhâfaza et beni, zilleti gider benden
İzzetinle yâ Cebbâr, kurtar beni her dertten

Yâ Mütekebbir! Bütün düşmalarımı eyle zelil
Yâ Hâlık! Her türlü şerden beni uzak kıl

Yâ Bâri! Nimeti yaratan sen, onu bol veren sen
Yâ Musavvir! Bahşettiğin nîmetlerin devâmı senden

Tevbemi kabul etmeni dilerim yâ Gaffâr!
Şeytanımı kahrınla ez benim yâ Kahhâr!

Yâ Vehhâb! İlim ve hikmeti ihsân eyle
Yâ Rezzâk! Rızkımızı lutfunla âsân eyle

Yâ Fettâh! Aç benim basîretimin nûrunu
Yâ Alîm! Göster ilmini, irfânını, huzûrunu

Yâ Kâbız! İnatçıların kalplerine usanç ver
Yâ Bâsit! En yüce sırlarınla bana sevinç ver

Yâ Hâfid! Her münâfığın kadrini alçalt
Yâ Râfi'! Huzûrunla benim kadrimi yücelt

Yâ Muiz! İsterim ki, izzetine eyle ehil
Yâ Müzil! Zâlimleri cezâlandır, onları eyle zelil

Yâ Semî'! İlmin her şeye kâfî, sendendir felah
Görüp de hâlimi eyle makbul ve ıslah

Yâ Hakem! Yâ Adil! Yâ kullarına Latîf olan!
Yâ Habîr! Senin elbet haberin var gizliden âşikârdan

Yâ Halîm! Hilmindir maksadım, hilmindir gâyem
Sen Azîm'sin, cömertliğine aslâ bir söz söyletmem

Her günahkara sensin Gaffâr, sensin Settâr
Yâ Şekûr! Ahbâbına istersen vuslatın var

Yâ Alî! Sevdiklerinin makâmı da yükselir seninle
Yâ Kebir! İhsânının sonu gelmez sayıp dökmekle

Yâ Hafîz! Senin ilminden hiçbir şey dışarda kalmaz
Yâ Mukît! Senin sofrandan kimse doymadan kalkmaz

Yâ Hasîb! Sen bana yetersin, başkasına gerek yok
Yâ Celîl! Düşmanıma yetersin başkasına gerek yok

Yâ Kerîm! Yâ ilâhî! Keremini bol bol ihsân eyle
Yâ Rakîb! Düşmanımı kahreyle, yer ile yeksân eyle

Yâ Mücîb! Herkesin duâsına icâbet eyleyen sensin
Yâ Vâsi'! Atâ ve ihsanına ön ve son olmayan sensin

Yâ Hakîm! Müşâhedemi benim muhkem eyle
Yâ Vedûd! Gönlüm sevginle dolu, gel bana kerem eyle

Yâ Mecîd! Saâdet, velâyet ve mecdini müyesser eyle
Yâ Bâis! Zafer ordularını gönder, muzaffer eyle

Yâ Şehîd! Hakîkatini eşyânın gözümde güzel eyle
Yâ Hak! Rahmet denizinden bana bir pınar eyle

Yâ Vekîl! Bütün ihtiyaçlarım sana, her şeyim sana
Yâ Kavî! Kuvvet sâhibi sensin, her şeyde vekâletim sana

Yâ Metîn! Bu âciz kulunu lutfunla metin eyle
Yâ Velî! Sana candan yalvaranı kendine yakın eyle

Bir olan zâtıma hamd ederim yâ Hamîd u yâ Mevlâ
Yâ Muhsî! Hatâlarım çok, onları getir yola

Yâ Mübdi'! Fethi ve hidâyeti nasip eyleyen sensin
Yâ Muîd! Fâni olan şu âleme tekrar can veren sensin

Yâ Muhyî! Hayâtınla hayâtımı ihyâ eyle
Yâ Mümît! Din düşmanlarımı mevtâ eyle

Yâ Hayy! Ölü olan kalbimi ölmeyen zikrinle diri eyle
Yâ Kayyûm! Bu âcizi vuslatına erenlerden biri eyle

Yâ Vâcid! Nurlarınla gönlümü mesrûr eyleyen sensin
Yâ Mâcid! Nurlarınla yolumu pürnûr eyleyen sensin

Yâ Vâhid! Senden başka şu âlemde vücut mu ola
Yâ Samed! Kâinâta zâtından gayrı mâbut mu ola

Yâ Kâdir! İstersen düşmanımı helâk eylersin
Yâ Muktedir! İstersen hasetçileri sen toprak eylersin

Yâ Mukaddim! Sırrıma sürat ver, bedenime âfiyet
Yâ Muahhir! Her zararı her belayı üzerimden defet

Yâ Evvel! Hayır yarışında bizleri hep eyle evvel
Yâ Âhir! Son nefeste zikrin olsun dilimizde bir güzel

Yâ Zâhir! Bizleri mazhar eyle ilmine de, irfânına da
Yâ Bâtın! Öylece nâil kıl bizi gaybü'l-guyûbuna da

Yâ Vâlî! Birer nasîhat eyle herkese her işimizi
Yâ Müteâl! Yola koy, ıslah eyle kötü gidişimizi

Yâ Berr! Her mevhibenin her iyiliğin Rabbi sensin
Yâ Tevvâb! Tevbemi kabul eyle, garibin sâhibi sensin

Yâ Müntakim! Cezâlandırırsın elbet kendini telef edeni
Yâ Afüvv! Hemen affedersin yine suçunu îtiraf edeni

Yâ Raûf! Kullarına ne kadar da merhametin âtıfetin çok
Yâ Mâlikelmülk! Mülkünün, rahmetinin sonu yok hesâbı yok

Yâ Zelcelâl! Lutfeyle, celâl elbiseni bize de giydir
İkrâmını, ihsânını bol bol üzerimize yağdır

Yâ Muksit! Ayağımızı hak üzere sabit-kadem eyle
Yâ Câmi'! Kemâl ehli içinde bizi de mükerrem eyle

Yâ Ganî! Sen ganîsin, herkesi ettin kendine zebûn
Yâ Muğnî! Fakrımız hep sanadır, gönlümüz hep sana meftûn

Yâ Mâni'! Günahtan uzak eyle, hasta kalbimize şifâ ver
Çirkin günahlarımızdan uzak eyle, bizlere bir safâ ver

Yâ Dârr! Hasetçileri öyle bir azarla ki yerlere batsınlar
Yâ Nâfi'! Rûhumu öyle faydalandır ki ibret alsınlar

Yâ Nûr! Görünen her şeydeki nur sensin mutlakâ
Yâ Hâdî! Kalbimde hep nûrun parlasın eyle atâ

Yâ Bedî'! Her şeyi mükemmel yarattın, umarız ihsan
Yâ Bâkî! Velâyet elindedir, sensin ismi dâim kalan

Yâ Vâris! Dilerim ilmine vâris kılasın beni
Yâ Reşîd! Rüşdüne ererek hâlis kılasın beni

Yâ Sabûr u yâ Settâr! Tevfîkine nâil eyle gayretimi
İrâdenle yoldaş eyle benim sabrımı selâmetimi

Esmâ-i Hüsnâ ile el eçtım sana, eyleyerek tebettül
Dilimde âyât-i uzmân, onları kendime kıldım tevessül

Allâh'ım! Ey yüce Rabbim! Niyâzımdır lutf-ı lâ-yezâlin
Âriflerin gönlünü, gözünü süsleyen senin kemâlin

Duâmı niyâzımı rızân ile eyle müstecâb, âcizim beni koru
Zamânın felâketleri sarmış etrâfımı nâçizim koru beni

Yardım et bana, nefsimin derdinden âzâd eyle
Hayra sevket; karışık aklımı, yıkık gönlümü âbâd eyle

Yâ İlâhî! Mahrum etme annemi, babamı kardeşlerimi
Sana el açıp duâ eden ahbaplarımı, yoldaşlarımı

Kâdiriyim, Haseniyim, Kâdir'in Abdülkâdir'iyim
Muhyiddin diye tescil edilmiş nâmı, Hüdâ'nın fakîriyim

Allâh'ım! Habibin ve ceddim Muhammed'e en güzel salât en kelâm
Ona olsun varlıktaki en tatlı, en kâmil, en nezih selâm

Bu ikramdan aldı nasîbini âli de ashâbı da, erdi felâha
Hamd olsun söze başlarken de bitirirken de yüce Allâh'a

GAVSİYE KASÎDESİ

Vuslat kadehlerini sundu bana muhabbet,
Şarâbıma dedim ki: Gel, ey sevgili, ey hasret

Çabaladı, yürüdü bana doğru kadehler arasında
Anladım ki sarhoşum ben efendiler arasında

Diğer kutuplara seslendim: Toplanın gelin
Benim adamlarımsınız, meyhâneme girin

Yudumlayın şarâbı, sermest olun ey benim askerlerim
Ey sâkî! Görmez misin hâlimi, yetmez mi pürmelâlim

Ben sarhoş olduktan sonra varın kadehimden sizler de için
Ulaşamazsınız mertebeme, isterse kendinizden geçin

Hepinizin de kadri yüce makâmı âli lâkin
Benim makâmım daha âlâ daha ulvî bakın

Kurbiyet makâmında tek başına huzûrundayım
Odur benim her şeyim, ben onun tasarrufundayım

Ben bir doğanım, her şeyhin 'beni'yim, 'ala'sıyım
Herkesten daha yakınım ona, şâhımın balasıyım

İlim tahsil ettim, tâ ki kutup nâmını koydular bana
Mevlâ tarafından saâdet şerbeti sundular bana

İzzet ve şeref süslü elbiseyi giydirdi Rabbim bana
Bir de kemâl tâcını şan için verdi Rabbim bana

En kadîm sırlarına muttali kıldı beni
Dileğimi kabul etti âleme saldı beni

Davullarım çalındı her yerde, hem göklerde
Saâdet nazarını taşıyorum elbette üzerimde

Haseniyim ben 'mihda'dır[26] benim makâmım
Ricâlin boynu üzerindedir hem de ayağım

Bütün velîlerini topladı sancağımın altında
Hükmüm geçerlidir âlemde haddizâtında

Bütün mülküne yüce Allâh'ımın nazar kıldım da
Her şey nasip oldu bana, kaldı hükmümün altında

Atıversem bir ateşin ortasına sırrımın bir nebzesini
Söner ateş, erir hemen, görerek hâlimin kudretini

Sırrımı bir ölüye okusaydım eğer ki
Mevlâ'nın kudretiyle koşup bana gelirdi

Koca dağlara doğru bir nazar atsaydım ondan
Kumlara karışırdı, oluverirdi hemen yer ile yeksan

---

[26] Sözlük olarak mahzen, kiler anlamına gelen "mihda'" (المخدع) kelimesi tasavvufta "kutbun, tasarrufu hâricinde bulunan vuslat ehli efraddan gizli kaldığı makam" mânâsına gelir. Yani bu makamda iken kutbu efrâd bile göremez. (Fazla bilgi için bk.: Uludağ, Süleyman *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1991, s. 334 ; el-Hıfenî, Abdülmün'ım, *el-Mu'cemu's-Sûfî*, Kâhire 1997, s. 225.)

Coşkun denizler üstüne bir çisem serpseydim eğer
Çekilirdi diplere, kaybolurdu, hayret içinde gözler

Gelip geçen bütün aylar, bütün yıllar
En sonunda gelip bana selam dururlar

Hepsi de gelerek bana her şeyi haber verirler
Bilgi verirler de, başlarını kılıcımdan korurlar

Allâh'ın yeryüzüdür hükmümün altında olan
Öncemin öncesinde devrânımdır safâ bulan

Leylâ'nın mahallesinde çadır kuran o erler
Olsa olsa benim sevdâmın izlerine ererler

Öyle adamlar ki, gündüzün ormanda birer arslan
Gece çöktüğünde ise birer derviş birer ruhban

Öğlenin sıcağını hep oruçlu geçirirler hani
Gece çökünce feryâd ile gözyaşları dökerler hani

Öyle adamlar ki, "o"ndan başka bir şeye kıymet vermezler
Köşküne sarayına dünyânın aldanmaya fırsat vermezler

Öyle adamlar ki, konukları hiç zarara uğramaz
Ahbapları şakî olmaz onların, hiç kedere uğramaz

Her vâdide at oynatan, ayak tepen adamlar
Her adımda vuslatı talep eden adamlar

Sizler de gidin onlara, sizler de olun o yârân ile
Onların kalbi kırık, içleri yanık âteş-i hicrân ile

Dinleyin beni, haksız yere öldürüldüm ben
Ok gibi bir nazarla can evimden vuruldum ben

Ey Hak erlerine gönül verenler! Öcümü alın
Sizin şeyhinizim ben, kutbuyum hem de kemâlin

Şeyhlerin de şeyhiyim, ben yüce bir ilim aldım
Âdâb ile, hilim ile, vuslat ile ben o ilmi kazandım

Evliyâlar içinde benim gibisi eğer varsa söyleyin
Hükümde ve himmette dengim varsa söyleyim

Bütün dünyâ avucumun ortasında duruyor
Hiçbir kıymeti yok, emrimin altında duruyor

Korkma hiçbir iftirâdan sen benim ey mürîdim
Ben savaşta kılıcından herkesin kaçtığı yiğidim

Mürîdim! Sakın korkma, Allah'tır benim rabbim
Onun lutfudur her şey, odur benim güvencim

Coş, sevin, mutlu ol, sen benim ey mürîdim
İstediğini yap sen, yücedir benim ismim

Her velî bir kıdemin peşinde buldu safâyı
Ben ise nebînin izindeyim, kemâlin dolunayı

Ben Geylânî'yim, Muhyiddîn'dir nâmım
Zirvelerde dalgalanır hep benim sancağım

En meşhur ismimdir Abdülkâdir benim
Ceddim kemâlin kaynağının sâhibidir benim

Ona olsun Rabbimin selâmı hiç fâsılasız
Dağlar kadar yüce, kumlar kadar sayısız

İÇİNDEKİLER

CEYLANİ İLİM ARAŞTIRMA MERKEZİ YAYINLARI

1- TESFÎRU'L-CÎLÂNÎ (Türkçesi ile birlikte)
2- SALEVAT VE EVRÂD (Türkçesi ile birlikte)
3- NEHRU'L-KÂDİRİYYE (Türkçesi ile birlikte)
4- EL-MUHTASAR FÎ ULÛMİ'D-DÎN
5- EL-FÜTÜVVE
6- BULBULU'S-SA'DÎ
7- USÛLU'D-DÎN
8- ŞERHU'S-SALEVÂT
9- MİNHÂCU'L-ÂRİFÎN
10- MEKTÛBÂT (yayına hazır)
11- EL-FETHU'R-RABBÂNÎ (yayına hazır)
12- ŞERHU'L-AKÂİD (yayına hazır)